Ayn Rand

Revolta lui Atlas

VOLUMUL III

A este A

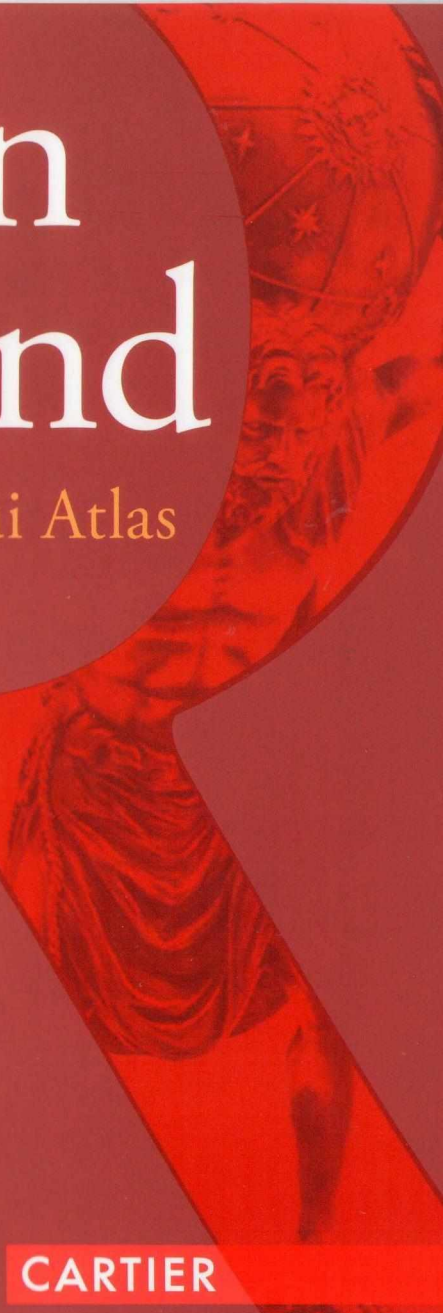

CARTIER

CARTIER
Editura Cartier, SRL, str. Bucureşti, nr. 68, Chişinău, MD2012.
Tel./fax: 20 34 91, tel.: 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, Bucureşti.
Tel./fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md
Suport juridic: Efrim, Roşca şi Asociaţii
www.cartier.md

Cărţile CARTIER pot fi procurate în toate librăriile bune din România şi Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBookstore. Barnes & Noble şi www.cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER
Librăria din Centru, bd. Ştefan cel Mare, nr. 126, Chişinău.
Tel./fax: 022 21 42 03. E-mail: librariadincentru@cartier.md
Librăria din Hol, str. Bucureşti, nr. 68, Chişinău.
Tel./fax: 022 24 10 00. E-mail: librariadinhol@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POŞTĂ
CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 Bucureşti, România
Tel/fax: (021) 210.80.51
E-mail: romania@cartier.md
www.cartier.md
Taxele poştale sunt suportate de editură. Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecţia *Cartier clasic* este coordonată de Dorin Onofrei
Editor: Gheorghe Erizanu
Lector: Valentin Guţu
Coperta seriei: Vitalie Coroban
Coperta: Vitalie Coroban
Design/Tehnoredactare: Marina Darii
Prepress: Editura Cartier
Tipărită la Combinatul Poligrafic. Comanda nr. 51061

Ayn Rand
ATLAS SHRUGGED
Penguin Books, 2007

Ayn Rand
REVOLTA LUI ATLAS III
Ediţia I, ianuarie 2016

Copyright © 1957 by Ayn Rand
© 2016, Editura Cartier pentru prezenta ediţie. Toate drepturile rezervate.
Cărţile Cartier sunt disponibile în limita stocului şi a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naţionale a Cărţii
Rand, Ayn.
Revolta lui Atlas : Roman [în vol.] / Ayn Rand ; trad. din engl.: Radu Săndulescu ;
cop.: Vitalie Coroban. – Chişinău : Cartier, 2016 (Combinatul Poligrafic) – (Colecţia „Cartier clasic" / coord. de Dorin Onofrei, ISBN 978-9975-79-902-7). – ISBN 978-9975-79-885-3.
Vol. 3 : A este A. – 2016. – 616 p. – Tit. orig.: Atlas Shrugged. – 1000 ex. – ISBN 978-9975-79-767-2.
821.111(73)-312.1
R 24

CARTIER CLASIC

AYN RAND
1905-1982

Ayn RAND

Revolta lui Atlas

Roman

VOLUMUL III

A este A

Traducere din engleză de Radu SĂNDULESCU

clasic
CARTIER

Cuprins

Capitolul I

Atlas 7

Capitolul II

Utopia lăcomiei 75

Capitolul III

Anti-lăcomie 159

Capitolul IV

Anti-viață 221

Capitolul V

Păzitorii fraților lor 278

Capitolul VI

Concertul eliberării 349

Capitolul VII

„La telefon John Galt" 397

Capitolul VIII

Egoistul 489

Capitolul IX

Generatorul 561

Capitolul X

În numele a ceea ce e mai bun în noi 588

Capitolul I

Atlas

Când deschise ochii, zări lumina soarelui, frunze verzi și chipul unui bărbat. Îi trecu prin minte: știu despre ce e vorba. Aceasta era lumea așa cum se așteptase s-o vadă la șaisprezece ani – iar acum ajunsese acolo – și totul părea atât de simplu, atât de firesc, ca și cum tot ce simțea ar fi fost o binecuvântare rostită deasupra întregului univers numai prin intuiția unui singur cuvânt: desigur.

Se uita în sus la chipul unui bărbat care stătea în genunchi lângă ea și imediat își dădu seama că, în toți anii care trecuseră, și-ar fi dat viața numai ca să vadă *asta*: un chip pe care nu era însemnată nicio urmă de durere, de teamă sau vinovăție. Tăietura gurii era orgolioasă, și arăta ca și cum mândria i-ar fi fost sporită tocmai de ea însăși. Unghiurile ascuțite ale pomeților o făceau să se gândească la aroganță, la tensiune, la dispreț – cu toate că fața aceea nu avea niciuna dintre trăsături, ansamblul lor trimitea la o aparență de voință senină și de siguranță, o aparență de necruțătoare inocență care nici nu caută iertarea, nici nu o promite. Era un chip care nu avea nimic de ascuns și nimic de care să fugă, un chip pe care nu se citea nici frica de a fi văzut, nici de a vedea, așa încât primul lucru pe care îl putu percepe în legătură cu el a fost privirea intensă și pătrunzătoare – se uita ca și cum facultatea de a vedea ar fi fost cel mai iubit instrument al lui, iar exercițiul de a percepe realitatea prin văz ar fi fost lipsit de granițe, o aventură fericită, ca și cum ochii ar fi însemnat o valoare absolută atât pentru el, cât și pentru întreaga lume – pentru el, prin capacitatea de a vedea, iar pentru lume, fiindcă era un loc care să merite în asemenea măsură să fie văzută. Pentru o clipă i se păru că se află în prezența unei

ființe care e, în întregime, conștiință pură – deși nu fusese niciodată atât de conștientă de trupul unui bărbat. Țesătura ușoară a cămășii părea să scoată în evidență – mai curând decât să ascundă – structura acestei siluete, pielea sa era bronzată, trupul lui avea asprimea, soliditatea, rezistența și precizia curată a unei șarje de oțel, părea să fie turnat în metal, dar dintr-un metal întunecat, cu luciu slab, ca un aliaj de cupru-aluminiu, culoarea pielii i se amesteca cu maroniul de nucă al părului, cu șuvițele în dezordine care, în lumina soarelui, i se preschimbau din cafeniu în auriu, iar ochii completau paleta de culori, ca o parte a șarjei de metal rămasă de o strălucire aspră și întunecată: ochii lui aveau verdele profund, întunecat al luminii care-și aruncă sclipirile deasupra metalului. O privea cu o umbră de zâmbet, nu era o privire cercetătoare, ci o contemplare familiară, ca și cum, și el, ar fi văzut ceea ce așteptase de mult și nu se îndoise niciodată c-ar exista.

Aceasta era lumea ei, îi trecu prin minte, acesta era felul în care oamenii erau meniți să trăiască și să-și înfrunte existența, iar tot restul, toți anii de urâțenie și de încleștare nu erau nimic altceva decât gluma insensibilă a unui oarecare. Îi zâmbi ca unui camarad conspirativ, în semn de ușurare, de eliberare, de persiflare veselă a tuturor acelor lucruri pe care niciodată nu le va mai considera importante. El îi răspunse cu același surâs – era același zâmbet ca și al ei –, ca și cum ar fi simțit precum ea și ar fi știut și el la ce se gândește.

— N-ar fi trebuit să luăm nimic în serios, nu-i așa? îi șopti ea.

— Nu, n-ar fi trebuit.

Apoi, revenindu-și în simțiri pe de-a-ntregul, își dădu seama că bărbatul era un necunoscut.

Încercă să se tragă de lângă el, dar nu fu capabilă decât să facă o mișcare scurtă, în care simți iarba de sub cap. Încercă să se ridice. Un scurtcircuit de durere care îi trecu de-a lungul spatelui o țintui din nou la pământ.

— Nu te mișca, domnișoară Taggart. Ești rănită.

— Mă cunoști?

Vocea îi era impersonală și aspră.

— Te cunosc de foarte mulți ani.

— Ne-am întâlnit vreodată?

— Da, cred că da.

— Cum te numești?

— John Galt.

Se uită la el fără să se miște.

— De ce te-ai speriat? o întrebă.

— Pentru că te cred.

Îi zâmbi, ca și cum ar fi smuls o mărturisire completă asupra înțelesului pe care-l adăugase ea numelui lui; zâmbetul conținea acceptarea provocării din partea adversarului, amuzamentul celui matur în fața tristeții copilului.

Domnișoarei Taggart i se părea că-și revine în simțiri după un accident care făcuse praf mai mult decât un simplu avion. Nu putea să pună acum la loc piesele, nu putea să-și amintească toate lucrurile pe care le știa în legătură cu numele acesta, nu știa decât că se afla înaintea unui vid negru, pe care trebuia, încet, să-l umple. Nu putea să facă acest lucru în clipa aceea, prezența bărbatului era orbitoare, ca un reflector care nu-i permitea să intuiască formele risipite în întunericul din jur.

— Pe tine te-am urmărit în toți anii aceștia? îl întrebă.

— Da.

Se uită încet de jur-împrejur. Era întinsă pe iarba de pe un platou de la poalele unui bloc de granit care cobora de la sute de metri din albastrul cerului. La celălalt capăt al platoului, niște colți de stâncă, un pâlc de pini și frunzele lucioase ale câtorva mesteceni ascundeau spațiul care se întindea până la zidul de piatră, circular, al munților din depărtare. Avionul ei nu se făcuse bucăți, se afla chiar acolo, la distanță de câțiva metri, culcat pe burtă, în iarbă. Cât vedea cu ochii, nu se mai afla niciun alt avion, nicio altă siluetă, niciun alt semn al prezenței umane.

— Cum se numește valea asta? îl întrebă.

El răspunse cu un zâmbet:

— Terminalul Taggart.

— Cum adică?

— O să-ți dai seama curând.

Un impuls abia perceptibil, ca reculul unei forțe de semn contrar, îi dădea ghes să vrea să vadă câtă putere i-a mai rămas în mușchi. Putea să-și miște și mâinile și picioarele; putea să-și ridice capul; simțea o durere cruntă când trăgea adânc aer în piept; văzu un firicel de sânge care i se prelingea de-a lungul ciorapului.

— Se poate ieși de aici? îl întrebă.

Glasul îi părea sobru, dar sclipirea verde-metalică din privirea lui era surâzătoare:

— De tot, nu. Temporar, da.

Domnișoara Taggart încercă să se ridice. El se aplecă s-o ridice, însă ea își adună puterile, smucindu-se și răsucindu-se deodată și scăpându-i din brațe – și forțându-se să stea în picioare.

— Cred că pot..., începu ea să rostească și i se prăbuși în brațe chiar în clipa când picioarele i se înfipseseră în pământ, iar o împunsătură de durere o săgetă în glezna care n-o putea susține.

El o ridică în brațe și îi zâmbi.

— Nu, nu poți, domnișoară Taggart, îi răspunse și începură să meargă de-a lungul platoului.

Stătea liniștită, încolăcindu-l cu brațele, cu capul pe umărul lui și se gândea: Doar pentru câteva minute, cât va dura totul, nu e nicio problemă să i se abandoneze pe de-a-ntregul, să uite totul și să-și îngăduie să simtă... Când a mai simțit așa ceva înainte? se întrebă; mai existase un moment în care avusese în minte aceleași cuvinte, dar nu-și putea aduce acum aminte. Mai cunoscuse cândva sentimentul acesta de siguranță, de lucru dus la bun sfârșit, de capăt de linie, de dincolo-de-orice-dubiu. Dar era ceva cu desăvârșire nou să se simtă în siguranță și să simtă că era în regulă să accepte protecția, să se predea – mă rog, pentru că această neobișnuită senzație de protecție nu era îndreptată înspre viitor, ci înspre trecut, nu protecția care te scutește de luptă, ci aceea care te privează de sentimentul de a o fi câștigat deja, nu o protecție făgăduită slăbiciunii ei, ci puterii... Conștientă de nefirească apăsare a brațelor lui peste trupul ei, de șuvițele lui auriu-cenușii, de umbra pe care i-o aruncau genele pe chip, la numai câțiva centimetri de ale ei, se întrebă deodată: Protejată, împotriva a ce să fiu protejată?... El este cel care mi s-a împotrivit... Oare el a fost? ... De ce?... Nu știa și nici nu se putea acum gândi la asta. Făcea eforturi să-și amintească ce urmărea să facă în urmă cu câteva ore și care-i erau motivele. Se străduia să-și aducă aminte.

— Știai că te urmăresc? îl întrebă.

— Nu.

— Unde ți-e avionul?

— Pe platoul de aterizare.

— Unde?

— La celălalt capăt al văii.

— Nu era nicio pistă de aterizare în vale când m-am uitat de sus. Și nici vreo pajiște. Cum se poate întâmpla așa ceva?

El își întoarse privirea către cer.

— Uită-te cu atenție. Vezi ceva acolo, sus?

Ea își dădu capul pe spate, privi țintă la cer, fără să vadă nimic altceva decât albastrul netulburat al dimineții. După un timp, zări câteva unde tremurătoare de aer.

— Fronturi de aer cald, spuse domnișoara Taggart.

— Raze refractoare, replică el. Valea pe care ai văzut-o e o culme de munte înaltă de opt mii de picioare, la cinci mile distanță de aici.

— ...Poftim?

— O creastă de munte pe care niciun pilot n-ar alege-o ca să aterizeze. Ce ai văzut a fost reflexia lui proiectată asupra văii acesteia.

— Cum?

— La fel cum se creează mirajele în deșert: o imagine refractată de un front de aer fierbinte.

— Cum?

— Printr-un ecran de radiații menite să asigure protecția împotriva a orice – mai puțin împotriva unui curaj ca al tău.

— Ce vrei să spui?

— Nu mi-am imaginat vreodată că vreun avion o să reușească să coboare șapte mii de picioare. Ai trecut prin ecranul de radiații. Unele dintre ele pot să distrugă orice fel de motor magnetic. Ei bine, e a doua oară când ieși victorioasă într-o confruntare cu mine: nici nu am fost vreodată urmărit.

— De ce păstrezi ecranul?

— Pentru că aceasta e o proprietate privată și așa intenționează să rămână.

— Ce se întâmplă aici?

— O să-ți arăt imediat ce ajungem, domnișoară Taggart. O să-ți răspund la toate întrebările după ce o să vezi.

Domnișoara Taggart tăcu. Își dădu seama că-i pusese întrebări în legătură cu orice subiect, numai în legătură cu el, nu. Era ca și cum ar fi fost un întreg izolat, desprins cu cea dintâi privire pe care i-a aruncat-o, ca un absolut ireductibil, ca o axiomă care nu trebuie să mai fie demonstrată, ca și cum ar fi știut totul despre el grație percepției nemediate, iar ceea ce urma să se petreacă era ca procesul să fie identificat de rațiune.

O purtă pe brațe de-a lungul unei cărări înguste care șerpuia până în fundul văii. Pe coastele din jurul lor, piramidele negre și înalte ale brazilor rămăseseră verticale și imobile, într-o simplitate virilă, ca niște sculpturi reduse la o formă esențială, distingându-se de dantelăria minuțioasă, complexă, feminină a frunzelor de mesteacăn care sclipeau în lumina soarelui. Razele soarelui se strecurau printre frunze și cădeau legănându-se printre șuvițele de păr și peste amândouă chipurile lor. Nu vedea nimic din ce se afla dedesubtul sau dincolo de curbele cărării.

Ochii îi reveneau asupra chipului lui. Din când în când, el îi arunca o privire pasageră. La început, ea-și ferise privirea, ca și cum ar fi fost surprinsă. Apoi, de parc-ar fi învățat de la el, îi înfrunta privirea de fiecare dată când el se întâmpla să se uite în jos, către ea – știind că el cunoaște ce simte ea și nici el nu ascunde nimic din înțelesul privirii pe care o îndreaptă asupră-i.

Își dădea seama că tăcerea lui mărturisea același lucru ca și a ei. Nu o ținea îmbrățișată în felul impersonal în care un bărbat poartă pe brațe o femeie rănită. Era o îmbrățișare reală, chiar dacă nu exista nicio sugestie de această nuanță în felul în care o purta pe brațe; o simțea numai prin înțelegerea faptului că întregul lui trup devenise conștient de faptul că o purta strâns în brațe.

Mai întâi auzi vuietul unei cascade, abia apoi zări firul subțire de apă spărgându-se în mii de stropi și șiroind de-a lungul peretelui de stâncă. Pentru ea, sunetul părea a fi un ritm sacadat, abia perceptibil, o cadență efasată care nu părea mai ușor de distins decât o amintire chinuitoare – dar se îndepărtară, iar sunetul continuă să persiste; ascultă clipocitul apei, dar părea că un alt sunet crește în intensitate, limpede, ivindu-se nu dinlăuntrul conștiinței ei, ci de undeva dintre frunze. Cărarea făcu o cotitură și, la marginea joasă a unui luminiș iscat de nicăieri, zări o căsuță pe fereastra deschisă a căreia aluneca o rază de soare. Când își dădu seama ce alt moment din trecut o făcuse să se abandoneze prezentului imediat – se întâmplase în noaptea aceea petrecută pe bancheta prăfuită a Cometei, când a ascultat pentru prima dată Concertul numărul cinci al lui Halley –, realiză că tot asta era ceea ce auzea acum, înălțându-se din claviatura unui pian, sub acordurile exacte și limpezi scoase de atingerea puternică și încrezătoare a unui necunoscut.

Îi aruncă întrebarea pe dată, ca și cum ar fi sperat să-l ia prin surprindere:

— E Concertul numărul cinci al lui Halley, nu-i așa?

— Da.

— Când l-a compus?

— De ce nu-l întrebi chiar pe el?

— E aici?

— El e interpretul. E casa lui.

— O...

— O să te întâlnești cu el mai târziu. O să fie fericit să stea de vorbă cu tine. Știe că lucrările lui sunt singurele înregistrări pe care-ți face plăcere să le asculți, seara, când ești singură.

— Cum să știe asta?

— I-am spus eu.

Expresia care i se așternuse pe chip era ca o întrebare care ar fi început cu „Cum naiba...?", dar îi zări privirea și începu să râdă, iar râsul ei dădu glas sensului acelei priviri.

Nu putea să-l întrebe nimic, îi trecu prin minte, nu se putea îndoi de nimic, în acest moment, în acele acorduri ale muzicii înălțându-se triumfătoare printre frunzele zdrențuite de lumină, o muzică a dezlegării, a eliberării, interpretată așa cum trebuia să fie interpretată, așa cum rațiunea ei se străduise s-o audă pe bancheta aceea desfundată, în cadența spartă a roților – asta fusese ceea ce mintea ei intuise în sunete, în noaptea aceea: valea, soarele de dimineață și...

Apoi icni de uimire pentru că, după o cotitură a cărării, de la înălțimea unei buze de platou, dădu cu ochii de un oraș cuibărit în fundul văii.

Nu era tocmai un oraș, ci o mână de case risipite la întâmplare de la poalele până pe terasele munților care se ridicau deasupra acoperișurilor, înghițindu-le într-un cerc de netrecut, colțuros. Erau câteva case, mici și noi, cu forme curate, unghiulare și cu ferestre deschise, strălucitoare. Mult în depărtare, se vedeau câteva clădiri care păreau ceva mai înalte, iar vălătucii șterși de fum care se înălțau deasupra lor dădeau de înțeles că acolo s-ar afla un sector industrial. Însă foarte aproape de ea, ridicându-se pe o coloană subțire de granit de la o margine a văii, puțin mai în jos de locul în care se găsea, orbind-o cu strălucirea lui și ștergând toate celelalte contururi, se afla un simbol al dolarului, înalt de un metru, din aur curat. Stătea suspendat deasupra orașului, ca o stemă, ca o marcă sau ca un far al lui, și capta toate razele

soarelui, ca un conductor de electricitate care-ar fi trimis pe deasupra acoperișurilor o binecuvântare diamantină, tăind aerul orizontal.

— Ce-i asta? șopti ea arătând înspre semn.

— O, aia e gluma lui Francisco.

— Care Francisco? îngăimă ea, deja cunoscând răspunsul.

— Francisco d'Anconia.

— E și el aici?

— O să apară și el, din clipă în clipă.

— Ce vrei să spui cu „gluma lui"?

— I-a făcut cadou proprietarului de aici simbolul ăsta ca dar de aniversare. După aceea, l-am adoptat cu toții drept emblemă distinctivă a noastră. Ne-a plăcut ideea.

— Nu ești tu proprietarul?

— Eu? Nu.

El își coborî privirea înspre poalele văii și adăugă, arătând cu degetul.

— Uite-l pe proprietar, vine înspre noi.

La capătul unui drum prăfuit oprise o mașină, iar doi bărbați urcau grăbiți cărarea. Nu putea să le distingă figurile; unul dintre ei era uscățiv și înalt, celălalt era mai scund și mai musculos. Îi pierdu o clipă din vedere în spirala cărării, în vreme ce John o conducea înspre ei.

Se intersectară când cei doi îi țâșniră deodată în față din spatele unui colț stâncos, la câțiva metri în față. Imaginea chipurilor lor o lovi cu forța unei coliziuni.

— Ei bine, să fiu al naibii! izbucni, uitându-se uimit la ea, bărbatul musculos a cărui figură nu-i era cunoscută.

Ea se uita la bărbatul mai înalt, la chipul distins al companionului său: era Hugh Akston.

Cel care vorbi cel dintâi fu Hugh Akston, care se îndreptă către ea cu un zâmbet larg de bun venit.

— Domnișoară Taggart, e pentru prima dată când cineva îmi demonstrează că am greșit. N-am știut – atunci când ți-am spus că n-o să-l găsești niciodată – că prima dată când te voi revedea te vei afla în brațele lui.

— În brațele cui?

— Păi, cum adică? În brațele celui care a inventat motorul.

Domnișoara Taggart oftă închizând ochii; aceasta era legătura pe care știa că trebuise s-o facă. În clipa când deschise ochii, privi înspre

Galt. El zâmbea, șters, ironic, ca și cum ar fi știut pe de-a-ntregul ce însemna asta pentru ea.

— Ți-ar fi plătit-o dacă ți-ai fi frânt gâtul! o pălmui bărbatul cel musculos, într-un acces de furie preocupată, aproape afectată. Ce ispravă nemaipomenită ar fi fost – pentru cineva care a fost primit aici atât de ușor – să se întâmple să fi venit pe ușa din față!

— Domnișoară Taggart, dă-mi voie să ți-l prezint pe Midas Mulligan, interveni Galt.

— O, rosti ea slab, apoi râse; nu mai avea puterea să fie uimită. Îți imaginezi cumva că am murit în accident și că asta e o altă incarnare a mea?

— Aceasta este o altă incarnare, adăugă Galt. Cât despre moarte, ți se pare că există vreo altă cale de acces?

— O, da, șopti ea, da...

Apoi, zâmbindu-i lui Mulligan:

— Unde e ușa din față?

— Aici, îi răspunse el, ridicându-și degetul către frunte.

— Am pierdut cheia, replică ea cu simplitate, fără vreo urmă de resentiment. Chiar în momentul ăsta mi-am pierdut toate cheile.

— O să le găsești. Dar ce naiba făceai în avionul ăla?

— Urmăream pe cineva.

— Pe el? întrebă, arătând înspre Galt.

— Da.

— Ai noroc că mai ești în viață! Ești grav rănită?

— Nu cred.

— O să trebuiască să răspunzi la câteva întrebări după ce vei primi îngrijiri.

Se răsuci brusc pe călcâie, continuându-și drumul înapoi înspre mașină, apoi se întoarse înspre Galt:

— Ei bine, ce se va întâmpla acum? Există ceva la ce nu ne-am gândit: primul defect de fabricație.

— Primul... ce anume? întrebă ea.

— Las-o moartă, îi răspunse Mulligan și se uită apoi înspre Galt. Îmi asum eu răspunderea. Tu îl iei pe Quentin Daniels.

— O, dar nu e nicio problemă. Nu trebuie decât să se familiarizeze cu locul. Pare să cunoască tot restul.

— Da. Pare să fi urmat toți pașii de unul singur.

Văzând-o cum îl privește uluită, continuă:

— Trebuie să-ți mulțumesc pentru ceva, domnișoară Taggart: mi-ai făcut un compliment când l-ai ales pe Quentin Daniels ca dublură. A fost o alegere adecvată.

— Unde e? îl întrebă ea. Îmi spui ce s-a întâmplat?

— Midas s-a întâlnit cu noi pe platoul de aterizare, m-a condus acasă și l-a luat pe Daniels cu el. Urma să mă întâlnesc cu ei la micul dejun, dar ți-am văzut avionul în vrie, răsucindu-se și învârtindu-se deasupra pajiștii. Eu eram cel mai aproape de locul accidentului.

— Am ajuns la fața locului cât de repede am putut, adăugă Mulligan. Mi-a trecut prin cap că oricine ar fi fost la bordul avionului ar fi meritat să moară. Nici nu mi-am imaginat că ar putea să fie una dintre cele două persoane de pe fața pământului pentru care-aș fi făcut excepție.

— Și cine-ar fi a doua? îl întrebă domnișoara Taggart.

— Hank Rearden.

O trecu un fior; fusese ca și cum ar fi fost lovită de o pală de vânt venită de la mare distanță. Se întreba de ce i se părea că Galt se uită la ea cu subînțeles și că văzuse pentru o clipă spasmul de pe chipul lui, prea scurt să-l poată defini.

Ajuseră lângă mașină. Era un Hammond decapotabil, cu plafonul deschis, unul dintre cele mai costisitoare modele, vechi de câțiva ani, dar păstrat în bună stare printr-o eficace folosință. Galt o așeză cu grijă pe bancheta din spate, ținând-o strâns în brațe. Simți din nou împunsătura dureroasă, dar nu avu timp să se gândească la asta. Se uita la clădirile îndepărtate ale orașului, în vreme ce Mulligan porni motorul și mașina începu să ruleze trecând prin fața simbolului dolarului, iar o rază îi lovi ochii, alunecându-i apoi peste frunte.

— Cine e proprietar aici? întrebă.

— Eu sunt, îi răspunse Mulligan.

— Dar *el* ce e? continuă, arătând înspre Galt.

Mulligan pufni în râs.

— El muncește aici.

— Dar dumneata, doctore Akston? își continuă ea chestionarul.

El se uită lung la Galt.

— Eu sunt unul dintre cei doi tați ai lui, domnișoară Taggart. Cel care nu l-a trădat.

— O! exclamă ea și o nouă legătură i se alcătui în minte. Al treilea student al dumitale?

— Exact.

— Cel de-al doilea asistent de contabil! mormăi ea deodată și încă o amintire îi ieși la suprafața memoriei.

— Ce înseamnă asta?

— Așa îi spunea doctorul Stadler. Asta era ceea ce doctorul Stadler credea că a ajuns al treilea student.

— M-a supraestimat, îi replică Galt. Mă aflu pe o poziție mult inferioară după standardele lui și ale lumii lui.

Mașina intră pe o alee care urca înspre o casă izolată de pe o coamă de deal de deasupra văii. Zări un bărbat care pășea în josul aleii, îndreptându-se înspre oraș. Purta o salopetă din dril albastru și ducea un pachet cu mâncarea pentru prânz. Era ceva aproape familiar în mersul lui smucit și apăsat. Când mașina se apropiae de el, îi distinse trăsăturile feței și-și întoarse privirea în spate, iar glasul i se sparse într-un strigăt venit din durerea mișcării bruște, dar și din șocul a ceea ce văzuse:

— O, oprește! Oprește! Nu-l lăsa să se îndepărteze!

Era Ellis Wyatt.

Cei trei bărbați izbucniră în râs, dar Mulligan opri mașina.

— O..., exclamă ea încet, în semn de scuze, dându-și seama că acesta era locul din care Ellis Wyatt nu s-ar fi putut face nevăzut.

Wyatt alergă înspre ei: o recunoscuse și el. Când ajunse lângă mașină, abia oprindu-se din alergare, îi văzu chipul și zâmbetul tineresc, triumfător, pe care nu i-l mai văzuse decât o singură dată: pe platformele de la Wyatt Junction.

— Dagny! Chiar tu, tu, în sfârșit! Ești de-a noastră?

— Nu, îi spuse Galt. Domnișoara Taggart s-a accidentat.

— Ce?

— Avionul domnișoarei Taggart s-a prăbușit. N-ai văzut?

— S-a prăbuit? Aici?

— Da.

— Am auzit un avion, dar...

Privirea lui uimită se transformă deodată într-un zâmbet încărcat de regret, amuzat și prietenos.

— Înțeleg. O, la naiba, Dagny, e absurd!

Se uita la el cu o privire neajutorată, incapabilă să poată face legătura între trecut și prezent. Neajutorată, ca cineva care i-ar spune

unui prieten mort, în vis, cuvintele pe care regretă că nu a reușit să i le spună în timpul vieții, îi zise, amintindu-și un telefon care suna și la care nu se răspundea, de acum aproape doi ani, cuvintele pe care sperase să i le poată spune dacă s-ar mai fi întâmplat să se întâlnească vreodată:

— Am... Am încercat să dau de tine.

Ellis îi zâmbi tandru.

— Am tot încercat de atunci să dăm de tine, Dagny... Ne vedem diseară. Nu-ți face griji, n-o să dispar – și nici tu nu cred că o vei face.

Le făcu celorlați cu mâna și se îndepărtă, legănându-și pachetul cu mâncarea pentru prânz. Ea-și ridică privirea în timp ce Mulligan porni din nou motorul și, prinzându-i privirea lui Galt, își dădu seama că acesta se uita cu mare atenție la ea. Chipul ei era încruntat, ca și cum și-ar fi recunoscut fățiș durerea și parcă sfidând satisfacția pe care i-ar fi putut-o provoca.

— Bine, îi spuse, înțeleg la ce soi de spectacol vrei să mă faci părtașă.

Dar în trăsăturile lui nu se distingea nici cruzime, nici îndurare, doar privirea echilibrată a dreptății.

— Prima noastră regulă, aici, domnișoară Taggart, este aceea că fiecare trebuie să aibă singur grijă de el însuși.

Mașina opri în fața casei singuratice. Era construită din piatră de granit neșlefuită, cu glasvand în cea mai mare parte a fațadei.

— O să-l trimit pe doctor încoace, spuse Mulligan, conducând mai departe, în timp ce Galt o ducea pe Dagny de-a lungul aleii.

— Casa ta? îl întrebă.

— Da, îi răspunse el, deschizând ușa.

O purtă pe brațe peste prag și intră într-un living strălucitor, în care săgeți de lumină loveau pereții din pin șlefuit. Văzu câteva piese de mobilier lucrat manual, tavanul din grinzi dezvelite, o arcadă care se deschidea către o chicinetă cu policioare rudimentare, cu o masă de lemn, neacoperită și cu un cuptor de metal, electric, care arunca scântei de crom; locul avea simplitatea primitivă a unei cabine de colonist din prima generație, redus la cele strict necesare, dar redus, totuși, cu măiestria unei extraordinare modernități.

O purtă pe sub razele de soare către o mică odaie de oaspeți și o așeză pe pat. Ea văzu o ferestruică deschisă înspre niște lungi terase pietroase, cu pini care se înălțau către cer. Observă câteva mici semne

care semănau cu niște inscripții săpate în lemnul pereților, câteva linii cioplite care păreau să fie trasate de o altă mână; nu putea să descifreze cuvintele. Văzu o altă ușă, lăsată întredeschisă; ducea către dormitorul lui.

— Sunt oaspete aici sau prizonieră? îl întrebă.

— Alegerea îți aparține, domnișoară Taggart.

— Nu pot avea nicio alegere când am de-a face cu un străin.

— Dar dumneata nu ești o străină. Nu ți-ai botezat dumneata o linie de cale ferată după mine?

— O!... Da...

În minte i se produse șocul scurt al unei alte legături.

— Da, eu...

Se uita la silueta lui înaltă, subțire, cu părul prin care treceau razele de soare, cu un zâmbet abia reprimat în privirea necruțătoare din ochi – vedea aievea încleștarea cu care a construit Linia și ziua de vară în care a rulat primul tren – și se gândea că dacă ar exista într-adevăr o figură potrivită ca emblemă pentru linia aceea, aceasta era.

— Da... Așa am făcut...

Apoi, amintindu-și restul, adăugă:

— Dar am botezat-o după numele unui inamic.

El îi zâmbi.

— Aceasta este o contradicție pe care trebuie s-o clarifici mai devreme sau mai târziu, domnișoară Taggart.

— Dumneata ai fost..., nu-i așa?... Dumneata mi-ai distrus Linia...

— Cum așa? Nu. La mijloc a fost contradicția.

Ea închise ochii; după o clipă, întrebă:

— Toate zvonurile acelea pe care le-am auzit despre dumneata – care dintre ele erau adevărate?

— Toate.

— Dumneata ai fost cel care le-a răspândit?

— Nu. La ce bun? Nu mi-am dorit niciodată să se vorbească despre mine.

— Dar știi că ai devenit o legendă?

— Da.

— Tânărul inventator de la Twentieth Century Motor Company e varianta corectă a legendei, nu-i așa?

— Cea care e în mod pragmatic reală, da.

Nu putu să rostească asta cu indiferență; persista încă o urmă de ezitare în tonul ei, ca și cum i s-ar fi tăiat răsuflarea, apoi vocea îi deveni șoptită când întrebă:

— Motorul... motorul pe care l-am descoperit... dumneata l-ai conceput?

— Da.

Ea nu-și putu controla mișcarea de entuziasm care o făcu să-și lase capul pe spate.

— Secretul trasformării energiei..., începu și apoi se opri.

— Aș putea să ți-l expun într-un sfert de oră, rosti, ca răspuns la rugămintea disperată pe care ea nu îndrăznise s-o pronunțe până la capăt, dar nu există nimic pe pământul ăsta care să mă poată determina să-l spun. Dacă poți înțelege asta, o să înțelegi tot ce te frământă.

— Noaptea aceea, acum doisprezece ani... Noaptea aceea de primăvară când ai ieșit de la întâlnirea cu cei șase mii de infractori – e adevărată povestea, nu-i așa?

— Da.

— Le-ai spus c-o să oprești motorul lumii.

— Am făcut-o deja.

— Ce-ai făcut?

— N-am făcut nimic, domnișoară Taggart. Iar ăsta-i întregul meu secret.

Îl privi un răstimp în tăcere. El stătea așteptând, ca și cum i-ar fi putut citi gândurile.

— Distrugătorul..., rosti ea pe un ton neajutorat și stupefiat.

— ...Cea mai diabolică creatură care a existat vreodată – îi răspunse el ca și cum ar fi citat, iar Dagny își recunoscu propriile cuvinte – omul care seacă creierii lumii.

— Cât de îndeaproape m-ai urmărit, îl întrebă, și pentru cât timp?

Fusese numai o clipă de tăcere, ochii lui nici nu s-au clintit, dar ei i se păru că privirea i se tulburase deodată, ca și cum abia atunci și-ar fi dat pe deplin seama că o are chiar în fața lui, iar ea putu intui o intensitate neobișnuită a vocii lui când el îi răspunse liniștit:

— Ani întregi.

Domnișoara Taggart închise ochii, liniștindu-se și renunțând să mai pună întrebări. Simțea o bizară indiferență, eliberatoare, ca și cum deodată nu mai voia nimic altceva în afară de confortul de a se lăsa în mâinile neajutorării.

Doctorul care sosi era grizonat, cu un chip blajin și gânditor și cu un fel de a fi încrezător, ferm și deloc intruziv.

— Domnișoară Taggart, dă-mi voie, te rog, să ți-l prezint pe doctorul Hendricks, spuse Galt.

— Nu cumva doctorul Thomas Hendricks? îi scăpă ei, cu impolitețea involuntară a unui copil; era numele unui cunoscut chirurg, care se pensionase și dispăruse de pe fața pământului cu șase ani în urmă.

— Bineînțeles, îi răspunse Galt.

Dr. Hendricks îi răspunse cu un zâmbet.

— Midas mi-a spus că domnișoara Taggart are nevoie de doctor pentru șoc traumatic, continuă dr. Hendricks, nu pentru cel pe care l-a suferit, ci pentru cel care va urma.

— Vă las să vă faceți treaba, spuse Galt, iar eu în timpul ăsta o să merg la piață să fac cumpărături pentru micul dejun.

Ea îl privea pe doctorul Hendricks în activitate, cum îi examinează rănile cu eficiență și rapiditate. Adusese cu el un obiect pe care nu-l mai văzuse niciodată: un aparat portabil cu raze X. Află de îndată că avea întindere la ligamentele de la două coaste, că-și luxase o gleznă, că-și sfâșiase pielea la unul dintre genunchi și la cot și că avea câteva vânătăi care-i făcuseră pete mov peste tot pe corp. Când mâinile îndemânatice și pricepute ale doctorului Hendricks fixau pansamentele peste răni și strângeau fețele, ea se simți de parc-ar fi fost un motor verificat de un mecanic expert – și era toată grija de care avea nevoie.

— Te-aș sfătui să rămâi în pat, domnișoară Taggart.

— O, nu! Dacă am grijă și mă mișc încetișor, o să fie bine.

— Ai nevoie de odihnă.

— Crezi că pot?

Îi zâmbi.

— Cred că nu.

Ea se îmbrăcase deja când s-a reîntors Galt. Doctorul Hendricks îi făcu un rezumat al stării ei și adăugă:

— O să vin mâine să văd cum se simte.

— Mulțumesc, îi spuse Galt. Trimite-mi mie factura.

— Nu, în niciun caz! replică ea indignată. O s-o plătesc eu însămi.

Cei doi bărbați se uitară unul la celălalt, amuzați, ca și când ar fi fost vorba de fala unui cerșetor.

— O să vorbim mai târziu despre asta, îi zise Galt.

Doctorul Hendricks plecă, iar ea încercă să se ridice în picioare, lipsită de vlagă și încercând să se prindă de mobile. Galt o ridică pe brațe, o purtă către bucătărie și o așeză pe un scaun lânga masa întinsă pentru două persoane.

Ea își dădu seama că i-e foame când simți mirosul care venea de la ibricul care fierbea pe mașina de gătit, de la cele două pahare cu suc de portocale și de la farfuriile de ceramică albă care străluceau în soare pe masa lustruită.

— Când ai mâncat sau te-ai odihnit bine ultima dată? o întrebă el.

— Nu știu... Am mâncat în tren cu...

Dădu din cap cu o veselie neajutorată, amară: cu vagabondul, se gândi, iar în cap îi răsuna o voce disperată, care implora să fie izbăvită de un răzbunător care nu putea să fie găsit – răzbunător care stătea înaintea ei, de partea cealaltă a mesei, bând un pahar de suc de portocale.

— Nu știu... Pare să se fi întâmplat cu secole în urmă și pe un cu totul alt continent.

— Cum s-a făcut de mă urmăreai?

— Am aterizat pe aeroportul Afton chiar în clipa în care tu decolai. Cel de acolo mi-a spus că Quentin Daniels a plecat cu tine.

— Îmi amintesc că avionul tău făcea cercuri pentru a ateriza. Dar acela a fost singurul moment în care nu m-am gândit la tine. Am crezut că vii cu trenul.

Îl întrebă uitându-se țintă la el:

— Și ce vrei să înțeleg din chestia asta?

— Care chestie?

— Singul moment în care nu te-ai gândit la mine.

El îi înfruntă privirea; ea îi remarcă din nou ușoara contracție despre care știa că-i e tipică lui: mișcarea mândră, de neînțeles a gurii care i se arcuia în umbra unui zâmbet.

— Poți înțelege orice vrei, îi răspunse el.

Ea lăsă să se scurgă o clipă ca să-și întărească forța glasului prin severitatea figurii și-l întrebă cu răceală, în felul în care ți-ai acuza inamicul:

— Știai că vin după Quentin Daniels?

— Da.

— L-ai luat pe el primul, în cea mai mare grabă, numai ca să nu ajung eu prima la el? Numai ca să mă înfrângi pe mine – știind bine ce fel de înfrângere ar însemna asta pentru mine?

— Firește.

Ea nu mai adăugă nimic și-și mută privirea în altă parte. Galt se ridică spre a continua pregătirea micului dejun. Dagny se uita la el, cum stă în picioare lângă mașina de gătit, prăjind pâinea, pregătind ouăle și șunca. În felul în care făcea toată munca era atât dexteritate, cât și relaxare, dar era priceperea care ținea de o altă ocupație; mâinile i se mișcau cu rapiditatea și precizia unui inginer care acționează butoanele unui panou de comandă. Își aduse aminte deodată unde anume mai văzuse o astfel de execuție atât de dibace și de absurdă.

— De la doctorul Akston ai învățat? îl întrebă arătând către mașina de gătit.

— Și asta, printre altele.

— Te-a învățat cum să-ți irosești timpul (timpul tău!) – nu-și putu ea reprima izbucnirea de indignare din voce – în asemenea îndeletniciri?

— Mi l-am irosit și-n munci de mai neînsemnată importanță.

Când îi așeză farfuria în față, ea îl întrebă:

— De unde ai cumpărat mâncarea? Există vreo băcănie pe aici?

— Cea mai bună de pe pământ. E condusă de Lawrence Hammond.

— Cum?

— Lawrence Hammond, de la Hammond Cars. Șunca e de la ferma lui Dwight Sanders – de la Sanders Aircraft. Ouăle și untul sunt de la judecătorul Narragansett, de la Curtea Superioară a statului Illinois.

Dagny se uită în farfurie cu amărăciune, aproape ca și cum i-ar fi fost teamă să se atingă de ceva.

— E cel mai scump mic dejun pe care l-am mâncat vreodată, dacă e să pun la socoteală timpul bucătarului și al tuturor celorlalți.

— Dintr-un anumit punct de vedere, ai dreptate. Dar din alt punct de vedere, e cel mai ieftin mic dejun pe care-l vei mânca vreodată – pentru că nimic din el nu merge spre a-i hrăni pe hoții care te vor face să plătești pentru el ani la rând și care, în cele din urmă, or să te lase să crăpi de foame.

La capătul unui lung moment de tăcere ea îl întrebă simplu, cu oarecare melancolie în glas:

— Ce faceți voi toți în locul ăsta?

— Trăim.

Niciodată nu mai auzise cuvântul ăsta sunând atât de adevărat.

— Cu ce te ocupi? îl întrebă. L-am auzit pe Midas Mulligan spunând că muncești aici.

— Sunt omul bun la toate, cred.

— Ce?

— Sunt la datorie de fiecare dată când ceva nu merge la una dintre instalații, – cu sistemele de alimentare cu electricitate, de pildă.

Dagny se uită la el și, deodată, se năpusti înainte, privind țintă la mașina de gătit, dar se prăbuși la loc, țintuită în scaun de durere.

Galt chicoti.

— Da, adevărat, dar ia-o ușurel, altminteri doctorul Hendricks o să-ți ceară să te reîntorci în pat.

— Sistemul de alimentare electrică..., spuse, înecându-se, sistemul de alimentare electrică funcționează după principiile motorului tău?

— Da.

— E gata? Merge? Funcționează?

— El ți-a pregătit micul dejun.

— Vreau să-l văd.

— Nu te strădui să-ți rupi oasele până la mașina de gătit. E o mașină de gătit electrică, obișnuită, numai că de cam o sută de ori mai ieftină de folosit. Și asta e tot ce vei putea vedea vreodată, domnișoară Taggart.

— Mi-ai promis c-o să-mi arăți valea.

— O să ți-o arăt. Dar nu și generatorul electric.

— Mă duci să-mi arăți locul după ce terminăm?

— Dacă vrei și dacă poți să te miști.

— Da, pot.

El se ridică, se duse la telefon și formă un număr.

— Alo, Midas?... Da... A terminat? Da, e bine... Poți să-mi închiriezi mașina pentru o zi?... Mulțumesc. La prețul obișnuit: douăzeci și cinci de cenți... Poți să mi-o trimiți?... Ai cumva vreo cârjă?... O să aibă nevoie... În seara asta? Da, așa cred. Așa o să facem. Mulțumesc.

Puse receptorul în furcă. Dagny se uita la el neîncrezătoare.

— Am înțeles bine că i-ai spus domnului Mulligan – care valorează, cred, în jur de o sută de milioane de dolari – că o să-i plătești douăzeci și cinci de cenți pentru mașină?

— E bine așa.

— Pentru numele lui Dumnezeu, nu putea să ți-o dea gratis?

Galt se uită în ochii ei pentru o clipă, studiindu-i fața, ca și cum ar fi vrut, în mod intenționat, ca ea să-i vadă expresia amuzantă de pe chip.

— Domnișoară Taggart, îi răspunse, aici, noi nu avem legi, nu avem reguli, nu avem o organizare oficială de niciun fel. Am venit aici pentru că vrem să ne odihnim. Dar avem anumite obișnuințe, după cum am remarcat cu toții, care țin de lucrurile de care vrem să scăpăm. Așa că te avertizez că există aici un cuvânt care e interzis să fie folosit: cuvântul „a da".

— Îmi pare rău, zise domnișoara Taggart. Ai dreptate.

El îi umplu din nou ceașca de cafea și desfăcu un pachet de țigări. Dagny zâmbi luând o țigară: purta semnul dolarului.

— Dacă n-o să fii prea obosită până diseară, spuse, Mulligan ne-a invitat la masă. O să aibă niște invitați cu care, cred, o să vrei să te întâlnești.

— O, bineînțeles! N-o să fiu prea obosită. Cred că n-o să mai fiu vreodată obosită.

Își terminau micul dejun când mașina lui Mulligan opri în fața casei. Șoferul se dădu jos, merse repede pe alee și năvăli în încăpere, fără să se oprească să sune sau să bată la ușă. Îi luă un moment să-și dea seama că bărbatul acela tânăr, nerăbdător, răvășit, cu răsuflarea întretăiată era însuși Quentin Daniels.

— Domnișoară Taggart, începu el, îmi pare rău!

Vina aceea disperată din glas se opunea încântării vesele de pe chip.

— Nu mi-am încălcat niciodată cuvântul. Nu am nicio scuză, nu pot să-ți cer să mă ierți și cred că nici n-o să mă crezi, dar adevărul e că... am uitat! Am uitat că am promis să aștept, am uitat totul – până acum câteva minute, când domnul Mulligan mi-a spus că s-a prăbușit aici un avion și am știut în aceeași clipă că e vina mea – și dacă ți s-ar fi întâmplat ceva, orice... O, Doamne, ești bine?

— Da. Nu-ți face griji. Ia loc.

— Nu pot să-mi dau seama cum poate cineva să-și uite cuvântul dat. Nu știu cum mi s-a putut întâmpla așa ceva.

— Eu știu.

— Domnișoară Taggart, am muncit luni de zile la asta, numai și numai la ipoteza asta, și cu cât munceam mai mult, cu atât mai lipsit de speranță devenea totul. În ultimele două zile am stat în laborator încercând să rezolv ecuația aceea matematică ce-mi părea imposibilă. Simțeam c-o să mor în fața planșetei de lucru, dar n-o să renunț. Era noaptea târziu când a venit. Cred că nici nu l-am remarcat – chiar

deloc. A spus că vrea să-mi vorbească şi l-am rugat să aştepte, iar el s-a conformat. Cred că am uitat că e acolo. Nu ştiu cât timp a rămas acolo, uitându-se la mine, dar îmi amintesc că, deodată, mâna lui a apărut deasupra planşetei mele, mi-a şters toate figurile şi a notat o formulă scurtă. Şi acela a fost momentul în care am văzut cine e! Am ţipat atunci – pentru că nu era răspunsul complet pentru soluţia motorului, ci calea către ea, una pe care nu o văzusem, pe care nu o bănuisem, dar care ştiam unde duce! Îmi amintesc că am strigat: „De unde ştii asta?" – iar el mi-a răspuns, arătând cu degetul înspre fotografia motorului: „Eu sunt cel care l-a conceput". Şi ăsta e ultimul lucru pe care mi-l amintesc, domnişoară Taggart, vreau să spun: ultimul lucru pe care mi-l amintesc din propria existenţă, pentru că apoi am vorbit despre electricitatea statică, despre transformarea energiei şi despre motor.

— Am vorbit despre fizică tot drumul până aici, spuse Galt.

— O, îmi aduc aminte când m-ai întrebat dacă aş vrea să vin cu tine, zise Daniels, dac-aş vrea să plec şi să nu mă mai întorc niciodată şi să las totul în urmă... Totul? Să las în urmă un Institut mort, care se târăşte înapoi în inima pădurii, să abandonez un viitor de administrator-sclav-în-numele-legii, să-l las în urmă pe Wesley Mouch şi Directiva 10-289. Şi toate creaturile acelea subevoluate care se târăsc pe burtă şi care mârâie că nu există raţiune evoluată! ...Domnişoară Taggart – începu să râdă cu entuziasm –, el mă întreba dac-aş renunţa la toate acelea şi dac-aş veni cu el! Nici nu trebuia să mă întrebe de două ori, nici nu mi-a venit să cred la început, nu puteam să cred că vreo fiinţă umană ar trebui să fie întrebată sau ar trebui să se gândească la asta din proprie iniţiativă. Să merg? M-aş fi aruncat de pe un zgârienori numai ca să-l urmez – şi numai ca să aud formula înainte să mă strivesc de caldarâm!

— Nu te învinuiesc, îi răspunse ea; se uită la el cu o umbră de melancolie, care era aproape invidie. Şi-apoi, ţi-ai îndeplinit contractul. M-ai condus la secretul motorului.

— O să fiu şi aici administrator, continuă Daniels zâmbind vesel. Domnul Mulligan mi-a dat o slujbă de administrator – la arborele electric. Şi când o să învăţ meserie, o să fiu promovat electrician. Nu-i aşa că Mulligan e nemaipomenit? Asta vreau să fiu când o să am vârsta lui. Vreau să fac bani. Vreau să fac milioane. Vreau să fac la fel de mult pe cât a făcut el!

— Daniels!

Dagny râse, aducându-și aminte de autocontrolul liniștit, de precizia neabătută, de punțile logice ale tânărului om de știință pe care-l cunoscuse.

— Ce-i cu tine? Unde-ai ajuns? Nu-ți dai seama ce spui?

— Sunt aici, domnișoară Taggart, iar aici nu există nicio limită pentru ceea ce e posibil! O să fiu cel mai mare electrician din lume – și cel mai bogat! O să...

— O să te întorci acasă la Mulligan, spuse Galt, o să dormi o zi întreagă sau n-o să te mai las să te apropii de arborele electric.

— Da, să trăiți, răspunse Daniels umil.

Când plecară din casă, soarele se pierduse după vârfuri și desena un cerc de granit strălucitor și zăpadă sclipitoare care închidea valea. Ei i se păru deodată că nu mai există nimic în afara cercului aceluia și se gândi la confortul fericit și orgolios de a te găsi în mijlocul a ceva finit, având conștiința că aria preocupărilor unuia se suprapune cu tărâmul senzitiv al altuia. Vru să-și desfacă brațele peste acoperișurile din orașul din vale, simțindu-se ca și cum vârfurile degetelor i-ar fi putut atinge culmile de partea cealaltă a așezării. Dar nu putea să-și miște brațele; sprijinindu-se cu o mână în cârjă, iar cu cealaltă, de brațul lui Galt, ridicându-și picioarele cu efort conștient, încet, înainta către mașină ca un copil care învață pentru prima dată să meargă.

Stătea în dreapta lui Galt. Conducea el, ocolind orașul pe la periferie, înspre locuința lui Midas Mulligan. Locuia pe o coamă de deal, în cea mai mare casă din vale, singura care avea două etaje, o bizară combinație de fortăreață și casă de vacanță, cu ziduri groase, de granit, și cu terase largi, deschise. Opri să-l lase pe Daniels să coboare, apoi conduse pe un drum deshis, care se ridica ușor înspre munți.

Gândindu-se la bunăstarea lui Mulligan, la mașina de lux și observând mâinile lui Galt strângând volanul, se întrebă pentru întâia oară dacă și Galt era bogat. Se uită la hainele lui: cenușiul pantalonilor și cămașa albă păreau să fie de o calitate care permitea o îndelungată folosință; pielea curelei strânse bine peste talie era crăpată: ceasul de la încheietura lui era un instrument precis, dar era făcut din oțel brut. Singura care sugera luxul era culoarea părului: șuvițe care fluturau în vânt precum un aur lichid, precum cuprul.

Dintr-odată, după o curbă, zări pășuni verzi, care se întindeau până la o fermă din depărtare. Se vedeau acolo turme de oi, câțiva cai, adăposturile pătrate pentru porci, cu acoperișuri de bârne de mari dimensiuni și, ceva mai departe, un hangar metalic care nu părea să aparțină fermei.

Un bărbat îmbrăcat cu o cămașă stridentă, de cowboy, venea în grabă către ei. Galt opri mașina și-i făcu cu mâna, dar nu răspunse nimic privirii ei întrebătoare. O lăsă să descopere singură, când bărbatul se apropie, că era Dwight Sanders.

— Bună ziua, domnișoară Taggart, îi spuse acesta zâmbind.

Dagny se uită în tăcere la mânecile suflecate ale cămășii, la cizmele grele, la cirezile de vite.

— Deci asta e tot ce-a mai rămas din Sanders Aircraft, zise.

— Păi cum așa? Nu. Acolo se află monoplanul acela extraordinar, cel mai reușit dintre modelele mele, cel pe care l-ai făcut praf printre dealuri.

— O, și tu ai aflat? Da, era unul de-al tău. A fost un aparat de zbor minunat. Dar mi-e teamă că l-am avariat destul de serios.

— Meriți să-l reparăm.

— Cred că i-am distrus carena. Nimeni și nimic nu-l mai poate repara.

— Eu pot.

Acestea erau cuvintele și tonul încrezător pe care nu le mai auzise de ani buni, aceasta era atitudinea pe care încetase s-o mai aștepte din partea oamenilor, însă începutul ei de zâmbet sfârși într-un râs amar.

— Cum? întrebă. Într-o fermă de porci?

— Nici vorbă, nu. La Sanders Aircraft.

— Unde e?

— Păi unde crezi? În compania aceea din New Jersey, pe care vărul lui Tinky Holloway a căpătat-o de pe urma falimentării succesorilor mei prin credite guvernamentale și scutire de taxe? În compania aceea care a produs numai șase avioane care nu s-au ridicat niciodată de la pământ și alte opt care au făcut-o, dar care s-au prăbușit cu patruzeci de pasageri la bord fiecare?

— Atunci unde?

— Oriunde sunt și eu.

Arătă cu degetul undeva peste drum. Plimbându-şi privirea pe deasupra vârfurilor pinilor, ea văzu, pe fundul văii, dreptunghiul de beton al unui aerodrom.

— Avem aici câteva avioane şi treaba mea e să am grijă de ele, îi spuse el. Sunt responsabilul de la ferma de porci şi de la flota de zbor. Sunt chiar bun ca producător de şuncă şi cotlete, chiar şi fără ajutorul celor de la care obişnuiam să cumpăr. Numai că ei nu pot construi avioane fără mine şi, fără mine, ei nu-şi pot produce nici şunca, nici cotletele.

— Dar nici tu nu-ţi concepeai singur aeronavele.

— Nu, nu le concepeam singur. Şi nici nu am construit motoarele Diesel pe care odată ţi-am promis să le fac. De ultima dată când ne-am întâlnit, nu am conceput şi nu am construit decât un singur tractor. Vreau să spun unul – pe care l-am făcut cu mâinile goale – n-a fost necesară producţie de masă. Dar tractorul acela a făcut posibilă reducerea activităţii zilnice de la opt ore la patru...

Linia rigidă a braţului său întins, îndreptat către un punct de dincolo de vale, se mişca precum un sceptru regal; ochii ei îl urmăreau şi văzură verdele teraselor şi al grădinilor suspendate de o coastă de munte din depărtare:

— ...la ferma de pui şi la fabrica de prelucrare a laptelui a judecătorului Narragansett...

Braţul i se mută încet către o fâşie lungă, plată, de culoarea aurului bătând în verzui, de la picioarele unui canion, apoi înspre o dungă de un verde puternic:

— ...pe terenurile cu grâu şi cu tutun ale lui Midas Mulligan...

Braţul i se ridică înspre un perete de granit punctat de straturi de frunze scânteietoare:

— ...în livezile lui Richard Halley.

Ochii ei urmăreau încet curba pe care o descria braţul lui în aer, de mai multe ori, mult timp după ce braţul se lăsase în jos; nu spuse decât:

— Înţeleg.

— Acum mă crezi pe cuvânt că pot să-ţi repar avionul? o întrebă.

— Da. Dar l-ai văzut?

— Bineînţeles. Midas a sunat imediat după doi doctori – Hendricks pentru tine şi pe mine pentru avion. Poate fi reparat. Dar o să fie o treabă nu foarte ieftină.

— Cât?

— Două sute de dolari.

— Două sute de dolari? repetă ea sceptică; prețul părea mult prea scăzut.

— În aur, domnișoară Taggart.

— O...! Ei bine, de unde pot să iau aurul?

— Nu poți, spuse Galt.

Întoarse capul sfidător înspre el, înfruntându-l:

— Nu?

— Nu. Nu de acolo de unde vii. Legile tale ți-o interzic.

— Iar ale voastre nu?

— Nu.

— Atunci, vinde-mi-l. Alege-ți singur rata de schimb. Spune orice sumă vei dori – în moneda mea.

— Care monedă? Ești falită, domnișoară Taggart.

— Cum?

Era un cuvânt pe care moștenitoarea Taggart nu se așteptase să-l audă vreodată.

— În valea asta, ești falită. Deții milioane de dolari în posesiunile Taggart Transcontinental – dar ele nu pot cumpăra nici măcar jumătate de kilogram de șuncă de la ferma de porci a lui Sanders.

— Înțeleg.

Galt zâmbi și se întoarse către Sanders.

— Dă-i drumul și repară avionul. Domnișoara Taggart o să plătească în cele din urmă.

Apăsă butonul de pornire a motorului și-și continuară drumul, în timp ce Dagny stătea țeapănă, fără să mai pună vreo întrebare.

O pată de albastru-turcoaz strident despica dealurile din fața lor, la capătul drumului; îi trebui o secundă până să-și dea seama că era un lac. Apa neclintită părea să condenseze albastrul cerului și verdele munților acoperiți cu păduri de pini într-o culoare pură și strălucitoare, care făcea ca cerul să pară de un cenușiu palid, șters. O undă de aer încins veni dinspre pini și-și continuă drumul în jos, către poalele pietroase, spre a se pierde în apa nemișcată. Lângă izvor se afla o structură mică, de granit.

Galt opri mașina chiar în clipa când un bărbat corpolent, îmbrăcat în haine de lucru, ieși în pragul ușii. Era Dick McNamara, care, demult, fusese cel mai bun constructor al ei.

— Ziua bună, domnișoară Taggart! îi spuse vesel. Mă bucur să văd că nu te-ai rănit grav.

Dagny dădu din cap în semn de salut – salutând pierderea și de durerea trecutului, seara dezolată și figura lui Eddie Willers comunicându-i știrile legate de dispariția acestui om. „Rănită grav?" – se gândi – „Am fost, dar nu în accidentul de avion, ci în seara aceea într-un birou gol..." Cu glas tare, nu-l întrebă decât:

— Ce faci aici? Ce te-a făcut să mă abandonezi, în cel mai prost moment cu putință?

McNamara zâmbi, arătând înspre structura de piatră, apoi mai jos, la șanțul de ciment prin care se scurgea apa pierzându-se în lăstăriș.

— Sunt cel care se ocupă de utilități, îi spuse, am grijă de sistemul de alimentare cu apă, de liniile de înaltă tensiune și de serviciul de telefonie.

— De unul singur?

— Așa a fost până acum. Dar ne-am dezvoltat atât de tare în cursul ultimului an, încât a trebuit să angajăm încă trei oameni care să mă ajute.

— Ce oameni? De unde?

— Ei bine, unul dintre ei este profesor de economie care nu și-a mai putut găsi o slujbă afară, pentru că îi învăța pe studenți că nu poți consuma mai mult decât produci, celălalt este un profesor de istorie care susținea că nu locuitorii din mahalale au construit țara, iar ultimul este un profesor de psihologie care nu și-a găsit nicio slujbă pentru că preda faptul că omul este capabil să gândească.

— Și muncesc pentru tine pe poziții de instalator și linior?

— Ai fi uimită să vezi cât de buni sunt la ceea ce fac.

— Și în mâinile cui au lăsat universitățile?

— Celor care și le-au dorit.

Râse.

— Cât a trecut, domnișoară Taggart, de când te-am abandonat? N-au trecut nici măcar trei ani, nu-i așa? Am refuzat să construiesc Linia John Galt pentru dumneata. Unde e Linia dumitale acum? Dar liniile mele s-au dezvoltat, în timpul ăsta, de la cele câteva mile pe care le construise Mulligan când a venit aici la câteva sute de mile de conducte și de fire, toate numai în perimetrul văii ăsteia.

El îi remarcă modificarea expresiei, căutătura plină de zel, involuntară, mimica pe care o are cel competent care apreciază pe un altul; McNamara zâmbi, se uită la însoțitorul ei și-i spuse cu voce moale:

— Știi, domnișoară Taggart, când vine vorba despre Linia John Galt, poate că eu sunt cel care am urmat visul acela, iar dumneata ești cea care l-a abandonat.

Dagny se uită la Galt. O privea, dar nu putu citi nimic în ochii lui.

În timp ce mergeau cu mașina pe malul lacului, Dagny întrebă:

— Ai proiectat intenționat traseul ăsta, nu-i așa? Mi-i arăți pe toți oamenii pe care... – și se opri, simțind o inexplicabilă rezistență de a rosti acest lucru, dar continuă – ... pe care i-am pierdut?

— Ți-i arăt pe toți oamenii pe care i-am luat de lângă dumneata, îi răspunse cu fermitate.

Aceasta era baza lipsei de vinovăție de pe chipul lui, se gândi ea: el își dăduse seama și rostise cuvintele de care ea voia să fie cruțată, respinsese orice atitudine pozitivă care nu se sprijinea pe valorile lui și, mândru de certitudinea că are dreptate, își făcuse un titlu de glorie din ceea ce ea intenționase să fie o acuzație.

În fața lor văzu un podeț care înainta în apa lacului. O femeie tânără stătea întinsă pe scândurile inundate de soare și păzea un pluton de undițe de pescuit. Privi înspre ei când auzi zgomotul motorului, sări apoi în picioare dintr-o singur salt, iute, poate puțin prea iute, și alergă înspre drum. Purta pantaloni marinărești, ridicați până deasupra genunchilor, cu picioarele goale; avea părul închis la culoare, răvășit, și ochii mari. Galt îi făcu cu mâna.

— Bună, John! Când ai ajuns? îl întrebă.

— În dimineața asta, îi răspunse, zâmbind și continuând să conducă.

Dagny se întoarse și zări privirea cu care femeia aceea tânără rămăsese să se uite în urma lui Galt. Și chiar dacă lipsa de speranță și acceptarea senină făceau parte din adorația din privire, Dagny simți ceva cu care nu se mai confruntase niciodată: gelozie.

— Cine e? îl întrebă.

— Cea mai bună pescăriță a noastră. Ea asigură peștele pentru băcănia lui Hammond.

— Și ce altceva?

— Ai remarcat deja că fiecare dintre noi mai este și „altceva"? E scriitoare. Un fel de scriitor care n-ar fi publicat nicăieri în lumea de afară. Crede că atunci când cineva lucrează cu cuvintele, lucrează cu mintea.

Mașina o coti pe un drum îngust, care urca pieptiș într-o sălbăticie de lăstărișuri și de pini. Știa deja la ce să se aștepte în clipa când zări

o inscripție de mână, făcută cu vopsea, pe unul dintre copaci, cu o săgeată care indica direcția: Pasul Buena Esperanza.

Nu era o trecătoare, ci un perete de piatră șlefuită, cu un sistem complex de conducte, pompe și valve care se cățărau ca niște cârcei de viță pe lespezile ei înguste, dar la capătul lui de sus se afla un însemn uriaș, din lemn, iar orgoliul fulgurant al literelor acelora care-și anunțau mesajul unei dezordini de ferigi și de ramuri de pin era cu atât mai caracteristic, cu atât mai familiar cu cât formau cuvintele: Wyatt Oil.

Curgea petrol prin șerpuirea aceea gâlgâitoare, de la gura conductei până la tancul de la poalele peretelui – aceasta era unica certitudine a unui secret covârșitor, închis în piatră, a unui scop de neîmpiedicat al acelei complicate mașinării – însă mașinăria nu părea să semene cu niciuna dintre instalațiile de la sondele de petrol, iar ea știu că se află în fața secretului nenăscut al Pasului Buena Esperanza, știu că petrolul era scos la suprafață printr-o metodă pe care oamenii o considerau imposibilă.

Ellis Wyatt stătea de o parte a peretelui și se uita la cadranul de sticlă al unui aparat de măsurat fixat în piatră. Văzu mașina care oprise ceva mai încolo și strigă:

— Bună, Dagny! Vin într-un minut!

Mai erau încă doi bărbați care munceau alături de el: un bădăran masiv, musculos, la o pompă de la jumătatea peretelui, și un băiețandru, la tancul de colectare de la baza lui. Băiețandrul avea părul blond și un chip cu linii uimitor de pure. Era încredințată că mai văzuse undeva aceste trăsături, dar nu mai putea să-și amintească unde. Băiatul îi surprinse privirea contrariată, îi zâmbi strengărește și, de parc-ar fi vrut să-i dea o mână de ajutor, fluieră ușor, aproape inaudibil primele note din Concertul cinci al lui Halley. Era frânarul cel tânăr de la bordul Cometei.

Dagny râse.

— Era Concertul numărul cinci al lui Halley, nu-i așa?

— Firește, îi răspunse băiețandrul. Dar crezi că i-aș spune asta oricărui ticălos?

— Cui?

— De ce te plătesc? îl întrebă Ellis Wyatt, apropiindu-se; băiețandrul chicoti, grăbindu-se înapoi să aibă grijă de maneta pe care o scăpase din

mână pentru o clipă. Domnișoara Taggart nu putea să te concedieze dacă tăiai frunză la câini în timpul lucrului. Eu pot.

— Ăsta-i unul dintre motivele pentru care am părăsit calea ferată, domnișoară Taggart, rosti băiețandrul.

— Știi că l-am furat de la dumneata? spuse Wyatt. Era cel mai bun frânar al dumitale, iar acum e cel mai bun gresor al meu, dar niciunul dintre noi n-o să-l aibă permanent.

— El cine e?

— Richard Halley. Muzică. E cel mai bun elev al lui Halley.

Ea-i zâmbi.

— Înțeleg, ăsta e un loc în care nu se angajează decât aristocrați pentru cele mai groaznice slujbe.

— Sunt cu toții aristocrați, e drept, spuse Wyatt, pentru că ei știu că nu există meserii groaznice. Doar oameni groaznici care nu vor să le facă.

Bădăranul se uita la ei de sus, ascultându-i curios. Dagny își ridică privirea înspre el, semăna cu un camionagiu, așa că ea-l întrebă:

— Ce-ai fost afară? Profesor de filologie comparată, presupun.

— Nu, doamnă, îi răspunse. Am fost camionagiu.

Și adăugă:

— Dar nu asta am vrut să rămân.

Ellis Wyatt se uita de jur-împrejurul lor cu un fel de mândrie tinerească și zeloasă față de această constatare: era mândria gazdei la o recepție oficială într-un salon, dar și aceea a artistului în seara vernisajului, într-o galerie. Ea-i zâmbi și-l întrebă, arătând înspre mașinărie:

— Petrol din șist bituminos?

— Mda.

— Acesta e procesul pe care te-ai străduit să-l perfecționezi când erai pe pământ?

O spusese aproape fără să-și dea seama și se sperie puțin de propriile ei cuvinte.

El izbucni în râs.

— Când eram în infern, da. Acum sunt pe pământ.

— Cât de mult produci?

— Două sute de barili pe zi.

O umbră de întristare îi reveni în voce:

— Este procesul de extracție prin care încercai să umpli cinci trenuri de vagoane-cisternă pe zi.

— Dagny, i se adresă el cu seriozitate, arătând în direcția tancului de colectare, un galon din ăsta valorează mai mult decât o garnitură întreagă în infern – pentru că e al meu, tot, fiecare picătură, fiecare strop e cheltuit în folosul meu.

Își ridică palmele murdare, arătându-i ca pe o comoară petele unsuroase, iar o picătură neagră de vârful degetului străluci în soare ca o nestemată.

— Al meu, continuă. I-ai lăsat să te învingă și să te facă să uiți ce înseamnă acest cuvânt, cum se poate așa ceva? Ar trebui să-ți acorzi șansa să-l înveți din nou.

— Ești prizonier într-o groapă din mijlocul sălbăticiei, îi spuse ea cu răceală, și produci două sute de barili de petrol pe zi, când ai fi putut să îneci toată lumea cu el.

— La ce bun? Ca să-i hrănesc pe jefuitori?

— Nu! Ca să faci averea pe care o meriți.

— Dar sunt mai bogat acum decât oricând altcândva afară. Ce este altceva bunăstarea decât mijlocul prin care se prelungește viața cuiva. Există doar două căi prin care se poate întâmpla asta: fie producând mai mult, fie producând mai repede. Iar eu asta fac: produc timp.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Produc tot ceea ce-mi este necesar, muncesc să-mi îmbunătățesc metodele, iar fiecare oră pe care o economisesc e o oră pe care o adaug vieții mele. Mai demult, îmi trebuiau cinci ore să umplu tancul acela. Acum îl umblu în trei ore. Cele două ore pe care le-am economisit sunt ale mele – neprețuite, ale mele, de parcă mi-aș fi mutat mormântul la încă două ore distanță pentru fiecare cinci. Sunt două ore pe care le câștigi din îndeplinirea unei sarcini pentru a le investi în realizarea alteia – alte două ore în care muncești, în care crești, în care te miști mai departe. Astea sunt conturile de economie pe care le alimentez. Există, în lumea de afară, vreun fel de seif care să poată proteja o astfel de avere?

— Dar ce spațiu ai tu aici să te miști mai departe? Care e piața ta de desfacere?

El râse.

— Piață? Muncesc acum pentru folosință, nu pentru profit – pentru propria folosință, nu pentru profitul jefuitorilor. Numai cei care produc plus valoare existenței mele, nu cei care devoră, ei sunt piața mea.

Numai cei care produc, nu cei care consumă pot fi piața cuiva. Fac afaceri cu cei care dau viață, nu cu toți canibalii. Dacă petrolul meu presupune mai puțin efort pentru producție, cer mai puțin de la cei cărora li-l vând pentru lucrurile de care am nevoie. Adaug la existențele lor un nou interval de timp cu fiecare galon din uleiul pe care ei îl ard. Și, de vreme ce sunt oameni ca mine, continuă și ei să inventeze căi mai rapide de a produce lucrurile pe care le produc – așa că fiecare dintre ei îmi garantează un nou minut, o altă oră, o altă zi cu fiecare pâine pe care o cumpăr de la ei, cu fiecare haină, cu lemnul, cu metalul – își întoarse privirea înspre Galt –, un alt an cu fiecare lună de electricitate pe care o obțin. Aceasta este piața noastră de desfacere și așa funcționează ea, dar nu așa funcționa în lumea de afară. Înapoi la irosirea aceea în care eram înecați, în fiecare zi, viețile noastre, energia noastră? În puțul acela fără fund și-n tunelul acela fără capăt al tuturor gratuităților? Aici, noi ne tranzacționăm realizările, nu eșecurile, valorile, nu nevoile. Suntem independenți unii de ceilalți, deși creștem împreună. Bunăstare, Dagny? Ce altă avere e mai valoroasă decât să fii proprietarul propriei tale vieți și să o cheltuiești numai ca s-o dezvolți? Orice ființă care trăiește trebuie să se dezvolte. Nu poate să rămână în imobilitate. Trebuie să se dezvolte, altfel piere. Uite... – și-i arătă o plantă care se lupta să răzbată către lumină de sub greutatea unei pietre, un lujer prelung, răsucit, contorsionat de o nefirească zbatere, cu rămășițele galbene, firave ale unor frunze care și-au oprit creșterea și o singură frunză verde, țâșnind în sus, înspre soare, cu disperarea unui ultim, epuizant și nepotrivit efort.

— Asta ni se întâmplă nouă acolo, în infern. Mă vezi pe mine acceptând așa ceva?

— Nu, îi șopti.

— Îl vezi pe el acceptând?

Arătă înspre Galt.

— O, Doamne, nu.

— Atunci nu fi uimită de nimic din ce vei vedea aici, în vale.

Dagny rămase tăcută tot restul drumului. Nici Galt nu mai spunea nimic.

Pe un versant de munte din depărtare, din verdele intens al unei păduri, zări un pin care se curbă deodată, desenând o curbă, ca un ac de ceasornic, apoi se frânse și dispăru din câmpul vizual. Își dădu seama că e o mișcare provocată de mâna omului.

— Cine se ocupă de tăierea lemnelor pe aici?

— Ted Nielsen.

Drumul se desfăcea acum în curbe mai largi și în urcușuri mai domoale, printre culmile molcome ale dealurilor. Văzu o coastă maro-ruginie, mărginită de două pătrate, fiecare având o altă nuanță de verde: cel întunecat, un verde cenușiu, ca al frunzelor de cartof, și cel verde-deschis, argintiu al verzei. Un bărbat cu tricou roșu, la volanul unui mic tractor, plivea buruienile.

— Cine e marele dregător al verzei?

— Roger Marsh.

Închise ochii. Se gândi la buruienile care se agățau pe treptele de piatră ale unei fabrici abandonate, peste lespezile de la intrare, lustruite, la câteva sute de mile mai departe, dincolo de munți.

Drumul cobora către fundul văii. Văzu acoperișurile orașului chiar dedesubtul lor și semnul strălucitor, mic al dolarului, în depărtare, la celălalt capăt. Galt opri mașina în dreptul primei clădiri, pe o margine, deasupra acoperișurilor, o clădire de cărămidă într-o nuanță ștearsă de roșu care tremura sub coșurile de fum. Fu aproape șocată să vadă atât de la îndemână o inscripție ca „Turnătoriile Stockton" deasupra ușii.

Apropiindu-se, șchiopătând în cârjă, trecând de la lumina orbitoare a soarelui în întunericul umed și rece al clădirii, șocul pe care-l simțea era parțial – un anumit sentiment al anacronismului și parțial – dor de casă. Acesta era Estul industrial pe care, în ultimele câteva ore, părea să se afle la secole distanță. Aceasta era o imagine de demult, imaginea atât de dragă, atât de familiară a valurilor roșietice care se transformau în grinzi de oțel, a scânteilor care explodau dinăuntrul izvoarelor invizibile, a flăcărilor care țâșneau neașteptat și spărgeau negura, a cofrajelor de nisip care sclipeau alburiu-metalic. Zidurile clădirii stăteau ascunse în spatele ceții care-i risipea contururile și, pentru o clipă, Dagny avu în față măreața, defuncta turnătorie de la Stockton, Colorado, sau Nielsen Motors... sau Rearden Steel.

— Bună, Dagny!

Chipul zâmbitor care se apropiase era al lui Andrew Stockton; văzu o mână pătată de cărbune întinsă înaintea ei într-un gest de mândrie încrezătoare, ca și cum, în palma aceea, el ar fi păstrat întreaga ei viziune.

Strânse mâna aceea întinsă.

— Bună, rosti moale, fără să știe dacă era recunoscătoare față de trecut sau față de viitor. Ridică apoi capul și adăugă: Cum de nu crești cartofi sau nu produci pantofi aici? Ți-ai păstrat totuși vechea ocupație.

— O, Calvin Atwood de la Atwood Light și de la Power Company din New York City e cel care se ocupă de pantofi. Pe lângă asta, ocupația mea e una dintre cele mai vechi și de imediată necesitate oriunde. Totuși, a trebuit să mă lupt pentru ea. A trebuit să falimentez, mai întâi, un rival.

— Ce?

Îi zâmbi și arătă înspre un glasvand care dădea într-o încăpere inundată de lumină.

— Acolo e rivalul meu falimentat, spuse.

Văzu un bărbat tânăr, aplecat peste o masă lungă, care muncea la un model complicat de cap de burghiu. Avea mâinile uscățive și încordate ale unui pianist și înfățișarea aspră a unui chirurg concentrat asupra muncii lui.

— E sculptor, zise Stockton. Când am ajuns aici, el și cu partenerul lui aveau un fel de turnătorie și un atelier de reparații. Am deschis o turnătorie adevărată și le-am luat toți clienții. Băiatul nu putea să facă aceeași treabă ca mine, pentru el era numai o slujbă cu jumătate de normă, oricum, sculptura e o bună afacere, așa că a venit să lucreze pentru mine. Face acum mai mulți bani, în mai scurt timp, decât ar fi făcut în propria lui turnătorie. Partenerul lui era chimist, așa că a plecat să lucreze în agricultură și a produs un fertilizator sintetic, care a dublat câteva dintre culturi – ai spus cartofi? – mai ales, cartofi.

— Asta înseamnă că te poate scoate oricând cineva din afacere?

— Firește. În orice moment. Iar cineva anume va putea și chiar o va face, de îndată ce ajunge aici. Dar, Doamne! – Am lucrat pentru el ca măturător de cenușă. Ar exploda în valea asta ca un proiectil. Ar tripla producția tuturor.

— Despre cine e vorba?

— Despre Hank Rearden.

— Mda..., șopti ea. O, da!

Se întrebă ce oare o făcu să o spună cu o asemenea siguranță fulgurantă. Simți, simultan, că prezența lui Hank Rearden în vale era cu neputință – și că aici era locul lui, că-i aparținea într-un chip ciudat, că

acesta era locul în care-și petrecuse tinerețea, că era locul începuturilor lui și că, laolaltă, acesta era locul pe care-l căutase toată viața lui, țărmul pe care se chinuise să-l atingă, ținta luptei lui înverșunate... I se păru că spirala de ceață de culoarea focului închipuiește timpul scurgându-se într-o bizară ciclicitate și-atunci îi trecu prin minte, ca o frântură de gând străfulgerător, o propoziție: Să-ți păstrezi tinerețea veșnică înseamnă să atingi, în cele din urmă, himera de la care ți-ai început drumul – auzi vocea vagabondului cu care a luat cina spunându-i: „John Galt a găsit fântâna tinereții pe care vrusese să le-o dea înapoi oamenilor. Numai că nu s-a mai reîntors..., pentru că și-a dat seama că nu le poate fi dată înapoi".

O jerbă de scântei țâșni din inima ceții, iar ea desluși spatele gol al unui fochist al cărui braț descrise curba unui semnal, aprobând cine știe ce operațiune invizibilă. Își înălță capul să prindă un ordin – îi zări profilul – și i se tăie răsuflarea. Stockton văzu întreaga scenă, chicoti și strigă înspre norul de fum:

— Hei, Ken! Vino aici! E aici o veche prietenă de-a ta!

Ea se uită cu atenție la Ken Danagger apropiindu-se de ei. Marele industriaș, pe care încercase din răsputeri să-l facă să rămână la birou, era acum îmbrăcat în haine de lucru zdrențuite.

— Bună, domnișoară Taggart. Ți-am spus eu c-o să ne revedem curând.

Privirea i-a coborât, ca și cum ar fi încuviințat sau în semn de mulțumire, însă brațul, o clipă, i s-a lăsat mai greu în cârjă, cât a căzut pe gânduri, retrăind ultima lor întâlnire: chinuitoarea oră de așteptare, apoi chipul ușor distant din fața biroului și zăngănitul ușii cu geam închizându-se în spatele unui străin.

A fost un moment atât de scurt încât cei doi bărbați dinaintea ei nu putură să înțeleagă nimic altceva în afară de mulțumire, însă înspre Galt privi când își ridică ochii și-l văzu uitându-se la ea ca și cum ar fi știut la ce se gândea, îl văzu ghicind în chipul ei că-și dăduse seama că el fusese străinul care părăsise biroul lui Danagger în ziua aceea. Fața lui nu-i întoarse niciun răspuns: avea aceeași expresie de sobrietate respectuoasă pe care o are cineva care se află înaintea faptului că adevărul nu poate însemna nimic altceva în afară de adevăr.

— Nu m-am așteptat, îi spuse moale lui Danagger. N-am crezut că te voi mai vedea vreodată.

Danagger o privea ca și cum ar fi fost un copil promițător pe care l-ar fi redescoperit acum și era oarecum amuzat de ce vedea.

— Știu, răspunse el. Dar ce te uimește atât de tare?

— Eu... Oh, e doar ciudat – și arătă către hainele pe care le purta.

— Ce nu e în regulă la ele?

— Atunci, ăsta să fie capătul tău de drum?

— Pe naiba, nu! Începutul.

— Ce aspirații ai?

— Minerit. Totuși nu cărbune. Fier.

— Unde?

El arătă înspre munte.

— Chiar aici. Știi că Midas Mulligan ar face vreo investiție proastă? Ai fi surprinsă ce se poate găsi în grămada aia de piatră, dacă te pricepi unde să cauți. Asta am făcut eu: am căutat.

— Și dacă nu găsești minereu de fier?

El ridică din umeri.

— Mai există și alte lucruri de făcut. Am fost întotdeauna chibzuit cu timpul meu, dar n-am stat niciodată pe gânduri ca să-l folosesc.

Se uită la Stockton cu curiozitate.

— Nu cumva pregătești pe cineva care ți-ar putea deveni cel mai primejdios competitor?

— Numai oameni de felul ăsta îmi place să angajez. Dagny, ai trăit oare prea mult printre jefuitori? Ai ajuns oare să gândești că un om capabil poate deveni o amenințare pentru altcineva?

— O, nu! Dar credeam că sunt aproape singura care mai gândește în felul ăsta.

— Oricine se teme să-l angajeze pe cel mai bun om pe care-l poate găsi e un trișor care se trezește într-o meserie care nu e a lui. Pentru mine, cel mai mare nebun de pe fața pământului, mult mai de condamnat decât un asasin, e angajatorul care respinge un om tocmai pentru că e prea bun. Asta am crezut întotdeauna și... spune, de ce râzi?

Ea îl asculta cu un surâs sceptic, dar care trăda dorința de a auzi mai mult.

— E atât de neașteptat să aud așa ceva, spuse ea, tocmai pentru că e adevărat!

— Ce altceva poate cineva să gândească?

Dagny chicoti ușor.

— Știi, când eram copil, mă așteptam ca orice om de afaceri să gândească în felul ăsta.

— Și ce s-a întâmplat de atunci?

— De atunci am învățat să nu mă mai aștept la nimic.

— Dar e adevărat, nu-i așa?

— Am învățat să nu mă mai aștept la adevăr.

— Dar e de bun-simț, nu-i așa?

— Am renunțat să mă aștept la bun-simț.

— Abia la asta nu ar trebui să renunți niciodată, îi replică Ken Danagger.

Reveniră la mașină și începură să coboare ultimele curbe ale drumului când Dagny își îndreptă privirea înspre Galt, iar el se întoarse deîndată, ca și cum i-ar fi așteptat gestul.

— Tu erai în biroul lui Danagger în ziua aceea, nu-i așa? îl întrebă.

— Da.

— Știai, așadar, că aștept afară.

— Da.

— Știi cum e, știi cum e să aștepți în fața unei uși închise?

Nu putu să citească nimic în privirea pe care i-o aruncă Galt. Nu era nici milă, pentru că ea nu putea fi o țintă a milei; era un anumit fel de privire pe care o îndrepți spre cel care suferă, dar nu părea s-o vadă pe ea suferind.

— O, da, îi răspunse imediat, aproape pe nerăsuflate.

Primul magazin care le răsări pe o latură a singurei străzi care tăia valea le apăru înainte ca o privelițe de teatru de vară: o schelărie fără peretele din față, cu o scenă alcătuită din cărămizi colorate, ca-ntr-o comedie bulevardieră, cuburi roșii, cercuri verzi, triunghiuri aurii, care alcătuiau buncăre de roșii, butoaie de salată, piramide de portocale, toate încununate, în fundal, de soarele care scălda stivele de containere de metal. Inscripția de pe firmă spunea: Băcănia Hammond. Un bărbat distins, îmbrăcat într-o bluză cu mâneci, cu trăsături aspre și cu tâmplele grizonate, îi cântărea o bucată de unt unei femei tinere și frumoase care stătea la tejghea în postura dezinvoltă a unui manechin. Poalele rochiei i se unduiau ușor în vânt, ca o costumație de dans. Dagny zâmbi fără să vrea, deși își dăduse seama că bărbatul acela e Lawrence Hammond.

Magazinele erau toate clădiri unicompartimentate și, trecând pe lângă ele, prinse la repezeală nume familiare pe firme: Magazin Uni-

versal Mulligan, Pielărie Atwood, Tâmplărie Nielsen, iar, la sfârșit, simbolul dolarului deasupra intrării unei fabricuțe din cărămidă cu inscripția: Compania de Tutun Mulligan.

— Cine mai e proprietar al companiei în afară de Midas Mulligan? îl întrebă pe Galt.

— Dr. Akston, veni răspunsul.

Întâlniră numai câțiva trecători, câțiva bărbați, câteva femei, care mergeau repede și parcă țintit, de parcă ar avut de îndeplinit o sarcină clară. Unul după altul, se opreau când zăreau mașina, îi făceau cu mâna lui Galt și se uitau la ea cu curiozitatea deloc uimită a recunoașterii.

— Eram de mult așteptată aici? îl întrebă pe Galt.

— Încă te mai așteaptă, îi răspunse el.

Pe marginea drumului văzu o clădire construită din pereți de sticlă prinși laolaltă într-o structură de lemn, dar i se păru că imobilul nu e nimic altceva decât o ramă pentru imaginea unei femei, o femeie înaltă și fragilă, cu părul blod, foarte deschis la culoare și cu un chip atât de frumos, care părea că-și pierde din frumusețe din pricina distanței, ca și cum artistul fusese capabil doar s-o sugereze, nu s-o reproducă pe de-a-ntregul. În clipa următoare, femeia își întoarse capul, iar Dagny își dădu seama că în interiorul clădirii erau câțiva oameni așezați la mese, că aceea era o cafenea, că femeia aceea servea și că era Kay Ludlow, starul de cinema pe care, dac-o vedeai o dată, nu o mai puteai uita; starul de cinema care se retrăsese, dispăruse în urmă cu cinci ani și fusese înlocuită de fete cu nume imposibil de deosebit și cu chipuri comune. Dar, sub șocul momentului în care și-a dat seama de asta, Dagny se gândi la filmele care se făceau acum și simți că această cafenea reprezenta o mai onestă utilizare a frumuseții lui Kay Ludlow decât un rol într-o peliculă care ar fi glorificat locul comun al lipsei de glorie.

Clădirea care le ieși apoi în cale era un imobil scund, aglomerat, din granit brut, grosolan, solid, ridicat cu rigoare, cu liniile marelui dreptunghi precis trasate, ca dungile unui costum oficial, dar văzu, ca o fantasmă care-i apăru numai pentru o clipă – silueta unui zgârie-nori care se înălța în inelele de ceață ale orașului Chicago, acel zgârie-nori care purta odinioară simbolul pe care acum îl vedea inscripționat cu litere de aur pe o ușă de lemn: Banca Mulligan.

Galt încetini mașina în dreptul băncii, ca și cum ar fi pus momentul între niște paranteze speciale.

Urmă o clădire mică, din cărămidă, pe care stătea scris: Monetăria Mulligan.

— O monetărie? întrebă ea. Ce face Mulligan cu o monetărie?

Galt își băgă mâna în buzunar și puse în palma ei două mici monede. Erau două discuri mici, din aur strălucitor, mai mici decât cenții, monede de felul celor care nu mai fuseseră puse în circulație de pe vremea lui Nat Taggart; erau marcate cu capul Statuii Libertății pe o parte și cu cuvintele „Statele Unite ale Americii – Un Dolar" pe partea cealaltă, însă datele cu care erau ștanțate erau din urmă cu mai bine de doi ani.

— Ăștia sunt banii pe care-i folosim aici, spuse. Sunt turnați de Midas Mulligan.

— Dar... sub a cui autoritate?

— E însemnat pe monedă – pe ambele fețe ale ei.

— Și ce folosiți pentru mărunțiș?

— Mulligan toarnă monede la fel, din argint. Nu acceptăm nicio altă monedă în vale. Nu acceptăm decât valori obiective.

Dagny studie cu atenție monedele.

— Arată ca... ca ceva din zorii timpurilor strămoșilor mei.

El arătă înspre vale.

— Da, nu-i așa?

Ea rămase cu ochii țintă la cele două bucăți de aur, subțiri, delicate, aproape imponderabile din palmă, știind că întregul sistem al lui Taggart Transcontinental se sprijinise pe ele, că aceea fusese piatra de temelie a tuturor celorlalte pietre de temelie, a tuturor arcadelor, a tuturor traverselor din căile Taggart, a podului Taggart, a Clădirii Taggart... Clătină din cap și lăsă monedele să cadă înapoi în palma lui Galt.

— Nu-mi ușurezi deloc situația, zise ea, cu glasul moale.

— O îngreunez pe cât pot.

— De ce n-o spui? De ce nu-mi spui toate lucrurile pe care vrei să le învăț?

Mișcarea brațului său îi îndreptă privirea înspre oraș, către drumul din spatele lor.

— Ce altceva am făcut? întrebă.

Își continuară drumul în tăcere. După o vreme, Dagny îl întrebă cu un ton de interogatoriu curat, strict statistic:

— Cât din averea lui Midas Mulligan e îngrămădită în valea aceasta?

Galt făcu o mișcare largă către înainte.

— Judecă și tu.

Drumul șerpuia printre parcele de teren joase, înspre locuințele celor din vale. Casele nu erau aliniate de-a lungul străzii, ci erau împrăștiate la intervale neregulate, pe coline și pe văi ușoare, erau mici și simple, construite din materiale locale, cele mai multe din granit și din lemn de pin, concepute cu o risipă de ingeniozitate și cu economie de efort fizic. Toate casele arătau de parc-ar fi fost ridicate prin munca unui singur om, nicio locuință nu era identică alteia, iar singura trăsătură pe care o aveau în comun era amprenta unei rațiuni care se confruntă cu o problemă și o rezolvă. Galt arăta din când în când câte o casă și rostea cuvintele ca și cum ar fi strigat galeria numelor de onoare:

— Ken Danagger... Ted Nielsen... Lawrence Hammond... Roger Marsh... Ellis Wyatt... Owen Kellogg... Dr. Akston.

Locuința doctorului Akston era ultima, o căscioară cu terasă mare, ridicată pe o culme de colină, cu spatele la culmile abrupte ale munților. Drumul trecea pe acolo și urca șerpuind, tot mai pieptiș. Drumul se îngusta într-o cărăruie care se strecura prin mijlocul a doi pereți de pini bătrâni, iar trunchiurile lor înalte și drepte îl apăsau ca o colonadă amenințătoare, ramurile lor se uneau deasupra, înghițind deodată drumul într-o tăcere mormântală și-n semiîntuneric. Nu erau urme de cauciucuri pe fâșia de drum, părea nefolosit și abandonat, în numai câteva minute și numai după câteva curbe părea că mașina e la mile întregi de orice așezare omenească – și nimic nu tulbura apăsarea acestei nemișcări în afară de câte o rară rază de soare care răzbătea din când în când printre trunchiuri în inima pădurii.

Apariția neașteptată a unei case la capătul drumului o izbi ca un sunet puternic: ridicată în mijlocul pustietății, ruptă de existența oamenilor, arăta ca adăpostul unei mărețe nesupuneri sau al unei suferințe de neimaginat. Era cea mai modestă casă din vale, un vagon prelung, vârstat cu dungi negre din pricina nenumăratelor ploi, doar ferestrele largi se împotriveau furtunilor cu seninătatea domoală, sclipitoare, neatinsă a sticlei.

— A cui e casa asta... O! – răsuflarea i se tăie și-și lăsă capul pe spate. La intrare, sub razele soarelui, uzat și cu modelul spălăcit, șters de toate vânturile veacurilor, stătea prins blazonul lui Sebastián d'Anconia.

Ca răspuns la mișcarea ei involuntară de a se retrage, Galt opri mașina în fața casei. O clipă, s-au uitat unul în ochii celuilalt: privirea ei era întrebătoare, a lui era imperativă, chipul ei trăda o sinceritate sfidătoare, al lui o asprime care nu voia să iasă la suprafață; Dagny îi înțelesese scopul, nu însă și motivul. I se supuse. Sprijinindu-se în cârjă, coborî din mașină și rămase apoi dreaptă, față în față cu casa aceea.

Se uita la blazonul de argint care trecuse dintr-un palat de marmură din Spania într-o baracă din Anzi și ajunsese într-un vagon prelung din Colorado – blazonul celor care nu se supun. Ușa vagonului era încuiată, soarele nu pătrundea întunericul scânteietor din spatele ferestrelor, iar ramurile pinilor atârnau deasupra acoperișului ca niște brațe desfăcute a protecție, a milă și a binecuvântare solemnă. Niciun alt zgomot nu se auzea în afara câte unei ramuri sau a câte unei picături căzând undeva în pădure, în rare răstimpuri, iar liniștea părea să închidă întreaga durere care fusese ascunsă aici și căreia niciodată nu i se dăduse glas. Stătea și asculta într-un resemnat, tandru și demn respect: Să vedem cine va onora mai mult pe cine, tu – pe Nat Taggart sau eu pe Sebastián d'Anconia... Dagny! Ajută-mă să rămân. Să refuz. Chiar dacă are dreptate!...

Se întoarse către Galt, știind că el este omul căruia nu-i putuse fi de niciun folos. Stătea sprijinit de roata mașinii, nu o urmase și nici nu se urnise s-o ajute, ca și cum ar fi vrut ca ea să-și accepte trecutul și să-i respecte intimitatea acestui salut solitar. Remarcase că Galt rămăsese în aceeași poziție în care-l lăsase, cu cotul sprijinit pe volan în același unghi, cu degetele lăsate în aceeași postură sculpturală. O urmărea cu privirea, dar asta a fost tot ce-a putut să citească pe chipul lui: că o urmărea cu atenție, fără să se miște.

Când a ajuns din nou lângă el, Galt îi spuse:

— El a fost cel dintâi pe care l-am luat de lângă tine.

Ea îi răspunse, cu o expresie încordată, ofensivă și francă:

— Cât de multe știi?

— Nimic din ce mi-ar fi putut spune în cuvinte. Tot ceea ce tonul vocii lui spunea de fiecare dată când vorbea despre tine.

Ea își lăsă privirea în jos. Îi înțelesese nuanța de durere din voce tocmai din pricina subtilei exagerări a indiferenței.

El porni motorul, iar zgomotul lui aruncă în aer povestea pe care tăcerea o ținea strânsă în brațe. Își continuară drumul.

Drumul părea să se deschidă puțin, făcându-și loc prin marea de lumină din față. În timp ce înaintau către o poiană, zări printre ramurile copacilor sclipirea fugară a unor fire. Aproape de o coastă de deal se ridica o clădire deloc impunătoare, deasupra unei pante pietroase. Era un simplu cub de granit, de mărimea unei magazii, fără geamuri, fără vreo altă intrare în afară de o ușă de oțel și cu un set complex de fire de antenă care se încâlceau deasupra acoperișului. Galt continua să meargă, fără să facă vreo remarcă în legătură cu magazia, dar Dagny începu deodată:

— Ce-i asta?

Văzu că pe chipul lui se ivește un zâmbet vag.

— Generatorul electric.

— O, termină, te rog!

I se supuse și dădu înapoi până la piciorul dealului. Dagny se opri după numai câțiva pași făcuți pe panta stâncoasă, de parcă nu mai era nicio nevoie să înainteze, niciun loc încotro să mai urce – și rămase ca atunci când sub ochii ei s-a deschis pentru prima dată priveliștea văii, momentul în care startul și ținta se suprapuseseră.

Se uita la clădire, cu atenția concentrată asupra unui singur punct și asupra unei singure emoții, dar întotdeauna știuse că o emoție nu era nimic altceva decât suma pe care o alcătuia mașinăria minții și că tot ce simțea acum era suma instantanee a gândurilor pe care niciodată nu le numise, suma unei lente tranziții, ca un glas care-i spunea înțelesul unui anume sentiment: dacă s-a ținut de capul lui Quentin Daniels, chiar fără nici cea mai mică șansă să poată folosi vreodată motorul, numai de dragul faptului că știa astfel că nu pierise inteligența de pe fața pământului, dacă – precum un scafandru îngreunat de apăsarea oceanului de mediocritate, sub călcâiul oamenilor cu ochi gelatinoși, cu glasuri de cauciuc, cu convingeri de gumilastic, cu inimi neimplicate în nimic și cu mâini neocupate, s-a ținut – ca de viață și ca de tubul de oxigen, de gândul la superlativele cuceriri ale minții omenești – dacă, atunci când a descoperit rămășițele motorului, parcă sufocându-se deodată, ca un ultim protest împotriva propriilor plămâni inundați de corupție, doctorul Stadler i-ar fi strigat altceva, nu să se uite în jos, ci altundeva, sus, iar asta a fost strigătul, năzuința și combustibilul existenței ei – dac-ar fi mers mai departe, posedată de foamea ei tânără pentru un semn de reală pricepere, de pricepere radioasă și fără nicio

fisură – iată acum, în fața ei, se afla, desăvârșită, în cele din urmă, atinsă, puterea unei minți care dăduse viață unei rețele de fire care sclipeau liniștite sub cerul de vară și care înghițeau energia incalculabilă din afară în interiorul tainic al unei mici barăci din piatră.

Se gândea la această clădire care atingea abia jumătate din dimensiunile unui vagon de marfă și care ținea locul stâlpilor de înaltă tensiune din întreaga țară, enormele conglomerate de oțel, carburant și efort omenesc, se gândea la energia care curgea din structura aceasta și care ridica de pe umerii celor care o produceau sau care o foloseau o picătură sau râuri sau tone de sudoare și care adăugau vieților lor ore, zile și ani de timp liber, care să fie încă o clipă în care cineva să-și ridice privirea de la munca pe care o face și să se uite înspre soare, sau să fie un pachet de țigări în plus cumpărat din banii economisiți la factura de energie electrică, sau o oră de muncă mai puțin pe ziua de lucru pentru fiecare fabrică funcționând pe curent, sau o lună de vacanță de-a lungul și de-a latul lumii, sau un bilet plătit cu munca pentru o zi, sau un tren tras de puterea acestui motor – cu toată energia acestei greutăți, acestui efort, cu tot timpul înlocuit și plătit prin energia unei singure minți care a știut cum să facă toate conexiunile firelor urmând conexiunile propriei rațiuni. Dar știa că nu există niciun înțeles în motoare și în fabrici, că singurul lor înțeles era acela al bucuriei de a trăi, că scopul lor este dat de oamenii în slujba cărora stau, și că admirația ei crescândă în fața unei astfel de realizări se îndrepta înspre omul de la care venea, era admirație pentru puterea și pentru viziunea iradiantă dinăuntrul lui, cel care a văzut pământul ca pe un loc al plăcerii și care a știut că munca depusă în numele fericirii cuiva este scopul, pedeapsa și scopul existenței.

Ușa de la intrarea în clădire era din oțel inoxidabil, îngustă și subțire, bine lustruită, strălucind în lumina soarelui. Deasupra, cioplită în granit, ca o singură notă distinctivă în austeritatea unghiulară a imobilului, se afla o inscripție:

„JUR PE VIAȚA MEA ȘI PE DRAGOSTEA MEA PENTRU EA CĂ NU VOI TRĂI NICIODATĂ PENTRU ALTCINEVA ȘI NICI NU VOI CERE ALTUI OM SĂ TRĂIASCĂ PENTRU MINE".

Se întoarse către Galt. El stătea alături; o urmă, știa că asta înseamnă gestul ei. Se uita la inventatotul motorului, dar ce vedea era silueta obișnuită, blândă a unui muncitor oarecare, cu obișnuitele lui funcții

și atribute; remarcă dezinvoltura ieșită din comun a posturii lui, un anumit fel de a sta, lipsit de gravitație, care indica un control expert în folosirea propriului trup – o siluetă înaltă, îmbrăcată în haine simple: un tricou subțire, pantaloni deschiși la culoare, o curea trecută în jurul taliei subțiri –, și păr în dezordine, strălucind sub o pală leneșă de vânt. Se uita la el la fel cum se uitase la clădire.

Și mai știa că cele două propoziții pe care și le spuseseră unul celuilalt trenau încă între ei, umplând tăcerea și că tot ce se spusese de atunci se spusese pe deasupra sunetului acelor cuvinte, că știuse în tot timpul acela, că păstrase totul și că nu-i îngăduise să uite. Își dădu seama deodată că erau singuri; era o revelație acută, care accentua singurătatea, care nu mai permitea nicio altă consecință, deși ținea închisă în ea înțelesul întreg a tot ce nu era numit. Erau singuri într-o pădure tăcută, la baza unei clădiri care arăta ca un templu străvechi și știa ce ritual era forma cea mai potrivită de adorație care putea fi oferită pe un astfel de altar. Simți deodată o apăsare în coșul pieptului, îi lăsă ușor capul pe spate, nu mai mult decât să simtă adierea ușoară a vântului prin păr, dar era ca și cum s-ar fi lăsat pe spate în aer, împotriva vântului, fără să fie conștientă de nimic altceva decât de propriile picioare și de forma gurii ei. Galt rămăsese nemișcat privind-o, cu chipul nemișcat în afară de ușoara mișcare a pleoapelor îngustând ochii ca înaintea unei lumini prea puternice. Totul nu dură mai mult de trei secunde – aceasta fusese prima –, iar în următoarea simți împunsătura unui sentiment de triumf feroce, dându-și seama că efortul și zbaterea lui fuseseră mai greu de îndurat decât ale ei, apoi își mută privirea, uitându-se în sus, la inscripția de pe templu.

Îl lăsă să se uite o clipă, aproape ca-ntr-un act de îndurare condescendentă față de un adversar care se străduiește să-și recapete puterile, apoi îl întrebă, cu o nuanță de mândrie nestăvilită în glas și arătând înspre inscripție:

— Ce e?

— Este jurământul pe care l-au făcut toți cei din vale, cu excepția ta.

Ea îi răspunse cu privirea ațintită asupra acelor cuvinte:

— Acesta a fost dintotdeauna principiul meu de viață.

— Știu.

— Dar nu cred că tu ești cel care-l aplică cel mai bine.

— Atunci va trebui să descoperi care dintre noi greșește.

Se îndreptă către ușa de oțel a clădirii, cu o umbră de neîncredere abia vizibilă în mișcările pe care le făcea, nimic mai mult decât o urmă de agitație, nimic mai mult decât conștiința puterii pe care o avea acum cunoscându-i durerea, și încercă, fără să ceară permisiunea, să deschidă ușa. Însă era închisă și nu simți niciun tremur în mâna care apăsa clanța, de parcă încuietoarea ar fi fost turnată în piatră și pecetluită cu oțel curat.

— Nu încerca să deschizi ușa aceea, domnișoară Taggart.

Galt se apropie de ea cu pașii cumva prea leneși, ca și cum s-ar fi gândit și ar fi devenit conștient de fiecare mișcare a lui.

— Niciun fel de putere fizică n-o va deschide, îi spuse. Numai o idee poate deschide o ușă. Dacă încerci s-o dobori ajutându-te de cel mai puternic explozibil de pe fața pământului, mașinăria dinăuntru se va face praf și pulbere mult înainte ca ușa să cedeze. Dar de îndată ce vei intui ideea pe care o pretinde, chiar și secretul motorului îți va aparține – aceasta fusese prima fisură pe care o simțise în vocea lui –, la fel ca orice altă taină pe care ai vrea s-o afli.

Îi înfruntă o clipă privirea, ca și cum i-ar fi lăsat spațiu să pătrundă sensul spuselor lui, îi zâmbi într-un fel curios de parc-ar fi răspuns cumva unui gând dinăuntrul lui și adăugă:

— O să-ți arăt cum e făcut.

Făcu un pas în spate. Apoi, cu gesturi liniștite, cu privirea ridicată înspre cuvintele sculptate în piatră, le repetă încet, monocord, ca și cum ar mai fi depus o dată jurământul. În glasul lui nu era emoție și nimic altceva în afară de limpezimea ritmată a sunetelor pe care le pronunța pe deplin încredințat de sensul lor, dar Dagny știa că este martoră a celui mai solemn moment pe care-i va fi dat vreodată să-l vadă, că vedea un bărbat pe de-a-ntregul, până-n adâncul sufletului, și tot ce sacrificase de dragul acestor cuvinte, auzea ecoul zilei în care făcuse pentru prima dată acest jurământ cu toată luciditatea asupra anilor care vor fi urmat, știa ce fel de om trebuie să fie cel care s-a ridicat în fața altor șase mii într-o noapte întunecoasă de primăvară și de ce le-a fost teamă de el, știa că aceea a fost geneza și nucleul tuturor lucrurilor care s-au petrecut în lume în cei doisprezece ani care s-au scurs de atunci, știa că momentul acela a fost chiar de mai mare importanță decât motorul ascuns înăuntrul clădirii, știa totul din sunetul glasului acestui bărbat care pronunța cuvintele spre proprie aducere-aminte și ca reconfirmare:

— Jur pe viața mea... și pe dragostea mea pentru ea... că nu voi trăi niciodată pentru altcineva... și nici nu voi cere altui om... să trăiască... pentru mine.

Nu fu nici uimită, nici nu păru să fie luată prin surprindere, de parcă s-ar fi aflat în fața a ceva cu totul obișnuit, când, stingându-se ultimul sunet al jurământului, ușa se deschise încet, fără să fie atinsă de cineva, dând spre o dungă din ce în ce mai largă de întuneric. În momentul când s-a aprins lumina înăuntru, Galt a apucat clanța și a închis ușa, iar încuietoarea a ermetizat totul din nou.

— E o încuietoare cu amprentă vocală, îi spuse; chipul lui era senin. Fraza aceasta este combinația de sunete necesară pentru ca ușa să se deschidă. Nu mă deranjează să-ți împărtășesc acest secret, pentru că știu că nu vei pronunța aceste cuvinte până când ele nu vor însemna exact ceea ce trebuie să însemne.

Dagny încuviință:

— Nu, n-o să le pronunț.

Îl urmă pe Galt până la mașină, simțindu-se deodată prea obosită chiar și pentru a se mișca. Se lăsă pe spate în scaun, închise ochii, abia auzind sunetul de pornire a motorului. Efortul și șocul orelor de absență a somnului o loviră dintr-odată, spărgând barierele tensiunii nervoase care le întârziase. Stătea liniștită, fără să fie capabilă să se gândească la ceva anume, să reacționeze sau să se zbată, secătuită de orice emoție în afara uneia singure.

Nu vorbi. Nu deschise ochii decât în clipa când mașina opri în fața casei.

— Ar fi mai bine să te odihnești, îi spuse el, și să te duci chiar acum să dormi, dacă vrei să ajungi în seara asta la cină la Mulligan.

Se supuse. Se clătină până în casă, încercând să evite orice ajutor din partea lui. Îi spuse cu greutate: „O să-mi revin", apoi se făcu nevăzută în siguranța camerei ei și dură destul de mult până să închidă ușa.

Se prăbuși, cu fața în jos, pe pat. Nu era numai din pricina epuizării fizice. Era o izbucnire spontană a unei idei fixe, prea copleșitoare să poată fi îndurată. Când toată forța din trup i se scurse, când rațiunea își pierdu luciditatea, o singură emoție își mai făcea loc printre urmele vagi de energie, de înțelegere, de judecată, de control, nemailăsându-i nimic care s-o ajute sau care să fie o portiță de scăpare, și făcând-o incapabilă să dorească ceva, ci numai să simtă, reducând-o la o masă

senzitivă – o senzație statică, fără început și fără țintă. Figura lui îi persista în minte, figura lui așa cum o văzuse la intrarea în clădire, și nu mai simțea nimic altceva, nici dorință, nici speranță, nicio cuantificare a propriilor sentimente, niciun nume pentru ele, nicio legătură cu ea însăși, nici nu exista vreo făptură care să fie ea, nu mai era o ființă, ci o funcție, aceea de a-l vedea pe el, iar această percepție era și calea, și scopul, fără nicio altă țintă de atins.

Cu fața îngropată în pernă, își aduse vag aminte, ca o senzație îndepărtată, momentul în care decolase de pe pista inundată de lumină din Kansas. Simți pulsul motorului, fluxul de energie acceleratoare acumulând forța într-un scop unic, iar în clipa când roțile s-au desprins de pământ, adormi.

***

Fundul văii semăna cu o piscină imobilă care reflecta strălucirea cerului, iar lumina oscila între aur și cupru, coastele de deal piereau în zare, iar vârfurile munților erau deja cenușii când se îndreptau către casa lui Mulligan.

Nu mai era nicio urmă de oboseală în atitudinea ei, la fel cum nu mai era nicio rămășiță de agresivitate. Se trezi la asfințitul soarelui; ieși din cameră și dădu peste Galt, care o aștepta așezat leneș în lumina unei lămpi. O privi; stătea în ușă, cu chipul odihnit, cu părul pieptănat, într-o postură relaxată și încrezătoare – arăta la fel cum trebuie să fi arătat în pragul biroului ei din Taggart Building, cu excepția unghiului ușor pe care-l făcea corpul sprijinindu-se în cârjă. Rămase o clipă cu privirea asupra ei, iar Dagny se întrebă de ce era oare sigură că aceea era imaginea pe care o vedea el, că vedea ușa biroului ei, ca și cum ar fi fost o priveliște pe care și-o imaginase îndelung și pe care și-o interzisese multă vreme.

Stătea lângă el în mașină, fără să simtă vreun impuls să vorbească și știind că niciunul dintre ei nu putea să ascundă înțelesul acestei tăceri. Zări câteva lumini care veneau dinspre casele îndepărtate din vale, apoi ferestrele luminate ale locuinței lui Mulligan de pe terasa din față. Îl întrebă pe Galt:

— Cine va mai fi?

— Câțiva dintre ultimii tăi prieteni – îi răspunse – și unii dintre primii ai mei.

Midas Mulligan îi întâmpină la ușă. Îi remarcă trăsăturile feței și văzu că asprimea pătrățoasă a chipului lui nu era pe atât de lipsită de expresie pe cât ar fi crezut: avea o aparență de mulțumire, care însă nu-i putea înmuia trăsăturile, ci, mai curând, le făcea să scânteieze ca o așchie de cremene, răspândind flăcări de umor care ardeau discret la colțurile ochilor, umor care era mai mușcător, mai autoritar, deși mai cald decât un simplu zâmbet.

Deschise ușa și își desfăcu brațele cumva mai încet decât ar fi fost firesc, dând astfel o aproape insesizabilă solemnitate gestului. Îndreptându-se înspre sufragerie, văzu șapte bărbați care se ridicară la vederea ei.

— Domnilor, Taggart Transcontinental, spuse Midas Mulligan.

Rostise totul zâmbind, dar glumind numai pe jumătate; o anumită nuanță din voce făcu în așa fel ca numele rețelei de transport să sune ca în vremea lui Nat Taggart, ca un titlu de onoare zgomotos.

Dagny înclină din cap, încet, recunoscându-i pe cei pe care-i avea înaintea ochilor și știind că aceștia fuseseră oamenii ale căror standarde de valoare și de cinste fuseseră la fel cu ale ei, oameni care recunoscuseră gloria acestui titlu la fel cum o recunoscuse ea însăși, și dându-și deodată seama, într-un impuls de nostalgie, cât de tare tânjise în toți acei ani după ea.

Privirea i se mișcă încet, cu recunoștință, de la un chip la celălalt: Ellis Wyatt – Ken Danagger – Hugh Akston – Dr. Hendricks – Quentin Daniels –, iar glasul lui Mulligan rosti numele a încă doi:

— Richard Halley – Judecătorul Narrangansett.

Zâmbetul discret de pe fața lui Richard Halley părea să-i transmită că se cunoșteau unul pe celălalt de ani buni – la fel cum, în serile ei solitare, așezată lângă fonograf, și ea știuse de el. Severitatea Judecătorului Narrangansett și figura lui încărunțită îi amintiseră că, odată, auzise pe cineva descriindu-l ca pe o statuie de marmură – o statuie de marmură oarbă; era un chip dintre acelea care dispăruseră din curțile de judecată de peste tot din țară în clipa când banii se făcuseră nevăzuți din mâinile țării.

— Locul tău e de mult aici, domnișoară Taggart, i se adresă Midas Mulligan. Nu acesta era însă felul în care ne așteptam să-ți faci apariția, dar bine ai venit acasă.

Nu! – vru să răspundă, dar se auzi spunând încet:

— Mulțumesc.

— Dagny, câți ani îți trebuie să înveți să fii tu însăți?

Ellis Wyatt fu cel care o întrebase, în timp ce o prinse de cot și o îndrumă să ia loc, zâmbind la aparența ei de fetiță lipsită de apărare și ezitând între a zâmbi și a opune rezistență.

— Nu te preface că nu ne înțelegi. Ne înțelegi prea bine.

— Nu fac niciodată presupuneri, domnișoară Taggart, îi spuse Hugh Akston. Aceasta e o crimă morală care-i privește exclusiv pe inamicii noștri. Noi nu facem afirmații – noi arătăm. Noi nu strigăm – noi dovedim. Noi nu încercăm să-ți câștigăm obediența, ci convingerile raționale. Ai văzut toate elementele tainei noastre. Tu va trebui să tragi acum concluziile. Te putem ajuta să le exprimi, dar nu și să le accepți – perspectiva, înțelegerea și acceptarea trebuie să fie ale tale.

— Mă simt de parc-aș ști deja totul, răspunse ea simplu, și-ncă ceva: mă simt de parc-aș fi știut dintotdeauna, dar nu descoperisem niciodată, iar acum mi-e teamă, nu să aud despre ce e vorba, ci să fiu atât de aproape.

Akston zâmbi.

— A ce seamănă ce vezi, domnișoară Taggart? – și arătă de jur-împrejurul camerei.

— Asta?

Izbucni în râs, uitându-se la chipurile bărbaților care stăteau cu spatele la explozia de raze care umplea ferestrele largi.

— Seamănă a... știți, n-am crezut niciodată că o să vă mai văd pe vreunul dintre voi, m-am întrebat din când în când cât de mult aș da pentru încă o privire sau pentru încă un cuvânt, iar acum, acum e ca și cum visul acela pe care îl proiectezi în copilărie, când te gândești că, într-o bună zi, în rai, o să-i vezi pe aceia plecați, măreți, pe care nu i-ai întâlnit niciodată pe pământ și când alegi, din toate veacurile trecute, pe oamenii aceia uriași pe care ți-ar plăcea să-i întâlnești.

— Ei bine, aceasta este una dintre cheile către secretul nostru, spuse Akston. Întreabă-te dacă visul tău despre măreție și despre paradis trebuie să fie lăsat pentru viața de dincolo de mormânt sau dacă ar trebui să ni-l îndeplinim aici și acum și pe acest pământ.

— Știu, șopti Dagny.

— Și dacă-i vei întâlni pe oamenii aceia în rai, o întrebă Ken Danagger, ce-ai vrea să le spui?

— Numai... numai să-i salut, cred.

— Nu e totul, continuă Danagger. E ceva ce ai vrea să auzi de la ei. Nu știam ce, nici eu, până să-l întâlnesc prima dată – arătă înspre Galt –, dar el mi-a spus și-atunci am înțeles ce-mi scăpase de-a lungul întregii mele vieți. Domnișoară Taggart, ai vrea să se uite la tine și să-ți spună: „Bună treabă".

Dagny lăsă privirea în pământ și încuviință în tăcere, cu capul plecat, ca nimeni să nu-i vadă ochii înotându-i în lacrimi.

— Bine, atunci: Bună treabă, Dagny! – Foarte bine – prea bine – iar acum a venit vremea să te odihnești după această ordalie pe care niciunul dintre noi nu ar fi trebuit s-o trăiască vreodată.

— Taci, îi spuse Midas Mulligan, uitându-se cu o neliniște preocupată la capul ei plecat.

Însă ea-și ridică privirea zâmbind.

— Mulțumesc, i se adresă lui Danagger.

— Dacă vorbești despre odihnă, atunci las-o să se odihnească, îi spuse Mulligan. A avut destule pentru o singură zi.

— Nu, zise ea zâmbind. Continuă, orice-ar fi.

— Mai târziu, spuse Mulligan.

Mulligan și Akston serviră cina, iar Quentin Daniels îi ajută. Mâncară din farfurii mici, de argint, așezate pe unul dintre brațele scaunelor; erau împrăștiați prin toată camera, cu flăcările de pe cer topindu-se dincolo de ferestre și cu scântei electrice țâșnind din paharele cu vin. În cameră domnea un aer de abundență, dar era luxul simplității; văzu mobila scumpă, aleasă cu grijă, confortabilă, cumpărată cândva pe vremea când luxul era încă o artă. Nu existau obiecte inutile, dar remarcă o pânză semnată de unul dintre marii maeștri ai Renașterii și care valora o avere, zări un covor oriental cu o culoare și o textură care-l făceau potrivit să stea sub o vitrină de muzeu. Așa vedea Mulligan bunăstarea, se gândi – bunăstarea selectivă, nu cea acumulativă.

Quentin Daniels stătea așezat direct pe dușumea, cu farfuria pe genunchi; părea să se simtă ca acasă, iar din când în când se uita la ea, zâmbind ca un frate mai mic, imprudent, care ar fi învins-o în ceva tainic despre care ea habar nu avea. Nu ajunsese decât cu zece minute mai devreme decât ea în vale, se gândi Dagny, dar era deja unul de-al lor, pe când ea era în continuare o străină.

Galt stătea alături, în afara cercului de lumină pe care-l răspândea lampa, pe brațul scaunului pe care ședea Dr. Akston. Nu spusese niciun

cuvânt de la sosire, se retrăsese și o lăsase pe ea în centrul atenției, iar el stătea și privea spectacolul în care nu mai avea niciun rol de interpretat. Însă privirile ei continuau să se oprească asupra lui, atrase de certitudinea că spectacolul fusese alegerea lui și se desfășura sub regia lui, că-l plănuise cu multe luni înainte și că ceilalți o știau la fel de bine pe cât o știa și ea.

Deodată observă că mai e cineva deosebit de interesat de prezența lui Galt: Hugh Akston își ridica din când în când privirea către el, involuntar, aproape pe furiș, ca și cum s-ar fi străduit să nu mărturisească singurătatea unei prea îndelungate separări. Akston nu-i vorbea, ca și cum prezența lui ar fi fost suficientă. Dar o dată, când Galt s-a aplecat și o șuviță i-a venit în față, Akston s-a repezit înspre el și s-a retras la fel de repede, iar mâna a întârziat o clipă pe fruntea fostului student: fusese singura scăpare de afecțiune pe care și-o îngăduise, singura recompensă; fusese un gest patern.

Începuse să vorbească cu bărbații din jur, relaxându-se în deplinul confort al unei inimi ușoare. Nu, se gândi, ceea ce-a simțit nu fusese încordare, ci fusese ușoara uimire față de încordarea pe care ar fi trebuit s-o simtă și pe care n-o simțise; ceea ce percepuse ca anormal era faptul că totul părea atât de firesc și de la îndemână.

Abia dacă era conștientă de întrebările pe care le punea, tot vorbind cu unul și cu altul, însă răspunsurile lor i se imprimau în minte, frază după frază către un anume țel.

— Concertul nr. 5? întrebă Richard Halley, ca răspuns la întrebarea ei. L-am scris în urmă cu cinci ani. Noi îl numim Concertul Eliberării. Îți mulțumesc că l-ai recunoscut din cele câteva note fluierate în întuneric... Da, știu... Da, de vreme ce-mi cunoșteai lucrările, e firesc să știi, când l-ai auzit, că acest Concert spunea tot ce m-am străduit să spun și să împlinesc. Îi este dedicat lui.

Arătă înspre Galt.

— De ce? Nu, domnișoară Taggart, nu am renunțat la muzică. Ce te face să crezi așa ceva? Am compus mai mult în ultimii zece ani decât în orice altă perioadă a vieții mele. O să cânt pentru dumneata, când o să vii în vizită la mine... Nu, domnișoară Taggart, n-o să fie publicată în afară. Nici măcar o singură notă nu se va auzi dincolo de munții aceștia.

— Nu, domnișoară Taggart, n-am renunțat la medicină, îi răspunse Dr. Hendricks la întrebarea pe care i-o adresase. Mi-am petrecut

ultimii șase cercetând. Am descoperit o cale să protejez vasele de sânge din creier de acel colaps mortal care este cunoscut sub numele de atac cerebral. Va șterge din existența umană teribila amenințare a paraliziei spontane. ...Nu, nici măcar un singur cuvânt din metoda mea nu va fi auzit afară.

— Legea, domnișoară Taggart? o întrebă judecătorul Narrangansett. Care lege? Nu am renunțat la ea, ea a încetat să existe. Dar lucrez în continuare în profesia pe care mi-am ales-o, cea care consta în a mă pune în slujba dreptății. ...Nu, dreptatea n-a încetat să existe. Cum ar fi putut să se întâmple așa ceva? Se poate întâmpla ca oamenii să o ignore, dar apoi dreptatea să fie cea care-i va distruge. Dar nu se poate întâmpla ca dreptatea să iasă în afara existenței umane, pentru că una este o însușire a celeilalte, pentru că dreptatea este actul de a accepta că ceea ce există... Da, îmi continui profesia. Scriu un tratat de filozofie a dreptului. Voi demonstra că cel mai adânc rău al lumii, cea mai distructivă și mai terifiantă mașinărie printre cele create de om este legea nonobiectivă... Nu, domnișoară Taggart, lucrarea mea nu va fi publicată în exterior.

— Afacerea mea, domnișoară Taggart? o întrebă Midas Mulligan. Afacerea mea consta în transfuzii de sânge – și încă le fac. Treaba mea este să alimentez cu lichid vital plantele care au capacitatea de a crește. Dar întreabă-l pe Dr. Hendricks dacă există vreo cantitate oarecare de sânge care să salveze un trup care refuză să trăiască, o halcă putrezită care vrea să existe fără să depună cel mai mic efort. Banca mea de sânge este aurul. Aurul este un combustibil capabil de miracole, dar niciun combustibil nu poate lucra acolo unde nu există niciun motor... Nu, nu am renunțat. Aproape că mi-a ajuns slujba de conducere de la abator, unde se drena sânge din organisme sănătoase și se pompa în cadavre eviscerate.

— Să renunț? întrebă Hugh Akston. Mai verifică o dată premisele, domnișoară Taggart. Niciunul dintre noi nu a renunțat. Lumea e cea care a renunțat... Ce e rău ca un filozof să conducă un birt de pe marginea străzii? Sau o fabrică de țigarete, așa cum fac eu acum? Orice activitate e un act filozofic. Iar când oamenii vor învăța să considere munca productivă – și tot ceea ce este o sursă a ei – ca standard pentru valorile lor morale, vor atinge perfecțiunea care este un drept înnăscut, pe care l-au pierdut... Sursa muncii? Rațiunea umană, dom-

nișoară Taggart, mintea cugetătoare a omului. Scriu o carte pe această temă și încerc să demonstrez filozofia etică pe care am învățat-o de la propriul meu student... Da, ar putea să salveze lumea... Nu, nu va fi publicată afară.

— De ce? strigă Dagny. De ce? Ce faceți voi toți?

— Ne revoltăm, îi răspunse John Galt.

Toți se întoarseră către el, ca și cum se așteptaseră să-i audă vocea și așteptaseră să audă cuvântul. Dagny auzi înăuntrul ei cum se scurg secundele, iar timpul era tăcerea care se așternuse deodată în încăpere, în vreme ce se uita la el pe deasupra luminii lămpii. Stătea așezat cu dezinvoltură pe brațul scaunului, aplecat înainte, cu antebrațul de-a lungul genunchiului, cu mâinile lăsate leneș în jos, iar zâmbetul șters de pe chipul lui fu cel care dădu cuvintelor sonoritatea letală a irevocabilului:

— De ce trebuie să pară totul atât de ieșit din comun? Există un singur tip de oameni care să fi fost atât de loviți pe parcursul întregii istorii a umanității. Toți ceilalți și toate celelalte clase s-au oprit, când și-au dorit asta, și și-au prezentat cererile, pretinzând că sunt indispensabile – cu excepția celor care au purtat lumea pe umerii lor, cei care au ținut-o în viață, cei care au îndurat, ca singură răsplată, tortura, dar care niciodată nu au părăsit rasa umană. Ei bine, a venit rândul lor. Să lăsăm lumea să descopere cine sunt aceștia, ce fac și ce se întâmplă atunci când ei refuză să funcționeze. Aceasta este revolta oamenilor rațiunii, domnișoară Taggart. Aceasta este revolta rațiunii.

Era imobilă, cu excepția degetelor de la una dintre mâini care urcau încet de pe obraz înspre tâmplă.

— De-a lungul epocilor, îi spuse el, rațiunea a fost privită ca un instrument malefic și orice formă a insultei, de la eretic la materialist și la exploatator, orice formă a inechității, de la exil la lipsirea de drepturi și la expropriere, orice formă de tortură, de la dispreț la distrugere și la pârjol, toate – au fost prăvălite asupra celor care și-au asumat responsabilitatea de a vedea lumea prin ochii unei conștiințe lucide și de a realiza actul vital al conexiunilor raționale. Și numai ca o extensie a acesteia, în lanțuri, în închisori, în unghere ascunse, în temnițele filozofilor, în prăvăliile comercianților, câțiva oameni au continuat să gândească și numai ca urmare a acestui fapt umanitatea a fost capabilă să supraviețuiască. De-a lungul tuturor acelor secole de adora-

ție a ignoranței, orice stagnare a ales umanitatea să îndure, orice brutalitate a vrut să practice, numai prin grația celor care și-au dat seama că grânele au nevoie de apă ca să crească, că pietrele așezate pe o curbă vor alcătui un arc, că doi și cu doi fac patru, că dragostea nu servește la tortură și că viața nu se hrănește cu distrugere, numai prin grația acestor oameni au reușit ceilalți să învețe să trăiască momente în care să prindă scânteia ființei umane, și numai suma acestor momente le-a permis să-și continue existența. Omul cugetător a fost cel care i-a învățat să-și coacă pâinea, să-și îngrijească rănile, să-și exploateze infinita generozitate, cel care a știut că menirea omului nu este stagnarea, că neputința nu este în natura lui, că ingenuitatea rațiunii lui este cea mai nobilă și cea mai fericită dintre puteri – în slujba iubirii acesteia de viață s-a pus singur, a muncit, a muncit cu orice preț, a muncit pentru cei care-l prădau, pentru cei care-l întemnițau, pentru cei care-l torturau, plătind cu propria viață privilegiul de a o salva pe a lor. Aceasta a fost gloria și vina lui, aceea că i-a lăsat să-l învețe să se simtă vinovat pentru gloria lui, să accepte soarta țapului ispășitor și, ca pedeapsă pentru păcatul de a fi inteligent, să piară pe altarul unor brute. Gluma tragică a istoriei umanității este aceea că, pe orice altar conceput de om, întotdeauna a fost un om pe care l-au jertfit și un animal pe care l-au glorificat. Umanitatea a idolatrizat întotdeauna însușirile animalului, nu ale omului: zeu al instinctului și zeu al puterii, mistici și regi, misticii care au pledat pentru o conștiență iresponsabilă și care au supus prin faptul că au pretins că emoțiile lor întunecate ar fi fost superioare rațiunii, că înțelepciunea ar veni pe calea orbirii, din explozii lipsite de cauză, care trebuie urmate fără să le cercetezi și care nu trebuie să fie puse la îndoială, iar regii au supus cu ajutorul ghearelor și al mușchilor, cucerirea a fost calea lor, iar obiectivul lor a fost jaful, cu un sceptru sau cu un pistol ca unice însemne ale autorității lor. Cei care au apărat sufletul oamenilor s-au preocupat de sentimentele lui, în vreme ce apărătorii omului de carne s-au îngrijit de stomacul lui, dar amândouă s-au unit împotriva rațiunii. Deși nimeni, nici cel mai josnic dintre oameni, nu poate fi vreodată capabil să renunțe pe de-a-ntregul la rațiune. Nimeni nu a crezut niciodată în iraționalitate; ei cred în nedreptate. De fiecare dată când cineva pune rațiunea la stâlpul infamiei, se întâmplă pentru că scopul lui este de o anumită factură pe care rațiunea nu i-ar permite s-o

mărturisească. Când propovăduiește paradoxuri, o face cu încredințarea că cineva va accepta povara imposibilului, că cineva va face ca paradoxul să funcționeze, chiar cu prețul propriei lui suferințe sau chiar al vieții; distrugerea este prețul oricărei contradicții. Victimele sunt cele care fac nedreptatea posibilă. Omul rațional este cel care a făcut posibilă dominația brutei. Jaful asupra rațiunii a fost întotdeauna cauza oricărei credințe antiraționaliste de pe fața pământului. Jaful asupra tuturor capacităților omenești a fost ținta oricărui principiu care predica autosacrificiul. Jefuitorii au știut asta dintotdeauna. Noi, nu. A venit și vremea noastră acum. Ceea ce ni se cere să venerăm, ceea ce odinioară era travestit în Zeu sau rege este acum figura nudă, încălcită, irațională a omului Incompetent. Acesta este noul ideal, ținta de atins, scopul pentru care trebuie să trăim și toți oamenii trebuie să fie recompensați în funcție de cât de aproape de acest ideal izbutesc să ajungă. Este o epocă a omului obișnuit, ni se spune, un titlu pe care orice om și-l poate reclama ca extensie a unei distincții pe care nu a reușit s-o atingă. Se va ridica la un rang de noblețe pe calea unui efort pe care nu l-a putut face, va fi cinstit pentru acele însușiri pe care nu le-a arătat și va fi plătit pentru produsele pe care nu le-a făcut. Însă noi, noi, cei care trebuie să ispășim vina de a fi capabili, o să muncim pentru a-l susține pe el, după cum poftește, iar singura noastră recompensă va fi plăcerea lui. De vreme ce am fost cei care au contribuit cel mai mult, vom avea cel mai puțin de spus. De vreme ce avem cea mai bună capacitate intelectuală, nu ni se va permite nicio idee proprie. De vreme ce avem discernământul faptelor noastre, nu ni se va îngădui nicio inițiativă personală. O să muncim sub directive și sub control, coordonate de cei care nu sunt capabili să muncească. Vor dispune după bunul plac de energia noastră, pentru că ei nu au nimic de oferit, și de produsele noastre, pentru că ei nu sunt capabili să producă. Spui că nu e posibil, că așa ceva nu poate să funcționeze? Și ei știu asta, dar tu nu știi – și se bazează pe faptul că nu vrei să știi. Se bazează pe faptul că tu vei continua, că vei munci până la limita inumanului și că-i vei hrăni cât timp vei trăi, iar când te vei prăbuși, atunci va exista o altă victimă care va începe să-i hrănească, chinuindu-se să supraviețuiască, iar anvergura fiecărei victime care va urma va fi din ce în ce mai redusă și, în vreme ce tu îți dedici viața ca să le dăruiești o rețea de transport feroviar, ultimul tău descendent spiritual o să le lase o felie

de pâine. Dar asta nu-i îngrijorează acum pe jefuitori. Planul lor – ca toate planurile jefuitorilor regali din trecut – este acela ca jaful să dureze cât vor trăi ei. Iar asta a funcționat în trecut, fiindcă pe parcursul unei generații nu au rămas niciodată fără victime. Însă de data asta – n-o să dureze. Victimele s-au revoltat. Ne-am revoltat împotriva martirajului – și împotriva codului moral care îl impune. Ne-am revoltat împotriva celor care cred că cineva trebuie să trăiască numai de dragul altcuiva. Ne-am revoltat împotriva moralei canibalilor, fie că ea privește trupul sau spiritul. Nu vom face niciun târg cu oamenii decât în termenii noștri, iar termenii noștri reprezintă un cod moral care concepe omul ca scop în sine și nu ca o cale a scopului altcuiva. Nu încercăm să le impunem acest cod. Sunt liberi să creadă orice doresc. Dar, pentru prima dată, vor trebui să creadă și să supraviețuiască fără ajutorul nostru. Și, o dată pentru totdeauna, o să descopere care este înțelesul credinței lor. Principiul acesta a rezistat vreme de secole numai grație victimelor lor, numai prin supunerea față de pedeapsă a victimelor care nu au vrut să distrugă un cod cu neputință de practicat. Însă acest cod a fost făcut numai ca să fie distrus. Este un cod care nu va lovi cel mai puternic pe cei care-l văd, ci pe cei care nu-l văd, o moralitate menținută în viață nu prin însușirile sfinților ei, ci prin voia ereticilor. Am hotărât să nu mai fim eretici. Am încetat să mai spargem acest cod moral. Îl vom extirpa din existența noastră prin singura metodă rămasă viabilă: supunându-i-ne. Cedăm în fața ei. Împreună cu cei care ne urmează, le observăm grila de valori în cele mai mici detalii și îi scutim de toate relele pe care le înfierează. Este rațiunea diabolică? Am retras toate produsele minții noastre din sânul societății și nicio singură idee a noastră nu va fi cunoscută sau folosită de oameni. Este calitatea un rău egoist care nu lasă nicio șansă celor mai puțin capabili? Ne-am retras din competiție și le-am lăsat toate oportunitățile incompetenților. Căutarea bunăstării este lăcomie, rădăcină a tuturor relelor? Nu mai vrem să facem averi. Este diabolic să câștigi mai mult decât este decent? Nu acceptăm decât slujbe mizere și producem, prin puterea mușchilor noștri, nu mai mult decât avem nevoie pentru necesitățile imediate – cu niciun ban în plus și cu nicio idee inovatoare lăsată să facă rău lumii. Este diabolic să-ți atingi scopul, de vreme ce succesul aparține celui puternic pe spezele celui slab? Am încetat să-l mai torturăm pe cel neputincios cu ambițiile noastre și

l-am lăsat să prospere liber, fără noi. Este diabolic să fii angajator? Nu mai avem slujbe de oferit. Este diabolic să deții proprietăți? Nu mai avem nimic. Este diabolic să te bucuri de viață? Nu mai există nicio bucurie pe care s-o căutăm în lumea lor și – cel mai greu de atins pentru noi – ceea ce simțim acum pentru lumea lor este ceea ce ei propovăduiesc ca ideal: indiferența, detașarea, zeroul, însemnul morții... Le dăm oamenilor tot ceea ce au pretins și au clamat ca virtute vreme de secole. Acum să vedem dacă asta vor într-adevăr.

— Tu ai inițiat revolta? îl întrebă.

— Eu.

El se ridică, cu mâinile în buzunare, cu chipul scăldat în lumină, iar Dagny îi putu vedea zâmbetul sigur, amuzat, deloc forțat și implacabil.

— Am auzit atât de multe despre revolte, continuă el, și despre dependența oamenilor extraordinari de cei comuni. Am auzit strigându-se că industriașul este un parazit, că este susținut de muncitorii lui, că ei sunt cei care-i produc bunăstarea, că ei fac posibil luxul în care trăiește – și despre ce s-ar întâmpla dacă ei l-ar părăsi. Foarte bine. Îmi propun să arăt întregii lumi cine de cine depinde, cine susține pe cine, cine este sursă a bunăstării, cine face viața cui posibilă și ce se întâmplă când cineva iese din joc.

Ferestrele erau acum petice de întuneric și reflectau mucurile aprinse ale țigărilor. El luă o țigară de pe o masă alăturată și în flacăra chibritului ea văzu o mică scânteie de aur, simbolul dolarului, între degete.

— Mi-am dat demisia, m-am alăturat lui și mi-am început protestul, spuse Hugh Akston, pentru că nu am putut să-mi fac meseria alături de oameni care pretindeau că specializarea unui intelectual constă în a nega însăși existența intelectului. Nimeni nu angajează un instalator care încearcă să-și arate excelența profesională vorbind despre faptul că nu există instalații, dar, aparent, aceleași standarde de prudență nu sunt considerate necesare în ceea ce-i privește pe filozofi. Oricum, am aflat de la propriul meu student că eu am făcut totul posibil. Atunci când gânditorii îi acceptă pe cei care neagă existența rațiunii, ca filozofi dintr-o altă școală de gândire, ei sunt cei care-și însușesc distrugerea rațiunii. Dacă validează premisa fundamentală a dușmanului, vor valida ideea că rațiunea constituie o demență formală. O premisă fundamentală este un absolut care nu permite nicio coroborare cu antiteza ei și care nu tolerează nicio toleranță. În aceeași manieră și

din aceleași motive ca un bancher care nu acceptă și nu tranzacționează o monedă falsă, pentru că pune în joc repercusiunile, onoarea și prestigiul băncii, la fel cum nu poate să dea curs cererii de clemență a falsificatorului pentru nesemnificativa diferență de opinie – așa că nu pot să-i admit titlul de filozof doctorului Simon Pritchett sau să intru în competiție pentru rațiunea oamenilor. Doctorul Pritchett nu are nimic de adăugat zestrei filozofiei, în afară de intenția lui declarată de a o distruge. Nu vrea decât să speculeze – negând-o – asupra ideii de putere a rațiunii în rândul oamenilor. Încearcă să insereze ideea de capital în planurile stăpânilor lui jefuitori. Încearcă să folosească prestigiul filozofiei pentru a obține supunerea rațiunii. Dar acest prestigiu este un cont care nu poate exista decât atâta vreme cât exist eu ca să semnez cecurile. S-o facă fără mine. El – și cei care lasă în mâinile lui mințile copiilor – vor avea tot ceea ce cer: o lume de intelectuali lipsiți de intelect și de gânditori care afirmă că sunt incapabili să gândească. Sunt de acord. Mă supun. Iar atunci când vor vedea realitatea goală a lumii lor non-absolute, n-o să fiu acolo și nu voi fi eu acela care să plătească prețul contradicțiilor lor.

— Doctorul Akston a demisionat pe baza principiului sistemului bancar sănătos, spuse Midas Mulligan. Eu am renunțat pe baza principiului iubirii. Dragostea este cea din urmă formă de recunoaștere a valorilor superlative ale cuiva. Cazul lui Hunsacker a fost cel care m-a determinat să demisionez, cazul în care un tribunal mi-a cerut să aprob, ca drept fundamental asupra fondurilor deponenților mei, cererile celor care n-ar fi putut să dovedească faptul că au vreun drept să le pretindă. Mi s-a cerut să redirecționez banii câștigați de unii către niște prădători fără nicio valoare a căror cerere consta în incapacitatea lor de a-i obține. M-am născut la o fermă. Știam valoarea banului. Am avut de-a face cu mulți oameni de-a lungul vieții mele. De felul celor care nu-ți pretind credință, speranță și bunătate, ci-ți oferă fapte, dovezi și profit. Știai că am investit în afacerea lui Hank Rearden în perioada în care era la început, când abia-și croise drum în afara Minnesotei ca să cumpere turnătoriile de oțel din Pennsylvania? Ei bine, când m-am uitat la rezoluția care se găsea pe biroul meu, am avut o revelație. Am văzut o imagine, am văzut-o cu o asemenea claritate că a schimbat tot ce știusem până atunci. Am văzut chipul luminos și ochii tânărului Rearden, așa cum era când l-am întâlnit prima dată. L-am văzut întins

la picioarele unui altar, cu sângele scurgându-i-se în pământ, iar cel care oficia la acest altar era Lee Hunsacker, cu ochii urduroși, văicărindu-se că el nu a avut niciodată vreo șansă... E bizar cât de simple devin deodată lucrurile, odată ce le vezi limpede. Nu mi-a fost deloc greu să închid banca și să plec: am păstrat viu în memorie, pentru prima dată în viața mea, principiul pentru care am trăit și pe care l-am iubit.

Dagny se uită la Judecătorul Narragansett.

— Și tu ai demisionat tot din pricina aceluiași caz, nu?

— Da, îi răspunse Judecătorul. Am demisionat când curtea de apel a revenit asupra deciziei mele. Motivul pentru care am ales meseria asta a fost dorința mea de a fi un apărător al justiției. Însă legile pe care îmi cereau să le impun mă făceau să fiu executantul celei mai abjecte injustiții care poate fi imaginată. Mi s-a cerut să folosesc forța pentru a viola drepturile unor oameni neputincioși, care veneau în fața mea să caute protecție pentru drepturile lor. Părțile litigioase se supuneau verdictului unui tribunal numai pornind de la premisa că există o regulă obiectivă care îl conduce și pe care amândouă le acceptă. Am văzut acum că se poate ca cineva să fie înlănțuit de lege, în vreme ce celălalt – nu, că unul trebuie să se supună legii, iar celălalt trebuie să răspundă unei dorințe arbitrare – necesitatea –, iar legea trebuia să fie de partea dorinței. Dreptatea trebuia să constea în afirmarea cu convingere a nedreptății. Am demisionat, pentru că nu am putut să mai aud cuvintele „Onorată Instanță" adresate mie de către un om cinstit.

Privirea ei s-a mutat ușor asupra lui Richard Halley, ca și cum l-ar fi rugat să-și spună povestea și i-ar fi fost deopotrivă teamă de ea. Îi zâmbi.

— I-aș fi iertat pe oameni pentru chinul meu, îi spuse Richard Halley. Nu le-am putut ierta punctul de vedere asupra succesului meu. Nu am simțit niciun impuls de ură în toți acei ani în care m-au respins. Dacă lucrările mele erau noi, le-am lăsat timp să învețe, dacă am fost mândru să fiu primul care a rupt rândurile și care a atins o culme proprie, nu am niciun drept să mă plâng de faptul că ceilalți au fost prea lenți. Asta mi-am spus în toți anii în care n-am primit niciun răspuns. Apoi, în seara în care au decis să mă gratifice, am stat în fața lor pe scena unui teatru, gândindu-mă că acela era momentul pe care mă chinuisem să-l ating, dorindu-mi să simt și fără să simt ceva. Vedeam în fața ochilor toate celelalte nopți, auzind acel „de ce?" pentru care nu am încă niciun răspuns, iar felicitările lor păreau la fel de goale

ca și desconsiderarea. Dac-ar fi spus „Ne pare rău că am întârziat, îți mulțumim că ne-ai așteptat", n-aș mai fi cerut nimic altceva și ar fi putut avea tot ce le-aș fi putut oferi. Dar ce am văzut pe chipurile lor și felul în care-mi vorbeau când mă înconjuraseră să mă felicite a fost ceea ce am tot auzit predicându-li-se artiștilor, numai că nu am crezut că cineva care se pretinde om poate într-adevăr să vorbească serios. Păreau să spună că nu-mi datorează nimic, că surditatea lor îmi oferise o țintă morală, că era misiunea mea să mă zbat, să sufăr, să suport – de dragul lor – orice insultă, orice nemulțumire, orice nedreptate, orice tortură ar fi crezut de cuviință să mi-o impună, să suport totul pentru a-i învăța să se bucure de munca mea, că asta li se cuvenea pe drept și că acesta trebuia să fie scopul meu. Iar atunci am înțeles natura acestor jefuitori spirituali, ceva ce niciodată n-am putut să concep. I-am văzut pătrunzându-mi în suflet, la fel cum au intrat în buzunarul lui Mulligan, reușind să mă exproprieze de valoarea propriei persoane, la fel cum au reușit să-l deposedeze pe el, am văzut meschinăria unei mediocrități orgolioase, care-și păstrează vidul ca un abis numai bun să fie umplut cu cadavrele celor mai buni, i-am văzut încercând, la fel cum au încercat să se hrănească din banii lui Mulligan, să se hrănească din răstimpul acelor ore în care mi-am compus muzica și din ceea ce m-a determinat s-o creez, încercând să-și taie calea către stima de sine smulgând de la mine afirmația că ei sunt ținta muzicii mele, cu certitudine, raționea realizărilor mele, că nu ei vor fi cei care să-mi recunoască valoarea, ci că eu le-aș datora-o lor... În noaptea aceea mi-am jurat că nu vor mai auzi nicio notă scrisă de mine. Străzile erau pustii când am părăsit teatrul, am fost ultimul care a plecat – și-atunci am văzut un om pe care nu-l mai întâlnisem niciodată, așteptându-mă la lumina unui stâlp. Nu avea prea multe să-mi spună. Însă concertul pe care i l-am dedicat se numește Concertul Eliberării.

Ea se uită la ceilalți.

— Vă rog, spuneți-mi motivele voastre, zise, cu o ușoară notă de fermitate în glas, ca și cum ar fi fost flagelată, dar ar fi vrut să meargă până la capăt.

— Am demisionat când medicina a fost pusă sub autoritatea statului, în urmă cu câțiva ani, continuă Dr. Hendricks. Știi de ce e nevoie pentru o operație pe creier? Știi ce abilități pretinde și câți ani de dăruire pasionată, neîndurătoare, chinuitoare e nevoie ca să dobândești

asemenea îndemânare? Asta nu aș fi pus niciodată la dispoziția celor a căror singură calificare ca să mă coordoneze a fost capacitatea lor de a arunca jerbe de generalități mincinoase, o fraudă care i-a transformat în cei aleși în rândul privilegiaților care-și pot impune voința cu ajutorul armei. Nu i-aș fi lăsat să-mi impună scopul pentru care au fost cheltuiți toți anii mei de studiu sau condițiile în care să-mi desfășor activitatea, sau alegerea pacienților, ori remunerația pe care să o pretind. Am observat că în toate discuțiile care au precedat vasalizarea medicinei, se vorbea despre orice cu excepția a ceea ce-și doreau medicii. Se lua în considerare numai „bunăstarea" pacienților, fără nicio preocupare pentru cei care o asigurau. Faptul că doctorul ar trebui să aibă toate drepturile, orice pretenție și posibilitatea de a alege în acest domeniu a fost privit ca o formă de egoism irelevant; nu era nimic opțional, ci, spuneau ei, totul s-ar fi redus la a te supune... Că cineva care nu vrea să-și desfășoare activitatea după propriile intuiții devine repede o brută în care să nu ai încredere nici cât să-i dai o slujbă într-un țarc de animale – nu le-a dat niciodată prin cap celor care și-au propus să-i ajute pe cei bolnavi făcându-le viața un iad celor sănătoși. M-am gândit adeseori la îngâmfarea cu care oamenii își arogă dreptul de a mă transforma în sclavul lor, de a-mi controla munca, de a-mi domina voința, de a-mi silui întreaga conștiință și a da cu tifla rațiunii mele, deși la ce se așteaptă ei de la mine, să depindă de mine, ce vor ei de la mine când stau întinși pe masa de operație în mâinile mele? Codul lor moral i-a învățat că este în regulă să se bazeze pe însușirile victimelor lor. Ei bine, aceasta este o virtute de care m-am lepădat. Lasă-i să-i găsească singuri pe doctorii aceia pe care-i va produce de aici înainte sistemul. Lasă-i să descopere, în sălile de operație și în secțiile lor de spital, că nu este bine să te lași pe mâinile acelora a căror viață ai înăbușit-o. Nu ești în siguranță, dacă e un om care se simte jignit – și ești și mai puțin în siguranță, dacă e un om care nu se simte jignit.

— Mi-am dat demisia, continuă Ellis Wyatt, pentru că nu am vrut să fiu și hrana canibalilor, și să ocup, pe lângă asta, și de pregătirea ei.

— Am descoperit, spuse Ken Danagger, că oamenii împotriva cărora luptam erau neputincioși. Lipsiți de inițiativă, fără scop, iresponsabili, iraționali – nu aveam nevoie de ei, nu puteau ei să-mi impună termenii, eu nu le puteam da curs cererilor, nu era felul meu să mă supun ordinelor. Am renunțat ca să-i las și pe ei să descopere toate astea.

— Am renunțat, adăugă Quentin Daniels, pentru că, dacă există grade ale damnării, omul de știință care se pune în slujba forței brute trebuie să primească cea mai grea pedeapsă de pe fața pământului.

Stăteau în tăcere. Dagny se întoarse înspre Galt.

— Iar tu? îl întrebă. Tu ai fost primul. Ce te-a făcut să ajungi aici?

Galt chicoti.

— Refuzul de a mă naște cu un păcat originar.

— Ce vrei să spui?

— Nu m-am simțit niciodată vinovat pentru ceea ce pot să fac. Nu m-am simțit niciodată vinovat pentru mintea pe care o am. Nu m-am simțit niciodată vinovat fiindcă sunt om. Nu am acceptat niciodată vreo vină atribuită pe nedrept și, ca urmare, am fost liber să-mi câștig și să-mi cunosc propria valoare. Încă de când îmi pot aduce aminte, am simțit că aș fi în stare să-l ucid pe cel care ar pretinde că eu aș exista numai pentru a-i satisface lui nevoile – și am știut mereu că aceasta este cea mai înaltă valoare morală. În noaptea aceea, la ședința de la Twentieth Century, când am auzit un rău de nerostit spus pe tonul unui adevăr moral absolut, am văzut rădăcina tragediei umane, cheia către ea și către izbăvire. Am înțeles ce trebuia făcut. Am pornit la înfăptuirea lui.

— Iar motorul? îl întrebă ea. De ce l-ai abandonat? De ce l-ai lăsat angajaților de la Starnes?

— Era proprietatea tatălui meu. Mă plătise pentru el. Fusese făcut pe vremea lui. Dar am știut că nu le va fi de niciun folos și că nimeni nu va afla niciodată de el. Era primul meu model experimental. Nimeni în afară de mine sau numai cineva ca mine ar fi fost capabil să-l definitiveze sau măcar să-și dea seama despre ce e vorba. Și am știut că nimeni de calibrul meu nu s-ar mai fi apropiat de fabrică de atunci înainte.

— Știai ce realizare uriașă înseamnă motorul acela?

— Da.

— Și erai conștient că-l condamni să dispară?

— Da.

Galt se uită afară, adânc în întunericul de dincolo de ferestre și chicoti ușor, dar nu era un sunet vesel.

— M-am uitat pentru ultima dată la motor înainte să plec. M-am gândit la cei care pretind că bunăstarea depinde de resursele naturale, la cei care cred că ea depinde de deținerea fabricilor și la cei care pre-

tind că mașinile le conduc creierele. Ei bine, exista acel motor care să-i conducă, iar el a rămas exact ca un om lăsat fără rațiune, o grămadă de tije metalice și de fire, mâncată de rugină. Te-ai gândit la serviciul uriaș pe care l-ar fi putut aduce motorul umanității, dacă ar fi fost introdus în producție? Cred că în ziua când omul va pricepe care este înțelesul prezenței acelui motor în mijlocul mormanului de fiare vechi, motorul le va face un și mai mare serviciu.

— Te-ai așteptat, când ai plecat din fabrică, să ajungi să trăiești clipa aceea?

— Nu.

— Crezi că vei avea șansa să-l reconstruiești în altă parte?

— Nu.

— Și vrei să-l lași să zacă într-un morman de fiare vechi?

— În numele a ceea ce înseamnă motorul acela pentru mine, răspunse el încet, a trebuit să-l las să se distrugă și să dispară pentru totdeauna – se uită țintă la ea, iar Dagny putu să perceapă neîndurarea lipsită de ezitare, inflexibilă din vocea lui –, la fel cum și tu va trebui să lași rețeaua Taggart Transcontinental să se distrugă și să dispară pentru totdeauna.

Dagny se uită în ochii lui, stătea cu bărbia ridicată și-i replică blând, pe tonul unei rugăminți mândre și fățișe:

— Nu mă sili să-ți răspund în clipa aceasta.

— N-o voi face. O să-ți spunem tot ce trebuie să știi. Nu te vom presa să iei o decizie.

Apoi adăugă, iar ea fu uimită de subita tandrețe din vocea lui:

— Am mai spus că felul ăsta de indiferență față de o lume pe care ar fi trebuit s-o stăpânim este cel mai greu de atins. Știu. Am trecut cu toții prin asta.

Dagny privi în jurul ei, prin încăperea tăcută și inexpugnabilă, apoi se uită către lumină – lumina generată de motorul lui –, la lumina de pe chipurile oamenilor care alcătuiau cea mai senină și mai încrezătoare adunare pe care o întâlnise vreodată.

— Ce ai făcut când ai ieșit de la Twentieth Century? întrebă ea.

— Am devenit un aruncător de flăcări. Mi-am făcut o misiune din a supraveghea flăcările vii și strălucitoare din mijlocul acestei nopți bestiale, oamenii capabili, oamenii raționali – din a le supraveghea drumul, zbaterea și agonia – și de a-i scoate de acolo atunci când vor fi văzut destule.

— Ce le-ai spus ca să-i determini să lase totul în urmă?

— Le-am spus că au avut dreptate.

Ca să-i răspundă la întrebarea mută din priviri, el adăugă:

— Le-am dăruit cinstea pe care nu au știut c-o au. Le-am dăruit cuvintele prin care s-o definească. Le-am dat averea neprețuită pe care o rataseră și după care tânjiseră, deși nici nu știau că au nevoie de ea: autoritatea morală. M-ai numit distrugătorul sau vânătorul de oameni? Am fost delegatul rătăcitor al acestei revolte, conducătorul acestei revolte a victimelor, apărătorul celor oprimați, al dezmoșteniților, al celor exploatați – iar când folosesc eu aceste cuvinte, ele au, în primul rând, un sens literal.

— Cine au fost primii care te-au urmat?

El lăsă să se scurgă o clipă până să-i răspundă, cu emfază căutată:

— Cei mai buni doi prieteni ai mei. Îl cunoști pe unul dintre ei. Știi, poate mai bine decât oricine altcineva, ce preț a trebuit să plătească. Propriul nostru profesor, Dr. Akston, a fost următorul. Ni s-a alăturat după o singură noapte de discuții. William Hastings, care mi-a fost șef în laboratorul de cercetare de Twentieth Century Motors, a avut o perioadă dificilă și a dus o grozavă luptă interioară. I-a luat un an. Dar ni s-a alăturat. Apoi Richard Halley. Apoi Midas Mulligan.

— ...Căruia i-au trebuit cincisprezece minute, adăugă Mulligan.

Dagny se întoarse către el.

— Tu ai fost cel care a întemeiat colonia din această vale?

— Da, răspunse Mulligan. A fost, la început, locul în care mă retrăgeam eu singur. Am cumpărat-o cu ani în urmă, am cumpărat hectare din munții aceștia, bucată cu bucată, de la fermieri și de la crescători de animale care nu știau ce au în posesie. Valea nu este cartografiată pe nicio hartă. Am ridicat casa asta când m-am hotărât să renunț. Am distrus orice drum important din apropiere, cu excepția unui singur drum – camuflat în așa fel încât nimeni nu are capacitatea să-l descopere – și am aprovizionat acest loc așa încât să se poată susține singur și să pot trăi aici tot restul vieții mele și să nu trebuiască niciodată să dau ochii cu niciun jefuitor. Când am aflat că John l-a obținut de partea noastră și pe Judecătorul Narrangansett, l-am invitat pe Judecător să vină aici. Apoi, l-am rugat pe Richard Halley să ni se alăture. Ceilalți au rămas, la început, afară.

— Nu avem nicio regulă, de niciun fel, îi spuse Galt, cu excepția uneia singure. Când cineva face jurământul, nu face decât o singură promisiune: aceea de a nu activa în domeniul lui, aceea de a nu oferi lumii produsele rațiunii lui. Fiecare dintre noi se descurcă în felul în care alege s-o facă. Cei care aveau bani s-au retras ca să trăiască din economii. Cei care trebuiau să muncească au căutat cele mai nesemnificative slujbe pe care le-au putut găsi. Unii dintre noi au fost faimoși; alții – ca frânarul acela de la voi, pe care l-a descoperit Halley – au fost opriți de noi înainte să înceapă să fie torturați. Dar nu am renunțat la intelectul nostru sau la munca de care eram pasionați. Fiecare dintre noi a continuat să activeze în profesia lui adevărată, în orice fel și în timpul liber pe care-l putea obține – dar în secret, numai în beneficiu personal, nemaidându-le nimic oamenilor, nemaiîmpărtășind nimic cu ei. Am fost risipiți pe toată suprafața țării, ca niște paria ce am fost dintotdeauna, numai că acum ne-am acceptat rolurile cu o intenție clară. Singura noastră ușurare erau rarele ocazii când ne puteam întâlni unul cu celălalt. Am descoperit că ne făcea plăcere să ne întâlnim, numai ca să ni se amintească faptul că rasa umană încă mai rezista. Așa am ajuns să slabilim o lună pe an pe care să o petrecem aici, în vale – să ne odihnim, să trăim într-o lume rațională, să ne facem publică adevărata muncă, să ne vindem produsele – aici, unde realizările înseamnă recompensă, nu expropriere. Fiecare dintre noi și-a construit o casă aici, pe propria cheltuială – pentru o lună din cele douăsprezece de trăit aici. O lună care le face mai ușor de suportat pe celelalte unsprezece.

— Înțelegi, domnișoară Taggart, adăugă Hugh Akston, omul este o creatură socială, dar nu în sensul pe care-l predică jefuitorii.

— Distrugerea statului Colorado a generat expansiunea acestei văi, spuse Midas Mulligan. Ellis Wyatt și ceilalți au venit să locuiască aici definitiv, pentru că au fost nevoiți să se ascundă. Orice au putut să salveze din avere, ei au convertit în aur sau în utilaje, la fel ca și mine, și le-au adus aici. Printre noi se găseau destui care să dezvolte locul și să le dea de lucru celor care erau nevoiți să-ți câștige existența în exterior. Am atins acum punctul în care cei mai mulți dintre noi putem trăi aici definitiv. Valea este aproape autosustenabilă, iar în ceea ce privește bunurile pe care nu le putem produce încă, le obținem din exterior pe o filieră proprie. Avem un agent special, cineva care

nu permite ca banii mei să-i îmbogățească pe jefuitori. Nu suntem un stat aici, nici vreo societate de vreun fel, suntem o asociație voluntară, formată din oameni pe care-i ține împreună numai interesul personal. Sunt proprietarul acestei văi și le vând celorlalți pământul atunci când vor să cumpere. Judecătorul Narragansett funcționează ca arbitru, în cazul în care apar neînțelegeri. Încă nu a fost nevoie de el până acum. Ei spun că este foarte dificil ca oamenii să se înțeleagă. Ai fi surprinsă să vezi cât de ușor e, atunci când ambele părți păstrează în minte, ca imperativ moral absolut, ideea că nimeni nu există în folosul celuilalt și că mintea este singurul mijloc de comerț. Se apropie vremea când vor fi chemați cu toții să trăiască aici, pentru că lumea se prăbușește atât de repede încât, în curând, va pieri de foame. Însă noi vom fi capabili să ne autosusținem aici, în vale.

— Lumea se sfărâmă mai repede decât ne-am fi așteptat, spuse Hugh Akston. Oamenii se opresc și renunță. Cei care-și deturnează trenurile, bandele de tâlhari, dezertorii, aceștia sunt oamenii care n-au auzit niciodată de noi și nu sunt parte a revoltei noastre, ei acționează pe cont propriu – este răspunsul firesc al unei rațiuni oarecare rămase înăuntrul lor și este același fel de protest ca al nostru.

— Am început fără să avem vreun termen-limită în vedere, continuă Galt. N-am știut dacă vom trăi să vedem eliberarea lumii sau dacă vom fi nevoiți să lăsăm lupta și secretul generațiilor următoare. Nu am știut decât că aceasta era singurul fel în care am fi putut să trăim. Dar acum ne dăm seama că vom vedea, curând, ziua victoriei și a reîntoarcerii noastre.

— Când? șopti.

— Când codul moral al jefuitorilor se va fi prăbușit.

O văzu uitându-se la el cu o privire pe jumătate întrebătoare, pe jumătate speranță – și adăugă:

— Când credința în autodistrugere îți va fi încheiat, în primul rând, traseul nețravestit, când oamenii n-o să mai găsească nicio victimă gata să obstrucționeze calea justiției și să devieze retribuțiile în favoarea lor, când predicatorii autosacrificiului vor descoperi că cei cărora li-l pretind nu au ce să sacrifice, iar cei care au nu mai vor, când oamenii vor vedea că nici inimile, nici mușchii nu-i mai pot salva – și nimic în afară de rațiunea pe care au pus-o la zidul infamiei, iar ea nu va fi acolo când vor striga după ajutorul ei, când se vor prăbuși, așa după

cum merită, ca niște oameni lipsiți de minte ce sunt, când nu le va fi rămas nicio urmă de autoritate, niciun crâmpei de lege, nicio fărâmă de moralitate, nici speranță, nici hrană și nici vreo cale de a o obține, când se vor prăbuși, iar calea va fi deschisă – atunci ne vom întoarce să reconstruim lumea.

Terminalul Taggart, își spuse ea; auzi cuvintele răzbătându-i prin întunericul minții, ca o sumă de neliniști asupra cărora nu avusese vreme să cumpănească. Acesta era Terminalul Taggart, se gândi ea, această încăpere, nu giganticul conglomerat din New York, acesta era visul ei, punctul terminus, zona de dincolo de curbura pământului, unde două linii de cale ferată se unesc și se pierd în zare, împingând-o tot mai departe – la fel cum îl duseseră și pe Nathaniel Taggart – aceasta era ținta pe care o văzuse, în depărtare, și tot acesta era punctul care rămăsese la capătul acestei priviri care scruta de deasupra spiralei mișcătoare de oameni din interiorul impunătoarei clădiri din granit. Numai de dragul acestei priviri se dedicase rețelei Taggart Transcontinental, ca unui trup al cărui suflet trebuie încă dezvăluit. Descoperise acum, descoperise tot ce-și dorise vreodată, totul era aici, în această încăpere, aproape și al ei, însă prețul era toată rețeaua de căi ferate din fața ei, rețeaua care va dispărea, podurile care se vor prăbuși, semafoarele care se vor stinge... Și totuși... Tot ce mi-am dorit vreodată, se gândi luându-și privirea de la chipul bărbatului cu păr auriu și cu ochi necruțători.

— Nu trebuie să ne dai acum un răspuns.

Dagny își înălță capul; el o privea ca și cum i-ar fi urmărit pas cu pas gândurile.

— Nu pretindem niciodată un contract, îi spuse el. Nu spunem niciodată nimănui mai mult decât este pregătit să audă. Ești prima persoană care ne-a aflat secretul înainte să vină vremea. Dar ești aici și trebuia să știi. Acum știi exact de ce natură este alegerea pe care va trebui s-o faci. Dacă pare greu, este pentru că încă crezi că nu trebuie să fie într-un fel sau în celălalt. Dar își vei da seama că așa este.

— Îmi veți acorda timp?

— Nu noi trebuie să-ți acordăm timp. Ia-o încet. Tu ești singura care poate decide ce vei alege și când. Știm ce presupune o astfel de hotărâre. Și noi ne-am plătit prețul. Faptul că ai venit aici poate să facă totul mai ușor pentru tine – sau mai greu.

— Mai greu, șopti ea.

— Știu.

El rosti cuvântul cu o voce la fel de moale ca a ei, cu același ton al cuiva căruia i s-a tăiat răsuflarea, și pentru o clipă timpul se suspendă, ca în nemișcarea care succede unei explozii, pentru că Dagny simți că aceasta – și nu momentele când a coborât-o pe brațe pe versantul muntelui, ci tocmai această întâlnire a vocilor lor – a fost cel mai apropiat contact fizic.

Luna plină veghea sus, în cer, deasupra văii când conduceau înapoi spre casă; luna era o lampă rotundă, plată, lipsită de raze, un halou de lumină agățat în spațiu, fără să ajungă pe pământ, iar lumina părea a proveni de la o nefirească și albă fulguranță a pământului. În neobișnuita imobilitate a priveliștii lipsite de culoare, pământul părea încețoșat de o perspectivă îndepărtată, formele nu alcătuiau un decor, ci treceau ușor pe deasupra, ca o fotografie fixată pe un nor. El își dădu seama deodată că ea zâmbea. Se uita în vale la case. Ferestrele luminate erau estompate în nuanțe albăstrui, contururile zidurilor se dizolvau, benzi lungi de ceață se inelau printre ele ca niște valuri lenețe, adormite. Semăna cu un oraș scufundat.

— Cum se numește locul? întrebă ea.

— L-am numit Valea lui Mulligan, îi răspunse el. Ceilalți îi spun Defileul lui Galt.

— Eu o să-i spun..., dar nu-și duse gândul până la capăt.

Galt se uită la ea. Ea-și dădu seama ce vedea pe chipul ei, iar el își întoarse privirea.

Percepu o ușoară mișcare a buzelor lui, ca și cum ar fi eliberat aerul într-un act de respirație pe care se străduia să-l mențină în funcțiune. Nu se mai uită la el, iar brațul i se sprijini de laterala mașinii, de parcă mâna i-ar fi devenit deodată prea grea pentru slăbiciunea din articulația cotului.

Drumul se făcea din ce în ce mai întunecat pe măsură ce urcau panta, iar ramurile pinilor se uneau deasupra capetelor lor. Deasupra unui versant stâncos din fața lor, zări luna reflectându-se în ferestrele locuinței lui. Își lăsă capul pe spate și rămase nemișcată, fără să mai acorde atenție mașinii, simțind doar mișcarea care o purta înainte și uitându-se la stele, picături de apă care șiroiau printre crengile de pin.

Când mașina se opri, nu-și dădu voie să reflecteze la faptul că nu-l privise deloc atunci când a coborât. Nu-și dădu seama că rămase o clipă nemișcată, uitându-se în sus la ferestrele întunecate. Nu-l auzi apropiindu-se; dar îi simți atingerea mâinilor cu o uimitoare intensitate, ca și cum aceasta ar fi fost singura percepție lucidă pe care ar fi putut-o experimenta atunci. O ridică pe brațe și începu să urce ușor cărarea care ducea înspre casă.

Mergea fără să o privească, o ținea strâns, ca și cum ar fi încercat să suspende curgerea timpului, ca și cum brațele lui închideau încă momentul când a ridicat-o la piept. Îi simțea pașii ca și cum ar fi marcat ritmul unei mișcări către o țintă clară, iar fiecare pas ar fi alcătuit un moment unic în care nu îndrăznea să se gândească la cel care va urma. Obrajii lor erau apropiați, părul lui îi atingea obrazul, iar ea știa că niciunul dintre ei nu s-ar îndepărta de chipul celui care respira lângă el. Deodată se făcu o liniște înfricoșătoare, halucinantă, suficientă sieși, iar șuvițele lor se împletiră ca razele a două corpuri care în sfârșit reușiseră să se întâlnească; ea-și dădu seama că Galt mersese cu ochii închiși, de parcă însăși vederea ar fi fost un act intruziv.

Intră în casă și, în vreme ce mergea de-a lungul încăperii, nu se uită în stânga – și nici ea, dar știa că amândoi vedeau ușa din stânga, care ducea către camera lui. Merse prin întuneric până la fanta de lumină reflectată de lună și care cădea pe patul din camera de oaspeți, o așeză, iar ea îi simți pentru o clipă ezitarea mâinilor care încă zăboveau pe umerii și pe linia taliei, iar când s-au desprins a știut că momentul se încheiase.

Făcut un pas în spate, apăsă întrerupătorul și abandonă încăperea unei lumini aspre și lipsite de intimitate. Galt stătea fără să se miște, cu înfățișarea încordată și severă, ca și cum i-ar fi cerut să se uite la el.

— Ai uitat că voiai să mă împușți când mă vezi? o întrebă el.

Imobilitatea lipsită de apărare a chipului său era cea care făcea ca scena să fie reală. Frisonul care o ridică în picioare fu asemenea unui strigăt de spaimă și de negare; ea îi înfruntă însă privirea și îi răspunse cu glas egal:

— E adevărat. Am vrut.

— Asumă-ți-o – atunci.

Vocea ei era slabă, iar intensitatea ei era una de abandon, dar și de reproș disprețuitor:

— Știi mai bine cum stă treaba, nu-i așa?

Galt clătină din cap.

— Nu. Vreau să-ți aduci aminte că asta-ți doreai. Aveai dreptate atunci. Câtă vreme ai făcut parte din lumea de afară, trebuia să încerci să mă distrugi. Și dintre cele două căi care ți se deschid acum înainte, una dintre ele te va conduce la ziua în care vei fi nevoită s-o faci.

Ea nu-i răspunse nimic; rămăsese cu privirea în pământ, iar el îi văzu șuvițele de păr care se legănau ritmic când ea dădu din cap în semn de protest disperat.

— Tu ești singura mea primejdie. Tu ești singura ființă care m-ar putea da pe mâna dușmanilor. Iar dacă rămâi cu ei, o vei face. Alege calea aceasta, dacă vrei, dar alege în deplină cunoștință de cauză. Nu-mi răspunde acum. Dar până o vei face – nuanța aspră din glasul lui părea sunetul unui efort îndreptat împotriva lui însuși – să știi minte că știu sensul oricăruia dintre răspunsuri.

— Pe de-a-ntregul? șopti ea.

— Pe de-a-ntregul.

Se întoarse să plece, când ochii ei se opriră la inscripțiile de pe pereți, pe care le remarcase și pe care le pierduse din memorie.

Erau scrijelite în lacul lemnului, încă păstrând forța presiunii peniței din mâna celui care le făcuse, fiecare în felul său brutal de a scrie: „O să treci peste – Ellis Wyatt", „Până dimineață o să fie bine – Ken Danagger", „Merită – Roger Marsh". Mai erau și altele.

— Ce înseamnă toate astea? îl întrebă.

El zâmbi.

— Aceasta este camera în care a stat fiecare în prima noapte în vale. Prima noapte este cea mai grea. E ultima apăsare a frânei în amintirile cuiva și e cea mai rea. Îi las să stea aici, ca să mă poată chema dacă au nevoie de mine. Vorbesc cu ei dacă nu pot să doarmă. Cei mai mulți dintre ei nu pot. Dar se eliberează de toate până dimineață... Toți au trecut prin camera asta. Acum o numesc camera de tortură sau anticamera – pentru că toți trebuie să intre în vale prin casa mea.

Se întoarse să plece, dar se opri în prag și adăugă:

— Asta e camera pe care n-am intenționat niciodată s-o ocupi tu. Noapte bună, domnișoară Taggart!

Capitolul II

Utopia lăcomiei

— Bună dimineața.

Se uită la Galt din pragul ușii, iar el se afla în colțul celălalt al încăperii. Pe fereastra din spatele lui se vedeau munții care aveau o nuanță roz-argintie, mai strălucitoare decât lumina zilei, ca o promisiune a exploziei care va urma. Soarele răsărise deja dintr-o parte și se ridicase deasupra pământului, însă nu atinsese vârful barierei de munți, iar cerul, dându-i o mână de ajutor, sclipea și-i anunța ascensiunea. Auzise saluturile vesele care întâmpinau răsăritul soarelui – care nu erau triluri de pasăre, ci soneria telefonului, cu numai o clipă în urmă; contempla începutul unei noi zile, nu în strălucirea verde a crengilor de afară, ci în sclipirea cromului mașinii de gătit, în scânteile aruncate de scrumiera de sticlă de pe masă și în albul vălurit al mânecilor tricoului. Irezistibil, percepu zâmbetul din propria-i voce, armonizându-se cu al lui în timp ce-i răspundea:

— Bună dimineața.

Galt strânse de pe birou câteva însemnări cu calcule pe care tocmai le făcuse, apoi și le băgă în buzunar.

— Trebuie să merg în vale, la centrala electrică, îi zise. Tocmai m-au sunat să-mi spună că sunt probleme cu ecranul de radiații. Se pare că avionul tău l-a deconectat. Mă întorc în jumătate de oră și-apoi o să-ți pregătesc micul dejun.

Avea în glas simplitatea lui obișnuită, un fel de a percepe ca firești prezența ei și rutina lor domestică, fără să le acorde vreo însemnătate oarecare – și tocmai asta îi dădu lui Dagny sentimentul că totul e de o importanță pe care încă o subevaluează, și că și el știe asta.

Îi răspunse ca de obicei:

— Dacă-mi aduci cârja pe care am lăsat-o în mașină, micul dejun o să fie gata până te întorci.

Se uită la ea cu o ușoară uimire; privirea i se plimbă de la glezna bandajată la mânecile scurte ale bluzei care-i lăsa brațele goale, dezvelind pansamentul gros de pe cot. Însă bluza transparentă, gâtul gol, părul care-i cădea pe umerii ce păreau naiv dezbrăcați sub pânza subțire a îmbrăcămintei o făceau să pară o școlăriță, nu o bolnavă, iar atitudinea ei făcea să pară inutile toate acele bandaje.

Zâmbi – nu neapărat ei –, ci parcă amuzat deodată de o amintire.

— Cum vrei, îi răspunse.

I se părea ciudat să rămână singură în această casă. În parte, era o emoție pe care n-o mai simțise niciodată: o reverență plină de înfiorare, care făcea ca mișcările mâinilor ei să fie atente și stinghere, ca și cum atingerea oricărui obiect din jurul ei ar fi fost un gest de prea mare intimitate. Cealaltă parte era un sentiment năvalnic de ușurare, se simțea acasă în locul acela, de parcă ar fi fost o stăpână a stăpânului.

I se părea ciudat să simtă bucuria aceea pură într-o îndeletnicire simplă ca pregătirea micului dejun. Munca părea un scop în sine, ca și cum a umple o ceașcă de cafea, a stoarce o portocală, a tăia pâinea în felii, toate ar fi fost făcute de la sine, pentru acele materii, pentru plăcerea aceea imediată pe care o râvnești, dar arareori o capeți, în mișcările de dans. Se miră când își dădu seama că nu mai simțise o asemenea plăcere făcând ceva din vremea când era la biroul de operator de la stația Rockdale.

Punea masa când zări silueta grăbită a unui bărbat care urca pe alee înspre casă, o siluetă agilă, iute, care pășea peste stânci cu dezinvoltura obișnuită a unui zbor. El deschise larg ușa, strigând: „Hei, John!" – și se opri brusc când dădu cu ochii de ea. Era îmbrăcat cu un pulover albastru-închis și pantaloni subțiri, cu un păr auriu și un chip de o asemenea uimitoare perfecțiune a frumuseții încât Dagny rămase împietrită, cu privirea țintă la el, la început nu din admirație, ci pur și simplu nevenindu-i să-și creadă ochilor.

O privi ca și cum nu s-ar fi așteptat să găsească tocmai în casa aceea o femeie. Apoi, văzu un semn de recunoaștere care se preschimbă într-un alt fel de uimire, jumătate amuzament, jumătate triumf care se traduse printr-un chicot:

— Oh, ni te-ai alăturat și tu? o întrebă.

— Nu, îi răspunse sec, nu încă. Sunt o trădătoare.

Izbucni în râs, ca un adult care aude un copil folosind termeni tehnici mult peste puterea lui de înțelegere.

— Dac-ai ști ce vorbești, ți-ai da seama că nu e posibil, îi răspunse. Nu aici.

— Am spart poarta. La propriu.

El se uită la bandaje, cumpănindu-și cuvintele, dar cu o privire aproape obraznică din cauza curiozității de nestăvilit.

— Când?

— Ieri.

— Cum?

— Cu un avion.

— Ce căutai într-un avion în colțul ăsta de țară?

Avea felul direct, imperativ de adresare al unui aristocrat sau al unui necioplit; arăta ca primul și era îmbrăcat ca celălalt. Ea îl cântări din priviri o clipă, lăsându-l deliberat să aștepte.

— Încercam să aterizez în mijlocul unei iluzii preistorice, îi răspunse ea. Și am reușit.

— Ești o trădătoare, îi replică râzând, ca și cum s-ar fi eliberat de toate implicațiile problemei. Unde e John?

— Domnul Galt este la centrala electrică. Trebuie să se întoarcă.

Se așeză într-un fotoliu, fără să ceară permisiunea, ca și cum ar fi fost la el acasă. Dagny se întoarse în tăcere la treaba ei. El îi urmărea mișcările cu un zâmbet larg, ca și cum a o vedea așezând tacâmuri pe o masă de bucătărie ar fi fost un fel de reprezentație bizară.

— Ce a zis Francisco când te-a văzut aici? o întrebă.

Se întoarse către el cu o ușoară tresărire, însă, în cele din urmă, îi răspunse:

— Nu a venit încă.

— Nu?

Părea contrariat.

— Ești sigură?

— Așa mi s-a spus.

Își aprinse o țigară. Dagny se întreba, privindu-l, ce profesie își alesese, ce făcuse cu pasiune și ce anume lăsase în urmă ca să ajungă în vale. Nu putu să-și dea seama; nimic nu părea să i se potrivească; rămase uimită când îi trecu prin minte gândul absurd că i-ar plăcea

să nu fi avut nicio profesie, fiindcă orice meserie i s-ar fi părut prea primejdioasă pentru o astfel de incredibilă frumusețe. Era o percepție impersonală, nu-l privea ca pe un bărbat, ci ca pe o operă de artă însufletită, și i se părea o indecență ieșită din comun a lumii de afară ca o astfel de perfecțiune să fie supusă presiunilor, corvezilor, cicatricelor menite celor care-și iubesc cu pasiune munca. Iar gândul acesta i se părea cu atât mai absurd cu cât trăsăturile lui aveau o asprime care nu putea fi geamănă cu nicio primejdie de pe fața pământului.

— Nu, domnișoară Taggart, îi spuse deodată, uitându-se în ochii ei, nu ne-am mai întâlnit niciodată.

Fu stupefiată să conștientizeze că-l analiza fără oprelişti.

— Și cum se face că mă cunoști? îl întrebă.

— În primul rând, ți-am văzut de multe ori fotografiile în presă. În al doilea rând, ești singura femeie care a mai rămas afară, din câte știm, care ar mai fi primită în Defileul lui Galt. Trei la mână, ești singura femeie care ar avea curajul – și generozitatea – să rămână în continuare o trădătoare.

— Ce te face să fii sigur că sunt o trădătoare?

— Dacă n-ai fi fost, ai fi știut că nu valea asta, ci principiile de viață pe care le îmbrățișează cei de afară sunt o iluzie preistorică.

Auziră zgomotul unui motor și văzură o mașină oprindu-se în fața casei. Pentru că era mașina lui Galt, Dagny îl văzu ridicându-se în picioare cu iuțeală; dacă n-ar fi fost vorba despre o evidentă înflăcărare, ar fi arătat ca un gest instinctiv de onoare militară.

Nu putu să nu observe felul în care se opri Galt când intră și dădu cu ochii de oaspete. Îi văzu zâmbetul, însă glasul îi era ciudat de stins, aproape solemn, ca și cum ar fi îmbrăcat o nemărturisită senzație de ușurare, când rosti, foarte încet:

— Bună.

— Salut, John, îi spuse vesel oaspetele.

Dagny își dădu seama că strângerea lor de mână veni o fracțiune de secundă prea târziu și că dură o fracțiune de secundă mai mult decât s-ar fi cuvenit, în felul în care-și strâng mâna cei care nu fuseseră siguri că întâlnirea lor anterioară n-ar fi putut fi și ultima.

Galt se întoarse către ea.

— V-ați cunoscut? întrebă, adresându-li-se amândurora.

— Nu chiar, răspunse oaspetele.

— Domnișoară Taggart, permite-mi să ți-l prezint pe Ragnar Danneskjöld.

Știa ce expresie căpătase când auzi vocea lui Danneskjöld venită de la mare distanță:

— N-ai de ce să te sperii, domnișoară Taggart. Nu sunt un pericol pentru absolut nimeni în Defileul lui Galt.

Nu putu decât să încuviințeze din cap până să-și recapete glasul ca să spună:

— Nu e vorba despre ei..., ci despre ce-ți fac ei ție...

Hohotul lui de râs o smulse din momentul de stupoare.

— Ai grijă, domnișoară Taggart. Dacă începi să simți așa ceva, n-o să mai rămâi multă vreme o trădătoare. Și adăugă: Dar ar fi bine să începi luând ce e bun de la oamenii din Defileul lui Galt, nu adoptându-le erorile: au trăit doisprezece ani făcându-și griji pentru mine – degeaba.

Și se uită în ochii lui Galt.

— Când ai ajuns? îl întrebă Galt.

— Târziu, astă-noapte.

— Stai jos. Mănânci cu noi.

— Dar Francisco unde e? De ce nu a ajuns încă?

— Nu știu, îi răspunse Galt, încruntându-se ușor. Am întrebat la aeroport, chiar acum. Nu știe nimeni nimic despre el.

Cum Dagny se reîntoarse către bucătărie, Galt făcu un pas s-o urmeze.

— Nu, spuse ea, mă ocup eu astăzi.

— Lasă-mă să te ajut.

— Ăsta e un loc unde nu e nevoie de ajutor, nu-i așa?

Galt zâmbi.

— Ai dreptate.

Nu mai simțise niciodată aceeași bucurie de a se mișca, de a umbla ca și cum picioarele nu ar fi purtat nicio povară, ca și cum faptul că se sprijinea în cârjă n-ar fi fost decât o nuanță superfluă de eleganță, plăcerea de a simți tălpile desenând urme ușoare, linii drepte, de a percepe îndemânarea spontană, deloc ezitantă a propriilor gesturi – ca acum, când așeza mâncarea pe masă, în fața celor doi bărbați. Felul în care se mișca printre ei le confirma că se știe privită – își ținea capul ca o actriță pe scenă, ca o femeie într-o sală de bal, ca o învingătoare într-o competiție mută.

— Francisco o să se bucure când o să afle cine i-a ținut locul azi, spuse Danneskjöld, când li s-a alăturat la masă.

— Cine i-a fost... ce?

— Știi, azi e 1 iunie, iar noi trei – John, Francisco și cu mine – am luat micul dejun împreună în fiecare 1 iunie din ultimii doisprezece ani.

— Aici?

— Nu la început. Dar aici, de când a fost înălțată casa, acum opt ani.

Ridică din umeri, zâmbind.

— Pentru cineva care are în spate mai multe veacuri de tradiție decât mine, e suprinzător ca tocmai el să fie cel care o întrerupe.

— Și domnul Galt? îl întrebă. El câte veacuri are în spate?

— John? Niciunul. Niciunul în spate, dar toate înainte.

— Hai, lasă veacurile, îi replică Galt. Spune-mi cum a fost ultimul an. Ai pierdut vreun om?

— Nu.

— Ai pierdut ceva timp?

— Adică dacă am fost rănit? Nu. Nu am mai avut nici măcar o zgârietură de atunci, singura dată, acum zece ani, când eram încă un începător, întâmplare pe care ar fi trebuit s-o dai uitării până acum. N-am fost, oricum, absolut deloc în primejdie anul ăsta – de fapt, am fost mai în siguranță decât dacă m-aș fi ocupat de o farmacie de provincie sub Directiva 10-289.

— Ai pierdut vreo confruntare?

— Nu. Înfrângerile, anul ăsta, au fost de cealaltă parte. Jefuitorii au pierdut în favoarea mea cea mai mare parte a navelor – și cei mai mulți dintre oameni în favoarea ta. Și tu ai avut un an bun, nu-i așa? Știu, te-am urmărit îndeaproape. De la ultimul nostru mic dejun împreună, ai obținut pe toți câți i-ai vrut din Colorado și pe alții, câțiva, printre care Ken Danagger, care a fost un trofeu important. Dar o să-ți spun de cineva încă și mai important, care este aproape al nostru. O să pui mâna pe el în curând, pentru că mai atârnă numai de un fir foarte subțire și e aproape gata să ne cadă la picioare. E cel care mi-a salvat viața – ca să vezi cât de departe a ajuns.

Galt se lăsă pe spate, mijindu-și ochii.

— N-ai fost nicio clipă în primejdie, nu-i așa?

Danneskjöld râse.

— O, mi-am asumat un oarecare risc. A meritat. A fost cea mai distractivă confruntare la care am luat parte. Am așteptat să vorbim despre asta față în față. E ceva ce o să-ți facă plăcere să auzi. Știi cine era? Hank Rearden. Eu...

— Nu!

Acesta era glasul lui Galt; fusese un ordin; șfichiuirea scurtă a sunetelor avusese o nuanță de brutalitate pe care niciunul dintre ei nu i-o mai simțise vreodată.

— Ce? întrebă Danneskjöld încet, nevenindu-i să creadă.

— Nu-mi spune acum.

— Dar ai spus mereu că omul pe care îl vrei aici cel mai mult e Hank Rearden.

— Încă îl vreau. Dar o să-mi spui mai târziu.

Dagny îi studia expresia cu atenție, dar nu putea să descopere niciun indiciu, ci doar o înfățișare încifrată, impersonală, fie de voință, fie de autoritate, care făcea să i se strângă pielea peste oasele obrazului și linia gurii. Orice ar fi știut despre ea, se gândi, precauția care ar fi putut să explice totul era una pe care ea nu putea s-o pătrundă.

— Te-ai întâlnit cu Hank Rearden? întrebă ea întorcându-se către Danneskjöld. Și ți-a salvat viața?

— Da.

— Vreau să-mi povestești.

— Eu, nu, spuse Galt.

— De ce nu vrei?

— Nu ești una de-a noastră, domnișoară Taggart!

— Văd. Zâmbi cu o umbră de sfidare. Crezi că aș putea să vă împiedic să ajungeți la Hank Rearden?

— Nu, nu la asta mă gândeam.

Văzu că Danneskjöld se uita cu mare atenție la fața lui Galt, ca și cum chiar și lui incidentul i se părea inexplicabil. Galt se uita în ochii lui, voluntar și franc, de parcă l-ar fi provocat să găsească o explicație și jurându-i că va greși. Când zări o umbră de amuzament relaxându-i pleoapele lui Galt, Dagny știu că lui Danneskjöld îi scăpase deja răspunsul.

— Și ce altceva, întrebă Galt, ai mai reușit să faci anul ăsta?

— Am sfidat legea gravitației.

— Întotdeauna ai făcut-o. În ce fel, de astă dată?

— Sub forma unui zbor din mijlocul Atlanticului până în Colorado cu un avion burdușit cu aur peste normele de siguranță. Stai să vezi când o să afle Midas ce cantitate am de depus. Clienții mei, anul ăsta, o să fie mai bogați cu... – spune-mi, i-ai zis domnișoarei Taggart că e unul dintre clienții mei?

— Nu, nu încă. Spune-i tu, dacă vrei.

— Sunt... Ce ai zis că sunt? îl întrebă.

— Nu fi uimită, domnișoară Taggart, continuă Danneskjöld. Eu nu obiectez. Sunt obișnuit cu obiecțiile. Sunt un soi de excentric pe-aici. Niciunul dintre ei nu este de acord cu felul original în care îmi conduc războiul. John nu e de acord, Dr. Akston, nu. Ei cred că viața mea e prea de preț pentru un astfel de război. Dar, știi, tatăl meu a fost episcop, iar dintre toate învățăturile lui nu am acceptat decât una singură: „Cine ridică sabia, de sabie va pieri..."

— Ce vrei să spui cu asta?

— Că violența nu e practică. Dacă tovarășii mei cred că forța combinată a cantității lor de mușchi este o cale practică pentru a mă îngenunchea, o să-i las să vadă care sunt avantajele unei lupte în care nu e nimic altceva decât forță brută de o parte, iar de cealaltă parte, forță coordonată de rațiune. Chiar și John îmi demonstrează că, în timpurile noastre, aveam toată îndreptățirea să aleg drumul pe care l-am ales. Nu fac nimic altceva decât ce face și el, numai că o fac în felul meu. El retrage spiritul uman din rândurile jefuitorilor, eu retrag produsele spiritului uman. El îi privează de rațiune, eu îi privez de bunăstare. El drenează sufletul lumii, eu îi drenez trupul. A lui e lecția pe care trebuie ei s-o învețe, numai că eu sunt nerăbdător și încerc să grăbesc procesul lor pedagogic. Dar, ca și John, sunt pur și simplu nemulțumit de codul lor etic și nu accept să le ofer un dublu standard pe spezele mele. Sau ale lui Rearden. Sau ale tale.

— Despre ce vorbești.

— Despre o metodă de impozitare a celor care impozitează venitul. Toate metodele de impozitare sunt complexe, dar aceasta este foarte simplă, pentru că este esența pură a tuturor celorlalte.

Îl asculta. Auzea o voce cristalină care recita, pe tonul meticulos și auster al unui contabil, un raport asupra transferurilor financiare, despre conturi bancare, despre rambursarea taxelor pe venit, ca și cum ar fi citit atunci din paginile prăfuite ale unui registru, un registru în

care fiecare intrare fusese făcută cu prețul propriului sânge, ca garanție, gata să fie vărsat în orice clipă, la cea mai ușoară alunecare a creionului chimic. Îl asculta și continua să se uite la perfecțiunea chipului său – și continua să se gândească la faptul că acesta era capul pe care omenirea așezase o recompensă de milioane, numai ca să fie ucis... Chipul despre care crezuse că e prea frumos pentru cicatricele pe care i le-ar fi putut provoca o muncă de producție – gândea ea absorbită, pierzând jumătate din înțelesul cuvintelor lui –, un chip prea frumos pentru a risca... Apoi o lovi gândul că perfecțiunea fizică nu era decât o ilustrare facilă, o lecție naivă pe care o primea în termenii cei mai evidenți despre felul de a gândi al celor de afară și despre destinul oricărei valori omenești într-o epocă subumană. Oricare ar fi fost actul de dreptate sau păcatul lui, îi trecu prin minte, cum ar putea... Nu! se gândi, drumul lui era corect, iar aceasta era gloria lui, că nu mai exista nicio altă cale a dreptății pe care s-o fi putut alege, nu-l putea condamna, deși nici nu putea să aprobe sau să exprime vreun cuvânt de reproș.

— ...Iar numele clienților mei, domnișoară Taggart, au fost alese cu grijă, unul câte unul. Trebuia să fiu sigur de natura caracterului și a carierei lor. Pe lista mea de plăți, numele tău se afla printre primele.

Se străduia să-și păstreze o expresie neutră și-i răspunse doar atât:

— Înțeleg.

— Contul tău este printre ultimele rămase neplătite. Se află aici, la Banca Mulligan, gata să fie reclamat în ziua în care ni te vei alătura.

— Înțeleg.

— Contul tău, oricum, nu este la fel de important ca unele dintre celelalte, cu toate că ți-au fost extorcate sume uriașe în ultimii doisprezece ani. O să vezi – după cum este consemnat în copiile după rambursurile de taxă pe venit pe care ți le va înmâna Mulligan – că nu am investit decât taxele pe care le-ai plătit din salariul de vicepreședinte executiv, dar nu și cele pe care le-ai achitat pentru bunurile imobile ale Taggart Transcontinental. Meriți și ultimul bănuț din depozitele acelea, iar pe vremea tatălui tău ți-aș fi rambursat și ultimul bănuț din profit, însă sub conducerea fratelui tău, Taggart Transcontinental și-a încasat partea lui din jaf, a făcut profit folosindu-se de forță și prin favoruri guvernamentale, prin subvenții, moratorii, directive. Nu ai nicio responsabilitate pentru asta, tu ai fost, de fapt, cea mai mare victimă a acestei politici, dar nu am rambursat decât banii care au fost

câștigați exclusiv prin capacitate de producție, nu și banii care au fost obținuți, chiar și în mică parte, prin jaf.

— Înțeleg.

Își terminaseră micul dejun. Danneskjöld își aprinse o țigară și o privi o clipă prin perdeaua de fum, ca și cum și-ar fi dat seama de confruntarea violentă care avea loc în mintea ei, apoi râse către Galt și se ridică în picioare:

— O să fug, spuse. Mă așteaptă soția.

— Ce? îi scăpă lui Galt.

— Soția, repetă vesel, ca și cum nu i-ar fi înțeles pricina de uimire.

— Cine e soția ta?

— Kay Ludlow.

Toate conexiunile care o izbiră deodată erau mai mult decât putea să suporte.

— Când... când v-ați căsătorit?

— Acum patru ani.

— Unde ai putut să te arăți destul de mult timp cât să treci printr-o ceremonie de nuntă?

— Ne-am căsătorit aici, ne-a căsătorit Judecătorul Narragansett.

— Cum se poate..., încercă ea să se oprească, însă cuvintele țâșneau aproape involuntar, în semn de protest indignat și lipsit de ajutor, împotriva lui, a destinului sau a lumii de afară, nici ea n-ar fi putut spune, ...cum poate să trăiască vreme de unsprezece luni numai gândindu-se că, în orice clipă, ai putea fi...?

Nu-și încheie gândul.

El zâmbea, dar ea înțelese uriașa solemnitate a ceea ce le trebuise lui și soției sale pentru a-și câștiga dreptul la un astfel de zâmbet.

— Poate să trăiască, domnișoară Taggart, pentru că noi nu împărtășim credința că pământul ăsta e un tărâm al suferinței, unde omul este condamnat la distrugere. Nu credem că tragedia este destinul nostru firesc și nici nu trăim sub amenințarea continuă a dezastrului. Nu ne așteptăm să vină dezastrul decât dacă avem suficiente motive să-l așteptăm, iar când ne întâlnim cu el, suntem liberi să luptăm împotriva lui. Nu fericirea, ci suferința o considerăm noi nefirească. Nu succesul, ci nenorocirea o considerăm noi o excepție în viața omului.

Galt îl însoți până la ușă, apoi se întoarse la masă și, pe îndelete, își mai luă o ceașcă de cafea.

Dagny sări în picioare de parcă un jet sub presiune ar fi împins o valvă de siguranță.

— Crezi c-o să-i accept vreodată banii?

Galt aștepta până când spirala de cafea îi umplu ceașca, apoi se uită la ea și-i răspunse:

— Da, cred că da.

— Ei bine, eu cred că nu! Nu-l voi lăsa să-și riște viața pentru banii ăștia!

— N-ai de ales.

— Am dreptul să nu-i revendic niciodată!

— Da, ai dreptul.

— Și-atunci o să rămână în bancă până în Ziua Judecății de Apoi!

— Nu, n-o să rămână. Dacă nu ți-i revendici, o parte oarecare din ei – o mică parte – o să-mi revină în numele tău.

— În numele meu? Cum așa?

— Ca să plătești pentru cazare și masă.

Îl privi fix, cu o căutătură de furie preschimbată în mirare, apoi se lăsă încet pe spate, în scaun.

Galt surâse.

— Cât crezi că vei mai rămâne aici, domnișoară Taggart?

Îi zări deodată privirea înspăimântată și lipsită de orice speranță.

— Nu te-ai gândit? Eu, da. O să stai aici o lună. Pentru luna de vacanță, ca noi, toți ceilalți. Nu-ți cer acceptul – nici tu nu ni l-ai cerut pe al nostru când ai venit. Ne-ai încălcat regulile, așa că va trebui să suporți consecințele. Nimeni nu pleacă din vale în timpul acestei luni. Aș putea, firește, să te las să pleci, dar n-o voi face. Nu există nicio regulă care să-mi ceară să te rețin, însă, cum ți-ai forțat intrarea aici, mi-ai dat dreptul să aleg ce să fac – și o să te rețin doar pentru că vreau să fii aici. Dacă la sfârșitul lunii hotărăști că vrei să te întorci, o să fii liberă s-o faci. Dar nu până atunci.

Dagny stătea cu privirea țintă, cu obrajii relaxați, cu linia gurii înmuiată de o ușoară umbră de zâmbet; era zâmbetul primejdios al unui adversar, însă ochii îi scânteiară deodată înghețați tainic, ca ochii unui dușman care vrea cu tot dinadinsul să lupte, însă speră să fie învins.

— Foarte bine, răspunse.

— O să te taxez pentru masă și pentru casă – e împotriva regulilor noastre să asigurăm cuiva susținere gratuită. Unii dintre noi au soție

și copii, dar acolo e vorba despre un alt fel de târg și despre o plată reciprocă – își întoarse privirea către ea –, o recompensă pe care nu sunt îndreptățit s-o strâng. Așa c-o să te taxez cu cincizeci de cenți pe zi când o să accepți banii din contul făcut pe numele tău la Banca Mulligan. Dacă nu accepți contul, Mulligan o să-ți plătească datoriile și o să-mi dea banii când o să i-i cer.

— Sunt de acord cu condițiile pe care mi le impui, îi răspunse; glasul ei avea lentoarea aspră, încrezătoare, pansivă a unui negociator. Dar nu voi îngădui ca banii aceia să fie folosiți pentru a-mi fi plătite datoriile.

— Și cum altfel propui să-mi accepți condițiile?

— O să-mi câștig masa și cazarea.

— Pe ce cale?

— O să muncesc.

— Cum?

— O să-ți gătesc și o să mă ocup de casă.

Pentru prima dată îl văzu suportând o lovitură neașteptată, într-un chip și cu o violență pe care nu i-o mai văzuse. Din partea lui nu veni decât un hohot de râs – dar era un râs ca și cum i s-ar fi aplicat o lovitură dincolo de liniile de apărare, mult dincolo de sensul imediat al cuvintelor ei; Dagny simți că pătrunsese undeva în trecutul lui, lăsând cale liberă unei amintiri și unei semnificații numai a lui și pe care ea nu le-ar fi putut pătrunde. Râdea ca și cum ar fi văzut aievea o imagine îndepărtată, ca și cum i-ar fi râs în față, ca și cum aceasta ar fi fost victoria lui – și a ei.

— Dacă-mi dai slujba, îi spuse ea, cu o politețe severă întipărită pe față, cu vocea aspră și limpede, impersonală și cu aerul că urmează să încheie un târg, o să-ți gătesc, o să fac curățenie în casă, o să-ți spăl hainele și o să fac toate cele pe care le-ar face un servitor – în schimbul cazării, al mesei și al unei sume de bani care mi-e necesară pentru câteva haine. E posibil ca, în următoarele zile, să fiu ușor încetinită de rănile pe care le am, dar n-o să dureze prea mult și o să fiu capabilă să-mi îndeplinesc în întregime îndatoririle.

— Asta vrei să faci? o întrebă el.

— Asta vreau..., și se opri înainte să-și ducă la bun sfârșit și restul de răspuns care i se alcătuise în minte: mai mult decât orice altceva.

Continua să zâmbească – era acum un zâmbet amuzat, dar era ca și cum amuzamentul s-ar fi putut transforma într-o strălucită biruință.

— Foarte bine, domnișoară Taggart, îi răspunse, o să te angajez.

El înclină capul în semn de acceptare formală.

— Mulțumesc.

— O să-ți plătesc zece dolari pe lună, plus casă și masă.

— Foarte bine.

— O să fiu primul om din vale care-și ia un servitor.

Se ridică, bägă mâna în buzunar și aruncă pe masă o monedă de aur de cinci dolari.

— Avans din remunerație, spuse el.

Fu uimită să-și dea seama – în timp ce mâna i se întinse să ia moneda de aur – că simțea speranța entuziastă, disperată, timidă a unei fete aflate la prima ei slujbă: speranța că va fi capabilă s-o merite.

— Da, domnule, îi răspunse, cu privirea în pământ.

***

Owen Kellogg veni în cea de-a treia zi de la sosirea ei în vale.

Nu știu ce-l uimise mai mult: imaginea ei stând la capătul pistei, când coborî din avion – imaginea hainelor ei: bluza fină și transparentă, croită în cel mai scump magazin din New York, fusta largă, din stambă cu imprimeu, pe care și-o cumpărase din vale pentru șaizeci de cenți, sau cârja și bandajele, sau coșul cu cumpărături pe care-l purta pe braț.

Owen Kellogg coborî împreună cu un grup de bărbați, o văzu, se opri, apoi veni în fugă spre ea, ca și cum ar fi fost împins de o emoție atât de puternică încât, de orice fel ar fi fost ea, părea să fie teroare.

— Domnișoară Taggart..., șopti el – și nu mai adăugă nimic altceva, în vreme ce ea râdea, încercând să-și dea seama cum s-a întâmplat de a ajuns ea înainte.

O asculta neatent, ca și cum ar fi fost irelevant, abia apoi rosti ceea ce-l făcuse să nu-și revină:

— Dar credeam că ai murit.

— Cine anume credea?

— Toți... Vreau să spun, toți cei de afară.

Dagny încetă deodată să mai zâmbească, iar vocea lui reluă povestirea și lăsă să-i scape primul semn de bucurie.

— Domnișoară Taggart, nu-ți amintești? Mi-ai spus să sun în Winston, Colorado, și să anunț că vei fi acolo până a doua zi, la prânz.

Asta se întâmpla alaltăieri, pe 31 mai. Dar nu ai ajuns la Winston – și după-amiază, târziu, știrea s-a dat pe toate posturile de radio: știrea că ți-ai pierdut viața într-un accident de avion în Munții Stâncoți.

Ea încuviință ușor, pricepând întâmplările asupra cărora nu se oprise până atunci.

— Am auzit în timp ce eram la bordul Cometei, îi spuse el. Într-o gară micuță din centrul New Mexico-ului. Conductorul ne-a ținut acolo o oră, cât timp l-am ajutat să verifice telefonic informația. A fost la fel de devastat de veste ca și mine. Toți au fost – echipajul de tren, agentul din gară, acarul. Au mișunat pe lângă mine cât am sunat în redacțiile ziarelor din Denver și New York. N-am aflat foarte multe. Doar că plecaseși de pe pista din Afton cu puțin înainte de apusul soarelui, pe 31 mai, că păreai să urmărești avionul unui necunoscut, că operatorul de zbor te-a văzut luând-o spre sud-est și că nimeni nu te-a mai văzut de atunci... și că grupuri de căutare răscoleau Munții Stâncoși după epavă.

Ea întrebă aproape involuntar:

— Cometa a ajuns la San Francisco?

— Nu știu. Mergea spre nord, prin Arizona, când m-am lăsat păgubaș. Era prea mare întârzierea, prea multe lucruri care mergeau prost și ordine care se contraziceau. Am plecat și mi-am petrecut noaptea făcând autostopul spre Colorado, la cheremul camionagiilor, rablelor, căruțelor, numai să ajung acolo la timp – să ajung la locul de întâlnire, adică, unde ne adunăm ca să ne îmbarcăm în avionul lui Midas și să ne aducă aici.

Dagny începu a păși încet spre cărarea care ducea la mașina pe care o lăsase în fața băcăniei lui Hammond. Kellogg o urmă, iar când începu din nou să vorbească, glasul i se sincopă, încetinindu-i în ritmul pașilor, ca și cum ar fi fost ceva ce amândoi voiau să întârzie.

— Mi-am luat o slujbă la Jeff Allen, îi spuse el; vocea lui avea un ton solemn, potrivit să spună: ți-am îndeplinit ultima dorință. Agentul tău din Laurel l-a luat și l-a pus la muncă exact în momentul când am ajuns acolo. Agentul avea nevoie de orice om pregătit – nu, cu mintea întreagă – pe care-l putea găsi.

Ajunseseră la mașină, dar nu urcară.

— Domnișoară Taggart, nu te-ai rănit foarte tare, nu? Ai spus că te-ai prăbușit, dar n-a fost nimic serios, nu?

— Nu, n-a fost nimic serios. Mâine o să pot merge fără mașina domnului Mulligan – iar într-o zi-două n-o să mai am nevoie nici de asta.

Își legănă cârja și o depozită disprețuitoare în mașină. Rămaseră tăcuți; Dagny aștepta.

— Telefonul interurban pe care l-am dat din gara din New Maxico, spuse el încet, a fost în Pennsylvania. Am vorbit cu Hank Rearden. I-am spus tot ce știam. A ascultat, apoi a urmat o pauză și la urmă a spus: „Mulțumesc că m-ai sunat".

Kellogg stătea cu privirea în jos; adăugă:

— Nu mai vreau să aud o pauză ca aceea niciodată cât trăiesc.

Își înălță ochii către ea; în timp ce asculta cererea lui Dagny – pe care i-o anticipase deja – nu era nicio urmă de reproș în privirea lui, ci părea să fi înțeles deja ceva ce până atunci nu bănuise.

— Mulțumesc, răspunse Dagny. Pot să te duc undeva? Trebuie să mă întorc și să termin de pregătit cina până ajunge patronul meu acasă.

Era pentru prima dată când se întorcea acasă la Galt, primul moment în care stătea singură, în liniște, în camera inundată de lumină, și când conștientiza pe de-a-ntregul ce simte. Privi pe fereastră la munții care închideau cerul către est. Se gândea la Hank Rearden, și-l imagina stând la birou, acum, la două mii de mile distanță, cu chipul strâns în spatele unui zid care să reziste înaintea agoniei, la fel cum fusese înaintea atâtor lovituri din acei ultimi ani – și simți deodată dorința disperată de a purta această bătălie, de a lupta pentru el, pentru trecutul lui, pentru încleștarea de pe chipul lui și pentru curajul care o hrănise, la fel cum voia să lupte pentru Cometa care se târa cu ultimele puteri de-a lungul deșertului pe un drum accidentat. Se cutremură, închise ochii, simțindu-se vinovată de o trădare dublă, simțindu-se de parc-ar fi fost suspendată în spațiu, undeva, între valea aceea și restul lumii, fără niciun drept pentru nimic.

Sentimentul i se risipi înaintea lui Galt, la cină. Se uita la ea deschis, cu o privire netulburată, ca și cum prezența ei era firească acolo – și ca și cum imaginea ei ar fi fost tot ceea ce îngăduia să-i pătrundă în minte.

Dagny se lăsă puțin pe spate, plângându-se parcă de sensul privirii lui, și-i spuse sec, eficient, ca o negare voluntară:

— Ți-am verificat cămășile și am găsit una căreia-i lipsesc doi nasturi și alta cu țesătura rărită la cot. Vrei să mă ocup de ele?

— Păi, da – dacă poți.

— Pot.

Nu păruse să-i schimbe ceva în felul în care o privea; aproape că părea să-i sporească satisfacția, ca și cum asta ar fi vrut să audă – cu excepția faptului că nu era sigură dacă satisfacție era numele emoției pe care o văzuse în ochii lui, dar era pe deplin convinsă că el n-ar fi vrut ca ea să rostească vreun cuvânt.

Dincolo de fereastră, la capătul mesei, nori de furtună șterseseră ultimele urme de lumină de pe cer, înspre est. Se întrebă oare de ce simțise deodată o ușoară ezitare să mai privească afară, de ce se simțea de parc-ar fi vrut să se prindă de urmele aurite ale luminii întinse peste lemnul mesei, peste crusta untoasă a chiflelor, peste cuprul ceștii de cafea, peste părul lui Galt – să se întindă ca o insulă pitică la capătul vidului.

Apoi își auzi propria voce întrebând deodată, involuntar – și-și dădu seama că aceasta era trădarea căreia voia să-i scape:

— Este permisă comunicarea cu lumea de afară?

— Nu.

— Deloc? Nici măcar pentru o notiță fără adresă de răspuns?

— Nu.

— Nici măcar un mesaj, dacă niciunul dintre secretele tale nu este deconspirat?

— Nu de aici. Nu luna asta. Niciodată pentru cei care nu sunt de-ai noștri.

El remarcă felul în care-și ferea privirea și se străduia să-și ridice ochii spre a-l înfrunta. Căutătura ei se schimbase; era atentă, imobilă, gata să perceapă neabătut fiecare mișcare. O întrebă, uitându-se ca și cum ar fi cunoscut motivul cererii ei:

— Vrei să cer o excepțare de la regulă?

— Nu, îi răspunse ea înfrântându-i privirea.

În dimineața următoare, după micul dejun, pe când stătea în camera ei și aplica grijulie un petic pe mâneca de la cămașa lui Galt, cu ușa închisă, ca să nu-i permită lui să vadă efortul stângaci pentru o sarcină cu care nu era obișnuită, auzi zgomotul unei mașini care se oprise în fața casei.

Auzi pașii lui Galt grăbindu-se de-a lungul salonului, îl auzi deschizând repede ușa de la intrare și izbucnind într-un acces de furie eliberatoare și, totodată, veselă:

— Era și timpul!

Dagny se ridică în picioare, apoi se opri: îi auzea glasul, tonul abrupt modificat și grav, ca și cum ar fi răspuns șocului unei imagini pe care o înfrunta:

— Ce s-a întâmplat?

— Bună, John, răspunse o voce limpede, joasă, care părea calmă, dar îngreunată de oboseală.

Dagny se așeză înapoi pe pat, simțindu-se deodată stoarsă de orice putere: era vocea lui Francisco.

Îl auzi pe Galt întrebând pe un ton înăsprit de îngrijorare:

— Ce s-a întâmplat?

— O să-ți spun mai târziu.

— De ce ai întârziat atât de mult?

— Trebuie să plec din nou într-o oră.

— Să pleci?

— John, am venit numai să-ți spun că nu voi putea să stau aici anul ăsta.

Urmă o pauză, apoi Galt întrebă grav, cu voce joasă:

— E chiar așa de rău – orice-ar fi?

— Da. S-ar putea... S-ar putea să mă întorc până la sfârșitul lunii. Nu știu.

Adăugă, cu un efort disperat:

— Nu știu nici măcar dacă să sper să se termine mai repede sau ... sau nu.

— Francisco, poți să suporți un șoc în clipa asta?

— Eu? Nimic nu m-ar putea șoca acum.

— E cineva aici, în camera mea de oaspeți, pe care trebuie s-o întâlne?ti. O să fie un șoc pentru tine, așa că simt că trebuie să te avertizez din vreme că persoana asta nu e încă un om de-al nostru.

— Ce? Cineva care nu e de-al nostru? În casa noastră?

— Lasă-mă să-ți spun cum...

— Așa ceva vreau să văd cu ochii mei!

Auzi tusea dispreţuitoare a lui Francisco și graba pașilor lui, văzu ușa izbită de perete și abia-și dădu seama că Galt fu cel care o închise în urma lui și-i lăsă singuri.

Nu-și dădu seama cât timp a stat Francisco uitându-se la ea, pentru că primul moment când a fost pe deplin conștientă de tot ce se întâmplă a fost cel în care l-a văzut în genunchi, îmbrățișând-o, cu fața apăsată

de picioarele ei, momentul când simți că tremurul care-i alerga prin trup și-l lăsase nemișcat trecuse în al ei și-i dăduse puterea să se miște.

Văzu, uimită, că mâna ei îi trece prin păr – și, în același timp, se gândea că n-are niciun drept s-o facă și simțea o undă de liniște traversându-i prin palme, învăluindu-i pe amândoi și limpezind tot trecutul. Francisco nu se mișca, nu făcea niciun zgomot, de parcă gestul de a o ține îmbrățișată ar fi spus tot ce avea de spus.

Când își înălță privirea, Francisco arăta așa cum se simțise ea când deschisese ochii la venirea în vale: arăta de parcă nicio durere n-ar mai fi existat pe pământ. Râdea.

— Dagny, Dagny, Dagny – răsună vocea lui, nu ca și cum ar fi tâșnit acum o mărturisire nerostită ani la rândul, ci ca și cum ar fi fost repetată de mai mult timp decât își putea da seama și râzând pentru minciuna că n-ar fi fost vreodată rostită – firește că te iubesc. Ți s-a făcut teamă când m-ai silit s-o spun? O voi spune de câte ori vei vrea – te iubesc, draga mea, te iubesc, te voi iubi întotdeauna – să nu-ți faci griji pentru mine, nu-mi pasă dacă nu te voi mai avea niciodată, ce importanță are? Vezi despre ce a fost vorba și de ce a trebuit să te abandonez?

Brațul lui se desprinse de trupul ei și arătă înspre vale:

— Aici e – e pământul tău, regatul tău, lumea după chipul tău – Dagny, te-am iubit întotdeauna și, dacă te-am părăsit, aceea a fost dragostea mea.

Îi prinse mâna și-și apăsă buzele de ea, și rămase așa, nemișcat, nu sărutându-i-o, ci într-un lung moment de odihnă – ca și cum efortul de a vorbi ar fi fost o evadare din actul prezenței ei, ca și cum s-ar fi reținut astfel să-i spună mult mai multe lucruri, departe de presiunea tuturor acestor cuvinte care stătuseră ascunse în tăcere ani întregi.

— Femeile pe care le-am curtat – n-ai crezut nimic din toate astea, nu-i așa? N-am atins-o pe niciuna dintre ele, dar cred că tu ai știut, cred că ai știut tot timpul. Imaginea de playboy era o parte din ceea ce trebuia să interpretez ca să nu-i fac pe jefuitori să mă suspecteze că ruinam d'Anconia Copper prea pe față pentru toată lumea. Acesta e jokerul în sistemul lor, sunt gata să lupte împotriva oricătui om cinstit și împotriva ambiției, dar lasă-i să nu vadă decât o canalie care nu face doi bani și vor crede că le e prieten, vor crede că nu e primejdios – nu e primejdios! –, asta e perspectiva lor asupra vieții, dar vor învăța! – învață că diabolicul nu e primejdios și că incompetența e practică!...

Dagny, totul se întâmpla în noaptea în care mi-am dat seama, pentru prima dată, că te iubesc – atunci mi-am dat seama că trebuie să plec. Se întâmpla în noaptea în care ai intrat în camera mea de hotel, când am văzut cum arătai, ce erai tu, ce însemnai tu pentru mine – și ce te aștepta în viitor. Fuseseși și mai puțin; poate că m-ai fi putut reține încă puțin. Dar tu ai fost, tu ai fost argumentul final care m-a făcut să te părăsesc. Ți-am cerut ajutorul în noaptea aceea, să pot lupta împotriva lui John Galt. Dar știam că tu ești arma cea mai importantă pe care o are împotriva mea, chiar dacă nici tu și nici el n-aveați cum să știți. Tu erai tot ce căuta el, lucrul pentru care ne spusese că merită să trăim sau să murim, dacă e cazul... Eram pregătit să-l înfrunt, când m-a sunat deodată să vin la New York, în primăvara aceea. Nu mai avusesem nicio veste de la el de multă vreme. Se confrunta cu aceeași problemă cu care mă confruntam și eu. El o rezolvase... Îți mai amintești? Se întâmpla în vremea când nu mai știai nimic despre mine de trei ani. Dagny, când am preluat conducerea afacerii tatălui meu, când am început să am de-a face cu întregul sistem industrial de pe pământ, atunci mi-am dat seama de ce natură e răul pe care-l bănuisem, dar și că e prea monstruos pentru a fi crezut. Am văzut întinzându-se drojdia impozitelor care crescuse, de-a lungul secolelor, ca o ciupercă peste d'Anconia Copper, secătuindu-ne în numele unui drept pe care nimeni nu-l putea preciza ca atare; am văzut reglementările guvernamentale care treceau numai ca să mă îngenuncheze, pentru că aveam succes, și numai ca să-i ajute pe competitorii mei, pentru că erau niște ratați lenești; am văzut sindicatele câștigând fiecare plângere pe care o formulau împotriva mea, folosindu-se de argumentul că eu le făceam bunul trai cu neputință; am văzut că dorința fiecărui om de a avea bani pe care nu-i putea câștiga era privită ca o cerere firească, iar dacă și-i câștiga, gestul era privit ca lăcomie; i-am văzut pe politicienii care-mi făcuseră cu ochiul și care-mi spuseseră să nu-mi fac nicio grijă, pentru că eu puteam să muncesc mai mult și să fiu mai deștept decât ei toți. M-am uitat peste profiturile de la momentul acela și mi-am dat seamă că, cu cât munceam mai mult, cu atâta mi se strângea mai tare lațul în jurul gâtului, am văzut că energia mea se scurgea într-un puț fără fund, că paraziții care se hrăneau de pe urma mea deveneau la rândul lor hrană și că fuseseră prinși în propria lor capcană – și că nu exista niciun motiv pentru asta, nici vreun răspuns pe care să-l cunoască cineva, că

toate conductele acelea care drenau sângele productiv al pământului duceau într-o ceață umedă și rece, în care nimeni nu îndrăznea să pătrundă, în vreme ce oamenii mai curând ridicau din umeri și spuneau că viața pe pământ nu poate fi altfel decât diavolească. Iar când am văzut tot sistemul industrial, cu toate mașinăriile lui impunătoare, furnalele lui de mii de tone, cablurile transatlantice, birourile din mahon, capitalul de mărfuri, firmele electrice, strălucitoare, puterea și bunăstarea, nimic din toate astea nu mai era, nu prădat de bancheri și de hoardele din comitetele de conducere, ci de umanitarii hirsuți adunați în pivnițe în jurul unei beri, de toate acele chipuri înroșite de răutate, care predicau că virtutea trebuie pedepsită pentru că e virtute, cu scopul de a se pune în slujba incompetenței, pentru ca omul să nu aibă alt drept de a exista decât acela pentru binele celorlalți... știam. Și n-am văzut nicio cale să lupt împotrivă. John a găsit calea. Nu mai eram decât alți doi alături de el, în noaptea aceea în care am venit la New York să răspundem la chemarea lui, eu și cu Ragnar. Ne-a spus ce avem de făcut și la ce fel de oameni trebuie să ajungem. Părăsise compania Twentieth Century. Locuia într-o mansardă dintr-un cartier de periferie. S-a urcat pe fereastră și a arătat înspre zgârie-norii orașului. Spunea că trebuie să stingem toate luminile lumii, iar când vom vedea dispărând toate luminile New Yorkului, vom ști că munca noastră s-a încheiat. Nu ne-a cerut imediat să ne alăturăm lui. Ne-a spus să ne gândim și să punem în balanță tot ce vrem să facem cu viețile noastre. I-am dat răspunsul a doua zi, iar Ragnar câteva ore mai târziu, către după-amiază... Dagny, aceea a fost dimineața care a urmat ultimei noastre nopți împreună. Văzusem, într-un fel în care n-aș fi putut să mai ignor, ce însemna ceea ce trebuia să înfrunt. Și totul era pentru felul în care arătai în noaptea aceea, pentru felul în care-mi vorbiseși despre rețeaua de cale ferată, pentru felul în care arătai când încercam să vedem orizontul New Yorkului din vârful unei stânci de deasupra Hudsonului, trebuia să te salvez, să desțelenesc drumul pentru tine, să te las să-ți descoperi orașul, nu să te las să-ți irosești ani din viață, chinuindu-te să-ți tai calea printr-o ceață otrăvită, cu ochii ațintiți înainte, încă privind cum priviseră lumina soarelui, încă străduindu-se să găsească, la capătul drumului, nu turnurile unui oraș, ci un schilod gras, nătâng și afumat, care-și găsește bucuria de a trăi în înghițitul ginului pentru prețul căruia tu ți-ai irosit viața! Tu, care

n-ai cunoscut nicio bucurie tocmai ca el s-o trăiască? Tu, care ai slujit de hamal pentru plăcerea altora? Tu, la cheremul acestor sub-oameni? Dagny, asta a fost ceea ce am văzut și n-am vrut să-i las să-ți facă asta! Nu ție, nu vreunui copil care să aibă felul tău de a privi către viitor, nu vreunui om care are voință și care e capabil să trăiască momentul acela de mândrie, de nevinovăție absolută, de încredere, de viață fericită. Aceasta a fost dragostea mea, condiția spiritului uman, și am simțit că trebuie să lupt pentru asta, și am știut că dacă ar fi să te pierd, tot tu ai fi fost cea pe care-aș fi câștigat-o cu fiecare an al luptei mele. Dar acum vezi asta, nu? Ai văzut valea asta. E locul în care ne-am propus să ajungem când eram copii, tu și cu mine. Am ajuns acolo. Ce mai pot să cer acum? Doar să te văd aici – a zis oare John că încă nu ești una de-a noastră? – ei bine, e numai o chestiune de timp, dar o să fii una de-a noastră, pentru că ai fost dintotdeauna de-a noastră, dacă nu-ți dai seama deja prea bine, o să avem răbdare, nu-mi pasă – atâta vreme cât ești în viață, atâta vreme cât nu trebuie să survolez Munții Stâncoși, să caut epava avionului tău!

Dagny oftă scurt, dându-și seama de ce nu ajunsese la timp în vale.

Francisco râse:

— Nu te uita așa la mine. Nu te uita la mine ca și cum aș fi un rănit pe care ți-e teamă să-l atingi.

— Francisco, te-am rănit în atâtea feluri...

— Nu! Nu m-ai rănit – și nici el nu m-a rănit, nu spune nimic, el e cel rănit, dar o să-l salvăm și o să-l aducem aici, și pe el, de asemenea, aici, unde e locul lui și-apoi o să poată și el să râdă. Dagny, nu m-am așteptat să stai după mine, n-am sperat, am știut ce carte joc și, dacă a fost să fie cineva, mă bucur că e el.

Ea închise ochii și-și mușcă buzele să nu-i scape vreun suspin.

— Nu, draga mea! Nu vezi că m-am resemnat?

Dar nu e el – se gândi ea – nu este el, și nici nu pot să-ți spun adevărul, pentru că e un bărbat care n-o va auzi niciodată de la mine și pe care n-o să-l pot avea niciodată.

— Francisco, te-am iubit..., îi spuse ea și-și reținu respirația, uimită, dându-și seama că nu intenționase s-o spună și, deopotrivă, că nu acesta era timpul pe care ar fi vrut să-l folosească.

— Dar încă mă iubești, replică Francisco calm, zâmbind. Încă mă iubești – chiar dacă nu mai e decât o formă a ceea ce ai simțit și ai

vrut întotdeauna, dar n-o să mi-o dăruiești mie de-aici înainte. Am rămas ceea ce eram, și o să vezi asta întotdeauna, și tu mi-ai oferit garanția c-o să-mi dai mereu același răspuns, chiar dacă există unul mai măreț pe care i-l dai unui alt bărbat. Orice ai simți pentru el, asta n-o să schimbe ce simți pentru mine și nici trădare n-o să fie, fiindcă amândouă se înalță din aceeași rădăcină, e același preț pentru aceleași valori. Orice s-ar întâmpla de aici înainte, noi o să fim mereu ce am fost dintotdeauna unul pentru celălalt, tu și cu mine, pentru că tu o să mă iubești mereu.

— Francisco, șopti Dagny, știi asta?

— Bineînțeles. Nu înțelegi acum? Dagny, toate formele de fericire nu reprezintă decât una singură, orice dorință e alimentată de același motor – de iubirea noastră pentru o unică valoare, pentru cea mai înaltă dintre potențialitățile vieții noastre – și orice izbândă este o expresie a ei. Uită-te în jurul tău. Vezi câte ni se deschid aici înaintea ochilor, pe un tărâm unde nu există opresiune? Vezi câte sunt liber să înfăptuiesc, să experimentez, să împlinesc? Nu vezi că totul este parte din ceea ce însemni tu pentru mine – la fel cum eu sunt parte din tine? Și dacă o să te văd zâmbind admirativ către noua topitorie de cupru pe care o ridic, aceasta o să fie o altă formă a ceea ce am simțit când am stat unul lângă celălalt în pat. Dacă vreau să fac dragoste cu tine? Cu disperare. Îl voi invidia pe bărbatul care o va face? Firește. Dar ce mai contează? Înseamnă deja atât de mult – să te am aici, să te iubesc și să fii în viață.

Ochii ei căutară în jos, chipul i se asprise și-și ținea capul aplecat ca-ntr-un act de supunere; spuse ușor, ca și cum ar fi făcut o promisiune solemnă:

— O să mă ierți?

Francisco o privi surprins, apoi chicoti vesel, amintindu-și ceva, și-i răspunse:

— Nu încă. Nu e încă nimic de iertat, dar o să te iert când o să ni te alături.

Se ridică, o trase și pe ea în picioare, iar când brațele lui se împreunară peste ea, sărutul lor încoronă trecutul, fiind sfârșitul și sigiliul resemnării.

Când ieșiră din cameră, Galt se întoarse către ei din capătul celălalt al încăperii. Stătuse la fereastră și se admirase valea, iar Dagny simți să

stătuse acolo în tot acest timp. Îi văzu ochii privindu-i cu luare-aminte, privirea lui alunecând încet de la unul la celălalt. Chipul i se destinse puțin când văzu schimbarea de pe fața lui Francisco.

Francisco îi zâmbi întrebându-l:

— De ce te zgâiești așa la mine?

— Îți dai seama cum arătai când ai intrat?

— Oh, cum? Pentru că nu am dormit de trei nopți. John, o să mă inviți la cină? Vreau să știu cum a ajuns aici spărgătoarea asta de grevă, dar cred că o să mă prăbușesc într-un somn de moarte în mijlocul unei fraze – chiar dacă acum mi se pare că n-o să mai am niciodată nevoie de somn –, așa că mai bine m-aș duce acasă și aș rămâne acolo până diseară.

Galt se uita la el cu un zâmbet vag.

— Dar nu urmează să pleci din vale într-o oră?

— Ce? Nu..., răspunse moale, după o clipă de stupoare. Nu! – și râse vesel. Nu mai trebuie! E în regulă, nu ți-am spus despre ce era vorba, nu? O căutam pe Dagny. Căutam... căutam epava avionului. A fost dată dispărută în urma prăbușirii avionului în Munții Stâncoși.

— Înțeleg, spuse Galt încetișor.

— M-aș fi putut gândi la orice, numai că se va întâmpla să se prăbușească în Defileul lui Galt nu, continuă fericit Francisco; avea un ton ușurat și vesel, care aproape că dizolva teroarea trecutului, sfidând-o prin clipa prezentului. Am tot zburat pe deasupra regiunii între Afton, Utah și Winston, Colorado, peste toate vârfurile și crevasele, pe deasupra tuturor epavelor de automobile din toate râpele de dedesubt și de fiecare dată când vedeam câte una...

Se opri; părea că-l traversează un frison.

— Apoi, noaptea, am plecat pe jos – grupuri de căutare ale celor de la rețeaua din Winston –, am plecat să urcăm la întâmplare, fără țintă, fără plan, mai departe, tot mai departe, până se făcea iarăși lumină și...

Ridică din umeri, în încercarea de a se desprinde de întâmplarea aceasta și de a zâmbi.

— Nu mi-aș fi dorit-o nici în cele mai negre gânduri...

Făcu o pauză; zâmbetul i se risipi și o umbră slabă a fizionomiei pe care o avusese vreme de trei zile i se întoarse pe chip, ca în prezența neașteptată a unei priveliști pe care o crezuse uitată.

După un lung moment, se întoarse către Galt.

— John – iar vocea lui sună ciudat de solemn – i-am putea anunța pe cei de afară că Dagny e în viață... în caz că e cineva care... care ar simți ceea ce am simțit eu?

Galt se uita țintă la el.

— Vrei să îngăduim unui om oarecare din exterior eliberarea din chinga consecințelor de a fi rămas în exterior?

Francisco își mută privirea, dar răspunse cu fermitate:

— Nu.

— Milă, Francisco?

— Da. Lasă. Ai dreptate.

Galt se îndepărtă cu o mișcare care părea cu totul neobișnuită pentru el: avea ritmul sincopat și abrupt al instinctivității.

Nu se întoarse cu spatele; Francisco îl privi uimit, apoi îl întrebă încet:

— Ce s-a întâmplat?

Galt se întoarse și se uită la el pentru o clipă, fără să răspundă. Dagny nu putea să identifice nicio emoție care să înmoaie liniile de pe chipul lui Galt: aducea cu zâmbetul, cu tandrețea, cu durerea și cu ceva mult mai grandios care făcea superflue toate aceste concepte.

— Orice am fi pierdut fiecare dintre noi în războiul ăsta, spuse Galt, tu ai purtat cea mai aspră bătălie, nu-i așa?

— Cine? Eu? izbucni Francisco într-un rictus uimit și sceptic de amuzament. Nu, cu siguranță nu! Ce-i cu tine?

Și adăugă:

— Milă, John?

— Nu, răspunse Galt cu fermitate.

Dagny îl văzu pe Francisco uitându-se la el, ușor încruntat și confuz – pentru că Galt o spusese nu uitându-se la el, ci la ea.

***

Amalgamul de emoții care o asaltă ca o impresie imediată în casa lui Francisco – atunci când intră pentru prima dată – nu fu același amestec care o înecase altădată în fața exteriorului ermetic și tăcut. Simți nu un sentiment de singurătate tragică, ci o strălucire entuziasmantă. Camerele aveau puțină mobilă și erau de o simplitate crudă, iar casa părea construită cu măiestria, cu voința și cu nerăbdarea caracteristice

lui Francisco; arăta ca o gheretă de grănicer, ridicată ca să folosească mai degrabă ca bază de atac pentru un lung zbor către viitor, un viitor în care, măreț, aștepta, deschisă, o întreagă paletă de activități pentru care nu putea fi făcut niciun rabat pentru reușita începutului. Locul nu avea strălucirea unei case, ci a unei păduri tinere care va fi cândva scheletul din care se va naște un zgârie-nori.

Francisco, îmbrăcat într-un tricou cu mâneci, stătea în mijlocul livingului de doisprezece metri pătrați, cu aerul unui oaspete la palat. Dintre toate locurile unde îl văzuse până acum, acesta era cadrul care părea cel mai potrivit pentru el. La fel ca și simplitatea hainelor, ca întreaga lui înfățișare îi dădea aparența unui aristocrat absolut, la fel cum austeritatea încăperii îi dădea aerul unui nobil retras; o singură amprentă regală fusese adăugată acestei asprimi: două pocale vechi, de argint tronau într-o nișă îngustă, tăiată în peretele de lemn brut; desenele ornamentale de pe luxoasele cupe avuseseră nevoie de munca îndelungată și costisitoare a unui maestru, mai multă muncă decât fusese nevoie pentru ridicarea colibei, un desen șters de patina mai multor veacuri decât au avut nevoie pinii colibei să crească. În mijlocul camerei, aerul detașat al lui Francisco, felul lui firesc de a fi căpătase o ușoară nuanță de mândrie tăcută, ca și cum zâmbetul lui i-ar fi șoptit ușor: Asta sunt tot ce sunt și asta am fost în toți anii ăștia.

Dagny își ridică privirea către pocale.

— Da, îi spuse el, ca răspuns la întrebarea ei mută, au fost ale lui Sebastián d'Anconia și ale soției lui. E singurul lucru pe care l-am adus aici din palatul de la Buenos Aires. Ăsta, și blazonul de deasupra ușii. E tot ce am vrut să păstrez. Tot restul va dispărea, de acum, în numai câteva luni.

Chicoti.

— N-o să mai vadă, nimeni, nici urmă din d'Anconia Copper, dar o să fie surprinși. N-o să mai găsească mai nimic folositor. Cât despre palat, n-o să poată nici măcar să plătească factura la încălzire.

— Și după aceea? îl întrebă ea. Unde o să te duci?

— Eu? O să merg să muncesc pentru d'Anconia Copper.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Îți mai amintești sloganul acela de demult: „Regele a murit, trăiască regele"? Când cadavrul proprietății strămoșilor mei n-o să-mi mai stea în cale, abia atunci mina mea o să devină noul trup al

d'Anconia Copper, acel fel de proprietate pe care și-au dorit-o înaintașii mei, pentru care au muncit, pe care au meritat-o, dar pe care nu au stăpânit-o pe de-a-ntregul.

— Mina ta? Care mină? Unde?

— Aici, îi răspunse, arătând către piscurile munților. Nu știai?

— Nu.

— Am o mină de cupru la care jefuitorii nu vor ajunge. E aici, în munții aceștia. Am făcut toate prospecțiunile, am descoperit-o, am făcut primele excavații. Se întâmpla acum mai bine de opt ani. Am fost primul om căruia Midas i-a vândut pământ în valea asta. Am cumpărat mina. Am început-o cu mâinile mele, la fel cum a început și Sebastián d'Anconia. Acum am un administrator care se ocupă de ea și care era cel mai bun metalurgist pe care-l aveam în Chile. Mina produce tot cuprul de care avem nevoie. Profiturile mi le depozitez la Banca Mulligan. În câteva luni, asta va fi toată averea mea. Și va fi tot de ce am nevoie...

— ...ca să fiu stăpânul lumii, în felul acesta sună vocea lui rostind ultima propoziție, iar Dagny fu mirată de diferența dintre sunetul acela și cel al oamenilor secolului ei – rușinat, iritant, jumătate lamentație, jumătate amenințare, tonul amestecat al cerșetorului și al tâlharului – pe care-l atribuiseră cuvântului „nevoie".

— Dagny, îi spuse el stând lângă fereastră, ca și cum s-ar fi uitat nu la piscurile munților, ci la cele ale timpului, renașterea companiei d'Anconia Copper – și a lumii – trebuie să înceapă aici, în Statele Unite. Asta a fost singura țară din istorie care nu s-a născut din șansă sau din afacerile sângeroase și oarbe ale unor triburi, ci ca un produs rațional al minții umane. Țara aceasta s-a construit din supremația rațiunii – și, vreme de un secol cu adevărat glorios, ea a reformulat întregul pământ. Va trebui s-o facă din nou. Primul pas pe care-l va face compania d'Anconia Copper trebuie să pornească de aici – ca orice altă valoare umană –, pentru că tot restul pământului a cunoscut deja epuizarea tuturor principiilor care l-au condus de-a lungul veacurilor: credința mistică, supremația iraționalului, care nu au decât două monumente la capăt de drum: spitalul de nebuni și cimitirul... Sebastián d'Anconia a făcut o greșeală: a acceptat un sistem care a declarat că o proprietate pe care a câștigat-o pe drept trebuie să fie a lui nu pe drept, ci pentru că i se îngăduie. Urmașii lui au plătit pentru această eroare. Eu am

plătit ultimul... Mă gândesc că o să ajung ziua aceea când, crescute din propria lor cenușă, în pământul acesta, minele, topitoriile, docurile de minereu ale companiei d'Anconia Copper se vor răspândi în lumea largă până acolo, departe, în țara mea natală, și că eu voi fi acela care va începe reconstrucția ei. Poate voi trăi ziua aceea, dar nu pot fi sigur. Nimeni nu poate prevedea momentul exact când ceilalți vor alege să se întoarcă la rațiune. Se prea poate ca la capătul vieții mele să nu fi putut realiza decât atât, această singură mină – d'Anconia Copper nr.1, Defileul lui Galt, Colorado, USA. Dar, Dagny, îți mai amintești că ambiția mea era să dublez producția de cupru a tatălui meu? Dagny, dacă la sfârșitul vieții voi produce numai un funt[1] de cupru pe an, o să fiu mai bogat decât tatăl meu, mai bogat decât înaintașii mei cu toate miile lor de tone – pentru că funtul acela va fi al meu de drept și va fi folosit să păstreze în picioare o lume care știe acest lucru!

Acesta era Francisco din copilăria lor, în felul în care arăta, în felul de a se comporta, în strălucirea deschisă a ochilor lui – și începu și ea să-l întrebe despre mina de cupru la fel cum îl întreba despre proiectele lui industriale în timpul lungilor plimbări prin împrejurimile Hudsonului, redescoperind astfel sentimentul pe care i-l trezea un viitor deschis înainte.

– O să te duc să vezi mina, spuse Francisco, imediat ce glezna ta se însănătoșește. Trebuie să urcăm o cărare destul de povârnită ca să ajungem acolo, o cărare accidentată, până acum nu există un drum pentru camioane. Lasă-mă să-ți arăt noua topitorie pe care o proiectez. Am tot lucrat la ea în ultima vreme, este prea complexă pentru nivelul actual al producției, dar când produsul minei va crește ca să justifice ridicarea ei... – doar uită-te cât timp, câtă energie și câți bani va economisi!

Stăteau amândoi așezați pe podea, aplecați deasupra paginilor risipite în fața ei, studiind secțiunile încâlcite ale topitoriei – cu aceeași seriozitate veselă pe care o avuseseră cândva când fuseseră duși să studieze rămășițele dintr-o curte cu vechituri.

Ea se aplecă să mai ia o bucată de hârtie și-și dădu seama că se apleacă peste umărul lui. Involuntar, rămase nemișcată pentru o clipă,

[1] Unitate de măsură a greutății, aprox. 500 de grame (*n. tr.*).

nu mai mult decât o scurtă pauză în curgerea unei singure mișcări, în vreme ce ochii i s-au ridicat către ai lui. Francisco se uita în jos, adânc, în ochii ei, fără să ascundă ce simte și fără să implice vreun gest ce ar fi urmat imperativ. Dagny se trase înapoi, știind că simțise aceeași dorință ca și el.

Totuși, încă păstrând sentimentul redescoperit a ceea ce simțise cândva pentru el, Dagny surprinse o calitate care fusese întotdeauna parte din el, acum, pentru prima dată, limpede înaintea ochilor ei: dacă dorința era triumful vieții unui om, ceea ce simțea pentru Francisco fusese întotdeauna o celebrare a viitorului ei, asemenea unui moment de grație obținut ca parte dintr-un întreg necunoscut, moment de grație care întărea promisiunile ce vor urma. În chiar clipa când a înțeles asta, și-a dat seama de asemenea că singura dorință pe care o experimentase până atunci nu era îndreptată către viitor, ci cu totul și cu totul prinsă în prezent. Își dăduse seama de asta grație unei imagini: imaginea unui bărbat care stătea în picioare, în ușa unei clădiri scunde, din granit. Forma ultimă a acestei promisiuni care o ținuse în mișcare – se gândi – era bărbatul care, poate, va constitui o promisiune ce va rămâne neîmplinită.

Dar asta – își continuă consternată gândul – era peisajul unui destin omenesc pe care îl urâse și-l respinsese cu îndârjire: priveliștea celui care se lasă copleșit de ceva ce se găsește, strălucitor, înaintea ochilor lui, de neatins, condamnat să aspire mereu, dar să nu-l atingă. Viața ei și valorile ei n-o puteau conduce într-acolo, gândi ea; n-a găsit niciodată frumusețe în a tânji după ceea ce era imposibil și nici nu i se păruse că posibilul ar fi peste puterile ei. Dar ajunsese în acel punct și nu putea să găsească încă vreun răspuns.

Nu putea să renunțe la el și nu putea să renunțe la lume – se gândi ea în seara aceea uitându-se la Galt. Răspunsul părea să fie și mai greu de găsit în prezența lui. I se părea că nu existase nicio problemă, că nimic nu putea să ia locul imaginii lui și că nimic niciodată n-ar fi putut-o face să plece – și, în același timp, că n-ar avea nici măcar dreptul să se uite la el dac-ar fi renunțat la compania ei de căi ferate. Simțea că-i aparține, că tot ce nu fusese vreodată numit era de la sine înțeles între ei doi de la bun început – și, în același timp, că el putea oricând să dispară din viața ei și, cândva, pe o stradă din viitor, în lumea de afară, să treacă pe lângă ea cu o indiferență imponderabilă.

Își dădu seama că n-o întrebase nimic despre Francisco. Când îi vorbi despre vizita pe care o făcuse, nu văzu nicio reacție pe chipul lui, nici de aprobare, nici vreo urmă de resentiment. I se păruse doar că a suprins o umbră aproape imperceptibilă în expresia lui de atenție sobră: arăta ca și cum aceasta ar fi fost o problemă în legătură cu care alesese să nu simtă nimic.

Ceea ce văzuse se transforma într-o întrebare, iar aripa acestei întrebări i se înșurubase în minte, cioplind adânc, tot mai adânc în nopțile care au urmat – când Galt pleca de acasă și o lăsa singură. Ieșea în fiecare seară, după cină, fără să-i spună unde se duce, și se întorcea la miezul nopții sau și mai târziu. Nu-și îngăduise să înțeleagă pe deplin cu câtă tensiune și cu câtă neliniște îi aștepta reîntoarcerea. Nu-l întrebase niciodată unde-și petrece serile. Ceea ce o împiedicase era tocmai nevoia urgentă de a afla; păstra tăcerea în legătură cu această frământare ca o formă voluntară, ambiguă de sfidare, jumătate sfidare îndreptată spre el, jumătate îndreptată înspre propria ei anxietate.

Nu ar fi acceptat toate acele lucruri care o înspăimântau și nici nu le-ar fi dat forma concretă a cuvintelor, dar le cunoștea din fascinația sâcâitoare, hidoasă a unei emoții prohibite. Parte din ea era un resentiment sălbatic, de o intensitate pe care nu o mai simțise vreodată, ceea ce însemna că răspunsul consta în posibila existență a unei femei în viața lui; totuși, resentimentul se îmblânzea sub o anumită calitate sănătoasă în toate acele lucruri de care se temea, ca și cum amenințarea ar fi putut fi alungată, iar apoi, dac-ar fi fost necesar, acceptată. Dar exista o spaimă și mai mare, și mai urâtă: conturul sordid al sacrificiului de sine, suspiciunea, de nerostit în legătură cu el, că ar fi vrut să se îndepărteze din calea ei și, astfel, să lase vidul s-o împingă către bărbatul care era cel mai bun și drag prieten.

Trecură zile întregi până să vorbească despre asta. Apoi, în timpul cinei, într-o seară când el era pe picior de plecare, ea deveni deodată conștientă de strania plăcere pe care o simțise în timp ce-l privea mâncând din mâncarea pe care ea o pregătise – și, deodată, involuntar, ca și cum plăcerea îi dăduse un drept pe care nu îndrăznise să-l identifice nici ca bucurie, nici ca durere, și care rupse pe neașteptate rezistența – se auzi întrebându-l:

— Ce faci în fiecare seară?

Îi răspunse cu simplitate, ca și cum i s-ar fi părut de la sine înțeles ca ea să fi cunoscut deja răspunsul:

— Conferențiez.

— Despre ce?

— Țin un curs de fizică, la fel ca în fiecare an în timpul acestei luni. E... De ce râzi? o întrebă văzându-i zâmbetul de ușurare, hohotul tăcut care nu părea să răspundă la cuvintele lui și, înainte ca ea să-i dea replica, Galt zâmbi deodată, ca și cum ar fi intuit răspunsul, iar Dagny desluși o trăsătură neobișnuită, intensă în zâmbetul lui, care însemna aproape o intimitate obraznică, în contrast cu felul obișnuit, de un calm impersonal, cu care începuse conversația.

— Știi că aceasta este luna în care fiecare ne expunem roadele muncii. Richard Halley dă concerte, Kay Ludlow va juca în două piese scrise de autori care nu scriu pentru lumea de afară, iar eu susțin conferințe și raportez despre activitatea pe care am depus-o pe parcursul unui an.

— Conferințe gratuite?

— Firește că nu. Zece dolari de persoană pentru fiecare curs.

— Vreau să te ascult.

Clătină din cap.

— Nu. O să ai voie să participi la concerte, la piesele de teatru sau la orice altă formă de prezentare pentru pura ta plăcere, dar nu și la conferințele mele și nici la vreun alt târg de idei pe care ai putea să le duci cu tine în afara văii. Pe lângă asta, clienții mei – sau studenții – sunt singurii care au un scop practic pentru a participa la cursul acesta: Dwight Sanders, Lawrence Hammond, Dick McNamara, Owen Kellogg și încă câțiva. Anul ăsta am mai adăugat un începător: Quentin Daniels.

— Chiar așa? spuse ea, aproape cu o umbră de gelozie. Cum de-și poate permite ceva atât de scump?

— Pe credit. I-am oferit un sistem de plată în rate. Merită.

— Unde ții conferințele?

— În hangar, la ferma lui Dwight Sanders.

— Și unde muncești în timpul anului?

— În laboratorul meu.

Îl întrebă cu băgare de seamă:

— Unde se află laboratorul tău? Aici, în vale?

El se uită în ochii ei un moment, lăsând-o să vadă privirea lui amuzată și faptul că știe care e scopul ei, abia apoi răspunse:

— Nu.

— Ai trăit în lumea de afară în ultimii doisprezece ani?

— Da.

— Ai – i se părea prea greu de suportat –, ai cam aceeași slujbă ca și ceilalți?

— O, da.

Unda de voioșie din ochii lui părea sporită de cine știe ce semnificație specială.

— Nu-mi spune că ești vreun contabil secundar.

— Nu, nu sunt.

— Și-atunci cu ce te ocupi?

— Mă ocup cu ceea ce lumea vrea ca eu să fac.

— Unde?

El clătină din cap.

— Nu, domnișoară Taggart. Dacă hotărăști să părăsești valea, acesta este unul dintre lucrurile pe care nu ai voie să le știi.

Zâmbi din nou în felul acela insolent, atât de personal, care acum părea să spună că știa ce amenințare se ascundea în răspunsul lui și ce însemna asta pentru ea, apoi se ridică de la masă.

Când era deja plecat, Dagny simțea că trecerea timpului nu este decât o greutate apăsătoare în liniștea casei, ca o masă imobilă, vâscoasă, care se scurge încet printr-o spărtură îngustă, într-un ritm care nu-i dădea niciun indiciu dacă au trecut ore sau numai câteva minute. Stătea cu picioarele strânse într-un fotoliu din sufragerie, măcinată de nepăsarea grea și imponderabilă, care nu vine din lene, ci din frustrarea unei dorințe care îndeamnă cu o violență secretă și pe care nicio alta mai măruntă n-o poate satisface.

Plăcerea aceea deosebită pe care o simțise când îl privise mâncând ceea ce-i pregătise – se gândi ea, stând nemișcată, cu ochii închiși, cu mintea alergând, ca timpul, prin același teritoriu al tainicei lentori – fusese plăcerea de a ști că-i oferise o bucurie senzorială, că o anumită formă de satisfacție trupească pornise de la ea... Acesta este motivul – își continuă ea șirul gândurilor – pentru care o femeie ar trebui să-i gătească bărbatului ei... o, nu ca o îndatorire, nu ca o carieră cronicizată, ci numai ca un rit special și rar, în numele a... dar în ce-l transformaseră ei, cei care propovăduiseră care anume trebuie să fie îndatoririle femeii? ... Performanța sterilă a unei corvezi revoltătoare, care a fost indicată ca însușire potrivită pentru o femeie – în vreme ce ceea ce i-a dat vreodată sens și a autorizat-o a rămas ca păcat rușinos...,

toată îndeletnicirea asta cu grăsimi, aburi și pielițe mizerabile într-o bucătărie mizerabilă a fost o chestiune spirituală, un gest de supunere față de îndatorirea ei morală – în vreme ce întâlnirea a două trupuri în dormitor n-a însemnat decât o indulgență fizică, un act de supușenie față de un instinct animalic, lipsit de glorie, de sens și de elevație a spiritului care să poată fi invocate de animalele implicate.

Sări cu iuțeală în picioare. Nu voia să se gândească la lumea de afară ori la codul ei moral. Dar știa că nu acesta era subiectul gândurilor ei. Și nici nu voia să se gândească la subiectul pe care mintea ei intenționa să-l analizeze, subiectul care tot continua să revină împotriva voinței ei, dintr-o voință proprie...

Traversă camera, disprețuindu-și nesiguranța ticăloasă și incontrolabilă a mișcărilor – sfâșiată de nevoia de a lăsa mișcarea să spargă imobilitatea din jurul ei și știind totodată că nu aceasta era forma de ruptură pe care și-o dorea. Își aprinse o țigară – ca pentru iluzia unei acțiuni utile – și renunță în clipa următoare, simțind dezgustul anost al substitutului. Privea în jurul ei ca un cerșetor neobosit, implorând obiectele să-i dea un motiv, dorindu-și să poată găsi ceva de curățat, de îngrijit, de frecat – știind că niciun gest nu merită efortul. Iar când nimic nu merită efortul – îi spuse o voce aspră în minte –, acesta este un filtru care ascunde o dorință care valorează prea mult; ce vrei? ... Aprinse un chibrit, aducând tacticos flacăra spre capătul țigării pe care o observă, uitată neaprinsă, în colțul gurii... Ce-ți dorești? – repetă vocea care răsuna cu asprime de judecător. Vreau să se întoarcă! – răspunse, aruncând cuvintele, ca un plâns mut îndreptat împotriva unui acuzator dinăuntru, aproape ca și cum cineva ar arunca un os bestiei care-l urmărește, sperând să-i distragă pentru o clipă atenția de la restul festinului.

— Îl vreau înapoi – spuse moale, ca răspuns la acuzația că nu există niciun motiv pentru o astfel de nerăbdare... Îl vreau înapoi – spuse implorator, ca răspuns la faptul că-și reamintise, rece, că vorbele ei nu înclinaseră balanța judecătorului. Vreau să se întoarcă! – strigă sfidătoare, chinuindu-se să nu-i scape cumva cuvântul acela inutil în propoziție.

Simți că, de oboseală, i se prăbușește capul, ca după o bătaie lungă. Țigara pe care o văzu între degete arsese până aproape de filtru. O aruncă și căzu din nou în fotoliu.

Nu încerc să fug – îi trecu prin minte –, nu încerc să fug, numai că nu văd nicio cale de răspuns... Ceea ce vrei – spuse vocea, în vreme ce Dagny se poticnea într-o ceață înecăcioasă – este al tău, gata să pui mâna pe el, dar orice e mai puțin decât abandonul tău, decât convingerea ta deplină este o trădare a tot ce înseamnă el... Atunci lasă-l să mă blesteme – se gândi, de parcă vocea ar fi fost acum rătăcită prin ceață și n-ar auzi-o – lasă-l să mă blesteme mâine... Îl vreau... înapoi...

Nu auzi niciun răspuns, pentru că, ușor, capul i se lăsă pe fotoliu; adormise.

Când deschise ochii, îl văzu stând la trei metri de ea, uitându-se la ea ca și cum ar fi privit-o deja de ceva timp.

Îi văzut fața și, cu limpezimea unei percepții unice, înțelese deodată semnificația expresiei pe care o avea pe chip: Galt pricepuse că ea purtase, vreme de câteva ore, o luptă. Conștientiză fără niciun fel de uimire, pentru că nu-și recăpătase încă luciditatea în legătură cu niciun motiv care s-o poată lua prin surprindere.

— Așa arăți, îi spuse el încet, când adormi la birou – iar Dagny știu că nici Galt nu era pe deplin conștient că-i îngăduie să audă asta: felul în care i-o spusese îi spunea lui Dagny despre cât de des se gândise el la asta și din ce motiv.

— Arăți ca și cum te-ai fi trezit într-o lume unde nu ai nimic de ascuns și nimic de care să te temi – iar ea știu că prima mișcare de pe chipul ei a fost un zâmbet, o știu în clipa când se risipi, când își dădu seama că amândoi erau treji.

Galt adăugă încet, cu toată luciditatea:

— Dar aici, chiar e adevărat.

Cea dintâi reacție a ei pe teritoriul realității fu un sentiment de putere. Sări în picioare cu o mișcare fluidă, ușoară, încrezătoare, simțind unda de mișcare trecând din mușchi în mușchi prin întregul corp. Întrebă – și aceasta a fost lentoarea, sunetul unei curiozități obișnuite, tonul cu care-ți asumi implicațiile unei astfel de întrebări, care dădură vocii ei sonoritatea estompată a disprețului:

— De unde știi tu cum arăt eu în... birou?

— Ți-am spus că te-am urmărit ani buni.

— Cum ai reușit să mă urmărești atât de îndeaproape? De unde?

— N-o să-ți răspund acum, îi spuse el simplu, fără s-o înfrunte.

Mișcarea ușoară a umărului ei către spate, pauza, apoi tonul scăzut și metalic, lăsă să scape o urmă de triumf vesel dincolo de cuvinte:

— Când m-ai văzut pentru prima dată?

— În urmă cu zece ani, îi răspunse, uitându-se țintă în ochii ei și lăsând-o să vadă că răspundea cu totul sensului din întrebarea ei.

— Unde?

Cuvântul era aproape o poruncă.

Galt ezită, apoi văzu un zâmbet ușor ivindu-i-se nu în ochi, ci pe buze, acel fel de zâmbet cu care cineva contemplă – cu dorință, cu amărăciune și cu mândrie – o proprietate pe care și-a achiziționat-o cu un cost fabulos; ochii lui păreau să fie îndreptați nu către ea, ci către fata de atunci.

— În subterană, la Terminalul Taggart, îi răspunse el.

Devenise deodată conștientă de postura ei: își lăsase umerii să cadă ușor spre spătarul scaunului, nepăsătoare, pe jumătate întinsă, cu un picior întins înainte – și cu bluza strânsă și transparentă, cu fusta largă, țărănească, vopsită manual în culorii vii, cu ciorapii fini și cu pantofii cu toc înalt, nu arăta ca un funcționar de la căile ferate – arăta a ceea ce și era: servitoarea lui. Își dădu seama care a fost momentul în care cel mai palid semn de strălucire din ochii lui verde-închis dispăru sub vălul distanței, înlocuind viziunea trecutului prin percepția ei imediată. Îi întâlni privirea într-un fel insolent care nu era altceva decât un zâmbet care nu mișca niciunul dintre mușchii feței.

El se întoarse, dar felul în care pășea de-a lungul camerei era la fel de elocvent ca sunetul unei voci. Dagny știa că el vrea să plece din cameră, așa cum plecase întotdeauna, niciodată nu stătuse mai mult decât să-i ureze noapte bună, scurt, când se întorcea acasă. Îi percepea zbaterea interioară, fie din felul în care pășea – purtându-l într-o parte, dar trăgându-l în cealaltă –, fie din certitudinea ei că trupul îi devenise numai un instrument să-l observe pe el, ca un ecran care indică atât mișcările, cât și motivele – n-ar fi putut spune cu exactitate. Nu știa decât că el, cel care niciodată nu inițiase și nici nu purtase un război împotriva lui însuși, nu avea acum puterea să iasă din camera aceea.

Comportamentul lui nu părea să indice nici urmă de stinghereală. Își scoase haina, o aruncă, rămase în tricou, se așeză cu fața la ea, la fereastra din partea cealaltă a camerei. Dar se așeză pe brațul fotoliului, ca și cum nici n-ar fi plecat, nici n-ar fi rămas.

Ea avu o senzație aiuritoare, ușoară, aproape frivolă de triumf, știind că avea puterea de a-l face să rămână, aproape ca și cum s-ar fi slujit de atingerea fizică; pentru o clipă, scurtă și greu de suportat, fu chiar o formă satisfăcătoare de contact.

Rămase apoi, deodată, cumplit de șocată – o uimire care era jumătate explozie, jumătate țipăt – și căută sursa acestei uimiri – faptul de a-l vedea înclinându-se ușor într-o parte – iar aceasta nu era altceva decât o postură accidentală, linia prelungă care începea de la umăr și continua către mijloc, către șolduri, în jos, către picioare. Își mută privirea, ca el să nu vadă că tremură – și alungă gândurile de triumf, iar forța îi veni dinăuntrul lor.

— Te-am văzut de mai multe ori de atunci, îi răspunse el încet, domol, însă ceva mai rar decât de obicei, ca și cum ar fi putut să controleze totul, mai puțin nevoia lui de a vorbi.

— Unde m-ai văzut?

— În mai multe locuri.

— Dar te-ai asigurat că nu vei fi observat?

Ea își dădea seama că fața lui nu ar fi rămas neremarcată.

— Da.

— De ce? Ți-a fost teamă?

— Da.

O spusese cu cea mai mare simplitate, iar ei îi luă o clipă să-și dea seama că și el conștientiza ce-ar fi însemnat pentru ea să-l remarce în mulțime.

— Știai cine sunt când m-ai văzut prima dată?

— Da. Aproape cel mai crunt dușman al meu.

— Ce? Nu se așteptase la asta; adăugă – puțin mai încet: Cine e cel mai crunt?

— Doctorul Robert Standler.

— M-ai pus în aceeași categorie cu el?

— Nu. El e cel mai conștiincios dușman al meu. E un om care și-a vândut sufletul. Nu avem nicio intenție să i-l recuperăm. Tu însă – tu ești de-a noastră. Am știut lucrul ăsta – mult înainte să te văd. Am știut și că o să fii ultima care o să ni te alături – și cea mai greu de învins.

— Cine ți-a spus?

— Francisco.

După o clipă, îl întrebă:

— Ce ți-a spus?

— A spus că dintre toate numele de pe lista noastră, al tău o să fie cel mai greu de cucerit. Atunci a fost pentru prima dată când am auzit de tine. Francisco a fost cel care ți-a trecut numele pe listă. Mi-a spus că ești singura speranță și singurul viitor pentru Taggart Transcontinental, că o să ne ții piept mult timp, că o să te lupți cu noi multă vreme, că o să ții cu dinții de rețeaua de cale ferată, pentru că ai prea multă răbdare, prea mult curaj și prea multă considerație pentru munca ta.

Își îndreptă privirea către ea:

— Nu mi-a mai spus nimic altceva. Vorbea despre tine aproape ca și cum ar fi vorbit despre unul dintre viitorii noștri grevișți. Mai știam doar că fuseserăți prieteni în copilărie – și asta a fost totul.

— Când m-ai văzut prima dată?

— Doi ani mai târziu.

— Cum?

— Din întâmplare. Era noapte, târziu... pe o platformă de cale ferată de la Terminalul Taggart.

Dagny știa că aceasta era o formă de supunere, că el nu voia s-o spună – chiar dacă vorbea – ea percepuse atât intensitatea mută, cât și contorsiunea de rezistență din glasul lui – dar trebuia să vorbească, pentru că trebuia să îngăduie – amândurora – această formă de contact.

— Erai îmbrăcată cu o rochie lungă, de seară. Purtai o pelerină care-ți aluneca pe jumătate de pe trup – ți-am văzut întâi umerii goi, spatele, apoi profilul – părea că, pentru o clipă, pelerina o să alunece încă și mai tare și c-o să rămâi acolo dezbrăcată. Abia apoi am văzut că purtai o rochie de seară, lungă, de culoarea gheții, ca tunicile zeițelor eline, dar aveai părul scurt și profilul impozant al americancei. Păreai cu totul din altă lume, nu făceai parte din priveliștea unei platforme de cale ferată – și nu pe o platformă de cale ferată te-am văzut, ci am văzut ceva ce nu mai văzusem niciodată până atunci –, și-apoi, deodată, mi-am dat seama că tu chiar aparțineai acelui loc, printre șine, sub negrul de fum și grinzi, că aceea era scenografia perfectă pentru o rochie de seară diafană, pentru umerii goi și pentru un chip atât de viu ca al tău – o platformă de cale ferată, nu un apartament de lux –, iar tu păreai să fii un simbol al bunăstării și aparțineai în întregime locului care era sursa acesteia – păreai să aduci prosperitatea, grația, extravaganța și bucuria de a trăi înapoi celor cărora le aparținea de drept, oamenilor care au ridicat fabrici și care au construit căi de trans-

port; erai imaginea energiei și a recompenselor ei, laolaltă, o imagine a competenței și a luxului puse împreună, iar eu am fost primul om care a arătat că acestea două sunt inseparabile – și m-am gândit că dacă oamenii timpului tău ar da formă adevăraților lor zei și ar înălța o statuie în numele a ceea ce înseamnă căile ferate americane, a ta ar trebui să fie statuia... Apoi am văzut ce faci și mi-am dat seama cine ești. Le dădeai îndrumări oficialilor de la Terminal, nu puteam să aud ce le spuneai, dar glasul tău suna precipitat, tăios și sigur pe sine. Am știut că tu ești Dagny Taggart. Am venit mai aproape, suficient de aproape cât să aud două fraze: „Cine a spus asta?" a întrebat unul dintre oameni. „Eu", i-ai răspuns. Asta a fost tot ce-am auzit. Și a fost destul.

— Și-apoi?

El își ridică încet privirea, urmărind-o de-a lungul camerei, iar intensitatea subterană care-i înmuia glasul, estompându-i-l, moale, îi dădea un timbru de autoderiziune care era deopotrivă disperat și aproape tandru:

— Apoi am știut că abandonul motorului nu era cel mai aspru preț pe care va trebui să-l plătesc pentru această grevă.

Dagny se întreba ce umbră anonimă – printre călătorii care se grăbiseră pe lângă ea, la fel de lipsiți de substanță ca vuietul motoarelor și la fel de nebăgat în seamă –, care umbră fusese a lui: se întreba cât de aproape fusese de el în tot acel răstimp.

— Oh, de ce nu mi-ai vorbit – nici atunci, nici mai târziu?

— Îți aduci aminte ce anume făceai la Terminal în noaptea aceea?

— Îmi amintesc vag o noapte în care mă chemaseră de la o petrecere la care fusesem invitată. Tatăl meu era plecat din oraș, iar noul manager al Terminalului făcuse o greșeală oarecare ce blocase întregul trafic prin tuneluri. Fostul manager își dăduse inexplicabil demisia cu o săptămână în urmă.

— Eu l-am făcut să-și dea demisia.

— Înțeleg...

Glasul îi pieri deodată – ca și cum ar fi renunțat la sunet –, pleoapele îi căzură, lipsindu-se de văz. Dacă nu și-ar fi reprimat atunci pornirea – se gândi Dagny –, dac-ar fi venit s-o revendice, atunci sau mai târziu, prin ce tragedie ar fi trebuit să treacă? ...Își aminti ce a simțit când a strigat că l-ar împușca pe Distrugător, dacă l-ar avea în fața ochilor... L-aș fi împușcat – iar gândurile nu i se alcătuiau în cuvinte, știa asta

numai printr-un tremur ușor, o presiune în stomac – l-aș fi împușcat, în cele din urmă, dac-aș fi știut ce rol joacă... și aș fi descoperit... și totuși – se cutremură, pentru că știa că încă-și dorea să fi venit la ea, pentru că gândul pe care nu și-l îngăduise, dar care plutea ca o undă călduță de-a lungul trupului, era: L-aș fi împușcat, dar nu înainte de...

Deschise ochii – și-și dădu seama că gândul care-i trecuse prin minte era limpede pentru el, la fel cum ale lui erau pentru ea. Dagny îi văzu privirea înnegurată și disprețul din linia gurii, îl văzu lăsându-se pradă unei crunte lupte lăuntrice, se simți ea însăși înecată de nestăvilita dorință de a-l răni, de a vedea, de a privi, de a privi până dincolo de limita suportabilității – a ei și a lui –, de a-l reduce apoi la stadiul de neajutorare a celui devenit sclav al plăcerii.

El se ridică în picioare, se uită în jurul lui, iar Dagny nu putu să spună dacă ușoara ridicare a capului sau tensiunea din trăsăturile lui îi făceau chipul să arate atât de straniu de calm și limpede, ca și cum ar fi fost sfâșiat de emoție până în adânc, până la puritatea reală a structurii lui.

— Pe fiecare om de care compania ta de cale ferată a avut nevoie și pe care l-a pierdut în ultimii zece ani, îi spuse, eu l-am convins să te abandoneze.

Glasul lui avea intensitatea egală și simplitatea solară a unui contabil care-i reamintește unui neobosit cumpărător că scadența e o instanță absolută, căreia nu-i poate scăpa.

— Am scos toate elementele de siguranță din Taggart Transcontinental și, dacă alegi să te întorci, o să se prăbușească peste tine.

Se întoarse să iasă din cameră. Dagny îl opri. Mai mult decât cuvintele, vocea ei îl făcu să se oprească: glasul îi era slab, nu arăta nici urmă de emoție, ci doar o greutate înecăcioasă, iar singura lui culoare era dată de un subton inflexibil, ca un ecou lăuntric, care aducea a amenințare; era vocea imploratoare a cuiva care păstrează încă o urmă de onoare, dar pe care prea mult a purtat-o după sine:

— Vrei să mă ții aici, nu-i așa?

— Mai mult decât orice altceva pe lume.

— Ai putea să mă faci să rămân.

— Știu.

Vocea lui rosti cuvintele cu același sunet ca al ei. Așteptă – cât să-și recapete suflul. Când începu să vorbească, glasul îi era moale

și limpede, aproape ca un avertisment care se transforma abia vizibil într-un zâmbet de înțelegere:

— Vreau ca tu să accepți locul acesta. Ce valoare ar avea pentru mine să am aici doar prezența ta fizică, lipsită altminteri de însemnătate? Ar fi un anumit tip de realitate mincinoasă cu care cei mai mulți dintre oameni se mint pe ei înșiși de-a lungul întregii lor vieți. Nu sunt capabil de așa ceva.

Se întoarse să plece în camera lui și închise ușa.

Dagny ieșise din hățișul propriilor gânduri – stând întinsă în pat, învăluită în întunericul camerei, fără să fie în stare să se gândească la ceva anume și nici să adoarmă –, iar rumoarea care-mi umpluse mintea părea să fie numai o senzație musculară, însă tonul și nuanțele lui încâlcite erau un plânset implorator, pe care-l cunoștea bine, dar nu alcătuit din cuvinte, ci așa cum ți-e cunoscută o durere: Lasă-l să vină aici, lasă-l să doboare – să se ducă naibii totul, compania, greva și tot ce ne-a ținut în viață până acum! – să se ducă naibii tot ce am fost și tot ce suntem! – el așa ar face, și dacă ar fi să mor mâine – atunci fie!, să mor, dar să mor mâine – lasă-l să vină aici, cu orice preț va vrea el, nu mi-a mai rămas nimic pe care să nu-l poată cumpăra – oare asta înseamnă să devii un animal? – așa merg lucrurile și asta sunt eu... Se lăsă pe spate, cu palmele paralizate pe cearșaf, de o parte și de cealaltă, ca pentru a se împiedica să se ridice și să se ducă în camera lui, dându-și seama că ar fi foarte capabilă s-o facă chiar și pe asta. Nu sunt eu cea care-și dorește, ci un trup care nu mai poate nici să îndure, nici să țină sub control... Dar undeva înăuntrul ei, nu în cuvinte, ci ca un punct luminiscent și imobil, intuia prezența unui judecător care părea să o țină sub observație, nu ca s-o condamne, ci în semn de amuzament și consimțământ, ca și cum ar fi spus: Trupul? – dacă n-ar fi ceea ce știi că este, te-ar împinge trupul la asta? – de ce vrei trupul lui și nu al altcuiva? – crezi că înfierezi totul, tot ce a însemnat sensul existenței voastre? – crezi că maculezi tot ce ai venerat până în acest moment prin dorința prea intensă? ...Nici nu trebuia să audă aceste cuvinte, le știa, întotdeauna le-a știut. ...După un timp, pierduse scânteia acestui gând și nu-i mai rămăsese nimic în afara durerii și a palmelor paralizate pe cearșaf – și întrebarea aproape indiferentă dacă și el era treaz și se lupta cu aceeași agonie.

În casă nu se auzea niciun zgomot, iar afară nu se vedea nicio lumină printre trunchiurile celor trei copaci. După mult timp, auzi, din întunericul camerei lui, două sunete care-i răspunseră la întrebare pe de-a-ntregul; știa că e treaz și știa că nu va veni; erau zgomote de pași și pocnetul scurt al unei brichete.

***

Richard Halley se opri din cântat, plecă de lângă pian și se uită înspre Dagny. O văzu ascunzându-și chipul ca-ntr-un gest involuntar de a-și masca emoția; Richard se ridică, îi zâmbi și spune încet:

— Mulțumesc.

— O, nu..., șopti Dagny, dându-și seama că ea ar trebui să fie recunoscătoare și că a-și fi exprimat recunoștința ar fi fost cu totul inutil. Se gândea la toți acei ani în care fuseseră compuse acele bucăți pe care tocmai i le cântase, aici, în micul lui bordei de la capătul văii, la tot acel timp când dădea formă splendorii prodigioase a sunetului – asemenea unui monument imponderabil, ridicat unui concept care punea semnul egalității între viață și frumusețe –, câtă vreme ea mersese pe străzile din New York, împinsă într-o căutare lipsită de speranță a unei forme oarecare de distracție, urmărită de acordurile unei partituri simfonice, ca și cum ar fi fost scuipată din gâtul bolnav al unui orator care și-ar expectora ura malignă față de viață.

— Vorbesc serios, spuse zâmbind Richard Halley. Sunt om de afaceri și nu fac niciodată nimic fără să fiu plătit. M-ai plătit. Înțelegi acum de ce am vrut să cânt în seara asta pentru tine?

Dagny își ridică privirea. Richard stătea în mijlocul salonului, erau cu desăvârșire singuri, cu fereastra deschisă către noaptea de vară, către copacii de întuneric care alcătuiau un șir lung care cobora către scânteierile de lumină din valea ghicindu-se în depărtare.

— Domnișoară Taggart, câți oameni pentru care munca să însemne la fel de mult ca pentru dumneata mai există acolo?

— Nu foarte mulți, îi răspunse ea cu simplitate, nici cu mândrie, nici flatant, ci ca un tribut față de valorile exacte pe care le presupunea.

— Aceasta este recompensa pe care o pretind. Nu mulți și-o pot permite. Nu mă refer la catharsis, nu de emoții am nevoie – la naiba cu toate emoțiile! –, am nevoie de înțelegere și am nevoie să știu că

plăcerea ta a fost de aceeași natură cu a mea, că au o sursă comună: cea a inteligenței, din judecata conștientă a unei minți capabile să-mi aprecieze munca după standardele impuse de aceleași valori care au stat la baza compoziției – vreau să spun: nu faptul că simți, ci că simți ceea ce eu am vrut să simți, nu faptul că-mi admiri munca, ci că o admiri pentru ceea ce eu am vrut să fie admirat.

Râse.

— Există o singură pasiune în cei mai mulți dintre artiști, mai violentă decât dorința lor de a fi admirați: teama lor de a nu conștientiza natura admirației atunci când se bucură de ea. Dar e o teamă pe care eu nu am împărtășit-o niciodată. Nu mă mint singur în ceea ce privește munca mea ori răspunsul pe care-l caut – pun prea mare preț pe amândouă. Nu dau doi bani pe admirația în sine, emoțională, intuitivă, instinctivă – sau orbească. Nu dau doi bani pe orbire – sub orice chip ar apărea –, am prea multe de arătat – sau pe surditate: am prea multe de spus. Nu dau doi bani pe admirația inimii cuiva, ci numai pe cea a minții lui. Iar atunci când descopăr un client care să dețină această capacitate neprețuită, atunci interpretarea mea e un schimb reciproc avantajos. Artistul e un comerciant, domnișoară Taggart, cel mai dificil și cel mai aprig dintre toți comercianții. Acum mă poți înțelege?

— Da, spuse ea neîncrezătoare, te înțeleg – neîncrezătoare pentru că-și auzea rostit propriul cod moral și propriul stindard – purtat de omul din partea căruia se aștepta cel mai puțin să-l poarte.

— Dacă înțelegi, de ce ai avut – acum o clipă – privirea aceea atât de tragică? Ce regreți?

— Toți anii în care munca ta a rămas neauzită.

— Dar nu a fost neauzită. Am dat două sau trei concerte în fiecare an. Aici, în Defileul lui Galt. Mai am unul săptămâna următoare. Sper c-o să vii. Intrarea este douăzeci și cinci de cenți.

Ea nu-și putu stăpâni râsul. El zâmbi, apoi trăsăturile i se înmuiară și redevenir serioase, ca sub imperiul autocontemplației. Se uita, prin întunericul de dincolo de fereastră, către o pată luminoasă, ivită într-un răriș printre ramuri, cu luna care-i spăla culoarea și care lăsa numai un lustru metalic, semnul dolarului stând agățat ca o spirală de oțel strălucitor, sculptat pe cer.

— Domnișoară Taggart, înțelegi de ce dau trei duzini de artiști pe un bun afacerist? De ce am mai multe în comun cu Ellis Wyatt sau

cu Ken Danagger – care însă e totalmente afon – decât cu oameni ca Mort Liddy sau ca Balph Eubank? Fie că e vorba despre o simfonie sau despre o mină de cupru, întreaga muncă reprezintă un act creator și se naște din aceeași substanță: din capacitatea indestructibilă de a vedea prin ochii celuilalt, ceea ce înseamnă: capacitatea de a realiza o identificare rațională; ceea ce înseamnă: capacitate de a vedea, de a realiza o conexiune și de a materializa ceea ce nu a mai fost văzut, conectat sau făcut înainte. Imaginea aceea strălucitoare despre care se spunea că ar fi apanajul scriitorilor și al compozitorilor – care cred ei că este impulsul care l-a făcut pe om să descopere benzina, să conducă o mină, să construiască un motor electric? Focul acela tainic care se spune că arde înăuntrul poeților și al muzicienilor – și ce cred ei oare că-l animă pe industriaș să sfideze întreaga umanitate în numele noului său aliaj, ca și pe inventatorul aeroplanului, ca și pe constructorii de căi ferate, ca și pe cei care au descoperit noi virusuri sau noi continente – mereu, de-a lungul timpului? ...Un devotament neabătut în goana către adevăr, domnișoară Taggart? I-ai auzit pe moraliști și pe iubitorii de artă de-a lungul istoriei vorbind despre devotamentul neabătut al artiștilor în goana către adevăr? Dă-mi un singur exemplu de un astfel de devotament ca al celui care spune că pământul se învârte sau ca al celui care spune că un aliaj de oțel și de cupru are anumite proprietăți care-l fac capabil să producă anumite lucruri, că este și face – și lasă lumea să-l hărțuiască și să-l doboare: n-o să aducă martori mincinoși împotriva propriei judecăți evidente! Asta, domnișoară Taggart, un astfel de spirit, de curaj și de dragoste față de adevăr – cu totul altfel decât un vagabond murdar care merge de ici-colo încercând să te convingă că a atins perfecțiunea propriei nebunii, pentru că e un artist care nu are nici cea mai vagă idee ce înseamnă producția lui artistică – nu este constrâns de concepte precum „ființă" și „sens", care este vehicul al unor și mai mari mistere, care nici nu știe cum a fost creată opera lui și nici în ce scop, pentru că a ieșit cu totul întâmplător dinăuntrul lui, ca o vomă dinăuntrul bețivului, care nici nu gândește, care nici nu zăbovește, puțin, să gândească, cineva care numai simte – pentru un astfel de om totul înseamnă plată! – el simte, nenorocitul ăsta slab, flecar, josnic, bătut în cap, fricos, simte! Eu, cel care știu câtă disciplină, ce efort, ce încordare a minii, ce neobosită muncă de prelucrare cere crearea unei opere de artă, eu, care știu ce înseamnă o muncă în

care un șir de ocnași par să fie un simbol al odihnei, iar severitatea un e cazonă – pe care, de altfel, numai un sadic băgăreț le-ar putea impune – cu o să prefer orice simplu muncitor dintr-o mină de cupru unui vehicul biped pentru mistere și mai înalte. Muncitorul știe că nu sentimentele pun în mișcare pe sub pământ vagoanele cu minereu și știe exact ce le menține în mișcare. Sentimentele? O, da, simțim, și el, și tu, și eu – suntem, de fapt, singurii oameni capabili de sentimente – și știm exact de unde vin sentimentele noastre. Dar ce nu am știut și am tot amânat prea mult timp să învățăm este felul de a fi al celor care afirmă că nu pot să-și controleze sentimentele. Nu știam ce pot ei să simtă. Dar știm acum. Și a fost o eroare costisitoare. Iar cei mai vinovați de această greșeală o să plătească cel mai mare preț – așa cum și trebuie. Cei mai vinovați au fost adevărații artiști, cei care vor vedea acum că vor fi primii exterminați și că au pregătit victoria propriilor lor exterminatori, fiindcă-i vor fi ajutat la distrugerea propriilor lor protectori. Pentru că mai tragic decât un nebun sau decât un om de afaceri care nu realizează că este exponentul celei mai înalte forme de creativitate umană este un artist care crede că afaceristul este inamicul lui.

Era adevărat – se gândea Dagny, în timp ce se plimba pe străzile din vale, uitându-se cu o încântare aproape copilărească la vitrinele strălucind în soare ale magazinelor – că afacerile aveau aici selectivitatea ultimă a artei – și că arta – își continuă Dagny gândul când stătea în semiobscuritatea unei copertine de sală de concerte, ascultând violența controlată și precizia matematică a muzicii lui Halley – avea rigoarea inflexibilă a afacerilor.

Amândouă aveau forța de iradiere a ingineriei – îi trecu prin cap când ședea printre rândurile de bănci așezate sub cerul liber, privind-o pe Kay Ludlow pe scenă. Era o experiență pe care nu o mai trăise din copilărie – sentimentul de a fi ținut vreme de trei ore, cu sufletul la gură, la o piesă de teatru care spunea o poveste care nu mai fusese spusă și care nu mai fusese văzută până atunci, în replici pe care nu le mai auzise până în clipa aceea, reflectând o temă care nu mai fusese dezvoltată printre atâtea teme de mâna a doua ale veacurilor. Era plăcerea uitată a abandonului, cu toată atenția, față de ingeniozitate, de insolit, de logică, de sens, de noutate – și de a le vedea pe toate materializate în reprezentația de o măiestrie superlativă a unei femei care interpreta un personaj a cărui frumusețe a spiritului se potrivea în întregime cu perfecțiunea ei fizică.

— De asta sunt aici, domnișoară Taggart, îi spuse Kay Ludlow, zâmbindu-i în semn de răspuns la comentariul ei de după reprezentație. Oricare ar fi însușirea care să întruchipeze măreția omenească și pe care eu aș avea talentul s-o portretizez – aceea este o însușire pe care lumea de afară o denigrează. Nu-mi permiteau să interpretez nimic altceva decât simboluri ale depravării, nimic altceva decât prostituate, vânători de comori și jefuitori de case părăsite, înfrânți în cele din urmă de fetița din vecini, care întruchipa virtuțile mediocrității. S-au folosit de talentul meu – pentru a se denigra pe ei înșiși. De aceea am demisionat.

Nu din copilărie – se gândi Dagny – nu mai simțise o astfel de exaltare după vizionarea unei piese de teatru –, nu din copilărie nu mai avusese sentimentul că viața mai ascunde lucruri după care merită să pornești în căutare sau sentimentul că tocmai învățase câteva aspecte ale unui canal colector pe care nici nu avusese vreun motiv să le vadă. În timp ce spectatorii se retrăgeau în întuneric printre șirurile luminate ale băncilor, îi zări pe Ellis Wyatt, pe Judecătorul Narrangansett, pe Ken Danagger, oameni despre care odinioară se spunea că disprețuiesc orice formă de artă.

Ultima imagine pe care o percepuse, în seara aceea, a fost aceea a două siluete înalte, drepte, subțiri, care se îndepărtau împreună, pe o cărare, printre stânci, cu o rază de lumină fulgerându-i unuia, din când în când, în auriul părului. Erau Kay Ludlow și Ragnar Danneskjöld – iar Dagny se întrebă dacă ar fi avut curajul să se întoarcă într-o lume care era condamnată la distrugere.

Sentimentul pe care-l recuperase – sentimentul propriei copilării – continua să se reîntoarcă înăuntrul ei în timp ce se intersectă cu cei doi fii ai femeii tinere care era proprietara băcăniei. Îi văzuse de multe ori hoinărind pe făgașele din vale, două ființe care nu se temeau de nimic, una de șapte, cealaltă de patru ani. Păreau să înfrunte viața la fel cum o întruntase și ea. Aveau chipurile așa cum nu le văzuse la copiii din lumea de afară – chipuri tematoare, jumătate secretoase, jumătate disprețuitoare, expresia copilului care se apără înaintea adultului, expresia celui care e pe cale să descopere că i se spun minciuni și să învețe să se simtă respinși. Cei doi băieți aveau încrederea, veselia, prietenia, dezinvoltura puilor de pisică, a animalelor care nu se așteaptă să fie rănite, aveau o inocență firească, o conștiință lipsită

de demonstrativitate, care e a celor care-şi cunosc propria valoare şi o la fel de nevinovată încredere în capacitatea oricărui străin de a o recunoaşte, aveau curiozitatea neobosită care i-ar putea purta oriunde cu certitudinea că viaţa nu ar ascunde nimic care să nu fie de folos sau care să fie interzis cunoaşterii – şi arătau ca şi cum, dac-ar fi întâlnit răutatea în drumul lor, ar fi respins-o cu hotărâre, nu ca pe ceva primejdios, ci ca pe ceva stupid, n-ar fi acceptat-o – ca-ntr-o resemnare vătămătoare – ca lege a existenţei.

— Ei reprezintă cariera mea particulară, domnişoară Taggart, îi spuse tânăra mamă în replică, rupând o bucată de pâine proaspătă şi zâmbindu-i din spatele tejghelei. Ei reprezintă profesia pe care am ales s-o practic şi pe care, în ciuda tuturor inepţiilor care se spun despre maternitate, nimeni n-o poate practica cu succes în lumea de afară. Cred că l-ai cunoscut pe soţul meu, e profesorul de economie care lucrează ca trasator pentru Dick McNamara. Ştii, firește, că aici, în vale, nu pot exista angajamente colective, iar familiile sau rudele nu sunt admise, decât dacă fiecare îşi face, pentru sine, din proprie şi independentă convingere, jurământul de grevă. Am venit aici nu de dragul profesiei soţului meu, ci mai degrabă din interes propriu. Am venit aici să-mi cresc copiii ca adevăraţi oameni. Nu i-aş abandona sistemului educaţional gândit să ciuntească mintea copilului, să-l convingă că raţiunea este neputincioasă, că existenţa este un haos iraţional căruia nu poţi să-i faci faţă, iar asta îl reduce la o stare de teroare cronică. Te-a mirat diferenţa dintre copiii de aici şi copiii de afară, domnişoară Taggart? Cauza e, totuşi, simplă. Ea constă în faptul că aici, în Defileul lui Galt, nu există nimeni care să nu considere monstruos chiar şi numai a confrunta un copil cu cea mai vagă umbră de iraţional.

Dagny se gândea acum la profesorii pe care şcolile din lumea de afară îi pierduse, se gândea la asta acum, când se uita la cei trei elevi ai doctorului Akston, în seara întâlnirii lor anuale.

Singurul invitat din afară fusese Kay Ludlow. Cei şase se aflau în curtea din spatele casei, cu ultimele raze ale asfinţitului bătându-le în faţă, iar fundul văii se ascundea într-un nor moale, albastru, undeva, departe.

Se uita la elevii lui, la cele trei siluete vioaie, expresive, aşezate în fotolii, îmbrăcate în pantaloni scurţi, hanorace şi tricouri şi sugerând o atitudine de relaxare satisfăcută: John Galt, Francisco d'Anconia, Ragnar Danneskjöld.

— Nu fi surprinsă, domnișoară Taggart, spuse zâmbind doctorul Akston, și să nu faci greșeala să te gândești că acești trei studenți ai mei sunt un fel de creaturi supraomenești. Sunt ceva mai mult și ceva mai uimitor decât atât: sunt oameni normali – ceva ce lumea n-a mai văzut până acum –, iar isprava pe care au făcut-o e aceea că au reușit să supraviețuiască în felul ăsta. Chiar e nevoie de o minte ieșită din comun și de o și mai neobișnuită integritate ca să rămâi neatins de toate influențele mental distructive din doctrinele umanității, răul însumat al secolelor – să rămâi uman, de vreme ce umanitatea înseamnă rațiune.

Simți o notă nouă în atitutinea doctorului Akston, o oarecare schimbare în asprimea obișnuitei lui rezerve; părea s-o includă și pe ea în cercul lor, ca și cum ar fi fost mai mult decât un oaspete. Francisco se comporta ca și cum prezența ei la reuniune ar fi fost firească și, prin ea însăși, veselă. Chipul lui Galt nu-i dădea niciun indiciu despre nicio posibilă reacție; comportamentul lui amintea de cel al unui însoțitor curtenitor care fusese adus acolo la cererea doctorului Akston.

Observă că privirea doctorului Akston continuă să revină asupra ei, ca și cum, cu o mândrie mută, încerca să-și etaleze studenții unui observator care știe într-adevăr să le aprecieze valoarea. Discuția lui revenea mereu asupra aceleiași teme, așa cum un tată și-ar găsi, la un moment dat, un ascultător interesat de cel mai drag subiect:

— Ar fi trebuit să-i vezi cum erau în facultate, domnișoară Taggart. N-ai fi putut găsi trei băieți, „condiționați" de un atât de diferit trecut, dar – ale naibii condiții! – care trebuie să se fi remarcat unul pe celălalt de la bun început, printre toate celelalte mii de studenți din campus. Francisco, cel mai bogat moștenitor al lumii, Ragnar, aristocratul european, iar John, autodidactul, autodidactul în toate sensurile, apărut de nicăieri, fără o lețcaie, orfan și rupt în coate. Era, de fapt, fiul unui mecanic de la o benzinărie de la o intersecție uitată de lume, pe undeva prin Ohio, cineva care plecase de acasă la doisprezece ani ca să-și facă un drum în viață – dar pe care mereu mi l-am imaginat că ar fi venit în lume cumva ca Minerva, zeița înțelepciunii, care ieșise din țeasta lui Jupiter, complet dezvoltată și gata înarmată... Îmi amintesc bine ziua când i-am văzut pe toți trei laolaltă pentru prima dată. Stăteau în spatele clasei – țineam un curs special pentru studenții postuniversitari, un curs atât de dificil, că numai foarte puțini din afară se aventurau să participe la aceste prelegeri. Cei trei nici măcar boboci nu păreau, așa

erau de tineri – aveau șaisprezece ani la vremea aceea, așa cum aveam să aflu mai târziu. La sfârșitul acelei conferințe, John a venit la mine să-mi pună o întrebare. Era o întrebare pe care, ca profesor, aș fi fost fericit s-o aud de la un student după șase ani de studiu al filozofiei. Era o întrebare care se referea la metafizica lui Platon, o întrebare pe care nici Platon însuși nu îndrăznise să și-o pună. I-am răspuns și i-am cerut lui John să mă urmeze în cabinet după conferință. A venit – au venit toți trei – i-am văzut pe ceilalți doi în anticameră și i-am invitat și pe ei. Am vorbit cu ei o oră întreagă, apoi mi-am anulat toate celelalte întâlniri și am rămas să vorbim pentru tot restul zilei. După care am aranjat să fie admiși la curs și să primească credite pentru el. Au urmat cursul. Au obținut notele cele mai mari din grupă. Se specializau în două domenii: fizică și filozofie. Alegerea lor a uimit pe toată lumea cu excepția mea: gânditorii moderni considerau inutil să perceapă realitatea așa cum este ea, iar fizicienii moderni considerau inutil să gândească. Eu îmi dădeam însă seama; ceea ce m-a uimit a fost faptul că și copiii ăștia știau la fel de bine ca și mine... Robert Stadler era șeful Catedrei de fizică, iar eu eram șeful Catedrei de filozofie. Am ridicat amândoi toate restricțiile și am anulat toate regulile pentru acești trei studenți, i-am scutit de toată rutina și toate cursurile neesențiale, nu i-am însărcinat decât cu cele mai dificile ținte de studiu și le-am netezit calea către licență în cele două subiecte în timpul celor patru ani. Au muncit pentru ea. Și, în timpul celor patru ani, au și muncit ca să se întrețină. Francisco și Ragnar primeau sprijin din partea părinților, John nu avea nimic, dar toți trei aveau slujbe part-time ca să-și câștige existența – numai pentru experiență și pentru bani. Francisco lucra la o topitorie de cupru, John muncea la o stație de transporturi, iar Ragnar – nu, domnișoară Taggart, Ragnar nu e codașul, ci chiar cel mai plin de râvnă – muncea ca funcționar la biblioteca universitară. Aveau timp pentru tot ce-și doreau, dar nu aveau timp pentru oameni și nici pentru activitățile comune din campus. Ei... Ragnar! – se opri deodată, abrupt – nu sta pe jos!

Danneskjöld se lăsase jos și stătea acum pe iarbă, cu capul sprijinit pe genunchii lui Kay Ludlow. Se ridică supus, chicotind. Doctorul Akston îi zâmbi părând să-și ceară, vag, scuze.

— E o veche obișnuință, îi explică lui Dagny. Un reflex condiționat, cred. Obișnuiam să-i spun așa în anii de facultate, când îl surprin-

deam stând pe jos la mine, în curtea din spatele casei, în nopțile reci și cețoase – era de neoprit, îmi făceam griji pentru el, trebuia să-și dea seama că e periculos și...

Se opri deodată; intui în privirea uimită a lui Dagny același gând ca al lui: gândul la primejdiile la care adultul Ragnar a ales să se expună. Doctorul Akston ridică din umeri și-și desfăcu brațele într-un gest de autoironie neputincioasă. Kay Ludlow îi zâmbi înțelegător.

— Casa mea era chiar la ieșirea din campus, continuă el oftând, pe o culme ceva mai înaltă deasupra lacului Erie. Am petrecut multe seri împreună, numai noi patru. Stăteam așa, pur și simplu, în curtea din spatele casei, în serile tomnatice sau în cele de primăvară, numai că în loc de culmile de granit ale munților vedeam priveliștea lacului deschisă înaintea noastră, desfăcându-se într-un orizont de liniște, nelimitat. Trebuia să muncesc mult mai mult în acele nopți decât în timpul oricărui curs pe care l-aș fi susținut, să răspund la toate întrebările pe care mi le puneau, să discut toate problemele care se ridicau. Pe la miezul nopții, făceam niște ciocolată caldă și-i obligam s-o bea – unul dintre lucrurile pe care le suspectam era acela că nu-și făceau niciodată timp să mănânce așa cum trebuie – și-apoi continuam să vorbim până când lacul se făcea nevăzut într-un întuneric dens, iar cerul părea mai ușor decât pământul. Au fost câteva momente în care am rămas acolo până când ne-am dat seama deodată că cerul devenise mai întunecat, iar lacul se făcea mai palid și, în câteva fraze, ne-ar fi atins zorii. Ar fi trebuit să-mi dau seama – știam că ei nu dorm suficient, dar uitam asta din când în când, pierdusem noțiunea timpului – știi, când erau acolo, mi se părea mereu că e dimineața devreme și că înaintea noastră se desfășoară o zi fără sfârșit. Nu vorbeau niciodată despre ce voiau poate să facă în viitor, nu se întrebau niciodată dacă vreo forță misterioasă și omnipotentă o să-i ajute, printr-un talent necunoscut, să ajungă acolo unde-și propuseseră – vorbeau despre ceea ce vor face. Oare afecțiunea te poate face să devii laș? Știu doar că singurele momente în care mi-a fost teamă au fost cele în care îi ascultam și mă gândeam la tot ce devine lumea asta și la tot ce trebuie să înfrunte în viitor. Teamă? Da, dar era mai mult decât teamă. Era acel fel de emoție care-l poate face pe om capabil de crimă – când mă gândeam că scopul evident al acestei lumi era, clar, să-i distrugă pe copiii ăștia,

că acești trei copii ai mei purtau însemnele condamnării. O, da, aș fi ucis – dar pe cine să ucizi? Pe toți și pe niciunul, nu era un singur inamic, niciun lider și niciun nemernic, nici muncitorul necalificat, incapabil să câștige un sfanț, nici tâlharul de funcționar speriat până și de umbra lui – era vorba despre tot ce însemna pământul ăsta care se rostogolea în obscenitatea terorii, împins acolo de mâna oricărui pretins individ decent, care crede că nevoia este mai de preț ca abilitatea și că mila este mai de soi ca dreptatea. Dar astea nu erau decât rare momente. Nu erau sentimentele mele cele mai statornice. Îi ascultam pe copiii ăștia și știam că nimic nu-i poate doborî. Mă uitam la ei, așa cum stăteau în curtea mea, iar în spatele casei mele se aflau clădirile înalte și întunecate a ceea ce însemna încă un monument de gândire liberă – Universitatea Patrick Henry – și undeva în depărtare se vedeau luminile Clevelandului, sclipirea portocalie a oțelăriilor dincolo de plutoanele de vălătuci de fum, luminile intermitente, roșii ale turnurilor de radio, șirurile albe, prelungi ale aeroporturilor pe frontiera întunecată a cerului – și mă gândeam că, în numele a tot ceea ce a fost măreț și a pus în mișcare această lume, măreția aceea ai cărei ei ultimi descendenți erau, or să iasă învingători... Îmi amintesc noaptea în care mi-am dat seama că John tăcuse mult timp – și am văzut chiar că ațipise, întins direct pe pământ. Ceilalți doi mi-au spus că nu mai dormise de trei zile. I-am trimis imediat acasă, dar nu m-a lăsat inima să-l trezesc pe John. Era o noapte călduță de primăvară, am adus o pătură să-l acopăr și l-am lăsat să doarmă acolo unde era. Am stat lângă el până dimineață și i-am privit chipul scăldat în lumina stelelor, apoi prima rază de soare căzându-i peste fruntea netulburată și peste pleoapele închise – ceea ce trăiam nu era o rugăciune, eu nu mă rog, ci o stare de spirit înspre care rugăciunea te poartă în mod eronat: o autodăruire – în întregime, încrezătoare, declarată – în numele iubirii mele pentru dreptate, pentru încrederea că dreptatea va învinge și că tânărul acesta va avea viitorul pe care îl merită.

Arătă cu brațul către vale.

— Nu m-am așteptat să fie totuși atât de grandios – și nici atât de dificil.

Se făcuse și mai întuneric, iar munții deveniseră una cu cerul. Suspendate în spațiu, luminile din vale rămăseseră dedesubtul lor, lumina

pulsatilă de la topitoria Stockton ceva mai sus, iar dunga luminoasă de la ferestrele casei lui Mulligan – ca o mașină de curse pornită către cer.

— Am avut un rival, spuse doctorul Akston. Robert Standler a fost. ...Nu te uita urât, John, a trecut... John l-a iubit mult într-o vreme. Ei, și eu l-am iubit – nu, nu chiar așa, dar ceea ce puteai simți pentru o minte ca cea a lui Standler era dureros de aproape de dragoste, era una dintre cele mai rare plăceri: admirația. Nu, nu l-am iubit, dar amândoi ne-am simțit de parcă eram ultimii supraviețuitori ai unui timp sau ai unui pământ pe cale să dispară înghițit de flecăreala mlăștinoasă din jurul nostru. Păcatul capital al lui Robert Standler a fost că nu și-a găsit niciodată un teritoriu pe care să-l numească acasă... Detesta prostia. A fost singura emoție pe care am văzut s-o arate celorlalți – o ură mușcătoare, amară, epuizantă față de orice inepție care îndrăznea să i se opună. Nu voia decât să-și urmeze drumul, să fie lăsat în pace, voia să-i mătură pe oameni din calea lui – și nu ținea cont niciodată de nimic și nici de ceea ce presupunea drumul pe care și l-a ales și nici de dușmanii lui. A luat-o pe scurtătură. Zâmbești, domnișoară Taggart? Îl urăști, nu-i așa? Da, știi pe ce fel de scurtătură a luat-o... Ți-a spus că ne-am luptat pentru acești trei studenți. E adevărat – sau, mai degrabă, nu în felul ăsta am văzut eu lucrurile, dar știam că el așa crede. Ei bine, dacă noi am fost inamici, eu aveam un avantaj: știam de ce e nevoie în ambele noastre profesii; nu a înțeles niciodată interesul lor pentru mine. Nu a înțeles nici chiar importanța ei pentru el însuși – importanță care, întâmplător, l-a și distrus. Însă în anii aceia era încă destul de agil cât să pună mâna pe acești trei studenți. „Să pună mâna" e o expresie chiar potrivită. Fiindcă inteligența era singura valoare pe care o venera, i-a luat în stăpânire ca și cum ar fi fost o comoară a lui proprie. A fost întotdeauna un singuratic. Cred că, în toată viața lui, Francisco și Ragnar au fost singurii oameni pe care i-a iubit, iar John a fost singura lui pasiune. Pe John îl privea ca pe singurul lui moștenitor, ca pe unicul lui viitor, ca pe singura lui imortalitate. John voia să fie inventator, ceea ce însemna că voia să fie fizician; urma să facă un curs postuniversitar cu Robert Stadler, iar Francisco intenționa să plece după absolvire și să muncească; urma să fie aliajul perfect pentru amândoi, cei doi părinți intelectuali ai lui: un industriaș. Iar Ragnar – vrei să știi ce meserie și-a ales Ragnar, domnișoară Taggart? Nu, nu s-a făcut nici pilot de încercare, nici ex-

plorator în junglă, nici scafandru de mare adâncime. A fost ceva mai curajos decât atât. Ragnar voia să devină filozof. Un filozof abstract, teoretic, academic, incomunicant, închis în turnul lui de fildeș... Da, Robert Stadler îi iubea. Și totuși eu am spus că aș fi ucis pentru ei, numai că nu era nimeni pe care să-l ucid. Dacă asta ar fi fost soluția – care, firește, nu e o soluție – cel pe care ar fi trebuit să-l ucid ar fi fost Robert Stadler. Dintre toți oamenii, dintre toate blestemățiile care distrug acum lumea – vina lui a fost cea mai mare. A avut inteligența să-și dea seama de mai multe. Iar el a făcut totul în numele onoarei și al împlinirilor minții, folosite ca să sancționeze regulile impuse de jefuitori. El a fost omul care a lăsat ca știința să fie folosită de puterea armelor jefuitorilor. John nu se aștepta la așa ceva. Nici eu... John s-a reîntors pentru primul lui curs postuniversitar de fizică. Dar nu l-a terminat. A plecat în ziua când Robert Stadler a subscris regulilor de la Institutul de Stat pentru Știință. M-am întâlnit întâmplător cu Stadler pe unul dintre coridoarele de la universitate, imediat ce a ieșit din birou după ultima discuție pe care a avut-o cu John. Părea transfigurat. Sper să nu mai văd niciodată o astfel de schimbare pe chipul unui om. M-a văzut apropiindu-mă – iar el nu știa, dar eu știam ce anume l-a făcut să năvălească asupra mea și să strige: „Mi-e greață de toate practicile voastre idealiste!" I-am întors spatele. Mi-am dat seama că numai ce auzisem un om pronunțându-și propria condamnare la moarte... Domnișoară Taggart, îți amintești care a fost întrebarea pe care mi-ai pus-o în legătură cu cei trei studenți ai mei?

— Da, șopti Dagny.

— Mi-am putut da seama, din întrebarea ta, ce ți-a spus Robert Stadler despre ei. Spune-mi, de ce crezi oare că vorbea despre ei?

El percepu umbra slabă a unui rictus amar.

— Mi-a spus care e povestea lor ca o justificare a credinței lui în inutilitatea rațiunii omenești. Mi-a spus totul ca exemplu pentru speranța lui înșelată. „O capacitate ca a lor – mi-a spus – e cea pe care oamenii se așteaptă s-o vadă, în viitor, schimbând întregul curs al lumii."

— Ei, dar nu așa s-a și întâmplat?

Ea încuviință, ușor, și rămase mult timp cu privirea aplecată în semn de acceptare și de omagiu.

— Ce vreau să înțelegi, domnișoară Taggart, este caracterul diabolic al celor care afirmă că s-au convins că acest tărâm este, prin el însuși,

un teritoriu al relei-voințe, unde binele nu are nici cea mai mică șansă să iasă învingător. Lasă-i să-și verifice premisele. Lasă-i să-și verifice standardele de valoare. Lasă-i să verifice – înainte să-și asume licența de nepronunțat a răului-ca-necesitate – dacă știu cu adevărat ce e bine și ce condiții cere acest bine. Robert Stadler crede acum că rațiunea este futilă și că existența omenească nu poate fi altfel decât irațională. Se aștepta el oare ca John să devină un mare om de știință, care să vrea să lucreze sub comanda doctorului Floyd Ferris? Se aștepta oare ca Francisco d'Anconia să devină un mare industrial, care să vrea să producă sub comanda și pentru binele lui Wesley Mouch? Se aștepta ca Ragnar Danneskjöld să devină un mare filozof, care să vrea să conferențieze sub comanda doctorului Simon Pritchett cum că nu există rațiune și că răul este binele? Ar fi fost acesta un viitor pe care Robert Stadler l-ar fi considerat rațional? Vreau să conștientizezi, domnișoară Taggart, că cei care strigă cel mai tare în legătură cu propria lor dezamăgire, despre eșecul abilităților omenești, despre inutilitatea rațiunii, despre neputințele logicii sunt cei care au ajuns la ideile absolute, exacte, logice pe care le-au predicat, atât de crud logice, încât nici măcar ei n-au îndrăznit să le numească ca atare. Într-o lume care proclamă nonexistența rațiunii, îndreptățirea morală a dominației prin forță brută, penalizarea celui competent în favoarea celui incompetent, sacrificarea celui mai bun în favoarea celui mai prost – într-o astfel de lume, cel mai bun trebuie să se ridice împotriva societății și să devină dușmanul ei de moarte. Într-o astfel de lume, John Galt, un om de o incalculabilă capacitate intelectuală, va rămâne muncitor necalificat – Francisco d'Anconia, miraculosul producător de valoare materială, va deveni un pierde-vară, iar Ragnar Danneskjöld, un om al iluminării, va deveni un om al violenței. Societatea – și doctorul Robert Stadler – vor primi tot ceea ce au reclamat. De ce se pot ei plânge acum? Că universul este irațional? Oare chiar este?

Zâmbi; zâmbetul lui avea tandrețea neiertătoare a siguranței.

— Fiecare om își construiește lumea așa cum o vede, spuse. Fiecare are puterea de a alege, dar nu are puterea de a scăpa din imperativul propriei alegeri. Dacă renunță la această putere, renunță la statutul de om și nu mai rămâne decât cu haosul erodant al propriei sfere existențiale – din proprie voință. Cine mai păstrează oare măcar o singură idee nealterată de vreo concesie făcută voinței celorlalți, cine mai aduce în

realitate un băț de chibrit sau o alee dintr-o grădină făcută după chipul și asemănarea ideii proprii, abia acela – și numai prin asta – este om, iar asta este singura măsură a valorii lui. Ei – și arătă înspre studenții lui – n-au făcut nicio concesie. Asta – și arătă înspre vale – este măsura a ceea ce au conservat și a ceea ce sunt ei... Abia acum pot să repet răspunsul la întrebarea pe care mi-ai pus-o, știind că acum poți să-l înțelegi în întregime. M-ai întrebat dacă sunt mândru de ceea ce au devenit cei trei băieți ai mei. Sunt mai mult decât mândru, sunt mai mândru decât am sperat vreodată să fiu. Sunt mândru de fiecare gest pe care îl fac, de fiecare țintă a lor – și de fiecare valoare pe care au ales-o. Iar acesta, Dagny, e răspunsul meu întreg.

Sunetul neașteptat al prenumelui ei fu rostit într-un fel patern; spusese ultimele două propoziții nu uitându-se la ea, ci la Galt. Îl văzu pe Galt răspunzându-i printr-o privire deschisă, fixată pentru o clipă, ca un semn de confirmare. Apoi, privirea lui Galt s-a mutat asupra ei. L-a văzut privind-o ca și cum ea ar fi înțeles titlul nerostit care plutea în liniștea care se așezase peste ei, titlul pe care doctorul Akston i-l promisese, dar pe care nu-l pronunțase și niciunul dintre ceilalți nu-l sesizase – văzu, în ochii lui Galt, o privire în care citea amuzament pentru uimirea ei, sprijin și, incredibil, tandrețe.

***

D'Anconia Copper Nr. 1 era o mică scobitură în peretele muntelui, care arăta ca și cum un cuțit ar fi făcut câteva tăieturi angulare, ar fi lăsat în urmă straturi de piatră, roșii ca o rană, în brunul-roșiatic al coastei scăldate de soare. Dagny stătea la un capăt al cărării, ținându-i de braț pe Galt și pe Francisco, iar vântul le sufla în față și-apoi alerga către vale, la două mii de metri mai jos.

Aceasta – se gândea Dagny privind către mină – era istoria bunăstării umanității, scrisă de-a lungul masivelor muntoase: câțiva pini stăteau agățați deasupra scobiturii, contorsionați de furtunile care măturaseră sălbăticia acestor locuri secole de-a rândul, șase oameni munceau pe platforme, iar un număr incert de mașinării complexe trasau linii pe fundalul cerului; mașinile făceau cea mai mare parte din treabă.

Remarcă faptul că Francisco îi arăta și lui Galt domeniul lui, dar și ei mai mult sau mai puțin:

— N-ai mai văzut locul de anul trecut, John... Așteaptă să vezi ce o să fie peste un an. O să isprăvesc cu totul, afară, în numai câteva luni – și-apoi asta o să fie slujba mea cu normă întreagă.

— Ei, pe naiba, John, spuse râzând și răspunzându-i la întrebare – dar Dagny prinse imediat nuanța particulară a privirii lui de fiecare dată când se oprea asupra lui Galt: era nuanța pe care i-o mai văzuse în privire când rămăsese în camera ei și când se prinsese de un capăt al mesei ca să prelungească un moment de netrăit; arăta atunci ca și cum ar mai fi fost cineva în fața lui; era Galt atunci, se gândea Dagny; era imaginea lui Galt cea care îl ajutase să depășească dificultățile.

O parte din ea se simțea ușor înspăimântată: efortul pe care îl făcea Francisco în clipa aceea ca să-i accepte pierderea și ca să-și accepte rivalul, ca o compensație pretinsă de el pentru lupta pe care a dus-o, l-a costat atât de mult, încât nu mai era acum capabil să intuiască adevărul pe care doctorul Akston îl cunoștea deja. Ce o să i se întâmple atunci când o să-și dea seama? se întreba Dagny și simțea înăuntrul ei o voce amară care-i reamintea că, poate, nu va mai exista niciodată un astfel de adevăr de cunoscut.

O parte din ea simțea o ușoară încordare în timp ce se uita la Galt privindu-l pe Francisco: era o privire deschisă, simplă, lipsită de rezerve, care sugera supunere înaintea unui sentiment lipsit de ascunzișuri. Avu un sentiment de îndoială anxioasă pe care niciodată nu îndrăznise să-l analizeze prea mult și care, totuși, nu o părăsise niciodată: întrebarea dacă, vreodată, sentimentul acesta o să-l împingă către urâțenia renunțării.

Dar cea mai mare parte din ea părea să fie captivată de un uriaș sentiment de eliberare, ca și cum și-ar fi râs de toate îndoielile. Privirea i se întorcea mereu către cărarea pe care merseseră ca să ajungă acolo – mai mult de două mile obositoare, pe un drum șerpuit, care ajungea, precum un burghiu strâmb, de sub picioarele ei până la fundul văii. Ochii ei continuau s-o analizeze, iar mintea i se lupta cu o idee numai a ei.

Desișul, pinii și un covor fără margini de mușchi se întindeau de pe coastele înverzite de dedesubt până sus, la culmile de granit. Mușchiul și arbuștii se răreau ușor-ușor, dar pini încă se mai vedeau, pini care se chinuiau – în șiruri răzlețe – să răzbată, până când abia se mai zăreau câteva pâlcuri rare, care se ridicau deasupra stâncilor golașe

către peticele de zăpadă, înecate de soare, din crevasele de pe piscuri. Dagny privea spectacolul celei mai ingenioase mașinării de minerit pe care o văzuse vreodată, apoi cărarea pe care copitele care cu greu mărunțau și siluetele clătinate ale măgarilor constituiau cea mai veche formă de transport.

Francisco, îl întrebă ea arătând cu degetul, cine a proiectat mașinile de minerit?

Astea sunt doar niște adaptări ale echipamentului standard.

Și cine le-a proiectat?

Eu. Nu prea avem oameni pe care să ne putem baza. Trebuie să compensăm.

Irosești o grămadă de timp și de forță umană transportându-ți cu măgarii minereul. Va trebui să-ți construiești o linie de cale ferată până jos, în vale.

Dagny se uita în vale și nu simți nici sclipirea înflăcărată, neașteptată din privirea lui și nici nuanța prevăzătoare din glas:

— Știu, dar e o treabă așa de grea, încât veniturile minei nu justifică încă o astfel de investiție.

— Prostii! E mult mai simplu decât pare. La est este o trecătoare cu un grad de pantă ceva mai mic și cu o rocă puțin mai moale, am văzut-o când veneam, nu are nici atât de multe curbe, trei mile de șină ar putea rezolva problema.

Dagny arăta cu brațul înspre est, nici nu remarcă intensitatea cu care cei doi bărbați o priveau în clipa aceea.

— Nu ai nevoie decât de o șină cu ecartament îngust... ca primele linii de cale ferată... așa au început primele linii de cale ferată – la mine, numai că erau mine de cărbune... Uite, vezi coama aceea? E o deschidere suficientă pentru un ecartament de trei picioare, nu va trebui nici să excavezi și nici să folosești explozibil. Și vezi și acolo unde se înalță puțin cam pe jumătate de milă? Panta nu poate să fie mai mare de patru la sută și orice tip de motor i-ar face față.

Vorbea cu o siguranță alertă, sclipitoare, conștientă de nimic altceva decât de bucuria de a-și pune în scenă funcția firească în mediul ei natural, unde nimic nu putea fi mai de preț decât gestul de a oferi o soluție pentru o problemă oarecare.

— Drumul o să amortizeze investiția în trei ani. Cred că, la o privire superficială, cea mai ieftină parte a investiției ar fi cele câteva capre de

schelă din oțel – și cred că există o porțiune unde va trebui să excavez un tunel, dar nu e vorba de mai mult de o sută de metri sau chiar mai puțin. O să am nevoie de o capră de schelă din oțel ca să duc linia peste trecătoare și s-o aduc aici, dar nu e chiar atât de dificil pe cât pare – hai să-ți arăt, ai o bucată de hârtie?

Nici nu băgă de seamă cu câtă rapiditate scoase Galt o agendă și un creion și i le puse în mână – le luă, ca și cum s-ar fi așteptat să le găsească acolo, ca și cum ar fi dat ordine pe un șantier unde detalii de felul ăsta n-ar fi putut-o întârzia cu nimic.

— Hai să-ți fac o schemă sumară pentru ceea ce am în minte. Dacă tăiem câteva căi diagonale prin stâncă – le desenă în mare viteză –, liniile de oțel or să fie de numai șase sute de metri lungime – și or să elimine ultima jumătate de milă de curbe de pe drumeag – aș putea să termin fundația pentru linie în trei luni și...

Se opri. Când se uită la fețele lor, de pe chipul ei dispăru înflăcărarea. Mototoli schița și o aruncă în praful roșu al balastului.

— Oh, la ce bun? strigă ea, iar disperarea o năpădi pentru prima dată. Să construiești trei mile de cale ferată și să lași în paragină o rețea de căi ferate transcontinentale!

Cei doi bărbați se uitau la ea, nu citea pe chipurile lor niciun reproș, numai o expresie de înțelegere care era aproape compasiune.

— Îmi pare rău, spuse ea încet, lăsând privirea în pământ.

— Dacă te răzgândești, îi răspunse Francisco, te angajez imediat – sau Midas o să-ți dea în cinci minute un împrumut pentru finanțarea acestei linii, dacă vrei să rămână în proprietatea ta.

Dagny clătină din cap.

— Nu pot, șopti ea, nu încă...

Ridică privirea, dându-și seama că amândoi știau ce se ascunde înăuntrul disperării ei și că ar fi fost inutil să-și ascundă zbaterea.

— Am încercat o dată, spuse ea. Am încercat să renunț... știu ce înseamnă asta... O să mă gândesc la asta cu fiecare traversă pe care o s-o văd instalată aici, cu fiecare cui care trebuie bătut aici... O să mă gândesc la orice nou tunel... și la podul Nat Taggart... Oh, dacă n-aș mai auzi nicio știre despre el! Dac-aș putea să stau aici și să nu mai aud nimic despre rețeaua de cale ferată și să nu mai aflu nimic despre evoluția ei!

— Va trebui să știi cum merge, îi replică Galt; avea acel ton necruțător, propriu lui, care suna implacabil prin însăși simplitatea lui,

eliberat de orice nuanță emoțională și păstrând doar o nuanță de considerație pentru faptele înseși. O să auzi totul despre ultimele răsuflări ale companiei Taggart Transcontinental. O să afli totul despre fiecare epavă. O să afli despre fiecare tren dezmembrat. O să afli totul despre fiecare linie abandonată. O să auzi despre prăbușirea Podului Taggart. În valea asta nu rămâne nimeni care să nu facă o alegere conștientă, deplină, bazată pe o cunoaștere lucidă și deplină a fiecărui gest pe care îl presupune decizia lui. Nu rămâne nimeni aici modificând realitatea în vreun fel oarecare.

Dagny se uită la el, cu bărbia ridicată și dându-și seama la ce șansă dă el cu piciorul. Se gândea că nimeni din lumea de afară nu i-ar fi spus astfel de cuvinte – se gândea la codul acelei lumi care venera minciunile cusute cu ață albă ca pe niște gesturi de îndurare – simți o împunsătură de repulsie împotriva acelui cod, văzându-i deodată și pentru prima dată întreaga urâțenie – simți o mândrie fără margini pentru chipul încruntat și limpede al bărbatului din fața ei – iar el văzu linia gurii ei desenându-se într-un autocontrol ferm, deși înmuiat de o oarecare emoție convulsivă, în timp ce-i răspundea încet:

— Mulțumesc. Ai dreptate.

— Nu trebuie să-mi dai acum un răspuns, îi spuse el. O să-mi spui singură când iei o decizie. Mai ai timp o săptămână.

— Da, zise ea calmă, numai o săptămână.

Galt se întoarse, luă de jos schița mototolită, o împături cu grijă și-apoi o puse în buzunar.

— Dagny, spuse Francisco, când o să cântărești asupra deciziei, ia întâi în seamă faptul că renunți la tot, dacă vrei să te gândești la asta, dar să iei în seamă și tot restul. Aici, în vale, n-o să mai trebuiască să te torturezi singură cu peticitul acoperișurilor și cu construirea unor drumuri care să nu ducă nicăieri.

— Spune-mi, îl întrebă ea deodată, cum ai aflat atunci unde sunt?

Francisco zâmbi.

— John mi-a spus. Ți-aduci aminte? – distrugătorul. Te întrebai de ce distrugătorul nu a trimis pe nimeni după tine. Trimisese. El m-a trimis acolo.

— El te-a trimis?

— Da.

— Ce ți-a spus?

— Nu foarte multe. De ce?

— Ce ți-a spus? Îți amintești, exact, cuvintele pe care ți le-a spus?

— Da, mi-amintesc. A spus: „Dacă vrei să-ți încerci norocul, fă-o. Ți-ai câștigat dreptul ăsta". Îmi amintesc pentru că...

Se întoarse spre Galt cu o privire încruntată, dar lipsită de neliniște, ca și cum ar fi fost doar puțin încurcat.

— John, niciodată nu prea am înțeles ce ai vrut să spui exact. De ce? De ce noroc?

— Te superi dacă nu-ți răspund chiar acum?

— Nu, dar...

Cineva îl strigă de la un capăt al minei, iar el se îndepărtă ușor, ca și cum discuția n-ar mai fi avut nevoie de nicio continuare.

Ea își dădu seama că se scursese un lung interval până să întoarcă privirea către Galt. Știa că o să-l vadă uitându-se la ea. Nu putea să citească nimic în privirea lui, cu excepția unei urme de condescendență, de parc-ar fi știut ce răspuns aștepta ea de la el și pe care n-ar putea să-l găsească în mimica lui.

— I-ai dat lui șansa pe care o voiai tu?

— N-aș fi avut nicio șansă înainte ca el să aibă toate șansele.

— De unde ai știut ce câștigase?

— M-am tot interesat în legătură cu el vreme de zece ani, de fiecare dată când am putut, din toate perspectivele. Nu, nu mi-a spus nimic – felul în care mi-a vorbit despre tine a fost grăitor. Nu voia să vorbească, dar o făcea prea pasionat, prea pasionat și prea – totodată – împotriva voinței și atunci mi-am dat seama că a fost mai mult decât o prietenie din copilărie. Știam la câte renunțase în numele grevei și cu câtă disperare a luptat să nu renunțe la tot și pentru totdeauna. Eu? Eu abia dacă-l întrebam câte ceva despre unul sau despre altul dintre cei mai importanți viitori greviști ai noștri – la fel cum îl întrebasem de atâtea ori și despre alții.

Nuanța de condescendență persista în privirea lui; știa că Dagny asta voia să audă, dar știa de asemenea și că nu acesta era răspunsul pe care se temea să-l audă.

Își mută privirea de pe chipul lui pe cel al lui Francisco – care se apropia de ei –, fără să-și mai ascundă faptul că neliniștea ei apăsătoare, neașteptată, dezolată era dată de teama că Galt ar putea să-i arunce pe toți trei în vârtejul unui autosacrificiu lipsit de orice speranță.

Francisco se apropie de ei, o privi gânditor, ca și cum ar fi căutat

să-i pună o întrebare care-l măcina, însă o altă întrebare îi trimise în privire o scânteie de veselie nereținută.

— Dagny, nu a mai rămas decât o săptămână, îi spuse el. Dacă hotărăști să te întorci, o să fie ultima dată – pentru mult timp.

Nu era nici reproș și nici tristețe în glasul lui, numai vocea îi era puțin mai moale – și asta era singura dovadă a emoției.

— Dacă pleci acum – oh, da, o să te întorci –, dar asta n-o să se întâmple foarte curând, iar eu, în câteva luni, o să vin să stau aici permanent, așa că, dacă pleci, n-o să ne mai întâlnim, poate, ani buni. Vreau să-ți petreci această ultimă săptămână cu mine. Vreau să te muți la mine acasă. Ca oaspete al meu, nimic mai mult, fără niciun alt motiv decât acela că mi-ar plăcea foarte mult să se întâmple asta.

O spusese simplu, ca și cum, între ei trei, nu s-ar fi ascuns nimic sau ca și cum nimic n-ar fi putut fi ascuns. Nu citi niciun semn de uimire pe chipul lui Galt. Simți doar o strânsoare înăuntrul pieptului, ceva puternic, de neînfrânt și aproape vicios, care părea să fie un impuls întunecat care o mâna orb să acționeze.

— Dar am o slujbă, spuse ea, cu un zâmbet ciudat, uitându-se la Galt, am o treabă de terminat.

— N-o să te reții, răspunse Galt, iar ea simți furie în glasul lui, un glas care nu ascundea nicio altă semnificație și care nu răspundea decât sensului literal al cuvintelor ei. Poți să renunți la angajament oricând dorești. De tine depinde.

— Nu, nu de mine depinde. Sunt captivă aici. Nu-ți amintești? Eu primesc ordine. Nu am dreptul să aleg, nu am voie să-mi exprim dorințele, nu am dreptul să iau hotărâri. Vreau ca decizia să fie a voastră.

— Vrei să hotărăsc eu în locul tău?

— Da.

— Păi, tocmai ți-ai exprimat voința.

Nuanța glumeață a vocii lui ascundea o importantă doză de seriozitate, iar Dagny îl privi sfidătoare, fără să zâmbească, de parcă l-ar fi provocat să continue să se prefacă a nu înțelege.

— Perfect. Asta vreau!

El zâmbi – așa cum zâmbești în fața unui matrapazlâc copilăresc cu care te-ai mai întâlnit de multe ori.

— Foarte bine.

Dar nu mai zâmbi atunci când, întorcându-se către Francisco, spuse scurt:

— Ei bine, atunci – nu.

Sfidare față de un adversar care a fost cel mai crunt dintre profesori – asta a fost tot ce a putut Francisco să citească pe chipul ei. Ridică din umeri a părere de rău, dar vesel:

— Ai, poate, dreptate. Dacă nici măcar tu n-o poți face să nu se întoarcă, atunci probabil că nu poate nimeni.

Nu mai auzi cuvintele lui Francisco. Era uimită de imensitatea sentimentului de eliberare care o invadase la auzul răspunsului lui Galt, o eliberare care-i mărturisea despre teama din care tocmai scăpase. Știa acum, abia după ce scăpase, ce însemna pentru ea această decizie; știa că dacă răspunsul lui Galt ar fi fost diferit, toată imaginea ei despre vale s-ar fi făcut țăndări.

Îi venea să râdă, voia să-i îmbrățișeze pe amândoi și să râdă împreună în semn de celebrare, nici nu părea să conteze dacă va rămâne acolo sau se va întoarce în lumea de afară, o săptămână părea un interval infinit de timp, al cărui răstimp părea să fie invadat de o lumină orbitoare și de nestăvilit – și nicio luptă nu i se părea peste putință, se gândea, dacă asta era esența existenței. Sentimentul de eliberare nu venea din faptul că el renunța acum la ea, nici din certitudinea că ea ieșea învingătoare, ci din aceea că el va rămâne mereu același.

— Nu știu dacă mă voi întoarce sau nu, spuse Dagny serioasă, însă glasul ei tremura sub imperiul unei evidente tensiuni, care nu era nimic altceva decât fericire. Îmi pare rău că nu sunt încă în măsură să iau o decizie. Nu sunt sigură decât de un singur lucru: că nu-mi va fi teamă să iau o hotărâre.

Francisco descifră în sclipirea neașteptată de pe chipul ei o dovadă că incidentul trecuse fără nicio altă semnificație. Însă Galt înțelese; se uită la ea, iar privirea lui era jumătate amuzament, jumătate reproș plin de dispreț.

Nu mai spuse nimic până n-au rămas singuri, în timp ce mergeau pe cărare către vale. Apoi se uită din nou la ea, iar veselia îi subție linia ochilor; spuse:

— A trebuit să mă supui unui test să vezi dacă pic în cea mai grețoasă formă de altruism?

Ea nu-i răspunse nimic, dar se uită la el deschis și fără ocolișuri aprobator.

Galt râse și se uită în altă parte și, câiva pași mai încolo, spuse încet, ca și cum ar fi citat:

— Nu rămâne nimeni aici modificând realitatea în vreun fel oarecare.

O parte din sentimentul acela intens de eliberare – se gândi Dagny în timp ce mergea lângă el în tăcere – fusese șocul unui contrast: văzuse, cu o percepție senzorială vie și imediată, o panoramă exactă a ceea ce trebuia să însemne sacrificiu de sine – pus în scenă de ei trei. Galt – renunțând la femeia pe care o dorea, de dragul prietenului său, simulându-și cele mai intense sentimente și eliminându-se pe sine din propria lui existență, fără să-i pese de ce ar însemna asta pentru el sau pentru ea, pentru ca apoi să se târască de-a lungul anilor printre ruinele neîmplinirilor și ale incompletudinii – ea, consolându-se cu a doua opțiune, simulând o iubire pe care nu o simțea, dorindu-și să mintă de vreme ce dorința ei de autoamăgire era esențială pentru dorința de autosacrificiu a lui Galt, apoi trăindu-și restul vieții într-un dor disperat, însă resemnat și, ca un substitut pentru o rană care nu se mai vindecă, unele momente de tandrețe obositoare – și-apoi principiul că dragostea e un sentiment futil și că fericirea nu poate fi obținută pe acest pământ; Francisco – zbătându-se în ceața înșelătoare a unei realități contrafăcute, cu o viață ruinată de cei doi care i-au fost cei mai dragi și mai de încredere oameni, zbătându-se să pună mâna pe ceea ce-i lipsește ca să fie fericit, zbătându-se să mențină eșafodajul fragil al minciunii, întins peste abisul adevărului că nu el este bărbatul pe care ea îl iubește, ci numai un substitut respingător, jumătate act de caritate, jumătate sprijin, luciditatea ridicându-i-se împotrivă și numai abandonându-se unei letargii stupide putând să-și protejeze fericirea nesigură, zbătându-se, renunțând și aruncându-se în rutina jalnică a convingerii că împlinirea nu-i este îngăduită omului – cei trei care au primit totul de la viață pe tavă, sfârșind ca niște ticăloși înveninați, care urlă și strigă că viața înseamnă frustrare – frustrarea de a nu fi capabil să transformi tot ceea ce nu este realitate în realitate.

Dar acesta – se gândi ea – era codul moral al oamenilor din lumea de afară, care le spunea să acționeze pornind de la premisa slăbiciunii, dezamăgirii și a stupidității celuilalt – și aceasta era constanta existenței lor, o luptă continuă printr-o ceață a presupunerilor și a inacceptabilului, principiul care spunea că acțiunile nu sunt nici solide, nici definitive, o stare în care, negând orice formă de realitate, omul se poticnește de-a lungul întregii lui vieți, ireal și malformat, murind înainte de a se fi

născut. Aici – se gândi ea, uitându-se în vale printre crengile verzi la acoperișurile sclipitoare din vale – se poate lucra cu oamenii la fel de limpede și de ferm ca soarele și stâncile, iar imensa ei ușurare venea din faptul că știa acum că nicio luptă nu este dificilă, că nicio decizie nu poate fi periculoasă acolo unde nu există nicio incertitudine turmentată și nicio supoziție lipsită de concretețe de luat în calcul.

— Ai realizat vreodată, domnișoară Taggart – spuse Galt, cu tonul obișnuit la unei conversații abstracte, dar ca și cum i-ar fi cunoscut gândurile – că aici nu există niciun conflict de interese între oameni, nici în afaceri, nici în comerț, nici în problemele cele mai intime – dacă lasă deoparte iraționalul din imaginea lor asupra posibilului și distructivitatea din imaginea lor asupra praxisului? Aici nu există niciun conflict, niciun apel la sacrificiu și nimeni nu este o amenințare pentru intențiile celuilalt, în condițiile în care oamenii au înțeles că realitatea este un absolut care nu poate fi mistificat, că minciunile nu funcționează, că ceea ce nu e muncit nu poate fi posedat, că nimic din ceea ce nu este meritat nu poate fi oferit, că distrugerea unei valori certe nu va conferi preț unei valori care nu există. Afaceristul care vrea să ia piața în stăpânire prin sufocarea unui competitor superior, muncitorul care vrea o parte din averea angajatorului, artistul care invidiază talentul mai mare al unui rival – toate sunt deziderate eliminate, pentru că distrugerea era singurul scop al acestor dorințe. Dacă vor urma aceste principii, nu vor accede nici la o piață, nici la capital, nici la faimă nemuritoare – ci aproape că vor distruge producția, inserția în câmpul muncii și arta. Un deziderat al iraționalului este să nu atingă potențialul maxim, chiar dacă țapii ispășitori, victimele condamnate, o vor sau nu. Dar oamenii nu vor înceta niciodată să-și dorească imposibilul și nici nu-și vor pierde impulsul de a distruge – atâta vreme cât autodistrugerea și sacrificiul de sine sunt propovăduite ca fiind căi practice pentru a atinge fericirea.

Se uită la Dagny și adăugă încet, ca pentru a da greutate tonului impersonal al vocii lui:

— Nu pot să ating sau să distrug nimic altceva în afară de propria mea fericire. Ar fi trebuit să ai mai multă considerație pentru mine sau pentru el și să nu-ți fie teamă de ceea ce ți-a fost teamă.

Nu-i răspunse nimic, simțea că orice cuvânt pe care l-ar fi rostit ar fi fost prea mult pentru momentul acela, se întoarse către el cu o

expresie de înțelegere supusă, care părea dezarmată, de o umilință aproape copilărească, așa cum un copil și-ar cere iertare pentru jucăria lui sclipitoare.

Galt zâmbi – în semn de amuzament, de înțelegere, aproape în semn de camaraderie față de lucrurile pe care le împărtășea și de sancțiune pentru cele pe care le simțea.

Își continuară drumul în tăcere, iar ei i se părea că aceasta era una dintre acele zile de vară lipsite de orice grijă dintr-o tinerețe pe care n-o trăise niciodată, era doar o plimbare la țară, doi oameni care se abandonaseră plăcerii de a se mișca și luminii soarelui, cu nicio povară nerezolvată lăsată în urmă. Sentimentul ei de ușurătate amestecat cu senzația imponderabilă a coborârii, ca și cum plimbarea nu i-ar solicitat nicio fărâmă de energie, ci numai să se abțină a nu zbura – și mergea, împotrivindu-se vitezei care o împingea înainte, cu trupul aplecat în spate, cu vântul umflându-i fusta ca pe o velă care să-i oprească înaintarea.

Ajunseseră la baza cărării; Galt se duse să se întâlnească cu Midas Mulligan, iar ea se îndreptă către băcănia lui Hammond cu o listă de produse care-i trebuiau pentru cină – singura grijă din universul ei.

Nevasta lui – se gândea Dagny, reluând în minte conștiincios cuvântul pe care doctorul Akston nu-l pronunțase, cuvântul pe care l-a simțit îndelung, dar pe care niciodată nu l-a pronunțat – pentru trei săptămâni, nevasta lui în toate sensurile mai puțin unul, iar acest ultim sens îi rămânea în continuare de cucerit, dar era ceva cu totul adevărat, iar astăzi și-ar putea îngădui să-l cunoască, să-l simtă, să trăiască cu gândul acesta – pentru numai o zi.

Cumpărăturile cerute, pe care Lawrence Hammond i le înșira înainte pe tejgheaua magazinului, nu i se mai păruseră niciodată niște obiecte atât de strălucitoare – și, cu atenția încordată asupra lor, nu era decât pe jumătate conștientă de elementele care o distrăgeau, ceva care era rău, dar pe care mintea ei prea plină încă nu-l percepea. Nu observă decât în clipa când Hammond se opri, încruntat și cu privirea țintă în sus, către cerul din fața magazinului.

În același timp cu fraza pe care o rostea: „Cred că cineva încearcă să-ți repete isprava, domnișoară Taggart", Dagny percepu de deasupra lor sunetul unui aeroplan și faptul că se auzea deja de ceva vreme – și că era un sunet imposibil de auzit în vale după prima zi a lunii.

Ieșiră grăbiți în stradă. Crucea mică, argintie a unui avion trasa cercuri pe deasupra inelului de munți, ca un dragon zburător, sclipind din vreme în vreme, gata să șteargă culmile cu aripile.

— Ce naiba vrea să facă? întrebă Lawrence Hammond.

La ușile magazinului se adunaseră deja oameni, iar peste tot, de-a lungul străzii, siluete nemișcate priveau în sus.

— E... e cineva pe care-l așteptăm? întrebă Dagny și fu ea însăși surprinsă de anxietatea din vocea ei.

— Nu, răspunse Hammond. Toată lumea care are vreo treabă aici e deja aici.

Nu părea tulburat, ci numai curios într-un fel straniu.

Avionul nu era acum decât o linie subțire, ca o țigară argintie, care brăzda culmile munților: zbura acum mai jos.

— Arată ca un monoplan particular, spuse Hammond, apărându-se cu palma de soare. Nu pare un model al armatei.

— O să-l țină la distanță ecranul de radiații? îl întrebă ea încordată, cu un ton de resentiment defensiv la adresa apropierii unui inamic.

Hammond chicoti.

— Să-l țină la distanță?

— O să ne vadă?

— Ecranul e mai sigur decât un buncăr subteran, domnișoară Taggart. Așa cum ar trebui să fi aflat deja.

Avionul se ridică și, pentru un moment, nu mai fu decât un fir strălucitor de praf, ca o bucată de hârtie purtată de vânt, plană la întâmplare, apoi se lăsă din nou în jos în spirală.

— Ce naiba caută? întrebă Hammond.

Privirea ei îl lovi scurt.

— Caută ceva, spuse el. Dar ce?

— E vreun telescop pe undeva?

— Da, de ce? Este unul la pistă, dar...

Tocmai voia s-o întrebe ce s-a întâmplat cu vocea ei, dar Dagny deja alerga pe drum, în jos, către pistă, aproape fără să-și dea seama că aleargă, ci mânată numai de un motiv pe care nici nu avusese timp sau curajul necesar ca să-l numească.

La telescopul de lângă turnul de control îl găsi pe Dwight Sanders; se uita atent și cu o privire încurcată la avion.

— Lasă-mă să văd ce e acolo! izbucni Dagny.

Apucă tubul metalic, își apăsă ochiul de lentilă, ghidând ușor cu palma tubul ca să poată urmări avionul – apoi Dwight observă că brațul i se opri, dar degetele nu i se desprinseseră de tub, iar fața îi rămăsese aplecată asupra telescopului, apăsată de lentilă, până când, uitându-se cu mai mare atenție, își dădu seama că stătea cu fruntea lipită de telescop.

— Ce s-a întâmplat, domnișoară Taggart?

Dagny ridică încet capul.

— E cineva cunoscut, domnișoară Taggart?

Ea nu-i răspunse nimic. Se grăbi înapoi, cu pași zigzagați, nesiguri și fără țintă – nu îndrăznea să fugă, dar trebuia să evadeze, trebuia să se ascundă, nu știa dacă se temea să nu fie văzută de oamenii din jurul ei sau de avionul de deasupra – de avionul ale cărui aripi purtau numărul care-i aparținea lui Hank Rearden.

Se opri abia când se prăbuși pe o stâncă și-și dădu seama că alergase. Se afla pe o terasă îngustă pe piscurile de deasupra pistei, ascunsă privirilor celor din oraș, dar deschisă privirilor care veneau de sus. Se ridică, cu palmele căutând să se sprijine de peretele de granit și simțind căldura soarelui înmagazinată în piatra de sub palmele ei –, rămase așa, cu spatele lipit de perete, incapabilă să se miște sau să-și desprindă privirile de avion.

Avionul plana ușor, lăsându-se tot mai jos, apoi ridicându-se, chinuindu-se la fel cum – se gândea – se chinuise și ea să repereze imaginea unei epave în mulțimea de crevase și de stânci, privelișteare nu era destul de clară nici ca să abandonezi căutarea, nici ca să continui survolarea. Căuta epava avionului ei, nu renunțase încă și oricât l-ar fi consumat cele trei săptămâni care trecuseră, orice ar fi simțit, singura mărturisire pe care ar fi putut-o face celorlalți și singurul răspuns nu era decât acest sunet de motor, constant, insistent, monoton, care purta o aeronavă fragilă pe deasupra unui lanț inaccesibil și periculos de munți.

În aerul de vară, de o puritate strălucitoare, avionul părea foarte aproape, îl putea vedea împiedicându-se în curenții de aer și continuându-și zborul sub forța vântului. Putea să vadă toate astea, cu toate că părea imposibil ca totul să fie atât de limpede vederii ei. Valea toată i se întindea dedesubt, înecată de lumină, cu ferestre scânteietoare și cu pajiști verzi, strigând să fie văzute – sfârșitul căutării lui disperate, împlinirea a ceea ce era mai mult decât visase, nu epava avionului sau

trupul ei, ci prezența ei vie și libertatea lui – tot ceea ce căuta acum și tot ceea ce căutase vreodată i se deschidea acum înaintea ochilor și-l aștepta, gata să fie atins, dincolo de numai o linie trasată prin aerul limpede și pur – toate ale lui și cerându-i nimic altceva decât să aibă capacitatea de a vedea.

— Hank! strigă Dagny, fluturându-și brațele într-un semnal disperat. Hank!

Se lăsă să cadă din nou pe stâncă, știind că are nicio posibilitate să fie văzută, că nu avea nicio putere să-i dea vreun semn, că nicio putere de pe pământ n-ar putea să penetreze ecranul cu excepția propriei minți și propriei viziuni. Deodată, pentru prima oară, percepu ecranul nu ca pe cea mai greu de atins, ci ca pe cea mai absolută barieră a lumii ei.

Prăbușită pe stâncă, se uită resemnată, tăcută, la volutele disperate ale avionului și ale neputinciosului strigăt de ajutor al motorului, un strigăt căruia ea nu-i putea răspunde. Avionul se lăsă deodată în jos, dar era numai începutul ascensiunii finale, își tăie drum în diagonală peste munți și se avântă înspre cerul deschis. Apoi, ca și cum ar fi fost prins în vârtejul unui lac nețărmurit și fără scăpare, se pierdu încet în zare și se făcu nevăzut.

Ea se gândea acum, cu o compasiune amară, la cât de multe ratase Hank. Iar eu? – îi trecu prin minte. Dacă părăsea valea, ecranul ar fi închis totul și pentru ea, la fel de ermetic, Atlantida s-ar fi scufundat sub un văl de raze la fel de greu de cucerit ca fundul oceanului și, la fel, și ea ar fi lăsată să se lupte pentru aceleași lucruri pe care nu se pricepuse să le vadă, și ea, la fel, ar fi lăsată să se lupte cu himera unei primitivități fundamentale, în vreme ce concretețea a tot ceea ce și-a dorit vreodată nu i-ar mai fi niciodată îngăduită.

Dar atracția față de lumea din afară, fascinația care o făcuse să urmărească avionul nu era imaginea lui Hank Rearden – știa că nu s-ar putea întoarce la el, chiar dacă s-ar fi întors în lumea de afară – fascinantă era priveliștea curajului lui Hank Rearden și a curajului tuturor acelora care se luptau încă să rămână în viață. El n-o să renunțe niciodată la căutarea avionului ei, pe când toți ceilalți renunțaseră deja de mult, la fel cum nu ar renunța niciodată la fabricile lui, la fel cum nu ar renunța niciodată la orice altceva ar fi ales dac-ar mai rămâne măcar o șansă. Era ea sigură că n-a mai rămas nicio șansă pe fața pământului pentru Taggart Transcontinental? Era ea oare sigură că termenii bătăliei erau

de așa natură încât să nu-i pese măcar dacă va ieși învingătoare? Aveau dreptate ei, cei din Atlantida, să se facă nevăzuți dacă știau că nu mai rămâne nimic de valoare în urma lor – dar până când nu va vedea că n-a mai rămas nicio carte de aruncat în joc și nicio luptă de purtat – numai atunci va avea dreptul să rămână în mijlocul acestor oameni. Aceasta era întrebarea care o răscolise vreme de săptămâni, dar care nu o condusese la niciun răspuns.

Rămăsese trează în noaptea aceea, aproape nemișcată, ore întregi, urmând – aproape ca un inginer sau ca Hank Rearden – un proces de evaluare, precis, aproape matematic, lipsit de emoție, fără nici cea mai mică atenție față de costurile implicate sau față de sentimente. Agonia pe care o trăise Hank Rearden în avion o trăia ea acum în cubul tăcut de întuneric, încercând să-și dea un răspuns și nereușind. Căuta prin inscripțiile de pe zidurile camerei, abia vizibile în lumina stelelor, dar ajutorul pe care-l găsiseră acei oameni în cele mai întunecate ore ale lor ei i se refuza.

***

— Da sau nu, domnișoară Taggart?

Se uită la chipurile celor patru bărbați, scăldate de lumina moale a amurgului în salonul lui Mulligan: Galt, care avea fața senină și impersonal atentă a unui om de știință; Francisco, al cărui chip părea cu desăvârșire lipsit de emoție, cu excepția unei umbre de zâmbet, acel fel de surâs care s-ar potrivi oricărui răspuns; Hugh Akston, care arăta drăguț și binevoitor; Midas Mulligan, cel care-i pusese întrebarea fără nicio urmă de maliție în glas. Undeva, la două mii de mile distanță, la ora aceasta crepusculară, pagina din calendar anunța în lumina de deasupra acoperișurilor din New York: 28 iunie – și aproape i se păru că vede data aievea, ca și cum ar fi fost deasupra capetelor lor.

— Mai am o zi la dispoziție, spuse fără să ezite. Mi-o acordați și pe asta? Cred că am luat deja hotărârea, dar nu sunt pe deplin convinsă și am nevoie de toată certitudinea.

— Bineînțeles, îi răspunse Mulligan. Ai vreme, de fapt, până poimâine-dimineață. Avem răbdare.

— O să avem răbdare și după aceea, spuse Hugh Akston, câtă vreme vei fi plecată, dacă va fi nevoie.

Ea rămăsese lângă fereastră, cu fața spre ei, și se simți satisfăcută de momentul acela văzând că se ținea tare, că mâinile nu-i tremurau, că vocea îi suna la fel de sigură, de neutră și de necruțătoare ca și a lor; pentru un moment, avu sentimentul că există o legătură strânsă între ei.

— Dacă există vreo parte a nesiguranței tale, spuse Galt, care vine dintr-un conflict între minte și suflet, urmează-ți rațiunea.

— Ia în calcul și motivele care ne-au dat nouă siguranță ca fiind corecte, adăugă Hugh Akston, dar nu și faptul că noi avem dreptate. Dacă nu ești convinsă, nu lua în seamă siguranța noastră. Nu fi tentată să substitui judecata noastră propriei tale judecăți.

— Nu pune pe seama noastră ce este mai bun pentru viitorul tău, zise Mulligan. Noi știm, dar nu poate fi perfect până când tu nu știi ce e bine pentru tine.

— Nu lua în calcul dorințele și interesele noastre, continuă Francisco. Nu ai nicio datorie față de nimeni, cu excepția ta.

Dagny zâmbi, nici vesel, nici trist, gândindu-se că niciunul dintre sfaturile pe care le-a primit aici nu l-ar fi primit în lumea de afară. Și, știind și cu câtă disperare își doreau ei s-o ajute, când niciun ajutor nu era cu putință, se simți din nou datoare să le dea o asigurare:

— Mi-am forțat intrarea aici, le spuse ea cu voce scăzută, și mi-am asumat responsabilitatea pentru consecințe. Încă mi-asum responsabilitatea.

Recompensa pe care o primi fu zâmbetul lui Galt: zâmbetul lui fu precum o decorație militară pe care i-ar fi acordat-o.

Uitându-se în depărtare, își aminti deodată de Jeff Allen, vagabondul de la bordul Cometei, în clipa când îl admirase pentru că încercase să-i spună că el știe încotro merge, numai ca să-i spulbere ei impresia că el nu are nicio țintă. Zâmbi imperceptibil aproape, gândindu-se că ea experimentase deja ambele roluri și că știa că nicio acțiune nu poate fi lipsită de semnificație sau inutilă decât pentru cineva care aruncă asupra altcuiva povara propriei lui renunțări. Se simți invadată de o bizară liniște, aproape o tihnă plină de încredere; știa că nu era nimic altceva decât încordare, dar era o încordare de maximă limpezime. Se surprinse gândindu-se: Funcționează bine în stare de alertă, o să fiu de acord cu ea – și-și dădu seama că se gândea la ea însăși.

— Lasă până poimâine, domnișoară Taggart, îi spuse Midas Mulligan. În seara asta ești încă aici.

— Mulțumesc, răspunse Dagny.

Rămase lângă fereastră câtă vreme ei continuau să discute despre afacerile din vale; era ședința lor de încheiere a lunii. Tocmai terminaseră cina – iar Dagny se gândea la prima ei cină din casa aceea, în urmă cu o lună; era îmbrăcată și acum, ca și atunci, cu costumul gri pe care-l purta la birou, nu cu fusta țărănească pe care o purta cu atâta dezinvoltură în timpul zilei. În seara asta sunt încă aici, se gândi, iar palma i se sprijini posesiv de cadrul geamului.

Soarele încă nu dispăruse în spatele munților, dar cerul era încă de un albastru adânc, amăgitor și limpede, care se făcea una cu albastrul unor nori invizibili care ascundeau soarele; numai contururile norilor mai erau aurite de o linie fină de foc, iar Dagny se gândi că seamănă cu un tub contorsionat de neon... cu o hartă hidrografică învolburată... cu... o hartă a liniilor de cale ferată, desenată cu o flacără albă, pe cer.

Îl auzi pe Mulligan spunându-i lui Galt numele celor care nu se mai întorceau din lumea de afară.

— Avem slujbe pentru fiecare dintre ei, zise Mulligan. De fapt, nu sunt decât zece sau doisprezece bărbați care se întorc anul ăsta – cei mai mulți să-și încheie socotelile, să convertească tot ce au și să vină aici pentru totdeauna. Cred că asta a fost ultima noastră vacanță de o lună, fiindcă peste un an totul se va termina și o să trăim cu toții în vale.

— Bine, spuse Galt.

— Trebuie, după cum merg lucrurile afară.

— Da.

— Francisco, spuse Mulligan, o să te întorci în câteva luni?

— Cel mai târziu în noiembrie, răspunse Francisco. O să-ți trimit vești prin radio, când o să fiu pregătit să mă întorc – o să-mi pornești căldura în casă?

— Da, zise Hugh Akston. Și o să fie gata și mâncarea pentru când vii.

— John, consider promisiune, spuse Mulligan, faptul că n-o să te întorci la New York de astă dată.

Galt se uită o clipă lung la el, apoi îi răspunse egal:

— Nu m-am hotărât încă.

Dagny văzu rapiditatea mirată cu care Francisco și Mulligan se aplecară înainte să-l privească mai atent pe Galt – și mișcarea înceată cu care privirea lui Hugh Akston se mută asupra lui; Akston nu părea deloc uimit.

— Doar nu te gândești să te mai întorci pentru încă un an în infernul ăla, nu? îl întrebă Mulligan.

— Ba da.

— Dar – la naiba, John! – pentru ce?

— O să-ți spun când mă hotărăsc.

— Dar nu ți-a mai rămas nimic de făcut acolo. I-am luat pe toți cei pe care-i știam și pe toți cei care speram să-i cunoaștem. Lista noastră e completă, mai puțin Hank Rearden – și o să punem mâna pe el până la sfârșitul anului – și pe domnișoara Taggart, dacă va vrea. Asta-i tot. Treaba ta s-a încheiat. Nu mai e nimic de cercetat acolo – poate numai colapsul final, când o să li se prăbușească acoperișurile în cap.

— Știu asta.

— Și, John, nu vreau ca al tău să fie acolo când se va întâmpla asta.

— Pentru mine nu trebuie să-ți faci niciodată griji.

— Dar tu nu-ți dai seama la ce nivel s-a ajuns? Sunt la mai puțin de un pas de violență în stradă – la naiba, au făcut deja pasul și au semnat și au declarat-o cu mult timp înainte! – dar în foarte scurt timp o să vadă pe de-a-ntregul realitatea a tot ceea ce-au făcut explodându-le în fețele alea de nenorociți – o violență oarbă, generalizată, arbitrară, sângeroasă, împrăștiindu-se la întâmplare și lovind la întâmplare în toți și-n toate. De aceea nu vreau să te văd în mijlocul agresiunilor.

— Pot să-mi port singur de grijă.

— John, n-are niciun rost să-ți asumi vreun risc, îi spuse Francisco.

— Ce risc?

— Jefuitorii sunt îngrijorați în legătură cu disparițiile oamenilor. Li se pare ceva suspect. Mai ales tu, dintre toți, n-ar mai trebui să rămâi acolo nicio clipă. Există întotdeauna posibilitatea să se descopere cine ești și ce rol ai.

— Există posibilitatea, dar nu e mare.

— Dar nu există nicio justificare pentru a-ți asuma un astfel de risc. N-a mai rămas nimic care să nu poată fi dus la bun sfârșit de Ragnar și de mine.

Hugh Akston, lăsat pe spate în fotoliu, se uita la ei în tăcere; avea o expresie intensă, care nu era nici amărăciune, nici surâs, expresia cu care se urmărește progresul a ceva interesant, dar care e cu câțiva pași în urma a ceea ce și-a imaginat.

— Dacă mă întorc, spuse Galt, nu o voi face pentru opera noastră. O să mă întorc ca să câștig singurul lucru din lume pe care-l vreau pentru mine, acum, că opera noastră e încheiată. N-am luat nimic din

lumea de afară și n-am vrut niciodată nimic. Dar a mai rămas ceva acolo, ce-mi aparține și pe care n-o să li-l las. Nu, n-am nici cea mai mică intenție să-mi frâng gâtul, n-o să fac niciun târg cu jefuitorii, n-o să fiu de ajutor și nici n-o să mă pun în slujba nimănui de acolo, nici jefuitorilor, nici celor care au rămas neutri – nici ticăloșilor. Dac-o să mă întorc, n-o s-o fac decât în interesul altcuiva decât al meu – și nici nu mă gândesc că-mi risc viața, dar dac-o să mi-o risc – ei bine, am dreptul s-o fac.

Nu se uita la ea, dar Dagny simți nevoia să se întoarcă și să se sprijine de geam, fiindcă îi tremurau mâinile.

— Dar, John! strigă Mulligan, arătând cu brațul înspre vale, dacă și se întâmplă ceva, ce facem cu...?

Se opri deodată, ca și cum s-ar fi simțit vinovat.

Galt râse scurt.

— Ce voiai să spui?

Mulligan flutură prosteşte din mână, într-un gest de concediere.

— Voiai să spui că dacă mi se întâmplă ceva, o să mor în cel mai prostesc mod cu putință?

— Bine, spuse Mulligan stânjenit, n-o să mai spun așa ceva. N-o să spun că n-am fi putut ajunge aici fără tine. N-o să spun să rămâi aici de dragul nostru – n-am crezut c-o să revin la rugămintea asta străveche, dar, băiete! – orice himeră te cheamă acolo – e ușor de văzut cu ochiul liber. Știu că orice vrei, știu că dacă vrei să-ți pui viața în pericol, totul e așa cum trebuie să fie, dar nu mă gândesc decât că... oh, Doamne, John, viața ta e atât de prețioasă!

Galt zâmbi.

— Știu asta. De aceea nici nu mă gândesc să mă expun vreunui pericol, ci mă gândesc să câștig.

Francisco nu spunea nimic, se uita pătrunzător la Galt, cu o privire întrebătoare, nu ca și cum ar fi găsit un răspuns, ci ca și cum i s-ar fi alcătuit dintr-odată în minte o întrebare.

— Uite ce e, John, spuse Mulligan, din moment ce nu te-ai hotărât încă dacă să mergi sau nu... – nu te-ai hotărât încă, nu?

— Nu, nu încă.

— Din moment ce nu te-ai hotărât încă, îmi permiți să-ți reamintesc câteva lucruri, doar ca să le iei în considerare?

— Dă-i drumul.

— Mi-e teamă de pericolele imprevizibile – primejdiile absurde și imprevizibile ale unei lumi care se duce naibii. Imaginează-ți pericolele fizice pe care le prezintă o mașinărie complexă lăsată pe mâinile unor nebuni orbi și ale unor lași smintiți de teroare. Gândește-te numai la infrastructura lor – o să-ți pui viața în joc la fel ca în cazul incidentului din tunelul Wiston de fiecare dată când o să pui piciorul la bordul unui tren – și o să fie din ce mai multe incidente de acest fel, din ce în ce mai dese și mai multe. O să se ajungă în punctul în care n-o să mai treacă nicio zi fără să se întâmple un accident major.

— Știu.

— Și așa o să se întâmple în toate industriile, peste tot pe unde sunt folosite mașini – mașinile care au crezut ei că ne vor putea înlocui creierele. Avioane prăbușindu-se, explozii ale rezervoarelor, furnale explodând, electrocutări la firele de înaltă tensiune, prăbușiri ale tunelurilor subterane și ale estacadelor – o să se confrunte cu toate. Mașinile acelea, care le-au făcut viețile atât de sigure, o să li le pună acum continuu în primejdie.

— Știu.

— Știu că știi, dar ai luat în considerare fiecare detaliu? Ți-ai dat răgaz să vezi totul cu ochii minții? Vreau să conștientizezi tabloul întreg a ceea ce înseamnă asta pentru demersul tău – înainte să te hotărăști dacă merită să-i dai drumul. Știi că orașele o să fie cele mai expuse. Orașele au fost ridicate prin infrastructură și o să continue să depindă de ea.

— Corect.

— Când infrastructura se va prăbuși, New Yorkul o să moară de foame în două zile. Așa se asigură toată rezerva lor de hrană. E hrănit de un continent de trei mii de kilometri de rețea. Cum o să transporte hrana către New York? Cu directive și cu căruțe trase de vite? Dar mai întâi, înainte să se întâmple asta, o să treacă printr-o întreagă agonie – prin penurii, prin crize, prin proteste ale celor înfometați, prin violență generalizată în mijlocul împietririi tot mai întinse.

— Așa o să fie.

— O să-și piardă întâi avioanele, apoi automobilele, apoi camioanele, apoi căruțele trase de cai.

— Așa o să fie.

— Fabricile o să se închidă, apoi furnalele și posturile de radio. Apoi o să se prăbușească sistemul de electricitate.

— Așa o să fie.

— Continentul ăsta se mai ține de un fir de ață. N-o să mai circule decât un singur tren pe zi, apoi unul singur pe săptămână – apoi o să se prăbușească Podul Taggart – și...

— Nu, n-o să se prăbușească.

Fusese glasul lui Dagny și toți se întoarseră către ea. Fața îi era palidă, dar mai calmă decât fusese atunci când le răspunsese ultima dată.

Galt se ridică încet în picioare, înclină din cap, acceptându-i verdictul.

— Te-ai hotărât, spuse.

— Da.

— Dagny, îi zise Hugh Akston, îmi pare rău.

Vorbea încet, cu greutate, ca și cum cuvintele lui s-ar fi chinuit să umple tăcerea din încăpere.

— Aș fi vrut să fie posibil să nu se întâmple toate astea, aș fi preferat orice altceva – dar numai să nu te văd stând aici lipsindu-ți curajul propriilor tale convingeri.

Ea își desfăcu brațele, cu palmele îndreptate în sus, de o parte și de alta, într-un gest de simplă franchețe și le spuse tuturor, într-un fel atât de liniștit, că-și putea permite să arate o emoție oarecare:

— Vreau să știți: aș fi vrut să fie cu putință să mor peste o lună, numai ca să mai pot să rămân în vale. Atât de mult îmi doresc să rămân. Dar câtă vreme am ales să continui să-mi trăiesc viața, nu pot să abandonez o luptă pe care trebuie s-o port.

— Bineînțeles, spuse Mulligan cu respect, dacă asta e ceea ce continui să crezi.

— Dacă vreți să știți care e singurul motiv care mă face să mă întorc, o să vi-l spun: nu pot să sprijin distrugerea a tot ce e măreț pe pământ, a tot ceea ce ne-a aparținut, mie și vouă, tot ce a fost realizat de noi și ni se cuvine de drept – pentru că nu pot să cred că oamenii refuză încă să vadă, că pot să rămână orbi și surzi la tot ce facem, când noi deținem adevărul, iar viețile lor depind de recunoașterea lui. Încă-și iubesc viețile – numai asta a mai rămas intact în mintea lor. Atâta vreme cât oamenii vor mai vrea să trăiască, nu pot să mă declar învinsă.

— Dar mai vor? o întrebă, moale, Hugh Akston. Vor să trăiască? Nu, nu-mi răspunde acum. Știu că răspunsul ăsta a fost cel mai greu de dat și de acceptat de fiecare dintre noi. Ia întrebarea asta cu tine, ca o ultimă premisă pe care trebuie s-o mai verifici.

— Pleci ca prietenă a noastră, spuse Midas Mulligan, și vom contracara tot ce vei face, pentru că știm că greșești, dar știm și că nu pe tine te blamăm.

— O să te întorci, adăugă Hugh Akston, pentru că greșeala ta e una de raționament, nu o eroare morală sau o capitulare în fața acestor acte diabolice, ci o ultimă dată când vei mai fi o victimă a propriilor capacități. O să te așteptăm – și, Dagny, când o să te întorci, o să-ți fi dat deja seama că nu va mai fi niciodată nevoie să experimentezi vreun conflict între dorințele tale și nici vreo coliziune între principii – așa cum vei fi trăit deja.

— Mulțumesc, spuse Dagny închizând ochii.

— Va trebui să discutăm condițiile plecării tale, spuse Galt; vorbi cu tonul egal al unui director executiv. În primul rând, trebuie să ne dai cuvântul de onoare că nu vei discuta nimic despre secretul – și nici nimic legat de noi – nici despre cauza noastră, nici despre existența noastră, nici despre altceva în legătură cu ultima lună – cu nimeni din cei de afară, niciodată și pentru niciun motiv.

— Promit.

— În al doilea rând, să nu mai încerci niciodată să ajungi aici. Nu poți să vii aici neinvitată. Dacă încalci prima condiție, n-o să ne primejduiești în niciun fel. Dacă o încalci pe a doua – o să se întâmple. Nu ne stă în fire să fim la cheremul cuiva – nici de bună-credință, nici al altcuiva – și nici să depindem de o promisiune care nu poate fi ținută. Și nici nu ne așteptăm să pui interesele noastre deasupra alor tale. De vreme ce crezi că drumul pe care ți l-ai ales e unul bun, ziua aceea va veni atunci când, poate, o să ți se pară necesar să-i conduci pe inamicii noștri către vale. Și-atunci o să trebuiască să te lăsăm din mână. O să fii scoasă din vale la bordul unui avion, cu ochii legați, și o să fii dusă la o distanță suficientă ca să nu mai fie posibil să găsești drumul înapoi.

Dagny înclină din cap.

— Ai dreptate.

— Avionul tău a fost reparat. Dacă vrei să-l primești, poți să faci un ordin de plată către Banca Mulligan.

— Nu.

— Atunci o să rămână în custodia noastră până când alegi o modalitate de plată. Poimâine o să te duc cu avionul meu până undeva în afara văii și o să te las acolo, să poți lua un alt mijloc de transport.

Ea încuviință din nou.

— Foarte bine.

Când plecară de la Mulligan, se făcuse deja întuneric. Cărarea până la casa lui Galt trecea peste vale, pe lângă coliba lui Francisco, iar cei trei mergeau împreună. Prin întuneric se desluşeau câteva pătrate de lumină şi primele valuri de ceaţă se unduiau uşor pe lângă ziduri, ca umbrele pe care te trimite o mare îndepărtată. Mergeau în tăcere, dar zgomotul pe care-l făceau paşii lor, amestecat într-o singură bătaie, fermă, semăna cu un discurs care nu putea fi nici rostit şi nici înţeles în nicio altă formă.

După un timp, Francisco spuse:

— Asta nu schimbă nimic, numai prelungeşte cu puţin lupta – iar ultima confruntare e întotdeauna şi cea mai dificilă – dar e ultima.

— Aşa sper şi eu, îi răspunse Dagny.

Iar peste o clipă, repetă încetişor:

— Ultima confruntare e întotdeauna şi cea mai dificilă.

Se întoarse apoi către Galt:

— Pot să-ţi mai cer ceva?

— Da.

— Poţi să mă laşi să plec mâine?

— Dacă vrei.

Când Francisco începu din nou să vorbească, puţin mai târziu, o făcu ca şi cum s-ar fi adresat unei întrebări de mirare din mintea ei; tonul vocii lui era ca şi cum ar fi răspuns la o întrebare: „Toţi trei, Dagny, suntem îndrăgostiţi" – ea îşi îndreptă repede privirea către el – „de acelaşi lucru, oricare ar fi forma pe care o ia. Nu te întreba de ce nu simţi nicio falie între noi. O să rămâi unul dintre noi atâta vreme cât o să fii îndrăgostită de şinele şe de locomotivele tale –iar ele or să te conducă înapoi la noi, de oricâte ori o să rătăceşti drumul. Singurul care nu se poate mântui e cel care nu are nicio patimă".

— Mulţumesc, spuse ea încet.

— Pentru ce?

— Pentru... felul în care rosteşti cuvintele astea.

— Cum le rostesc? Spune, Dagny.

— Le rosteşti... ca şi cum ai fi fericit.

— Sunt – în acelaşi fel în care eşti şi tu. Nu-mi spune ce simţi. Ştiu. Dar, ştii, infernul pe care eşti capabil să-l suporţi are aceleaşi dimen-

siuni ca iubirea pe care o simți. Iar infernul pe care nu aș putea să-l văd ar fi acela al indiferenței tale.

Ea încuviință în tăcere, fără să fie capabilă să identifice în sentimentele ei nimic care să semene cu fericirea, deși simțea că el are dreptate.

Pe deasupra lunii pluteau, ca fumul, valuri de ceață, iar în lumina difuză Dagny nu putea – așa cum continua să meargă între ei doi – să distingă expresia de pe chipurile lor: singurul contur pe care-l percepea erau siluetele lor drepte, sunetul continuu al pașilor și sentimentul că și-ar dori ca plimbarea aceea să nu se încheie vreodată, un sentiment pe care nu-l putea defini, cu excepția faptului că nu era nici îndoială, nici durere.

Când se apropiară de colibă, Francisco se opri, îi îmbrățișă pe amândoi dintr-un singur gest și arătă înspre ușă.

— Intrați – dacă tot e ultima noapte împreună pentru ceva vreme? Haideți să bem ceva în numele viitorului aceluia în care credem toți trei.

— Chiar credem? întrebă Dagny.

— Da, răspunse Galt, chiar credem.

Când Francisco aprinse lumina în casă, Dagny se uită la fețele lor. Nu putea să spună cu exactitate ce expresii aveau, nu era nici fericire, nici vreo altă emoție care să semene cu fericirea, chipurile lor erau încordate și solemne, dar era – dacă e posibil așa ceva – o solemnitate radioasă – se gândea Dagny –, iar euforia bizară pe care o simțea îi spunea că și expresia de pe fața ei este identică.

Francisco luă trei pahare de pe poliță, dar se opri – ca și cum i-ar fi venit deodată o idee. Puse pe masă un singur pahar, apoi luă cele două cupe ale lui Sebastián d'Anconia și le așeză alături.

— Pleci direct la New York, Dagny? o întrebă cu tonul calm, destins al unei gazde și aducând o sticlă cu vin vechi.

— Da, răspunse ea la fel de liniștit.

— Poimâine zbor către Buenos Aires, spuse în timp ce desfăcea sticla. Nu sunt sigur dacă o zbor înapoi către New York în viitorul apropiat, dar, dacă o să se întâmple asta, o să fie destul de periculos să ne întâlnim.

— Asta n-ar fi o problemă, zise Dagny, dacă tu crezi că e necesar să ne mai vedem.

— E adevărat, Dagny. Nu e necesar. Nu în New York.

Turnă vinul în pahare și se uită la Galt.

— Când te hotărăști dacă pleci înapoi sau rămâi aici?

Galt se uită drept în ochii lui, apoi spuse încet, cu tonul cuiva care știe toate consecințele pe care le pot avea cuvintele pe care urmează să le rostească:

— Am hotărât deja, Francisco. Mă întorc.

Mâna lui Francisco se opri în aer. Pentru un lung moment, nu mai văzu nimic în afară de chipul lui Galt. Apoi, privirea lui se îndreptă către Dagny. Puse înapoi pe masă sticla de vin, dar nu se îndepărtă, însă părea că perspectiva lui s-ar fi lărgit, astfel că acum îi putea cuprinde pe amândoi.

— Bineînțeles, spuse.

Arăta ca și cum s-ar fi îndepărtat și mai mult, iar acum cuprindea întreaga priveliște a ultimilor lor ani; glasul lui avea un timbru calm, inflexibil, o nuanță care se potrivea bine cu proporțiile acestei viziuni.

— Am știut de acum doisprezece ani, adăugă. Am știut cu mult înainte să vă fi putut voi da seama, și tot eu ar fi trebuit să fi văzut tot ce-ar fi trebuit să vedeți voi. În noaptea aceea, când ne-ai chemat la New York, m-am gândit la toate ca la – îi vorbea acum lui Galt, însă privirea i s-a mutat asupra lui Dagny – ca la tot ce căutasem întreaga viață... tot ce ne spuseseși că merită să trăim și să murim în numele acestui tot, dacă va fi cazul. S-a întâmplat așa cum trebuia – și se cuvenea – să se întâmple. Totul a fost stabilit atunci, cu doisprezece ani în urmă.

Se uită la Galt și râse ușor:

— Iar tu spui că eu am dus cea mai cruntă bătălie?

Se întoarse cu o mișcare prea bruscă – apoi, prea încet, ca și cum ar fi dat o nemăsurată importanță gestului, duse la capăt turnatul vinului în pahare și umplu toate cele trei recipiente de pe masă. Ridică cele două cupe, le privi îndelung, apoi îi întinse unul lui Dagny și celălalt lui Galt.

— Luați-le, spuse. Le meritați – și nu întâmplător.

Galt îi luă cupa din mână, dar gestul fu îndeplinit ca și cum acceptul s-ar fi înțeles deja din felul în care priveau toate cele trei perechi de ochi.

— Aș fi dat orice să se poată întâmpla altfel, spuse Galt, cu excepția a ceea ce e imposibil de dăruit.

Dagny își luă cupa, se uită la Francisco și-l lăsă să vadă că privirea ei se mută încet către Galt.

— Da, spuse ea pe tonul unui răspuns. Dar nu mi-am câștigat încă dreptul ăsta – și tot ceea ce ai sacrificat tu până acum, sacrific și eu în momentul ăsta, și nici nu știu dacă o să fac destule cât să merit pe

de-a-ntregul, dar dacă infernul e prețul pe care trebuie să-l plătesc – și la fel de mare –, lăsați-mă să fiu cea mai lacomă dintre noi trei.

În timp ce-și beau vinul, cum Dagny stătea în picioare, cu ochii închiși, atentă la trecerea lichidului prin esofag, știa că, pentru fiecare dintre ei trei, acesta era cel mai chinuitor – și cel mai entuziast – moment pe care-l trăiseră vreodată.

Nu-și vorbiră deloc cât coborâră ultima parte a drumului care ducea către casa lui Galt. Nu-și întoarse privirea către el, pentru că știa că orice privire pe care i-ar fi aruncat-o ar fi fost prea primejdioasă. Simțea, înăuntrul tăcerii care-i înconjurase, atât calmul unei depline înțelegeri, cât și tensiunea acceptării că niciunul dintre ei n-o să numească nimic din lucrurile pe care le înțelegeau.

Îl înfruntă însă când se aflară amândoi în sufragerie, cu toată încrederea și ca și cum ar fi avut, deodată, certitudinea absolută că are dreptul s-o facă – certitudinea că n-o să strice nimic și că abia acum e în regulă să vorbească. Spuse, în cele din urmă, nu ca implorare, nici ca victorie, ci mai degrabă ca statuare a unui fapt evident:

— Te întorci în lumea de afară pentru că o să fiu eu acolo.

— Da.

— Nu vreau să vii.

— N-ai nicio șansă să mă convingi.

— Te întorci de dragul meu.

— Nu, numai pentru mine o fac.

— O să te pot întâlni acolo?

— Nu.

— N-o să te văd deloc?

— Nu.

— Nici n-o să știu unde te afli și nici ce faci?

— Nu.

— Dar o să mă supraveghezi atent, cum ai mai făcut-o?

— Mai degrabă.

— Scopul tău e să mă protejezi?

— Nu.

— Și-atunci?

— Să fiu acolo atunci când o să te hotărăști să ni te alături.

Îl privi cu luare-aminte, fără să-și îngăduie altă reacție, ci numai ca și cum ar fi căutat un răspuns pentru primul lucru pe care nu-l înțelesese în totalitate.

— Toți ceilalți vor fi plecați, continuă el să-i explice. Va fi prea periculos să mai rămâi. Asta o să fie ultima cheie pe care o vei putea folosi înainte ca porțile văii să se închidă pentru totdeauna.

— Oh!

Își reținu cuvintele înainte să se transforme într-un scâncet. Apoi, recăpătându-și tonul de detașare impersonală, întrebă:

— Și să presupunem că ți-aș spune că decizia mea e finală și că n-o să mă alătur vouă niciodată?

— Ar fi o minciună.

— Și să presupunem că ți-aș spune acum că aș vrea ca decizia mea să fie finală și că mi-aș menține-o, orice s-ar întâmpla?

— Orice ți-ar rezerva viitorul și orice convingeri noi ți-ai alcătui?

— Da.

— Atunci ar fi mai mult decât o minciună.

— Ai fi sigur că am luat o decizie proastă?

— Da.

— Crezi că trebuie ca fiecare să fie responsabil pentru propriile erori?

— Da.

— Și-atunci de ce nu mă lași să mă confrunt cu propriile consecințe?

— Dar te las și te voi lăsa întotdeauna.

— Și dacă îmi dau seama, când va fi prea târziu, că vreau să mă întorc în vale – de ce să trebuiască să-ți asumi riscul de a ține porțile închise pentru mine?

— Nu se va întâmpla asta. N-aș face-o dacă n-aș avea un interes egoist.

— Ce interes?

— Te vreau aici.

Dagny închise ochii și-și plecă privirea acceptându-și înfrângerea înfrângere prin argumente și în încercarea ei de a face față cu calm tuturor consecințelor plecării ei.

Își ridică apoi capul și, ca și cum și-ar fi însușit felul lui de a vorbi deschis, se uită la el, fără să-i ascundă nici suferința, nici dorința, nici liniștea – știind că le putea citi pe toate trei în privirea ei.

Chipul lui arăta acum așa cum arătase atunci când l-a văzut pentru prima dată: o expresie de seninătate neîndurătoare și de o sensibilitate inflexibilă, lipsită de durere, de teamă sau de vinovăție. Își dădea seama c-ar fi putut să se uite la el, la liniile ferme ale sprâncenelor

desenate deasupra ochilor de un verde adânc, la conturul de umbră care-i accentua forma buzelor, la inflexiunile metalice ale pielii sub gulerul descheiat al tricoului și la poziția familiară a picioarelor lui statuare – voia să rămână pentru totdeauna acolo, în felul acela. Și, în clipa următoare, își dădu seama că, dacă dorința i-ar fi fost îndeplinită, întreaga contemplație și-ar fi pierdut orice sens, pentru c-ar fi trădat toate principiile care-i conferiseră valoare.

Apoi, nu ca o amintire, ci ca o experiență trăită atunci, se simți retrăind momentul în care stătuse la fereastra camerei ei din New York, uitându-se la orașul înecat în ceață, la umbra intangibilă a Atlantidei care se pierdea dincolo de înțelegere – și știu că primește atunci răspunsul la întrebările pe care și le pusese demult. Simți nu cuvintele pe care le adresase atunci orașului, ci senzația de nereprodus din care se născuseră atunci cuvintele: Tu, cel pe care l-am iubit întotdeauna și pe care niciodată nu l-am găsit, tu, cel pe care l-am așteptat să-mi apară înainte la capătul liniilor de cale ferată, dincolo de orizont...

Cu voce tare, rosti numai:

— Vreau să știi asta. Mi-am început viața cu un singur principiu: că întreaga lume îmi aparține, gata să fie sculptată după chipul celor mai înalte valori ale mele și că niciodată nu voi ceda în fața unui standard mai jos, oricât de lungă și de grea ar fi bătălia pe care aș purta-o – pentru tine, a cărui prezență am simțit-o întotdeauna pe străzile orașului, spunea vocea ei mută, și a cărui lume am vrut mereu s-o construiesc. Acum știu că pentru valea asta am luptat fără încetare – și dragostea pentru tine mi-a dat mereu putere –, am văzut întotdeauna valea asta ca pe un lucru posibil și n-aș da-o pe nimic care să valoreze mai puțin și nici n-aș îngenunchea înaintea unui rău irațional – dragostea mea și speranța mea de a te găsi și visul că te voi merita în ziua când vom fi față în față – mă întorc să lupt pentru valea asta – s-o pot elibera din necunoscut, să recâștig pentru ea tot pământul și toate drepturile, să fac ca tot pământul să-ți aparțină așa cum se cuvine, așa cum și e în spirit – și să te întâlnesc din nou în ziua când o să pot să-ți dăruiesc întregul pământ – sau, dacă voi da greș, să rămân în exil pentru tot restul vieții mele – dar și tot restul vieții mele îți va aparține și o să continui să lupt în numele tău, chiar dacă va fi un nume pe care nu voi putea niciodată să-l pronunț, o să continui să te slujesc, chiar dacă nu voi ieși niciodată învingătoare, o să continui să vreau să te merit

în ziua când o să te reîntâlnesc – chiar dacă ziua aceea nu va veni niciodată – o să lupt pentru vale, chiar dacă va trebui să lupt împotriva ta, chiar dacă o să mă tratezi ca pe trădătoare... chiar dacă nu te voi mai vedea niciodată.

Stătuse nemișcat, o ascultase fără să i se miște nici măcar o cută de pe față, numai ochii lui o priveau ca și cum ar fi devorat fiecare cuvânt, chiar și cuvintele pe care nu le pronunțase. Îi răspunse cu aceeași privire, ca și cum privirea aceea ar fi închis niște circuite care încă nu se închiseseră, cu o voce care împrumutase ceva din timbrul ei, ca un semn al aceluiași cod, o voce care nu avea nicio altă umbră de emoție în afara ritmului prelung al cuvintelor:

— Dacă dai greș, așa cum au dat greș oamenii căutând să descopere o imagine pe care au crezut-o posibilă, dar care a rămas mereu dincolo de puterea lor de înțelegere – dacă, la fel ca ei, o să ajungi să crezi că omul nu-și poate atinge maximumul de capacități și nici că cele mai mărețe viziuni nu pot fi materializate, să nu blestemi pământul ăsta – la fel ca ei –, să nu blestemi existența umană. Tu ai văzut Atlantida pe care o căutau ei, e aici, există – dar fiecare trebuie să intre gol și singur, fără deșeurile neadevărurilor adunate de-a lungul veacurilor – cu cea mai mare limpezime a minții – nu cu o inimă nevinovată, ci cu ceva ce e cu atât mai rar: o rațiune intransigentă – ca unică posesiune și ca unică cheie de acces. N-o să intri decât atunci când vei fi învățat că nu e nevoie să convingi sau să cucerești lumea întreagă. Când o să înveți asta, o să-ți dai seama că, în toți anii ăștia de încleștare, nimic nu te-a ținut departe de Atlantida și că nu au existat niciun fel de lanțuri care să te oprească, mai puțin lanțurile pe care ai vrut tu însăți să le porți. În toți anii aceștia, tot ce ai dorit tu mai mult să obții te aștepta cuminte – se uită la ea ca cum le-ar fi vorbit cuvintelor nerostite din mintea ei –, te aștepta la fel de neabătut cum te luptai tu, la fel de pătimaș, la fel de disperat – dar cu o mai mare încredere decât tine. Du-te afară și continuă-ți lupta. Du-te și poartă iarăși poveri pe care nu tu ai ales să le duci, acceptă pedepse pe care nu le meriți și continuă să crezi că poți să servești dreptatea prin sacrificiul propriului tău spirit în numele celei mai nedrepte dintre torturi. Dar în cele mai rele și mai întunecate dintre momente, amintește-ți că ai văzut o altfel de lume. Amintește-ți că poți să ajungi acolo oricând vei vrea s-o faci. Amintește-ți că te așteaptă, că e reală, că e posibilă – și că-ți aparține.

Apoi, întorcându-şi uşor capul, cu glasul la fel de limpede, dar cu privirea spărgând circuitul, o întrebă:

— Când vrei să pleci mâine?

— Oh!... Oricât de devreme e bine pentru tine.

— Atunci o să luăm micul dejun la şapte şi o să decolăm la opt.

— Foarte bine.

Băgă mâna în buzunar şi-i întinse un disc micuţ, strălucitor, care nu înţelese întâi ce era. I-l lăsă în palmă: era o monedă de aur de cinci dolari.

— Ultima ta plată pentru luna asta, îi spuse.

Degetele ei se strânseră în jurul monedei, dar îi răspunse calm şi fără inflexiuni:

— Mulţumesc.

— Noapte bună, domnişoară Taggart.

— Noapte bună.

În orele care-i mai rămăseseră, nu dormi deloc. Stătu întinsă pe duşumeaua din camera ei, cu faţa lipită de pat, fără să simtă nimic altceva decât prezenţa lui dincolo de zid. Din când în când, simţea că se află înaintea ei, ca şi cum i-ar sta la picioare. Noaptea se scurse în felul acesta, cu el.

***

Părăsi valea la fel cum venise, fără să ia nimic de acolo. Lăsă cele câteva obiecte pe care şi le cumpărase – fusta ţărănească, o bluză, un şorţ, câteva piese de lenjerie –, împăturite cu grijă într-un sertar în dulapul din camera ei. Le privi cu atenţie o clipă înainte să închidă sertarul, gândindu-se că, dacă s-ar întoarce, le-ar găsi, probabil, tot acolo. Nu luă cu ea nimic altceva decât moneda de cinci dolari şi banda pe care o purta încă în jurul coastelor.

Când se urcă la bordul avionului, soarele atinsese deja vârfurile munţilor, desenând un contur strălucitor ca o graniţă a văii. Se lăsă pe spate în scaun şi se uită la chipul lui aplecat deasupra ei, aşa cum stătuse aplecat atunci când deschisese ochii în prima dimineaţă. Închise apoi ochii şi-i simţi palmele strângându-i legătura peste ochi.

Auzi apoi huruitul motorului, nu ca un sunet oarecare, ci ca un suflu de explozie înăuntrul trupului ei; numai că-l simţea ca o vibra-

ție îndepărtată, ca și cum cel care ar fi simțit-o ar fi fost rănit – sau aproape rănit.

Nu-și dădu seama când roțile se desprinseră de pământ sau când avionul trecu peste cercul culmilor. Stătea liniștită, simțind numai pulsul ritmic al motorului ca unică percepție a spațiului, ca și cum ar fi fost purtată înăuntrul unui flux sonor care, din când în când, oscila. Sunetul venea din motorul lui, din controlul pe care mâinile lui îl exercitau asupra manșei; se concentra asupra lui; restul trebuia îndurat, restului nu trebuia să-i reziste.

Stătea nemișcată, cu picioarele strânse, cu mâinile pe brațele scaunului, fără să conștientizeze mișcarea, fără să-și conștientizeze măcar propria ființă, ceva care să-i dea un anumit sens asupra timpului, dincolo de spațiu, de perspectivă, de viitor, în mijlocul nopții pleoapelor apăsate de legătura trecută peste ochi – și știindu-l pe el alături, ca o unică și imobilă realitate.

Nu-și vorbeau. O singură dată spuse neașteptat:

— Domnule Galt!

— Da?

— Nu. Nimic. Voiam numai să știu dacă mai ești aici.

— O să fiu aici întotdeauna.

Nu-și putea da seama câte mile se scurseseră în timp ce amintirea cuvintelor părea a fi un jalon ce se pierdea în depărtare, apoi se făcea nevăzut. Apoi nu mai rămase nimic în afara liniștii dintr-un prezent continuu.

Când începu coborârea, mișcarea aceea abruptă, care însemna că aterizează sau că se prăbușesc, nu știu dacă trecuse o zi sau o oră; amândouă posibilitățile i se păreau la fel de plauzibile.

Simți zdruncinătura roților atingând pământul ca pe o senzație ciudat întârziată: ca și cum ar fi trebuit să treacă o fracțiune de secundă ca ea să creadă cu adevărat.

Percepu denivelările peste care trecea avionul, cu deplasări intermitente, apoi impulsul opririi și, în cele din urmă, liniștea, apoi, atingerea mâinilor lui în păr îndepărtându-i legătura trecută peste ochi.

Văzu o lumină orbitoare, o fâșie de ierburi uscate care părea să meargă până la orizont, niciun munte care să le împiedice, o autostradă pustie și priveliștea încețoșată a unui oraș aflat la o milă distanță. Aruncă o privire la ceas: în urmă cu patruzeci și șapte de minute se afla încă în vale.

— O să găsești o gară Taggart aici, îi spuse arătând înspre oraș, și o să poți lua un tren.

Ea încuviință, de parcă i-ar fi înțeles cuvintele.

El n-o urmă când ea coborî din avion. Se aplecă peste mansă ca să-i deschidă ușa avionului și se uitară unul la celălalt. Ea rămase cu privirea înălțată către el, un vânt ușor îi răsfira părul, iar acolo, în mijlocul imensității monotone a preriei fără suflare, linia severă a umerilor ei părea sculptată, așa cum era îmbrăcată, în costumul ei elegant, de femeie de afaceri.

Gestul pe care Galt îl făcuse cu mâna indica spre est, către niște orașe invizibile.

— Să nu mă cauți acolo, îi spuse el. N-o să mă găsești – până când n-o să mă vrei pentru ceea ce sunt eu. Iar când o să mă vrei, o să fiu foarte ușor de găsit.

Auzi sunetul ușii închizându-se peste el; păruse mai puternic decât zgomotul ulterior al elicei. Privi lung avionul îndepărtându-se și făgașele pe care roțile le lăsau în spatele lor prin iarbă. Apoi, între roți și ierburile înalte, văzu o fâșie de cer.

Se uită în jurul ei. Deasupra siluetelor fantomatice ale orașului din depărtare plutea o ceață roșiatică de căldură, iar contururile păreau să capete reflexe ruginii; deasupra acoperișurilor, văzu ruina unui coș industrial. În iarba din jur, zări o bucată de ziar, îngălbenită, uscată, care fâlfâia ușor. Se uita cu mintea golită la toate aceste obiecte, incapabilă să le facă aievea.

Își ridică privirea înspre avion. Se uită la aripile lui făcându-se, în zare, din ce în ce mai mici, iar zgomotul elicei devenind din ce în ce mai slab. Avionul continua să se înalțe, mai întâi aripile, ca o cruce de argint lunguiață; apoi, curba desenată de ascensiune, apoi de lenta apropiere de pământ; în cele din urmă, părea să nu se mai miște deloc, ci numai să se micșoreze. Se uita la avion așa cum te uiți la o stea care se stinge, mai întâi devenind o cruce, apoi o perlă, apoi o scânteie de foc pe care nici nu mai era foarte sigură că o vede de-adevăratelea. Când îți dădu seama că cerul tot era împânzit cu scântei de foc, fu sigură că avionul se făcuse nevăzut.

Capitolul III

Anti-lăcomie

— Ce caut aici? întrebă Dr. Robert Stadler. Din ce motiv mi s-a cerut să vin aici? Solicit o explicație. Nu sunt obișnuit să fiu târât pe jumătate de continent fără nicio noimă, motiv sau înștiințare prealabilă.

Doctorul Floyd Ferris zâmbi:

— Acest lucru mă face să apreciez și mai mult faptul că ai venit, doctore Stadler.

Era imposibil să-ți dai seama dacă tonul vocii sale era de recunoștință sau de nesățioasă bucurie.

Soarele îl lovea nemilos, iar doctorul Stadler simți un firicel de transpirație prelingându-i-se de-a lungul tâmplei. Nu putea să aibă o discuție iritată, stânjenitor de privată, în mijlocul unei mulțimi care năvălea spre a umple băncile tribunelor din jurul lor – o discuție pe care încercase, în van, s-o aibă în ultimele trei zile. Îi trecu prin cap că tocmai acesta era motivul pentru care această întâlnire cu doctorul Ferris fusese amânată pentru acest moment; dar înlătură gândul, la fel cum dădu la o parte o insectă care bâzâia spre a ajunge la tâmpla lui năduşită.

— Din ce motiv nu am avut posibilitatea de a comunica cu dumneata? întrebă el.

Arma înșelătoare a sarcasmului părea acum a fi mai lipsită de eficacitate ca niciodată, dar era singura armă a doctorului Stadler.

— De ce ai socotit necesar să-mi trimiți mesaje pe hârtii cu antet oficial într-un limbaj propriu, sunt sigur – ordinelor, era cât pe ce să spună, dar nu făcu acest lucru – comunicațiilor Armatei, dar cu siguranță nu corespondenței științifice?

— Este o chestiune guvernamentală, rosti doctorul Ferris cu blândețe.

— Îți dai seama că aveam enorm de multă treabă și că lucrul acesta a însemnat o întrerupere a muncii mele?

— Oh, da, spuse doctorul Ferris, pe un ton vag.

— Îți dai seama că aș fi putut refuza să vin?

— Dar n-ai făcut lucrul acesta, zise doctorul Ferris încet.

— De ce nu mi s-a dat nicio explicație? De ce n-ai venit dumneata personal la mine, în loc să-mi trimiți niște derbedei incredibil de tineri, care vorbeau o păsărească jumătate știință-jumătate revistă de doi bani?

— Am fost prea ocupat, rosti doctorul Ferris pe un ton blajin.

— În acest caz, n-ai vrea să-mi spui și mie ce anume faci în mijlocul unei câmpii din Iowa – și, în plus de asta, ce anume caut eu aici?

Făcu un gest de dispreț cu mâna către orizontul împrăfoșat al unei preerii goale și către cele trei tribune de lemn. Acestea fuseseră recent construite, iar lemnul părea, și el, că transpiră; putea distinge picăturile de rășină sclipind în soare.

— Suntem pe punctul de a fi martorii unui eveniment istoric, doctore Stadler. O ocazie care se va trasforma într-o piatră de hotar pe drumul științei, al bunăstării sociale și al adaptabilității politice. Momentul de cotitură al unei ere noi.

Glasul doctorului Ferris avea tonul textului memorat al comunicatului rostit de o persoană însărcinată cu relațiile cu publicul.

— Care eveniment? Care eră nouă?

— Așa cum vei observa, pentru privilegiul special de a fi martorii acestei ocazii au fost selectați doar cei mai distinși cetățeni, crema elitei noastre intelectuale. Nu aveam cum să-ți omitem numele, nu-i așa? – și suntem siguri, bineînțeles, că putem conta pe loialitatea și cooperarea dumitale.

Nu-l putea privi pe doctorul Ferris în ochi. Tribunele se umpleau rapid cu lume, iar doctorul Ferris se întrerupea mereu spre a saluta cu mâna diverși nou-sosiți, pe care doctorul Stadler nu-i văzuse în viața lui, dar care erau niște persoane de vază, așa după cum putea să-și dea seama judecând după umbra de deferență jovial-informală cu care le făcea Ferris cu mâna. Păreau cu toții că-l cunosc pe doctorul Ferris și că-l caută, ca și cum el ar fi jucat rolul maestrului de ceremonie – sau al vedetei – momentului.

— Dacă ai avea amabilitatea de a spune, pentru o clipă, lucrurilor pe nume și mi-ai zice ce...

— Bună, Spud! strigă doctorul Ferris, făcându-i semn cu mâna unui bărbat corpolent, cu părul alb, care umplea uniforma de gală a unui general.

Doctorul Stadler ridică glasul:

— Repet, dacă ai avea amabilitatea să te concentrezi suficient încât să-mi explici ce naiba se petrece...

— Dar e foarte simplu. Este triumful final al... Trebuie să mă scuzi un minut, doctore Stadler, rosti doctorul Ferris cu iuțeală, țâșnind înainte asemenea unui valet suprainstruit la auzul clopoțelului, în direcția a ceea ce părea a fi un grup de persoane în vârstă, zgomotoase; se întoarse doar atâta timp cât să adauge un cuvânt pe care el părea, plin de respect, a-l considera drept o explicație completă:

— Presa!

Doctorul Stadler se așeză pe banca de lemn, nesimțind vreo tragere de inimă să se atingă de ceva aflat în jurul lui. Cele trei tribune erau spațiate, la intervale, într-o semicurbă, asemenea fotoliilor unui circ particular de mici dimensiuni, având loc suficient pentru trei sute de persoane; păreau construite pentru vizionarea unui fel de spectacol – dar erau cu fața către vidul unei uriașe preerii, care se întindea până la orizont, nefiind nimic vizibil, cu excepția petei întunecate făcute de o fermă aflată la câteva mile.

Doctorul Stadler oftă iritat; era sătul de secrete. „Confidențial" și „Strict confidențial" fuseseră cuvintele ștampilate pe invitația care îi solicitase să călătorească în Iowa, fiind anunțat cu două zile înainte, pentru un motiv nespecificat. Doi tineri, care se dădeau drept fizicieni, își făcuseră apariția la Institut spre a-l escorta; telefoanele sale la biroul lui Ferris din Washington nu primiseră răspuns. Tinerii vorbiseră – pe parcursul unei călătorii extenuante cu un avion guvernamental, apoi cu o mașină guvernamentală rece și umedă – despre știință, urgențe, echilibre sociale și necesitatea păstrării secretului, până când știu mai puțin decât la început; observă doar că doi termeni reveneau în sporovăiala lor, care apăreau totodată în textul invitației, doi termeni care aveau o sonoritate de rău augur, atunci când implicau o problemă necunoscută: apelul la „loialitatea" și „cooperarea" lui.

Tinerii îl depuseră pe o bancă din rândul din față al tribunei și se făcuseră nevăzuți, asemenea dispozitivului pliant al unui mecanism,

lăsându-l în prezența bruscă a doctorului Ferris în persoană. Acum, urmărind scena din jurul său, urmărind gesturile vagi, animate, ușor complezente ale doctorului Ferris în mijlocul unui grup de reporteri, avea impresia unei năucitoare confuzii, a unei ineficiențe lipsite de rost, haotice – și a unei mașinării bine unse care funcționa spre a produce gradul exact al acelei impresii de care era nevoie la exact acel moment.

Simți un fior de panică, în care, ca în sclipirea unui fulger, își permise să știe că simțea o dorință disperată de a evada. Dar își închise mintea acestei senzații. Era conștient că cel mai întunecat secret al ocaziei – mai crucial, mai impenetrabil, mai letal decât orice va fi fost ascuns în clădirea-ciupercă – era acela care îl făcuse să accepte să vină.

Nu va trebui vreodată să-și afle propriul motiv, își spuse; gândea acest lucru nu prin intermediul cuvintelor, ci prin cel al spasmului scurt, rău, al unei emoții care semăna cu iritarea și avea gustul unui acid. Cuvintele care îi veneau în minte, așa după cum îi veniseră atunci când fusese de acord să vină, erau precum o formulă voodoo pe care o recită cineva atunci când e nevoie și dincolo de care nu ai voie să privești: cum te poți descurca atunci când trebuie să ai de-a face cu oameni?

Observă că standul rezervat celor pe care Ferris îi numise elita intelectuală era mai spațios decât cel pregătit pentru oficialitățile guvernamentale. Se surprinse simțind o rapidă plăcere furișă la gândul că el fusese plasat pe rândul din față. Întoarse capul spre a se uita la scaunele din spatele lui. Senzația pe care o avu fu asemenea unui mic șoc: acea adunare aleatorie, ștearsă, searbădă nu constituia imaginea sa despre o elită intelectuală. Văzu bărbați beligeranți la modul defensiv și femei îmbrăcate fără gust – văzu chipuri meschine, înciudate, bănuitoare care purtau o marcă incompatibilă cu purtătorul standard de intelect: marca nesiguranței. Nu putu decoperi nicio față pe care s-o știe, niciun chip pe care să-l recunoască drept faimos și pe nimeni care să aibă șanse de a dobândi vreodată o atare recunoaștere.

Se întrebă după ce criterii fuseseră selectate aceste persoane.

Apoi remarcă o figură greoaie în rândul doi, figura unui bărbat în vârstă, cu o față prelungă, lipsită de energie care îi părea cumva cunoscută, deși nu își putea aduce aminte absolut nimic în legătură cu el, cu excepția unei vagi amintiri, asemenea unei fotografii văzute în vreo revistă dubioasă. Se aplecă spre o femeie și o întrebă, arătând cu degetul:

— Îmi puteți spune numele acelui domn?

Femeia răspunse, șoptind cu respect și admirație:

— Acela este doctorul Simon Pritchett!

Doctorul Stadler întoarse capul, dorind ca să nu-l vadă cineva, ca nimeni să nu afle vreodată că fusese un membru al acelui grup.

Își ridică privirea și văzu că Ferris conducea întreaga gașcă de reporteri către el. Văzu cum Ferris își îndreaptă brațul către el, așa cum face un ghid turistic și declară, atunci când erau destul de aproape spre a fi auziți:

— Dar de ce să vă pierdeți timpul cu mine, când acolo se află sursa realizării zilei de azi, omul care a făcut totul posibil... doctorul Robert Stadler!

O clipă i se păru că zărește o privire deplasată pe chipurile istovite, cinice ale ziariștilor, o privire ce nu era chiar respect, așteptare sau speranță, ci mai degrabă un ecou al acestora, asemenea unei palide reflecții a privirii pe care ar fi avut-o în tinerețea lor când ar fi auzit numele lui Robert Stadler. În acea clipă, simți un impuls pe care nu l-ar fi recunoscut: acela de a le spune că nu știa nimic despre evenimentul de azi, că puterea lui era mai mică decât a lor, că fusese adus aici în calitate de pion într-un fel de joc al încrederii, aproape ca un... prizonier.

În loc de asta, se auzi răspunzând la întrebările lor, cu tonul infatuat, condescendent al unuia care știe toate secretele celor mai înalte autorități: „Da, Institutul de Stat pentru Știință este mândru de prestația sa publică... Institutul de Stat pentru Știință nu este unealta unor interese private sau a lăcomiei personale, este devotat bunăstării omenirii, binelui umanității în ansamblu..." – declamând, precum un dictafon, dezgustătoarele generalități pe care le auzise de la doctorul Ferns.

Nu-și dădea voie să știe că sentimentul pe care-l avea față de sine era acela de silă; identifica emoția, dar nu obiectul său; era silă față de oamenii din jurul său, își spuse; ei erau cei care îl sileau să suporte acest rușinos spectacol. Ce poți face – cugetă el – atunci când trebuie să ai de-a face cu lumea?

Ziariștii își luau scurte notițe după răspunsurile sale. Fețele lor semănau cu niște roboți care acționau din rutina de a pretinde că auzeau noutăți în afirmațiile goale de sens ale unui alt robot.

— Domnule doctor Stadler, îl întrebă unul dintre ei, arătând către clădirea de pe deal, este adevărat că socotiți Proiectul X drept cea mai măreață realizare a Institutului de Stat pentru Știință?

Se lăsă o tăcere mormântală.

— Proiectul... X...?

Știa că e ceva greșit, de rău augur, în tonul vocii sale, pentru că văzu cum se înalță capetele ziariștilor, ca la sunetul unei alarme; îi văzu că așteaptă, cu creioanele în aer.

Pentru o clipă, în timp ce-și simțea mușchii feței desfăcându-se într-un fals zâmbet, simți o teroare fără formă, aproape supranaturală, ca și cum ar fi perceput din nou lucrarea silențioasă a unei mașinării bine unse, ca și cum ar fi fost prins în ea, ca și cum ar face parte din ea și ar executa irevocabila ei dorință.

— Proiectul X? rosti el încet, cu tonul misterios al unui conspirator. Păi, domnilor, valoarea – și motivația – oricărei realizări a Institutului de Stat pentru Știință nu trebuie puse la îndoială, având în vedere că este o companie nonprofit – trebuie să spun mai multe?

Își înălță capul și observă că doctorul Ferris stătuse la marginea grupului pe toată durata interviului. Își puse întrebarea dacă doar își imagina el că privirea doctorului Ferris părea acum mai puțin tensionată – și mai impertinentă.

Două mașini splendide sosiră în viteză maximă pe terenul de parcare și se opriră în scârțâit de frâne. Ziariștii îl părăsiră în mijlocul unei propoziții și plecară în goană spre a întâmpina grupul care se dădea jos din mașini.

Doctorul Stadler întoarse capul către Ferris.

— Ce este Proiectul X? întrebă el brusc.

Doctorul Ferris zâmbi într-un mod inocent și în același timp insolent.

— O companie nonprofit, răspunse el și plecă în grabă spre a-i întâmpina pe nou-veniți.

Din șoaptele respectuoase ale mulțimii, doctorul Stadler află că mititelul în costum șleampăt de in, care arăta ca un șarlatan, pășind energic în centrul noului grup, era dl Thompson, șeful Statului. Domnul Thompson zâmbea, încruntându-se și lătrând răspunsuri ziariștilor. Doctorul Ferris se preumbla printre membrii grupului, cu grația unei pisici care se freacă de picioarele diverselor persoane. Grupul se apropie și îl văzu pe Ferris ghidându-i în direcția sa.

— Domnule Thompson, rosti sonor doctorul Ferris, în timp ce se apropiau, îmi dați voie să vi-l prezint pe doctor Robert Stadler?

Doctorul Stadler văzu ochii micului șarlatan cum îl studiază o fracțiune de secundă: ochii aceia vădeau un fel de admirație superstițioasă, ca la vederea unui fenomen dintr-un tărâm mistic pururi de neînțeles domnului Thompson – și posedau șiretenia penetrantă, calculată a unui agent electoral care are senzația că nimic nu este imun la standardele lui, o privire asemenea echivalentului vizual al cuvintelor: „care-i șmecheria ta?".

— E o onoare, domnule doctor, onoare, cu siguranță, rosti domnul Thompson sprinten, strângându-i mâna.

Află că bărbatul cel înalt, cu umerii gârboviți și cu tunsoare militară era domnul Wesley Mouch. Nu reținu numele celorlalți, ale căror mâini le strânse. În timp ce grupul se îndrepta către tribuna oficialităților, el rămase cu senzația arzătoare a unei descoperiri cu care nu îndrăznea să se confrunte: descoperirea că se simțise îngrijorător de încântat de semnul de încuviințare din cap făcut de micuțul șarlatan.

O echipă de tineri organizatori, care semănau cu plasatorii de cinematograf, își făcură apariția de undeva cu cărucioare cu niște obiecte strălucitoare, pe care începură să le distribuie adunării. Obiectele respective erau binocluri. Doctorul Ferris își luă locul la microfonul unui sistem de amplificare care se afla lângă standul oficialităților. La un semn al lui Wesley Mouch, vocea lui bubui brusc pe deasupra preriei, o voce onctuoasă, înșelător de solemnă, transformată de către ingeniozitatea inventatorului microfonului în sunetul și puterea unui gigant:

— Doamnelor și domnilor...!

Mulțimea amuți, toate capetele se întoarseră către figura plină de grație a doctorului Floyd Ferris.

— Doamnelor și domnilor, ați fost aleși – ca recunoaștere a distinsului serviciu public și a loialității dumneavoastră – spre a fi martorii dezvăluirii unei realizări de o asemenea colosală importanță, de o cuprindere atât de uluitoare, de posibilități atât de creatoare de epocă încât până în acest moment a fost cunoscut doar câtorva și doar sub numele de Proiectul X.

Doctorul Stadler își reglă binoclul pe singurul lucru vizibil – pe pata îndepărtatei ferme.

Văzu că era ruina părăsită a unei ferme, care fusese părăsită în mod clar cu mulți ani în urmă. Lumina cerului vădea coastele goale ale acoperișului, iar bucăți de sticlă în zigzag încadrau întunericul

ferestrelor goale. Văzu un șopron părăginit, turnul ruginit al unei roți de grădinărie și resturile unui tractor zăcând răsturnat.

Doctorul Ferris vorbea despre cruciații științei și despre anii de devoțiune altruistă, de trudă neîncetată și de cercetare perseverentă pe care îi înghițise Proiectul X.

Ciudat – își spuse doctorul Stadler, studiind ruinele fermei, că există o turmă de capre în mijlocul unei asemenea pustietăți.

Erau vreo cinci sau șase, unele moțăind, altele păscând letargic iarba pe care o puteau găsi printre buruienile pârjolite.

— Proiectul X, spunea doctorul Ferris, a fost dedicat unei cercetări speciale în domeniul sunetului. Știința sunetului are aspecte uimitoare, pe care oamenii de rând nici nu le bănuiesc...

La vreo cincisprezece metri de fermă, doctorul Stadler văzu o structură, în mod clar nouă și lipsită complet de utilitate: părea un fel de șiruri de postamente de metal, care se înălțau în aer, fără a sprijini, fără a duce undeva.

Doctorul Ferris vorbea acum despre natura vibrațiilor sonore.

Doctorul Stadler își îndreptă binoclul către orizontul de dincolo de fermă, dar acolo, pe zeci de mile, nu se vedea nimic. Mișcarea bruscă, căznită a uneia dintre capre își readuse atenția la turmă.

Observă că acele capre erau priponite de țăruși înfipți din loc în loc în pământ.

— ...Și s-a descoperit, rosti doctorul Ferris, că există anumite frecvențe ale vibrațiilor sonore, care nu pot fi blocate de nicio structură, organică sau inorganică...

Doctorul Stadler remarcă un punct argintiu dincolo de buruienile dintre animale; era un ieduț care nu fusese priponit ; tot sărea și țopăia pe lângă mama sa.

— ...Raza sonoră este controlată de un pupitru din interiorul laboratorului subteran, zicea doctorul Ferris, arătând către clădirea de pe deal. Acel pupitru este poreclit de noi, cu afecțiune, „Xilofonul", pentru că trebuie să ai mare grijă să atingi clapele potrivite, sau, mai degrabă, se tragi manetele potrivite. Pentru această ocazie specială, a fost construită aici o extensie a Xilofonului, conectată cu cel dinăuntru – arătă el către panoul din fața standului oficialităților – pentru ca dumneavoastră să aveți posibilitatea de a fi martorii întregii operațiuni și de a vă da seama de simplitatea întregii proceduri...

Doctorul Stadler găsi în urmărirea cu privirea a ieduțului o plăcere, un fel de plăcere reconfortantă. Micuța creatură părea a nu avea mai mult de o săptămână, arăta asemenea unei mingii de blană albă cu picioare lungi și grațioase; continua să țopăie într-un mod deliberat stângaci, de o sălbăticie veselă, cu toate cele patru picioare ținute drepte și țepene. Părea a sări spre razele de soare, spre aerul verii, spre bucuria de a-și descoperi propria existență.

— ...Sunetul razei este invizibil, inaudibil și complet controlabil din punctul de vedere al țintei, direcției și distanței. În primul său test public, pe care îl veți urmări în scurtă vreme, a fost setat să acopere un sector restrâns, de doar două mile, în perfectă siguranță, întregul spațiu fiind curățat pe o rază de douăzeci de mile de jur-împrejur. Echipamentul generator actual aflat în laboratorul nostru este capabil să producă raze care pot ajunge – prin orificiile pe care aveți posibilitatea de a le vedea sub dom – pe întreg teritoriul aflat pe o rază de o sută de mile, un cerc cu o periferie care se întinde de la țărmul fluviului Mississippi, cam de la Podul Taggart Transcontinental Railroad, până la Des Moines și Fort Dodge, Iowa, la Austin, Minnesota, la Woodman, Wisconsin, la Rock Island, Illinois. Acesta este doar un modest început. Posedăm cunoștințele tehnice spre a construi generatoare cu o rază de acțiune de două și trei sute de mile – dar din cauza faptului că nu am putut obține la timp o cantitate suficientă de metal rezistent la temperaturi înalte, așa cum este metalul Rearden, e trebuit să ne mulțumim cu prezentul nostru echipament și cu actuala rază de acțiune. În onoarea distinsului nostru director, domnul Thompson, sub a cărui înțeleaptă administrație a Institutului de Stat pentru Știință au fost acordate fondurile fără de care Proiectul X nu ar fi fost posibil, această măreață invenție va fi cunoscută din acest moment drept Armonizatorul Thompson!

Mulțimea aplaudă. Domnul Thompson rămase nemișcat, fața fiindu-i cuprinsă de o înțepeneală semiconștientă. Doctorul Stadler avu certitudinea că acest șarlatan de duzină avusese tot atât de puțin de-a face cu Proiectul ca și oricare dintre plasatori, că el nu avea nici inteligența, nici inițiativa, nici măcar suficientă premeditare spre a face să fie scoasă pe piață o nouă capcană de popândăi și că el, de asemenea, nu era decât un pion al unui mecanism silențios – un mecanism care nu avea centru, conducător, direcție, un mecanism care nu fusese pus

în mișcare de către doctorul Ferris sau de către Wesley Mouch, sau de către oricare dintre creaturile înspăimântate din tribune, ori de către creaturi din spatele scenei – un mecanism impersonal, lipsit de gândire, fără trup, pe care nu-l conducea nimeni și ai cărui pioni erau cu toții, fiecare în funcție de propriul său grad de răutate. Doctorul Stadler strânse marginea băncii: simțea dorința de a sări în picioare și de a o zbughi.

— ...Cât despre funcția și scopul razei sonore, nu voi spune nimic. O voi lăsa să vorbească singură. Acum o veți vedea cum funcționează. Când doctorul Blodgett acționează manetele Xilofonului, vă sugerez să ațintiți privirile asupra țintei – care este acea fermă aflată la două mile distanță. Nu va mai fi nimic altceva de văzut. Raza în sine este invizibilă. De multă vreme toți gânditorii progresiști au acceptat că nu există entități, ci doar acțiuni – și nici valori, ci doar consecințe. Acum, doamnelor și domnilor, veți vedea acțiunea și consecințele Armonizatorului Thompson.

Doctorul Ferris făcu o plecăciune, se îndepărtă încet de lângă microfon și veni să se așeze pe bancă, alături de doctorul Stadler.

La standul de lângă pupitru veni un personaj ușor corpolent, cu un aer tineresc și își ridică privirea expectativ către domnul Thompson. Acesta păru cu desăvârșire uluit pentru o clipă, ca și cum i-ar fi ieșit ceva din minte, până când Wesley Mouch se aplecă către el și îi șopti ceva la ureche.

— Contact! rosti cu voce tare domnul Thompson.

Doctorul Stadler nu suportă să vadă mișcarea grațioasă, unduitoare, efeminată, a mâinii doctorului Blodgett, în timp ce împingea prima manetă de pe pupitrul de comandă, apoi următoarea. El își ridică binoclul și privi ferma.

În momentul în care își reglă binoclul, o capră trăgea de lanțul ei, ajungând placid la un mărăcine înalt, uscat. În clipa următoare, capra se înălță în aer, răsturnată, cu picioarele în sus, zvâcnind, apoi căzu într-o grămadă alcătuită din șapte capre cuprinse de convulsii. Până când doctorul Stadler își crezu ochilor, grămada era lipsită de suflare, cu excepția piciorului unui animal care ieșea afară din grămadă, țeapăn ca un băț și tremurând ca zgâlțâit de un vânt puternic. Ferma se destrămă în zdrențe de șindrilă și se prăbuși, urmat de gheizerul cărămizilor șemineului. Tractorul se transformă într-o clătită. Turnul

roții de grădinărie se crăpă, iar bucăți din ea loviră solul, în vreme ce roata încă descria o lungă curbă prin aer, ca prin propria-i tacticoasă voință. Coastele și traversele de metal ale solidului postament recent construit se prăbușiră precum o structură de chibrituri doborâte de o răsuflare. Se petrecu atât de iute, atât de incontestabil, încât doctorul Stadler nu simți nicio groază, nu simți nimic, nu era realitatea pe care o cunoscuse, era tărâmul coșmarului unui copil, în care obiectele materiale pot fi dizolvate prin mijlocirea unei simple dorințe pline de răutate.

Își luă binoclul de la ochi. Se uita la o prerie pustie. Nu exista fermă, în depărtare nu se vedea nimic altceva decât o dungă întunecată care semăna cu umbra unui nor.

De pe scaunele din spatele său se înălță doar un țipăt, ascuțit, ca și cum ar fi leșinat vreo femeie. Se întrebă în sinea lui de ce oare a trebuit să țipe la atât de multă vreme după cele văzute – apoi își dădu seama că timpul scurs de la atingerea primei manete nu fusese nici măcar de un minut.

Își ridică din nou binoclul, ca și cum ar fi nădăjduit brusc că nu va vedea decât umbra norului. Dar obiectele materiale continuau să se afle acolo; erau o grămadă de resturi. Își îndreptă binoclul către ruine; pe dată, își dădu seama că se uita după ieduț. Nu-l găsea; nu era decât o grămadă de blană cenușie.

Când îndepărtă binoclul de la ochi și întoarse capul, văzu că doctorul Ferris se uită la el. Avu certitudinea că, pe întreg parcursul testului, Ferris nu urmărise ținta, ci fața sa, ca spre a-și da seama dacă el, Robert Stadler, îi poate face față razei.

— Aceasta este tot, anunță prin microfon corpolentul doctor Blodgett, pe tonul mieros al unui supraveghetor de magazin universal. Nu mai există în scheletul structurilor niciun cui sau nit, iar în trupurile animalelor nu a mai rămas niciun vas de sânge nespart.

Mulțimea se foia cu mișcări bruște și șoapte pe tonuri înalte. Oamenii se uitau unii la alții, ridicându-se nesiguri și așezându-se din nou, cerând neobosiți doar o pauză. În șoapte era un sunet de isterie ascunsă. Părea că așteptau să li se spună ce anume să gândească.

Doctorul Stadler văzu o femeie care era însoțită pe treptele ce coborau de la rândul din spate, cu capul în piept și cu o batistă ținută la gură: i se făcuse rău de la stomac.

Întoarse capul și îl văzu pe doctorul Ferris care se uita în continuare la el. Doctorul Stadler se dădu puțin pe spate, cu fața austeră și disprețuitoare, fața celui mai mare om de știință al națiunii, și întrebă:

— Cine a inventat chestia asta oribilă?

— Dumneata.

Doctorul Stadler îl privi fără a se clinti.

— Este doar un dispozitiv practic, rosti doctorul Ferris pe un ton plăcut, bazat pe descoperirile dumitale teoretice. A fost derivat din neprețuitele dumitale cercetări asupra naturii razelor cosmice și a transmisiei spațiale a energiei.

— Cine a lucrat la Proiect?

— Niște inși de mâna a doua, ca să zic așa. Serios, au existat extrem de puține dificultăți. Niciunul dintre ei n-ar fi fost în stare să înceapă conceperea primului pas către conceperea formulei dumitale de transmitere a energiei, dar pentru că acest lucru a fost făcut, restul a fost ușor.

— Care este scopul practice al acestei invenții? Care sunt „epocalele posibilități"?

— Oh, dar nu-ți dai seama? Reprezintă un neprețuit instrument de securitate publică. Niciun dușman nu l-ar ataca pe posesorul unei atari arme. Ea va elibera țara de frica unei agresiuni și îi va da posibilitatea să își plănuiască viitorul într-o manieră netulburată.

Vocea sa avea o ciudată neglijență, un ton de nonșalantă improvizație, ca și cum nici n-ar fi încercat, nici nu s-ar fi așteptat să fie crezut.

— Va dezamorsa fricțiunile sociale. Va promova pacea, stabilitatea și – așa după cum am arătat – armonia. Va elimina pericolul oricărui război.

— Care război? Care agresiune? Când întreaga planetă moare de foame, iar Statele Populare de-abia supraviețuiesc datorită pomenilor oferite de această țară – unde anume vezi dumneata pericolul unui război? Te aștepți ca acești sălbatici zdrențăroși să te atace?

Doctorul Ferris se uită în ochii lui.

— Dușmanii interni pot constitui o primedie la fel de mare pentru popor ca și cei externi, replică el. Poate chiar mai mare.

De data aceasta, vocea lui suna ca și cum se aștepta și era sigur că va fi înțeles.

— Sistemele sociale sunt extrem de precare. Dar gândește-te ce stabilitate poate fi obținută cu ajutorul câtorva instalații științifice

plasate în puncte strategice. Vor fi chezășia unei stări de permanentă pace, nu crezi?

Doctorul Stadler nu se clinti și nici nu răspunse; pe măsură ce se scurgeau secundele, iar chipul său își păstra o expresie neschimbată, începu să pară paralizat.

Ochii săi aveau privirea unui om care își dă seama că ceea ce știuse, știuse din primul moment, petrecuse ani întregi încercând să nu-și dea seama și se află acum angajat într-o luptă între viziunea sa și puterea de a-i nega existența.

— Nu știu despre ce anume vorbești! rosti el sec în cele din urmă.

Doctorul Ferris zâmbi.

— Niciun om de afaceri sau industriaș lacom n-ar fi finanțat Proiectul X, zise el încetișor, pe tonul unei discuții relaxate, lipsite de formalisme. Nu și-ar fi putut permite. Este o investiție enormă, fără perspectiva unor câștiguri materiale. Ce profit ar fi putut aștepta de la lucrul acesta? Nu există profituri care pot fi trase de pe urma acelei ferme – arătă către dunga întunecată din depărtare. Dar, așa după cum ai remarcat pe bună dreptate, Proiectul X trebuia să fie o întreprindere nonprofit. Spre deosebire de o firmă de afaceri, Institutul de Stat pentru Știință n-a avut probleme în obținerea fondurilor pentru Proiect. N-ai auzit ca Institutul să fi avut dificultăți finaciare în ultimii doi ani, nu-i așa? Iar de obicei constituia o mare problemă faptul de a-i face să voteze fondurile necesare pentru mersul înainte al științei. Întotdeauna pretindeau diverse dispozitive în schimbul banilor lor, așa după cum obișnuiai să remarci. Ei bine, iată un dispozitiv pe care unii oameni aflați la putere l-ar putea aprecia cu adevărat. I-au pus pe ceilalți să voteze pentru asta. N-a fost greu. De fapt, foarte mulți dintre ceilalți s-au simțit în siguranță votând fonduri pentru un proiect care era secret – erau siguri că e important, din moment ce ei nu erau considerați suficient de importanți spre a fi puși la curent în privința lui.

Existau, desigur, câteva persoane sceptice și unele care se îndoiau. Dar acestea renunțară în momentul în care li se aduse la cunoștință că șeful Institutului era doctorul Robert Stadler, ale cărui judecată și integritate nu le puteau pune la îndoială.

Doctorul Stadler privea în jos, către unghiile lui.

Sunetul strident al microfonului făcu mulțimea să devină brusc atentă; lumea părea să se afle în pragul panicii. Un crainic, cu o voce

aidoma unei mitraliere care scuipă zâmbete, lătră vesel că urmau să fie martorii transmisiunii radio care va face publică întregii națiuni știrea măreței descoperiri. Apoi, consultându-și ceasul, textul și brațul lui Wesley Mouch care făcea semne, el strigă în strălucitorul cap de șarpe al microfonului – în sufrageriile, birourile, garsonierele, creșele țării:

— Doamnelor și domnilor! Proiectul X!

Doctorul Ferris se aplecă înspre doctorul Stadler – pe fundalul ritmului ca un staccato de copite al glasului crainicului care galopa de-a lungul continentului cu descrierea noii invenții – și rosti pe un ton de remarcă întâmplătoare:

— Este de o importanță vitală ca să nu existe critici ale Proiectului în țară, în acest moment precar – apoi adăugă, pe jumătate ca din întâmplare, pe jumătate în glumă: Să nu existe niciun fel de critici vreodată.

— ...iar conducătorii politici, intelectuali și morali ai națiunii, – urla crainicul în microfon – care au fost martorii acestui măreț eveniment, în calitate de reprezentanți ai dumneavoastră și în numele dumneavoastră, vă vor spune acum personal felul în care l-au perceput!

Domnul Thompson fu primul care urcă treptele de lemn către platforma microfonului. Rosti un discurs scurt, salutând o nouă eră și declarând – cu tonul beligerant al unei provocări adresate unor inamici neidentificați – că știința aparține poporului și că fiecare om de pe fața pământului are dreptul la o parte din avantajele create de progresul tehnologic.

Urmă Wesley Mouch. El vorbi despre planificare socială și despre necesitatea unei ralieri unanime în sprijinul celor care planifică. Vorbi despre disciplină, unitate, austeritate și datoria patriotică de a suporta, temporar, dificultățile.

— Am mobilizat cele mai bune creiere ale țării noastre spre a lucra pentru bunăstarea dumneavoastră. Această mare invenție a reprezentat produsul geniului unui om a cărui devoțiune față de cauza umanității nu trebuie pusă la îndoială, un om recunoscut de toată lumea drept cea mai măreață minte a secolului – doctorul Robert Stadler!

— Ce? se sufocă doctorul Stadler, rotindu-se către Ferris.

Doctorul Ferris se uită la el cu o privire plină de răbdătoare blândețe.

— Nu mi-a cerut permisiunea să spună asta! rosti doctorul Stadler pe un ton jumătate tăios, jumătate șoptit.

Doctorul Ferris făcu, cu brațele larg deschise, un gest de neputință încărcată de reproș.

— Acum îți dai seama, doctore Stadler, cât de regretabil este să te lași deranjat de chestiuni politice pe care le-ai socotit întotdeauna nedemne de atenția și cunoașterea dumitale. Vezi dumneata, funcția domnului Mouch nu constă în a solicita permisiuni.

Personajul care stătea gârbovit pe podiumul vorbitorilor, încolăcindu-se pe microfon, și care vorbea pe tonul plictisit, disprețuitor al unei povestiri de doi bani era doctorul Simon Pritchett. El declara că noua invenție reprezenta un instrument de bunăstare socială, care garanta prosperitatea generală și că cel care se îndoia de acest clar adevăr era un dușman al societății, care trebuia tratat în conformitate.

— Această invenție, produsul doctorului Robert Stadler, remarcabilul iubitor al libertății...

Doctorul Ferris deschise o valiză-diplomat, scoase la iveală niște foi bătute curat la mașină și întoarse capul către doctorul Stadler.

— Dumneata vei constitui punctul culminat al transmisiei, zise el. Vei vorbi ultimul, la sfârșitul orei.

Întinse paginile.

— Iată discursul pe care îl vei ține.

Privirea sa comunică restul: spuse că nu fusese întâmplător felul în care își alesese cuvintele.

Doctorul Stadler luă foile, dar le ținu între vârfurile a două degete ținute drepte, cum ar ține cineva o bucată de hârtie murdară pe care vrea s-o arunce la coșul de gunoi.

— Nu ți-am solicitat să te numești „negrul" care scrie pentru mine, rosti el.

Sarcasmul din glas îi dădu lui Ferris indiciul: nu era momentul să fie sarcastic.

— Nu aș fi permis ca neprețuitul dumitale timp să fie irosit de scrierea de discursuri pentru radio, spuse doctorul Ferris. Am fost ferm convins că vei aprecia acest lucru.

Rostise aceste cuvinte pe un ton de politețe nesinceră, a cărei intenție era aceea de a fi recunoscută ca fiind nesinceră, tonul cu care îi arunci unui cerșetor pomana salvării aparențelor.

Răspunsul doctorului Stadler îl tulbură: doctoral Stadler socoti cuvenit să nu îl privească sau să se uite la manuscris.

— Lipsă de credință – mârâia un vorbitor vânjos de pe podium, pe tonul unei bătăi de stradă – lipsa de credință este singurl lucru de care

trebuie să ne temem! Dacă avem încredere în planurile conducătorilor noștri, ei bine, planurile vor funcționa, iar noi ne vom bucura de prosperitate, relaxare și belșug. Indivizii care se tot îndoiesc și ne distrug moral, ei sunt aceia care ne țin în lipsuri și mizerie. Dar nu avem de gând să-i mai lăsăm să facă acest lucru, suntem aici pentru a proteja poporul, iar dacă vreunul dintre acești îndoiți șmecheri apar pe aici, credeți-mă, o să avem noi grijă de el!

— Ar fi regretabil, zise doctoral Ferris cu o voce blândă, să fie stârnit un resentiment popular împotriva Institutului de Stat pentru Știință într-un moment exploziv precum cel de acum. Există multă nemulțumire și tulburare în țară, iar dacă oamenii ar înțelege greșit natura noii invenții, e de așteptat ca ei să-și verse furia pe toți oamenii de știință. Care n-au fost niciodată populari în rândul maselor.

— Pace, cânta în microfon o femeie înaltă și zveltă, această invenție este un măreț, nou instrument de pace. Ea ne va proteja de intențiile agresive ale dușmanilor egoiști, ea ne va da posibilitatea să respirăm liber și să învățăm să ne iubim semenii.

Avea o față osoasă, cu o gură ce se amărâse la petreceri cu cocktailuri, și purta o rochie lungă de un albastru stins, care sugera vestmântul de concert al unei cântărețe la harpă.

— Poate fi considerat drept acel miracol care a fost considerat imposibil în istorie – sinteza finală a științei și a iubirii! continuă ea.

Doctorul Stadler privi chipurile celor din tribune. Ședeau liniștiți acum, ascultau, dar aveau ceva de amurg în privire, o privire înfricoșată care se afla în procesul de a fi acceptată ca permanentă, privirea unor răni sângerânde care sunt diminuate sub vălul infecției. Ei știau, la fel cum știa și el, că ei reprezentau țintele canalelor fără formă care ieșeau din domul clădirii-ciupercă – iar el își punea întrebarea în ce mod își liniștea acum mințile și scăpau de această cunoaștere; el știa că vorbele pe care erau nerăbdători să le absoarbă și să le creadă constituiau lanțurile care se strecurau spre a-i priponi, asemenea caprelor, într-o manieră sigură, în zona de acoperire a acelor canale. Erau nerăbdători să creadă; el distinse liniile strânse ale buzelor lor, privirile bănuitoare aruncate vecinilor lor – ca și cum oroarea care îi amenința nu era raza sonoră, ci oamenii care îi vor face să o recunoască drept oroare. Ochii lor se acopereau cu un văl, dar ceea ce mai rămăsese vizibil din rană reprezenta un strigăt de ajutor.

– Ce crezi că e-n mintea lor? întrebă doctorul Ferris încetișor. Rațiunea e singura armă a omului de știință, iar rațiunea n-are putere asupra oamenilor, nu-i așa? Într-o epocă precum cea de față, în care țara se destramă, mulțimile sunt purtate de oarba disperare până la limita revoltelor pe față și a violențelor – ordinea trebuie menținută prin orice mijloc aflat la dispoziție. Cum putem reacționa atunci când avem de-a face cu oameni?

Doctorul Stadler nu răspunse.

O femeie planturoasă, cu un sutien nepotrivit pe sub o rochie pătată de transpirație, spunea la microfon – la început doctorului Stadler nu-i veni a crede – că noua invenție trebuia întâmpinată cu deosebită recunoștință de către mamele țării.

Doctorul Stadler întoarse capul în altă direcție; observându-l, Ferris nu putea vedea nimic altceva decât nobila linie a frunții înalte și ridul adânc de amărăciune de la colțul gurii.

Brusc, fără vreo altă legătură sau avertisment, Robert Stadler se întoarse spre a-l confrunta. Era asemenea unei izbucniri a sângelui dintr-o crăpătură neașteptată a unei răni aproape închise: fața lui Stadler era deschisă, de durere, de groază, de sinceritate, ca și cum, în acea clipă, atât el, cât și Ferris ar fi fost ființe umane, și mormăi cu incredibilă disperare:

— Într-un secol civilizat, Ferris, într-un secol civilizat!

Doctorul Ferris produse și prelungi, cu încetineală, un mic chicotit.

— Nu înțeleg despre ce anume vorbești, replică el, pe tonul unei citări.

Doctorul Stadler își lăsă privirea în jos.

Când Ferris vorbi din nou, glasul său avea în ton o imperceptibilă nuanță de ceva ce Stadler nu putea defini, cu excepția faptului că nu făcea parte dintr-o discuție civilizată:

— Ar fi regretabil dacă s-ar petrece ceva care să pună în pericol Institutul de Stat pentru Știință. Ar fi cel mai regretabil lucru dacă Institutul ar trebui închis sau dacă oricare dintre noi am fi obligați să-l părăsim. Unde anume ne-am duce? În ziua de azi, oamenii de știință reprezintă un lux exorbitant – și nu au mai rămas multe persoane sau instituții care să-și permită lucruri necesare, ca să nu mai pomenim de obiecte de lux. Nu există uși deschise pentru noi. Nu am fi bine primiți în departamentul de cercetare al unui concern industrial,

cum ar fi, să zicem, Rearden Steel. În plus, dacă s-ar întâmpla să ne facem dușmani, de aceiași dușmani s-ar teme orice persoană tentată să folosească talentele noastre. Un om ca Rearden s-ar fi luptat pentru noi. Oare și un om ca Orren Boyle? Dar asta reprezintă o speculație pur teoretică, pentru că, de fapt, toate instituțiile de cercetare științifică au fost închise prin lege – prin Directiva 10-289, dată, după cum probabil nu știi, de către dl Wesley Mouch. Te gândești, poate, la universități? Ele se află în aceeași poziție. Ele nu-și pot permite să-și creeze dușmani. Cine ar sări în apărarea noastră? Bănuiesc că cineva ca Hugh Akston ne-ar lua apărarea, dar a ne gândi la așa ceva înseamnă a ne face vinovați de anacronism. El aparținea unei epoci diferite. Condițiile ivite în realitatea noastră au făcut de multă vreme continuarea existenței lui. Și nu cred că doctorul Simon Pritchett sau generația crescută sub îndrumarea sa ar fi capabili sau dispuși să ne apere. N-am crezut niciodată în eficacitatea idealiștilor – dar tu? – iar epoca asta nu e pentru idealismul lipsit de practicitate. Dacă cineva ar vrea să se opună politicii guvernului, cum anume s-ar face el auzit? Prin intermediul acestor domni de la presă, doctore Stadler? Cu ajutorul acestui microfon? A mai rămas oare vreun ziar independent în țară? Vreun post de radio necontrolat? Vreo bucată de proprietate privată sau vreo opinie personală? (Tonul vocii era limpede acum: era acela al unui mardeiaș.) O opinie personală reprezintă sigurul lux pe care nu și-l poate permite nimeni în ziua de azi.

Buzele doctorului Stadler se mișcară țepene, la fel de țepene precum mușchii caprelor:

— Vorbești cu Robert Stadler.

— Nu am uitat lucrul acesta. Vorbesc tocmai pentru că nu l-am uitat. „Robert Stadler" este un nume ilustru și mi-ar părea nespus de rău să-l văd distrus. Dar ce înseamnă un nume ilustru în ziua de azi? În ochii cui? – brațul său arătă către tribune. În ochii unor oameni precum cei pe care-i vezi în jur? Dacă ei vor crede, atunci când li se va spune acest lucru, că un instrument al morții reprezintă o unealtă a prosperității – n-ar crede ei oare dacă li se va spune că Robert Stadler este un trădător și un dușman al statului? Te-ai baza într-o astfel de situație pe faptul că acest lucru nu e adevărat? Te gândești la adevăr, doctore Stadler? Chestiunea adevărului nu are legătură cu problemele sociale. Principiile nu au influență asupra afacerilor publice. Rațiunea nu are putere asupra ființelor umane. Logica este neputincioasă. Mo-

ralitatea este superfluă. Nu-mi răspunde acum, doctore Stadler. Îmi vei răspunde vorbind la microfon. Ești următorul care ia cuvântul.

Privind către dunga neagră a fermei aflate în depărtare, doctorul Stadler realiză că senzația pe care o avea era aceea de teroare, dar nu-și dădea voie să-i afle natura. El, care fusese capabil să studieze particulele și subparticulele din spațiul cosmic, nu-și dădea voie să examineze această senzație și să înțeleagă că se compunea din trei părți: o parte era teroarea unei viziuni care părea a sta în picioare în fața ochilor săi, viziunea inscripției care fusese gravată, în onoarea sa, deasupra intrării Institutului: „Minții neînfricate, adevărului sacru" – o altă parte era o frică firească, instinctuală, animalică de distrugerea fizică, o umilitoare frică pe care, în lumea civilizată a copilăriei sale, nu se așteptase s-o trăiască vreodată, iar cea de-a treia era teroarea de a ști că, trădând-o pe prima, te predai singur tărâmului celei de-a doua.

Merse către eșafodajul vorbitorilor, cu pași înceți și fermi, cu fruntea sus, cu manuscrisul discursului mototolit între degete.

Părea că se îndreaptă spre a urca fie către un piedestal, fie către ghilotină. Așa după cum, în momentul morții, întreaga viață a unui om se derulează la iuțeală în fața lui, el mergea pe fundalul glasului crainicului care îi citea țării lista realizărilor și carierei lui Robert Stadler. O ușoară convulse tulbură chipul lui Robert Stadler la auzul cuvintelor: „...fost șef al Departamentului de Fizică al Universității Patrick Henry". Realiză vag, ca și cum cunoașterea nu ar fi existat înlăuntrul lui, ci în interiorul unei persoane pe care o lăsa în urmă, că mulțimea se pregătea să fie martora unui act de distrugere mai teribil decât distrugerea fermei.

Urcase deja primele trei trepte ale eșafodajului, când în față se năpusti un tânăr ziarist, alergă spre el și, din spate, se prinse cu mâna de balustrada scărilor spre a-l opri.

— Domnule doctor Stadler! șopti el disperat. Spuneți-le adevărul! Spuneți-le că n-aveți nicio legătură cu chestia asta! Spuneți-le ce fel de mașinărie infernală este și în ce scop se intenționează a fi folosită! Spuneți țării ce fel de oameni încearcă s-o conducă! Nimeni nu poate pune la îndoială cuvântul dumneavoastră! Spuneți-le adevărul! Salvați-ne! Sunteți singurul care poate!

Doctorul Stadler privi în jos către el. Era tânăr; mișcările și vocea sa aveau acea claritate rapidă, precisă care aparține competenței; printre colegii săi mai în vârstă, corupți, obsedați de favoruri, reușise

să pătrundă în elita presei politice, cu ajutorul unei ultime, irezistibile licăriri de abilitate. Avea o privire de o inteligență nerăbdătoare, neînfricată; era genul de privire care fusese îndreptată către el de pe băncile sălilor de curs.

Observă că ochii acestui băiat erau căprui; aveau o nuanță de verde.

Doctorul Stadler întoarse capul și văzu că Ferris sosise în grabă lângă el, asemenea unui servitor sau a unui temnicer.

— Nu mă aștept să fiu insultat de tineri derbedei lipsiți de loialitate, care au motive să trădeze, rosti cu glas tare doctorul Stadler.

Doctorul Ferris se roti către tânăr și rosti sec, fără a-și controla mimica feței, deformată de furie, din pricina neașteptatei și neplanificatei întâmplări:

— Dă-mi legitimația dumitale de presă și permisul de muncă!

— Sunt mândru, citi doctorul Robert Stadler în microfon, pe fundalul liniștii atente a națiunii, că anii mei de muncă în serviciul științei mi-au prilejuit onoarea de a pune în mâinile mărețului nostru conducător, dl Thompson, un nou instrument cu un incalculabil potențial pentru o influență civilizatoare și eliberatoare asupra minții omului...

Cerul avea răsuflarea stagnantă a unui furnal, iar străzile din New York erau aidoma unor conducte care funcționau nu pe bază de aer și lumină, ci de praf topit. Dagny se afla la un colț de stradă, unde o lăsase autobuzul aeroportului și privea cu pasivă mirare orașul. Clădirile păreau istovite de săptămânile de căldură estivală, dar lumea părea istovită de secolele de suferință morală. Stătea acolo privindu-le, dezarmată de o enormă senzație de ne-realitate.

Acea senzație de ne-realitate fusese singura ei senzație din primele ore ale dimineții – din momentul în care, la capătul unei autostrăzi pustii, intrase într-un oraș necunoscut și oprise primul trecător spre a-l întreba unde anume se află.

— Watsonville, răspunse el.

— Ce stat, vă rog? întrebă ea.

Bărbatul îi aruncă o privire și zise:

— Nebraska.

Apoi se îndepărtă grăbit.

Ea zâmbi melancolic, știind că el se întreba de unde venise și că nicio explicație pe care și-ar fi putut-o imagina n-ar fi atât de fantastică precum adevărul. Totuși, Watsonville era cel care îi părea ei fantastic,

în timp ce mergea pe străzile sale către gară. Pierduse obiceiul de a observa disperarea ca aspect normal și dominant al existenței umane, atât de uman încât să devină neobservat, iar vederea sa o lovi cu toată nesăbuita lui futilitate. Vedea marca durerii și a fricii pe chipurile oamenilor și privirea evazivă care refuză să știe de ea – păreau să treacă prin mișcările unei enorme prefăcătorii, săvârșind un ritual pentru a ține la distanță realitatea, lăsând pământul să rămână nevăzut și viețile lor netrăite, de teama a ceva interzis într-un mod lipsit de cuvinte – și totuși ceea ce era interzis era simplul act de a privi natura durerii lor și de a pune sub semnul întrebării datoria lor de a o suporta. Ea vedea acest lucru cu atâta claritate încât tot dorea să se apropie de străini, să-I zgâlțâie, să le râdă în față și să le strige: „Ieșiți din starea asta!"

Nu exista un motiv pentru care oamenii să fie atât de nefericiți, își spuse în sinea ei, absolut niciun motiv... apoi își aduse aminte că motivul era singura putere pe care o alungaseră din existența lor.

Se urcă într-un tren al companiei Taggart având ca destinație cel mai apropiat aeroport; nu-și dezvălui nimănui identitatea: i se părea lipsit de relevanță. Se așeză la fereastra compartimentului, asemenea unui străin care a învățat limbajul incomprehensibil al celor din jurul său. Luă în mână un ziar aruncat; reuși, cu ceva efort, să înțeleagă ce anume era scris, dar nu și motivul pentru care fusese scris: totul îi părea atât de lipsit de sens într-un mod atât de copilăresc.

Se holbă uimită la un paragraf al unei știri a unei agenții din New York, care declara cu tărie că dl James Taggart dorea să se știe că sora sa murise într-un accident de avion, în pofida tuturor zvonurilor nepatriotice, care susțineau altceva. Încet, ea își aduse aminte de Directiva 10-289 și își dădu seama că Jim era stânjenit de suspiciunea publică cum că ea ar fi dispărut ca dezertor.

Felul în care fusese conceput paragraful sugera faptul că dispariția ei constituise o chestiune publică ce ieșea în evidență și care continua să agite spiritele. Mai conținea și alte sugestii: o menționare a tragicei morți a domnișoarei Taggart, într-o relatare despre numărul în creștere al accidentelor de avion, iar pe ultima pagină o publicitate semnată de Henry Rearden, care oferea o recompensă de 100 000 de dolari persoanei care va descoperi epava avionului ei.

Această publicitate îi dădea senzația unei probleme urgente; restul părea lipsit de sens.

Apoi, cu încetul, ea își dădu seama că întoarcerea ei constituia un eveniment public care va fi considerat drept o știre senzațională. Simțea o letargică sfârșeală la gândul că va reveni dramatic acasă, că se va întâlni cu Jim și cu presa și că va asista la toată agitația. Ar fi vrut să se termine toate astea în absența ei.

La aerodrom, văzu un reporter dintr-un orășel luând un interviu unor persoane oficiale care plecau. Așteptă până când termină, apoi se apropie de el, îi întinse actele de identitate și rosti pe un ton liniștit:

— Sunt Dagny Taggart. Ați putea, vă rog, să faceți cunoscut faptul că sunt teafără și că voi fi la New York în această după-amiază?

Avionul era pe punctul de a decola, iar ea scăpă de necesitatea de a răspunde la întrebări.

Privi cum preriile, râurile, orașele defilează dedesubt la o intangibilă distanță și își dădu seama că senzația de detașare pe care o ai atunci când privești pământul dintr-un avion era identică cu cea avută atunci când privești oamenii: doar că distanța dintre ea și oameni părea mai mare. Pasagerii ascultau la radio o transmisiune care părea să fie importantă, judecând după cât de concentrați erau. Prinse frânturi de voci false care vorbeau despre un fel de nouă invenție care urma să aducă niște neidentificate beneficii pentru bunăstarea unui neidentificat public. Cuvintele erau în mod limpede alese spre a nu transmite niciun înțeles; se întrebă în sinea ei cum are cineva pretenția că ascultă un discurs; și totuși, pasagerii făceau exact acest lucru.

Ei treceau prin interpretarea unui copil care, nefiind încă în stare să citească, ține o carte deschisă în mână și rostește cuvânt cu cuvânt orice anume vrea el să rostească, prefăcându-se că este conținut în incomprehensibilele linii negre. Dar copilul știe că joacă un joc, își spuse ea; oamenii aceștia se prefac că nu se prefac; ei nu cunosc altă stare de existență.

Senzația de ne-realitate rămase unica ei senzație, atunci când ateriză, când scăpă de o ceată de ziariști fără a fi văzută, evitând zona de staționare a taxiurilor și sărind în autobuzul aeroportului. În timpul călătoriei cu autobuzul, apoi când aștepta într-un colț de stradă, privind New Yorkul, avu senzația că vedea un oraș abandonat.

Nu avu nicio emoție că revine acasă, în momentul în care intră în apartamentul ei; locul părea a fi o convenabilă mașinărie pe care ea o putea folosi într-un anumit scop lipsit complet de semnificație.

Dar simți un impuls de energie, asemenea unei ceți care în sfârșit se risipește, atunci când ridică receptorul telefonului și sună la biroul lui Rearden din Pennsyilvania.

— Oh, domnișoară Taggart... domnișoară Taggart! rosti cu un geamăt bucuros vocea domnișoarei Ives cea severă și impasibilă.

— Bună, domnișoară Ives. Nu te-am speriat, nu-i așa? Știai că sunt teafără?

— Oh, da! Am auzit la radio în dimineața asta.

— Domnul Rearden e la birou?

— Nu, domnișoară Taggart. E... în Munții Stâncoși, căutând... adică...

— Da, știu. Ai idee unde putem da de el?

— Aștept din moment în moment să mă contacteze. Chiar acum face o escală la Los Gatos, Colorado. I-am telefonat în clipa în care am auzit știrile, dar era plecat din hotel și i-am lăsat un mesaj să mă sune. Zboară cu avionul aproape toată ziua, înțelegeți... dar o să mă sune atunci când o să se întoarcă la hotel.

— Ce hotel este?

— Eldorado Hotel, în Los Gatos.

— Mulțumesc, domnișoară Ives.

Era pe punctual de a închide.

— Oh, domnișoară Taggart!

— Da?

— Ce vi s-a întâmplat? Unde ați fost?

— O să... îți spun când ne vedem. Acum sunt la New York. Când o să sune dl Rearden, te rog comunică-i că voi fi în biroul meu.

— Da, domnișoară Taggart.

Puse receptorul în furcă, dar nu își luă de pe el mâna, încleștată de primul ei contact cu o substanță care avea să fie importantă. Privi la apartamentul ei și la orașul din fereastră, având o senzație de șovăire înainte de a se cufunda din nou în ceața lipsei de sens.

Ridică receptorul și sună la Los Gatos.

— Eldorado Hotel, rosti o voces somnoros-iritată de femeie.

— Ați putea prelua un mesaj pentru dl Henry Rearden? Rugați-l, atunci când vine, să...

— O secundă, vă rog, rosti tărăgănat vocea, pe tonul nerăbdător căruia îi displace orice efort, ca fiind o impunere.

Auzi declicul unor contacte, un bâzâit, câteva frânturi de tăcere, apoi vocea clară și fermă a unui bărbat care spuse:

— Alo?

Era Hank Rearden.

Ea se holbă la receptor ca la țeava unui tun, simțindu-se prinsă în capcană, incapabilă să respire.

— Alo? repetă el.

— Hank, tu ești?

Auzi un sunet slab, mai degrabă un oftat decât un gâfâit, apoi pârâitul lung, gol, al firului.

— Hank!

Niciun răspuns.

— Hank! urlă ea terorizată.

Avu senzația că aude efortul unei respirații, apoi auzi o șoaptă, care nu era o întrebare, ci o afirmație care spunea totul:

— Dagny.

— Hank, iartă-mă – oh, dragule, iartă-mă! – nu știai?

— Unde ești, Dagny?

— Ești bine?

— Bineînțeles.

— Nu știai că m-am întors și că... sunt în viață?

— Nu... nu știam.

— Of, Doamne, iartă-mă că am sunat...

— Ce tot vorbești? Dagny, unde ești?

— La New York. N-ai auzit la radio despre asta?

— Nu. De-abia am venit.

— Nu ți-au dat un mesaj s-o suni pe domnișoara Ives?

— Nu.

— Ești bine?

— Acum? – îl auzi chicotind încet; apoi sunetul unui râs tăcut, sunetul tinereții, crescând în glasul lui cu fiecare cuvânt.

— Când te-ai întors?

— În dimineața asta.

— Dagny, unde-ai fost?

Ea nu răspunse imediat.

— M-am prăbușit cu avionul, răspunse ea. În Munții Stâncoși. M-au recuperat niște oameni care m-au ajutat, dar n-am putut da de veste nimănui.

În vocea lui, râsul se stinse.

— Atât de grav a fost?

— Oh... oh, prăbușirea? Nu, n-a fost gravă. N-am pățit nimic. Adică ceva serios.

— În cazul acesta, de ce n-ai trimis vorbă?

— Nu erau... mijloace de comunicație.

— De ce-a durat atât de mult până te-ai întors?

— Nu pot răspunde la întrebarea asta... acum.

— Dagny, ai fost în pericol?

Tonul, pe jumătate zâmbitor, pe jumătate amar, al vocii ei era aproape de regret, când răspunse:

— Nu.

— Te-au ținut prizonieră?

— Nu, nu tocmai.

— În cazul acesta, te-ai fi putut întoarce mai devreme, dar n-ai vrut?

— E-adevărat, dar asta este tot ceea ce pot să-ți spun.

— Unde-ai fost, Dagny?

— Te deranjează dacă nu vorbim acum despre asta? Hai să așteptăm până ne întâlnim.

— Bineînțeles. Nu mai pun întrebări. Spune-mi doar atât: acum ești bine?

— Bine? Da.

— Vreau să spun: există vreo rană sau consecințe permanente?

Ea răspunse cu același sunet de zâmbet posomorât:

— Rană – nu. Cât despre consecințe permanente, nu știu.

— Diseară o să fii tot la New York?

— Păi, da. M-am întors definitiv.

— Sigur?

— De ce-ntrebi lucrul acesta?

— Nu știu. Bănuiesc că sunt prea obișnuit cu ceea ce se-ntâmplă... atunci când nu te pot găsi.

— M-am întors.

— Da. Ne vedem în câteva ore – vocea lui se întrerupse, ca și cum propoziția ar fi fost prea enormă spre a fi crezută – în câteva ore, repetă el cu tărie.

— O să fiu acolo.

— Dagny...

— Da?

El chicoti ușor:

— Nu, nimic. Voiam doar să-ți mai aud glasul încă puțin. Iartă-mă. Adică, nu acum. Adică nu vreau să spun nimic acum.

— Hank, eu...

— Atunci când o să ne vedem, draga mea. Pe curând.

Ea rămase contemplând receptorul mut. Pentru prima dată după întoarcerea ei, simți o durere, o durere puternică, dar o făcu să se simtă vie, pentru că merita s-o simtă.

Îi telefonă secretarei ei de la Taggart Transcontinental, spre a-i spune pe scurt că ajunge la birou în jumătate de oră.

Statuia lui Nathaniel Taggart era reală – când se află în fața ei, în holul gării. Avu senzația că erau doar ei doi într-un templu vast, plin de ecouri, în care pluteau și se făceau nevăzute rotocoale de ceață lipsite de formă. Rămase nemișcată, privind în sus, către statuie, ca și cum ar fi vrut un răgaz spre a face o dedicație. M-am întors – au fost singurele cuvinte pe care le avea de oferit.

***

„Dagny Taggart" continua să fie inscripția de pe panoul de geam givrat al ușii de la biroul ei. În momentul în care pătrunse în anticameră, privirea de pe chipurile membrilor personalului ei era cea de pe fețele celor care se înecă în momentul în care văd un colac de salvare. Îl văzu pe Eddie Willers în picioare, lângă biroul lui, în cușca lui de sticlă, cu un bărbat. Eddie făcu o mișcare în direcția ei, dar se opri; părea încarcerat. Dagny lăsă ca privirea ei să salute pe rând fiecare chip, zâmbindu-le blajin ca unor copii condamnați la o moarte sigură, apoi se îndreptă către biroul lui Eddie.

Eddie o urmărea cum se apropie, ca și cum n-ar fi văzut nimic altceva pe lume, dar postura sa rigidă părea menită a pretinde că îl asculta pe bărbatul aflat în fața lui.

— Puterea de punere în mișcare? exclamă bărbatul cu o voce care avea un pocnet brusc, sacadat și totodată o tărăgănare nazală. Nu-i problemă cu puterea de punere în mișcare. N-ai decât să iei...

— Bună, rosti Eddie încet, cu un zâmbet tăcut, ca și cum s-ar fi adresat unei distante viziuni.

Bărbatul întoarse capul spre a o privi. Avea o piele galbenă, păr ondulat, un chip dur făcut din mușchi fini și revoltătoarea frumusețe care aparține standardelor estetice din baruri; ochii săi căprui, voalați, aveau monotonia goală a sticlei.

— Domnișoară Taggart, rosti Eddie pe un ton rezonant de severitate, tonul cu care îl forța pe bărbatul din fața lui să adopte maniere de salon pe care acesta nu le avusese niciodată, îmi dați voie să vi-l prezint pe dl Meigs?

— Încântat, rosti bărbatul, lipsit de interes, apoi întoarse din nou capul către Eddie și continuă, ca și cum ea n-ar fi fost de față:

— Scoți Cometa din grafic pentru mâine și marți, trimiți locomotivele în Arizona pentru încărcătura specială de grepfrut, cu materialul rulant pentru transportul de cărbune din Scranton de care am vorbit. Trimite imediat ordinele de plată!

— Nu veți face nimic de genul acesta! zise ea, care nu părea a fi furioasă.

Eddie nu răspunse.

Meigs îi aruncă lui Dagny o privire plină de ceea ce ar fi putut fi uimire, dacă ochii lui ar fi fost capabili să înregistreze o reacție.

— Trimite ordinele, îi spuse el lui Eddie, fără emfază, și părăsi încăperea.

Eddie își făcu niște notițe pe o bucată de hârtie.

— Ai înnebunit? întrebă ea.

El își ridică privirea către ea, ca și cum ar fi fost istovit după ore întregi de bătaie.

— O să trebuiască, Dagny, rosti el, cu voce stinsă.

— Cine-i ăsta? întrebă ea, arătând spre ușa exterioară care se închisese în urma dlui Meigs.

— Directorul Unificării.

— Ce?

— Reprezentantul de la Washington, însărcinat cu Planul de unificare a căilor ferate.

— Ce-i asta?

— E... Oh, stai, Dagny, tu ești bine? Ai pățit ceva? S-a prăbușit avionul?

Ea nu-și imaginase niciodată cum anume va arăta fața lui Eddie Willers în procesul îmbătrânirii, dar vedea acum – îmbătrânind la

vârsta de treizeci și cinci de ani în interval de o lună. Nu era vorba de textura pielii sau de riduri, era același chip cu aceiași mușchi, ci saturat de privirea ofilită de resemnare în fața unei dureri acceptate ca fiind fără speranță.

El îi luă mâna și o presă de buzele lui, ceva ce nu mai făcuse înainte, gestul său nefiind nici îndrăzneț, nici apologetic, ci simplu și în mod deschis personal.

— S-a prăbușit avionul, spuse ea, și, Eddie, ca să nu-ți faci griji, o să-ți spun adevărul: n-am fost rănită în mod serios. Dar nu asta este varianta pe care o s-o ofer presei și tuturor celorlalți. Așa încât nu trebuie să pomenești vreodată de ea.

— Desigur.

— N-am avut cum să comunic cu cineva, dar nu din pricină că am fost rănită. Doar atât pot să-ți spun, Eddie. Nu mă întreba unde anume am fost sau de ce m-am întors atât de târziu.

— N-o să fac așa ceva.

— Acum spune-mi ce anume este Planul de unificare a căilor ferate?

— Este... Oh, te deranjează? – hai să-ți spună Jim. O să-ți povestească în scurtă vreme. Eu pur și simplu n-am curajul – dacă nu cumva vrei să-ți spun eu, adăugă el, cu un efort conștient de disciplinare.

— Nu, nu trebuie. Spune-mi doar dacă l-am înțeles pe Unificatorul acela: vrea să anulezi Cometa timp de două zile, ca să dai locomotivele ei unui transport special de grepfrut din Arizona?

— Așa este.

— Iar el a anulat un tren care transportă cărbuni, ca să aibă vagoane spre a căra grepfrutul?

— Da.

— Grepfrut?

— Corect.

— De ce?

— Dagny, „de ce" este o formulă pe care n-o mai folosește nimeni.

După câteva clipe, ea întrebă:

— Ai vreo presupunere în privința motivului?

— Presupunere? Nu trebuie să presupun. Știu.

— Bun, despre ce e vorba?

— Transportul special de grepfrut este pentru frații Smather. Frații Smather au cumpărat o fermă producătoare de fructe în Arizona,

cu un an în urmă, de la cineva care a dat faliment ca urmare a Legii pentru șanse egale. Fusese proprietarul fermei vreme de treizeci de ani. Cu un an înainte, frații Smather aveau o afacere legată de loterie. Ei au cumpărat ferma cu ajutorul unui împrumut de la Washington în cadrul proiectului de solicitare a zonelor sinistrate, precum Arizona. Frații Smather au prieteni la Washington.

— Și?

— Dagny, toată lumea știe lucrul acesta. Toată lumea știe cum au funcționat orarele trenurilor în ultimele trei săptămâni și motivul pentru care anumite districte și anumiți trasportatori primesc mărfuri în timp ce alții nu. Nu trebuie însă să spunem că știm acest lucru. Trebuie să ne prefacem a crede că „binele public" reprezintă unicul motiv pentru orice hotărâre – și că binele public al orașului New York necesită livrarea imediată a unei mari cantități de grepfrut.

Făcu o pauză, apoi adăugă:

— Directorul Unificării este singurul judecător al binelui public și doar el are autoritate asupra alocării oricărei puteri de punere în mișcare și material rulant de pe orice cale ferată pe cuprinsul Statelor Unite.

Se lăsă un moment de liniște.

— Înțeleg, rosti ea.

După alte câteva clipe, ea întrebă:

— Ce s-a făcut cu tunelul Winston?

— Oh, a fost abandonat în urmă cu trei săptămâni. N-au reușit să dezgroape trenurile. A cedat echipamentul.

— Ce s-a întâmplat cu reconstruirea vechii căi ferate care ocolește tunelul?

— A fost amânată.

— În acest caz, operăm vreun trafic transcontinental?

El se uită la ea într-un fel ciudat.

— Oh, da, răspunse el amărât.

— Prin ocolul lui Kansas Western?

— Nu.

— Eddie, ce s-a-ntâmplat aici în ultima lună?

El zâmbi, ca și cum cuvintele lui ar fi constituit o rușinoasă mărturisire.

— Am făcut bani în ultima lună, răspunse el.

Ea văzu ușa exterioară deschizându-se și intră James Taggart, însoțit de către dl Meigs.

— Eddie, vrei să fii de față la conferință? întrebă ea. Sau ai vrea mai degrabă să o ratezi pe asta?

— Nu. Vreau să fiu de față.

Fața lui Jim semăna cu o bucată de hârtie mototolită, deși carnea lui moale, umflată, nu dobândise riduri suplimentare.

— Dagny, sunt o grămadă de lucruri de discutat, o grămadă de schimbări importante care – rosti el strident, glasul lui luând-o înaintea persoanei sale. Oh, mă bucur că te-ai întors, adăugă el nerăbdător, aducându-și aminte. Există niște chestiuni urgente...

— Să mergem în biroul meu, zise ea.

Acesta era asemenea unei reconstrucții istorice, restaurat și întreținut de Eddie Willers. Harta, calendarul ei, portretul lui Nat Taggart se aflau pe pereți și nu mai rămăsese nicio urmă din era Clifton Locey.

— Înțeleg că sunt în continuare vicepreședinte tehnic al acestei companii de căi ferate? întrebă ea, așezându-se la biroul ei.

— Ești, spuse Taggart în grabă, acuzator, aproape sfidător. Ești, cu siguranță, și nu uita, nu ți-ai dat demisia, continui să fii, nu-i așa?

— Da, nu mi-am dat demisia.

— Lucrul cel mai urgent de făcut este să declari presei lucrul acesta, spune-le că te-ai întors la serviciu și unde ai fost și, apropo, unde-ai fost?

— Eddie, spuse ea, vrei să concepi o notă în legătură cu acest lucru și să-l trimiți presei? Avionul meu a avut probleme la motor în timp ce zburam deasupra Munților Stâncoși către Tunelul Taggart. M-am rătăcit, căutând o pistă de aterizare de urgență într-o zonă muntoasă nelocuită din Wyoming. Am fost găsită de către un cioban bătrân și soția lui, care m-au dus în căsuța lor, în adâncul muntelui, la cincizeci de mile de cea mai apropiată așezare. Cei doi bătrâni n-aveau nici telefon, nici radio, niciun mijloc de comunicare sau de transport, cu excepția unui camion vechi, care s-a stricat atunci când au încercat să-l folosească. A trebuit să rămân cu ei până când m-am întremat suficient spre a merge. Am parcurs cele cincizeci de mile până unde începeau dealurile, apoi am făcut autostopul către o stație Taggart din Nebraska.

— Înțeleg, rosti Taggart. Bun, asta e bine. Atunci când vei da interviu presei...

— N-am de gând să dau niciun interviu presei.

— Ce? Dar m-au sunat toată ziua! Te așteaptă! E esențial! – avea un aer de panică. Este esențial de o manieră crucială!

— Cine te-a sunat toată ziua?

— Oameni din Washington și... și alții... Așteaptă declarația ta.

Ea arătă către nota lui Eddie.

— Aceea este declarația mea.

— Dar nu-i suficient! Trebuie să spui că nu ți-ai dat demisia.

— Asta-i limpede, nu-i așa? M-am întors.

— Trebuie să spui ceva în legătură cu asta.

— Cum ar fi?

— Ceva personal.

— Pentru cine?

— Pentru țară. Lumea a fost îngrijorată în privința ta. Trebuie să-i liniștești.

— O să-i liniștească relatarea, dacă a fost cineva îngrijorat în privința mea.

— Nu asta am vrut să spun!

— Ei bine, ce anume ai vrut să spui?

— Vreau să spun – se opri, ochii lui evitându-i pe ai ei – vreau să spun...

Luă loc pe scaun, căutându-și cuvintele, trosnindu-și degetele.

Jim o lua razna, își spuse ea; spasmodica nerăbdare, tonul ascuțit al vocii, aura de panică erau noi; atitudinea sa de calm precar fusese înlocuită de izbucnirile grosolane ale unui ton de amenințare lipsit de eficiență.

— Vreau să spun...

Își căuta cuvintele spre a spune la ce anume se gândea fără a spune cu adevărat, spre a o face să înțeleagă ceea ce nu dorea să fie înțeles, își zise Dagny în sinea ei.

— Vreau să spun, publicul...

— Știu ce vrei să spui, zise ea. Nu, Jim, nu am de gând să liniștesc publicul în legătură cu starea industriei noastre.

— Acum tu...

— E mai bine ca publicul să fie pe cât de neliniștit îl duce mintea să fie. Să trecem la treabă acum.

— Eu...

— La treabă, Jim.

El îi aruncă o privire domnului Meigs. Acesta ședea fără a scoate o vorbă, picior peste picior, fumând o țigară. Purta o vestă care semăna cu

o uniformă militară, dar nu era. Carnea gâtului său se umfla deasupra gulerului, iar carnea corpului său care se revărsa peste talia îngustă avea tendința de a o masca. Avea un inel cu un diamant mare și galben care arunca sclipiri atunci când își mișca degetele butucănoase.

— Ai făcut cunoștință cu dl Meigs, rosti Taggart. Sunt foarte bucuros că vă veți înțelege bine amândoi.

Făcu o jumătate de pauză, așteptând, dar nu primi vreun răspuns de la unul ori de la celălalt.

— Dl Meigs este reprezentantul Planului de unificare a căilor ferate. Vei avea multe ocazii de a coopera cu el.

— Ce este Planul de unificare a căilor ferate?

— Este o... nouă organizare națională care a devenit operațională în urmă cu trei săptămâni, pe care o vei aprecia, aproba și considera extrem de practică.

Ea se minună de futilitatea metodei lui: el acționa ca și cum, enunțând părerea ei în avans, ar face-o incapabilă s-o modifice.

— Este o organizare în regim de urgență care a salvat sistemul de transport al țării.

— Care-i planul?

— Îți dai seama, desigur, de dificultățile insurmontabile ale oricărui tip de muncă de construcții, de-a lungul acestei perioade de urgență. Temporar, este imposibil de construit vreo nouă linie. Prin urmare, problema numărul unu a țării este aceea de a păstra industria de transport în ansamblul ei și toate facilitățile sale existente. Supraviețuirea națională necesită...

— Care-i planul?

— Fiind o politică de supraviețuire națională, căile ferate ale țării au fost unificate într-o singură echipă, punând la un loc resursele lor. Întregul lor profit este vărsat către Consiliul Fondului Comun al Căilor Ferate de la Washington, care joacă rol de administrator al industriei în ansamblu și împarte venitul total între diferitele companii de căi ferate, în conformitate cu un... principiu mai modern de distribuire.

— Ce principiu?

— Nu te-ngrijora, drepturile de proprietate au fost complet protejate, doar că li s-a dat o nouă formă. Fiecare companie de cale ferată își păstrează responsabilitatea individuală pentru propriile sale operațiuni, orarele trenurilor sale și mentenanța șinelor și a echipamentului. În

calitate de contribuție la fondul comun, fiecare companie feroviară îi permite oricărei alteia, atunci când condițiile impun acest lucru, să folosească liniile și facilitățile ei în mod gratuit. La sfârșitul anului, Fondul Comun distribuie venitul total brut, iar fiecare companie este plătită, nu pe baza demodată, la întâmplare, a numărului de trenuri operate sau a tonajului de mărfuri transportate, ci pe baza nevoii sale – adică, menținerea căii sale fiind nevoia sa principală, fiecare companie de căi ferate este plătită în conformitate cu lungimea liniilor pe care le deține și le întreține.

Ea auzi cuvintele; înțelese sensul lor; nu era capabilă să le transforme în realitate – să le acorde respectul furiei, al preocupării, al opoziției față de o mostră coșmarescă de nebunie care nu se sprijinea decât pe disponibilitatea oamenilor de a pretinde că ei cred că este ceva rațional. Simți un gol ce amorțește – și senzația că este aruncată mult dincolo de tărâmul în care indignarea morală este adecvată.

— Ale cui linii folosim noi pentru traficul nostru transcontinental? întrebă ea, cu glas lipsit de energie și uscat.

— Păi, pe-ale noastre, bineînțeles, replică Taggart în grabă, adică de la New York la Bedford, Illinois. De la Bedford, operăm pe șinele lui Atlantic Southern.

— Către San Francisco?

— Păi, e mult mai rapid decât lungul ocol pe care ai încercat tu să-l organizezi.

— Ne operăm trenurile fără a plăti pentru folosirea șinelor?

— În plus, ocolul tău n-ar fi avut viață lungă, șinele companiei Kansas Western au fost distruse și, în plus...

— Fără a plăti pentru folosirea liniei lui Atlantic Southern?

— Păi, nici noi nu îi taxăm pentru întrebuințarea podului peste Mississippi.

După un moment, ea întrebă:

— V-ați uitat pe o hartă?

— Bineînțeles, rosti Meigs pe neașteptate. Voi deținеți cel mai mare total de șine dintre toate companiile feroviare din țară. Așa încât n-aveți de ce să vă faceți griji.

Eddie Willers izbucni în râs.

Meigs îl privi inexpresiv.

— Ce-i cu dumneata?

— Nimic, zise Eddie ostenit, nimic.

— Domnule Meigs, spuse ea, dacă vă uitați pe o hartă, veți vedea că două treimi din costul de întreținere a șinelor pentru traficul nostru transcontinental ne este acordat gratis și este plătit de către concurentul nostru.

— Păi, da, replică el, dar ochii i se îngustară, observând-o suspicioși, ca și cum s-ar fi întrebat ce motiv o împinsese către o afirmație atât de explicită.

— În vreme ce noi suntem plătiți pentru că deținem mile întregi de șine inutile, pe care nu există niciun fel de trafic, spuse ea.

Meigs înțelese și își dădu capul pe spate ca și cum și-ar fi pierdut orice interes legat de discuție.

— Nu-i adevărat! rosti sec Taggart. Operăm un mare număr de trenuri locale care deservesc regiunea fostei noastre linii transcontinentale – prin Iowa, Nebraska și Colorado, iar, de cealaltă parte a tunelului, prin California, Nevada și Utah.

— Operăm cu două trenuri pe zi, spuse Eddie Willers, cu tonul uscat, inocent la modul inexpresiv al unei dări de seamă de afaceri. În anumite locuri, cu mai puține.

— Ce anume determină numărul trenurilor pe care este obligată să le pună în mișcare o anumită companie feroviară? întrebă ea.

— Binele public, replică Taggart.

— Consiliul Fondului Comun, zise Eddie.

— Câte trenuri au fost suspendate în țară în ultimele trei săptămâni?

— De fapt, planul a ajutat la armonizarea industriei și la eliminarea concurenței pe viață și pe moarte, spuse Taggart cu înflăcărare.

— A eliminat 30% din trenurile operate pe teritoriul țării, zise Eddie. Singura concurență care a mai rămas este în privința cererilor către Consiliu pentru permisiunea de a anula trenuri. Compania de căi ferate care va supraviețui va fi cea care reușește să nu mai opereze niciun tren.

— A calculat cineva cât timp se estimează că va rămâne în afaceri compania Atlantic Southern?

— Nu-i treaba dumitale, începu Meigs.

— Te rog, Cuffy! strigă Taggart.

— Președintele companiei Atlantic Southern s-a sinucis, rosti Eddie impasibil.

N-are nicio legătură cu asta! strigă Taggart. A fost dintr-un motiv personal.

Ea rămase tăcută. Ședea în scaun și se uita la fețele lor. Încă era un element de uimire în indiferența amorțită a minții ei: Jim reușise întotdeauna să transfere povara eșecurilor pe cele mai puternice uzine din jurul lui și să supraviețuiască distrugându-le spre a plăti pentru greșelile lui, așa după cum făcuse cu Dan Conway, așa după cum procedase cu industriile din Colorado; dar chestia asta nu avea nici măcar rațiunea unui jefuitor – această dezlănțuire asupra stârvului sleit al unui concurent mai slab, pe jumătate falit, pentru un răgaz de moment, neexistând între jefuitor și hău decât un os care pârâie.

Impulsul obișnuinței rațiunii fu cât pe ce s-o împingă să vorbească, să se certe, să demonstreze evidența, dar se uită la figurile lor și descoperi că ei știau. În anumiți termeni diferiți de ai ei, într-o de neconceput manieră de conștiință, ei știau tot ceea ce le putea spune ea, era inutil să le dovedească oroarea irațională a direcției lor și a urmărilor acesteia, atât Meigs, cât și Taggart știau acest lucru, iar secretul acestei conștiințe era mijlocul prin care ei eludau finalitatea cunoașterii lor.

— Înțeleg, rosti ea pe un ton liniștit.

— Ei bine, ce-ai vrea să fac? strigă Taggart. Să renunț la traficul nostru transcontinental? Să intru în faliment? Să transform compania într-o nenorocită de firmă de trafic local pe Coasta de Est?

Cuvântul pe care ea îl rostise părea a-l fi lovit mai rău decât orice obiecție plină de indignare; el părea a tremura de groaza a ceea ce liniștitul „Înțeleg" făcuse cunoscut că pricepuse.

— N-am avut încotro! Era nevoie să avem o linie transcontinentală! Nu exista posibilitatea de a ocoli tunelul! Nu aveam bani pentru cheltuieli suplimentare! Trebuia făcut ceva! Trebuia să avem o linie!

Meigs se uita la el cu o privire jumătate uimire, jumătate dezgust.

— Nu mă cert, Jim, rosti ea sec.

— Nu ne-am putea permite ca o companie feroviară precum Taggart Transcontinental să se prăbușească! Ar fi fost o catastrofă națională! Trebuia să ne gândim la toate orașele, industriile, la toți pasagerii, salariații și acționarii ale căror existențe depind de noi! Nu era doar pentru binele nostru, era pentru cel public! Toată lumea e de acord că Planul de unificare a căilor ferate e practic! Cei mai informați...

— Jim, rosti ea, dacă mai ai alte probleme de discutat cu mine, discută-le.

— Nu ai luat niciodată în considerare aspectul social, zise el, cu glas aspru.

Ea observă că această formă de pretext era la fel de nerealistă pentru dl Meigs cât era și pentru ea, deși dintr-un motiv complet opus. El se uita la Jim cu un dispreț plictisit. Brusc, Jim îi apăru lui Dagny drept un om care a încercat să găsească o cale de mijloc între doi poli opuși – Meigs și ea însăși – și care descoperea acum că drumul i se îngusta și că urma să fie strivit de doi pereți drepți.

— Dle Meigs, întrebă ea, împinsă de o oarecare curiozitate amuzată la modul amar, care este planul dumneavoastră economic pentru poimâine?

Văzu cum ochii lui căprui, cețoși se ațintesc asupra ei, lipsiți de expresie.

— N-aveți spirit practic, rosti el.

— Este perfect inutil să teoterizăm în legătură cu viitorul, zise răstit Taggart, atâta vreme cât trebuie să avem grijă de urgența momentană. Pe termen lung...

— Pe termen lung, vom fi morți, spuse Meigs.

Apoi, brusc, se sculă în picioare.

— Eu o s-o întind, Jim, zise el. N-am timp de pierdut în conversații.

Adăugă:

— Vorbește cu ea despre chestiunea referitoare la a întreprinde ceva spre a opri distrugerea acelor trenuri – în cazul în care ea este fetița care e o atât de mare profesionistă în privința căilor ferate.

Era spus inofensiv; el era un om care nu și-ar fi putut da seama dacă jignea sau era jignit.

— Ne vedem mai târziu, Cuffy, spuse Taggart, în timp ce Meigs ieșea fără a arunca vreo privire vreunuia dintre ei.

Taggart se uită la ea cu temătoare așteptare, ca și cum i-ar fi fost frică de comentariul ei, dar sperând cu disperare să audă o vorbă, orice vorbă.

— Ei bine? zise ea.

— Ce vrei să spui?

— Mai ai altceva de discutat?

— Păi, am..., păru el dezamăgit. Da! strigă pe un ton disperat. Mai am altceva de discutat, lucrul cel mai important, despre...

— Numărul mare de trenuri distruse?

— Nu! Nu despre asta.

— Atunci despre ce?

— Este despre... faptul c-o să apari în emisiunea de la radio a lui Bertram Scudder din seara asta.

— Serios?

— Dagny, e imperativ, e crucial, nu avem ce face, nu se pune problema unui refuz, în vremuri ca astea nu ai de ales și...

Ea se uită la ceasul de la mână.

— Îți dau trei minute ca să explici, dacă vrei să fii auzit de toți. Ar fi bine să n-o iei pe ocolite.

— Bun! zise el disperat. Este considerat un lucru de importanță extremă – la cele mai înalte nivele, mă refer la Chick Morrison, Wesley Mouch și dl Thompson – ca tu să ții un discurs națiunii, un discurs care să întărească moralul, înțelegi, care să declare că nu ți-ai dat demisia.

— De ce?

— Pentru că toată lumea a crezut asta!... Nu știi ce s-a întâmplat în ultima vreme, dar... dar e oarecum ciudat. Țara e plină de zvonuri, de tot felul de zvonuri, în legătură cu orice, periculoase cu toatele. Care subminează, vreau să spun. Pare că lumea nu face altceva decât să șoptească. Nu cred în ziare, nu îi cred pe cei mai buni vorbitori, creditează, atunci când apare, orice bârfă plină de răutate, care răspândește frica. N-a mai rămas pic de încredere, de credință, de ordine, de... respect față de autorități. Lumea... lumea pare a fi pe punctul de a ceda panicii.

— Și?

— Păi, în primul rând, e problema asta a naibii cu toți marii industriași care pur și simplu s-au făcut nevăzuți! Nimeni nu e în stare să explice lucrul acesta, care îi înnebunește pe toți. Există tot felul de chestii isterice care se șoptesc referitor la asta, dar ceea ce se șoptește cel mai mult este că „niciun om cinstit nu o să lucreze pentru indivizii ăștia". Se referă la indivizii de la Washington. Acum înțelegi? N-ai fi bănuit c-ai fi atât de celebră, dar ești, sau ai devenit, după prăbușirea avionului. Nimeni n-a crezut în prăbușirea avionului. Au crezut cu toții că ai încălcat legea, adică Directiva 10-289, și că ți-ai luat tălpășița. Există, la nivel popular, foarte multă... înțelegere greșită a Directivei 10-289, foarte multă... mă rog, agitație. Acum realizezi cât de important este să vii la microfon și să spui lumii că nu este adevărat că Directiva 10-289 distruge industria, că ea este o lege sănătoasă care vizează binele tuturor și că, dacă vor mai avea doar puțină răbdare,

lucrurile se vor îmbunătăți, iar prosperitatea va reveni. Ei nu mai au încredere în nicio persoană oficială. Tu... tu ești un industriaș, unul dintre puținii rămași din școala veche și singurul care s-a întors după ce s-a crezut c-a dezertat. Ești cunoscută drept... drept reacționară, care se opune politicii Washingtonului. Drept pentru care lumea te va crede. Va avea o mare influență asupra lor, le va consolida încrederea, le va ajuta moralul. Înțelegi acum?

El se grăbise, încurajat de expresia stranie de pe chipul ei, o expresie de contemplare care era aproape un palid zâmbet.

Ea ascultase, auzind, printre vorbe, vocea lui Rearden care îi spunea, într-o seară de primăvară, cu mai bine de un an în urmă: „Ei au nevoie de un fel de aprobare din partea noastră. Nu știu natura acestei aprobări, dar, Dagny, știu că dacă punem vreun preț pe viața noastră, nu trebuie să le-o dăm. Dacă te pun pe un pat de tortură, nu le-o da. Lasă-i să-ți distrugă ție liniile de căi ferate și mie laminoarele, dar nu le-o da.

— Acum înțelegi?

— Oh, da, Jim, înțeleg!

El nu putea interpreta sunetul vocii ei, era scăzut, era parțial murmur, parțial chicotit, parțial triumf, dar era primul sunet de emoție care venea de la ea, iar el îi dădu înainte, neavând altceva mai bun decât să spere.

— Le-am promis la Washington c-o să iei cuvântul! Nu-i putem dezamăgi într-o chestiune de tipul acesta! Nu ne putem permite să fim suspectați de lipsă de loialitate. Totul este aranjat. Vei fi invitata în emisiunea lui Bertram Scudder, diseară, la zece și treizeci. El are o emisiune în care ia interviuri unor persoane publice proeminente, e un post de radio național, are o largă audiență, peste douăzeci de milioane de ascultători. Biroul Preparatorului Moral a...

— Ce anume?

— Biroul Preparatorului Moral – e vorba de Chick Morrison – m-a sunat de trei ori, să fie siguri că totul o să meargă bine. Au dat ordine tuturor programelor de știri, care au anunțat asta toată ziua, pe tot cuprinsul țării, spunând lumii să te asculte diseară la ora lui Bertram Scudder.

O privi ca și cum ar fi cerut atât un răspuns, cât și recunoașterea că răspunsul ei reprezenta elementul care avea cea mai mică importanță în atari împrejurări. Ea spuse:

— Tu știi ce gândesc eu despre politica de la Washington și despre Directiva 10-289.

— În vremuri ca astea, nu ne putem permite luxul de a gândi!

Ea râse zgomotos.

— Dar nu-ți dai seama că nu-i poți refuza acum? strigă el. Dacă nu apari după anunțurile respective, vei sprijini zvonurile, va fi ca o declarație deschisă de lipsă de loialitate!

— Capcana n-o să funcționeze, Jim.

— Ce capcană?

— Cea pe care-o pui mereu.

— Nu-nțeleg ce vrei să spui!

— Ba înțelegi. Ai știut – ați știut cu toții – c-o să refuz. Așa încât m-ai împins într-o capcană publică, în care refuzul meu ar deveni un scandal stânjenitor pentru tine, mai stânjenitor decât te-ai gândit că ai îndrăzni să provoci. Contai pe mine să vă salvez pieile. N-o să le salvez.

— Dar am promis lucrul acesta!

— Eu nu.

— Dar nu-i putem refuza! Nu vezi că suntem legați de mâini și de picioare? Că ne strâng de beregată? Nu știi ce sunt în stare să ne facă prin intermediul Fondului Comun al Căilor Ferate sau prin Consiliul de Unificare, sau prin moratoriul asupra obligațiunilor noastre?

— Știam lucrul acesta de acum doi ani.

El fu cuprins de tremur; exista o anumită însușire lipsită de formă, disperată, aproape superstițioasă în teroarea lui, disproporționată față de pericolele pe care le numea.

Ea fu brusc sigură că acest lucru provenea din ceva mai profund decât frica sa de represalii birocratice, că represaliile reprezentau singura identificare a acestei frici pe care el își permitea s-o știe, o liniștitoare identificare care avea o aparență de rațională și care ascundea motivul adevărat. Ea era sigură că nu panica țării voia el să prevină, ci pe a lui însuși, că el, Chick Morrison, Wesley Mouch și toți ceilalți din echipa de jefuitori aveau nevoie de confirmarea ei, nu spre a-și liniști victimele, ci spre a se liniști pe ei înșiși, deși ideea presupus practică și presupus dibace de a-și induce în eroare victimele constituia unica identificare pe care o dădeau propriului lor motiv și insistenței lor isterice. Cu uluit dispreț – uluită de enormitatea a ceea vedea, ea se întrebă la ce degradare lăuntrică trebuiau să ajungă oamenii aceia

spre a atinge nivelul de autoamăgire la care ar căuta aprobarea smulsă de la o victimă împotriva voinței ei, drept confirmarea de care aveau nevoie, ei, care socoteau că doar amăgesc lumea.

— Nu avem de ales! strigă el. Nimeni n-are de ales!

— Pleacă de-aici, rosti ea, cu glas încet și scăzut.

O anumită calitate tonală din sunetul vocii ei lovi nota de nemărturisit din interiorul lui, ca și cum, fără a lăsa să apară în cuvinte, el ar fi știut din ce cunoaștere anume provenise acel sunet.

Ea îi aruncă o privire lui Eddie; el părea asemenea unui om epuizat de încă unul dintre atacurile de dezgust pe care învăța să le suporte ca pe o condiție cronică.

După câteva clipe, el întrebă:

— Dagny, ce s-a mai întâmplat cu Quentin Daniels? Zburai după el, nu-i așa?

— Da, zise ea. S-a dus.

— La distrugător?

Cuvântul o pocni asemenea unei lovituri fizice. Era primul contact al lumii exterioare asupra acelei prezențe radiante pe care o păstrase întreaga zi înlăuntrul ei, ca pe o viziune tăcută, fără schimbare, o viziune privată, care nu trebuia să fie afectată de niciunul dintre lucrurile din jurul ei, nu trebuia să se gândească la ea, ci doar s-o simtă ca fiind sursa tăriei ei. Distrugătorul, își dădu ea seama, era numele acelei viziuni, aici, în lumea lor.

— Da, zise ea plictisită, cu efort. La distrugător.

Își încleștase mâinile deasupra marginii biroului, ca să-și echilibreze obiectivul și postura și rosti cu nuanța unui zâmbet amar:

— Ei bine, Eddie, hai să vedem ce pot face două persoane lipsite de spirit practic, ca tine și ca mine, pentru a opri distrugerea trenurilor.

După două ore – atunci când se afla singură la biroul ei, aplecată peste teancurile de hârtii pe care erau doar cifre, deși semănau cu un film care se derula pentru a-i spune povestea companiei de căi ferate în ultimele trei săptămâni – sună interfonul, iar vocea secretarei rosti:

— Doamna Rearden dorește să vă vadă, domnișoară Taggart.

— Dl Rearden? întrebă ea, incapabilă să creadă niciuna din variante.

— Nu. Dna Rearden.

Lăsă să se scurgă un moment, apoi spune:

— Poftește-o, te rog.

În ținuta lui Lillian Rearden era un aer special de emfază, atunci când intră și se apropie de birou. Purta un costum croit pe măsură, cu o fundă strălucitoare ce atârna neglijent în lateral, pentru o notă de eleganță distonantă și o pălărioară înclinată într-un unghi considerat a fi șic în virtutea faptului de a fi considerat amuzant; fața ei avea o nuanță prea întinsă, pașii ei o nuanță prea lentă și mergea ca și cum și-ar fi legănat coapsele.

— Bună ziua, domnișoară Taggart, rosti ea cu o voce leneș-grațioasă, o voce de salon care părea a friza, în acel birou, același stil distonant ca și costumul și funda ei.

Dagny înclină din cap cu gravitate.

Lillian privi în jurul ei, prin birou; privirea ei avea același stil de amuzament ca și pălăria ei: un amuzament ce dorea să exprime maturitate prin convingerea că viața nu poate fi decât ridicolă.

— Vă rog să luați loc, zise Dagny.

Lillian se așeză, relaxându-se într-o postură încrezătoare, grațios neglijentă.

Când întoarse fața către Dagny, amuzamentul continua să fie prezent, dar nuanțele lui erau acum diferite: păreau a sugera că ele două împărtășeau un secret, care ar face ca prezența ei aici să pară absurdă lumii, dar perfect logică lor două. Sublinie acest lucru, rămânând tăcută.

— Cu ce vă pot ajuta?

— Am venit să vă spun că veți apărea în transmisiunea lui Bertram Scudder din seara aceasta.

Nu detectă nicio uimire, niciun șoc pe chipul lui Dagny, doar privirea aruncată de un inginer unui motor care scoate un sunet anormal.

— Bănuiesc că sunteți perfect conștientă de forma propoziției dumneavoastră, zise Dagny.

— Oh, da! replică Lillian.

— În cazul acesta, începeți să o sprijiniți.

— Vă rog?

— Începeți să-mi spuneți.

Lillian scoase un râset scurt, scurtimea sa forțată trădând faptul că nu aceasta era atitudinea la care se aștepta.

— Sunt sigură că nu vor fi necesare explicații îndelungate, zise ea. Cunoașteți motivul pentru care apariția dumneavoastră în acea trans-

misiune este importantă pentru cei de la putere. Știu de ce ați refuzat să apăreți. Vă cunosc convingerile referitoare la subiect. Poate nu ați dat importanță acestui lucru, dar știți foarte bine că simpatia mea s-a îndreptat întotdeauna către sistemul care se află acum la putere. Prin urmare, veți înțelege interesul meu și locul meu în această problemă. Atunci când fratele dumneavoastră mi-a spus c-ați refuzat, am hotărât să mă implic – pentru că, vedeți dumneavoastră, eu sunt unul dintre cei câțiva care știu că nu vă aflați în poziția de a refuza.

— Eu nu sunt unul dintre acei câțiva, pentru moment, zise Dagny.

Lillian zâmbi.

— Ei bine, da, trebuie să explic ceva mai mult. Vă dați seama că apariția dumneavoastră la radio va avea aceeași valoare pentru cei de la putere ca și... ca și acțiunea soțului meu atunci când a semnat Cerficatul de cadou care le-a dat lor compania Rearden Metal. Cunoașteți cât de frecvent și în ce manieră utilă au menționat ei acest lucru în toată propaganda lor.

— Nu am știut acest lucru, replică Dagny pe un ton tăios.

— Oh, desigur, ați fost plecată cea mai mare parte din ultimele două luni, așa încât e posibil să fi ratat aluziile constante – în presă, la radio, în discursurile publice – cum că până și Hank Rearden aprobă și susține Directiva 10-289, din moment ce a semnat în mod voluntar predarea către națiune a companiei sale Metal. Până și Hank Rearden. Acest fapt descurajează extrem de mulți recalcitranți și ajută la menținerea lor înregimentați.

Se lăsă pe spate și întrebă pe un ton neglijent, de vorbe spuse în treacăt:

— L-ați întrebat vreodată din ce motiv a semnat?

Dagny nu răspunse; nu părea să fi auzit că e o întrebare; ședea nemișcată, iar chipul ei era lipsit de expresie, dar ochii ei păreau prea mari și îi fixau pe cei ai lui Lillian, ca și cum era pregătită doar pentru a o asculta pe Lillian până la capăt.

— Nu, n-am crezut că știați acest lucru. Nu m-am gândit că vă va spune vreodată, zise Lillian, cu glas mai moale, ca și cum ar fi recunoscut indicatoarele rutiere și ar fi alunecat confortabil pe traseul anticipat. Totuși trebuie să afli motivul care l-a făcut să semneze, pentru că este identic cu cel care vă va face să apăreți în transmisiunea lui Bertram Scudder de diseară.

Făcu o pauză, dorind să fie îndemnată; Dagny aşteptă.

— Este un motiv, zise Lillian, care ar trebui să vă facă plăcere... din punctul de vedere al acţiunii soţului meu. Gândiţi-vă ce a însemnat pentru el acea semnătură. Rearden Metal era cea mai măreaţă realizare a lui, însumarea a tot ce era mai bun în viaţa sa, simbolul final al mândriei lui, iar soţul meu, aşa cum sunteţi întemeiată să ştiţi, este un bărbat extrem de pasionat, mândria de sine fiind, poate, cea mai mare pasiune a sa. Pentru el Rearden Metal era mai mult decât o realizare, reprezenta simbolul abilităţii sale de a dobândi, al independenţei lui, al luptei lui, al evoluţiei lui. Era proprietatea lui, prin dreptul său, iar dumneavoastră ştiţi ce anume înseamnă drepturile pentru un om atât de strict ca el şi ce anume înseamnă proprietatea pentru un bărbat atât de posesiv.Ar fi murit bucuros ca s-o apere, numai să n-o predea oamenilor pe care-i disprețuia. Asta a însemnat pentru el – şi a renunţat la acest lucru. Veţi fi bucuroasă să ştiţi că a renunţat de dragul dumneavoastră, domnişoară Taggart. De dragul reputaţiei şi onoarei dumneavoastră. A semnat Certificatul de dar prin care preda Rearden Metal – sub ameninţarea că adulterul pe care îl săvârşea cu dumneavoastră va fi făcut public. Oh, da, aveam dovezi complete despre el, cu toate detaliile intime. Cred că aveţi o filozofie care dezaprobă sacrificiul, dar în acest caz, sunteţi cu siguranţă femeie, aşa încât sunt sigură că veţi simţi recunoştinţă faţă de măreţia sacrificiului pe care l-a făcut un bărbat pentru privilegiul de a vă folosi trupul. Fără îndoială, v-aţi bucurat nespus în nopţile pe care le-a petrecut în patul dumneavoastră. Acum poate vă puteţi bucura de faptul că acele nopţi l-au costat. Şi pentru că – vă place stilul direct, nu-i aşa, domnişoară Taggart – statutul pe care vi l-aţi ales este acela de prostituată, îmi scot pălăria în faţa dumneavoastră în privinţa preţului pe care l-aţi pretins şi pe care niciuna dintre surorile dumneavoastră nu ar fi nădăjduit vreodată să-l egaleze.

Vocea lui Lillian se făcuse din ce în ce mai stridentă, asemenea unui burghiu de bormaşină care se tot rupe, nefiind în stare să găsească crăpătura din piatră. Dagny continua să se uite la ea, dar din ochii şi postura ei dispăruse intensitatea. Lillian se întreba din ce cauză avea senzaţia că faţa lui Dagny intrase brusc sub lumina unui reflector. Nu putea detecta nicio expresie deosebită, era pur şi simplu o faţă în repaus natural, iar claritatea părea a proveni din structura sa, din precizia

planurilor sale ascuțite, din caracterul hotărât al gurii, din fermitatea privirii. Ea nu putea descifra expresia ochilor, părea nepotrivită, semăna cu calmul nu al unei femei, ci al unui învățat, avea acea deosebită, luminoasă calitate care este neînfricarea cunoașterii satisfăcute.

— Eu am fost, rosti Lillian încet, cea care i-a informat pe birocrați în legătură cu adulterul soțului meu.

Dagny observă prima licărire de senzație în ochii lipsiți de viață ai lui Lillian: semănau cu plăcerea, dar atât de departe, încât păreau asemenea luminii soarelui reflectate de suprafața moartă a lunii asupra unei mlaștini; licărea preț de o clipă, apoi dispărea.

— Eu am fost cea care i-a luat Rearden Metal.

Părea aproape ca o pledoarie.

Nu stătea în puterea conștiinței lui Dagny să înțeleagă acea pledoarie sau să știe ce răspuns sperase Lillian să afle; știa doar că nu l-a găsit, în momentul în care auzi stridența bruscă din vocea lui Lillian:

— M-ați înțeles?

— Da.

— În acest caz știți ce anume solicit și motivul pentru care o să-mi dați ascultare. V-ați gândit că sunteți invincibili, dumneavoastră și cu el, nu-i așa? – vocea încerca să fie netedă, dar țâșnea inegal – Ați acționat întotdeauna doar conform voinței dumneavoastră, un lux pe care eu nu am fost în stare să mi-l permit. De data aceasta și spre compensație, voi avea grijă să acționați conform voinței mele. Nu vă puteți lupta cu mine. Nu puteți plăti pentru a scăpa de toată afacerea asta, cu toți acei dolari pe care sunteți în stare să-i faceți, iar eu nu. Nu îmi puteți oferi niciun profit – sunt lipsită de lăcomie. Nu sunt plătită de birocrați pentru a face lucrul acesta – îl fac gratuit. Gratuit. Înțelegeți?

— Da.

— Deci care este răspunsul dumneavoastră?

Văzu ochii luminoși de cărturar privind-o și brusc avu senzația că se vedea prea mult din ea și că nu era văzută deloc.

— Mă bucur că mi-ați spus, rosti Dagny. Voi apărea în transmisiunea lui Bertram Scudder de diseară.

***

Era o rază de lumină albă care bătea pe metalul strălucitor al unui microfon – în mijlocul unei cuști de sticlă care o ținea prizonieră alături de Bertram Scudder. Scânteia strălucirii era albastră-verzuie; microfonul era făcut de Rearden Metal.

Deasupra lor, dincolo de un perete de sticlă, putea distinge o cabină cu două rânduri de fețe care priveau în jos, către ea: figura lăbărțată, anxioasă a lui James Taggart, având-o lângă el pe Lillian Rearden, care își odihnea mâna pe brațul lui, spre a-l liniști – un bărbat care sosise cu avionul de la Washington și care îi fusese prezentat ca fiind Chick Morrison – și un grup de tineri din echipa lui, care discutau despre curbe de procentaj ale influenței intelectuale și care se comportau ca niște polițiști cu motociclete.

Bertram Scudder părea că se teme de ea. Se ținea de microfon, scuipând cuvinte în plasa delicată, în urechile țării, prezentând subiectul emisiunii sale. Făcea sforțări să pară cinic, sceptic, superior și totodată isteric, să pară un om care ia în zeflemea vanitatea oricăror credințe omenești și prin aceasta solicită o încredere instantanee din partea ascultătorilor săi. O mică pată de umezeală licărea pe ceafa sa. El descria cu detalii excesiv de colorate luna ei de convalescență petrecută în cabana singuratică a ciobanului, apoi cum s-a târât eroic cincizeci de mile pe cărări de munte spre a-și relua îndatoririle față de popor, în acest ceas de cumpănă a urgenței naționale.

— ...Iar dacă vreunul dintre dumneavoastră a fost amăgit de zvonuri răutăcioase menite să vă submineze încrederea în mărețul program social al conducătorilor noștri, puteți avea încredere în cuvântul domnișoarei Taggart, care...

Ea se ridică în picioare, privind în sus către raza cea albă. Fire de praf se învârteau în rază, iar ea observă că unul dintre ele era viu: era o musculiță cu o mică scânteiere în locul aripilor vibrante, se lupta frenetic pentru un anumit scop al ei, iar Dagny o urmărea, simțindu-se la fel de îndepărtată de scopul gâzei ca și de cel al lumii.

— ...Domnișoara Taggart este un observator imparțial, o strălucită femeie de afaceri care deseori, în trecut, a criticat guvernul, și despre care se poate spune că reprezintă punctul de vedere extrem, conservator, susținut de anumiți giganți ai industriei precum Hank Rearden. Totuși chiar și ea...

Ea fu surprinsă cât de ușor te simți atunci când nu trebuie să ai senzații; ea părea a sta goală, expusă publicului, iar o rază de lumină era suficientă spre a o sprijini, pentru că în ea nu exista nicio greutate a durerii, nicio speranță, niciun regret, nicio preocupare, niciun viitor.

— ...Și acum, doamnelor și domnilor, v-o voi prezenta pe eroina acestei seri, invitatul nostru extrem de neobișnuit, cea...

Durerea îi reveni brusc, sub forma unui sfredelitor pumnal, asemenea unui ciob prelung din sticla unui zid protector fărâmat de cunoașterea că următoarele cuvinte vor fi ale ei; reveni în mintea ei pentru scurt răstimp un nume, numele bărbatului pe care îl numise distrugătorul: ea nu voia ca el să audă ce anume va trebui ea să spună acum. Dacă auzi lucrul acesta – durerea era asemenea unei voci care îi striga acest lucru lui, nu vei crede vorbele pe care ți le-am spus – nu, mai rău, vorbele pe care nu ți le-am spus – vei crede că nu am fost liberă să le ofer și că zilele mele împreună cu tine au fost o minciună – asta va distruge luna mea și zece din anii tăi – nu așa am vrut să afli, nu în felul ăsta, nu în seara asta – dar tu vei afla, tu, cel care a urmărit și știut fiecare mișcare a mea, tu, cel care mă urmărești acum, oriunde ai fi – vei auzi lucrul ăsta – dar trebuie să fie spus.

— ...ultimul descendent al unui nume ilustru din istoria industriei noastre, directorul-femeie cu putință doar în America, vicepreședintele operativ al unei măreți companii de căi ferate – domnișoara Dagny Taggart!

În acel moment ea simți atingerea lui Rearden Metal, când mâna ei strânse microfonul, iar brusc era ușor, nu cu ușurința sedată a indiferenței, ci cu ușurința strălucitoare, limpede, vie a acțiunii.

— Am venit aici să vă vorbesc despre programul social, sistemul politic și filosofia morală sub care trăiți acum.

În sunetul vocii ei se afla o siguranță atât de calmă, atât de naturală, atât de totală, încât doar sunetul părea a purta o imensă persuasiune.

— Ați auzit spunându-se că eu cred că acest sistem are ca motiv corupția, ca scop jaful, ca metodă minciunile, înșelătoria și forța, și ca unic rezultat distrugerea. Ați mai auzit, totodată, spunându-se că, asemenea lui Hank Rearden, eu sunt un sprijinitor loial al acestui sistem și că mi-am oferit cooperarea voluntară politicii prezente, precum Directiva 10-289. Am venit aici să vă spun adevărul despre toate acestea.

Este adevărat că împărtășesc poziția lui Hank Rearden. Convingerile sale politice sunt și ale mele. În trecut, l-ați auzit denunțat ca reacționar care s-a opus fiecărui pas, măsuri sau slogan și premise ale prezentului sistem. Acum îl auziți fiind lăudat ca cel mai mare industriaș al nostru, în a cărui judecată referitoare la valoarea politicii economice se poate avea toată încrederea. Este adevărat. Puteți avea încredere în judecata lui. Dacă în acest moment începeți a vă teme că vă aflați în puterea unui rău iresponsabil, că țara se prăbușește și că în curând veți fi pradă foametei, luați în considerare vederile celui mai capabil industriaș al nostru, care știe ce condiții sunt necesare spre a face posibilă producția și a permite țării să supraviețuiască.

Aveți în vedere tot ceea ce știți despre vederile lui. În momentele în care el a avut posibilitatea de a vorbi, l-ați auzit spunând că politica acestui guvern vă conducea către sclavie și distrugere. Cu toate acestea, el nu a denunțat punctul culminant al acestei politici – Directiva 10-289. L-ați auzit luptându-se pentru drepturile lui – ale lui și ale dumneavoastră –, pentru independența lui, pentru proprietatea lui. Cu toate acestea, nu s-a luptat cu Directiva 10-289. A semnat în mod voluntar, vi s-a spus, Certificatul de dar care a predat Rearden Metal inamicilor săi. A semnat singura hârtie pe care, conform a tot ceea ce se știa despre el, v-ați fi așteptat s-o combată până la moarte. Ce anume putea însemna acest lucru – vi s-a spus în mod constant – decât că el însuși recunoștea necesitatea Directivei 10-289 și că își sacrifica interesele personale de dragul țării?

Judecați-i opiniile după motivul acelei acțiuni, vi s-a spus în mod constant. Iar cu acest lucru sunt de acord fără nicio rezervă: judecați-i opiniile după motivul acelei acțiuni. Și, în măsura în care atașați vreo valoare opiniei mele și eventualelor avertismente pe care vi le-aș da, judecați-mi opiniile de asemenea după motivul acelei acțiuni, pentru că îi împărtășesc convingerile.

Vreme de doi ani, am fost amanta lui Hank Rearden. Să nu existe nicio neînțelegere în această privință: spun acest lucru, nu sub forma unei rușinate confesiuni, ci cu cel mai înalt sentiment de mândrie. Am fost amanta lui. M-am culcat cu el, în patul lui, în brațele lui. Nu există nimic pe care să vi-l poată spune cineva în legătură cu mine și pe care să nu-l spun eu mai întâi dumneavoastră. Ar fi inutil să fiu defăimată – cunosc natura acuzațiilor și vi le voi declara eu însămi.

Am simțit o dorință fizică față de el? Da, am simțit. Am fost însuflețită de o pasiune a trupului meu. Da, am fost. Am experimentat cea mai violentă formă de plăcere senzuală? Da. Dacă acest lucru mă face în ochii dumneavoastră o femeie dezonorată – fie ca aprecierea dumneavoastră să constituie propria dumneavoastră preocupare. Eu voi rămâne credincioasă propriei mele aprecieri.

Bertram Scudder se holba la ea; nu acesta era discursul la care se așteptase și avu senzația, în panică vagă, că nu se cuvenea să-l lase să continue, dar ea era invitata specială față de care conducătorii de la Washington îi ordonaseră să se comporte cu atenție; el nu putea fi sigur dacă trebuia s-o întrerupă sau nu; în plus, lui îi făcea plăcere să audă acest fel de relatare. În cabina publicului, James Taggart și Lillian Rearden ședeau neclintiți, asemenea animalelor paralizate de luminile unui tren care se năpustea asupra lor; ei erau singurele persoane prezente care cunoșteau legătura dintre cuvintele pe care le auzeau și tema emisiunii; pentru ei, era prea târziu să acționeze; nu îndrăzneau să-și asume responsabilitatea unei acțiuni sau a orice va fi urmat.

În camera de control, un tânăr intelectual din echipa lui Chick Morrison era pregătit să întrerupă transmisiunea în caz de urgență, dar el nu văzu nicio semnificație politică în discursul pe care îl auzea, niciun element pe care l-ar fi putut interpreta ca fiind periculos pentru stăpânii săi. El era obișnuit să audă discursuri stoarse prin presiune necunoscută de la victime refractare și concluzionă că era vorba de un reacționar forțat să mărturisească un scandal și că, prin urmare, discursul avea, poate, vreo valoare politică; în plus, era curios să audă că „Sunt mândră că m-a ales spre a-i da plăcere și că el a fost alegerea mea. Nu a fost – așa după cum este pentru cei mai mulți dintre voi – un act de satisfacere întâmplătoare a unei dorințe și de dispreț reciproc. Era cea mai fundamentală formă a admirației noastre a unuia pentru celălalt, cu o deplină cunoaștere a valorilor prin care ne-am făcut alegerea. Noi suntem cei care nu își deconectează valorile minții lor de acțiunile trupurilor lor, cei care nu își lasă valorile de dragul unor vise deșarte, ci le aduc în existență, cei care dau formă materială gândurilor și realitate valorilor – cei care produc oțel, căi ferate și fericire. Iar celor dintre dumneavoastră care urăsc gândul de bucurie umană, care doresc să vadă viața oamenilor ca suferință și eșec cronic, care vor ca oamenii să ceară scuze pentru fericire – sau pentru succes, abilitate, realizare

sau bogăție – unor atari persoane dintre dumneavoastră le spun acum: l am vrut, l-am avut, am fost fericită, am cunoscut bucuria, o bucurie pură, plenară, nevinovată, bucuria pe care ți-e frică s-o auzi mărturisită de orice ființă umană, bucuria despre care singura ta cunoaștere este reprezentată de ura pe care o nutrești față de cei care sunt demni s-o dobândească. Ei bine, urâți-mă, pentru că am dobândit-o!

— Domnișoară Taggart, zise Bertram Scudder nervos, nu ne îndepărtăm de subiectul... În definitiv, relația dumneavoastră personală cu dl Rearden nu are o semnificație politică așa încât...

— Nici eu nu am crezut c-ar avea. Și, desigur, am venit aici să vă vorbesc despre sistemul politic și moral sub care trăiți acum. Ei bine, am crezut că știu totul despre Hank Rearden, dar există un lucru pe care nu l-am aflat decât astăzi. Amenințarea șantajistă că relația noastră va fi făcută publică este cea care l-a forțat pe Hank Rearden să semneze Certificatul de dar prin care preda Rearden Metal. A fost șantaj – șantaj din partea oficialilor din guvernul vostru, din partea conducătorilor voștri, din partea...

În clipa în care mâna lui Scudder făcu o mișcare bruscă spre a răsturna microfonul, un declic stins ieși din gâtlejul acestuia, în momentul în care se prăbușea pe podea, însemnând că polițistul intelectual tăiase calea emisiei.

Ea râse – dar nu era nimeni care s-o vadă și să audă natura râsului ei. Personajele care năvăleau în cușca de sticlă urlau unele la altele. Chick Morrison îi striga înjurături netipăribile lui Bertram Scudder – acesta striga că el fusese împotriva întregii idei, dar că primise ordin s-o facă – James Taggart părea un animal care își dezvelea colții, în timp ce mârâia la doi dintre cei mai tineri asistenți ai lui Morrison și evita mârâiala unui al treilea, mai în vârstă. Mușchii de pe fața lui Lillian Rearden aveau o ciudată moleșeală, asemenea membrelor unui animal care zace în drum, intact, dar mort. Condiționatorii moralei țipau ceea ce credeau că ghicesc că va gândi dl Mouch.

— Ce să le spun? striga crainicul, arătând către microfon. Domnule Morrison, publicul așteaptă, ce să le spun?

Nu-i răspunse nimeni. Ei nu se luptau pentru ce e de făcut, ci pentru cine e vinovat.

Nimeni nu-i spuse vreo vorbă lui Dagny și nici nu se uită în direcția ei. Nimeni nu o opri atunci când ieși.

Se urcă în primul taxi care îi ieși în cale, dând adresa apartamentului ei. Când taxiul porni, ea observă că scala aparatului de radio de la bord era luminată și mută, pârâind cu accesele de tuse scurte, încordate ale electricității statice: era fixat pe programul lui Bertram Scudder.

Se lăsă pe spate pe canapeaua mașinii, fără a simți altceva decât dezolarea cunoașterii că mișcarea de măturare a acțiunii ei îl izgonise, probabil, pe bărbatul care s-ar putea să nu mai dorească a o mai vedea vreodată. Simți, pentru prima dată, imensitatea lipsei de speranță de a-l mai găsi – dacă el nu va mai vrea să fie găsit – pe străzile orașului, în orășelele unui continent, în canioanele Munților Stâncoși unde scopul era închis de un ecran de raze. Dar un lucru îi rămânea, asemenea unui buștean care plutește pe un hău, bușteanul de care se agățase pe parcursul transmisiunii – iar ea știa că acesta era lucrul pe care nu îl putea abandona, chiar dacă ar fi fost să piardă tot restul; era sunetul vocii lui atunci când îi spunea: „Nimeni nu rămâne aici falsificând realitatea în orice fel".

— Doamnelor și domnilor, pârâi din electricitatea statică glasul crainicului lui Bertram Scudder, din cauza dificultăților tehnice asupra cărora nu avem control, acest post va avea emisia suspendată, până la depanările necesare.

Șoferul de taxi scoate un chicotit scurt, disprețuitor – și închise cu o mișcare rapidă radioul.

Atunci când ieși din mașină și îi întinse o bancnotă, el îi dădu restul și, brusc, se întinse în față spre a se uita mai bine la figura ei.

Ea fu sigură că el o recunoscuse și, pentru o clipă, îi susținu privirea într-o manieră austeră. Fața lui amărâtă și cămașa sa supracârpită erau uzate de o luptă fără de nădejde, pierdută deja. Când ea îi întinse un bacșis, el rosti liniștit, cu o emfază prea cinstită, prea solemnă a recunoașterii monedelor:

— Mulțumesc, doamnă.

Ea se întoarse rapid și se îndreptă grăbită către clădire, spre a nu-l lăsa să-i vadă emoția care devenise brusc insuportabilă.

Capul ei era plecat în timp ce descuia ușa apartamentului ei, iar lumina o lovi de jos, din covor, înainte de a-și ridica brusc capul, uimită că găsește apartamentul luminat. Făcu un pas înainte – și îl văzu pe Hank Rearden stând în picioare în partea cealaltă a camerei.

Ea era înțepenită din pricina a două șocuri: unul era vederea prezenței lui, nu se așteptase să se întoarcă atât de repede; celălalt era vederea chipului lui. Figura lui avea un calm atât de ferm, atât de încrezător, atât de matur, în palidul zâmbet pe jumătate, în claritatea ochilor, încât ea avu senzația că el îmbătrânise cu zeci de ani într-o singură lună de zile, dar că îmbătrânise în sensul propriu al creșterii omenești, îmbătrânise în viziune, în statură, în putere. Ea simți că cel care trăise o lună de agonie, cel pe care ea îl rănise atât de profund și era pe punctul de a-l răni încă și mai profund, va fi cel căruia ea îi va da sprijinul și consolarea sa, iar puterea lui îi va proteja pe amândoi. Ea rămase nemișcată doar un moment, dar văzu cum zâmbetul lui devine mai profund, ca și cum i-ar citi gândurile și i-ar spune că n-are de ce să se teamă. Ea auzi un sunet slab, un pârâit, și văzu, pe o măsuță de lângă el, scala luminată a unui aparat de radio mut. Ochii ei se îndreptară către ai lui, întrebători, iar el răspunse cu cea mai fină încuviințare a capului, cu puțin mai mult decât o coborâre a pleoapelor lui; auzise transmisiunea ei.

Se mișcară unul către celălalt în același moment. El o prinse de umeri pentru a o sprijini, fața ei era ridicată în sus către a lui, dar el nu îi atinse buzele, îi luă mâna și îi sărută încheietura, degetele, palma, ca unicul mod al salutului pe care atât de mult din suferința lui dispăruse spre a-l aștepta. Și brusc, distrusă de această întreagă zi și lună, ea începu să plângă în brațele sale, prăbușită în el, plângând așa cum nu mai făcuse vreodată în viață, ca o femeie, predându-se durerii și ca ultim, inutil protest împotriva ei.

Ținând-o în așa fel încât ea stătea și se mișca doar cu ajutorul trupului lui, nu al ei, el o conduse către canapea și încercă să o facă să se așeze lângă el, dar ea alunecă la podea, spre a se așeza la picioarele lui, a-și îngropa fața în genunchii lui și a suspina fără a se apăra sau ascunde.

El nu o ridică, o lăsă să plângă, ținând-o strâns cu brațul său. Ea îi simți mâna pe cap, pe umăr, simți protecția fermității lui, o fermitate ce părea a-i spune că, așa după cum lacrimile ei erau pentru amândoi, și cunoașterea lui era, că el îi știa durerea, o simțea și o înțelegea, și în același timp era capabil să fie martor cu calm la ea – iar calmul lui părea a ușura povara ei, acordându-i dreptul de a izbucni aici, la picioarele lui, spunându-i că e capabil să ducă ceea ce ea nu mai putea duce. Ea știa într-o manieră vagă că acesta era adevăratul Hank

Rearden și, indiferent de forma de insultătoare cruzime pe care în trecut o dăduse primelor nopți împreună, indiferent de cât de des ea păruse cel mai puternic dintre ei doi, aceasta fusese întotdeauna în el și la rădăcina legăturii lor – această forță a lui care ar proteja-o dacă ar dispărea forța ei.

Când își ridică ea capul, el îi zâmbea.

— Hank..., șopti ea vinovată, cu disperată uluire din cauza propriei izbucniri.

— Stai liniștită, dragă.

Ea își lăsă din nou fața pe genunchii lui; stătea nemișcată, luptându-se pentru odihnă, luptând împotriva presiunii unui gând fără cuvinte: el fusese capabil să suporte și să accepte transmisiunea ei doar ca o mărturisire a iubirii ei, care făcea ca adevărul pe care ea trebuia să i-l spună să fie o lovitură mai inumană decât ar avea cineva dreptul să dea. Ea simțea groază la gândul că nu va avea tăria să facă acest lucru și groază la gândul că va avea.

Când ea își ridică din nou privirea către el, Hank își trecu mâna peste fruntea ei, dându-i la o parte părul.

— S-a terminat, dragă, zise el. Ce-a fost mai rău s-a dus, pentru amândoi.

— Nu, Hank, nu s-a dus.

El zâmbi.

El o trase spre a se așeza lângă el, cu capul pe umărul lui.

— Nu spune nimic acum, rosti el. Știi că amândoi înțelegem tot ceea ce trebuie spus și o să vorbim despre asta, dar doar atunci când va înceta să te doară atât de mult.

Mâna lui se deplasă în jos, pe conturul mânecii ei, apoi pe un pliu al fustei, cu o presiune atât de ușoară încât părea că mâna nu simte trupul dinlăuntrul hainelor, ca și cum ar fi redobândit posesiunea, nu a trupului ei, ci doar a viziunii sale.

— Ai încasat prea mult, zise el. Ca și mine. Să ne zdrobească pe amândoi. Nu avem de ce să mai adăugăm și noi la asta. Indiferent de ceea ce trebuie să înfruntăm, între noi doi nu poate exista suferință. Nici durere suplimentară. Să vină din lumea lor lucrul ăsta. N-o să vină dinspre noi. Nu te teme. N-o să ne facem rău unul altuia. Acum nu.

Ea își înălță capul, clătinând cu un zâmbet amar – în mișcarea ei era o disperată violență, dar zâmbetul era un semn de revenire: de hotărâre de a înfrunta disperarea.

— Hank, genul de infern prin care te-am făcut să treci în ultima lună...

Glasul ei tremura.

— ...Este nimic în comparație cu genul de infern prin care te fac să treci de o oră încoace.

Vocea lui era fermă.

Ea se ridică spre a face câțiva pași, pentru a-și dovedi forța – pașii ei, asemenea cuvintelor, comunicându-i lui că ea nu mai trebuie cruțată. Când Dagny se opri și se întoarse cu fața, el se ridică în picioare, ca și cum ar fi înțeles motivul.

— Îmi dau seama că ți-am înrăutățit situația, zise ea, arătând către aparatul de radio.

El clătină din cap.

— Nu.

— Hank, trebuie să-ți spun ceva.

— Și eu. Mă lași să vorbesc eu primul? Vezi tu, e ceva ce-ar fi trebuit să-ți spun cu mult timp în urmă. O să mă lași să vorbesc și n-o să-mi răspunzi decât după ce termin?

Ea încuviință din cap.

El se uită câteva clipe la ea, cum stătea în fața lui, ca pentru a păstra întreaga imagine a figurii ei, a acestui moment și a tot ceea ce îi condusese pe ei către el.

— Te iubesc, Dagny, rosti el liniștit, cu simplitatea unei fericiri lipsite de nori, dar și de zâmbet.

Ea fu pe punctul de a replica, dar realiză că nu putea, chiar dacă el i-ar fi permis; își opri cuvintele nerostite, mișcarea buzelor ei era singurul răspuns, apoi își înclină capul a acceptare.

— Te iubesc. Cu aceeași valoare, cu aceeași expresie, cu aceeași mândrie și cu același înțeles cu care îmi iubesc munca, laminoarele, compania mea Metal, orele mele la un birou, la un furnal, într-un laborator, într-o mină de fier, așa după cum îmi iubesc capacitatea de a munci, așa cum iubesc actul vederii și cunoașterea, așa cum îmi iubesc acțiunea minții atunci când rezolvă o ecuație chimică sau prinde un răsărit de soare, așa cum iubesc lucrurile pe care le-am făcut și lucrurile pe care le-am simțit, ca pe produsul meu, ca pe alegerea mea, ca pe o formă a lumii mele, ca pe cea mai bună oglindă a mea, ca pe soția pe care niciodată n-am avut-o, ca pe ceea ce face posibil tot restul: ca pe puterea mea de a trăi.

Ea nu-și coborî fața, ci o ținu dreaptă și deschisă, spre a auzi și a accepta, așa după cum voia el și după cum merita el.

— Te-am iubit din prima zi în care te-am văzut, pe un vagon-platformă de pe o linie secundară din gara Millford. Te-am iubit când am călătorit în cabina primei locomotive de pe linia John Galt. Te-am iubit la galeria de tablouri din casa lui Ellis Wyatt. Te-am iubit în dimineața următoare. Ai știut lucrul acesta. Dar eu sunt cel care trebuia să ți-l spună, așa cum ți-l spun acum – dacă vreau să recuperez toate acele zile și să le fac să fie pe deplin ceea ce erau pentru amândoi, te-am iubit. Știai. Eu nu. Și pentru că nu știam, a trebuit să-l aflu atunci când m-am așezat la birou și am privit Certificatul de dar pentru Rearden Metal.

Ea închise ochii. Dar pe chipul ei nu era suferință, nu era nimic altceva decât imensa și liniștita fericire a clarității.

— „Noi suntem cei care nu-și decuplează valorile minților de acțiunile trupurilor lor." Ai declarat lucrul acesta în transmisiunea din seara asta. Dar tu știai atunci, în acea dimineață din casa lui Ellis Wyatt. Știai că toate acele insulte pe care ți le aruncam în față reprezentau cea mai deplină confesiune a iubirii pe care o poate face un bărbat. Știai că dorința fizică pe care o condamnam ca fiind nenorocirea noastră reciprocă nu e nici fizică, nici expresia trupului, ci expresia valorilor celor mai profunde ale minții, indiferent dacă există sau nu curajul de a ști acest lucru. Din cauza asta ai râs de mine, așa cum s-a întâmplat, nu-i așa?

— Da, șopti ea.

— Ai zis: „Nu vreau mintea ta, voința ta, ființa ta sau sufletul tău – atâta vreme cât la mine vei veni pentru cea mai joasă dintre dorințele tale". Știai, atunci când ai spus asta, că îți dădeam mintea mea, voința mea, ființa mea și sufletul meu prin intermediul acelei dorințe. Și vreau să spun acum lucrul acesta, ca dimineața aceea să însemne ceea ce a însemnat: mintea mea, voința mea, ființa mea și sufletul meu, Dagny, ale tale sunt, atâta vreme cât voi trăi.

El se uită direct în ochii ei, iar ea văzu o mică scânteie în ochii lui, care nu era un zâmbet, ci aproape ca și cum el ar fi auzit strigătul căruia ea nu-i dăduse drumul.

— Să termin, mult iubito. Vreau să știi cât de deplin sunt conștient de ceea ce spun. Eu, cel care gândeam că mă lupt cu ei, eu acceptasem principiul cel mai rău al dușmanilor noștri – iar lucrul acesta l-am tot

plătit de atunci încoace, așa cum îl plătesc acum și după cum trebuie. Acceptasem mica doctrină prin care ei distrug un om înainte ca el să înceapă, doctrina-ucigașă: breșa dintre mintea și trupul său. Acceptasem lucrul acesta, asemenea majorității victimelor, fără a ști, fără a cunoaște măcar că exista această problemă. M-am răsculat împotriva principiului lor referitor la neputința umană și m-am mândrit cu capacitatea mea de a gândi, de a acționa, de a munci pentru satisfacerea dorințelor mele.

Dar nu știam că asta se numea virtute, nu o identificasem niciodată drept valoare morală, drept cea mai înaltă dintre valorile morale, care trebuie apărată cu prețul vieții, pentru că ea este cea care face posibilă viața. Și am acceptat pedeapsa pentru ea, pedeapsa pentru virtute, administrată de un rău trufaș doar prin mijlocirea ignoranței și supunerii mele.

Am acceptat insultele, înșelăciunile, jecmănirile lor. Mi-am spus că-mi pot permite să-i ignor pe toți acei mistici neputincioși care sporovăiesc despre sufletele lor și sunt incapabili să-și dureze un acoperiș deasupra capului. Am crezut că lumea e a mea și că acei incompetenți flecari nu constituiau o amenințare la adresa forței mele. Nu puteam înțelege din ce pricină pierdeam fiecare bătălie. Nu știam că forța dezlănțuită împotriva mea îmi aparținea. În vreme ce eram preocupat de cucerirea materiei, le predasem lor tărâmul minții, al gândirii, al principiului, al legii, al valorilor, al moralității. Acceptasem, fără să vreau, doctrina că ideile nu implică urmări pentru existența cuiva, pentru munca cuiva, pentru realitate, pentru acest pământ – ca și cum ideile nu sunt de competența rațiunii, ci de cea a credinței mistice pe care o disprețuiam. Era singurul lucru pe care doreau ei să-l recunosc. Era suficient. Predasem ceea ce toate frazele lor sforăitoare erau menite să submineze și să distrugă: rațiunea omului.

Nu, ei nu erau capabili să aibă de-a face cu materia, să producă abundență, să controleze acest pământ. Nu aveau nevoie. Mă controlau pe mine.

Eu, care știam că bogăția reprezintă doar mijlocul către un scop, creasem mijlocul și-i lăsam pe ei să prescrie țelurile. Eu, care mă mândream cu abilitatea mea de a dobândi satisfacerea dorințelor mele, îi lăsam pe ei să prescrie codul de valori prin care îmi judecam eu dorințele. Eu, care dădeam formă materiei spre a sluji scopului meu,

rămâneam cu un morman de oțel și de aur, dar cu toate scopurile învinse, cu fiecare dorință trădată, cu fiecare încercare de fericire eșuată.

Mă despicasem în două, așa cum predicau misticii, și îmi administram afacerea după un cod de reguli, dar viața mea după un altul. M-am revoltat împotriva încercării jefuitorilor de a stabili prețul și valoarea oțelului meu – dar i-am lăsat să fixeze valorile morale ale vieții mele. M-am revoltat împotriva cererilor de avere neagonisită – dar am considerat că era datoria mea să ofer o iubire neagonisită unei soții pe care o disprețuiam, un respect neagonisit unei mame care mă ura, un sprijin neagonisit unui frate care complota distrugerea mea. Mă revoltam împotriva prejudiciilor financiare nemeritate – dar acceptam o viață de nemeritată durere. Mă revoltam împotriva doctrinei conform căreia capacitatea mea de a produce însemna culpă – dar acceptam, ca vină, capacitatea mea de fericire. Mă revoltam împotriva principiului conform căruia virtutea este ceva imaterial incognoscibil al spiritului – dar te blestemam pe tine, mult iubito, pentru dorința trupului tău și al meu. Dar dacă trupul este rău, la fel sunt și cei care furnizează mijlocele de supraviețuire a sa, la fel este și averea materială și cei care o produc – iar dacă valorile morale sunt stabilite în contradicție cu existența noastră fizică, atunci este corect ca recompensele să fie câștigate în mod necinstit, ca virtutea să constea în ceea ce este nedesăvârșit, ca să nu existe nicio legătură între realizare și profit, ca animalele inferioare care sunt capabile a produce să trebuiască a sluji ființele superioare a căror superioritate în domeniul spiritului constă în incompetența în domeniul cărnii.

Dacă cineva precum Hugh Akston mi-ar fi spus, atunci când am început, că acceptând teoria misticilor despre sex acceptam teoria economică a jefuitorilor, i-aș fi râs în față. Nu i-aș mai râde acum. Acum văd că Rearden Metal este condusă de drojdia societății – văd că realizarea vieții mele slujește spre a-i îmbogăți pe cei mai răi dintre dușmanii mei – iar cât despre singurele două persoane pe care le-am iubit vreodată, i-am adus o insultă mortală uneia și dezonoare publică celeilalte. Am pălmuit fața bărbatului care era prietenul, apărătorul, învățătorul meu, omul care m-a eliberat ajutându-mă să învăț ceea ce am învățat, l-am iubit, Dagny, era fratele, fiul, camaradul meu pe care nu l-am avut niciodată – dar l-a izgonit din viața mea, pentru că n-a vrut să mă ajute să produc pentru jefuitori. Aș da orice ca să revină,

dar nu posed nimic de oferit ca răsplată și nu-l voi mai vedea niciodată, pentru că eu sunt cel care va ști că nu există cale de a merita nici măcar dreptul de a cere iertare.

Dar ceea ce ți-am făcut ție, mult iubito, e și mai rău. Discursul tău și faptul că a trebuit să-l ții – asta este ceea ce i-am cauzat singurei femei pe care am iubit-o, ca răsplată pentru unica fericire pe care am cunoscut-o. Nu îmi spune că a fost alegerea ta de la bun început și că ai acceptat toate consecințele, inclusiv cele petrecute în seara asta – nu compensează faptul că eu am fost cel care n-a avut să-ți ofere ceva mai bun. Iar faptul că jefuitorii te-au obligat să iei cuvântul, că tu ai vorbit spre a mă răzbuna și elibera nu compensează faptul că eu am fost cel care le-a făcut posibile tacticile.

Nu convingerile lor despre păcat și dezonoare au fost cele pe care le puteau folosi spre a te face de rușine – ci ale mele. Ei n-au făcut altceva decât să ducă mai departe lucrurile în care credeam și pe care le-am spus în casa lui Ellis Wyatt. Eu am fost cel care a oferit continuu iubirea noastră ca pe un secret vinovat – ei nu făceau altceva decât s-o trateze drept ceea ce era conform propriei mele estimări. Eu eram cel care dorea să contrafacă realitatea de dragul aparențelor în ochii lor – ei doar profitau de dreptul pe care li-l oferisem.

Lumea crede că mincinosul câștigă o victorie asupra victimei sale. Ceea ce am învățat este că minciuna reprezintă un act de autoabdicare, pentru că îți predai realitatea personală persoanei pe care o minți, făcând din ea stăpânul tău, condamnându-te din acel moment să contrafaci tipul de realitate pe care opiniile acelei persoane solicită să fie contrafăcută. Iar dacă câștigi scopul imediat al minciunii – prețul plătit îl reprezintă distrugerea a ceea ce intenționa câștigul să servească. Omul care minte lumii este sclavul lumii începând cu acel moment – atunci când am ales să îmi ascund iubirea față de tine, s-o dezavuez în public și să o trăiesc ca pe o minciună, am transformat-o în bun public – iar publicul a avut pretenție la ea într-un mod corespunzător. Nu am avut nicio posibilitate de a evita această situație și nicio putere de a te salva. Când am capitulat în fața jefuitorilor, când am semnat Certificatul lor de dar, spre a te proteja – continuam să contrafac realitatea, nu îmi mai rămăsese nimic la îndemână – și, Dagny, mai degrabă ne-ar fi omorât pe amândoi decât să-i las să facă ceea ce amenințau că vor face. Dar nu există minciuni albe, nu există decât întunecimea distrugerii,

iar o minciună albă este cea mai neagră dintre toate. Continuam să contrafac realitatea și acest lucru a avut rezultatul inexorabil: în loc de protecție, ți-a adus un gen mai groaznic de chin, în loc să-ți salveze reputația, te-a obligat să te oferi pentru o lapidare publică și să arunci pietrele cu propria ta mână. Știu că ai fost mândră de lucrurile pe care le-ai spus, iar eu am fost mândru auzindu-te – dar asta era mândria cu care ar fi trebuit să ne lăudăm acum doi ani.

Nu, nu mi-ai înrăutățit situația, m-ai eliberat, ne-ai salvat pe amândoi, ne-ai izbăvit trecutul. Nu te pot ruga să mă ierți, noi suntem mult dincolo de atari termeni – iar singura compensație pe care ți-o pot oferi este faptul că sunt fericit. Că sunt fericit, iubito, nu că sufăr. Sunt fericit pentru că am văzut adevărul – chiar dacă puterea vederii mele este tot ceea ce mi-a mai rămas acum. Dacă m-aș preda durerii și dacă aș accepta cu inutil regret că greșeala mea mi-a distrus trecutul – asta ar constitui actul de trădare finală, ratarea fundamentală a acelui adevăr pe care regret că l-am ratat. Dar dacă iubirea mea de adevăr este singura posesiune care mi-a mai rămas, atunci cu atât mai mare e pierderea în urma mea, cu atât mai mare e mândria pe care o pot avea pentru prețul plătit pentru această iubire. Atunci ruinele nu vor deveni un tumul funerar deasupra mea, ci vor servi drept înălțimea pe care am escaladat-o spre a dobândi un câmp vizual mai larg. Mândria și puterea mea de viziune reprezentau singurele lucruri pe care le aveam atunci când am început – iar tot ceea ce am realizat a fost prin intermediul lor. Ele amândouă sunt mai mari acum, acum posed cunoașterea valorii superlative pe care o ratasem: aceea a dreptului meu de a mă mândri cu viziunea mea. Pot ajunge la tot restul.

Și, Dagny, singurul lucru pe care l-am vrut, ca prim pas al viitorului meu, era de a spune că te iubesc – așa cum spun acum. Te iubesc, mult iubito, cu cea mai oarbă pasiune a trupului meu care vine din cea mai limpede percepție a minții mele – iar iubirea mea pentru tine este singura realizare a trecutului meu care îmi va rămâne, neschimbată, de-a lungul anilor ce vor veni. Voiam să-ți spun lucrul acesta cât încă mai am dreptul de a-l spune. Iar pentru că nu ți l-am spus la începuturile noastre, acesta e modul prin care trebuie să ți-l spun – la sfârșit. Acum o să-ți zic ce anume voiai tu să-mi spui – pentru că, înțelegi, știu lucrul acesta și îl accept: undeva de-a lungul lunii trecute, l-ai întâlnit pe bărbatul pe care îl iubești, iar dacă iubirea înseamnă alegerea finală,

de neînlocuit a unei persoane, în cazul acesta el este singurul bărbat pe care l-ai iubit vreodată.

— Da! vocea ei era jumătate icnet, jumătate strigăt, ca după o lovitură fizică, șocul fiind singurul lucru de care era conștientă. Hank, cum de-ai știut asta?

El zâmbi și arătă către aparatul de radio.

— Draga mea, n-ai folosit decât timpul trecut.

— Oh...! vocea ei era acum jumătate icnet, jumătate geamăt, și închise ochii.

— N-ai pronunțat niciodată singurul cuvânt pe care li l-ai fi putut arunca pe bună dreptate, dacă ar fi fost altminteri. Ai zis „L-am vrut", nu „L-am iubit". Mi-ai zis la telefon azi că nu te-ai fi putut întoarce mai devreme. Niciun alt motiv nu te-ar fi determinat să mă părăsești în felul în care ai făcut-o. Doar acel unic motiv era valid și corect.

Ea se dădu puțin pe spate, ca și cum s-ar fi străduit să-și mențină echilibrul poziției, dar se uita direct în ochii lui, cu un zâmbet care nu îi depărta buzele, ci îi îmblânzea ochii către o privire de admirație, iar gura ei către o formă arătând durere.

— Este adevărat. Am întâlnit bărbatul pe care îl iubesc și pe care o să-l iubesc întotdeauna, l-am văzut, i-am vorbit – dar este un bărbat pe care nu-l pot avea, pe care s-ar putea să nu-l am niciodată și, probabil, pe care nu-l voi mai revedea.

— Cred că am știut tot timpul c-o să-l găsești. Știam ce anume simțeai pentru mine, știam cât de mult era, dar eram conștient că nu reprezintă alegerea ta finală. Ceea ce îi vei da nu este luat de la mine, este ceva ce eu nu am avut vreodată. Nu mă pot revolta împotriva acestui lucru. Ceea ce am avut înseamnă prea mult pentru mine – iar faptul că l-am avut nu poate fi schimbat niciodată.

— Vrei să spun asta, Hank? Vei înțelege, dacă îți voi spune c-o să te iubesc întotdeauna?

— Cred c-am înțeles înainte de a-mi spune.

— Te-am văzut mereu așa cum ești acum. Acea măreție a ta pe care începi să-ți dai voie s-o cunoști – am știut-o dintotdeauna și am fost martora luptei tale de a o descoperi. Nu vorbi de ispășire, nu m-ai rănit, greșelile tale provin din magnifica ta integritate sub tortura unui cod imposibil – iar lupta ta împotriva lui nu mi-a adus suferință, mi-a adus sentimentul pe care l-am găsit extrem de rar: de admirație. Dacă îl vei

accepta, va fi întotdeauna al tău. Nu se poate schimba vreodată ceea ce ai însemnat tu pentru mine. Dar bărbatul pe care l-am cunoscut – el este iubirea la care voiam să ajung cu mult înainte de a ști că el există și cred că va rămâne intangibil pentru mine, dar faptul că îl iubesc va fi suficient spre a mă ține în viață.

El îi luă mâna și o apăsă de buzele lui.

— În cazul acesta știi ce simt și motivul pentru care sunt fericit, zise el.

Privind în sus către chipul lui, ea își dădu seama că pentru prima dată el este ceea ce se gândise ea întotdeauna că intenționează el să fie: un bărbat cu o imensă capacitate de a se bucura de existență. Privirea încordată de rezistență, de durere în mod curajos neadmisă, dispăruse; acum, în mijlocul distrugerii și al acestui ceas de cumpănă pentru el, chipul său avea serenitatea forței pure; avea privirea pe care o văzuse în ochii oamenilor din vale.

— Hank, șopti ea, nu cred că pot să explic lucrul acesta, dar am senzația că n-am comis o trădare, nici față de el, nici față de tine.

— Nu, n-ai comis.

Ochii ei păreau anormal de vii, pe un chip lipsit de culoare, ca și cum conștiința ei rămânea neatinsă într-un trup frânt de istovire. El o puse să se așeze și își petrecu brațul pe dindărătul canapelei, fără a o atinge, dar ținând-o într-o îmbrățișare protectoare.

— Acum zi-mi: unde ai fost? întrebă el.

— Nu-ți pot spune. Mi-am dat cuvântul că nu voi dezvălui nimic în legătură cu asta. Pot doar să zic că e un loc pe care l-am descoperit din întâmplare, atunci când m-am prăbușit și l-am părăsit legată la ochi, și n-aș fi în stare să-l mai găsesc.

— N-ai putea să te întorci pe urmele tale?

— N-o să încerc.

— Iar bărbatul?

— N-o să-l caut.

— A rămas acolo?

— Nu știu.

— De ce l-ai părăsit?

— Nu-ți pot spune.

— Cine este?

Chicotul ei de disperat amuzament fu involuntar.

— Cine e John Galt?

El îi aruncă o privire, uimit, dar își dădu seama că ea nu glumea.

— Prin urmare, există un John Galt? întrebă el încet.

— Da.

— Acea exprimare argotică se referă la el?

— Da.

— Și are un înțeles special?

— Oh, da!...Un singur lucru îți pot spune despre el, pentru că l-am descoperit mai devreme, fără a promite să păstrez secretul: el este cel care a inventat motorul pe care l-am descoperit noi.

— Oh!

El zâmbi, ca și cum ar fi trebuit să-și dea seama. Apoi rosti încet, cu o privire care era aproape compasiune:

— El este distrugătorul, nu-i așa?

Văzu privirea ei șocată și adăugă:

— Nu, nu-mi răspunde, dacă nu poți. Cred că știu unde anume ai fost. Ai vrut să-l salvezi pe Quentin Daniels de distrugător și îl urmăreai pe Daniels atunci când te-ai prăbușit, nu-i așa?

— Da.

— Doamne, Dumnezeule, Dagny! – există locul acesta? Trăiesc cu toții? Există...? Iartă-mă. Nu răspunde.

Ea zâmbi:

— Există cu adevărat.

El rămase tăcut mult timp.

— Hank, ai putea renunța la Rearden Steel?

— Nu!

Răspunsul fu brav-imediat, dar adăugă, cu prima nuanță de neputință în glas:

— Nu încă.

Apoi se uită la ea, ca și cum în rostirea celor trei cuvinte, el ar fi trăit blestemul agoniei ei din ultima lună.

— Înțeleg, zise ea.

Își petrecu mâna peste frunte, cu un gest de înțelegere, de compasiune, de mirare aproape incredulă.

— Ce chin infernal ți-ai asumat să suporți! spuse el cu glas stins.

Ea încuviință din cap.

Se lăsă să alunece în jos, spre a sta întinsă, cu fața către genunchii săi. El îi mângâie părul; spuse:

— O să luptăm cu jefuitorii cât de mult vom putea. Nu știu ce viitor e posibil pentru noi, dar o să învingem sau o să aflăm că e fără speranță. Până atunci, o să luptăm pentru lumea noastră. Noi suntem tot ce a mai rămas din ea.

Ea adormi, întinsă acolo, ținându-l strâns de mână. Ultima ei percepție, înainte de a preda responsabilitatea conștienței, fu senzația unui hău imens, hăul unui oraș și al unui continent unde nu va fi niciodată în stare să-l găsească pe bărbatul pe care nu avea dreptul să-l caute.

Capitolul IV

Anti-viață

James Taggart vârî mâna în buzunarul smochingului, scoase din teanc prima hârtie pe care o găsi, care era o bancnotă de o sută de dolari, și o lăsă să cadă în mâna cerșetorului.

Observă că cerșetorul băgase în buzunar banii într-un mod la fel de indiferent ca și al său.

— Mersi, amice, rosti cerșetorul cu dispreț, apoi se îndepărtă.

James Taggart rămase neclintit în mijlocul trotuarului, întrebându-se ce anume îi dăduse o senzație de șoc și de groază. Nu era insolența individului – nu pretinsese recunoștință, nu fusese emoționat de milă, gestul său fusese automat și lipsit de noimă. Era faptul că cerșetorul se comportase ca și cum ar fi fost indiferent dacă ar fi primit o sută de dolari ori o monedă de zece cenți, sau, dacă n-ar fi găsit absolut niciun ajutor, se văzuse murind de foame în timpul nopții. Taggart dădu din umeri și-și reluă brusc mersul, datul din umeri servindu-i spre a se descotorosi de gândul că starea cerșetorului se potrivea cu a sa.

Zidurile străzii din jurul lui posedau claritatea accentuată, nefirească a amurgului de vară, în vreme ce o pâclă portocalie umplea canalele intersecțiilor și învăluia șirurile de acoperișuri, lăsându-l pe o rămășiță împuținată de sol. Calendarul cerului părea a sta în mod insistent în afara pâclei, galben asemenea unei pagini de pergament vechi, declarând: 5 august – Nu, își spuse el, ca răspuns la lucruri pe care nu le verbalizase – nu era adevărat, se simțea bine, acesta era motivul pentru care voia să facă ceva în seara asta. Nu își putea recunoaște că neliniștа sa deosebită provenea dintr-o dorință de a avea parte de plăcere; nu putea admite că plăcerea anumită pe care

o dorea era aceea de sărbătorire, pentru că nu putea recunoaște ceea ce voia să sărbătorească.

Ziua de azi fusese plină de o intensă activitate, consumată pe vorbe care pluteau la fel de vag precum bumbacul, dar atingând un scop la fel de precis ca și o mașină de socotit, încheindu-se spre completa lui satisfacție. Dar scopul lui și natura satisfacției sale trebuiau ținute la fel de grijuliu ascunse față de el, așa după cum fuseseră și față de ceilalți; iar dorința sa de plăcere constituia o periculoasă breșă.

Ziua începuse cu un mic prânz în apartamentul de hotel al unui legislator argentinian, unde câteva persoane de diferite naționalități discutaseră pe îndelete despre climatul Argentinei, solul ei, resursele, nevoile oamenilor de acolo, valoarea unei atitudini dinamice, progresiste față de viitor – și menționaseră, ca cea mai scurtă temă a conversației, că Argentina va fi declarată în două săptămâni Stat al Poporului.

Au urmat câteva cocktailuri acasă la Orren Boyle, cu doar un singur domn blajin din Argentina care ședea tăcut într-un colț, în timp ce doi directori din Washington și câțiva prieteni cu poziții nespecificate discutau despre resursele naționale, metalurgie, mineralogie, îndatoriri în calitate de vecini și bunăstarea globului – și pomeniseră că în trei săptămâni va fi acordat Statului Poporului Argentina și Statului Poporului Chile un împrumut de patru miliarde de dolari.

A urmat un mic cocktail-party într-o încăpere privată a barului construit asemenea unei pivnițe pe acoperișul unui zgârie-nori, o petrecere informală dată de el, James Taggart, pentru directorii unei companii recent înființate, The Interneighborly Amity and Development Corporation[2], al cărei președinte era Orren Boyle, și al cărei trezorier era un bărbat subțire, grațios, hiperactiv, din Chile, al cărui nume era señor Mario Martinez, dar pe care Taggart era tentat să-l numească, printr-o anume asemănare de spirit, señor Cuffy Meigs. Aici au discutat despre golf, curse de cai, șalupe, mașini și femei. Având în vedere că toată lumea știa, nu mai fusese nevoie să se pomenească faptul că The Interneighborly Amity and Development Corporation avea un contract exclusiv de a opera, pe baza unei „chirii manageriale" pe douăzeci de ani, toate proprietățile industriale ale Statelor Poporului din emisfera sudică.

[2] În traducere aproximativă: Corporația de Dezvoltare și Prietenie între Vecini (*n. tr.*).

Ultimul eveniment al zilei fusese un amplu dineu de recepție în casa lui señor Rodrigo Gonzales, un reprezentant diplomatic din Chile.

Nimeni nu auzise de señor Gonzales în urmă cu un an, dar el devenise celebru pentru petrecerile pe care le dăduse în ultimele șase luni, chiar de la sosirea sa la New York. Oaspeții săi îl descriseseră drept un om de afaceri progresist. Își pierduse proprietatea – se spunea, în momentul în care Chile, devenind un Stat al Poporului, naționalizase toate proprietățile, cu excepția celor aparținând cetățenilor din țări înapoiate, care nu erau State ale Poporului, precum Argentina; dar el adoptase o atitudine luminată și se alăturase noului regim, punându-se în slujba țării sale. Locuința sa din New York ocupa un întreg etaj dintr-un hotel rezidențial exclusiv.

Avea o față grasă, inexpresivă și ochii unui asasin. Urmărindu-l la recepția din această seară, Taggart conchisese că bărbatul era insensibil la orice fel de sentiment, arăta ca și cum un cuțit ar putea străpunge, neobservat, prin straturile sale de carne care se bălăbăneau – doar că exista o desfătare lascivă, aproape sexuală în felul în care își freca picioarele de mormanul de covoare persane, sau atingea cu mâna brațul lăcuit al fotoliului, sau își mula buzele pe un trabuc. Soția sa, señora Gonzales, era o femeie mărunțică, atrăgătoare, nu atât de frumoasă precum socotea ea, dar bucurându-se de reputația de frumusețe prin intermediul unei energii nervoase violente și al unei ciudat fel de insistență vagă, caldă și cinică ce dădea senzația de a promite orice și de a ierta pe toată lumea. Se știa faptul că maniera ei personală de a face comerț era atuul principal al soțului ei, într-o epocă în care se făcea comerț nu cu bunuri, ci cu favoruri – și, observând-o printre oaspeți, Taggart descoperi amuzament în a-și pune întrebarea ce afaceri fuseseră făcute, ce directive fuseseră date, ce industrii distruse în schimbul câtorva nopți norocoase, pe care cei mai mulți dintre acești oameni n-aveau niciun motiv să le caute și, probabil, nu și le mai puteau aduce aminte. Petrecerea îl plictisise, acolo se aflau doar vreo cinci-șase persoane de dragul cărora își făcuse apariția și nu fusese necesar să vorbească cu ele, doar să fie văzut și să schimbe câteva priviri cu ele. Masa era pe punctul de a fi servită în clipa în care auzi ceea pentru ce venise să audă: señor Gonzales menționase – fumul trabucului său împletindu-se pe deasupra celor șase oameni care se lăsaseră purtați către fotoliul lui – că prin înțelegere cu viitorul Stat al Poporului Argen-

tina, proprietățile companiei d'Anconia Copper vor fi naționalizate de către Statul Poporului Chile, în mai puțin de o lună, pe 2 septembrie.

Se petrecuse așa după cum se așteptase Taggart; neașteptatul se produse atunci când, auzind acele cuvinte, el simți o irezistibilă nevoie de a scăpa.

Se simțise incapabil să îndure plictiseala cinei, ca și cum alt tip de activitate ar fi fost necesar spre a sărbători realizarea din această noapte. Ieșise în apusul de vară al străzilor, simțindu-se ca și cum ar urmări și, în același timp, ar fi fost urmărit: ar urmări o plăcere pe care nimic nu i-o putea oferi, spre a sărbători un sentiment pe care nu îndrăznea să-l denumească – ar fi urmărit de groaza de a descoperi ce motiv anume îl ghidase spre realizarea din seara aceasta și ce aspect al acestuia îi conferea acum această febrilă senzație de satisfacție.

Își readuse aminte că va vinde acțiunile sale deținute la d'Anconia Copper, care nu-și reveniseră complet după prăbușirea lor de anul trecut și că va cumpăra acțiuni la Interneighborly Amity and Development Corporation, așa după cum căzuse de acord cu prietenii săi, care îi vor aduce o grămadă de bani. Dar gândul nu-i aduse decât plictiseală; nu acesta era lucrul pe care voia să-l sărbătorească.

Încercă să se forțeze să se bucure: banii, își spuse, constituiseră motivul lui, banii, nimic altceva. Nu reprezentau un motiv normal? Un motiv valabil? Oare nu după așa ceva umblau toți cei precum Wyatt, Rearden, d'Anconia?... Făcu o mișcare bruscă din cap, spre a-și curma gândul: avea senzația că gândurile sale alunecau spre o periculoasă fundătură, al cărei capăt nu trebuia niciodată să-și permită să-l vadă.

Nu – își spuse posomorât, recunoscând fără tragere de inimă – banii nu mai însemnau nimic pentru el. Aruncase cu sutele de dolari în dreapta și în stânga – la acea petrecere pe care o dăduse azi – pentru băuturi neterminate, delicatesuri nemâncate, bacșisuri nemeritate și toane neașteptate, pentru o convorbire internațională cu Argentina, pentru că unul dintre oaspeți dorise să verifice versiunea exactă a unei povestiri obscene pe care începuse s-o depene, pentru idei venite pe moment, pentru stupoarea de a realiza că e mai ușor să plătești decât să gândești.

— N-ai de ce se te-ngrijorezi, în conformitate cu Planul de unificare a căilor ferate, se hlizise la el, sub influența alcoolului, Orren Boyle. În conformitate cu Planul de unificare a căilor ferate, în Dakota de

Nord o companie ferată locală a dat faliment, lăsând ca regiunea să aibă destinul unei zone distruse, bancherul local se sinucisese, ucigându-și mai întâi soția și copiii – în Tennessee un tren de mărfuri local fusese scos din grafic, lăsând o fabrică locală fără transport după ce a înștiințat-o cu o zi înainte, fiul proprietarului fabricii părăsise colegiul și se afla acum la închisoare, așteptând să fie executat pentru o crimă săvârșită împreună cu o bandă de atacatori – în Kansas fusese închisă o haltă, iar șeful haltei, care voia să devină om de știință, renunțase la studii și se angajase ca spălător de vase – pentru ca el, James Taggart, să poată ședea într-un bar și plăti pentru alcoolul care se scurgea pe gâtul lui Orren Boyle, pentru chelnerul care ștersese hainele lui Boyle când își vărsase băutura pe piept, pentru covorul ars de țigările unui fost proxenet din Chile care nu voise să se ostenească să se întindă după o scrumieră aflată la un metru distanță.

Nu conștiința indiferenței sale față de bani era cea care îi dădea acum un fior de groază. Era realizarea faptului că va fi la fel de indiferent, în cazul în care ar fi redus la starea de cerșetor. Fusese o vreme în care simțise o oarecare vină – într-o formă nu mai clară decât o senzație de iritare – la gândul că era și el părtaș la păcatul lăcomiei, pe care își pierduse timpul denunțând-o. Acum era izbit de gândul care-i îngheța vinele că, de fapt, nu fusese niciodată ipocrit: adevărul adevărat e că niciodată nu-i păsase de bani. Acest lucru lăsa o altă gaură ce se căsca în fața lui, care ducea spre altă fundătură pe care nu putea risca să o vadă.

Pur și simplu vreau să fac ceva în seara asta! – strigă el mut către cineva aflat în libertate, protestând și fiind furios – protestând împotriva a ceea ce continua să-i aducă forțat aceste gânduri în minte – fiind furios pe un univers în care o putere răuvoitoare nu îi permitea să afle o desfătare fără a fi nevoit să știe ce anume sau din ce pricină avea nevoie.

Ce vrei? – îl întreba fără contenire o voce dușmană, iar el grăbi pasul, încercând să scape de ea. I se părea că al său creier era un labirint în care la fiecare cotitură se deschidea o fundătură, ducând către o pâclă ce ascundea un hău. I se părea că aleargă, în timp ce micuța insulă de siguranță se restrângea, iar în scurtă vreme nu vor mai rămâne decât acele fundături. Era asemenea restului de claritate din strada aflată în jurul lui, cu ceața rostogolindu-se spre a umple toate ieșirile. De ce-a trebuit să se contracte? – își spuse panicat. Acesta era modul în care trăise viața lui – ținându-și ochii în mod încăpățânat, în siguranță,

îndreptați către trotuarul din fața lui, evitând cu dibăcie priveliștea drumului său, a curbelor, a distanțelor, a culmilor. Nu intenționase niciodată să meargă undeva și dorise să fie eliberat de înaintare, de jugul unei linii drepte, nu își dorise niciodată ca anii săi să se acumuleze spre a da o anumită cifră – ce anume îi adunase laolaltă? – de ce ajunsese el la o destinație nealeasă, unde nu se mai putea sta în echilibru sau retrage? „Uită-te pe unde mergi, frățioare!" mârâi un glas, în timp ce un cot îl împunse în spate – și își dădu seama că se ciocnise cu un personaj masiv, care puțea, și că alerga.

Își domoli pașii și admise în mintea sa o recunoaștere a străzilor pe care le alesese în evadarea sa la întâmplare. Nu dorise să știe că se ducea acasă la soția lui. Și asta era o fundătură plină de ceață, dar nu-i mai rămăsese alta.

Știa – în momentul în care văzu figura tăcută, senină a lui Cherril, atunci când se ridică la intrarea lui în camera ei – că acest lucru era mai periculos decât își dăduse voie să știe și că nu va găsi ceea ce căuta. Dar pericolul, pentru el, era un semnal spre a-și bloca vederea, a-și suspenda judecata și a urma neabătut drumul, pe baza premisei nemenționate că pericolul va rămâne ireal prin puterea suverană a dorinței sale de a nu-l vedea – asemenea unei sirene de ceață dinlăuntrul lui, care șuieră nu a avertizare, ci spre a chema ceața.

— Păi, da, trebuia într-adevăr să iau parte la un important dejun de afaceri, dar m-am răzgândit, am simțit nevoia de a lua cina cu tine în seara asta, rosti el pe un ton de compliment – dar singurul răspuns pe care îl obținu fu un „înțeleg".

El fu iritat de maniera ei neuimită și de chipul ei palid, care nu trăda nimic. Fu iritat de eficiența calmă cu care dădea instrucțiuni servitorilor, apoi de faptul că se trezi la lumina candelabrului din sufragerie, stând față în față cu ea, la o masă perfect aranjată, cu două cupe de cristal cu fructe în boluri de gheață, între ei doi.

Cel mai mult îl irita calmul ei; ea nu mai era o mică ciudățenie nepotrivită, făcută să pară mică de luxul casei pe care o decorase un faimos artist; acum se potrivea cu acest lux. Ședea la masă ca și cum ar fi fost genul de gazdă pe care camera avea dreptul să-l solicite. Purta un capot făcut pe comandă din brocart roșu, care se contopea cu bronzul părului ei, severa simplitate a liniilor sale servindu-i drept unică podoabă. El ar fi preferat brățările zăngănitoare și cataramele cu pietre

prețioase din trecut. Ochii ei îl tulburau, așa cum se întâmplase de luni de zile: nu erau nici prietenoși, niciostili, ci vigilenți și întrebători.

— Azi am încheiat o afacere importantă, zise el, pe un ton jumătate laudă, jumătate rugă. O afacere care implică tot continentul acesta și șase guverne.

El realiză că respectul, admirația și curiozitatea nerăbdătoare la care nădăjduise aparțineau chipului micuței vânzătoare care încetase să mai existe. Nu văzu nimic din toate acestea pe fața soției sale; chiar și furia ori mânia ar fi fost preferabile privirii ei egale, atente; privirea ei era mai rea decât acuzatoare, era întrebătoare.

— Ce afacere, Jim?

— Ce vrei să spui cu „ce afacere, Jim"? De ce ești bănuitoare? De ce trebuie imediat să-ți bagi nasul?

— Iartă-mă. Nu știam că-i confidențial. Nu trebuie să-mi răspunzi.

— Nu-i confidențial.

El așteptă, dar ea rămase tăcută.

— Ei bine? N-ai de gând să spui nimic?

— Păi, nu.

Ea rosti acestea cuvinte simplu, ca spre a-i face plăcere.

— Deci nu te interesează deloc?

— Am crezut că nu vrei să discutăm despre asta.

— Oh, nu mai fi așa de șmecheră! zise el sec. E o afacere importantă. Asta-i ceea ce admiri, nu-i așa, afacerile importante? Ei bine, e mai importantă decât au visat vreodată băieții ăia. Își petrec viața scurmând după parale, spre a-și încropi averile, în timp ce eu pot să fac așa – pocni din degete – exact așa. E cea mai mare scamatorie făcută vreodată.

— Scamatorie, Jim?

— Afacere!

— Tu ai făcut-o? Tu singur?

— Bineînțeles că eu am făcut-o! Prostovanul ăla gras de Orren Boyle n-ar fi fost în stare s-o ducă la bun sfârșit nici într-o mie de ani. Chestia asta a necesitat cunoaștere, pricepere, coordonare – văzu o scânteie de interes în ochii ei – și psihologie.

Scânteia dispăru, dar el se năpusti înainte:

— Trebuie să știi cum să-l abordezi pe Wesley, cum să-l ferești de influențele negative, cum să-i stârnești interesul dlui Thompson fără a-l lăsa să știe prea mult, cum să determini anumite persoane să dea

câteva petreceri pentru Wesley la momentul oportun, cum... Ia zi, Cherryl există șampanie în casa asta?

— Șampanie?

— Nu putem face ceva special în seara asta? Nu putem avea un fel de sărbătorire noi doi?

— Putem bea șampanie, Jim, bineînțeles.

Ea sună din clopoțel spre a da ordine, în maniera ei ciudată, lipsită de viață, necritică, un fel de meticuloasă îngăduință față de dorințele lui, neoferind niciuna proprie.

— Nu pari a fi prea impresionată, rosti el. Dar, oricum, ce te pricepi tu la afaceri? N-ai fi în stare să pricepi ceva la o scară atât de amplă. Așteaptă până pe 2 septembrie. Așteaptă până o să audă de chestia asta.

— Cine să audă?

El se uită la ea, ca și cum îi scăpase fără să vrea un cuvânt periculos:

— Am organizat o schemă prin care noi – eu, Orren și câțiva prieteni – vom controla fiecare proprietate industrială aflată la sud de graniță.

— A cui proprietate?

— Păi... a poporului. Asta nu e un lucru demodat ca în trecut, când se înșfăca ceva pentru profit propriu. Este o afacere cu o misiune – o misiune lăudabilă, susținută de public –, aceea de a administra proprietățile naționalizate ale diverselor State ale Poporului din America de Sud, de a-i învăța pe muncitorii lor tehnicile noastre moderne de producție, de a-i ajuta pe cei defavorizați care n-au avut niciodată șansa să...

Se întrerupse brusc, deși ea nu făcea altceva decât să se uite la el, fără a-și muta privirea.

— Știi, zise el deodată, cu un chicotit rece, dacă ești atât de nerăbdătoare să ascunzi faptul că vii de la mahala, ar trebui să fii mai puțin indiferentă la filosofia bunăstării sociale. Întotdeauna cei săraci sunt lipsiți de instincte umanitare. Trebuie să te naști într-o familie bogată ca să cunoști sentimentele mai elevate de altruism.

— N-am încercat niciodată să ascund că am venit din mahala, zise ea cu tonul simplu, impersonal al unei corectări efective. Și nu am nicio simpatie pentru acea filozofie a bunăstării. Am văzut destul dintre ei ca să știu cum anume sunt săracii care vor ceva gratis.

El nu răspunse, iar ea adăugă brusc, cu glasul uimit, dar ferm, ca pentru o confirmare finală a unui dubiu de lungă durată:

— Jim, nici ție nu-ți pasă de chestia asta. Nu-ți pasă de zoaiele astea de bunăstare.

— Ei bine, dacă pe tine te interesează doar banii, zise el sec, dă-mi voie să-ți spun că afacerea asta o să-mi aducă o grămadă de bani. Ăsta-i lucrul pe care l-ai admirat dintotdeauna, averea, este?

— Depinde.

— Cred c-o să ajung unul dintre cei mai bogați oameni din lume, spuse el; el nu întrebă de ce anume depinde admirația ei. Continuă:

— O să-ți pot oferi totul. Absolut totul. Doar să-mi spui ce vrei. Pot să-ți dau tot ce-ți dorești. Hai, spune-mi ce vrei.

— Nu vreau nimic, Jim.

— Dar aș vrea să-ți fac un cadou! Ca să sărbătorim evenimentul, înțelegi? Orice îți trece prin cap să ceri. Absolut orice. Pot face asta. Vreau să-ți arăt că pot. Orice capriciu la care te gândești.

— Nu am capricii.

— Ei, hai! Vrei un iaht?

— Nu.

— Vrei să cumpăr tot cartierul în care stăteai la Buffalo?

— Nu.

— Vrei bijuteriile coroanei Statului Poporului Anglia? Pot fi obținute, să știi. De multă vreme, acel Stat al Poporului a făcut aluzii la chestia asta pe piața neagră. Dar nu mai există magnați de modă veche care să fie în stare să și le permită. Eu mi le pot permite – sau mi le voi permite, după 2 septembrie. Le vrei?

— Nu.

— În cazul acesta, ce anume vrei?

— Nu vreau nimic, Jim.

— Dar trebuie! Trebuie să vrei ceva, fir-ai să fii!

Ea îl privi, ușor speriată, dar indiferentă altminteri.

— Oh, bine, iartă-mă, zise el, părând mirat de propria izbucnire. Voiam doar să-ți fac plăcere, adăugă el posac, dar bănuiesc că nu înțelegi nicicum toată treaba asta. Nu știi cât de importantă este. Nu știi cu ce bărbat important te-ai măritat.

— Încerc să aflu, rosti ea încet.

— Tot mai crezi, așa cum obișnuiai, că Hank Rearden e un om valoros?

— Da, Jim, cred.

— Ei bine, l-am întrecut. Sunt mai valoros decât oricare dintre ei, mai valoros decât Rearden și mai valoros decât oricare dintre iubiții soră-mii, care...

El privi în sus către ea, pe sub sprâncene – o uitătură rece, în vreme ce mușchii săi se pliau într-un zâmbet ușor, ca într-o întrerupere cinică a unei interdicții sfinte.

— Or să naționalizeze d'Anconia Copper, rosti el.

Auzi zgomotul lung, aspru al unui motor, în timp ce un avion trecea prin bezna de deasupra acoperișului, apoi un dangăt subțire, atunci când o bucată de gheață se așeză, topindu-se, în bolul de argint al cupei sale de fructe – înainte ca ea să răspundă. Zise:

— Era prietenul tău, nu-i așa?

— Oh, taci din gură!

El rămase tăcut, fără a se uita la ea. Atunci când o privi din nou, ea continua să-l observe și vorbi ea prima, cu o voce ciudat de aspră:

— Ceea ce a făcut soră-ta în emisiunea ei a fost nemaipomenit.

— Da, știu, știu, spui chestia asta de o lună.

— Nu mi-ai răspuns.

— Ce-i de răsp...?

— Așa după cum prietenii tăi din Washington nu i-au răspuns ei. Ei n-au negat lucrurile spuse de ea, n-au explicat, n-au încercat să se justifice. S-au comportat ca și cum ea n-ar fi luat niciodată cuvântul. Cred că ei trag nădejde că lumea o să uite. Unii vor uita. Dar noi, ceilalți, știm ceea ce a spus ea și faptul că prietenii tăi se tem să se lupte cu ea.

— Nu-i adevărat! S-a acționat în mod cuvenit, incidentul s-a închis și nu înțeleg de ce-l tot aduci pe tapet.

— Cum s-a acționat?

— Bertram Scudder a fost suspendat, socotindu-se că emisiunea lui nu este de interes public în momentul actual.

— I se răspunde ei prin acest lucru?

— Pune punct problemei și nu mai este nimic de spus despre asta.

— Despre un guvern care acționează prin șantaj și jecmănire?

— Nu poți spune că nu s-a făcut nimic. S-a anunțat în mod public că emisiunea lui Scudder este distrugătoare și lipsită de valoare.

— Jim, vreau să înțeleg lucrul acesta. Scudder nu era de partea ei, ci de partea voastră. El nici măcar n-a avut ideea acestei emisiuni. El acționa pe baza ordinelor primite de la Washington, nu-i așa?

— Credeam că nu-ți place de Bertam Scudder.

— Nu mi-a plăcut și nu-mi place, dar...

— Atunci ce-ți pasă?

— Dar era nevinovat, din punctul de vedere al prietenilor tăi, este?

— Aș vrea să nu-ți bați capul cu politica. Te exprimi ca o proastă.

— Era nevinovat, nu-i așa?

— Și ce-i cu asta?

Ea se uită la el, cu ochi măriți de neîncredere:

— Înseamnă că l-au făcut țap ispășitor, nu-i așa?

— Oh, semeni, cum stai acolo, cu Eddie Willers!

— Serios? Îmi place Eddie Willers. E onest.

— E un tip lent la minte care n-are nici cea mai mică idee cum să abordeze realitatea practică!

— Dar tu știi, nu-i așa, Jim?

— Bineînțeles că știu!

— În cazul acesta nu l-ai fi putut ajuta pe Scudder?

— Eu? – izbucni într-un râs neputincios, iritat. Oh, de ce nu te maturizezi? Am făcut tot ce mi-a stat în putință ca să-l arunc pe Scudder la lei. Cineva trebuia aruncat. Nu știi că era gâtul meu, dacă n-ar fi fost găsit un altul?

— Gâtul tău? De ce nu al lui Dagny, dacă ea fusese de vină? Pentru că nu fusese ea vinovată?

— Dagny reprezintă o categorie complet diferită! Trebuia să fiu eu sau Scudder.

— De ce?

— Și e mult mai bine pentru politica națională ca să fie Scudder. În felul acesta, nu e necesar să ne certăm în legătură cu ceea ce a afirmat ea, iar dacă cineva pune pe tapet chestia asta, începem să urlăm că s-a spus în emisiunea lui Scudder, că emisiunile lui Scudder au fost discreditate și că Scudder s-a dovedit a fi un escroc și un mincinos, etc., etc., și crezi că publicul va fi în stare să descâlcească chestia asta? Oricum, nimeni n-a avut niciodată încredere în Bertram Scudder. Oh, nu te mai uita la mine așa! Ai fi preferat să mă aleagă pe mine ca să fiu discreditat?

— De ce nu Dagny? Pentru că discursul ei nu putea fi discreditat?

— Dacă-ți pare atât de-al naibii de rău de Bertram Scudder, ar fi trebuit să-l vezi cum încerca din răsputeri să-mi rupă gâtul! Face chestia

asta de ani de zile – cum crezi că a ajuns acolo unde era, decât călcând pe cadavre? Se credea a fi extrem de puternic, totodată, să fi văzut cum se temeau de el marii magnați ai afacerilor! Dar de data asta planurile i-au fost dejucate. De data asta, s-a aflat în tabăra greșită.

Nedesluşit, prin stupoarea plăcută a relaxării, întinzându-se pe spate în scaunul său şi zâmbind, el realiză că aceasta era încântarea pe care o dorea: să fie el însuşi. Să fie el însuşi, îşi spuse, în starea drogată, precară de plutire dincolo de cea mai mortală dintre fundăturile lui, cea care conducea la întrebarea: ce este el.

— Vezi tu, el făcea parte din tabăra lui Tinky Holloway. O vreme, a fost o mare fricțiune între tabăra lui Tinky Holloway și cea a lui Chick Morrison. Dar noi am avut câștig de cauză. Tinky a făcut o înțelegere și a fost de acord să-l torpileze pe amicul lui, Bertram, în schimbul câtorva lucruri de care avea nevoie de la noi. Să-l fi auzit pe Bertram cum urla! Dar era pierdut, iar el știa asta.

Începu să dea drumul unui chicotit, dar îl curmă, în momentul în care pâcla se ridică şi văzu chipul soției sale.

— Jim, şopti ea, acesta e genul de... victorii pe care le câştigi?

— Oh, fir-ar să fie! țipă el, lovind cu pumnul în masă. Unde-ai fost toți anii ăştia?

Lovitura sa clătinase paharul lui de apă, iar apa se împrăştiase în pete negre pe dantela feței de masă.

— Încerc să aflu, şopti ea.

Umerii ei se lăsară, iar fața ei păru dintr-odată uzată, o înfățişare ciudată, îmbătrânită ce părea descompusă şi pierdută.

— N-am avut ce face! izbucni el în tăcerea aşternută. Nu sunt vinovat! Trebuie să iau lucrurile aşa cum le găsesc! Nu eu am făcut lumea asta!

Fu şocat văzând că ea zâmbea – un zâmbet de un dispreț atât de amar, încât părea incredibil pe chipul ei gingaş răbdător; nu privea către el, ci la o imagine a ei.

— Asta-mi spunea tata atunci când se îmbăta la crâşma din colțul străzii, în loc să-şi caute un loc de muncă.

— Cum de-ndrăznești să mă compari pe mine cu – începu el, dar nu termină, pentru că ea nu asculta.

Cuvintele ei, în momentul în care îşi ridică din nou privirile către el, îl uimiră ca fiind complet nerelevante.

— Data naționalizării, 2 septembrie, tu ai ales-o?

— Nu. N-am avut niciun amestec. Este data unei sesiuni speciale a legislaturii lor. De ce?

— E data primei aniversări a căsătoriei noastre.

— Oh? Oh, așa-i! – zâmbi el, ușurat de schimbarea către un subiect sigur. Vom fi căsătoriți de un an de zile. Dumnezeule, nu pare chiar așa de lung!

— Pare cu mult mai lung, rosti ea fără intonație.

Ea părea din nou distantă, iar el avu o bruscă senzație de neliniște că subiectul nu era deloc sigur; își dorea ca ea să nu arate ca și cum ar fi derulat mental întregul parcurs al acelui an și al căsătoriei lor.

...Nu să-ți fie frică, ci să înveți – își spunea ea – lucrul care trebuie făcut este nu să-ți fie frică, ci să înveți... Cuvintele proveneau dintr-o propoziție pe care și-o repeta atât de des încât părea asemenea unui stâlp șlefuit de greutatea neputincioasă a trupului ei, stâlpul care o susținuse de-a lungul anului care trecuse. Încercă să le repete, dar avu senzația că mâinile îi alunecau pe suprafața netedă, ca și cum propoziția nu va mai putea stăvili groaza – pentru că începea să înțeleagă.

Dacă nu știi, lucrul care trebuie făcut e nu să-ți fie frică, ci să înveți.

...Își spusese acest lucru pentru prima dată în singurătatea uluită a primelor săptămâni ale căsătoriei ei. Nu putea înțelege comportamentul lui Jim, sau mânia lui posacă, care părea slăbiciune, ori răspunsurile evazive, de neînțeles pe care le dădea la întrebările ei, ceea ce părea a fi lașitate; asemenea trăsături nu erau posibile la James Taggart cel cu care se căsătorise. Își spunea că nu are dreptul să condamne fără a înțelege, că nu știa nimic despre lumea lui, că ignoranța ei era în raport proporțional cu felul în care îi răstălmăcea ea faptele. Se învinovățea, își făcea reproșuri sieși – în pofida unei încăpățânate certitudini deprimante care îi spunea că ceva nu e în regulă și că senzația pe care o avea era aceea de frică.

— Trebuie să învăț tot ceea ce se așteaptă ca dna Taggart să știe și să fie. – Era felul în care îi explica scopul ei unui profesor de bune maniere. Porni să învețe cu devotamentul, disciplina, energia unui cadet de armată sau a unei călugărițe novice. Era singura cale, își spunea, de a dobândi poziția înaltă pe care soțul ei i-o conferise pe încredere, de a se ridica la înălțimea viziunii lui în ceea ce o privește, ceea ce reprezenta sarcina de care trebuia să se achite ea acum. Și, nedorind

să-şi mărturisească sieşi acest lucru, avea senzaţia că la capătul acestei sarcini de durată ea îşi va recupera viziunea despre el, că faptul de a dobând cunoaştere i-l va aduce înapoi pe bărbatul pe care îl văzuse în noaptea triumfului companiei sale de căi ferate.

Nu putea înţelege atitudinea lui Jim atunci când îi vorbea despre lecţiile ei. El izbucnea în râs; ea era incapabilă să creadă că râsul suna a dispreţ răutăcios. „De ce, Jim? De ce? De ce râzi?" El nu îi explica – ca şi cum realitatea dispreţului său era suficientă şi nu necesita motivaţie.

Ea nu îl putea suspecta de răutate: era prea răbdător generos în legătură cu greşelile ei. Părea nerăbdător să o afişeze în cele mai bune saloane ale oraşului, şi nu rostea niciodată vreun cuvânt de reproş la adresa ignoranţei ei, a stângăciei ei, a acelor momente îngrozitoare în care un schimb mut de priviri între musafiri şi o urcare bruscă a sângelui în pomeţi îi comunicau că, din nou, spusese ce nu trebuie. El nu vădea nicio stânjeneală, ci doar o privea cu un zâmbet şters.

Când se întorceau acasă după una dintre aceste seri, starea lui părea a fi de voioşie afectuoasă. Încerca să-i uşureze situaţia – îşi zicea ea – iar recunoştinţa o împingea să studieze mai din greu.

Aştepta recompensa ei în seara în care, printr-un fel de tranziţie imperceptibilă, se trezi bucurându-se pentru prima dată de o petrecere. Se simţea liberă se acţioneze, nu în conformitate cu regulile, ci după propria-i plăcere, cu o bruscă încredere că regulile se transformaseră într-o obişnuinţă naturală – ştia că atrage atenţia, dar acum, pentru prima dată, nu era atenţia generată de ridicol, ci de admiraţie – era căutată, prin merite proprii, era dna Taggart, încetase de a mai fi un obiect de milă care îl trăgea în jos pe Jim, tolerată în mod dureros de dragul lui – ea râdea veselă şi vedea zâmbetele de răspuns, de apreciere pe chipurile din jurul ei – şi trăgea încontinuu cu ochiul la el, aflat în cealaltă parte a încăperii, radioasă, asemenea unui copil care îi înmânează un carnet de note cu rezultate excelente, implorându-l să fie mândru de ea. Jim şedea singur într-un colţ, urmărind-o cu o privire indescifrabilă.

Pe drumul spre casă nu-i vorbi.

— Nu ştiu de ce mă tot târăsc la petrecerile astea, rosti el brusc, smulgându-şi cravata de la gât în mijlocul sufrageriei lor. N-am avut niciodată parte de o pierdere de vreme atât de vulgară şi de plictisitoare!

— Păi, Jim, replică ea uluită, am crezut că a fost minunat.

— Îți dădea mâna! Te-ai simțit ca acasă – ca și cum ar fi fost la Coney Island. Aș vrea să-nveți să stai la locul tău și să nu mă pui în situații jenante în public.

— Te-am pus într-o situație jenantă? În seara asta?

— Da.

— Cum așa?

— Dacă nu-nțelegi, nu-ți pot explica, rosti el cu tonul unui mistic care dă de înțeles că lipsa înțelegerii reprezintă mărturisirea unei rușinoase inferiorități.

— Nu înțeleg, zise ea cu tărie.

El ieși din încăpere, trântind ușa.

Ea simți că, de această dată, inexplicabilul nu era doar un gol: avea o tentă de rău. Începând cu acea noapte, înlăuntrul ei rămase un punct mic și dur de frică, asemenea spotului unui far aflat în depărtare care înainta către ea pe o invizibilă șină.

Cunoașterea nu părea a-i aduce o viziune mai limpede a lumii lui Jim, ci amplifica și mai mult misterul. Nu-i venea să creadă că ar trebui să simtă respect pentru jalnica lipsă de noimă a expozițiilor la care mergeau prietenii lui, a romanelor pe care le citeau, a revistelor politice pe care le discutau – expozițiile la care vedea genul de desene pe care le făcea ea cu cretă pe asfaltul mahalalei copilăriei ei – romanele care pretindeau că dovedesc inutilitatea științei, a industriei, a civilizației și a iubirii, folosind un limbaj pe care tatăl ei nu l-ar fi întrebuințat nici în cele mai crunte momente de beție ale sale – revistele care propuneau în mod laș generalități, mai puțin clare și mai stătute decât predicile pentru care ea îl condamnase pe predicatorul misiunii din mahala, ca fiind un escroc bătrân și onctuos.

Nu-i venea a crede că aceste lucruri constituiau cultura la care privise cu atâta reverență și pe care așteptase cu atâta nerăbdare să o descopere. Avea senzația că urcase un munte către o formă crenelată ce semăna cu un castel, descoperind că este ruina năruită a unui depozit pustiu.

— Jim, rostise ea odată, după o noapte petrecută printre oamenii care erau numiți conducătorii intelectuali ai țării, doctorul Simon Pritchett este un mincinos – un mincinos bătrân, înfricoșat și meschin.

— Nu, zău, replică el, crezi că ai căderea să-i judeci pe filosofi?

— Am căderea să-i judec pe escroci. Am văzut destul de mulți ca să recunosc unul atunci când îl văd.

— Vezi, ăsta-i motivul pentru care eu susțin că n-o să te emancipezi niciodată de mediul în care ai crescut. Dac-ai fi reușit, ai fi învățat să apreciezi filosofia doctorului Pritchett.

— Care filosofie?

— Dacă n-o înțelegi, n-o pot explica.

Ea nu voia să-l lase să încheie conversația cu această formulă favorită a lui.

— Jim, zise ea, e un mincinos, împreună cu Balph Eubank și toată șleahta lor, și am senzația că te-ai lăsat păcălit de ei.

În loc de furia la care se aștepta, văzu o mică licărire de amuzament atunci când el își ridică pleoapele.

— Asta crezi tu, replică el.

Ea simți un moment de teroare la prima atingere a unui concept pe care nu-l știa posibil: ce-ar fi dacă Jim nu se lăsase păcălit de ei? Putea înțelege minciunile doctorului Pritchett, își zise – era o pungășie care îi oferea un nemeritat venit; putea chiar admite posibilitatea, până acum, ca Jim să fie un mincinos în propria sa afacere; ceea ce nu putea ea admite în mintea ei era conceptul că Jim este un mincinos într-o afacere din care n-a câștigat nimic, un mincinos neplătit, un mincinos nevenal; minciuna unui trișor sau a unui escroc părea preferabilă prin comparație. Nu putea concepe motivul lui; avea doar senzația că farul care se îndrepta către ea se mărise.

Nu-și mai putea aduce aminte prin ce pași, prin ce acumulare de durere, mai întâi ca mici mâncărimi de disconfort, apoi ca junghiuri de uluire, iar apoi ca senzația cronică, sâcâitoare de frică, începuse să se îndoiască de poziția lui Jim în cadrul companiei de căi ferate. A fost replica lui bruscă, mânioasă: „Adică n-ai încredere în mine?", azvârlită ca răspuns la primele ei întrebări nevinovate, ceea ce a făcut-o să realizeze că n-avea încredere în el – atunci când îndoiala încă nu luase contur în mintea ei și aștepta în mod deschis ca răspunsurile date de el s-o liniștească. Învățase, în mahalaua copilăriei, că oamenii cinstiți nu sunt niciodată ultrasensibili când se pune problema de a se avea încredere în ei; „N-am chef să vorbesc despre serviciu", era răspunsul lui ori de câte ori ea pomenea despre compania de căi ferate. Încercă încă o dată să aducă un argument:

— Jim, știi ce anume gândesc eu despre slujba ta și cât de mult te admir pentru ea.

— Oh, serios? Şi-atunci cu cine te-ai măritat: cu un bărbat sau cu un preşedinte de companie de căi ferate?

— Nu... nu m-am gândit niciodată să-i separ pe unul de celălalt.

— Păi, nu prea mă flatează chestia asta.

Ea îl privi, nedumerită: credea că îl flatează.

— Mi-ar plăcea să cred, rosti el, că mă iubeşti pentru mine însumi, nu pentru compania mea de căi ferate.

— Oh, Dumnezeule, Jim, rosti ea pe nerăsuflate, doar n-ai crezut că eu...

— Nu, replică el cu un zâmbet trist-generos, n-am crezut că te-ai căsătorit cu mine pentru banii sau poziţia mea socială. Nu m-am îndoit niciodată de tine.

Dându-şi seama, cu chinuitoare onestitate şi pradă unei uluite confuzii, că ar fi putut să-i dea motiv de a interpreta greşit sentimentul ei, că uitase amare dezamăgiri suferite de el din pricina femeilor care îi vânau banii, nu fu în stare decât să clatine şi să geamă:

— Oh, Jim, nu asta am vrut să spun!

El chicoti încet, precum un copil, şi o cuprinse cu braţul.

— Mă iubeşti? întrebă el.

— Da, răspunse ea.

— În cazul ăsta, trebuie să ai încredere în mine. Iubirea înseamnă încredere. Nu-nţelegi că am nevoie de ea? N-am încredere în nimeni din jurul meu, am doar duşmani, sunt extrem de singur. Nu-ţi dai seama că am nevoie de tine?

Ceea ce o făcu să se plimbe de-a lungul şi de-a latul camerei ei – după câteva ore, pradă unei chinuitoare nelinişti – era faptul că dorea cu disperare să îl creadă şi nu credea o iotă, cu toate că ştia că e adevărat.

Era adevărat, dar nu în felul în care dădea el de înţeles, nu în vreun fel în care ar fi sperat ea că-l poate înţelege. Era adevărat că avea nevoie de ea, dar natura acestei nevoi tot timpul aluneca pe lângă orice efort făcut de ea spre a-l defini. Nu înţelegea ce anume voia de la ea. Nu voia să fie flatat, îl văzuse ascultând complimentele slugarnice ale mincinoşilor, cu o privire inert-nemulţumită – aproape privirea unui consumator de droguri către o doză insuficientă spre a-i da o trăire. Dar îl văzuse uitându-se la ea ca şi cum ar fi aşteptat o injecţie care să-l repună pe picioare şi, câteodată, ca şi cum ar fi cerşit. Văzuse o sclipire de viaţă în ochii lui ori de câte ori îi arăta vreun semn de ad-

mirație, deși atunci când pomenea motivul admirației ei, el răspundea cu o izbucnire de mânie.

Părea că el vrea ca ea să-l considere o persoană importantă, dar să nu atribuie niciun conținut specific importanței sale.

Ea nu a înțeles noaptea, pe la jumătatea lui aprilie, când el s-a întors de la Washington.

— Bună, copilă! rosti el cu voce tare, punându-i în brațe un buchet de liliac. S-au întors zilele fericite! Am văzut florile astea și m-am gândit la tine. Vine primăvara, iubito!

Își turnă o băutură și începu să se plimbe prin cameră, vorbind cu un fel de voioșie prea ușoară, prea pripită. În ochii lui era o scânteie febrilă, iar glasul lui părea sfâșiat de un fel de nefirească emoție. Ea începu să se întrebe dacă el era extaziat sau prăbușit.

— Știu ce anume plănuiesc! zise el deodată, fără tranziție, iar ea se uită iute în sus către el: știa sunetul uneia dintre exploziile lui lăuntrice. Nu există o duzină de oameni în toată țara care să fie la curent, dar eu știu! Băieții de la vârf țin totul secret până când or să fie gata să facă public națiunii. O să surprindă pe foarte mulți! O să-i facă paf! Pe foarte mulți? Drace, pe absolut fiecare persoană din țara asta. O să-l afecteze pe fiecare. Atât de important e.

— O să-l afecteze – cum, Jim?

— O să-i afecteze pe toți! Ei nu știu ce se pregătește, dar eu știu. Ei stau în seara asta – făcu un gest cu mâna către ferestrele luminate ale orașului – făcând planuri, numărându-și banii, strângându-și în brațe copiii sau visele și nu știu, dar eu știu că toate astea or să primească o lovitură, or să fie oprite, schimbate!

— Schimbate – în bine sau în rău?

— În bine, desigur, răspunse el nerăbdător, ca și cum ar fi fost lipsit de relevanță; vocea lui părea a-și pierde din înflăcărare și a aluneca spre sunetul necinstit al datoriei. Este un plan de salvare a țării, de stopare a declinului nostru economic, de dobândire a stabilității și securității.

— Ce plan?

— Nu pot să-ți spun. E secret. Strict secret. Habar n-ai cât de multă lume ar vrea să-l cunoască. Nu există industriaș care să nu vrea să dea o duzină dintre cele mai bune laminoare ale lui doar în schimbul unei sugestii de avertizare, pe care n-o s-o capete! Asemenea lui Hank Rearden, de exemplu, pe care-l admiri atât de mult.

Râse satisfăcut, cu privirea pierdută în viitor.

— Jim, întrebă ea, sunetul fricii din vocea ei comunicându-i lui cum anume fusese sunetul râsetului său satisfăcut, de ce-l urăşti pe Hank Rearden?

— Nu-l urăsc! se întoarse brusc către ea, iar chipul său părea, în mod incredibil, nervos, aproape înspăimântat. N-am zis niciodată că-l urăsc. Nu-ţi face probleme, o să aprobe planul. Toată lumea o să aprobe. E pentru binele tuturor.

Părea ca şi cum pleda. Ea simţi năucitoarea certitudine că el mintea, şi cu toate acestea argumentaţia lui era sinceră – ca şi cum avea nevoie disperată s-o liniştească, dar nu în legătură cu lucrurile pe care i le spusese.

Ea se sili să zâmbească.

— Da, Jim, bineînţeles, spuse ea, întrebându-se ce instinct în ce fel de haos imposibil o făcuse să spună acest lucru, ca şi cum ar fi reprezentat replica ei spre a-l linişti.

Expresia pe care o văzu pe chipul lui era aproape un zâmbet şi aproape de recunoştinţă.

— Trebuia să-ţi spun în seara asta. Trebuia să-ţi spun. Voiam să ştii cu ce probleme extraordinare am de-a face. Vorbesc întotdeauna despre slujba mea, dar tu n-o înţelegi deloc, e cu mult mai amplă decât îţi imaginezi. Tu îţi închipui că a conduce o companie de căi ferate e o problemă de instalare a şinelor, de testare a metalelor şi de respectare a orarului trenurilor. Dar nu e. Orice servitor îţi poate spune asta. Adevărata inimă a unei companii de căi ferate se află la Washington. Serviciul meu e politica. Politica. Hotărâri luate la scară naţională, care îi afectează pe toţi, care îi controlează pe toţi. Câteva cuvinte pe hârtie, o directivă – care schimbă viaţa fiecărei persoane în orice ungher, bortă sau reşedinţă luxoasă din ţara asta.

— Da, Jim, spuse ea, dorindu-şi să creadă că el era, poate, un personaj important în misteriosul tărâm de la Washington.

— O să vezi, zise el, plimbându-se prin cameră. Tu crezi că sunt puternici... giganţii ăştia ai industriei care sunt aşa de deştepţi cu motoarele şi furnalele? Vor fi opriţi! Vor fi deposedaţi! Vor fi puşi la pământ!

El observă felul în care îl privea ea.

— Nu e pentru noi, continuă iute, e pentru popor. Asta-i diferenţa dintre afaceri şi politică – nu avem în vedere scopuri egoiste, motive

private, nu alergăm după profit, nu ne petrecem viețile agonisind avere, nu avem nevoie de așa ceva! Din cauza asta suntem atât de bârfiți și neînțeleși de către toți cei care aleargă după profit, care nu pot concepe o motivație spirituală, un ideal moral sau... N-am avut încotro! strigă el deodată, rotindu-se către ea. A trebuit să concepem planul acesta! Când toate se destrămau și se blocau, trebuia întreprins ceva! N-am avut încotro!

Ochii lui erau disperați; ea nu-și dădea seama dacă el se umfla în pene sau cerșea iertare; dacă asta era un triumf sau o teroare.

— Jim, nu te simți bine? Poate c-ai muncit prea mult, ești istovit și...

— Nu m-am simțit așa de bine niciodată! zise el sec, reluându-și plimbarea prin cameră. Bineînțeles că am muncit mult. Munca mea e mai solicitantă decât orice slujbă pe care ai nădăjdui să ți-o imaginezi. E mai presus de ceea ce fac niște mecanici de doi bani precum Hank Rearden și sora mea. Orice ar face ei, eu-s în stare să desfac. Numai să construiască o linie de cale ferată – eu pot să vin și s-o distrug, uite-așa!

Pocni din degete:

— Ca și cum aș rupe șira spinării cuiva.

— Vrei să rupi șira spinării cuiva? șopti ea, tremurând.

— N-am spus asta! strigă el. Ce-i cu tine? N-am spus lucrul acesta!

— Iartă-mă, Jim! icni ea, șocată de propriile ei cuvinte și de groaza din privirea lui. Problema e că nu înțeleg, dar... îmi dau seama că n-ar trebui să te necăjesc cu întrebări atunci când ești așa de obosit – se lupta cu disperare spre a se convinge singură – atunci când te gândești la probleme... atât de importante... probleme pe care nici măcar nu pot să mi le închipui...

Umerii lui se lăsară în jos, relaxându-se. Se apropie de ea și se puse cu greutate în genunchi, strecurându-și brațele în jurul ei.

— Prostuțo, rosti el cu afecțiune.

Ea se prinse de el, mișcată de ceva care semăna cu tandrețea și aproape cu mila. Dar el înălță capul spre a o privi în față, iar ei i se păru că expresia pe care o zări în ochii lui era în parte mulțumire, în parte dispreț, ca și cum, printr-un fel necunoscut de sancțiune, ea îl absolvise pe el și se condamnase pe sine.

Era inutil – descoperi ea în zilele care urmară – să-și spună că aceste lucruri erau dincolo de înțelegerea ei, că era datoria ei să creadă în el, că iubirea înseamnă încredere. Îndoiala ei creștea neîncetat – îndoiala

referitoare la incomprehensibila lui muncă și la relația cu compania de căi ferate. Ea se întreba de ce anume creștea necontenit, în proporție directă cu poveștile pe care și le dădea singură, cum că ea îi datora încredere. Apoi, într-o noapte lipsită de somn, ea își dădu seama că efortul de a se achita de această datorie consta în faptul de se îndepărta în momentul în care se discuta despre slujba lui, sau de a refuza să se uite la mențiunile din ziare referitoare la Taggart Transcontinental, ori de a-și închide mintea în fața oricărei dovezi și a oricărei contradicții. Se opri, înfricoșată, frapată de întrebarea: în cazul acesta, ce înseamnă: încredere contra adevăr? Apoi, dându-și seama că parte din zelul ei de a crede reprezenta frica ei de a ști, ea se porni să afle adevărul, cu o senzație mai curată, mai calmă de încordare decât îi conferise vreodată efortul de supusă autoamăgire.

Nu-i luă mult ca să afle. Felul evaziv al directorilor de la compania Taggart, atunci când le puse niște întrebări accidentale, generalitățile răsuflate ale răspunsurilor lor, încordarea lor atunci când era pomenit șeful lor și evidenta lor șovăială să discute despre el nu îi spunea nimic concret, dar îi dădea o senzație echivalentă cu aflarea scenariului celui mai teribil. Muncitorii de la compania de căi ferate erau mai specifici – acarii, portarii, vânzătorii de bilete pe care îi atrăgea în conversații întâmplătoare la Terminalul Taggart și care nu o cunoșteau. „Jim Taggart? Cretinul ăla scâncit și smiorcăit care ține discursuri!" „Jimmy Președintele? Păi, să-ți spun eu: e un vagabond care câștigă pe spatele altora." „Șeful? Dl Taggart? Vă referiți la domnișoara Taggart, nu-i așa?"

Eddie Willers a fost cel care i-a spus întregul adevăr. Ea auzise că îl cunoștea pe Jim din copilărie și l-a invitat să ia prânzul cu ea.

Când s-a așezat în fața lui la masă, când a văzut privirea lui sinceră, directă și întrebătoare și simpltatea în mod sever precisă, ea renunță la orice încercare de o lua pe ocolite, îi spuse ceea ce anume dorea să știe și din ce motiv, pe scurt, la modul impersonal, fără a apela la ajutor sau la mită, ci doar la adevăr. El îi răspunse în aceeași manieră. Îi depănă întreaga poveste, liniștit, impersonal, fără a pronunța vreun verdict, fără a avansa vreo opinie, fără a abuza de emoțiile ei prin vreun semn de preocupare pentru ele, vorbind cu austeritatea strălucitoare și uluitoarea putere a faptelor. Îi spuse cine conducea Taggart Transcontinental.

Îi spuse întreaga poveste a Liniei John Galt. Ea asculta, iar ceea ce simțea nu era șoc, ci ceva mult mai rău: lipsa șocului, ca și cum ar fi

știut acest lucru dintotdeauna. „Mulțumesc, domnule Willers" a fost tot ceea ce a putut rosti când el termină.

În seara aceea, ea îl așteptă pe Jim să vină acasă, iar lucrul care eroda orice durere sau indignare era senzația propriei detașări, ca și cum nu mai conta pentru ea, ca și cum ea trebuia să întreprindă o anumită acțiune, dar nu avea importanță care anume și nici urmările.

Când Jim intră în cameră, ea nu simți furie, ci o obscură uimire, aproape ca și cum s-ar fi întrebat cine e el și de ce anume ar fi necesar să vorbească cu el. Îi spuse, pe scurt, ceea ce știa, cu glas obosit, stins. I se păru că el a înțeles de la primele ei propoziții, ca și cum s-ar fi așteptat ca așa ceva să se întâmple mai devreme sau mai târziu.

— De ce nu mi-ai spus adevărul? întrebă ea.

— Deci asta înseamnă recunoștință la tine? urlă el. Deci asta-i ceea ce simți după tot ceea ce am făcut pentru tine? Mi-au spus toți că nu mă pot aștepta decât la grosolănie și egoism din partea unei biete pisici maidaneze pe care am cules-o de pe stradă!

Ea îi privi ca și cum el ar fi emis sunete nearticulate, care nu se conectau cu nimic în mintea ei.

— De ce nu mi-ai spus adevărul?

— Asta-i toată iubirea pe care ai avut-o pentru mine, ipocrită lașă ce ești? Asta-i tot ce primesc în schimbul încrederii mele în tine?

— De ce-ai mințit? De ce m-ai lăsat să-mi imaginez ce mi-a trecut prin cap?

— Ar trebui să-ți fie rușine, ar trebui să-ți fie rușine să dai ochii cu mine sau să-mi vorbești!

— Eu? – sunetele nearticulate se conectaseră, dar ei nu-i venea să creadă rezultatul însumării lor. Ce vrei să faci, Jim? întrebă ea, cu glas neîncrezător și distant.

— Te-ai gândit la sentimentele mele? Te-ai gândit cum influențează toată chestia asta sentimentele mele? Ar fi trebui să te gândești mai întâi la sentimentele mele! Asta-i prima obligație a unei soții – și îndeosebi a unei femei aflate în situația ta! Nimic nu-i mai josnic și mai urât decât lipsa de recunoștință!

Pentru o fulgerătoare clipă, ea surprinse inimaginabilul adevăr despre un om care este vinovat, știe acest lucru și încearcă să scape inducând un sentiment de vinovăție victimei sale. Ea nu putu păstra acest adevăr în creierul ei. Simți că o săgetează groaza, convulsia unei

minți care respinge vederea a ceva care o va distruge – asemenea unei ințți retrageri de pe marginea nebuniei. Când își plecă capul, închizând ochii, știa doar că simțea dezgust, un revoltător dezgust pentru un motiv fără nume.

Când își înălță capul, ei i se păru că îl zărise observând-o cu privirea nesigură, în retragere, calculată a cuiva a cărui șmecherie nu a funcționat. Dar înainte de a avea vreme să creadă acest lucru, fața lui era din nou ascunsă sub o expresie ofensată și mânioasă.

Zise, ca și cum ar fi numit gândurile ei în beneficiul ființei raționale care nu era de față, dar a cărei prezență trebuia s-o presupună, pentru că nu exista o alta căreia să i se adreseze:

— În noaptea aceea... titlurile acelea de ziar... gloria aceea... nu erai nicidecum tu... era Dagny.

— Taci din gură, târfă nenorocită!

Ea privi spre el inexpresivă, fără reacție. Dădea senzația că nimic n-o poate atinge, pentru că fuseseră rostite cuvintele ei de pe patul de moarte.

El scoase un sunet de suspin.

— Cherryl, iartă-mă, n-am vrut să spun asta, retrag cuvintele, n-am vrut să spun asta...

Ea rămase stând în picioare, sprijinită de perete, așa cum stătuse de la început.

El se prăbuși pe marginea unei canapele, într-o atitudine de neputincioasă descurajare.

— Cum aș fi putut să-ți explic? zise el pe un ton de abandonare a speranței. Totul e atât de amplu și de complex. Cum aș fi putut să-ți spun ceva despre o companie transcontinentală de căi ferate, decât dac-ai fi cunoscut toate detaliile și ramificațiile? Cum anume aș fi putut să-ți explic anii mei de muncă... Oh, la ce bun? Întotdeauna am fost neînțeles și trebuia să mă fi obișnuit cu asta până acum, dar mi-am zis că tu ești deosebită și că aveam o șansă.

— Jim, de ce te-ai căsătorit cu mine?

El chicoti trist.

— Asta m-au întrebat toți, fără încetare. Nu mi-am imaginat că tu o să mă întrebi vreodată lucrul acesta. De ce? Pentru că te iubesc.

Ea era uimită de cât de ciudat era că acest cuvânt – care se presupune că este cel mai simplu din limbajul uman, cuvântul înțeles de către

toți, legătura universală între oameni – nu-i transmitea absolut niciun înțeles. Nu știa ce anume desemna în mintea lui.

— Nimeni nu m-a iubit vreodată. Nu există iubire pe lume. Oamenii nu simt. Eu simt. Cui îi pasă de asta? Nu sunt interesați decât de orare, transporturi de marfă și bani. Nu pot trăi printre astfel de oameni. Sunt foarte singur. Am tânjit întotdeauna să găsesc înțelegere. Poate nu sunt altceva decât un idealist incurabil, care caută imposibilul. Nimeni n-o să mă înțeleagă vreodată.

— Jim, zise ea, cu o ciudată umbră de severitate în glas, în toată perioada asta m-am străduit din răsputeri ca să te înțeleg.

El făcu o mișcare din mână, ca spre a îndepărta cuvintele ei, nu într-o manieră ofensivă, ci tristă.

— M-am gândit c-ai putea face asta. Ești tot ce am. Dar poate că înțelegerea nu-i posibilă între ființele umane.

— De ce să fie imposibilă? De ce nu-mi spui ce anume vrei? De ce nu mă ajuți să te înțeleg?

El oftă.

— Asta e. Ăsta-i necazul – faptul că spui tot timpul „de ce". Tot timpul întrebi „de ce". Eu vorbesc despre ceva ce nu poate fi pus în cuvinte. Nu poate fi denumit. Trebuie simțit. Ori îl simți, ori nu. Nu aparține minții, ci inimii. Tu nu simți niciodată? Doar să simți, fără a mai pune toate întrebările astea? Nu mă poți înțelege ca ființă umană, nu ca și cum aș fi un obiect științific într-un laborator? Măreața înțelegere care trece dincolo de cuvintele noastre sărăcăcioase și de mințile noastre neputincioase... Nu, cred că n-ar trebui s-o mai caut. Dar voi avea mereu speranța. Ești ultima mea speranță. Ești tot ce am.

Ea stătea la perete, fără a se clinti.

— Am nevoie de tine, se tângui el încet. Sunt complet singur. Tu nu ești ca ceilalți. Cred în tine. Am încredere în tine. Ce mi-au oferit banii, Gloria, afacerea și lupta? Ești tot ce am...

Ea stătea neclintită, iar direcția privirii ei, coborâtă spre a privi către el, era singura formă de recunoaștere pe care i-o acorda.

Lucrurile pe care le-a zis în legătură cu suferința lui sunt minciuni, își spuse ea; dar suferința era reală; era un om sfâșiat de un continuu chin, pe care părea incapabil să i-l spună, dar pe care, poate, ea era în stare să-l înțeleagă. Îi era datoare măcar cu asta – își spuse ea, cu posomoreala unui sentiment al datoriei – ca răsplată pentru poziția pe care

i-a dat-o el, care, după toate probabilitățile, reprezenta singurul lucru pe care îl avea el de oferit, ea îi era datoare cu un efort de a-l înțelege.

În zilele care au urmat, era o senzație ciudată că devenise o străină față de ea însăși, una care nu dorea și nu căuta nimic. În locul unei iubiri făurite de strălucitorul foc al adorării eroului, se trezise cu chinuitoarea mohoreală a milei. În locul bărbaților pe care se străduise ca din răsputeri să-i descopere, bărbați care luptau pentru țelurile lor și refuzau să sufere – se trezise cu un bărbat a cărui suferință reprezenta singura lui pretenție de valoare și singura sa ofertă în schimbul vieții ei. Dar pentru ea nu mai era nicio diferență. Ea, cea care fusese, privise cu nerăbdare fiecare cotitură ce i se ivea în față; străinul pasiv care îi luase locul era asemenea persoanelor superspilcuite din jurul ei, care declarau că sunt adulți pentru că nu încercau să gândească sau să aibă dorințe.

Dar străinul continua să fie bântuit de fantoma care era ea însăși, iar fantoma avea o misiune de îndeplinit. Trebuia să învețe să înțeleagă lucrurile care o distruseseră. Trebuia să știe, și trăia cu sentimentul unei necontenite așteptări. Trebuia să știe, chiar dacă avea senzația că farul se apropiase, iar în momentul cunoașterii va fi lovită de roți.

Ce anume vrei de la mine? – era întrebarea care îi pulsa necontenit în minte, ca un indiciu. Ce anume vreți de la mine? – striga ea necontenit fără a scoate un sunet, la mese, în saloane, în nopțile fără somn – strigându-le acest lucru lui Jim și celor care păreau a împărtăși secretul lui, lui Balph Eubank, doctorului Simon Pritchett – ce anume vreți de la mine? Nu întreba cu voce tare; era conștientă de faptul că ei nu i-ar răspunde. Ce anume vreți de la mine? – întreba ea, având senzația că aleargă, dar că nu există nicio cale de a scăpa. Ce anume vreți de la mine? – întreba ea, privind către toată lunga tortură a căsătoriei ei, care nu ținuse întreaga durată a unui an.

— Ce vrei de la mine? întrebă ea cu voce tare – și văzu că ședea la masa din sufrageria ei, privind către Jim, la fața lui nervoasă și la o pată de apă de pe masă, în curs de a se usca.

Nu știa pe ce durată se întinsese tăcerea dintre ei, era uimită de propriul glas și de întrebarea pe care nu intenționase s-o rostească. Nu se aștepta ca el să înțeleagă, el nu înțelesese întrebări mult mai ușoare și clătină din cap, chinuindu-se să recupereze realitatea prezentului.

Era uimită văzând că el o privește cu o nuanță de batjocură, ca și cum și-ar fi râs de felul în care estima ea înțelegerea lui.

— Iubire, răspunse el.

Ea simți cum se înconvoaie a neputință, în fața acestui răspuns care era atât de simplu și de fără noimă în același timp.

— Tu nu mă iubești, rosti el acuzator.

Ea nu răspunse.

— Nu mă iubești, altfel nu mi-ai pune o întrebare ca asta.

— Te-am iubit, odată, răspunse ea posomorâtă, dar nu asta doreai. Te-am iubit pentru curajul, ambiția, capacitatea ta. Dar nu era adevărată niciuna dintre ele.

Buza lui de jos se umflă puțin, împinsă de un ușor dispreț.

— Ce meschină idee despre iubire! replică el.

— Jim, pentru ce anume vrei tu să fii iubit?

— Ce atitudine ieftină de vânzătoare!

Ea nu vorbi; se uita la el, având în privire o întrebare mută.

— Să fiu iubit pentru ceva! zise el, cu glasul plin de batjocură și virtute. Prin urmare, tu consideri că iubirea e o problemă de matematică, de schimb, de a cântări și a măsura, ca un kilogram de unt pe o tejghea de băcănie? Nu vreau să fiu iubit pentru orice. Vreau să fiu iubit pentru mine însumi, nu pentru orice fac, posed, spun sau gândesc. Pentru mine însumi, nu pentru trupul meu, mintea mea, cuvintele ori acțiunile mele.

— Bine, dar în cazul acesta... ce înseamnă tine însuți?

— Dacă m-ai iubi, n-ai mai întreba. – glasul lui avea o notă ascuțită de nervozitate, ca și cum ar fi pendulat periculos între precauție și un fel de impuls spre o prostească nepăsare. – N-ai întreba. Ai ști. L-ai simți. De ce încerci tot timpul să etichetezi totul? Nu te poți ridica deasupra definițiilor ăstora materialiste mărunte? Tu nu simți niciodată – doar să simți?

— Da. Jim, simt, spuse ea, cu glas scăzut. Dar încerc să nu simt, pentru că... pentru că ceea ce simt este frică.

— De mine? întrebă el optimist.

— Nu, nu tocmai. Nu frică de ceea ce mi-ai putea face, ci de ceea ce ești.

El își închise pleoapele cu rapiditatea unei uși trântite – dar ea prinse o licărire în ochii lui, care era, în mod incredibil, de teroare.

— Nu ești capabilă de iubire, căutătoare de aur de doi bani! strigă el brusc, pe un ton golit de orice culoare, în afara dorinței de a răni. Da,

un spus „căutătoare de aur". Sunt multe forme, altele decât lăcomia de bani, altele și mai rele. Tu ești o căutătoare de aur a spiritului. Nu te-ai căsătorit cu mine pentru banii mei, ci pentru capacitatea mea sau curajul meu ori vreo altă valoare pe care ai stabilit-o ca preț a iubirii tale.

Tu vrei... ca iubirea... să fie... nemotivată?

Iubirea este propriul ei motiv! Iubirea este deasupra motivelor și cauzelor. Iubirea este oarbă. Dar tu n-ai fi capabilă de ea. Ai un suflet meschin, intrigant, calculat, de vânzător, care face schimb, dar nu dă niciodată! Iubirea este un dar – un dar măreț, gratuit, necondiționat, care transcende și iartă totul. În ce anume constă generozitatea de a iubi un bărbat pentru virtuțile lui? Ce anume îi dai tu lui? Nimic. Nu e nimic mai mult decât echitate rece. Nu mai mult decât a agonisit el.

Ochii ei erau întunecați de periculoasa intensitate dată de faptul că își distingea scopul.

– Tu vrei ca să agonisești în mod necinstit, rosti ea, nu pe tonul unei întrebări, ci al unui verdict.

— Oh, nu înțelegi!

— Ba da, Jim, înțeleg. Asta-i ceea dorești – asta-i ceea vă doriți cu toții – nu bani, nu beneficii materiale, nu securitate economică, nu vreuna din pomenile pe care le cereți încontinuu.

Vorbea pe un ton plat, monoton, ca și cum își recita sieși gândurile, concentrată să confere fărâmelor întortocheate de haos care i se încâlceau în minte identitatea solidă a cuvintelor. Continuă:

— Voi toți predicatorii bunăstării... nu după bani agonisiți necinstit alergați. Vreți pomeni, dar de un alt gen. Eu sunt o căutătoare de aur a spiritului, ai spus, pentru că urmăresc valoarea. În schimb voi, predicatorii bunăstării... vreți să jefuiți spiritul. Nu m-am gândit niciodată și nimeni nu ne-a spus cum s-ar putea concepe și ce anume ar însemna agoniseala pe căi necinstite în spirit. Dar asta e ceea ce vrei tu. Vrei iubire agonisită necinstit. Vrei admirație agonisită necinstit. Vrei măreție agonisită necinstit. Vrei să fii un om asemenea lui Hank Rearden, fără necesitatea de a fi ceea ce este el. Fără necesitatea de a fi ceva. Fără... necesitatea... de a fi.

— Taci din gură! urlă el.

Se uitară unul la altul, amândoi terorizați, amândoi având senzația că se îndreptau către o margine pe care ea nu era în stare, iar el nu dorea s-o numească, realizând amândoi că încă un pas le-ar fi mortal.

— Ce-ți imaginezi că spui? întrebă el, pe un ton de mânie reținută, care părea aproape binevoitor prin faptul că îi aducea pe amândoi în tărâmul normalului, în aproape-normalitatea a nimic ceva mai rău decât o ceartă de familie. Cu ce fel de subiect metafizic încerci să ai de-a face?

— Nu știu..., rosti ea obosită, plecându-și capul, ca și cum o formă pe care încercase s-o prindă îi scăpase din nou. Nu știu... Nu pare a fi posibil...

— Ar fi mai bine să nu încerci să te dai peste cap sau...

Dar trebui să se oprească, pentru că intră majordomul, aducând frapiera strălucitoare cu șampania poruncită pentru celebrare.

Rămaseră tăcuți, lăsând ca încăperea să fie umplută de sunetele pe care veacuri de oameni și de luptă le stabiliseră ca simbol al realizării pline de bucurie: explozia unui dop de plută, sunetul surâzător al unui lichid de culoare pal-aurie care curge în două cupe largi umplute cu reflexiile împletite ale lumânărilor, șoapta bulelor ce se ridică deasupra celor două margini de cristal, aproape cerând ca tot ceea ce se afla împrejur să se înalțe, de asemenea, către aceeași aspirație.

Rămaseră tăcuți, până plecă majorodomul. Taggart ședea privind în jos la bule, ținând paharul său între două degete lipsite de vlagă. Apoi mâna lui strânse brusc marginea paharului într-un pumn stângaci încleștat și îl ridică în sus, nu așa cum se ridică un pahar de șampanie, ci un satâr de măcelar.

— Pentru Francisco d'Anconia! rosti el.

Ea puse jos paharul.

— Nu, replică ea.

— Bea-o! zbieră el.

— Nu, zise ea, cu glasul asemenea unei picături de plumb.

Își susținură privirea unul altuia pentru un moment, lumina jucându-se pe lichidul auriu, fără a ajunge la chipurile sau ochii lor.

— Oh, du-te dracului! strigă el, sărind în picioare, zvârlindu-și paharul care se zdrobi de pardoseală și ieșind iute pe ușă.

Ea rămase șezând la masă, fără a se mișca, pentru mult timp, apoi se ridică încet și apăsă butonul soneriei.

Se duse către camera ei, cu pași neobișnuiți de egali, deschise ușa unui dulap de perete, luă un costum și o pereche de pantofi, își scoase capotul, mișcându-se cu precaută precizie, ca și cum viața ei

depindea de faptul de a nu lovi ceva în jurul ori înlăuntrul ei. Se agăța de un unic gând: că trebuie să plece din această casă – pur și simplu să plece pentru o vreme, chiar dacă numai pentru următoarea oră –, apoi, ulterior, va fi capabilă să se confrunte cu tot ceea ce trebuia confruntat.

***

Rândurile de pe hârtia din fața ei deveneau cețoase și, ridicând capul, Dagny își dădu seama că se întunecase de mult.

Dădu la o parte hârtiile, nevrând să aprindă lumina, permițându-și luxul tihnei și al beznei. O separa de orașul de dincolo de ferestrele sufrageriei ei. Calendarul aflat la distanță spunea: 5 august.

Luna din spatele ei se dusese, nelăsând decât vidul timpului mort. Dispăruse în munca neplanificată, ingrată de a alerga de la o urgență la alta, de a amâna prăbușirea une companii de căi ferate – o lună asemenea unei grămezi rebutate de zile incoerente, fiecare dintre ele petrecute spre a evita dezastrul momentului. Nu reprezentase o sumă de realizări materializate, ci doar o sumă de zerouri, a ceea ce nu se întâmplase, o sumă de catastrofe prevenite – nu o sarcină în serviciul vieții, ci doar o cursă cu moartea.

Existaseră momente în care o viziune nechemată – priveliștea văii – păruse a se înălța în fața ei, nu ca o apariție bruscă, ci ca o prezență constantă, ascunsă, care dintr-odată se hotărâse să îmbrace forma unei realități evidente. Îi făcuse față, de-a lungul unui moment de orbită tăcere, într-o luptă între o hotărâre neclintită și o încăpățânată durere, cu care trebuia luptat prin recunoaștere, spunând: în regulă, chiar și asta.

Existaseră dimineți în care, trezindu-se cu lumina soarelui pe față, își spusese că trebuie să se pornească degrabă la Hammond's Market, să cumpere ouă proaspete pentru micul dejun; apoi, redobândindu-și deplina conștiință, văzând pâcla New Yorkului de dincolo de fereastra dormitorului ei, simțea o împunsătură ascuțită, asemenea atingerii morții, senzația de respingere a realității. Ai știut – își spusese cu severitate – ai știut cum o să fie atunci când ai ales. Și târându-și din pat trupul, ca pe o refractară greutate, spre a da piept cu o zi nepoftită, își șoptea: în regulă, chiar și asta.

Cea mai rea parte a torturii erau momentele în care, mergând pe stradă, ea surprindea o nuanță de auriu-castaniu, o strălucitoare licărire de păr printre capetele necunoscuților și avea senzația că orașul dispăruse, ca și cum doar violenta imobilitate din lăuntrul ei întârzia momentul în care se va năpusti la el și-l va lua în brațe; dar acel moment următor venise sub forma unui chip lipsit de semnificație – iar ea se oprise în loc, nevrând să trăiască următorul pas, nevrând să genereze energia vieții. Încercase să evite astfel de momente; încercase să-și interzică să privească; pășise, cu privirea în asfalt. Nu reușise: printr-un fel de voință proprie, ochii îi tresăreau la fiecare licărire de culoare aurie.

Ținuse ridicate storurile de la ferestrele biroului ei, aducându-și aminte de promisiunea lui, gândindu-se doar: dacă mă urmărești, de oriunde ai fi... Nu existau clădiri aproape de înălțimea biroului ei, dar privise la turnurile din depărtare, întrebându-se care fereastră constituia postul de observație, întrebându-se dacă vreo invenție de-a lui, vreun dispozitiv cu raze și lentile, îi dădea posibilitatea de a o observa în fiecare clipă dintr-un zgârie-nori aflat în apropiere sau la o milă distanță. Se așezase la birou, lângă ferestrele lipsite de draperii, spunându-și: „Doar să știu că mă vezi, chiar dacă eu nu o să te mai văd".

Și, amintindu-și acest lucru, acum, în întunericul camerei ei, sări în picioare și aprinse lumina.

Apoi își înclină capul pentru o clipă, zâmbind cu melancolic amuzament de ea însăși. Se întrebă dacă ferestrele ei luminate, în neagra imensitate a orașului, constituiau un semnal luminos de pericol, care solicita ajutorul lui – sau un far care încă proteja restul lumii.

Soneria de la intrare sună.

Când deschise ușa, văzu silueta une fete cu un chip ușor familiar – și avu nevoie de câteva fracțiuni de secundă pline de uluită uimire spre a-și da seama că era Cherryl Taggart. Cu excepția unor schimburi de saluturi formale în câteva întâlniri întâmplătoare în holurile Clădirii Taggart, nu se mai văzuseră de la nuntă.

Fața lui Cherryl era liniștită și lipsită de zâmbet.

— Mi-ai permite să stau de vorbă cu dumneata – ezită și termină cu... domnișoară Taggart?

— Desigur, replică Dagny cu gravitate. Intră.

Sesiză un fel de urgență disperată în calmul nefiresc al lui Cherryl; deveni sigură de acest lucru atunci când privi fața fetei în lumina din sufragerie.

– Stai jos, rosti ea, dar Cherryl rămase în picioare.

– Am venit să plătesc o datorie, zise Cherryl, vocea ei fiind solemnă datorită efortului de a nu-şi permite vreun sunet de emoţie.

— Vreau să-mi cer scuze pentru lucrurile pe care ţi le-am spus la nunta mea. N-ai niciun motiv pentru care să mă ierţi, dar îmi fac datoria să-ţi spun că îmi dau seama că insultam tot ceea ce admir şi apăram tot ceea ce disprețuiesc. Sunt conştientă de faptul că admiţând acum acest lucru nu-mi răscumpăr greşeala, şi chiar venirea mea aici este doar o altă infatuare, nu există motiv pentru care să doreşti să auzi acest lucru, aşa încât nu pot nici măcar anula datoria, pot doar cere o favoare – să mă laşi să spun lucrurile pe care doresc să ţi le spun.

Şocul emoţional primit de Dagny, incredul, fierbinte şi dureros, era echivalentul lipsit de cuvinte al propoziţiei: ce distanţă a fost parcursă în mai puţin de un an...! Ea răspunse, onestitatea lipsită de zâmbet a glasului ei asemenea unei mâini întinse în ajutor, ştiind că un zâmbet ar tulbura un anumit echilibru precar:

— Dar chestia asta chiar răscumpără greşeala şi chiar vreau să aud.

— Ştiu că tu ai condus Taggart Transcontinental. Tu ai construit Linia John Galt. Tu ai fost cea care a avut mintea şi curajul care a ţinut totul în viaţă. Bănuiesc că ţi-ai spus că m-am căsătorit cu Jim pentru bani – şi ce vânzătoare de magazin n-ar face-o? Dar, vezi tu, m-am căsătorit cu Jim pentru că am crezut că este tu. Am crezut că el e Taggart Transcontinental. Acum ştiu că el e – ezită, apoi continuă ferm, ca spre a nu se cruţa de nimic pe sine – el e un fel de terchea-berchea corupt, cu toate că nu pot înţelege de ce tip sau din ce cauză. Atunci când ţi-am vorbit la nunta mea, am crezut că apăram măreţia şi atacam inamicul ei... dar era pe dos... era pe dos într-o manieră atât de oribilă, de incredibilă!... Drept pentru care am vrut să-ţi spun că ştiu adevărul... nu atât de dragul tău, n-am niciun drept să bănuiesc că ţi-ar păsa, ci... ci de dragul lucrurilor la care am ţinut.

Dagny rosti încet:

— Bineînţeles că iert totul.

— Mulţumesc, şopti Cherryl şi se întoarse să plece.

— Stai jos.

Cherryl clătină din cap.

— Asta... asta a fost tot, domnişoară Taggart.

Dagny îşi permise prima umbră de zâmbet doar în privire şi spuse:

— Cherryl, numele meu e Dagny.

Răspunsul lui Cherryl nu fu decât o încreţire uşoară, tremurătoare a gurii, ca şi cum, împreună, ele două ar fi completat un singur zâmbet.

— Eu... n-am ştiut dacă ar trebui...

— Suntem surori, nu?

— Nu! Nu prin Jim!

Era un strigăt involuntar.

— Nu prin propria noastră alegere. Stai jos, Cherryl.

Fata se supuse, luptându-se să nu vădească nerăbdarea cu care a acceptat, să nu întindă mâna după sprijin, să nu spargă.

— Ai trecut prin ceva îngrozitor, nu-i aşa?

— Da... dar nu contează... asta-i problema mea... şi propria mea greşeală.

— Nu cred c-a fost greşeala ta.

Cherryl nu răspunse, dar zise deodată, cu disperare:

— Uite... ceea ce nu doresc este milă.

— Probabil că Jim ţi-a spus – şi e-adevărat – că eu nu dau niciodată din milă.

— Da, mi-a spus... Dar vreau să zic că...

— Ştiu ce vrei să zici.

— Dar nu există motiv ca să te preocupi de mine... n-am venit aici ca să mă plâng şi... să-ţi pun în cârcă altă povară... Faptul că eu sufăr nu-mi dă dreptul de a emite pretenţii de la tine.

— Nu, nu-ţi dă dreptul. Dar faptul că pui preţ pe aceleaşi lucruri ca şi mine îţi dă dreptul.

— Vrei să spui... că dacă doreşti să vorbeşti cu mine, nu-i pomană? Nu doar pentru că-ţi pare rău pentru mine?

— Îmi pare îngrozitor de rău pentru tine, Cherryl, şi aş vrea să te ajut nu pentru că suferi, ci pentru că n-ai meritat să suferi.

— Vrei să spui că nu ai arăta bunătate pentru ceva din mine care e slab, care se vaită şi e mizerabil? Ci doar pentru ceea ce vede bun în mine?

— Bineînţeles.

Cherryl nu-şi mişcase capul, dar arăta ca şi cum i-ar fi fost ridicat în sus, ca şi cum un curent înviorător i-a relaxat trăsăturile în acea rară expresie care combină durerea cu demnitatea.

— Nu-i pomană, Cherryl. Nu-ţi fie teamă să vorbeşti cu mine.

— E ciudat... Eşti prima persoană cu care pot sta de vorbă... şi pare

așa de ușor... cu toate astea îmi era... îmi era frică să vorbesc cu tine. Am vrut să-ți cer iertare cu mult timp în urmă... din momentul în care am aflat adevărul, am venit până la ușa biroului tău, dar m-am oprit și am rămas acolo în hol și n-am avut curajul să intru... n-am avut intenția să vin aici în seara asta. Ieșisem doar ca să... reflectez la ceva, apoi, brusc, mi-am dat seama că voiam să te văd, că din tot orașul acesta e singurul loc unde pot merge și singurul lucru care mi-a mai rămas de făcut.

— Mă bucur c-ai făcut-o.

— Știi, domnișoară Tag... Dagny, zise Cherryl încet, uimită, nu ești deloc așa cum mă așteptasem să fii... Ei, Jim și prietenii lui, spuneau că ești dificilă, rece și insensibilă.

— Dar e adevărat, Cherryl. Sunt, în sensul dat de ei, dar ți-au spus vreodată în ce sens înțeleg ei?

— Nu. Niciodată. Nu fac altceva decât să rânjească la mine atunci când îi întreb ce vor să spună într-o anumită privință... în orice privință. Ce vor să spună în privința ta?

— Atunci când cineva este acuzat că ar fi „insensibil", el înțelege că persoana respectivă este dreaptă. Vrea să spună că nu are emoții fără cauză și că nu îi va conferi o stare pe care n-o merită. Vrea să spună că „a simți" este echivalent cu a merge împotriva rațiunii, a valorilor morale, a realității. Vrea să spună... Ce s-a-ntâmplat? întrebă ea, văzând intensitatea anormală de pe chipul fetei.

— E ceva ce-am încercat din răsputeri să înțeleg... de-atâta amar de vreme...

— Ei bine, observă că n-auzi niciodată acuzația asta în apărarea nevinovăției, ci întotdeauna a vinii. N-o auzi niciodată spusă de către o persoană bună în legătură cu cei care nu reușesc să-i facă dreptate. Dar auzi lucrul acesta spus mereu de către o lichea despre cei care îl tratează ca pe o lichea, cei care nu simt nicio simpatie pentru răul comis de el sau pentru durerea pe care o suferă drept urmare. Ei bine, e adevărat – asta este ceea ce eu nu simt. Dar cei care simt acest lucru nu simt nimic pentru vreo calitate a măreției umane, pentru vreo persoană sau acțiune care merită admirație, aprobare, stimă. Astea-s lucrurile pe care le simt.

Pune-ți întrebarea care dintre cele două cazuri reprezintă persoanele insensibile. Apoi o să vezi care motiv este opusul milei.

— Care? șopti ea.

— Dreptatea, Cherryl.

Cherryl tremură puternic și își lăsă bărbia în piept.

— Oh, Doamne! gemu ea. Dac-ai ști ce mi-a făcut Jim pentru că eram exact de aceeași părere ca a ta!

Își ridică fața, tremurând în continuare, ca și cum lucrurile pe care ea încerca să le țină sub control ar fi ieșit la iveală; privirea ei era plină de groază.

— Dagny, șopti ea, Dagny, mi-e frică de ei... de Jim și de toți ceilalți... nu mi-e teamă că or să-mi facă ceva... dacă așa ar sta lucrurile, aș putea scăpa... dar mi-e frică, ca și cum n-ar exista cale de ieșire... mi-e frică de ceea ce sunt ei și... de faptul că există.

Dagny făcu iute un pas înainte, spre a se așeza pe brațul fotoliului ei și a o cuprinde pe după umăr, cu un gest consolator.

— Liniștește-te, copilă, zise ea. Te înșeli. Nu trebuie niciodată să-ți fie frică de oameni în felul acesta. Nu trebuie niciodată să te gândești că existența lor reprezintă o reflexie asupra existenței tale – cu toate că tu asta gândești.

— Da... Da, consider că n-am nicio șansă de a exista, dacă ei există... nicio șansă, niciun loc, nicio lume căreia să-i fac față... nu vreau să simt lucrul acesta, îl tot dau îndărăt, dar vine mai aproape și îmi dau seama că n-am unde să fug... nu pot explica senzația, n-o pot capta – iar asta face parte din teroare, că nu se poate capta nimic – e ca și cum lumea întreagă ar fi distrusă, dar nu printr-o explozie – o explozie este ceva solid –, ci distrusă de... de un fel de înmuiere groaznică... ca și cum nimic n-ar fi solid, nimic n-ar avea nicio formă, și ți-ai putea vârî degetul prin ziduri de piatră, iar piatra ar ceda, asemenea marmeladei, iar munții s-ar rostogoli, clădirile și-ar schimba forma precum norii – iar acesta ar fi sfârșitul lumii, nu foc și pucioasă, ci ceva moale și lipicios.

— Cherryl... Cherryl, biată copilă, au fost secole de filosofi care-au conspirat spre a transforma lumea exact în așa ceva – spre a distruge mințile oamenilor făcându-i să creadă că asta văd. Dar nu trebuie să accepți acest lucru. Nu ești obligată să vezi prin ochii celorlalți, ai încredere în ai tăi, bazează-te pe propria judecată, știi că ceea ce este, este – spune lucrul acesta cu voce tare, ca pe cea mai înflăcărată rugăciune, și nu lăsa pe nimeni să-ți spună altceva.

— Dar... dar nimic nu mai e. Jim și prietenii lui nu sunt. Nu știu la ce anume mă uit atunci când mă aflu printre ei, nu știu ce anume aud

atunci când ei vorbesc... nu e real, absolut nimic, e un fel de rol oribil pe care îl interpretează cu toții... și eu nu înțeleg ce anume caută... Dagny! Ni s-a spus întotdeauna că ființele umane posedă o atât de mare putere de cunoaștere, cu mult mai mare decât a animalelor, dar eu... eu mă simt în clipa asta mai oarbă decât oricare dintre animale, mai oarbă și mai neputincioasă. Animalul știe care-i sunt prietenii și care dușmanii și momentul în care trebuie să se apere. El nu se așteaptă ca un prieten să îl calce sau să îi taie beregata. Nu se așteaptă să i se spună că dragostea e oarbă, că jaful înseamnă realizare, că gangsterii sunt oameni de stat și că e un lucru remarcabil să-i frângi șira spinării lui Hank Rearden! – oh, Doamne, ce vorbesc eu?

— Știu ce vorbești.

— Vreau să zic, cum să mă comport cu oamenii? Adică, dacă nimic nu a rezistat pe durata unei ore, nu putem merge mai departe, este? Ei bine, știu că lucrurile sunt solide – dar oamenii? Dagny! Ei sunt nimic și orice, ei nu sunt ființe, sunt doar întrerupătoare, niște macazuri constante lipsite de formă. Dar trebuie să trăiesc printre ei. Cum să fac lucrul acesta?

— Cherryl, lucrul cu care te-ai confruntat tu reprezintă cea mai mare problemă din istorie, cea care a produs toată suferința omenească. Ai înțeles mult mai mult decât majoritatea oamenilor, care suferă și mor, fără a ști vreodată ce anume le-a provocat moartea. O să te ajut să înțelegi. E un subiect amplu și o luptă dură – dar, pentru început, mai presus de orice, să nu-ți fie frică.

Privirea lui Cherryl trăda o năzuință ciudată, visătoare, ca și cum, zărind-o pe Dagny de la mare distanță, ea se străduia și nu reușea să vină mai aproape.

— Aș vrea să pot vrea să lupt, rosti ea încet, dar nu reușesc. Nici măcar nu mai vreau să înving. Există o singură schimbare pe care pare-se n-am tăria de a o face. Vezi tu, nu m-am așteptat niciodată la ceva de genul căsătoriei mele cu Jim. Apoi, când s-a produs, mi-am zis că viața e mult mai minunată decât mă așteptasem. Iar acum, să mă obișnuiesc cu ideea că viața și oamenii sunt mult mai oribili decât orice mi-aș fi imaginat și că mariajul meu nu a fost un miracol învăluit de glorie, ci un fel de rău cumplit pe care încă mi-e frică să-l cunosc în întregime – acesta e lucrul pe care nu mă pot forța să-l accept. Nu pot să trec peste asta.

Ridică brusc privirea în sus.

— Dagny, tu cum ai făcut? Cum ai reușit să rămâi nemutilată?

— Respectând o singură regulă.

— Care?

— Să nu pun nimic – absolut nimic – deasupra verdictului propriei mele minți.

— Ai încasat-o zdravăn... poate mai rău decât mine... mai rău decât oricare dintre noi... Ce anume te-a susținut?

— Conștiința faptului că viața mea reprezintă cea mai înaltă valoare, prea înaltă pentru a renunța la ea fără luptă.

Văzu o privire uimită, de recunoaștere neîncrezătoare pe chipul lui Cherryl, ca și cum fata s-ar fi luptat să regăsească o anumită senzație avută cu mulți ani în urmă.

— Dagny, – vocea ei era un murmur – asta e... asta e ceea ce simțeam pe vremea când eram copil... asta e ceea ce par a-mi aminti cel mai mult despre mine... genul acesta de senzație... și nu am pierdut-o niciodată, e acolo, a fost întotdeauna acolo, dar pe măsură ce am crescut, mi-am zis că e ceva ce trebuie ascuns... nu-i dădusem niciun nume, dar acum, când ai zis, am avut revelația că asta era... Dagny, e oare bine să simți în felul acesta în legătură cu viața ta?

— Cherryl, ascultă-mă cu atenție: sentimentul acesta – împreună cu tot ceea ce necesită și implică el – este cel mai elevat, cel mai nobil și singurul bun care există pe pământ.

— Motivul pentru care întreb este că... n-aș fi avut curajul să gândesc lucrul acesta. Cumva, oamenii m-au făcut întotdeauna să consider că e un păcat... ca și cum ar fi constituit ceea ce le displăcea la mine și... și voiau să-l distrugă.

— E-adevărat. Unii chiar vor să-l distrugă. Iar atunci când înveți să le înțelegi motivul, o să știi ceea ce e cel mai întunecat, cel mai urât și singurul lucru rău din lume, dar pe tine nu te va putea atinge.

Zâmbetul lui Cherryl era asemenea unui pâlpâit slab ce se chinuie să reziste pe câteva picături de combustibil, spre a le cuprinde, spre a le inflama.

— E prima dată în luni de zile, șopti ea, în care am senzația că... încă mai e o șansă.

Văzu ochii lui Dagny privind-o cu atentă preocupare, și adăugă:

— O să fiu bine... Trebuie să mă obișnuiesc cu asta – cu tine, cu

toate lucrurile pe care le-ai spus. Cred că o să ajung să cred în asta... să cred că e real... și că Jim nu contează.

Se sculă în picioare, ca și cum ar fi încercat să păstreze momentul de încredere.

Împinsă de o siguranță bruscă, lipsită de motiv, Dagny spuse tranșant:

— Cherryl, nu vreau să te duci acasă în seara asta.

— Oh, nu! Sunt în regulă. Nu mi-e frică, din punctul ăsta de vedere. De a merge acasă.

— Oare nu s-a întâmplat ceva acolo în seara asta?

— Nu... nu chiar... nimic mai grav ca de obicei. Doar că am început să văd lucrurile mai clar, asta-i tot... Sunt în regulă. Trebuie să mă gândesc, să mă gândesc mai profund decât o făceam înainte... apoi o să hotărăsc ce trebuie să fac. Pot să...

Ezită.

— Da?

— Pot să mai vin să stăm de vorbă?

— Bineînțeles.

— Mulțumesc, îți... îți sunt extrem de recunoscătoare.

— Îmi promiți că mai vii?

— Promit.

Dagny o văzu cum merge de-a lungul coridorului către lift, îi văzu umerii gârboviți, apoi efortul care îi îndreptă, văzu silueta subțire ce părea a se clătina, adunându-și apoi toate forțele spre a se ține dreaptă. Părea o plantă cu tulpina frântă, ținută la un loc de o singură fibră, chinuindu-se să-și vindece ruptura, pe care o altă pală de vânt ar termina-o.

***

Prin ușa deschisă a biroului său, James Taggart o văzu pe Cherryl cum traversează anticamera și iese din apartament. El trânti ușa și se prăbuși pe canapea, cu pete de șampanie vărsată care îi umeziseră stofa pantalonilor, ca și cum propriul său disconfort ar fi constituit o răzbunare pe soția sa și pe un univers ce nu îi oferea sărbătorirea pe care și-o dorise.

După o vreme, sări în picioare, își smulse de pe el haina și o azvârli prin cameră. Luă o țigară, dar o rupse în două și o aruncă într-un tablou de pe perete.

Observă un vas din sticlă venețiană – o piesă de muzeu, veche de secole, cu un sistem complex de artere albastre și aurii care șerpuiau prin trupul său transparent. Îl luă în mână și îl zvârli în perete; acesta explodă într-o ploaie de sticlă la fel de fină ca un bec spart.

Cumpărase vasul acela pentru satisfacția de a se gândi la toți cunoscătorii de artă care nu și-l puteau permite. Acum experimenta satisfacția unei răzbunări pe secolele care-i conferiseră valoarea – și satisfacția de a gândi că existau milioane de familii disperate, care ar fi putut, fiecare, să trăiască timp de un an în contul prețului acelui vas.

Își azvârli pantofii din picioare și se întinse pe spate pe canapea, lăsându-și picioarele cu șosete să atârne în aer.

Sunetul soneriei de la intrare îl făcu să tresară: părea a se potrivi cu starea sa de spirit.

Era genul de sunet brusc, solicitant, nerăbdător pe care ar fi produs el însuși dacă ar fi apăsat butonul soneriei cuiva.

Ascultă pașii majordomului, promițându-și plăcerea de a refuza intrarea oricărei personae care ar fi dorit-o. După o clipă, auzi bătaia la ușa sa, iar majordomul pătrunse spre a anunța:

— Doamna Rearden dorește să vă vadă, domnule!

— Ce?... Oh... Bine! Poftește-o înăuntru!

Își propti picioarele în pământ, dar nu făcu nicio altă concesie și așteptă cu jumătate de zâmbet de curiozitate stârnită, determinat să nu se ridice decât la câteva clipe după ce Lillian va fi intrat în cameră.

Ea era îmbrăcată cu o vestimentație de seară de culoarea vinului, o imitație de costum de voiaj stil Empire, cu o jachetă miniaturală la două rânduri strângându-i talia înaltă peste curbura lungă a rochiei și o pălărioară pusă pe o ureche, cu o pană care se întindea spre a se răsuci sub bărbie. Pătrunse cu o mișcare bruscă, lipsită de ritm, cu faldurile îmbrăcămintei și pana pălăriei fâlfâind asemenea unor fanioane care semnalizau nervozitate.

— Lillian, draga mea, trebuie să fiu flatat, încântat sau de-a dreptul uluit?

— Oh, nu te ambala! Trebuia să te văd și trebuia să fie imediat, asta e tot.

Tonul nerăbdător, mișcarea energică cu care se așeză erau o confesiune de slăbiciune: conform regulilor limbajului lor nescris, nu îți asumi o manieră cu pretenții decât în cazul în care ceri o favoare și nu ai vreo valoare – vreo amenințare – cu care să faci schimb.

— De ce n-ai rămas la recepția lui Gonzales? întrebă ea, iar zâmbetul ei nepăsător nu reuși să ascundă tonul iritat. Am apărut la ei după cină, doar ca să te prind, dar mi-au spus că nu te-ai simțit bine și ai plecat acasă.

El traversă încăperea și luă o țigară, pentru plăcerea de a tropăi în șosete pe lângă eleganța formală a costumului ei.

— Mă plictiseam.

— Eu nu-i suport, rosti ea, înfiorându-se ușor.

El o privi uimit: cuvintele păreau involuntare și sincere.

Ea continuă:

— Nu-l support pe señor Gonzales și pe curva pe care o are de soție. E dezgustător faptul că au devenit atât de la modă, ei și petrecerile lor. Nu mai am chef să mai merg nicăieri. Nu mai e același stil, nu mai e același spirit. N-am mai dat peste Balph Eubank de luni de zile, sau peste doctorul Pritchett, ori peste vreunul din băieți. Și toate fețele alea noi, care arată ca niște ajutori de măcelari! La urma urmei, grupul nostru era format din gentlemeni.

— Mda, zise el reflexiv. Mda, e o diferență ciudată. E ca în căile ferate: mă împăcam bine cu Gem Weatherby, era o persoană civilizată, dar Cuffy Meigs, asta-i cu totul atceva, e...

Se opri brusc.

— E complet absurd, rosti ea pe tonul unei provocări către spațiul din jur. Ei nu pot scăpa cu chestia asta.

Dar nu explică „cine" sau „cu care chestie". El știa la ce anume se referea ea. De-a lungul unui moment de tăcere, se priviră ca și cum se agățau unul de celălalt pentru a se liniști.

În următorul moment, el se gândi cu încântat amuzament că Lillian începea să-și arate vârsta. Culoarea roșu-aprins a ținutei ei era nepotrivită, părea că scoate o tentă purpurie din pielea ei, o tentă ce se aduna, asemenea asfințitului, în micuțele șanțuri ale feței, înmuindu-i pielea până la o textură de lăbărțare obosită, schimbând expresia ei de strălucită batjocură în răutate rece.

El o văzu cum îl studiază, zâmbind și rostind cu însuflețire, cu un zâmbet ca licență pentru insultă:

— Nu te simți bine, nu-i așa, Jim? Semeni cu un ajutor de grăjdar dezorganizat.

El chicoti.

— Îmi pot permite.

— Știu, dragul meu. Ești unul dintre cei mai puternicioameni din New York City.

Adăugă:

— E un banc bun relativ la New York City.

— Este.

— Sunt de acord că te afli într-o poziție în care poți face orice. De asta trebuia să mă întâlnesc cu tine.

Adăugă un mic sunet de amuzament, semănând cu un mormăit, spre a dilua franchețea afirmației ei.

— Bun, spuse el cu glas confortabil și neutru.

— A trebuit să vin aici, pentru că m-am gândit că așa e cel mai bine, în problema asta particulară, să nu fim văzuți împreună în public.

— Asta e întotdeauna un lucru înțelept.

— Mi se pare că mi-aduc aminte că ți-am fost utilă în trecut.

— În trecut, da.

— Sunt sigură că pot conta pe tine.

— Desigur, dar nu este asta o remarcă demodată, nefilosofică? Cum putem fi siguri vreodată de ceva?

— Jim, spuse ea brusc, trebuie să mă ajuți!

— Draga mea, sunt la dispoziția ta, aș face orice să te ajut, răspunse el, regulile limbajului lor cerând ca fiecărei afirmații să i se răspundă cu o minciună sfruntată. Lillian aluneca – își spuse el – și trăi plăcerea de a avea de-a face cu un adversar neadecvat.

Ea își neglija, remarcă el, până și perfecțiunea mărcii ei înregistrate: dichiseala. Câteva șuvițe scăpau din buclele părului ei; unghiile, în ton cu vestimentația, aveau nuanța întunecată a sângelui coagulat, ceea ce făcea ușor de remarcat oja dusă la vârfurile lor, iar pe întinderea amplă, netedă, catifelată a pielii ei, în tăietura pătrată a hainei, el observă sclipirea stinsă a unui ac de siguranță care îi ținea breteaua furoului.

— Trebuie să-l împiedici! zise ea, cu tonul beligerant al unei rugăminți deghizate sub formă de comandă. Trebuie să-l oprești!

— Serios? Ce anume?

— Divorțul meu.

— Oh...!

Trăsăturile sale se destinseră într-o bruscă seriozitate.

Știi că vrea să divorțeze de mine, nu-i așa?

Am auzit niște zvonuri legate de asta.

E stabilit pentru luna viitoare. Iar când zic „stabilit", chiar asta vreau să spun. Oh, o să-l coste o groază de bani – dar i-a cumpărat pe judecător, pe funcționari, pe aprozi, pe susținătorii lor, câțiva legislatori, vreo șase administratori – a cumpărat întregul proces legal, ca un drept de trecere privat, iar mie nu mi-a mai rămas nici măcar un drum lateral ca să mă strecor spre a opri chestia asta.

– Înțeleg.

— Cunoști, desigur, motivul care l-a determinat să înceapă procedurile de divorț?

— Îl pot bănui.

— Și ți-am făcut chestia asta ca o favoare! – vocea ei devenea tot mai nervos-ascuțită. Ți-am spus despre sora ta ca să poți dobândi acel Certificat de dar pentru prietenii tăi, care...

— Îți jur că nu știu cine anume a lăsat să transpire chestia asta! strigă el iute. Doar câțiva din ierarhie știau că tu ai fost informatorul nostru, și sunt sigur că nimeni n-ar fi îndrăznit să pomenească...

— Oh, sunt sigură că nimeni n-a făcut așa ceva. El are destulă minte ca să-și imagineze lucrul acesta, nu-i așa?

— Da, bănuiesc că da. Păi, în cazul acesta știai că îți asumi un risc.

— N-am crezut c-ar merge atât de departe. N-am crezut c-o să divorțeze vreodată de mine. N-am crezut...

El chicoti brusc, având o privire de o uimitoare sensibilitate.

— N-ai crezut că vinovăția e o frânghie care se roade, subțiindu-se, nu-i așa, Lillian?

Ea se uită la el, surprinsă, apoi răspunse glacial:

— Nu cred că se roade.

— Ba se roade, draga mea, la bărbați precum soțul tău.

— Nu vreau să divorțeze de mine! – se auzi un strigăt brusc. Nu vreau să-l las liber! Nu voi accepta! N-o să las ca întreaga mea viață să fie un eșec total!

Se opri brusc, ca și cum ar fi mărturisit prea mult.

El chicotea încet, încuviințând din cap cu o mișcare lentă, care avea un aer de inteligență, aproape de demnitate, prin faptul că arăta completă înțelegere.

— Vreau să zic... la urma urmei, e soțul meu, rosti ea defensiv.

— Da, Lillian, da, știu.

— Știi ce-are de gând să facă? O să obțină hotărârea de divorț și o să mă alunge fără un sfanț, fără un acord, fără o pensie alimentară, fără nimic! Vrea să aibă el ultimul cuvânt. Nu-nțelegi? Dac-o să aibă câștig de cauză, atunci... atunci Certificatul de dar n-o să mai însemne niciun fel de victorie pentru mine!

— Da, draga mea, înțeleg.

— Și pe lângă asta... E absurd că trebuie să mă gândesc la așa ceva, dar din ce-o să trăiesc? Puținii bani pe care îi am pe numele meu nu valorează nimic în ziua de azi. Sunt, în cea mai mare parte, acțiuni la fabricile de pe vremea tatălui meu, care s-au închis de mult timp. Ce-o să mă fac?

— Dar, Lillian, rosti el încet, eu credeam că pe tine nu te preocupă banii sau alte recompense materiale.

— Nu-nțelegi! Eu nu vorbesc despre bani, vorbesc despre sărăcie! O sărăcie reală, lucie, cu dormit pe jos! Care e dincolo de limite pentru orice persoană civilizată! Eu... eu trebuie să am grijă de mâncare și de chirie?

El o urmărea cu un zâmbet șters; de această dată, fața lui moale, îmbătrânită, părea a arbora o expresie de înțelepciune; el descoperea plăcerea unei percepții complete într-o realitate pe care își putea permite s-o perceapă.

— Jim, trebuie să m-ajuți! Avocatul meu e neputincios. Bruma de bani pe care am avut-o am cheltuit-o cu el, cu detectivii, cu prietenii și „aranjorii" lui, dar singurul lucru pe care l-au putut face a fost să descopere că nu pot face nimic. Avocatul meu mi-a trimis raportul lui final în după-masa asta. Mi-a spus pe șleau că n-am nicio șansă. Nu cred să cunosc pe cineva care să m-ajute să lupt cu un atare „aranjament". Contam pe Bertram Scudder, dar... ei bine, știi ce s-a-ntâmplat cu Bertram. Iar chestia asta s-a produs, de asemenea, din pricină că am încercat să te ajut. Tu te-ai scos din problema aia. Jim, tu ești singura persoană care mă poate ajuta acum. Tu ai „canalele" tale până sus, în vârf. Poți avea acces la „băieții deștepți". Șoptește o vorbuliță pritenilor tăi să le șoptească o vorbuliță prietenilor lor. Un singur cuvânt spus de Wesley ar fi de-ajuns. Pune-i să dea ordin ca hotărârea de divorț să fie refuzată. Fă în așa fel încât să fie refuzată.

El clătină din cap încet, aproape cu milă, asemenea unui profesionist în fața unui amator cu un zel debordant.

— Nu se poate face așa ceva, Lillian, rosti el cu fermitate. Aș vrea să fac lucrul acesta – din aceleași motive ca și tine – și cred că știi asta. Dar puterile pe care le am nu sunt suficiente în situația asta.

Ea îl privea, cu ochi întunecați de o ciudată liniște, lipsită de viață; atunci când vorbi, mișcarea buzelor era schimonosită de un dispreț atât de plin de răutate, încât el nu îndrăzni să-l identifice, dincolo de faptul de a ști că-i învăluia pe amândoi; zise:

— Știu că ai vrea să faci lucrul acesta.

El nu simți nicio dorință de a se preface; în mod ciudat, pentru prima oară, cu această ocazie, adevărul părea cu mult mai încântător – adevărul, de data aceasta, servindu-i propriului său tip de desfătare.

— Cred că știi că nu se poate face așa ceva, spuse el. În ziua de azi nimeni nu face favoruri dacă nu are ceva de câștigat în schimb. Iar mizele sunt din ce în ce mai mari. „Canalele", așa cum le-ai numit, sunt atât de complexe, de întortocheate și încâlcite, încât fiecare deține ceva despre fiecare și nimeni nu îndrăznește să facă vreo mișcare, pentru că nu se știe la cine anume se va produce spărtura, în ce fel și când. Drept pentru care o să se miște doar atunci când trebuie, când e o problemă de viață și de moarte, iar acesta este practic singurul tip de miză pentru care se intră în joc acum. Ei bine, ce înseamnă viața ta privată pentru oricare dintre băieții ăia? Faptul că tu vrei să nu-i dai drumul soțului tău – ce au ei de câștigat de pe urma acestui lucru, într-un fel sau altul? Iar capitalul meu de bază, ei bine, nu există nimic ce le-aș putea oferi pentru moment, în schimbul încercării lor de a frustra o întreagă clică a tribunalului de o afacere extrem de profitabilă. Pe lângă asta, chiar acum, băieții de la vârf n-ar face așa ceva pentru nimic în lume. Ei trebuie să fie extrem de precauți cu soțul tău – el e omul care e pus la adăpost de ei acum, de când cu emisiunea soră-mii.

— Tu mi-ai cerut să o oblig să vorbească în emisiunea aia!

— Știu, Lillian. Am pierdut amândoi atunci. Și pierdem amândoi acum.

— Da, rosti ea, cu același întuneric de dispreț în privire, amândoi.

Disprețul era ceea ce îi făcea lui plăcere; era plăcerea stranie, nepăsătoare, neobișnuită de a ști că această femeie îl vedea așa cum este, cu toate acestea, rămânea țintuită în prezența lui și se dădea pe spate în scaunul ei, ca și cum și-ar fi declarat sclavia.

— Ești o persoană minunată, Jim, spuse ea.

Aceste cuvinte sunau a condamnare. Cu toate acestea, era un tribut și ea le formulase ca atare, iar plăcerea lui provenea din cunoașterea faptului că ei se aflau într-un tărâm în care condamnarea reprezenta valoare.

— Știi, rosti el deodată, n-ai avut dreptate în legătură cu ajutoarele de măcelar, precum Gonzales. Au și ei rolul lor. Ți-a plăcut vreodată de Francisco d'Anconia?

— Nu pot să-l sufăr.

— Ei bine, știi adevăratul motiv al petrecerii doldora de cocktailuri organizate de señor Gonzales în seara asta? Era spre a sărbători acordul de naționalizare a companiei d'Anconia Copper cam peste o lună.

Ea îl privi preț de-o clipă, colțurile buzelor ridicându-se încet într-un zâmbet.

— Era prietenul tău, nu-i așa?

Vocea ei avea un ton pe care ea nu-l dobândise nicicând înainte, tonul unei emoții pe care el o storsese de la oameni doar prin înșelătorie, dar care acum, pentru prima dată, îi era oferită cu deplina conștiință a naturii reale, adevărate a faptei sale: un ton de admirație.

Brusc, își dădu seama că acesta era scopul orelor sale de neliniște, aceasta era plăcerea pe care își pierduse speranța de a o găsi, aceasta era sărbătorirea pe care o dorise.

— Hai să bem ceva, Lil, zise el.

Turnând băutura, el aruncă o privire către ea, în partea cealaltă a camerei, așa cum stătea întinsă fără vlagă pe scaun.

— Lasă-l să divorțeze, rosti el. N-o să aibă el ultimul cuvânt. Ci ei. Ajutoarele de măcelar. señor Gonzales și Cuffy Meigs.

Ea nu răspunse. Când el se apropie, ea luă paharul cu o mișcare indiferentă a mâinii. Bău, nu în maniera unui gest social, ci ca un băutor solitar într-un bar – de dragul fizic al alcoolului.

El se așeză pe brațul canapelei, necuvenit de aproape de ea și bău puțin din pahar, urmărindu-i chipul. După ceva timp, o întrebă:

— Ce anume crede el despre mine?

Întrebarea nu păru s-o uimească.

— Crede că ești un neghiob, răspunse ea. Crede că viața e prea scurtă spre a trebui să remarce existența ta.

— Ar remarca-o, dacă...

Se opri.

— ... dacă l-ai pocni cu un ciomag în cap? Nu sunt așa de sigură. Doar s-ar învinovăți pentru că nu s-a dat la o parte din calea ciomagului. Totuși, asta ar fi singura ta șansă.

Ea își schimbă poziția corpului, alunecând mai jos în scaun, cu stomacul înainte, ca și cum relaxarea ar fi fost urâțenie, ca și cum îi oferea genul de intimitate care nu impunea ținută sau respect.

— Ăsta-i primul lucru pe care l-am remarcat la el, zise ea, atunci când ne-am întâlnit pentru prima dată: că nu-i era teamă. Îți dădea senzația că era sigur că nimeni nu-i putea face ceva, atât de sigur încât nici măcar nu știa problema sau natura a ceea ce simțea.

— De cât timp nu l-ai mai văzut?

— De trei luni. Nu l-am mai văzut... de la Certificatul de dar...

— Eu l-am văzut la o întrunire industrială, în urmă cu două săptămâni. Continuă să arate la fel, ba chiar ceva mai mult. Pare ca și cum ar ști lucrul acesta.

Adăugă:

— Nu ți-a reușit, Lillian.

Ea nu replică. Își dădu cu dosul mâinii jos pălăria; aceasta se rostogoli pe covor, pana sa curbându-se ca un semn de întrebare.

— Îmi aduc aminte de momentul în care i-am văzut pentru prima dată laminoarele, rosti ea. Laminoarele! Nu-ți poți închipui ce simțea pentru ele. Nu poți realiza genul de aroganță intelectuală necesară ca să aibă senzația că tot ceea ce îi aparține, tot ceea ce atinge el, devine sacru prin atingerea lui. Laminoarele lui, compania lui Metal, banii lui, patul lui, nevasta lui! – ea privi în sus către el, o mică licărire străpungând goliciunea letargică a ochilor ei. N-a remarcat niciodată că exiști. A remarcat că eu exist. Continui să fiu dna Rearden – cel puțin pentru încă o lună.

— Da..., zise el, privind în jos spre ea cu un nou și brusc interes.

— Dna Rearden! râse ea pe înfundate. Habar n-ai ce-nsemna lucrul acesta pentru el. Niciun stăpân feudal n-a simțit sau n-a pretins atâta respect pentru titlul de soție a sa, sau n-a considerat-o un atât de important simbol de onoare. Al onoarei lui inflexibile, de neatins, inviolabile, fără pată! – făcu un gest vag cu mâna, arătând spre trupul ei întins. Soția lui Cezar! chicoti ea. Îți amintești cum anume trebuia ea să fie? Nu, n-ai putea. Trebuia să fie ireproșabilă.

El se uita țintă la ea, cu privirea grea, oarbă a urii neputincioase – o ură al cărei brusc simbol – nu obiect – era ea.

— Nu i-a plăcut atunci când compania lui Metal a fost aruncată în folosința comună, să fie accesibilă oricărui trecător întâmplător... nu-i așa?

— Nu, nu i-a plăcut.

Cuvintele lui erau ușor încețoșate, ca și cum ar fi fost încărcate cu picături din băutura pe care o înghițise:

— Să nu-mi spui că ne-ai ajutat să obținem acel Certificat de dar ca o favoare făcută mie și că n-ai câștigat nimic... Știu din ce motiv ai făcut lucrul acesta.

— Ai știut la vremea respectivă.

— Bineînțeles. Din cauza asta îmi place de tine.

Ochii lui reveneau mereu la decolteul jachetei ei. Nu pielea moale era cea care îi atrăgea atenția, nu umflătura expusă a sânilor ei, ci înșelătoria acului de siguranță de dincolo de margine.

— Mi-ar plăcea să-l văd bătut, zise el. Aș vrea să-l aud cum urlă de durere, doar o dată.

— N-o să-l vezi, Jimmy.

— De ce anume crede el că-i mai bun decât noi ceilalți – el, sora aia a mea?

Ea chicoti.

El se ridică în picioare, ca și când ea l-ar fi pălmuit. Se duse la bar și își turnă un alt pahar de băutură, neoferindu-se să-i umple paharul și ei.

Ea vorbi în spațiu, cu privirea pierdută dincolo de el.

— A remarcat într-adevăr existența mea, cu toate că nu sunt în stare să montez șine de cale ferată pentru el sau să construiesc poduri spre gloria companiei lui Metal. Nu pot să-i construiesc laminoarele, dar pot să i le distrug. Nu pot face compania lui Metal să producă, dar i-o pot lua. Nu pot îngenunchea bărbații în admirație, dar îi pot îngenunchea.

— Taci din gură! urlă el terorizat, ca și cum ea s-ar fi apropiat prea mult de aleea aceea pierdută în ceață care trebuia să rămână nevăzută.

Ea privi în sus, către fața lui.

— Ești un mare laș, Jim.

— De ce nu te-mbeți? zise el sec, împingându-și paharul cu băutura neterminată înspre gura ei, ca și cum ar fi vrut să o lovească.

Degetele ei cuprinseră moale paharul și bău, vărsându-și lichid pe bărbie, pe piept și pe rochie.

Oh, la dracu', Lillian, te-ai udat toată! rosti el și, fără a se deranja să și ia batista, întinse mâna ca să șteargă băutura cu palma. Degetele sale alunecară sub decolteul rochiei, apucară sânul, iar respirația lui deveni brusc un înghițit în sec, asemănător unui sughiț. Pleoapele lui se apropiau, dar văzu fața ei care se dădea pe spate fără a rezista, gura ei fiind umflată de repulsie.

Când ajunse la gura ei, brațele lui Lillian îl îmbrățișară obedient, iar gura ei răspunse, dar răspunsul era doar o presiune, nu un sărut.

El își înălță capul spre a-i privi fața. Dinții ei erau dezgoliți într-un surâs, dar ea privea dincolo de el, ca și cum și-ar fi bătut joc de o prezență invizibilă, surâsul fiind lipsit de viață, dar încărcat de malițiozitate, asemenea rânjetului unui craniu descărnat.

El o smuci, trăgând-o mai aproape, spre a obtura vederea și a înăbuși propriul tremur. Mâinile lui treceau prin mișcările automate ale intimității – iar ea accepta, dar într-un mod care îl făceau să se simtă ca și cum pulsațiile arterelor ei sub atingerile lui erau niște chicoteli. Executau amândoi o rutină așteptată, o rutină inventată de către cineva și impusă lor, executând-o în batjocură, cu ură, ca o pângăritoare parodie pentru inventatorii ei.

El simți o furie invizibilă, nepăsătoare, în parte groază, în parte plăcere – groaza de a comite un act pe care nu va îndrăzni vreodată să-l mărturisească cuiva – plăcerea de a-l comite sfidându-i blasfemic pe cei cărora nu ar îndrăzni să le mărturisească. Era el însuși! – singura parte conștientă a furiei sale părea a urla la el – era, în sfârșit, el însuși!

Nu vorbeau. Știau fiecare motivul celuilalt. Doar două cuvinte fură pronunțate între ei.

— Dna Rearden, rosti el.

Nu se priviră atunci când el o împinse în dormitorul său și pe patul său, căzând pe trupul ei ca pe un obiect moale, umplut cu ceva. Fețele lor aveau un aer de ceva secret, aerul partenerilor de vină, privirea furișă, rușinoasă a unor copii care trec prin dreptul gardului curat al cuiva, scrijelind cu cretă pe furiș simboluri menite a fi obscene.

După aceea, pe el nu l-a dezamăgit că ceea ce posedase fusese un trup inanimat, fără rezistență sau răspuns. Nu o femeie dorise să posede. Nu dorise să execute un act de sărbătorire a vieții – ci un act de sărbătorire a triumfului neputinței.

***

Cherryl descuie ușa și se strecură înăuntru în liniște, aproape pe furiș, ca și cum ar fi sperat să nu fie văzută sau să vadă locul care era căminul ei. Sentimentul prezenței lui Dagny – lumea lui Dagny – o sprijinise pe drumul de întoarcere, dar când intrase în propriul ei apartament pereții păreau din nou s-o înghită în sufocarea unei capcane.

Apartamentul era tăcut; o fâșie de lumină traversa de-a curmezișul anticamera de la o ușă lăsată întredeschisă. Se târâi mecanic în direcția camerei ei. Apoi se opri.

Banda deschisă de lumină era ușa de la biroul lui Jim, iar pe fâșia iluminată a carpetei sale văzu o pălărie de femeie cu o pană care se mișcă ușor din pricina unei adieri de curent.

Făcu un pas în față. Camera era goală, văzu două pahare, unul pe o masă, celălalt pe jos și o poșetă zăcând într-un fotoliu. Rămase nemișcată, stupefiată, până când auzi vorbirea tărăgănată, înăbușită, a două voci dindărătul ușii dormitorului lui Jim; nu putu distinge cuvintele, doar calitatea sunetelor: vocea lui Jim avea un ton de iritare, cea a femeii – de dispreț.

Apoi se trezi în camera ei, căutând frenetic să-și încuie ușa. Fusese azvârlită aici de panica oarbă a evadării, ca și cum ea era cea care trebuia să se ascundă, să fugă de urâțenia de a fi văzută în timp ce îi vedea pe ei – o panică alcătuită din repulsie, milă, stânjeneală, acea castitate mentală căreia îi este silă să-l confrunte pe un bărbat cu dovada irefutabilă a răului făcut de el.

Rămase în picioare în mijlocul camerei, incapabilă să-și dea seama ce anume putea face. Apoi o lăsară genunchii, îndoindu-se ușor, se trezi șezând pe jos și rămase acolo, holbându-se la covor, tremurând.

Nu era nici mânie, nici gelozie, nici indignare, ci deplina oroare de a avea de-a face cu o grotescă lipsă de noimă. Era conștientizarea faptului că nici căsătoria lor, nici iubirea lui pentru ea, nici insistența lui de a o păstra, nici iubirea lui pentru cealaltă femeie, nici acest adulter gratuit nu însemnau absolut nimic, că nu exista niciun pic de sens în toate acestea și că era inutil să caute explicații. Întotdeauna socotise că răul are un rost, că reprezintă un mijloc spre atingerea unui scop; ceea ce vedea acum era răul de dragul răului.

Nu-și dădu seama cât timp șezuse acolo, când le auzi pașii și vocile, apoi sunetul ușii de la intrare închizându-se. Se ridică în picioare, fără a avea vreun scop în minte, dar îmboldită de un anume instinct din trecut, ca și cum ar fi acționat într-un vid în care cinstea nu mai era relevantă, dar neștiind altă modalitate de a acționa.

Se întâlni cu Jim în anticameră. Pentru o clipă, se priviră unul pe celălalt ca și cum niciunul dintre ei nu putea crede că celălalt este real.

— Când te-ai întors? întrebă el iute. De cât timp ești acasă?

— Nu știu...

El îi scrută chipul.

— Ce ți s-a-ntâmplat?

— Jim – făcu un efort, renunță și arătă cu mâna către dormitorul lui. Jim, știu.

— Ce anume știi?

— Ai fost acolo... cu o femeie.

Prima lui reacție fu să o împingă în biroul lui și să trântească ușa spre a-i ascunde pe amândoi, nu mai putea spune de cine. O furie nemărturisită îi clocotea în minte, luptându-se între evadare și explozie și se materializa în senzația că această neglijabilă nevestică a lui îl frustra de triumful lui, că nu-i va preda ei această nouă desfătare a lui.

— Desigur! urlă el. Și ce dacă? Ce-o să faci în legătură cu asta?

Ea îl privi inexpresiv.

— Desigur! Am fost acolo cu o femeie! Asta am făcut, fiindcă asta am simțit că trebuie să fac! Crezi c-o să mă sperii cu icnetele tale, cu felul în care te holbezi la mine, cu virtutea ta de sclifosită?

Pocni din degete.

— Nu mă interesează părerea ta! Nu dau doi bani pe ea! Fă ce vrei cu ea.

Chipul ei alb, lipsit de apărare, îl stârnea să continue, stimulând în el o stare de plăcere, aceea de a simți ca și cum cuvintele lui erau niște lovituri care desfigurau o față omenească.

— Crezi c-o să mă faci să m-ascund? M-am săturat să tot trebuiască să jos teatru pentru virtuoasa ta satisfacție! Cine dracu' te crezi, nulitate ce ești? O să-mi fac de cap așa cum am chef, iar tu o să-ți ții gura și o să execuți în public figurile care trebuie, ca toți ceilalți, și-o să încetezi a mai pretinde să joc teatru în propria mea casă! – nimeni nu e virtuos în casa lui, spectacolul e doar pentru public! – dar dacă

tragi nădejde să renunț la prefăcătorie, proasta naibii, ar fi bine să te maturizezi rapid!

El nu fața ei o vedea, ci pe cea a bărbatului căruia dorise și nu va fi niciodată în stare să-i arunce fapta lui din această seară – dar ea apăruse dintotdeauna în ochii lui ca o adulatoare, o apărătoare, un agent al acelui bărbat, din această cauză se căsătorise cu ea, pentru a-i putea servi acum scopului său, și urlă la ea:

— Știi cine-a fost femeia aia cu care mi-am tras-o? Era...

— Nu! strigă ea. Jim! Nu vreau să știu!

— A fost doamna Rearden! Doamna Hank Rearden!

Ea făcu un pas îndărăt. El simți o scurtă străfulgerare de groază – pentru că ea îl privea ca și cum ar fi văzut ceea ce trebuia să rămână nerecunoscut lui însuși. Ea întrebă, cu un glas stins care avea nefirescul sunet al bunului-simț:

— Bănuiesc că acum o să vrei să divorțăm?

El izbucni în râs.

— Proastă ce ești! Îi dai înainte cu adevărul! Tot măreție și puritate vrei! Nu-mi trece prin cap să divorțez de tine – și nu cumva să-ți închipui că o să te las să divorțezi tu de mine! Crezi că-i atât de important? Să știi și tu, proasto, nu există soț care să nu se culce cu alte femei și nu există soție care să nu știe lucrul ăsta, dar nu discută unul cu altul despre problema asta! O să mi-o trag cu cine am chef, iar tu o să faci la fel, ca toate târfele alea, și-o să-ți ții gura!

El văzu deodată surprinzătoarea privire a unor ochi de o inteligență dură, senină, neîndurătoare, aproape inumană.

— Jim, dac-aș fi fost genul care să fi făcut sau să fie în stare de așa ceva, nu te-ai fi căsătorit cu mine.

— Nu, nu m-aș fi căsătorit.

— De ce te-ai căsătorit cu mine?

El se simți ca tras de un vârtej, în parte ușurat că trecuse momentul periculos, în parte sfidând irezistibil același pericol.

— Pentru că erai o mică haimana de doi bani, neajutorată, absurdă, care n-ar fi avut niciodată șansa de a se ridica la nivelul meu! Pentru că mi-am zis c-o să mă iubești.

— Așa cum ești?

— Fără a cuteza să întrebi cum sunt! Fără motiv! Fără a mă pune mereu sub reflector ca să mă ridic la înălțimea unor nesfârșite așteptări, ca și cum aș fi la o nenorocită paradă de modă până la sfârșitul zilelor.

— M-ai iubit... pentru că nu eram bună de nimic?

— Păi, ce anume credeai că ești?

— M-ai iubit pentru că eram o prăpădită?

— Ce altceva ai avut de oferit? Dar n-ai avut smerenia să apreciezi lucrul ăsta. Am vrut să fiu generos, am dorit să-ți ofer siguranță – ce siguranță există în faptul de a fi iubit pentru propriile virtuți? Competiția e larg deschisă, ca o piață a junglei, întotdeauna o să apară cineva mai bun care să te întreacă! Dar eu... eu voiam să te iubesc pentru defectele tale, pentru greșelile și slăbiciunile tale, pentru ignoranță, imaturitatea, vulgaritatea ta, iar lucrul ăsta conferă siguranță, n-ai fi nimic de care să te temi, nimic de ascuns, ai fi putut să-ți dezvălui sinele real, ordinar, păcătos și urât – sinele fiecăruia e o cloacă – dar te-ai fi putut bucura de iubirea mea, fără să ți se pretindă ceva în schimb!

— Ai vrut să... accept iubirea ta... ca pe o pomană.

— Ți-ai închipuit că ai fi putut-o câștiga? Ți-ai imaginat că ai fi putut merita să te măriți cu mine, sărmană haimana? Pe alea de teapa ta le cumpăram cu un blid de mâncare! Voiam să fii conștientă că fiecare pas pe care-l făceai, fiecare îmbucătură de caviar pe care o înghițeai, toate mi le datorai mie, că tu nu posedai nimic și nu reprezentai nimic și că n-ai putea spera niciodată să mă egalezi, să mă meriți sau să te recompensenzi!

— Am încercat... să merit lucrul ăsta.

— La ce mi-ar fi folosit, dac-ai fi făcut-o?

— Nu voiai să fac asta?

— Oh, proasta naibii!

— Nu voiai să mă șlefuiesc? Nu doreai să mă elevez? Mă considerai o prăpădită și voiai să rămân o prăpădită?

— La ce mi-ar folosi, dac-ai dobândi toate astea, eu ar trebui să fac eforturi să te păstrez, iar tu ai profita de asta în altă parte, dac-ai avea chef?

— Ai vrut ca lucrul acesta să fie pomană... pentru amândoi și de la amândoi? Ai vrut să fim doi cerșetori legați cu lanțuri unul de celălalt?

— Da, predicatoare nenorocită! Da, adulatoare de eroi nenorocită! Da!

— M-ai ales pentru că nu sunt bună de nimic?

— Da!

— Minți, Jim.

Răspunsul lui fu doar o privire plină de uimire.

— Fetele acelea pe care le plăteai cu un blid de mâncare ar fi fost bucuroase să lase adevăratul lor sine să devină cloacă, ți-ar fi luat pomana și n-ar fi încercat niciodată să se eleveze, dar nu te-ai fi căsătorit cu niciuna dintre ele. Te-ai căsătorit cu mine, fiindcă ți-ai dat seama că eu nu acceptam cloaca, din afară sau din exterior, că eu făceam eforturi ca să mă elevez și că o să continui să fac eforturi, nu-i așa?

— Da! strigă el.

Apoi farul pe care-l simțise năpustindu-se asupra ei își atinse ținta, iar ea urlă în explozia strălucitoare a impactului, urlă de groază fizică, dându-se îndărăt din fața lui.

— Ce-i cu tine? strigă el, tremurând, fără a cuteza să vadă în ochii ei lucrul pe care ea îl văzuse.

Ea își mișcă mâinile cu gesturi bâjbâite, ca și cum ar fi vrut să îndepărteze ceva, dar și să-l prindă, în același timp; atunci când răspunse, cuvintele ei nu identificară acel ceva, dar erau singurele pe care le putea găsi:

— Ești un ucigaș... de dragul ucisului...

Era prea aproape de acel ceva nenumit; tremurând de groază, el se balansă orbește și o pocni în față.

Ea căzu în laterala unui fotoliu, lovindu-se cu capul de pardoseală, dar și-l ridică într-o clipă și se uită în sus la el inexpresiv, fără uimire, ca și cum realitatea fizică nu făcea altceva decât să ia forma la care se așteptase. O singură picătură de sânge în formă de pară porni să alunece încet din colțul gurii.

El rămase neclintit, iar petru o clipă se priviră unul pe celălalt, ca și cum niciunul dintre ei nu îndrăznea să se miște.

Ea făcu prima mișcare. Țâșni în picioare – și o luă la fugă. Fugi din cameră, din apartament – el o auzi alergând pe hol, deschizând cu violență ușa de fier de la scara de incendiu, nemaiașteptând să cheme liftul.

Se năpusti pe scări în jos, deschizând la întâmplare ușile palierelor, alergând pe coridoarele întortocheate ale clădirii, apoi din nou pe scări, până când se trezi în holul de la intrare și fugi în stradă.

După ceva vreme, văzu că mergea pe un trotuar plin de gunoaie, dintr-o zonă întunecată, un bec luminând grota unei intrări la metrou, iar un panou luminos făcea publicitate unor biscuiți pe acoperișul de culoare neagră al unei spălătorii. Nu-și amintea cum anume ajunsese aici. Mintea ei părea a funcționa în jeturi întrerupte, fără legătură între ele.

Știa doar că trebuia să scape și că această evadare era imposibilă.

Trebuia să scape de Jim, își spuse. Unde? – se întrebă, privind în jurul ei cu o căutătură asemenea unui strigăt de rugăciune. Ar putea să primească o slujbă într-o prăvălie sau la spălătoria aceea, sau în oricare dintre jalnicele dughene pe lângă care trecuse. Dar ar trebui să muncească, își zise, și cu cât mai din greu va munci, cu atât mai multă răutate va atrage de la oamenii din jurul ei și nu va ști când se așteaptă ca ea să spună adevărul și când să mintă, dar cu cât va fi mai strictă onestitatea ei, cu atât mai mare va fi înșelătoria de care i se va cere să aibă parte în mâinile lor. Văzuse înainte acest lucru și îl suportase, în casa familiei ei, în dughenele de mahala, dar își zisese că acestea sunt niște excepții negative, niște rele ocazionale, care trebuie evitate și uitate. Acum realiza că nu constituiau niște excepții, că lumea accepta codul lor, că reprezenta un crez de existență, cunoscut de toți, dar ținut nenumit, rânjind la ea din ochii celorlalți, în acea privire vinovată pe care n-o putuse înțelege vreodată – iar la rădăcina crezului, pândind-o în subsolurile orașului și în pivnițele sufletelor lor, exista ceva cu care nu se poate trăi.

— Ce-mi faci? strigă ea mut către bezna dimprejur. Pentru că ești bună, păru a-i răspunde un enorm hohot de râs izbucnit din acoperișurile caselor și din gurile de canal. Atunci, nu vreau să mai fiu bună – ba o să fii – nu trebuie – o să fii...

— Nu pot să îndur asta – o să poți.

O trecu un fior și păși mai repede – dar în fața ei, la distanță, prin ceață, distinse calendarul de deasupra orașului – era trecut bine de miezul nopții, iar calendarul anunța: „6 august", dar dintr-odată i se păru că vede scris deasupra orașului cu litere de sânge „2 septembrie" – și își spuse: dacă lucrez, dacă mă zbat, dacă mă ridic, o să capăt o bătaie tot mai zdravănă odată cu urcarea fiecărei trepte, până când, în cele din urmă, indiferent unde voi ajunge, fie într-o companie de exploatare a cuprului sau într-o cabană ipotecată, o s-o văd confiscată de Jim în vreun 2 septembrie și o s-o văd dispărând spre a plăti pentru petrecerile unde Jim își face afacerile cu prietenii săi.

— În cazul acesta n-o să lucrez! –urlă ea, făcu stânga-împrejur și o luă la goană înapoi pe stradă, dar i se păru că în cerul cel negru, rânjindu-i din aburul spălătoriei, îi făcea semn o enormă figură ce nu avea formă, dar rânjetul ei rămânea același pe toate fețele ei schimbătoare, iar fața sa era cea a lui Jim și a predicatorului din copilăria ei și a asistentei

sociale de la departamentul de personal al prăvăliei, iar rânjetul părea a-i spune: Oamenii ca tine vor rămâne mereu cinstiți, oamenii ca tine se vor zbate mereu să se înalțe, oamenii ca tine vor munci mereu, așa că noi suntem în siguranță, iar tu n-ai de ales.

O luă la goană. Când mai privi o dată în jurul ei, mergea la pas pe o stradă liniștită, pe lângă uși de sticlă, unde becuri luminau în holurile mochetate ale unor luxoase clădiri. Observă că șchioapătă și văzu că tocul pantofului se desprinsese; îl rupsese undeva pe zăpăcitorul parcurs al alergării ei.

Din spațiul brusc ivit al unei largi intersecții, privi către zgârie-norii din depărtare. Dispăreau în liniște într-un văl de ceață, cu o slabă licărire îndărătul lor, cu câteva lumini asemenea unui zâmbet sau unui rămas-bun. Altă dată, constituiseră o promisiune, iar din mijlocul inertei indiferențe din jurul său privise la ei ca la o dovadă că existau și alte tipuri de oameni. Acum știa că erau pietre de mormânt, zvelte obeliscuri ce se înălțau în amintirea oamenilor care fuseseră distruși pentru că le creaseră, constituiau forma înghețată a țipătului mut că răsplata realizării o constituie cazna.

Undeva, într-unul din acele turnuri care se făceau nevăzute, se afla Dagny, își spuse ea, dar Dagny era o victimă solitară, care dădea o bătălie pierdută, urmând să fie distrusă și să se cufunde în ceață ca ceilalți.

Nu am unde să mă duc, își zise ea și continuă să meargă împleticindu-se, nu pot sta locului, dar nici să mai merg mult, nu pot nici să muncesc, nici să mă odihnesc, nu pot nici să mă predau, nici să lupt; dar asta... asta e ceea ce vor de la mine, aici vor ei să ajung – nici vie, nici moartă, nici gândind, nici nebună, ci doar un boț mare de terci care urlă de frică, ce va fi modelat după poftă de către ei, care nu posedă formă proprie.

Plonjă în bezna de după un colț de stradă, strângându-se în ea de spaima de orice figură umană. Nu, își spuse, nu toți oamenii sunt răi... ei sunt doar primele lor victime, dar împărtășesc cu toții crezul lui Jim, și nu pot să am de-a face cu ei, de când știu lucrul acesta... iar dacă aș vorbi cu ei, ar încerca să mă convingă de buna lor credință, dar mi-aș da seama ce anume consideră ei ca fiind bun și aș vedea moartea privind prin ochii lor.

Trotuarul se micșorase, devenind o panglică spartă, iar dâre de gunoi se lățeau de la tomberoanele aflate lângă scările de la intrarea unor case

ce se ruinau. Dincolo de strălucirea prăfuită a unui bar, văzu o firmă luminată „Young Women's Rest Club", deasupra unei uși încuiate.

Ea cunoștea instituțiile de acest gen și pe femeile care le administrau, cele care susțineau că slujba lor este aceea de a le ajuta pe cele aflate în suferință.

Dacă ar intra – își spuse, trecând împleticit prin față – dacă s-ar duce la ele și le-ar implora să o ajute, ele ar întreba-o: „Cu ce ești vinovată?". „Alcool? Droguri? Sarcină? Furt din magazine?" Ea ar răspunde: „Nu sunt vinovată, sunt inocentă, dar sunt...", „Ne pare rău. Nu ne preocupăm de suferința celor nevinovați".

O luă la goană. Se opri, redobândindu-și văzul, pe colțul unei străzi lungi și largi. Clădirile și pavajele se contopeau cu cerul – iar două linii de lumini verzi atârnau în spațiul gol, stingându-se într-o nesfârșită distanță, ca și cum s-ar fi întins în alte orașe, oceane și pământuri străine, spre a înconjura pământul. Strălucirea cea verde dădea o senzație de serenitate, asemenea unei căi nesfârșite, care te invita către o călătorie plină de încredere. Apoi luminile se schimbară în roșu, deplasându-se greoi mai jos, transformându-se din cercuri clare în pete cețoase, într-un avertisment de pericol fără sfârșit. Rămase locului și urmări cum o depășește un camion imens, roțile lui uriașe strivind încă un strat de lustru strălucitor de pe pietrele pavajului străzii.

Luminile reveniră la culoarea cea verde a siguranței, dar ea rămase tremurând, incapabilă de a face vreo mișcare. Așa funcționează călătoria trupului, își spuse, dar ce au făcut cu traficul sufletului? Au pus semnalele pe invers – iar drumul este sigur când luminile sunt pe culoarea roșu pentru rău, dar când culoarea este verde de virtute, promițând că ai prioritate, te aventurezi mai departe și ești frecat de către roți. În toată lumea – își spuse ea – aceste lumini inversate ajung pe fiecare tărâm, merg încontinuu, înconjurând pământul. Iar pământul este murdărit de infirmi schilodiți, care nu știu ce anume i-a lovit sau din ce cauză, care se târăsc cum pot mai bine cu membrele lor zdrobite prin zilele lipsite de lumină, fără alt răspuns decât că durerea reprezintă miezul existenței, iar polițiștii rutieri ai moralității râd pe înfundate și le spun că, prin natura sa, omul este incapabil să meargă.

Acestea nu erau cuvinte din mintea ei, erau cuvinte care, dacă ar fi avut puterea de a le găsi, ar fi numit ceea ce știa doar ca o subită furie care o făcu să bată cu pumnii, cuprinsă de o inutilă groază, în stâlpul

de metal al semaforului de lângă ea, în tubul gol pe dinăuntru unde scrâșnea necontenit un mecanism ruginit.

Nu-l putea zdrobi cu pumnii, nu putea să bată, unul câte unul, în toții stâlpii de pe stradă, care se întindau cât cuprindea cu privirea – așa după cum nu putea zdrobi acel crez din sufletele oamenilor pe care îi va întâlni, unul câte unul. Nu mai putea interacționa cu oameni, nu putea merge pe căile pe care mergeau ei – dar ce le putea spune, ea care nu avea cuvinte spre a denumi lucrul pe care îl știa și nici glas pe care să-l audă oamenii? Ce anume le putea spune? Cum ar fi putut ea să ajungă la toți?

Unde se aflau oamenii care ar fi putut vorbi?

Acestea nu erau cuvinte în mintea ei, erau doar lovituri date cu pumnii în metal – apoi se văzu brusc, lovindu-și articulațiile degetelor până la sânge de un stâlp neclintit și începu să tremure, pornind șchiopătat mai departe. Continuă, nevăzând nimic în jurul ei, simțindu-se prinsă într-un labirint fără ieșire.

Fără ieșire – peticele ei de conștiință spuneau, în ritmul pașilor ei pe asfalt – fără ieșire... fără refugiu... fără semnale... fără un mod de a deosebi distrugerea de siguranță, sau dușmanul de prieten... Asemenea câinelui aceluia despre care auzise, își spuse... un câine în laboratorul cuiva... câinele care avea pe el senzorii de semnale și nu avea posibilitatea de a deosebi satisfacția de tortură, care constata că mâncarea e schimbată în bătaie și bătaia în mâncare, constata că ochii și urechile sale îl înșelau, judecata lui era inutilă, iar conștiința lui neputincioasă într-o lume în schimbare, care înoată, lipsită de formă – și refuză să mănânce cu un asemenea preț sau să trăiască într-o astfel de lume... Nu! – era singurul cuvânt conștient din creierul ei – nu! –nu! –nu! – nu e drumul tău, nu e lumea ta – chiar dacă acest „nu" e tot ceea ce va rămâne după mine!

În ora cea mai întunecată a nopții, pe o alee între chei și depozite, văzu o asistentă socială. Era o femeie a cărei față cenușie și haină gri se contopeau cu pereții din zonă. Ea văzu o fată care purta un costum de haine prea elegant și scump pentru cartierul respectiv, fără pălărie pe cap, fără poșetă, cu un toc rupt, cu părul ciufulit și o vânătaie în colțul gurii, o fată care mergea bălăbănindu-se, nefăcând diferența între trotuar și carosabil. Strada era doar o crăpătură între zidurile goale ale structurilor de depozitare, dar o rază de lumină căzu prin ceața rece

cu miros de apă stătută; un parapet de piatră se afla la capătul străzii pe marginea unei imense găuri negre care contopea cerul cu marea.

Asistenta socială se apropie de ea și o întrebă cu severitate: „Ai necazuri?" – și văzu un ochi obosit, celălalt acoperit de o șuviță de păr, precum și chipul unei creaturi sălbatice care uitase sunetul vocilor umane, dar care ca și cum ascultă un ecou distant, cu suspiciune, dar și aproape cu nădejde.

Asistenta socială o prinse de mână.

— E o rușine să ajungi în halul acesta... Dacă voi, fetele de societate, ați avea și altceva de făcut în afară de a vă deda poftelor și de a vâna plăcerile, n-ai mai rătăci, beată ca o vagaboandă, la ora asta din noapte... Dac-ai înceta să trăiești pentru propria distracție, dacă te-ai opri să te gândești la tine și ai găsi ceva mai elevat...

Apoi fata urlă – iar urletul se lovi de zidurile goale de pe stradă ca într-o cameră de tortură, un strigăt animal de teroare. Își smulse mâna din cea a asistentei și se dădu îndărăt, după care strigă cu sunete articulate:

— Nu! Nu în genul tău de lume!

Apoi o luă la goană, pusă în mișcare de brusca propulsie a unei izbucniri de putere, puterea unei creaturi care aleargă spre a-și salva viața, alergă de-a lungul străzii care se termina la râu – și dintr-o suflare, fără pauză, fără vreun moment de dubiu, cu conștiința deplină de a acționa spre autoconservare, continuă să alerge până când parapetul îi bară calea și, fără a se opri, se aruncă în gol.

Capitolul V

Păzitorii fraților lor

În dimineața zilei de 2 septembrie, un fir din cupru se rupse în California, între doi stâlpi de telegraf de pe circuitul liniei filialei din zona Pacificului a companiei Taggart Transcontinental.

De pe la miezul nopții începuse să plouă încet, slab, și nu se văzuse răsărind soarele, doar o lumină cenușie care se strecura prin cerul leoarcă – iar strălucitoarele picături de ploaie care atârnau de firele de telefon constituiseră singurele scântei sclipitoare pe fundalul cretos al norilor, cel plumburiu al oceanului și cel gri al sondelor de petrol care coborau ca niște țepi singuratici pe o pantă izolată de deal. Firele fuseseră erodate de mai multe ploi și ani mai mulți decât fuseseră menite să reziste; una dintre ele se lăsa în jos încontinuu, de-a lungul orelor acelei dimineți, sub fragila greutate a picăturilor de ploaie; apoi ultima sa picătură se fixase pe curba firului și, la fel de tăcut ca și căderea lacrimilor, firul se rupsese și căzuse odată cu picătura.

Oamenii de la cartierul general al companiei Taggart Transcontinental evitară să se uite unul la celălalt, atunci când fu descoperită și raportată ruperea liniei telefonice. Făcură declarații chinuitor de greșit calculate ce dădeau senzația că se referă la problemă, dar care nu afirmau nimic, iar niciuna nu-i păcălea pe ceilalți. Ei știau că sârma de cupru era o marfă pe cale de dispariție, mai prețioasă decât aurul sau onoarea; ei știau că magazionerul le vânduse stocul de sârmă cu câteva săptămâni în urmă unor afaceriști necunoscuți care își făcuseră apariția noaptea și nu erau oameni de afaceri în timpul zilei, ci doar persoane care aveau prieteni la Sacramento și la Washington – așa după cum magazionerul, recent numit în post, avea un prieten la New York,

pe nume Cuffy Meigs, în legătură cu care nu se puneau întrebări. Ei știau că cel care își va asuma acum responsabilitatea de a da ordin să se facă reparații și să se treacă la acțiunea care va conduce la descoperirea că reparațiile nu puteau fi efectuate va avea parte de represalii din partea unor necunoscuți dușmani, că tovarășii săi de echipă vor deveni tăcuți în mod misterios și nu vor depune mărturie pentru a-l ajuta, că el nu va dovedi nimic, iar dacă va încerca să-și facă meseria, o va pierde. Ei nu știau ce anume este sigur sau periculos în ziua de azi, când cei vinovați nu erau pedepsiți, dar acuzatorii erau; și, asemenea animalelor, știau că imobilitatea reprezenta singura protecție în caz de îndoială și de pericol. Rămâneau imobili; vorbeau despre procedurile adecvate de trimitere a unor rapoarte către cuvenitele autorități la cuvenitele termene.

Un tânăr impiegat ieși din încăpere și din clădirea administrației companiei, retrăgându-se în siguranța unei cabine telefonice dintr-o băcănie și, pe propria cheltuială, ignorând lățimea continentului și șirurile de înalți funcționari dintre ei doi, îi telefonă lui Dagny Taggart la New York.

Ea primi telefonul în biroul fratelui ei, întrerupând o conferință convocată de urgență. Tânărul impiegat îi comunică doar că linia telefonică s-a rupt și că nu exista sârmă spre a fi reparată; nu spuse nimic altceva și nici nu explică din ce motiv socotise necesar să-i telefoneze ei personal. Ea nu îl descusu; înțelese. „Mulțumesc", fu singurul ei răspuns.

Un dosar pentru situații de urgență aflat în biroul ei ținea evidența tuturor materialelor cruciale care se mai aflau la îndemână, în fiecare sector al companiei Taggart Transcontinental.

La fel ca o foaie de faliment, dosarul înregistra încontinuu pierderile, în vreme ce rarele adaosuri de materiale noi semănau cu chicotul răutăcios al unui torționar care arunca firimituri unui continent înfometat. Ea răsfoi dosarul, îl închise, oftă și zise:

— Montana, Eddie. Telefonează Liniei Montana să trimită jumătate din stocul lor de sârmă în California. Montana ar putea rezista fără ea încă o săptămână.

Iar când Eddie fu pe punctul de a protesta, ea adăugă:

— Petrol, Eddie. California e unul dintre ultimii producători de petrol rămași în țară. Nu cutezăm să pierdem Linia Pacificului.

Apoi se întoarse la conferința din biroul fratelui ei.

— Sârmă de cupru? rosti James Taggart, cu o expresie ciudată, care se plimbă de la chipul ei la orașul de dincolo de ferestre. În foarte puțină vreme, n-o să mai avem nicio problemă cu cuprul.

— De ce? întrebă ea, dar el nu răspunse.

Nu era nimic special de contemplat dincolo de fereastră, doar cerul limpede al unei zile însorite, lumina liniștită a începutului amiezii pe acoperișurile orașului și, deasupra lor, pagina din calendar care comunica: „2 septembrie".

Ea nu știa din ce motiv insistase el să țină această conferință în propriul lui birou, de ce insistase să vorbească numai cu ea, lucru pe care încercase tot timpul să-l evite, sau de ce se tot uita la ceasul de la mână.

— Mie mi se pare că lucrurile nu merg bine, rosti el. Trebuie făcut ceva. Pare a exista o stare de dezorganizare și confuzie care înclină către o metodă lipsită de coordonare și dezechilibrată. Vreau să spun că există o colosală cerere de transport, dar cu toate astea noi pierdem bani. Mi se pare...

Ea ședea și privea ancestrala hartă a companiei Taggart Transcontinental de pe peretele biroului lui, la arterele roșii care șerpuiau peste continentul colorat în galben. Existase o vreme în care căile ferate fuseseră numite sistemul sanguin al națiunii, iar șuvoiul de trenuri fusese asemenea unui circuit viu al sângelui, aducând dezvoltare și bogăție fiecărui petic de sălbăticie la care ajungea. Acum, semăna în continuare cu un flux sanguin, dar asemenea fluxului unidirecțional care curge dintr-o rană, sleind ultimele rezerve de subzistență și viață. Trafic într-o singură direcție – își spuse ea indiferentă – trafic al consumatorilor.

Era Trenul Nr. 193, își zise ea. Cu șase săptămâni în urmă, Trenul Nr. 193 fusese trimis încărcat cu oțel, nu la Faulkton, Nebraska, – acolo unde Spencer Machine Tool Company, cel mai bun concern încă existent producător de mașini-unelte, era de două săptămâni fără producție, în așteptarea transportului, ci la Sand Creek, Illinois, unde Confederated Machines se îngloda în datorii de mai bine de un an, producând bunuri care nu prezintă garanții la termene imprevizibile. Oțelul fusese alocat printr-o directivă care explica faptul că Spencer Machines Tool Company era un concern bogat, capabil să aștepte, în timp ce Confederated Machines era în faliment și nu putea fi lăsată

să se prăbușească, fiind singura sursă de subzistență a comunității din Sand Creek, Illinois. Spencer Machine Tool Company închisese porțile cu o lună în urmă. Confederated Machines închisese două săptămâni mai târziu.

Oamenii din Sand Creek, Illinois, fuseseră direcționați către fondul de asistență națională, dar nu se puteau găsi alimente pentru ei în grânarele goale ale națiunii în momentele acelea de mare tulburare – drept pentru care grâul de sămânță al fermierilor din Nebraska fusese rechiziționat prin ordin al Consiliului Unificării, iar Trenul Nr. 194 transportase recolta nesemănată și viitorul oamenilor din Nebraska spre a fi consumate de către oamenii din Illinois. Într-o transmisiune radio, Eugene Lawson spusese: „În această epocă luminată, am ajuns, în sfârșit, să ne dăm seama că fiecare dintre noi este păzitorul fratelui său."

— Într-o perioadă precară de urgență, precum asta de față, spuse James Taggart, în timp ce ea se uita pe hartă, e periculos să ne trezim obligați să ratăm zilele de plată și să acumulăm arierate salariale în anumite sectoare ale noastre, o situație temporară, desigur, dar...

Ea chicoti.

— Planul de unificare a căilor ferate nu funcționează, este, Jim?

— Poftim?

— Tu o să primești o mare parte din venitul total al lui Atlantic Southern, din suma adunată la comun la sfârșitul anului, doar că nu va mai exista niciun fel de venit total, nu-i așa?

— Nu-i adevărat! Problema e doar că bancherii sabotează Planul. Nemernicii ăia, care pe vremuri ne acordau împrumuturi, fără niciun fel de garanție, cu excepția propriei noastre companii de căi ferate, îmi refuză acum câteva pârlite de sute de mii, pe termen scurt, ca să pot onora niște state de salarii, deși am întreaga uzină a tuturor companiilor de căi ferate pe care le-o pot oferi ca garanție pentru împrumutul meu!

Ea chicoti.

— N-avem ce face! strigă el. Nu este vina Planului că unii refuză să poarte partea lor din povara comună!

— Jim, asta-i tot ceea ce voiai să-mi comunici? Dacă e așa, atunci plec. Am treabă.

El aruncă iute o privire către ceasul său de la mână.

— Nu, nu, asta nu-i tot! E extrem de urgent să discutăm situația și să ajungem la o decizie care...

Ea ascultă indiferentă următorul șuvoi de generalități, întrebându-se ce motiv poate avea el. Bătea pasul pe loc, dar nu complet; era sigură că el o ținea aici pentru un scop precis și, simultan, că o ținea aici doar de dragul prezenței ei.

Era o trăsătură nouă, pe care ea începuse s-o remarce la el după moartea lui Cherryl. Venise în goană la ea, dând buzna, neanunțat, în apartamentul ei în seara zilei în care fusese găsit trupul lui Cherryl, iar povestea sinuciderii ei umpluse ziarele, fiind relatată de o asistentă socială care fusese martoră; „o inexplicabilă sinucidere", o denumiseră ziarele, incapabile să descopere un motiv. „N-a fost vina mea!" urlase el la ea, ca și cum ea ar fi fost singurul judecător pe care trebuia să-l domolească. „Nu-s vinovat pentru asta! Nu-s vinovat!" Tremura îngrozit – deși îl surprinsese aruncându-i niște priviri subtile care păreau, în mod incredibil, să transmită un sentiment de triumf. „Pleacă de-aici, Jim!" fu singurul lucru pe care i l-a spus.

El nu a mai vorbit niciodată cu ea despre Cherryl, dar începu să vină în biroul ei mai des decât de obicei, o oprea pe holuri pentru scurte conversații lipsite de obiect – iar toate însumate îi dădeau lui Dagny un sentiment incomprehensibil: ca și cum, agățându-se de ea pentru sprijin și protecție împotriva unei terori fără nume, brațele lui alunecau spre a o cuprinde și a-i înfinge un cuțit în spate.

— Sunt nerăbdător să-ți știu părerea, spunea el cu insistență, în timp ce ea se uita în altă parte. E foarte urgent să discutăm situația și... și tu n-ai spus nimic.

Ea nu întoarse capul.

— Nu se pune problema că nu s-ar scoate bani din afacerea cu căile ferate, dar...

Ea îi aruncă o privire pătrunzătoare; el îi evită privirea.

— Vreau să zic că trebuie gândită o politică constructivă, mormăi el grăbit. Cineva trebuie să facă... ceva. În momente de urgență...

Ea își dădu seama ce gând evitase el, ce indiciu îi dăduse, deși el nu voia ca ea să recunoască și să discute. Ea știa că orarele trenurilor nu mai pot fi menținute, promisiunile nu mai pot fi respectate, contractele nu mai pot fi onorate, că trenurile regulate erau anulate cu câteva clipe înainte și transformate în transporturi speciale de urgență trimise prin ordine inexplicate către destinații neașteptate – și că ordinele veneau de la Cuffy Meigs, singurul judecător al urgențelor și al bunăstării publice.

Ea era conștientă de faptul că fabricile se închideau, unele dintre ele cu mașinile reduse la inactivitate din cauza lipsei resurselor care nu fuseseră recepționate, altele cu depozitele pline de bunuri care nu au putut fi expediate. Știa că vechile industrii – giganții care își construiseră puterea pe parcursul unei îndelungi perioade de timp – erau lăsate să trăiască la cheremul momentului, un moment pe care ele nu îl puteau prevedea sau controla. Știa că cele mai bune dintre ele, cele cu anvergura cea mai mare și cu funcția cea mai complexă, dispăruseră de mult – iar cele care încă se zbăteau să producă, luptându-se cu sălbăticie să mențină codul unei epoci în care producția fusese posibilă, inserau acum în contractele lor o expresie rușinoasă pentru un descendent al lui Nat Taggart: „Dacă permite sistemul de transport".

Și totuși, existau oameni – iar ea știa lucrul acesta – care erau capabili să obțină transport oricând doreau, ca printr-un secret mistic, ca prin grația vreunei puteri care nu trebuia pusă la îndoială sau explicată.

Aceștia erau oamenii ale căror afaceri cu Cuffy Meigs erau socotite de lume ca fiind acea parte imposibil de cunoscut dih crezul mistic care năucește pe cel care observă din cauza păcatului de a observa, așa încât lumea își ținea ochii închiși, temându-se nu de ignoranță, ci de cunoaștere. Ea știa că se făceau afaceri prin care oamenii aceia vindeau o marfă denumită „tracțiune de transport" – un termen înțeles de toți, dar pe care nimeni nu se încumeta să-l definească. Știa că aceștia erau oamenii transporturilor speciale de urgență, cei care îi puteau anula trenurile prevăzute în orar și i le puteau trimite către orice loc ales la întâmplare de pe continent pe care se hotărau să-l atingă cu pecetea lor voodoo, o pecete care surclasa contract, proprietate, dreptate, rațiune și vieți, pecetea care proclama că „binele public" solicita salvarea imediată a acelui loc. Aceștia erau oamenii care trimiseseră trenuri pentru ajutorarea companiei Smather Brothers și își transportaseră grepfrutul în Arizona – în ajutorul unei fabrici din Florida angrenată în producția de mașini de jocuri de noroc – în ajutorul unei ferme de cai din Kentucky – în ajutorul companiei Associated Steel a lui Orren Boyle.

Aceștia erau oamenii care făceau afaceri cu industriașii disperați, spre a le oferi transport pentru mărfurile lor blocate în depozite, sau, dacă nu obțineau procentajul cerut, făceau înțelegeri spre a cumpăra bunurile, atunci când fabrica se închidea, la prețul redus de faliment, la zece cenți pentru un dolar și trimiteau bunurile în trenuri de marfă

brusc disponibile, către piețe unde afaceriști de aceeași teapă erau pregătiți să jupoaie la sânge. Aceștia erau oamenii care dădeau târcoale fabricilor, așteptând ultima suflare a unui furnal, spre a se năpusti asupra echipamentelor – iar pe linii secundare izolate, asupra marfarelor cu produse nelivrate –, aceștia reprezentau o nouă specie biologică, afaceristul care-dă-lovitura-apoi-o-ia-la-goană, care nu a rămas în vreo arie de afaceri mai mult de durata unei singure afaceri, care nu trebuie să facă față statelor de plată, nu trebuie să suporte cheltuieli de regie, nu trebuie să dețină proprietăți, nu trebuie să-și construiască echipamente, al cărui unic bun și a cărui unică investiție constau într-un articol cunoscut drept „prietenie". Aceștia erau oamenii pe care discursurile oficiale îi descriau drept „oamenii de afaceri progresiști ai dinamicei noastre epoci", dar pe care lumea îi numea „samsarii de tracțiune" – specia includea multe rase, cei din „tracțiunea de transport", din „tracțiunea de oțel", din „tracțiunea de petrol", din „tracțiunea de mărire a salariilor" și din „tracțiunea de sentință suspendată" – oameni care erau dinamici, care se mișcau cu rapiditate în toate colțurile țării când nimeni nu se putea deplasa, oameni care erau activi și lipsiți de rațiune, activi nu ca animalele, ci ca ceea ce se înmulțește, se hrănește și se deplasează pe seama imobilității unui stârv.

Ea știa că din afacerea cu căi ferate se puteau face bani și era la curent cu cine obținea acum acești bani. Cuffy Meigs vindea trenuri, așa după cum vindea ultimele furnituri ale căilor ferate, ori de câte ori era în stare să facă un aranjament care să nu poată fi descoperit sau dovedit – vânzând șine de cale ferată unor companii rutiere din Guatemala sau unor companii de vagoneți din Canada, vânzând sârmă unor producători de tonomate, vânzând traverse drept combustibil pentru hoteluri de stațiune.

Oare o conta – își spuse ea, privind harta – ce parte a stârvului trebuia să fie consumată de un anumit tip de viermi, de către ei care se îndopau sau de către aceia care dădeau mâncarea altor viermi? Atâta vreme cât carnea vie reprezenta o pradă de devorat, mai conta ale cui stomacuri urma să le umple? Nu exista nicio modalitate de a spune care acte de jaf fuseseră generate de mila-pofta celor din familia Lawson și care de voracitatea lui Cuffy Meigs – nicio modalitate de a spune ce comunități fuseseră sacrificate pentru a hrăni alte comunități care se aflau cu o săptămână mai aproape de moartea prin înfometare și care

spre a oferi iahturi samsarilor de tracțiune. Conta? Și unele, și altele erau asemănătoare în fapt precum și în spirit, aveau nevoi, iar nevoia era socotită a fi singurul titlu de proprietate, și unele, și altele acționau în perfectă conformitate cu același cod moral. Atât unele, cât și celelalte considerau sacrificarea oamenilor ca fiind potrivită și o practicau. Nici măcar nu era vreun mod de a spune cine anume erau canibalii și cine victimele – comunitățile care acceptaseră, socotind că li se cuvine pe drept îmbrăcămintea sau combustibilul confiscate dintr-un oraș aflat la est de ei, s-au trezit, în următoarea săptămână, că silozurile lor de grâne sunt confiscate spre a hrăni un oraș aflat la vest – oamenii își realizaseră idealul de veacuri, ei îl practicau într-o perfecțiune lipsită de piedici, ei slujeau nevoii, ca și cum ar fi fost conducătorul lor suprem, ca și cum ar fi avut toate drepturile asupra lor, ca și cum ar fi fost valoarea lor standard, ca și cum ar fi fost moneda tărâmului lor, ca și cum ar fi fost mai sacră decât dreptul și viața. Oamenii fuseseră împinși într-o groapă în care, strigând că omul este păzitorul fratelui său, fiecare își devora vecinul și era devorat de către fratele vecinului, fiecare proclama virtutea a ceea ce este nemuncit și se întreba cine îl jupuia de pielea de pe spate, fiecare se devora pe sine, în timp ce urla îngrozit că un rău ce nu poate fi cunoscut distrugea pământul.

— De ce anume se mai plâng acum? auzi ea în mintea ei vocea lui Hugh Akston. Că universul e irațional? Așa este?

Ședea uitându-se la hartă, cu o privire solemnă la modul lipsit de pasiune, ca și cum nicio emoție în afara respectului nu era admisibilă atunci când observi puterea uluitoare a logicii. Vedea – în haosul pieirii unui continent – execuția precisă, matematică a tuturor ideilor pe care le aveau oamenii.

Nu doriseră să știe că acest lucru era ceea ce doriseră, nu doriseră să vadă că aveau puterea de a dori, dar nu și puterea de a simula – și își realizaseră dorința integral, absolut milimetric.

Ce anume gândeau acum campionii nevoii și libidinoșii milei? – se întrebă ea. Pe ce contau ei? Cei care altădată zâmbeau prostește declarând: „Nu vreau să-i distrug pe bogătași, vreau doar să iau puțin din surplusul lor ca să-i ajut pe cei nevoiași, doar puțin, n-o să simtă lipsa! – apoi, ulterior, spuneau sec: „Grangurii pot suporta să fie storși, au agonisit destul ca să le ajungă pentru trei generații" – apoi, ulterior, au strigat: „De ce să sufere poporul în vreme ce oamenii de afaceri au

rezerve care le ajung un an?" – acum urlau: „De ce să murim de foame când unii au rezerve care le ajung pentru o săptămână?" Pe ce anume contau? – se întreba ea.

— Trebuie să faci ceva! strigă James Taggart.

Ea se întoarse spre a se uita la el.

— Eu?

— E munca ta, e provincia ta, e datoria ta!

— Care este?

— Să acționezi. Să întreprinzi.

— Să întreprind – ce anume?

— De unde să știu eu? E talentul tău special. Tu ești cea care întreprinde.

Ea îi aruncă o privire: afirmația era atât de ciudat perceptivă și atât de deplasat irelevantă. Se sculă în picioare.

— Asta-i tot, Jim?

— Nu! Nu! Vreau o discuție!

— Dă-i drumul.

— Dar n-ai spus nimic!

— Nici tu.

— Dar... Vreau să zic, sunt probleme practice de rezolvat, care... De exemplu, ce s-a întâmplat cu noua șină distribuită care a dispărut din depozitul din Pittsburgh?

— Cuffy Meigs a furat-o și a vândut-o.

— Poți să dovedești? replică iute el, pe un ton defensiv.

— Au lăsat oare prietenii tăi vreun mijloc, vreo metodă, vreo regulă sau vreun organ de dovedire?

— În cazul acesta, nu vorbi despre asta, nu fi teoretică, trebuie să aveam de-a face cu realități! Trebuie să aveam de-a face cu realitățile așa cum sunt în ziua de azi... Vreau să zic, trebuie să fim realiști și să ne gândim la niște mijloace practice de a ne proteja aprovizionarea cu materiale în cadrul condițiilor existente, nu al unor bănuieli nedovedibile, care...

Ea chicoti. Iată forma lipsei de formă, își spuse ea, iată metoda conștiinței lui: el dorea ca ea să-l protejeze de Cuffy Meigs fără a recunoaște existența lui Meigs, să lupte cu ea fără a-i admite realitatea, să o înfrângă fără a-i tulbura jocul.

— Ce găsești atât de amuzant? întrebă el mânios.

Știi.

Nu știu ce-i cu tine! Nu știu ce s-a-ntâmplat cu tine... în ultimele două luni... de când te-ai întors... Niciodată n-ai fost atât de necooperativă!

– Păi, Jim, nu m-am certat cu tine în ultimele două luni.

– Asta vreau să spun! accentuă el iute, dar nu suficient de iute ca să rateze zâmbetul ei. Vreau să spun că am dorit să avem o conferință, am vrut să știu părerea ta despre situație...

— O știi.

— Dar n-ai scos o vorbă!

— Am spus tot ce aveam de spus, în urmă cu trei ani. Ți-am spus unde o să te ducă direcția în care ai luat-o. Ceea ce s-a și întâmplat.

— Iarăși începi! La ce bun să teoretizăm? Suntem aici, nu în urmă cu trei ani. Trebuie să ne raportăm la prezent, nu la trecut. Poate că lucrurile ar fi stat altfel, dacă ți-am fi urmat sfatul, poate, dar nu am făcut lucrul acesta – și trebuie să ne confruntăm cu realitatea. Trebuie s-o luăm așa cum este ea acum, în ziua de azi.

— Păi, ia-o.

— Pardon?

— Ia realitatea așa cum e. Eu nu fac decât să-ți execut ordinele.

— E nedrept! Eu îți cer părerea...

— Tu ceri asigurări verbale, Jim. N-o să le primești.

— Pardon?

— N-o să te ajut să te prefaci, discutând aprins cu tine, că realitatea despre care vorbești nu este ceea ce este, că încă mai poate să fie funcțională și să-ți poți salva pielea. Nu mai poate să fie.

— Păi... – nu fu o explozie, nici furie, dar vocea ușor nesigură a unui bărbat pe punctul de a abdica. Păi... ce-ai vrea să fac?

— Renunță.

El o privi inexpresiv.

— Renunțați, cu toții, tu, prietenii tăi de la Washington, planificatorii hoți și întreaga voastră filozofie canibală. Renunțați, dați-vă la o parte din cale și lăsați-i pe aceia dintre noi care pot s-o ia de la zero.

— Nu!

Explozia veni, în mod ciudat, acum; era strigătul unui om care mai degrabă murea decât să-și trădeze ideea, și provenea de la un om care își petrecuse viața evadând din existența ideilor, acționând cu iuțeala

unui criminal. Ea se întreba dacă a înțeles vreodată esența criminalilor. Se întreba despre natura loialității la ideea de a nega idei.

— Nu! strigă el, cu o voce mai joasă, mai aspră și mai normală, coborând de la tonul unui fanatic la tonul unui director arogant. E imposibil! Nici nu se pune problema!

— Cine spune asta?

— Nu contează! Așa este! De ce te gândești mereu la lucruri nepractice? De ce nu accepți realitatea așa cum este și nu faci nimic în sensul acesta? Tu ești realistul, cel ce întreprinde, care pune în mișcare, care produce, tu ești Nat Taggart, tu ești persoana capabilă să atingă orice scop își propune! Tu ai putea să ne salvezi, ai putea găsi o cale de a face lucrurile să meargă – dac-ai vrea!

Ea izbucni în râs.

Iată, își spuse, scopul fundamental al acelui vag murmur academic pe care oamenii de afaceri îl ignoraseră ani buni, scopul tuturor definițiilor șleampete, al generalităților neîngrijite, al abstracțiunilor lacrimogene, toate susținând că obediența față de realitatea obiectivă înseamnă același lucru ca și obediența față de stat, că nu există diferență între o lege a naturii și o directivă a unui birocrat, că un om înfometat nu este liber, că omul trebuie eliberat de sub tirania mâncării, a adăpostului și a îmbrăcămintei – toate, vreme de ani de zile, că s-ar putea să vină ziua în care lui Nat Taggart, realistul, i se va cere să considere voința lui Cuffy Meigs drept un adevăr al naturii, irevocabil și absolut asemenea oțelului, șinelor de cale ferată și gravitației, să accepte că Meigs a făcut lumea o realitate obiectivă, neschimbătoare, apoi să continue a produce abundență în acea lume. Iată scopul tuturor acelor șmecheri de bibliotecă și de clasă, care își vindeau revelațiile drept rațiune, „instinctele" drept știință, dorințele arzătoare drept cunoaștere, scopul tuturor sălbaticilor nonobiectivului, non-absolutului, al relativului, al tentativului, al probabilului – sălbaticii care, văzând un fermier care își strânge recolta, îl pot considera doar drept un fenomen mistic nelegat de legea cauzalității și creat de toana omnipotentă a fermierului, care apoi trec la imobilizarea fermierului, la punerea lui în lanțuri, la privarea lui de unelte, de semințe, de apă, de sol, spre a-l împinge pe o stâncă goală și a-i da ordin: „Acum fă să crească o recoltă și hrănește-ne!"

Nu – își spuse ea, așteptând ca Jim să-i ceară acest lucru – ar fi inutil să încerce să-i explice de ce anume râdea, el nu va fi capabil să înțeleagă.

Dar el nu ceru acest lucru. În schimb, ea îl văzu prăbușit și îl auzi spunând – terifiant, pentru că vorbele lui erau atât de irelevante, dacă el nu înțelesese, și atât de monstruoase, dacă înțelesese:

– Dagny, sunt fratele tău...

Ea se îndreptă de spate, mușchii devenindu-i rigizi, ca și cum era pe punctul să dea piept cu pistolul unui ucigaș.

— Dagny – glasul lui era scâncetul ușor, nazal, monoton al unui cerșetor, vreau să fiu președintele unei companii de căi ferate. Vreau lucrul acesta. De ce nu-mi pot vedea visul cu ochii, așa cum faci tu întotdeauna? De ce să nu-mi fie dată împlinirea dorințelor, așa după cum tu îți împlinești orice dorință? De ce tu să fii fericită în timp ce eu sufăr? Oh, da, lumea este a ta, tu ești cea care are minte spre a o conduce. Atunci de ce permiți suferință în lumea ta? Proclami căutarea fericirii, dar pe mine mă condamni la frustrare. Nu am oare dreptul de a cere orice formă de fericire doresc? Nu reprezintă asta oare o datorie pe care o ai față de mine? Nu sunt eu fratele tău?

Privirea lui fu asemenea lanternei unui hoț cercetându-i chipul în căutarea unei fărâme de milă. Nu găsi nimic altceva decât o privire de repulsie.

— Tu îți faci păcat dacă sufăr! E eșecul tău moral! Sunt fratele tău, prin urmare reprezint responsabilitatea ta, dar n-ai reușit să vii în întâmpinarea nevoilor mele, prin urmare ești vinovată! Toți liderii morali ai umanității au zis de veacuri lucrul acesta – cine ești tu să afirmi altminteri? Ești atât de mândră de tine, crezi că ești pură și bună – dar nu poți fi bună atâta vreme cât eu sunt distrus. Nenorocirea mea reprezintă măsura păcatului tău. Mulțumirea mea este măsura virtuții tale. Vreau acest gen de lume, lumea de azi, îmi conferă partea mea de autoritate, îmi dă posibilitatea să mă simt important – fă-o să funcționeze! – fă ceva! – cum îmi dau seama ce anume? – e problema și datoria ta! Tu ai privilegiul conferit de forță, dar eu – eu am dreptul conferit de slăbiciune! Asta este un absolut moral! Nu știi lucrul acesta? Nu știi? Nu știi?

Privirea lui era acum precum mâinile unui om care atârnă deasupra unui hău, căutând frenetic cea mai mică fisură de îndoială, dar alunecând pe stânca netedă, șlefuită a chipului ei.

— Nemernicule! rosti ea cu glas egal, fără emoție, pentru că vorbele ei nu erau adresate cuiva uman.

I se părea că-l vede căzând în hău – chiar dacă pe fața lui nu se vedea nimic altceva decât expresia unui șmecher a cărui șmecherie nu a funcționat.

Nu erau motive să simtă mai multă repulsie decât de obicei, își spuse; el nu făcuse altceva decât să rostească lucrurile care erau propovăduite, auzite și acceptate peste tot; dar acest crez era de obicei expus la persoana a treia, iar Jim avusese nerușinarea de a le spune la persoana întâi.

Ea se întrebă dacă lumea accepta doctrina sacrificiului numai cu condiția ca cei care o primeau să nu identifice natura propriilor revendicări și acțiuni.

Se întoarse să plece.

— Nu! Nu! Așteaptă! strigă el, țâșnind în picioare, aruncând o privire ceasului de la mână. A sosit momentul! E o transmisiune specială la radio pe care vreau s-o asculți!

Ea se opri, țintuită de curiozitate.

El apăsă butonul de pornire al radioului, scrutându-i fața în mod deschis, concentrat, aproape insolent. În privirea lui se citea frica și o anticipare ciudat de lascivă.

— Doamnelor și domnilor! țâșni vocea crainicului de la radio; avea un ton de panică. Ne-au venit din Santiago, Chile, știri despre un eveniment șocant!

Ea văzu tresărind capul lui Taggart și o bruscă anxietate în încruntarea lui uluită, ca și cum ceva în legătură cu cuvintele și vocea nu era ceea ce așteptase.

— Pentru ora zece a acestei dimineți fusese convocată o sesiune specială a adunării legislative a Statului Poporului Chile, spre a vota o lege de cea mai mare importanță pentru popoarele din Chile, Argentina și alte State ale Poporului din America de Sud. În conformitate cu politica luminată a lui señor Ramirez, noul șef al statului chilian – care a ajuns la putere pe baza sloganului moral că omul este păzitorul fratelui său – adunarea legislativă trebuia să naționalizeze proprietățile din Chile ale companiei d'Anconia Copper, deschizând astfel calea către naționalizarea celorlalte proprietăți ale companiei d'Anconia din restul lumii. Acest lucru însă era cunoscut doar de către extrem de puțini dintre conducătorii cei mai înalți ale ambelor națiuni. Măsura fusese ținută secretă spre a se evita polemicile și opoziția reacționară.

Naționalizarea companiei d'Anconia Copper în valoare de multe milioane de dolari urma să vină ca o generoasă surpriză pentru țară.

În momentul în care a bătut de ora zece, exact în momentul în care președintele lovi cu ciocănelul de ședință, deschizând sesiunea – aproape ca și cum lovitura ciocănelului ar fi fost declanșatorul, sunetul unei explozii înspăimântătore zgudui sala, spărgând geamurile ferestrelor. Provenea din port, la câteva străzi distanță – iar când legislatorii se năpustiră la ferestre, văzură o coloană înaltă de flăcări acolo unde se înălțau altădată siluetele familiare ale cheiurilor de minereu ale companiei d'Anconia Copper. Fuseseră făcute fărâme.

Președintele evită panica și chemă adunarea la ordine. Actul naționalizării fu citit adunării, în sunetul alarmelor pompierilor și al strigătelor din depărtare. Era o dimineață cenușie, întunecată de nori de ploaie, explozia distrusese transformatorul electric – așa încât adunarea a votat măsura la lumina lumânărilor, în timp ce strălucirea roșiatică a focului mătura încontinuu mărețul tavan boltit aflat deasupra capetelor lor.

Dar un șoc și mai teribil s-a produs ulterior, când legislatorii au solicitat grăbiți o pauză, spre a anunța națiunii vestea cea bună că poporul era acum proprietarul companiei d'Anconia Copper. În timp ce votau, veneau știri din cele mai apropiate și îndepărtate colțuri ale lumii că nu mai exista nici urmă din compania d'Anconia Copper. Doamnelor și domnilor, nicăieri.

În același moment, când a bătut de ora zece, printr-o infernală minune de sincronizare, toate proprietățile companiei d'Anconia Copper de pe fața pământului, din Chile până în Siam, din Spania până în Pottsville, Montana, fuseseră aruncate în aer.

Muncitorii companiei d'Anconia de pretutindeni își primiseră ultimul salariu, în numerar, la ora 9 dimineața, iar la 9,30 fuseseră scoși din locații. Cheiurile de minereu, topitoriile, laboratoarele, clădirile de birouri au fost demolate. Nu a mai rămas nimic din vasele de tranportat minereu care fuseseră în port – au rămas, cărând echipajul, doar bărcile de salvare ale acelor nave aflate pe mare. Cât despre minele companiei d'Anconia, unele au fost îngropate sub tone de stâncă aruncată în aer, în timp ce altele s-a socotit că nu sunt suficient de valoaroase spre a fi distruse. Așa după cum păreau a indica rapoartele care soseau neîncetat, un număr uimitor de mare dintre acestea continuaseră să funcționeze, deși erau epuizate de mulți ani.

Printre miile de salariați ai companiei d'Anconia, poliția nu a găsit pe nimeni care să știe cum anume a fost conceput, organizat și executat acest monstruos complot. Dar crema personalului companiei nu se mai află aici. Cei mai eficienți dintre directori, mineralogi, ingineri, administratori au dispărut – toți oamenii pe care Statul Poporului conta spre a continua activitatea și a amortiza reorganizarea. Cei mai capabili – corectez, cei mai egoiști dintre oameni au dispărut. Rapoarte de la diferite bănci indică faptul că nicăieri nu au mai rămas conturi d'Anconia; banii au fost cheltuiți până la ultima centimă. Doamnelor și domnilor, averea companiei d'Anconia – cea mai mare avere de pe pământ, legendara avere a veacurilor – a încetat să mai existe.

În locul zorilor aurii ai unei era noi, Statul Poporului din Chile și Argentina au rămas cu o grămadă de moloz și cu cete de șomeri.

Nu s-au găsit indicii în legătură cu soarta sau locul în care s-ar afla Francisco d'Anconia. El s-a făcut nevăzut, fără a lăsa nimic în urma lui, nici măcar un mesaj de rămas-bun.

Mulțumesc, dragul meu, mulțumesc în numele ultimilor dintre noi, chiar dacă nu vei auzi și nu vei catadicsi să auzi... Nu era o propoziție, ci emoția tăcută a unei rugăciuni în mintea ei, adresată chipului râzător al unui băiat pe care îl cunoscuse la vârsta de șaisprezece ani.

Apoi observă că se agățase de aparatul de radio, ca și cum slaba pulsație electrică din interiorul lui ținea o legătură cu singura forță vie de pe pământ, care transmisese pentru câteva clipe scurte și care acum umplea încăperea în care orice altceva era mort.

Ca o îndepărtată rămășiță a distrugerilor provocate de explozie, remarcă un sunet care provenea de la Jim, în parte geamăt, în parte urlet, în parte mârâit – apoi imaginea umerilor lui Jim tremurând la telefon și vocea lui distorsionată urlând:

— Dar, Rodrigo, ai spui că e sigur! Rodrigo – oh, Doamne! – ai idee cât am investit în chestia asta? – apoi scrâșnetul unui alt telefon de pe biroul lui, iar vocea lui mârâind în alt receptor, mâna sa ținându-l în continuare strâns pe primul:

— Tacă-ți fleanca, Orren! Ce-o să te faci? Ce-mi pasă mie, fir-ai tu să fii!

Oameni năvăleau în birou, telefoanele urlau și, alternând blesteme cu rugăminți, Jim zbiera într-un receptor:

— Fă-mi legătura cu Santiago! ... Pune Washingtonul să-mi facă legătura cu Santiago!

La distanță, ca de pe marginea minții ei, ea putea vedea ce fel de joc jucaseră și pierduseră oamenii din spatele telefoanelor care scrâșneau. Ei păreau la mare distanță, asemenea unor virgule mititele care fojgăiau pe câmpul alb sub lentila unui microscop. Se întrebă cum anume se așteptau să fie luați în serios atâta vreme cât un Francisco d'Anconia era posibil pe pământ.

Văzu sclipirea exploziei în fiecare chip pe care îl întâlni pe parcursul restului zilei – și în fiecare chip pe lângă care trecu în întunericul străzilor, în seara aceea. Dacă Francisco dorise un rug funerar adecvat pentru compania d'Anconia Copper, își spuse ea, reușise. Iată, pe străzile din New York, singurul oraș de pe lume încă în stare să înțeleagă acest lucru – pe fețele oamenilor, în șoaptele lor, care pârâiau încordat, asemenea unor mici limbi de foc, chipurile luminate de o privire care era atât solemnă, cât și fanatică, umbrele expresiilor părând a se mișca de colo-colo, ca și cum ar fi fost aruncate de o flacără îndepărtată, unele înfricoșate, altele mânioase, cele mai multe dintre ele speriate, nesigure, așteptând, dar adeverind cu toatele un adevăr mult dincolo de o catastrofă industrială, știind cu toatele ce înseamnă, deși niciunul dintre ele nu ar numi înțelesul său, toate purtând o nuanță de râs, un râs de amuzament și de sfidare, râsul amar al victimelor care pier și care simt că sunt răzbunate.

Ea văzu acest lucru în chipul lui Hank Rearden, atunci când se întâlni cu el spre a lua masa, în seara aceea. În timp ce silueta lui înaltă, încrezătoare se apropia de ea – singura persoană care se simțea ca acasă în decorul scump al unui distins restaurant – ea văzu privirea nerăbdătoare care se lupta cu asprimea trăsăturilor lui, privirea de adolescent încă deschis încântării neașteptatului. El nu vorbi despre evenimentul petrecut în cursul zilei, dar ea știu că era singura imagine din mintea lui.

Se întâlneau atunci când el venea în oraș, petrecând, rareori, o seară scurtă împreună – cu trecutul lor încă viu în recunoașterea lor mută fără viitor în munca lor și în lupta lor comună, dar cu conștiința că erau aliați care găseau sprijin fiecare în realitatea existenței celuilalt.

El nu dori să pomenească despre evenimentul zilei, nu vru să vorbească despre Francisco, dar ea remarcă, pe când se aflau la masă, că tensiunea unui zâmbet reprimat i se citea în gropițele din obraji. Ea își dădu seama despre cine era vorba, atunci când el rosti dintr-odată, cu glasul moale și scăzut de greutatea admirației:

— Și-a respectat jurământul, nu-i așa?

— Jurământul? întrebă ea, uimită, gândindu-se la inscripția de pe templul din Atlantida.

— Mi-a declarat: 'Jur – pe femeia pe care o iubesc – că sunt prietenul tău'. A fost.

— Este.

El clătină din cap.

— Nu am niciun drept să mă gândesc la el. Nu am niciun drept să accept ceea ce a făcut ca fiind un act în apărarea mea. Și totuși...

Se opri.

— Dar asta a fost, Hank. În apărarea noastră, a tuturor – și a ta, în primul rând.

El privi într-o parte, înspre oraș. Ședeau pe latura încăperii, cu un panou de sticlă drept protecție invizibilă față de deschiderea de spațiu și de străzi la șaizeci de etaje mai jos. Orașul părea anormal de distant: se afla turtit la nivelul piscinei de la etajele inferioare. La câteva intersecții distanță, cu turnul lui topindu-se în întuneric, calendarul atârna la nivelul fețelor lor, nu ca un mic pătrat, tulburător, ci ca un ecran imens și straniu, inundat de strălucirea moartă, albicioasă a luminii proiectate printr-un film gol, cu excepția literelor: 2 septembrie.

— Readen Steel lucrează acum la capacitate, rosti el indiferent. Au ridicat cotele de producție pentru laminoarele mele – pentru următoarele cinci minute, bănuiesc. Nu știu câte dintre reglementările lor au suspendat, cred că nici ei nu știu, nu se mai sinchisesc de legalitate, sunt sigur că eu săvârșesc patru sau cinci infracțiuni, pe care nimeni nu le poate dovedi – nu știu decât că gangsterul zilei mi-a spus să merg cu toată forța înainte.

Dădu din umeri:

— Când un alt gangster o să-i dea un șut mâine, probabil că mi se va închide firma, ca pedeapsă pentru funcționare ilegală. Dar în conformitate cu Planul fracțiunii de secundă prezente, m-au implorat să produc în continuare metal, în orice cantitate și prin orice mijloace doresc.

Ea observă privirile ocazionale, furișe către ei ale celor din jur. Remarcase acest lucru înainte, după emisiunea ei de la radio, de când ei doi începuseră să apară împreună în public. În locul rușinii de care se temuse, în comportamentul oamenilor era un aer de nesiguranță admirativă – nesiguranță a propriilor lor precepte morale, admirație

în prezența a două persoane care îndrăzneau să fie sigure că au dreptate. Lumea se uita la ei cu anxioasă curiozitate, cu invidie, cu respect, cu frica de a încălca o normă neștiută, riguroasă în mod trufaș, unii aproape cu un aer de a-și cere scuze care părea a spune: „Vă rugăm să ne iertați pentru că suntem căsătoriți". Existau unii care aveau o privire de mânioasă răutate, și câțiva care se uitau la ei admirativ.

— Dagny, întrebă el dintr-odată, crezi că e la New York?

— Nu. Am dat telefon la Wayne-Falkland. Mi s-a spus că în urmă cu o lună a expirat contractul de închiriere a apartamentului și că nu l-a mai prelungit.

— E căutat în lumea întreagă, zise el zâmbind. N-or să-l găsească vreodată. Zâmbetul dispăru. Dar nici eu. Glasul lui coborî către tonul grav, plat al datoriei: Ei bine, laminoarele funcționează, dar eu nu. Nu fac altceva decât să colind țara ca un animal care se hrănește cu hoituri, în căutarea unei modalități ilegale de a cumpăra materii prime. Ascunzându-mă, furișându-mă, mințind – doar ca să pun mâna pe câteva tone de minereu, cărbune sau cupru. Nu au ridicat restricțiile în privința materiior mele prime. Ei știu că produc mai mult metal decât ar putea da cotele pe care mi le dau ei. Nu le pasă.

Adăugă:

— Ei cred că mie îmi pasă.

— Ești obosit, Hank?

— Mă plictisesc de moarte.

Era o vreme, își spuse ea, în care mintea, energia, inepuizabila lui inventivitate erau dedicate sarcinii unui producător care născocește modalități mai bune de a avea de-a face cu natura; acum, acestea erau transformate în sarcina unui infractor care îi păcălea pe oameni. Se întrebă cât timp putea îndura un om o atare schimbare.

— Devine aproape imposibil să fac rost de minereu de fier, zise el indiferent, apoi adăugă, cu glas brusc înviorat: De-acum va fi complet imposibil să facem rost de cupru.

Zâmbi.

Ea se întrebă cât timp poate un om continua să lucreze împotriva lui însuși, să lucreze atunci când cea mai profundă dorință a sa era nu să reușească, ci să eșueze.

Ea înțelese legătura dintre gândurile lui atunci când Hank spuse:

- Nu ți-am spus niciodată, dar m-am întâlnit cu Ragnar Danneskjold.

— Mi-a spus el.

— Ce? Unde l-ai... se opri din vorbit. Desigur, continuă el, cu voce încordată și scăzută. Ar putea fi unul dintre ei. L-ai fi putut întâlni. Dagny, cum sunt oamenii aceia care... Nu. Nu-mi răspunde.

După o clipă, adăugă:

— Prin urmare, am cunoscut pe unul dintre agenții lor.

— Ai cunoscut doi dintre ei.

Răspunsul lui fu un prelung moment de nemișcare totală.

— Desigur, rosti el deprimat. Știam lucrul acesta... Pur și simplu nu aș admite față de mine însumi că știam... El era agentul lor de recrutare, nu-i așa?

— Unul dintre cei mai vechi și mai buni.

El chicoti; era un sunet de amărăciune și de alean.

— În noaptea... în care l-au luat pe Ken Danagger... am crezut că nu trimiseseră pe nimeni după mine...

Efortul prin care își făcea fața să devină rigidă era aproape precum întorsul lent, căruia i se opune rezistență, al unei chei care încuie o cameră însorită pe care nu-și putea permite s-o examineze. După câtva timp, el spuse impasibil:

— Dagny, noua șină de cale ferată despre care am discutat luna trecută nu cred c-o să fiu în stare s-o livrez. Nu au ridicat restricțiile legate de producția mea, continuă să-mi controleze vânzările și dispun de compania mea Metal așa cum vor. Dar ținerea evidențelor contabile se află într-o asemenea debandadă încât scot pe furiș câteva mii tone pe piața neagră în fiecare săptămână. Cred că ei sunt la curent cu asta. Se prefac că n-ar fi. Nu vor să mă contreze în momentul de față. Dar, vezi tu, am trimis toată producția pe care am putut-o dosi unor clienți de-ai mei, aflați în situații de urgență. Dagny, am fost în Minnesota acum o lună. Am văzut ce se petrece acolo. Țara o să moară de foame, nu la anul, ci în iarna asta, în cazul în care unii dintre noi nu acționează cât se poate de repede. Nicăieri nu mai există rezerve de cereale. Fiindcă Nebraska e la pământ, Oklahoma distrusă, Dakota de Nord abandonată, Kansas de-abia mai rezistă, n-o să fie pic de grâu în iarna asta, nici pentru orașul New York, nici pentru alte orașe din est. Minnesota constituie ultimul nostru grânar. Au avut doi ani proști, la rând, dar în toamna asta au o recoltă record – și trebuie să aibă posibilitatea de a o culege. Ai avut șansa să te uiți la condiția industriei de utilaje agricole?

Nu sunt destul de mari, oricare dintre firmele de tipul acesta, pentru a menține la Washington un personal format din gangsteri eficienți sau pentru a plăti procentaje samsarilor de tracțiune. Drept pentru care nu au primit multe alocări de materiale. Două treimi dintre ei au închis, iar restul sunt pe punctul de a face același lucru. Iar ferme pier pe tot cuprinsul țării – din lipsă de utilaje. Trebuia să-i vezi pe fermierii aceia din Minnesota. Au petrecut mai mult timp reparând tractoarele vechi care nu pot fi reparate decât arându-și ogoarele. Nu știu cum anume au reușit să supraviețuiască până în primăvara trecută. Nu știu cum au reușit să-și semene grâul. Dar au făcut-o.

Privirea lui era intensă, ca și cum ar fi contemplat o imagine rară, uitată: o viziune despre oameni – iar ea își dădu seama care era motivul care îl mai ținea legat de meseria lui.

— Dagny, trebuia să aibă utilaje pentru recolta lor. Le-am vândut producătorilor de utilaje agricole cât de mult metal am putut fura din propriile mele laminoare. Ei au trimis echipamentul către Minnesota cât de repede au putut să-l producă. Vânzându-l în același mod: ilegal și pe credit. Dar vor primi banii în toamnă, la fel și eu. Milă, pe naiba! Îi ajutăm pe producători – și ce producători tenaci! – nu niște prăpădiți de consumatori care merg brambura! Dăm împrumuturi, nu pomeni. Sprijinim aptitudinea, nu nevoia. Al naibii să fiu dacă o să stau nepăsător și-o să-i las pe oamenii ăștia să fie distruși în timp ce samsarii de tracțiune se-mbogățesc!

El privea imaginea unei priveliști pe care o văzuse în Minnesota: silueta unei fabrici abandonate, cu lumina apusului străpungând, neoprită, prin găurile ferestrelor sale și prin crăpăturile acoperișului, cu un rest dintr-un panou: Ward Harvester Company...

— Oh, știu, rosti el. O să-i salvăm iarna asta, dar jefuitorii or să-i devoreze la anul. Totuși, o să-i salvăm iarna asta... Ei bine, ăsta-i motivul pentru care n-o să pot șterpeli nicio șină de cale ferată pentru tine. Nu în viitorul imdiat – și nu ne rămâne nimic altceva decât viitorul apropiat. Nu știu la ce bun să hrănești o țară, dacă ea își pierde căile ferate – dar la ce bun căile ferate dacă nu există alimente? La ce bun?

— E-n regulă, Hank, o să rezistăm cu șinele pe care le avem timp de...

Se opri.

– Timp de o lună?

– Toată iarna – sper.

Tăind prin liniște, o voce stridentă ajunse la ei de la o altă masă, și întoarseră capul spre a privi către un bărbat care avea comportamentul nervos al unui gangster încolțit pe punctul de a scoate pistolul.

— Un act de distrugere antisocială, mârâia el unui companion posac, într-o periodă în care e o criză atât de accentuată de cupru!... Nu putem permite așa ceva! Nu putem permite să fie adevărat!

Rearden se întoarse brusc să privească în depărtare, către oraș.

— Aș da orice să știu unde anume se află, zise el cu glas scăzut. Doar să știu unde este, chiar acum, în acest moment.

— Ce-ai face dac-aș ști?

El schiță un gest de inutilitate cu mâna.

— Nu l-aș aborda. Singurul omagiu pe care i-l mai pot aduce este acela de a nu plânge pentru iertare, atunci când nu e posibilă iertarea.

Rămaseră tăcuți. Ascultară vocile din jurul lor, tonurile de panică ce se prelingeau prin luxoasa încăpere.

Ea nu fusese conștientă că aceeași prezență părea a fi un invizibil musafir la fiecare masă, că același subiect părea să străpungă victorios orice încercare de conversație. Oamenii stăteau nu tocmai ghemuiți, dar ca și când ar fi socotit camera prea amplă și prea expusă – o cameră din sticlă, catifea albastră, aluminiu și lumină blândă. Păreau ca și cum ar fi venit în această cameră cu prețul unor evadări nenumărate, ca să îi ajute să pretindă că aveau în continuare o existență civilizată – dar un act de violență primitivă expusese natura lumii lor și nu mai erau în stare să nu vadă.

— Cum a putut? Cum a putut? întreba o femeie cu un ton terorizat și bosumflat. N-avea niciun drept să facă lucrul acesta!

— A fost un accident, rosti un tânăr cu o voce staccato și un damf de stat public de plată. A fost un șir de coincidențe, așa după cum poate demonstra cu ușurință orice curbă statistică a probabilităților. Este lipsit de patriotism faptul de a răspândi zvonuri care exagerează puterea dușmanilor poporului.

— Corect și incorect este ceva foarte bun pentru conversațiile academice, spuse o femeie cu o voce școlărească și o gură de femeie de bar, cum poate cineva să-și ia ideile destul de în serios încât să distrugă atunci când lumea are nevoie de el?

— Eu nu înțeleg, spunea un bătrân cu tremurătoare amărăciune. După veacuri de eforturi de a stăpâni brutalitatea înnăscută a omului,

după secole de învățături, instrucție și îndoctrinare cu ceea ce e blând și omenos?

Vocea uluită a unei femei se înălță nesigură și se târî:

— Credeam că trăim într-o vârstă a frățietății...

— Mi-e frică, repeta o fată. Mi-e frică... oh, nu știu!... Pur și simplu mi-e frică...

— Nu putea face așa ceva!... A făcut-o!... Dar de ce?

Strigătul înăbușit al unei femei din capătul celălalt al încăperii și un semnal pe jumătate surprins la marginea viziunii lui Dagny îșî făcură simultan apariția și o făcură să se întoarcă spre a privi către oraș.

Calendarul era pus în funcțiune de un mecanism instalat în camera din spatele ecranului, derulând an de an același film, proiectând datele în cadență regulată, într-un ritm neschimbat, netrecând la ziua următoare decât atunci când bătea miezul nopții. Iuțeala cu care s-a întors Dagny i-a dat timp să vadă un fenomen la fel de neașteptat ca și inversarea orbitei unei planete pe cer: văzu cuvintele „2 septembrie" deplasându-se în sus și dispărând dincolo de marginea ecranului.

Apoi, scris pe toată enorma pagină, oprind timpul, ca un ultim mesaj către lume și către motorul lumii care a fost New Yorkul, ea văzu liniile unei scrieri de mână precise, intransigente:

Frate, tu ai cerut-o!

Francisco Domingo Carlos Andrés Sebastián d'Anconia.

Nu-și dădu seama care dintre șocuri era mai mare: vederea mesajului sau râsul lui Rearden – Rearden stând în picioare, perfect vizibil și audibil în încăperea din spatele lui, acoperind prin râsul lui gemetele din jur, râzând în semn de salut și de acceptare a darului pe care încercase să-l refuze, în semn de eliberare, de triumf, de predare.

***

În seara zilei de 7 septembrie, o sârmă de cupru se rupse în Montana, oprind motorul unei macarale de pe linia ferată terminus a companiei Taggart Transcontinental, la marginea lui Staford Copper Mine.

Mina lucrase în trei schimburi, zilele și nopțile ei contopindu-se într-un interval continuu de bătălie spre a nu pierde niciun minut, nicio picătură de cupru pe care ar fi putut-o stoarce din lespezile unui

munte în deșertul industrial al națiunii. Această macara se defectă în timpul operațiunii de încărcare a unui tren; se opri deodată și rămase atârnând, conturată de cerul înserării între un șir de vagoane goale și grămezi de minereu brusc de neclintit.

Lucrătorii de la căile ferate și de la mină se opriră uluiți: descoperiră că în toată complexitatea echipamentului lui, printre perforatoare, motoare, macarale, aparate delicate de măsurat, reflectoarele masive care băteau în jos înspre gropile și muchiile unui munte, nu exista sârmă pentru repararea macaralei. Se opriră, asemenea unor oameni aflați pe un transatlantic propulsat de generatoare de zece mii de cai-putere, care pier din cauza lipsei unui ac de siguranță.

Șeful de gară, un tânăr cu trup nervos și o voce bruscă, a dezizolat cablurile de la clădirea gării și a pus macaraua din nou în funcțiune, iar în vreme ce minereul umplu, huruind, vagoanele, lumina lumânărilor apăru tremurătoare la asfințit în ferestrele gării.

— Minnesota, Eddie, rosti Dagny cu îndârjire, închizând sertarul dosarului ei special. Comunică-i Diviziei Minnesota să trimită jumătate din stocul lor de sârmă în Montana.

— Dar, Doamne, Dumnezeule, Dagny! – toiul recoltei se apropie...

— Or să reziste pe parcursul ei, cred. Nu ne permitem să pierdem nici măcar un singur furnizor de cupru.

— Dar eu am obținut, strigă James Taggart, când ea îi mai reaminti o dată. Am obținut pentru tine prioritatea maximă la sârmă de cupru, solicitare de urgență, cel mai înalt nivel de raționalizare, ți-am dat toate cărțile, certificatele, documentele și ordinele – ce vrei mai mult?

— Sârma de cupru.

— Am făcut tot ce-am fost în stare. Nimeni nu mă poate învinovăți.

Ea nu protestă. Ediția de după-amiază a ziarului zăcea pe biroul lui, iar ea se uita la un articol aflat pe pagina din spate: în California fusese adoptată o taxă statală de urgență, pentru ușurarea situației șomerilor de pe cuprinsul statului, în valoare de 50 % din venitul total al oricărei corporații locale, înainte de deducerea altor taxe; companiile petroliere din California ieșiseră din afaceri.

— Nu vă îngrijorați, domnule Rearden, rosti o voce onctuoasă pe o linie telefonică ce făcea legătura cu Washingtonul, am vrut doar să vă asigur că nu veți avea de ce să vă îngrijorați.

— În legătură cu ce? întrebă Rearden, nedumerit.

— În legătură cu acea mică și temporară confuzie din California. O s-o descâlcim cât ai bate din palme, a fost un act de insurecție ilegală, guvernul statului lor nu avea dreptul să impună taxe locale în detrimentul taxelor naționale, vom negocia imediat un aranjament echitabil – dar în acest răstimp, dacă ați fost deranjat de vreun zvon nepatriotic în legătură cu companiile petroliere din California, am vrut să vă spun că Rearden Steel a fost pusă în prima categorie de necesități esențiale, solicitarea prioritară asupra oricărui petrol disponibil oriunde pe întinsul țării, absolut prima categorie, domnule Rearden, așa încât am dorit să știți că nu aveți de ce să vă faceți griji în privința combustibilului pentru iarna aceasta!

Rearden puse jos receptorul, cu o încruntare îngrijorată, nu în legătură cu problema combustibului și sfârșitul câmpurilor petroliere din California – dezastre de acest tip au devenit obișnuite, ci despre faptul că planificatorii de la Washington au socotit necesar să-l liniștească. Acest lucru era ceva nou; se întrebă în sinea lui ce anume însemna. De-a lungul anilor luptei lui, învățase că un antagonism în aparență lipsit de cauză nu era greu de înfruntat, dar că o solicitare în aparență lipsită de cauză reprezenta o primejdie urâtă. Aceeași întrebare și-o puse din nou, când, mergând pe o alee între structurile laminoarelor, distinse o siluetă gârbovită, a cărei postură combina un aer de insolență cu aerul de a aștepta să fie pocnit: era fratele lui, Philip.

De când se mutase la Philadelphia, Rearden nu își mai vizitase casa de dinainte și nu mai știuse nimic despre familia sa, ale cărei facturi le achita în continuare. Apoi, în mod inexplicabil, de două ori în ultimele două săptămâni, îl surprinsese pe Philip rătăcind printre laminoare, fără vreun motiv aparent.

Nu era capabil să spună dacă Philip se furișa spre a-l evita sau așteptă să-i capteze atenția; ambele variante păreau adevărate. Nu fusese în stare să descopere vreun indiciu referitor la scopul lui Philip, ci doar o incomprehensibilă solicitudine, de un gen pe care Philip nu-l manifestase niciodată.

Prima dată, ca răspuns la uimitul său „Ce faci aici?", Philip rostise vag: „Păi, știu că nu-ți face plăcere să vin la biroul tău". „Ce dorești?" „Oh, nimic... dar... ei bine, mama e îngrijorată în privința ta." „Mama mă poate suna când dorește." Philip nu răspunse, dar continuase să-l chestioneze, într-o neconvingătoare manieră lejeră, despre munca, să-

nătatea, afacerea lui; întrebările loveau în mod ciudat în afara punctelor de interes, nu erau întrebări despre afacere, ci mai degrabă despre sentimentele lui, ale lui Rearden, referitoare la afacere. Rearden i-o tăiase scurt și îi făcuse semn să plece, dar rămăsese cu o mică și sâcâitoare senzație a unui incident care rămânea inexplicabil.

A doua oară, Philip a rostit, ca singură explicație:

— Vrem doar să știm cum te simți.

— Cine „vrem"?

— Păi... mama și cu mine. Sunt vremuri grele și... ei bine, mama vrea să știe cum te simți în legătură cu toate astea.

— Spune-i că n-am niciun sentiment.

Cuvintele părură a-l lovi pe Philip într-un mod deosebit, ca și cum acesta era singurul răspuns de care se temea.

— Pleacă de-aici, îi ordonă Rearden ostenit, iar data viitoare când o să vrei să mă vezi, fixează o întâlnire și vino la biroul meu. Dar nu veni decât dacă ai ceva să-mi spui. Ăsta nu-i un loc în care se discută sentimente, ale mele sau ale oricui altcuiva.

Philip nu telefonase pentru o întâlnire, dar apăruse din nou acum, umblând greoi printre uriașele forme ale laminoarelor, cu un aer vinovat și totodată snob, ca și cum și-ar fi băgat nasul peste tot, dar în același timp ar fi dus-o de pe azi pe mâine.

— Dar chiar am ceva să-ți spun! strigă el iute, ca răspuns la privirea încruntată a lui Rearden.

— De ce n-ai venit la biroul meu?

— Nu vrei să vin în biroul tău.

— Nu vreau să vii nici aici.

— Dar încerc doar... încerc doar să fiu politicos și să nu-ți răpesc timpul când ești atât de ocupat... ești foarte ocupat, nu-i așa?

— Și?

— Și... păi, voiam să te prind într-un moment liber... ca să vorbesc cu tine.

— În legătură cu ce?

— Am... Ei bine, am nevoie de o slujbă.

Rosti acestea pe un ton beligerant și se trase puțin îndărăt. Rearden îl privi inexpresiv.

— Henry, vreau o slujbă. Vreau să zic, aici, la laminoare. Vreau să-mi dai ceva de făcut. Vreau o slujbă, trebuie să-mi câștig traiul. M-am săturat de pomeni.

Căuta să spună ceva, glasul lui fiind ofensat și rugător în același timp, ca și cum necesitatea de a justifica rugămintea ar fi constituit o nedreaptă sarcină pentru el.

— Vreau un trai pe propriile-mi picioare, nu-ți cer de pomană, îți cer să-mi dai o șansă!

— Asta-i o fabrică, Philip, nu o casă de jocuri de noroc. Noi nu riscăm și niciun oferim șanse.

— Îți cer să-mi dai o slujbă!

— De ce-aș face-o?

— Pentru că am nevoie de ea!

Rearden arătă către izbucnirile roșietice de flăcări care țâșneau din forma neagră a unui furnal, azvârlind în siguranță trei sute de metri de oțel-lut-și abur-incorporat deasupra lor.

— Am avut nevoie de furnalul acela, Philip. Nu nevoia mea mi l-a dat.

Chipul lui Philip avea o expresie ca și cum n-a auzit nimic.

— Oficial, nu poți angaja pe nimeni, dar asta-i doar o chestiune tehnică, dacă mă angajezi, prietenii mei or să-și dea aprobarea și...

Ceva din privirea lui Rearden îl făcu să se oprească brusc, apoi întrebă cu o voce nervos-nerăbdătoare:

— Ei, ce s-a-ntâmplat? E ceva în neregulă cu ce-am spus?

— Cu ceva ce n-ai spus.

— Poftim?

— Ceva ce te agiți să nu pomenești.

— Ce?

— Că nu-mi poți fi de niciun folos.

— Asta vrei tu să..., începu să spună Philip automat justificare, dar se opri și nu termină propoziția.

— Da, replică Rearden, zâmbindu-i, asta-i ceea ce cred, în primul rând.

Ochii lui Philip priviră în altă direcție; atunci când vorbi, vocea sa suna ca și cum s-ar fi năpustit la întâmplare, alegând propoziții disparate:

— Suntem cu toții îndreptățiți să ne câștigăm traiul... Eu cum o să mi-l câștig, dacă nimeni nu-mi dă nicio șansă?

— Eu cum mi l-am câștigat?

— Nu m-am născut proprietar de oțelărie.

— Eu, da?

— Pot face tot ceea ce faci tu, dacă o să mă înveți.

— Pe mine cine m-a învățat?

— De ce tot repeți asta? Nu vorbeam de tine!

— Eu, da.

După un moment, Philip mormăi:

— Ce-ți pasă ție? Nu e vorba de traiul tău!

Rearden arătă spre siluetele de oameni în licăririle de abur ale furnalului.

— Poți face ce fac ei?

— Nu-nțeleg ce vrei să...

— Ce se va-ntâmpla dacă te pun acolo, iar tu o să-mi distrugi o grămadă de oțel?

— Ce-i mai important, să fie turnat oțelul tău nenorocit sau să am eu ce mânca?

— Cum propui să ai ce mânca, dacă oțelul nu e turnat?

Pe chipul lui Philip apăru o expresie de reproș.

— Nu mă aflu în situația de a mă certa cu tine, pentru că ești într-o poziție de superioritate.

— Atunci, nu te certa.

— Cum?

— Ține-ți gura și pleacă de-aici.

— Dar voiam să...

Rearden chicoti.

— Voiai să spui că eu ar trebui să tac din gură, pentru că mă aflu într-o poziție de superioritate și ar trebui să renunț în favoarea ta, pentru că tu n-ai nicio poziție?

— Acesta e un mod deosebit de crud de a enunța un principiu moral.

— Dar la asta se rezumă principiul tău moral, nu-i așa?

— Nu poți discuta moralitatea în termeni materialiști.

— Noi discutăm o slujbă într-o oțelărie, băiete! Ăsta-i un loc materialist!

Trupul lui Philip se tensionă puțin, iar ochii lui deveniră puțin mai sticloși, ca și cum i-ar fi fost frică de locul în care se afla, având un resentiment față de ceea ce vedea, într-un efort de a nu concede realitatea sa. Rosti, în scâncetul moale, încăpățânat al unui descântec voodoo:

— E un imperativ moral, acceptat în mod universal în ziua de azi, că orice om are dreptul la o slujbă. – Glasul lui deveni mai puternic: Am dreptul la asta!

— Ai? Dă-i drumul atunci, du-te și ia-ți-o!

— Ce zici?

— Du-te și ia-ți-o. Culege-o din tufișuri, acolo unde crezi că crește ea.

— Vreau să spun că...

— Vrei să spui că nu e așa? Vrei să spui că ai nevoie de ea, dar n-o poți crea? Vrei să spui că ai dreptul la o slujbă pe care trebuie s-o creez eu pentru tine?

— Da!

— Și dacă n-o creez?

Tăcerea prinse a se întinde secundă după secundă.

— Nu te înțeleg, zise Philip; vocea lui avea uluirea mânioasă a unui om care recită formulele unui rol probat de multe ori, dar primește încontinuu replici greșite. Nu înțeleg de ce nu mai poate omul vorbi cu tine. Nu înțeleg ce fel de teorie propui și...

— Oh, ba da, înțelegi.

Ca și cum ar refuza să creadă că formulele ar putea da greș, Philip explodă:

— De când te-ai apucat de filosofie abstractă? Ești doar un om de afaceri, nu ai căderea să te ocupi cu chestiuni de principiu, ar trebui să lași lucrul acesta pe seama experților care au recunoscut de secole...

— Termină, Philip. Care-i șmecheria?

— Șmecheria?

— De ce ambiția asta bruscă?

— Păi, în vremuri precum astea...

— Precum care?

— Păi, fiecare om are dreptul de a avea niște mijloace de sprijin și de a nu fi dat deoparte... Când lucrurile sunt atât de nesigure, omul trebuie să aibă o anumită siguranță... un punct de sprijin... Vreau să spun, în vremuri precum astea, dacă ți s-ar întâmpla ție ceva, eu n-aș avea nicio...

— Ce te aștepți să mi se întâmple?

— Oh, nu mă aștept! Nu mă aștept! – strigătul era, în mod ciudat, incomprehensibil de autentic. Eu nu mă aștept să se întâmple nimic!... Tu te aștepți?

— Cum ar fi?

— De unde să știu?... Dar nu am altceva în afara salariului derizoriu pe care mi-l dai și... și s-ar putea să te răzgândești oricând.

— S-ar putea.

— Iar eu n-am absolut nicio influență asupra ta.

— De ce ți-au trebuit atât de mulți ani că să-ți dai seama de lucrul acesta și să începi să-ți faci griji? De ce acum?

— Pentru că... pentru că te-ai schimbat. Aveai... aveai un sentiment al datoriei și al responsabilității morale, dar... le pierzi. Le pierzi, nu-i așa?

Rearden îl studia în tăcere; era ceva deosebit în maniera lui Philip de a aluneca către întrebări, ca și cum cuvintele lui erau întâmplătoare, dar întrebările prea întâmplătoare, ușor insistente reprezentau cheia scopului său.

— Ei bine, o să fiu bucuros să-ți iau povara de pe umeri, dacă-ți sunt o povară! rosti Philip deodată. Dă-mi o slujbă și conștiința ta n-o să te mai sâcâie în legătură cu mine!

— Nu mă sâcâie.

— Asta vreau să spun. Nu-ți pasă. Nu-ți pasă ce se întâmplă cu unul dintre noi, este?

— Care „noi"?

— Păi... Mama și cu mine și... și omenirea în general. Dar n-o să apelez la sinele tău mai bun. Știu că ești gata să te debarasezi de mine într-o clipită, așa că...

— Minți, Philip. Nu de asta ești tu îngrijorat. Dacă așa ar sta lucrurile, ai pescui o sumă mare de bani, nu o slujbă, nu...

— Nu! Vreau o slujbă! – strigătul fu imediat și aproape frenetic. Nu încerca să mă cumperi cu bani! Vreau o slujbă!

— Revino-ți în fire, biet păduche. Tu te-auzi ce spui?

Philip își scuipă răspunsul cu neputincioasă furie:

— Nu poți să-mi vorbești în felul acesta!

— Tu poți?

— Eu doar...

— „Să te cumpăr"? De ce să încerc să te cumpăr în loc să-ți dau un șut în fund, așa cum ar fi trebuit, cu ani în urmă?

— Păi, la urma urmei, sunt fratele tău!

— Ce vrea să însemne asta?

— Trebuie să avem anumite sentimente față de un frate.

— Tu ai?

Gura lui Philip se bosumflă; nu răspunse; așteptă; Rearden îl lăsă să aștepte. Philip bodogăni:

— Ar trebui... cel puțin... să ai respect pentru sentimentele mele... dar n-ai.

— Tu ai pentru ale mele?

— Ale tale? Sentimentele tale? – în glasul lui Philip nu era maliție, ci mai rău: era o uimire adevărată, plină de indignare. Tu n-ai niciun sentiment. N-ai simțit niciodată nimic. N-ai suferit niciodată!

Era ca și cum pe Rearden l-ar fi lovit peste față o grămadă de ani, prin intermediul unei senzații și al unei imagini: exact senzația pe care o avusese în cabina locomotivei primului tren de pe Linia John Galt – și imaginea ochilor lui Philip, palizi, pe jumătate lichizi, văzând cea mai cumplită degradare omenească: o indisputabilă durere și, cu obscena insolență a unui schelet față de o ființă umană, pretinzând ca această durere să fie considerată drept cea mai înaltă dintre valori. Tu nu ai suferit niciodată, spuneau acuzator ochii – în timp ce el vedea noaptea petrecută la biroul lui când fuseseră luate minele lui – momentul în care semnase Certificatul de dar prin care preda compania Rearden Metal – luna de zile în interiorul unui avion care căuta rămășițele lui Dagny. Tu nu ai suferit niciodată, îi comunicau ochii, cu dispreț sigur de sine – în timp ce el își aducea aminte senzația de mândră castitate cu care se luptase pe parcursul acelor momente, refuzând să se predea durerii, o senzație alcătuită din iubirea sa, loialitatea sa, cunoașterea faptului că bucuria reprezintă scopul existenței, neconstituind ceva de care să te împiedici, ci ceva ce trebuie realizat, iar actul de trădare înseamnă a lăsa viziunea ei să se înece în mlaștina torturii de moment. Tu nu ai suferit niciodată, rostea privirea moartă a ochilor, tu nu ai simțit nimic niciodată, pentru că doar a suferi înseamnă a simți – nu există bucurie, ci doar suferință și absența suferinței, doar suferință și zero, atunci când nu simți nimic – eu sufăr; sunt schimonosit de suferință, sunt alcătuit din suferință nediluată, asta reprezintă puritatea mea, virtutea mea – iar a ta, tu, cel neschimonosit, tu cel care nu te plângi, a ta constă în a mă ușura pe mine de durerea mea – taie-ți trupul tău lipsit de suferință spre a mi-l obloji pe al meu, taie-ți sufletul nesimțitor spre a-l opri pe al meu să mai simtă – și voi realiza idealul suprem, triumful asupra vieții, zeroul! El vedea natura celor care, de veacuri, nu dăduseră înapoi în fața predicatorilor anihilării – el vedea natura dușmanilor cu care se luptase toată viața.

— Philip, rosti el, pleacă de-aici.

Glasul său era precum o rază de soare într-o morgă, era glasul simplu, uscat, de zi cu zi al unui om de afaceri, sunetul sănătății, adresat unui dușman ce nu poate fi onorat prin mânie, nici măcar prin groază.

— Și nici măcar să nu încerci să intri în aceste laminoare, pentru că la fiecare intrare vor primi ordine să te dea afară, dacă încerci să intri!

— Ei bine, la urma urmei, zise Philip, pe tonul supărat și precaut al unei încercări de amenințare, aș putea să-i pun pe prietenii mei să-mi dea o slujbă aici și să te oblige s-o accepți!

Rearden dăduse să plece, dar se opri și se întoarse să-l privească pe fratele său.

Momentul în care Philip avu o bruscă revelație nu fu săvârșit prin intermediul gândirii, ci al acelei întunecate senzații care constituia unicul său mod de conștiință: avu o senzație de teroare, care-l strângea de gât, repercutându-se în stomacul lui – vedea răspândirea laminoarelor, cu flamurile hoinare ale flăcărilor, cu cupele pline de metal topit deplansându-se prin spațiu pe cabluri delicate, cu găuri deschise de culoarea cărbunilor strălucitori, cu macarale care se apropiau de capul său, înaintând cu greu, ținând tone de oțel prin puterea invizibilă a magneților – și realiză că îi era frică de acest loc, o frică de moarte, că nu cuteza să se miște fără protecția și îndrumarea bărbatului din fața lui – apoi se uită la persoana înaltă, dreaptă care stătea nemișcată, cu ochi nesovăitori, a cărei privire tăiase prin stâncă și flacără spre a construi acest loc – iar în acel moment realiză cu câtă ușurință bărbatul pe care el își propunea să-l constrângă ar putea lăsa o singură găleată de metal să se încline mai devreme sau ar putea lăsa o singură macara să dea drumul încărcăturii ei cu jumătate de metru mai devreme de țintă, și n-ar mai rămâne nimic din el, din Philip cel care emite pretenții – iar singura lui protecție consta în faptul că mintea sa putea gândi la astfel de acțiuni, dar mintea lui Hank Rearden nu.

— Dar mai bine rămânem într-o relație de prietenie, spuse Philip.

— Bine-ai face, zise Rearden și se îndepărtă.

Oamenii care adulează durerea – își zise Rearden, privind fix către imaginea dușmanilor pe care nu fusese niciodată în stare să-i înțeleagă – sunt oameni care adulează durerea. Părea monstruos, dar deosebit de lipsit de importanță.

Nu simțea nimic. Era asemenea încercării de a chema emoția față de obiecte neînsuflețite, față de gunoaie care alunecă pe panta unui

munte, spre a-l strivi. Poți fugi, poți construi ziduri de protecție sau poți fi strivit – dar nu poți conferi mânie, indignare sau preocupare morală mișcărilor nesimțitoare ale ne-viului; nu, mai rău, își spuse – ale anti-viului.

Aceeași senzație de detașată nepăsare îl stăpâni în timp ce ședea în fața unui tribunal din Philadelphia și urmărea oameni săvârșind mișcări care urmau să-i acorde divorțul. Îi urmări cum rostesc generalități în mod mecanic, cum recită exprimări vagi de dovezi necinstite, cum joacă un joc complicat de a înșirui cuvinte care nu transmit fapte sau înțeles. El îi plătise să facă acest lucru – el, cel căruia legea nu-i permitea nicio altă cale de a-și obține libertatea, niciun drept de a afirma felul în care stau lucrurile și de a pleda pentru adevăr – legea care îi lăsa destinul nu în seama unor reguli obiective definite în mod obiectiv, ci la cheremul unui judecător cu o față ofilită și o privire de vană șiretenie.

Lillian nu era prezentă în sală; avocatul ei gesticula din când în când cu energia de a lăsa apa să i se scurgă printre degete. Știau cu toții dinainte verdictul și cunoșteau și motivul său; ani și ani, nu existase alt motiv, în afară de moft. Ei păreau a considera acest lucru drept îndreptățita lor prerogativă; se comportau ca și cum scopul procedurii n-ar fi fost judecarea unui proces, ci acela de a le oferi lor slujbe, ca și cum slujbele lor ar fi constat în recitarea unor formulări adecvate fără responsabilitatea de a ști ce anume realizau respectivele formulări, ca și cum o sală de tribunal ar fi constituit unicul loc în care problema a ceea ce e drept și a ceea ce nu e drept ar fi irelevantă, iar ei, oamenii însărcinați cu a face dreptate, erau suficient de înțelepți spre a realiza că nu există dreptate. Ei se comportau asemenea unor sălbatici care săvârșesc un ritual menit să-i elibereze de realitatea obiectivă.

Dar cei zece ani de căsătorie fuseseră reali, își spuse el – iar aceștia erau oamenii care își asumaseră puterea de a scăpa de el, de a hotărî dacă el va avea o șansă de mulțumire pe pământ sau dacă va fi condamnat să se chinuie pentru tot restul vieții. Își aduse aminte respectul lipsit de milă în manieră austeră pe care îl simțise pentru contractul său de căsătorie, pentru toate contractele și toate obligațiile sale legale – și înțelese ce tip de legalități era de așteptat să servească scrupuloasa sa deferență.

Observă că marionetele din sala de tribunal începuseră să se uite la el în maniera șmecheră, înțeleaptă a părtașilor la o conspirație care

împărtășesc o vină comună, fiind la adăpost, în mod reciproc, de condamnarea morală. Apoi, când ei observară că el era singurul om din încăpere care se uita deschis în ochii oricui, văzu crescând resentimentul în privirea lor. Incredul, el își dădu seama ce anume se aștepta de la el: victima, înlănțuită, legată, cu căluș la gură și lăsată fără vreo altă scăpare în afara mitei, trebuia să creadă că farsa pe care o achiziționase reprezenta un proces în justiție, că edictele care-l transformau în sclav aveau validitate morală, că el se făcea vinovat de coruperea integrității gardienilor justiției și că vina îi aparținea lui, nu lor. Era ca și cum victima unui jaf ar fi fost făcută vinovată pentru coruperea integrității răufăcătorului. Și cu toate acestea – își spuse – de-a lungul șirului de generații de șantaj politic, nu birocrații jefuitori fuseseră făcuți vinovați, ci industriașii legați în lanțuri, nu oamenii care făcuseră trafic de favoruri legale, ci aceia care erau obligați să le cumpere; iar pe parcursul acelor generații de cruciade împotriva corupției, remediul constase întotdeauna nu în eliberarea victimelor, ci în acordarea unor puteri sporite de șantaj șantajiștilor. Singura vină a victimelor, își spuse el, era aceea de a fi acceptat drept vină această situație.

Când ieși din sala de tribunal în burnița rece a unei după-amiezi cenușii, el se simți ca și cum fusese divorțat nu numai de Lillian, ci de toată societatea omenească ce sprijinise procedura la care fusese martor.

Fața avocatului său, un bărbat în vârstă de școală veche, avea o expresie care dădea senzația că tânjea să facă o baie.

— Ia zi, Hank, întrebă el ca unic comentariu, în clipa asta există ceva pe care jefuitorii sunt nerăbdători să ia de la tine?

— Din câte știu eu, nu. De ce?

— Treaba a mers prea lin. Au fost niște puncte la care mă așteptam la presiune și la niște aluzii la probleme suplimentare, dar băieții au mers mai departe și nu au profitat de astea. Mi se pare că au venit ordine de sus să te trateze cu blândețe și să te lase să-ți vezi de treabă. Oare plănuiesc ceva nou împotriva laminoarelor tale?

— Nu, din câte știu eu, rosti Rearden – și fu uimit să audă în mintea sa: „Și nici nu-mi pasă".

În aceeași după-amiază, la laminoare, îl văzu pe Doica venind în grabă către el – un personaj șleampăt, neastâmpărat, cu un ciudat amestec de bruschețe, stângăcie și fermitate.

— Domnule Rearden, aș vrea să vă spun câteva cuvinte.

Glasul lui era neîncrezător, dar în același timp ciudat de ferm.

— Zi-i.

— Vreau să vă întreb ceva. – chipul băiatului era solemn și încordat. Vreau să știți că știu că ar trebui să mă refuzați, dar vreau totuși să vă pun întrebarea aceasta... și... dacă e o obrăznicie, trebuie doar să-mi spuneți să mă duc la naiba.

— Bine. Încearcă.

— Domnule Rearden, mi-ați da o slujbă? – efortul de a avea un ton normal era cel care trăda zilele de luptă din spatele întrebării. Vreau să mă las de ceea ce fac în momentul acesta și să m-apuc de muncă. Vreau să spun, muncă adevărată – în producerea oțelului, așa cum credeam c-o să încep, la un moment dat. Vreau să-mi câștig existența. M-am săturat să tot fiu o ploșniță.

Rearden nu se putu abține să nu surâdă și să nu-și amintească, pe tonul unui citat: „De ce să folosim cuvinte ca acestea, Non-Absolutule? Dacă nu întrebuințăm cuvinte urâte, n-o să avem nicio urâțenie și..." Dar văzu onestitatea disperată pe chipul băiatului și se opri, iar surâsul îi dispăru.

— Vorbesc serios, domnule Rearden. Știu ce înseamnă cuvântul acesta și este termenul potrivit. M-am săturat să fiu plătit, cu banii dumneavoastră, spre a nu face altceva decât să vă împiedic să faceți bani. Sunt conștient de faptul că oricine lucrează în ziua de azi e doar un tâmpit pentru nemernici ca mine, dar... ei bine, fir-ar să fie, aș prefera să fiu un tâmpit, dacă numai asta mi-a mai rămas!

Glasul se ridicase, devenind strigăt.

— Vă rog să mă iertați, domnule Rearden, rosti el pe un ton țeapăn, privind într-o parte.

După o clipă, continuă pe tonul său de lemn, lipsit de emoție.

— Vreau să scap de vânzoleala asta de director adjunct al distribuției. Nu îmi dau seama dacă v-aș fi de vreun ajutor, am o diplomă de absolvent de metalurgie, dar care nu valorează nici cât hârtia pe care e tipărită. Dar socotesc că am învățat câte ceva despre meserie în cei doi ani de când sunt aici – iar dacă m-ați pune la treabă, ca măturător, colector de fier vechi sau orice altă slujbă mi-ați încredința, le-aș spune unde să-și bage postul de director adjunct și aș merge să muncesc pentru dumneavoastră mâine, săptămâna viitoare, în clipa asta sau când ați spune dumneavoastră.

Evită să se uite la Rearden, nu ca formă de evaziune, ci ca și cum n-ar fi avut dreptul să facă acest lucru.

— De ce ți-era frică să mă întrebi? întrebă Rearden cu blândețe.

Băiatul îl privi cu indignată uimire, ca și cum răspunsul se impunea de la sine.

— Pentru că după felul în care am început aici și după felul în care m-am comportat și m-am achitat de postul de adjunct, dacă vin să vă cer o favoare, ar trebui să mă pocniți peste gură!

— Ai învățat o grămadă de lucruri în cei doi ani de când ești aici.

— Nu, am – se uită la Rearden, înțelese, privi în altă parte și continuă sec: Da... dacă asta vreți să spuneți.

— Ascultă, puștiule, ți-aș da o slujbă în clipa asta și ți-aș încredința cu mult mai mult decât un post de măturător, dacă mi-ar sta cu putință. Dar ai uitat de Comitetul Unificării? Nu am dreptul să te angajez, iar tu n-ai dreptul să-ți dai demisia. Bineînțeles, oamenii își dau tot timpul demisia, iar noi angajăm alte persoane sub nume false și cu documente măsluite, care atestă că au lucrat aici de ani de zile. Știi lucrul ăsta și-ți mulțumesc că-ți ții gura închisă. Dar crezi că, dacă te-aș angaja în felul ăsta, prietenii tăi de la Washington n-ar băga de seamă?

Băiatul clătină încet din cap.

— Crezi că dacă ai părăsi slujba lor ca să devii măturător, ei n-ar înțelege motivul tău?

Băiatul încuviință din cap.

— Ți-ar da drumul?

Băiatul clătină din cap. După un moment, rosti pe un ton de disperată uimire:

— Nu m-am gândit deloc la acest lucru, domnule Rearden. Am uitat de ei. Tot timpul m-am gândit dacă m-ați accepta sau nu și că singurul lucru care contează e hotărârea dumneavoastră.

— Știu.

— Și... este singurul lucru care contează, de fapt.

— Da, Non-Absolutule, așa este.

Gura băiatului zvâcni brusc într-un scurt zâmbet.

— Bănuiesc că sunt legat mai zdravăn decât oricare alt tâmpit...

— Da, nu poți face nimic acum, în afară de o cerere la Consiliul Unificării, solicitând permisiunea de a-ți schimba slujba. Eu o să sprijin cererea ta, dacă vrei să încerci, doar că nu cred c-or să ți-o aprobe. Nu cred c-or să te lase să lucrezi pentru mine.

- Nu. N-or să mă lase.

- Dacă o să faci suficiente manevre și o să minți suficient, s-ar putea să ți dea voie să te transferi la o slujbă privată, la vreo altă companie metalurgică.

— Nu! Nu vreau să mă duc nicăieri în altă parte! Nu vreau să plec de-aici!

Rămase cu privirea ațintită asupra vaporilor invizibili de ploaie de deasupra flacării furnalelor. După câteva clipe, rosti încet:

— Cred c-ar fi mai bine să stau la locul meu. Ar fi mai bine să continui să fiu un jefuitor-adjunct. Pe lângă asta, dacă aș pleca, Dumnezeu știe cu ce nemernic or să vă potcovească în locul meu!

Dădu să plece.

— Clocesc ei ceva, domnule Rearden. Nu știu despre ce e vorba, dar se pregătesc să vă pună ceva-n cârcă.

— Ce?

— Nu știu. Dar, în ultimele săptămâni au ținut sub observație fiecare deschizătură de-aici, fiecare abandonare a unui loc de muncă și și-au strecurat înăuntru oameni din gașca lor. Un ciudat gen de gașcă - niște bătăuși în toată regula, unii dintre ei aș jura că n-au mai pus niciodată piciorul într-o oțelărie. Am primit ordine să accept cât mai mulți „băieți de-ai noștri". Nu mi s-a spus de ce. Nu știu ce anume plănuiesc. Am încercat să-i trag de limbă, dar sunt extrem de rezervați în privința asta. Cred că nu mai au încredere în mine. Bănuiesc că mi-am pierdut abordarea adecvată. Tot ce știu e că se pregătesc să săvârșească ceva aici.

— Mulțumesc că m-ai avertizat.

— O să încerc din răsputeri să mai obțin informații în timp.

Se întoarse brusc pe călcâie și dădu să plece, dar se opri.

— Domnule Rearden, dacă ar fi fost la latitudinea dumneavoastră, m-ați fi angajat?

— Te-aș fi angajat, bucuros și pe loc.

— Mulțumesc, domnule Rearden, rosti el cu voce solemnă și joasă.

Rearden rămase privind după el, înțelegând, cu un sfâșietor zâmbet de milă, cu ce anume pleca ex-relativistul, ex-pragmatistul, ex-amoralistul.

***

În după-amiaza zilei de 11 septembrie, un fir de sârmă de cupru se rupse în Minnesota, oprind benzile transportoare ale unui elevator de siloz de la o mică gară de provincie a companiei Taggart Transcontinental.

Un șuvoi de boabe de grâu se deplasa pe autostrăzi, drumuri, cărările abandonate de provincie, golind mii de hectare de ogoare pe fragilele baraje ale stațiilor de cale ferată. Acesta se mișca zi și noapte, primele firicele devenind șuvoaie, apoi râuri, după aceea torente – mișcându-se cu camioane decrepite cu motoare tuberculoase, care-și dădeau duhul – în căruțe trase de scheletele ruginite ale cailor hămesiți – în care trase de boi – cu nervii și ultimul strop de energie ale oamenilor care trăiseră de-a lungul a doi ani de dezastru pentru triumfala recompensare a recoltei gigantice a acestei toamne, oameni care își peticiseră camioanele și căruțele cu sârmă, pături, frânghii și nopți albe, spre a le face să reziste și la această călătorie, ca să care grânele și să se prăbușească la destinație, dar să le acorde proprietarilor lor o șansă de supraviețuire.

În fiecare an, în acest anotimp, o altă activitate se declanșa pe întinsul țării, atrăgând vagoane din toate colțurile continentului către Divizia din Minnesota a companiei Taggart Transcontinental, zgomotul roților de tren precedând scârțâitul vagoanelor, asemenea unui ecou de înaintare riguros planificat, ordonat și cronometrat spre a face față potopului. Divizia din Minnesota se înecase pe parcursul anului, spre a reveni în mod violent la viață pentru săptămânile recoltei; paisprezece mii de vagoane de marfă se aglomerau în triajele ei în fiecare an; de această dată erau așteptate cincisprezece mii. Primele dintre trenurile cu grâne începuseră să direcționeze șuvoiul către înfometatele mori de făină, apoi brutării, apoi stomacuri ale națiunii – dar conta fiecare tren, vagon și elevator de siloz și nu exista minut sau centimetru de spațiu de irosit.

Eddie Willers observa chipul lui Dagny, în timp ce aceasta răsfoia fișele din dosarul ei de urgență; își putea da seama după expresia ei de conținutul fișei.

— Terminalul, rosti ea liniștit, închizând dosarul. Dă telefon la Terminalul de jos și spune-le să trimită jumătate din stocul lor de sârmă în Minnesota.

Eddie nu zise nimic și se supuse.

El nu spuse nimic, în dimineața în care depuse pe biroul ei o telegramă de la filiala Taggart din Washington, prin care era informată de directiva care, datorită cronicei penurii de cupru, ordona ca agenții guvernamentali să rechiziționeze toate minele de cupru și să le administreze în calitate de serviciu public.

— Ei bine, zise ea, lăsând să cadă telegrama în coșul de gunoi, pentru Montana ăsta-i sfârșitul.

Ea nu spuse nimic atunci când James Taggart o anunță că dădea ordin să întrerupă utilizarea vagoanelor-restaurant pe trenurile companiei Taggart.

— Nu ne mai putem permite acest lucru, explică el, întotdeauna am pierdut bani cu nenorocitele alea de vagoane-restaurant și nu avem de unde să facem rost de mâncare; când restaurantele se închid din cauză că nu sunt în stare să pună mâna pe câteva kilograme de carne de cal, cum se poate trage nădejde ca firmele de căi ferate să facă lucrul ăsta? În definitiv, de ce naiba trebuie noi să hrănim pasagerii? Au noroc dacă le oferim transport, ar călători și cu vagoane de transportat vite dacă ar fi nevoie, lasă-i să-și facă pachete cu mâncare, ce ne pasă nouă? – n-au alte trenuri pe care să le ia!

Telefonul de pe biroul ei devenise nu o voce a afacerii, ci o sirenă de alarmă pentru apelurile disperate de dezastru. „Domnișoară Taggart, nu mai avem sârmă de cupru!", „Cuie, domnișoară Taggart, cuie obișnuite, puteți spune cuiva să ne trimită o ladă de cuie?" „Puteți găsi niște vopsea, domnișoară Taggart, orice tip de vopsea rezistentă la apă?"

Dar un subsidiu de la Washington în valoare de treizeci de milioane de dolari fusese investit în Proiectul soia – o enormă suprafață în Louisiana, unde se cocea o recoltă de soia, așa cum fusese promovată și organizată de către Emma Chalmers, în scopul recondiționării obiceiurilor dietetice ale națiunii. Emma Chalmers, cunoscută mai bine sub numele de Kip's Ma, era o bătrână sociologă care colindase pe la Washington vreme de ani de zile, așa după cum alte femei de vârsta ei colindau barurile. Pentru un anumit motiv pe care nimeni nu-l putea defini, moartea fiului ei în catastrofa din tunel îi conferise la Washington aura martirajului, accentuată de recenta ei convertire la budism. „Soia este o plantă cu mult mai robustă, mai nutritivă și mai economică decât toate alimentele extravagante pe care dieta noastră

risipitoare, indulgentă cu sine ne-a condiționat s-o așteptăm", a spus Kip's Ma la radio; vocea ei a sunat mereu ca și cum ar fi căzut în picături, nu de apă, ci de maioneză.

„Soia constituie un excelent substitut pentru pâine, carne, cereale și cafea, iar dacă noi toți am fi obligați să adoptăm soia ca aliment de bază, ea ar rezolva criza alimentară națională și ar face posibilă hrănirea mai multor oameni. Cel mai măreț aliment pentru cel mai mare număr de oameni – acesta este sloganul meu. Într-o perioadă de disperată nevoie publică, este datoria noastră să ne sacrificăm gusturile somptuoase și să ne întoarcem la alimentația prosperității adaptându-ne la hrana simplă, sănătoasă pe baza căreia popoarele Orientului au supraviețuit într-o atât de nobilă manieră vreme de veacuri. Avem de învățat o grămadă de lucruri de la popoarele din Orient." „Țevi de cupru, domnișoară Taggart, ne puteți face rost de pe undeva de niște țevi de cupru?" implorau vocile la telefon. „Știfturi de șină, domnișoară Taggart!" „Șurubelnițe, domnișoară Taggart!" „Becuri, domnișoară Taggart, nu se mai găsesc becuri electrice pe o rază de două mile în jur!"

Dar cinci milioane de dolari erau cheltuiți de Biroul de Condiționare Morală pe Compania Populară de Operă, care călătorea prin țară, dând spectacole gratuit oamenilor care, cu o singură masă pe zi, nu-și puteau permite energia de a merge pe jos până la clădirea operei. Șapte milioane de dolari fuseseră acordate unui psiholog însărcinat cu un proiect de rezolvare a crizei mondiale prin cercetări în domeniul naturii dragostei fraterne. Zece milioane fuseseră acordate unui fabricant al unei noi brichete electronice pentru țigări, dar în magazinele țării nu existau țigări. Pe piață se găseau lanterne, dar nu găseau baterii; erau aparate de radio, dar nu se găseau lămpi; se găseau aparate de filmat, dar nu și peliculă. Producția de aeroplane fusese declarată „suspendată temporar". Călătoriile aeriene în scopuri personale fuseseră interzise și erau rezervate exclusiv misiunilor de „necesitate publică". Un industriaș care călătorea spre a-și salva fabrica nu era socotit ca având o necesitate publică și nu se putea urca la bordul unui avion; un funcționar care călătorea spre a strânge impozite era socotit și se putea îmbarca.

„Oamenii fură piulițe și buloane de la șinele de cale ferată, domnișoară Taggart, le fură noaptea, iar stocul nostru se epuizează, magazia divizei este goală, ce facem, domnișoară Taggart?"

Dar în Parcul Poporului din Washington era instalat un televizor cu imagine supercolor, cu un ecran de 1,50 metri, iar la Institutul de Stat pentru Știință era instalat un superciclotron pentru studierea razelor cosmice, care urma să fie finalizat în zece ani.

„Necazul cu lumea noastră modernă, declara doctorul Robert Stadler la radio, la ceremonia de inaugurare a construcției ciclotronului, este că prea mulți oameni gândesc prea mult. Este cauza tuturor fricilor și îndoielilor noastre curente. Niște cetățeni luminați ar trebui să abandoneze adularea superstițioasă a logicii și demodatul reazem al rațiunii. Așa după cum profanii lasă medicina în seama doctorilor, a electroniștilor și a inginerilor, la fel și oamenii care nu sunt calificați să gândească ar trebui să lase orice proces al gândirii pe seama experților și să aibă încredere în autoritatea superioară a acestora. Numai experții sunt capabili să înțeleagă descoperirile științei moderne, care au dovedit că gândul reprezintă o iluzie și că mintea este un mit."

„Această epocă de nefericiri reprezintă pedepsirea de către Dumnezeu a omului pentru păcatul de a se bizui pe mintea sa!" mârâiau vocile triumfătoare ale misticilor de orice gen și din orice sectă, în colțuri de stradă, în corturi leoarcă de ploaie, în temple ruinate. „Chinul acestei lumi constituie rezultatul încercării omului de a trăi în conformitate cu rațiunea! Aici v-au adus gândirea, logica și știința! Și nu va exista salvare până când oamenii nu vor realiza că mintea lor mortală este neputincioasă în a rezolva problemele lor și până când nu se vor întoarce la credință, credința în Dumnezeu, credința într-o autoritate superioară!"

Și confruntându-se cu ea zilnic, iată produsul final a tuturor lucrurilor, moștenitorul și controlorul de bilete – Cuffy Meigs, omul insensibil la gândire.

Cuffy Meigs se preumbla prin birourile companiei Taggart Transcontinental, îmbrăcat într-o tunică semimilitară și lovindu-și cu o servietă de piele strălucitoare jambierele de piele strălucitoare. Avea într-un buzunar un pistol automatic, iar în celălalt un picior de iepure.

Cuffy Meigs încerca să o evite; comportamentul lui era parțial dispreț, ca și cum ar fi considerat-o o idealistă lipsită de spirit practic, parțial respect superstițios, ca și cum ea ar fi posedat un fel de putere incomprehensibilă cu care el prefera să nu se încurce. Se comporta ca și cum prezența ei nu aparținea viziunii lui despre o companie de

căi ferate, și totuși ca și cum ar fi fost singura prezență pe care nu îndrăznea să o conteste.

În maniera lui de comportament față de Jim exista o nuanță de resentiment nerăbdător, ca și cum ar fi fost datoria lui Jim să aibă de-a face cu ea și să-l protejeze pe el; la fel după cum aștepta ca Jim să țină compania de căi ferate în bună rânduială și să-l lase pe el liber pentru activități de o natură mai practică, deci, tot așa se aștepta ca Jim să o țină sub control, ca parte din utilaj.

Dincolo de fereastra biroului ei, asemenea unui plasture lipit pe o rană a cerului, pagina calendarului atârna goală în distanță. Calendarul nu fusese niciodată reparat după noaptea în care Francisco își luase rămas-bun. Oficialii care se năpustiseră în turn în noaptea aceea opriseră imediat motorul, smulgând pelicula de film din proiector. Descoperiră micul pătrat al mesajului lui Francisco, lipit de banda de zile numerotate, dar cele trei comisii care încă investighează cazul nu au aflat niciodată cine anume îl lipise acolo, cine intrase în camera încuiată, când și în ce mod. În așteptarea rezultatului eforturilor lor, pagina atârna nescrisă și nemișcată deasupra orașului.

Era goală în după-amiaza zilei de 14 septembrie, atunci când în biroul ei sună telefonul.

— E cineva din Minnesota, rosti vocea secretarei ei.

Îi comunicase secretarei că va răspunde la toate telefoanele de acest tip. Erau telefoane care cereau ajutor și singurele ei surse de informații. Într-o perioadă în care vocile funcționarilor de căi ferate nu emiteau decât sunete menite să evite comunicarea, vocile oamenilor fără nume reprezentau ultima ei legătură cu sistemul, ultimele scântei de rațiune și de chinuită onestitate care sclipeau intermitent de-a lungul șinelor companiei Taggart.

— Domnișoară Taggart, nu se cade să vă sun eu, dar nimeni altcineva n-o va face, zise vocea care veni pe fir; de această dată, vocea părea tânără și prea calmă.

Într-o zi, două, aici o să aibă loc un dezastru, ceva ce nu au mai văzut, și n-or să fie în stare să-l mai ascundă, doar că va fi prea târziu atunci și probabil că e deja prea târziu.

— Ce s-a-ntâmplat? Cine sunteți?

— Unul dintre salariații dumneavoastră de la Divizia Minnesota, domnișoară Taggart. Într-o zi, două, trenurile nu vor mai circula de

aici și știți ce înseamnă acest lucru în toiul recoltei. În toiul celei mai mari recolte pe care am avut-o vreodată. Or să se oprească pentru că nu avem vagoane. Anul acesta nu ni s-au trimis vagoane de marfă pentru cereale.

— Ce-ați spus?

Avea senzația că se scurgeau minute întregi între cuvintele vocii nefirești care nu părea deloc a fi a ei.

— Vagoanele nu au fost trimise. Până în momentul acesta, ar fi trebuit să fie aici cincisprezece mii de vagoane. Din câte am putut afla, nu avem decât aproximativ opt mii. De o săptămână sun la Administrația Diviziei. Mi-au spus să nu-mi fac griji. Ultima oară mi-au zis să-mi văd naibii de treaba mea. Toate șoproanele, silozurile, depozitele și sălile de dans de-a lungul liniei sunt pline cu grâu. La silozurile Sherman, pe drum este, în așteptare, o coadă formată din camioane și căruțe ale fermierilor lungă de două mile. La Gara Lakewood, piața din față geme de oameni și așa a fost în ultimele trei zile. Ne tot spun că e ceva temporar și că o să ne revenim complet. N-o să fie așa. Nu vine niciun vagon. Am sunat la toți la care puteam. Îmi dau seama, după felul în care îmi răspund. Sunt la curent, dar niciunul dintre ei nu vrea să recunoască. Le e frică să se miște, să vorbească, să întrebe sau să răspundă. Nu se gândesc decât la cine anume va fi făcut vinovat atunci când această recoltă va putrezi aici, în jurul gărilor – și nu la cine poate să pună treaba în mișcare. Poate că nimeni nu poate acum. Poate că nu se mai poate face nimic. Dar mi-am zis că dumneavoastră sunteți singura persoană care va dori să știe și că cineva trebuie să vă spună.

— Eu..., făcu ea un efort să respire. Înțeleg... Cum vă numiți?

— Numele meu nu contează. Când voi închide telefonul, voi fi devenit un dezertor. Nu vreau să stau aici să văd cum se întâmplă acest lucru. Nu mai vreau nimic din toate acestea. Vă urez succes, domnișoară Taggart.

Auzi telefonul închizându-se.

— Mulțumesc, rosti ea în receptorul tăcut.

Remarcă din nou biroul din jurul ei și își permise să simtă abia a doua zi, la prânz. Rămase în picioare în mijlocul biroului, petrecându-și degetele țepene și răschirate printr-o șuviță de păr, dându-și-o la o parte de pe față, iar pentru o clipă se întrebă unde se află și ce lucru de

necrezut se petrecuse în ultimele 24 de ore. Ceea ce simțea se numea groază și realiză că o simțise chiar de la primele cuvinte ale bărbatului de la telefon, doar că nu fusese timp să-și dea seama de aceasta.

Nu era mult ceea ce rămăsese în mintea ei în ultimele 24 de ore, doar frânturi disparate, legate între ele de singura constantă care le făcuse posibile – de fețele blânde, vagi ale oamenilor care se luptau să ascundă de ei înșiși faptul că știau răspunsurile la întrebările pe care le punea ea.

Din momentul în care i s-a spus că administratorul Departamentului de Întreținere a Vagoanelor era plecat din oraș de o săptămână și că nu lăsase o adresă la care să poată fi găsit, ea își dădu seama că raportul bărbatului din Minnesota era adevărat. Apoi apărură fețele asistenților de la Departamentul de Întreținere a Vagoanelor, care nici nu infirmau, nici nu confirmau raportul, ci îi tot arătau hârtii, ordine, formulare, fișe de dosar care conțineau cuvinte în limba engleză, dar n-aveau nicio legătură cu faptele inteligibile. „Au fost trimise în Minnesota vagoanele de marfă?" „Formularul 357W este completat în mod detaliat, așa cum cere biroul Coordonatorului, în conformitate cu instrucțiunile revizorului și cu Directiva 11-493." „Au fost trimise în Minnesota vagoanele de marfă?" „Intrările pe lunile august și septembrie au fost procesate de către..." „Au fost trimise în Minnesota vagoanele de marfă?" „Dosarele mele indică locațiile vagoanelor de marfă, în funcție de stat, dată, clasificare și..." „Știți dacă au fost trimise în Minnesota vagoanele de marfă?" „În conformitate cu mișcarea interstatală a vagoanelor de marfă, v-aș sugera să consultați dosarele domnului Benson și ale..."

Nu era nimic de aflat din dosare. Existau intrări efectuate cu grijă, fiecare trimițând către patru înțelesuri posibile, cu referințe care trimiteau către referințe care trimiteau către o referință finală care lipsea din dosare. Nu-i luă mult timp să descopere că vagoanele nu fuseseră trimise în Minnesota și că ordinul venise de la Cuffy Meigs, dar cine fusese cel care îl executase, cine fusese cel care încurcase pista, ce pași fuseseră făcuți de către persoana complezentă pentru a păstra aparența unei operațiuni normale fără niciun risc, fără măcar un strigăt de protest care să atragă atenția unui om mai curajos, cine anume falsificase rapoartele și unde anume plecaseră vagoanele, părea, la prima vedere, un lucru imposibil de aflat.

Pe parcursul orelor nopții aceleia – în vreme ce o echipă mică și disperată aflată sub comanda lui Eddie Willers suna încontinuu la fiecare punct de divizie, depozit, șantier, gară, linie ferată terminus sau linie secundară a companiei Taggart Transcontinental pentru fiecare vagon de marfă ce se găsea sau se putea găsi, ordonându-le să descarce, să arunce, să azvârle totul și să pornească pe dată către Minnesota, în timp ce sunau încontinuu la șantierele, gările și șefii fiecărei linii de cale ferată încă existentă pe jumătate, aflată oriunde pe întinsul țării, implorând vagoane pentru Minnesota – ea își asumă sarcina de a lua urma destinației vagoanelor de marfă care dispăruseră.

Se plimbă de la directorii de căi ferate la tranportatorii bogați, și de la acolo la Washington, apoi din nou la căile ferate – cu taxiul, cu telefonul, cu telegrama – urmărind o cale presărată cu indicii pe jumătate spuse. Drumul se apropia de capătul lui când auzi vocea pițigăiată a unei femei care lucra în cadrul relațiilor cu publicul, care rosti cu iritare: „Ei bine, la urma urmei, e o problemă de opinie dacă grâul este esențial pentru bunăstarea unei națiuni; există cei cu vederi mai progresiste care au sentimentul că soia are, poate, o valoare mult mai mare" – apoi, pe la prânz, rămase în picioare în mijlocul biroului ei, realizând că vagoanele de marfă menite grâului din Minnesota fuseseră trimise, în schimb, să care soia din bălțile Louisianei, în cadrul proiectului lui Kip's Ma.

Prima relatare despre dezastrul din Minnesota apăru în ziare trei zile mai târziu. Se menționa că fermierii care așteptaseră pe străzile din Lakewood vreme de șase zile, fără a avea un loc în care să depoziteze grâul, fără trenuri care să-l transporte, demolaseră clădirea tribunalului din localitate, locuința primarului și clădirea gării. Apoi, relatările dispăruseră brusc, iar ziarele păstrară tăcerea, apoi începură să tipărească sfaturi care îndemnau lumea să nu creadă zvonurile nepatriotice.

În timp ce morile și piețele de grâu urlau la telefon și prin telegrame, trimițând apeluri la New York și delegații la Washington, în vreme ce convoaie de vagoane de marfă din diverse colțuri ale continentului se târau aidoma unor omizi ruginite de-a lungul hărții către Minnesota, grâul și speranța țării așteptau să piară de-a lungul unei linii ferate pustii, sub luminile verzi neschimbate, cu semnale care dădeau liber la circulație unor trenuri care nu se aflau acolo.

La pupitrul de comunicații al companiei Taggart Transcontinental, o mică echipă cerea încontinuu vagoane de marfă, repetând, asemenea unui vapor care se scufundă, un SOS, care rămânea neauzit. Existau vagoane de marfă ținute încărcate cu lunile în șantierele companiilor deținute de către prietenii samsarilor de tracțiune, care ignorau cererile disperate de descărcare a vagoanelor și de eliberare a lor. „Puteți să-i spuneți companiei ăleia de căi ferate să...", urmat de cuvinte netransmisibile, reprezenta mesajul lui Smather Brothers din Arizona, ca răspuns la SOS-ul din New York.

În Minnesota, luau vagoane de pe fiecare linie secundară, din Mesabi Range, din minele lui Paul Larkin, unde vagoanele așteptaseră niște picurări de fier. Turnau grâu în vagoane de minereu, în vagoane de cărbune, în vagoane de vite cu pereți de lemn care împrăștiau fine dâre aurii de-a lungul șinelor atunci când zdrăngăneau. Turnau grâu în vagoanele de pasageri, peste scaune, dispozitive de prindere și plase de bagaje, spre a-l trimite, a-l pune în mișcare, chiar dacă se mișcau ajungând în șanțurile de lângă șine atunci când arcurile de amortizare se rupeau brusc, în exploziile declanșate de furcile de osie care ardeau.

Se luptau pentru mișcare, pentru mișcare fără a se sinchisi de destinație, pentru mișcare ca atare, asemenea unui paralitic aflat după un atac vascular cerebral, care se luptă prin zvâcniri la întâmplare, țepene, lipsite de încredere, până când își dă seama că mișcarea devine dintr-odată imposibilă. Nu existau alte companii de căi ferate. James Taggart le nimicise; pe lacuri nu erau vapoare: Paul Larkin le distrusese. Nu existau decât o singură linie de cale ferată și o rețea de rute principale părăsite.

Camioanele și căruțele fermierilor în așteptare începuseră să se prelingă orbește pe drumuri, fără hărți, fără combustibil, fără nutreț pentru animale – îndreptându-se înspre sud, înspre sud către arătările morilor de grâu care îi așteptau pe undeva, fără a avea vreo idee despre distanțe, dar conștienți de moartea din urma lor – mișcându-se, spre a se prăbuși pe drumuri, în șanțuri, în spărturile podurilor putrede. Un fermier a fost găsit la o jumătate de milă la sud față de epava camionului său, zăcând mort, cu fața în jos, ținând încă un sac de grâu pe umeri. Apoi peste preriile din Minnesta se dezlănțuiră norii de ploaie; ploaia putrezi grâul acolo unde era depozitat în așteptare în

gări; distruse grămezile împrăștiate de-a lungul drumurilor, îngropând în sol boabele aurii.

Oamenii din Washington fură ultimii pe care îi cuprinse panica. Ei urmăreau, nu știrile din Minnesota, ci echilibrul precar al prieteniilor și obligațiilor lor; cântăreau nu soarta recoltei, ci rezultatul imposibil de cunoscut al emoțiilor impredictibile ale nechibzuiților oameni care beneficiază de puteri nelimitate. Așteptau, evitau toate apelurile, declarau: „Oh, e ridicol, nu există niciun motiv de îngrijorare! Oamenii ăia de la compania Taggart au transportat întotdeauna grâul conform graficului, or să găsească ei o modalitate de a-l transporta!"

Apoi, când Directorul General al Statului din Minnesota trimise la Washington o solicitare de asistență din partea Armatei pe fondul revoltelor pe care el nu era capabil să le țină sub control, în două ore își înșiră trei directive, care opreau toate trenurile din țară, rechiziționând toate vagoanele spre a se îndrepta în viteză către Minnesota.

Un ordin semnat de Wesley Mouch solicita eliberarea imediată a vagoanelor de marfă ținute în slujba lui Kip's Ma. Dar era deja prea târziu. Vagoanele de marfă se aflau în California, unde soia fusese trimisă unei întreprinderi progresiste alcătuite din sociologi care predicau cultul austerității orientale și din oameni de afaceri care înainte se ocupau cu afaceri necinstite.

În Minnesota, fermierii dădeau foc propriilor ferme, dărâmau silozurile și clădirile funcționarilor locali, luptau de-a lungul căii ferate, unii vrând s-o smulgă, alții s-o protejeze cu prețul vieții lor, și, fără alt scop decât violența, mureau pe străzile orașelor eviscerate și în șanțurile tăcute ale unei nopți fără drum.

Apoi era doar duhoarea acră a grâului care putrezea în mormane pe jumătate fumegânde – câteva coloane de fum se înălțau de pe câmpii, ridicându-se drepte și nemișcate în aer deasupra ruinelor înnegrite și, într-o clădire de birouri din Pennsylvania, Hank Rearden ședea la biroul lui, privind o listă de persoane care dăduseră faliment: erau fabricanții de utilaj agricol, care nu puteau fi plătiți și nu aveau posibilitatea de a-l plăti pe el.

Recolta de soia nu a ajuns pe piețele țării: fusese culeasă prematur, era acoperită cu pământ îngrășat și improprie pentru consum.

***

În noaptea de 15 octombrie, un fir de sârmă de cupru se rupse în New York City, într-un turn de control subteran de la Terminalul Taggart, oprind luminile semnalelor.

A fost doar o fisură pe un fir, dar aceasta produse un scurtcircuit în sistemul de protecție a traficului, iar semnalele de mișcare sau de pericol dispărură de pe panourile turnurilor de control și dintre șinele multiple. Lentilele roșii și verzi rămaseră roșii și verzi, nu cu radiația vie a vederii, ci cu căutătura neînsufletită a unor ochi de sticlă. La marginea orașului, un ciorchine de trenuri se adunau la intrarea către tunelurile terminalului și se făceau tot mai multe cu fiecare minut de nemișcare, asemenea sângelui zăgăzuit de un cheag înăuntrul unei vene, incapabil să năvălească în cămărușele inimii.

În noaptea aceea, Dagny ședea la o masă într-o sufragerie privată a hotelului Wayne-Falkland. Ceara lumânărilor se scurgea pe cameliile albe și pe frunzele de dafin de la baza sfeșnicelor de argint, calcule matematice erau desenate pe damascul feței de masă, iar un muc de trabuc plutea într-un bol de clătit mâinile. Cei șase oameni în smochinguri, care se aflau în fața ei, erau Wesley Mouch, Eugene Lawson, Dr. Floyd Ferris, Clem Weatherby, James Taggart și Cuffy Meigs.

— De ce? întrebase ea, atunci când Jim îi spusese că trebuie să participe la acea cină.

— Păi... pentru că săptămâna viitoare trebuie să se întrunească Comitetul nostru de Directori.

— Și?

— Te interesează ce anume se va decide în legătură cu Linia noastră Minnesota, nu-i așa?

— Asta o să se hotărască la întrunirea Comitetului?

— Păi, nu tocmai.

— O să se hotărască la cina asta?

— Nu tocmai, dar... oh, de ce trebuie să fii tot timpul atât de precisă? Nimic nu este precis. Pe lângă asta, am insistat eu să vii.

— De ce?

— Nu-i sufficient lucrul ăsta?

Nu întrebase din ce motiv bărbații aceia găseau de cuviință să ia toate hotărârile lor cruciale în cadrul unor petreceri de acest gen; știa

că asta făceau. Știa că în spatele pretenției zornăitoare a sesiunilor lor de consiliu, al întrunirilor de comitet și al dezbaterilor de masă, hotărârile erau luate dinainte, într-o furișă lipsă de formalitate, la prânzuri, cine sau baruri, și cu cât era mai serioasă problema, cu atât mai neoficială era metoda de a o rezolva. Era prima dată când o invitaseră pe ea, intrusul, inamicul, la una dintre sesiunile lor secrete; era, își spuse ea, o recunoaștere a faptului că aveau nevoie de ea și, poate, primul pas al predării lor; era o șansă pe care nu putea s-o rateze.

Dar stând la lumina lumânărilor din sufragerie, avu certitudinea că nu avea nicio șansă; se simțea, în mod neliniștit, incapabilă să accepte acea siguranță, din cauza faptului că nu putea sesiza motivul său, și totuși ezită, într-o manieră letargică, să facă vreo investigație.

„Așa după cum cred, veți accepta, domnișoară Taggart, că acum nu pare să mai existe o justificare economică pentru continuarea existenței unei linii de cale ferată în Minnesota, ceea ce..." „Și chiar și domnișoara Taggart va fi de acord, sunt sigur, că par a fi indicate anumite restrângeri temporare, până când..." „Nimeni, nici măcar domnișoara Taggart, nu va nega că există momente în care e necesar să sacrificăm părți de dragul întregului..." În timp ce asculta pomenirile numelui ei aruncate în conversație la intervale de jumătate de oră, fiind azvârlite neatent, ochii vorbitorului neprivind niciodată în direcția ei, ea se întreba care era motivul ce i-a făcut pe ei să dorească ca și ea să fie de față. Nu era o încercare de a o amăgi să creadă că o consultau, ci ceva mai grav: o încercare de a se amăgi pe ei înșiși să creadă că ea a fost de acord. Îi puneau întrebări și o întrerupeau înainte ca ea să fi terminat prima propoziție a răspunsului. Păreau a dori aprobarea ei, fără a trebui să știe dacă ea aproba sau nu.

O formă crud-copilărească de autoamăgire îi determinase a alege să confere acestei ocazii decorul de bun-gust al unei cine formale. Se comportau ca și cum nădăjduiau să câștige, din obiectele de grațios lux, puterea și onoarea al căror produs și simbol fuseseră odinioară acele obiecte – se comportau, își zise ea, asemenea acelor sălbatici care devorează corpul unui adversar în speranța de a dobândi puterea și virtutea sa.

Ea regretă că era îmbrăcată așa cum era.

— E ceva formal, îi spusese Jim, dar nu exagera... vreau să spun, să nu pari prea bogată... oamenii de afaceri ar trebui să evite orice

aparență de aroganță în ziua de azi... nu se pune problema să aibă o înfățișare ponosită, dar dacă ai putea sugera... mă rog, umilința... le-ar face plăcere, înțelegi, le-ar da senzația că ei sunt importanți.

— Serios? spuse ea, făcând stânga-mprejur și plecând.

Purta o rochie neagră care părea a fi nimic mai mult decât o bucată de stofă petrecută peste sâni și care cădea la picioare în faldurile moi ale unei tunici grecești; era făcută din satin, un satin atât de lejer și de fin, încât ar fi putut servi drept material pentru o cămașă de noapte. Distincția țesăturii, care făcea ape atunci când se mișca, o făcea să pară ca și cum lumina din încăperea în care intra era proprietatea ei personală, obedientă, cu sensibilitate la mișcările trupului ei, învăluind-o într-o pânză de aureolă mai bogată decât textura brocartului, subliniind fragilitatea docilă a figurii ei, conferindu-i un aer de o eleganță atât de naturală, încât își putea permite să fie informală la modul batjocoritor. Purta o singură bijuterie, o agrafă de diamante la marginea decolteului, care sclipea tot timpul odată cu imperceptibila mișcare a respirației ei, asemenea unui transformator care convertește licărirea în foc, făcându-i pe ceilalți să fie conștienți nu de pietrele prețioase, ci de pulsația de viață din spatele lor; strălucea asemenea unei decorații militare, asemenea bogăției purtate cu distincție de onoare. Nu purta vreo altă podoabă, doar o capă de catifea neagră, mai patriciană, la modul arogant, ostentativ, decât orice blană de samur.

Regreta acum, în timp ce-i privea pe bărbații din fața ei; simțea stânjenitoarea vină a lipsei de noimă, ca și cum ar fi încercat să sfideze niște figuri de ceară. Văzu în ochii lor un resentiment lipsit de rațiune și o dâră din privirea pofticioasă lipsită de viață, asexuată, obscenă cu care bărbații se uită la un poster care face reclamă unui teatru de varietăți.

— Este o mare responsabilitate, rosti Eugene Lawson, faptul de a avea puterea de viață și de moarte asupra a mii de oameni și de a-i sacrifica atunci când e necesar, dar trebuie să avem curajul de a face acest lucru.

Buzele lui moi părură a se schimonosi într-un zâmbet.

— Singurii factori de luat în considerare sunt suprafața de pământ și cifra populației, zise doctorul Ferris cu o voce statistică, suflând rotocoale de fum în tavan. Având în vedere faptul că nu mai există posibilitatea de a păstra atât Linia Minnesota, cât și traficul transcontinental al acestei companii de căi ferate, trebuie ales între Minnesota și acele state aflate la vest de Munții Stâncoși, care au fost izolate prin

prăbușirea Tunelului Taggart, precum și statele învecinate Montana, Idaho, Oregon, ceea ce înseamnă, practic, întregul Nord-Vest. Atunci când calculezi suprafața și numărul de capete în ambele zone, e clar că ar trebui să evităm Minnesota, în loc să renunțăm la liniile noastre de comunicare pe întinderea unei treimi de continent.

— N-o să renunț la continent, rosti Wesley Mouch, cu glas ofensat și încăpățânat, uitându-se în jos, cu privirea fixă, la farfuria sa cu înghețată.

Ea se gândea la Mesabi Range, ultima dintre sursele majore de minereu de fier, se gândea la fermierii din Minnesota, atâția câți mai rămăseseră, cei mai buni producători de grâu din țară – se gândea că sfârșitul Minnesotei va însemna sfârșitul și pentru Wisconsin, apoi pentru Michigan, apoi pentru Illinois – vedea respirația roșie a fabricilor care mureau în Estul industrial pe fundalul milelor pustii de nisipuri vestice, pășuni sălbăticite, ferme abandonate.

— Cifrele indică, spuse domnul Weatherby cu afectare, că pare a fi imposibilă continuarea întreținerii ambelor zone. Șinele de cale ferată și utilajele uneia trebuie demontate pentru a oferi celeilalte material pentru întreținere.

Ea observă că Clem Weatherby, expertul lor tehnic în căile ferate, era persoana din rândul lor cu cea mai mică influență, iar Cuffy Meigs – cu cea mai mare.

Cuffy Meigs ședea prăvălit în scaunul lui, cu o privire superioară de toleranță pentru jocul lor de-a pierde timpul cu discuții. Vorbea puțin, dar atunci când o făcea, vorbea scurt și decisiv, cu un rânjet disprețuitor: „Las-o mai moale, Jimmy!" sau „Tâmpenii, Wes, vorbești ca să n-adormi!" Ea observă că nici Jim, nici Mouch nu se supărau. Păreau a primi bine autoritatea siguranței lui; îl acceptau ca stăpân.

— Trebuie să fim practici, spunea tot timpul doctorul Ferris. Trebuie să fim științifici.

— Am nevoie de economia țării în ansamblu, repeta Wesley Mouch. Am nevoie de producția unei națiuni.

— Vorbiți despre economie? Sau despre producție? întreba ea atunci când vocea ei rece, măsurată, era capabilă să se facă auzită. Dacă este așa, atunci dați-ne posibilitatea de a acționa spre a salva statele din Est. Asta-i tot ceea ce a mai rămas din țară – și din lume. Dacă ne lăsați să salvăm asta, o să avem o șansă de a reconstrui restul. Dacă

nu, e sfârșitul. Lăsați ca Atlantic Southern să se ocupe de traficul transcontinental, atâta cât există. Lăsați companiile de căi ferate locale să se ocupe de Nord-Vest. Apoi lăsați Taggart Transcontinental să renunțe la orice altceva – da, la orice altceva – și să ne dedicăm toate resursele, utilajele și șinele de cale ferată traficului statelor din Est. Lăsați-ne să ne restrângem la dimensiunile începuturilor acestei țări, dar haideți să respectăm acele începuturi. Nu vom opera trenuri la vest de Missouri. Vom deveni o companie de căi ferate locală – compania locală a Estului industrial. Haideți să ne salvăm industriile. Nu mai e nimic de salvat în Vest. Agricultura poate fi făcută vreme de secole cu muncă manuală și cu care cu boi. Dar, dacă veți distruge ultimele întreprinderi industriale ale acestei țări, secole de efort nu vor fi în stare să le refacă sau să adune puterea economică de a înjgheba un început. Cum anume vă așteptați ca industriile noastre sau căile ferate să supraviețuiască fără oțel? Cum anume vă așteptați să se producă oțel dacă tăiați aprovizionarea cu minereu de fier? Salvați Minnesota, ce-a mai rămas din ea. Țara? N-o să aveți nicio țară de salvat, dacă pier industriile. Poți sacrifica un braț sau un picior. Nu poți salva un organism sacrificându-i inima și creierul. Salvați industriile noastre. Salvați Minnesota. Salvați Coasta de Est.

Degeaba. Spusese acest lucru de multe ori, cu multe detalii, statistici, cifre, dovezi, atâtea câte putea stoarce din mintea ei obosită și câte putea supune evazivei lor ascultări. Fără rezultat. Ei nici nu respingeau, nici nu erau de acord; părea ca și cum argumentele ei nu erau la obiect. În răspunsurile lor exista un sunet de emfază ascunsă, ca și cum i-ar fi dat o explicație, dar într-un cod la care ea nu avea acces.

— În California sunt probleme, rosti Wesley Mouch posac. Legislația statului lor a acționat foarte nervos. Se vorbește de secesiunea de Uniune.

— Oregon este invadat de bande de dezertori, rosti Clem Weatherby cu precauție. Au omorât doi perceptori în ultimele trei luni.

— Importanța industriei pentru o civilizație a fost mult supralicitată, rosti doctorul Ferris visător. Ceea ce se cunoaște acum sub numele de India a existat de veacuri fără niciun fel de dezvoltare industrială.

— Oamenii se pot descurca cu mai puține dispozitive materiale și cu o disciplină mai strictă a privațiunilor, spuse Eugene Lawson nerăbdător. Ar fi bine pentru ei.

— Oh, la naiba, o să lăsați dama asta să vă convingă să pierdeți printre degete cea mai bogată țară din lume? rosti Cuffy Meigs, sărind în picioare. E un moment foarte bun să renunți la un întreg continent – și în schimbul a ce? Pentru un stătuleț nesemnificativ care e, oricum, complet sleit! Eu zic să renunțăm la Minnesota, dar să ne ținem de plasa noastră transcontinentală. Având în vedere tulburările și revoltele de peste tot, nu veți fi în stare să țineți lumea în frâu decât dacă aveți transport – transport de trupe – decât dacă vă țineți soldații la distanță de câteva zile de orice punct de pe continenent. Nu-i momentul să ne restrângem. Nu vă lăsați cuprinși de panică, ascultând vorbele astea. Aveți țara în buzunar. Țineți-o acolo.

— Pe termen lung, începu Mouch nesigur.

— Pe termen lung, o să fim cu toții morți, îl repezi Cuffy Meigs.

Se plimbă prin cameră nervos.

— Restrângere, pe naiba! Există o grămadă de resturi rămase în California și Oregon și în toate locurile acelea. M-am gândit: ar trebui să ne gândim să ne extindem – după felul în care se prezintă situația, nimeni nu ne poate opri, suntem liberi să luăm... Mexicul și Canada, poate, ar trebui să fie o treabă ușoară.

Apoi, ea își dădu seama de răspuns; realiză premisa secretă dindărătul cuvintelor lor. În ciuda zgomotoasei lor devoțiuni față de epoca științei, a jargonului lor tehnologic la modul isteric, a ciclotroanelor, a razelor lor sonore, acești oameni erau propulsați nu de către imaginea orizontului industrial, ci de viziunea unui rajah din India, gras, neigienic, privind cu indolentă stupoare, cu privirea goală, dintre straturile de carne, fără a avea altceva de făcut decât să prefire printre degete pietre prețioase și, din când în când, să vâre cuțitul în trupul unei creaturi înfometate, cocoșate de muncă, devorate de germeni, pentru a solicita câteva boabe din orezul creaturii, apoi pretinzând de la sute de milioane de atari creaturi și lăsând apoi ca boabele de orez să se unească în pietre prețioase.

Ea își spuse că producția industrială reprezenta o valoare care nu trebuia pusă de nimeni sub semnul întrebării; își spuse că imboldul acestor oameni de a expropria fabricile altora constituia recunoașterea valorii fabricilor. Ea, născută din revoluția industrială, nu concepea, uitase, împreună cu poveștile despre astrologie și alchimie, faptul că acești oameni realizau în sufletele lor secrete, furtive, realizau nu prin

intermediul gândirii, ci al acelui noroi fără nume pe care îl denumeau instinctele și emoțiile lor: că atâta vreme cât oamenii se luptă să rămână în viață, ei nu vor produce niciodată atât de puțin încât omul cu bâta să nu fie în stare să ia și să le lase și lor încă mai puțin, cu condiția ca milioane ca ei să vrea să se supună, că, cu cât e mai grea truda lor și mai mic câștigul, cu atât e mai supusă fibra spiritului lor, că oamenii care trăiesc acționând manete pe un panou electric nu sunt ușor de condus, dar oamenii care își câștigă traiul săpând în țărână cu degetele goale sunt, că baronul feudal nu a avut nevoie de fabrici electronice spre a-și bea mințile în pocale bătute cu nestemate, la fel ca și rajahii Statului Poporului India.

Ea își dădu seama ce anume doreau ei și către ce anume îi conduceau „instinctele" lor, pe care ei le numeau inexplicabile. Ea văzu că Eugene Lawson, caritabilul, se desfăta cu perspectiva înfometării oamenilor, iar doctorul Ferris, omul de știință, visa la ziua în care oamenii se vor întoarce la plugul manual.

Incredulitatea și indiferența reprezentau singura ei reacție: incredulitate, pentru că nu putea concepe ce anume ar putea duce ființele umane într-o asemenea stare, indiferență, pentru că nu îi mai putea considera drept ființe umane pe cei care ajunseseră în această stare. Ei continuară să discute, dar ea nu mai era capabilă să vorbească sau să asculte. Se surprinse simțind că singura ei dorință era aceea de a ajunge acasă și de a adormi.

— Domnișoară Taggart, zise o voce rațională la modul politicos, ușor îngrijorată – și, ridicându-și capul, văzu figura amabilă a unui chelner –, la telefon este directorul adjunct de la Terminalul Taggart, cerând permisiunea de a vorbi de îndată cu dumneavoastră. Spune că e ceva urgent.

Fu o ușurare să sară în picioare și să părăsească încăperea, chiar și numai pentru a răspunde la un apel telefonic anunțând un nou dezastru. Fu o ușurare să audă glasul directorului adjunct, chiar dacă spunea:

— Sistemul de protecție nu mai funcționează, domnișoară Taggart. Semnalele sunt moarte. Sunt opt trenuri care vin, ținute în așteptare, și șase care pleacă. Nu le putem deplasa în sau din tunel, nu-l putem găsi pe inginerul-șef, nu putem localiza întreruperea de circuit, nu avem sârmă de cupru pentru reparații, nu știm ce-i de făcut, nu...

— Cobor imediat, replică ea, punând receptorul în furcă.

Grăbindu-se spre ascensor, apoi pe jumătate fugind prin maiestuosul hol de recepție al hotelului Wayne-Falkland, se simți revenind la viață la chemarea posibilităților de acțiune.

Taxiurile erau rare, în aceste zile, și nu apăru niciunul la fluierul portarului. Ea porni rapid pe stradă, uitând cu ce e îmbrăcată, întrebându-se din ce motiv atingerea vântului părea atât de rece și de apropiată de piele.

Cu gândul la Terminalul din față, fu uimită de frumusețea unei neașteptate priveliști: văzu figura suplă a unei femei care venea rapid în întâmpinarea ei, raza felinarului stradal bătând în părul ei lucios, pe brațele ei goale, pe o capă neagră învolburată și pe flacăra unui diamant de la pieptul ei, având în urmă lungul și pustiul coridor al unei străzi a orașului, cu zgârie-nori desenați de răzlețe puncte de lumină. Realiză cu o clipă prea târziu că ceea ce vedea reprezenta propria-i reflexie pe oglinda laterală a unei florării: simțise încântarea întregului context căruia îi aparținea acea imagine și orașul. Apoi simți o împunsătură de nefericită singurătate: o singurătate cu mult mai amplă decât lărgimea unei străzi pustii și o împunsătură de furie pe ea însăși, pe contrastul absurd dintre felul în care arăta ea și contextul acestei nopți și epoci.

Văzu un taxi făcând colțul pe stradă, îi făcu semn cu mâna și sări în el, închizând cu putere portiera, pe fondul unei senzații pe care nădăjduia s-o lase în urma ei, pe trotuarul pustiu de lângă fereastra florăriei. Dar își dădea seama – cu autoironie, cu amărăciune, cu alean – că această senzație era sentimentul de așteptare pe care îl avusese la primul bal și în acele rare momente în care dorise ca frumusețea exterioară a existenței să se potrivească cu splendoarea ei lăuntrică. Ce moment mi-am găsit să mă gândesc la asta! își spuse în batjocură – nu acum! își strigă mânioasă – dar o voce tristă o tot întreba încet pe fundalul sonor al zgomotului roților mașinii: Tu, care ai crezut că trebuie să trăiești pentru fericirea ta, ce ți-a mai rămas din ea? – ce anume câștigi din lupta ta? – da! recunoaște cinstit: ce anume ai de câștigat din asta? – sau devii unul dintre acei altruiști abjecți care nu mai au răspuns la întrebare? Nu acum! – își dădu ordin, în timp ce strălucitoarea intrare de la Terminalul Taggart sclipi în dreptunghiul parbrizului taxiului.

Oamenii din biroul directorului Terminalului erau asemenea unor semnale stinse, ca și cum și aici ar fi fost un circuit întrerupt și n-ar

fi existat curent vital care să-i pună în mișcare. O priveau cu un soi de pasivitate neînsuflețită, ca și cum n-ar fi contat dacă ea i-ar lăsa să rămână nemișcați sau ar acționa un buton care să-i pună în mișcare.

Directorul Terminalului era absent. Inginerul-șef nu putea fi găsit; fusese văzut ultima dată la Terminal cu două ore în urmă. Directorul adjunct își epuizase puterea de inițiativă prin faptul de a se fi oferit să-i telefoneze. Ceilalți nu se oferiră să facă nimic. Inginerul de semnal era un bărbat cu o înfățișare de licean, în jur de treizeci de ani, care spunea tot timpul, într-o manieră agresivă:

— Dar lucrul acesta nu s-a mai întâmplat niciodată, domnișoară Taggart! Sistemul de protecție n-a mai căzut niciodată. Nu poate să cadă. Noi ne știm meseria, putem avea grijă de el cât se poate de bine, dar nu și în cazul în care se produce o întrerupere atunci când nu trebuie!

Ea nu își dădu seama dacă dispecerul, un om în vârstă, cu mulți ani de muncă în căile ferate la activ, își mai păstra inteligența sau prefera s-o ascundă, ori dacă după luni de zile de suprimare a ei o amuțiseră complet, conferindu-i siguranța stagnării: „Nu știm ce să facem, domnișoară Taggart." „Nu știm pe cine să sunăm pentru acest tip de permisiune." „Nu există reguli referitoare la o situație de urgență de acest gen." „Nu există nici măcar reglementări referitoare la persoana care trebuie să emită reglementări pentru acest lucru".

Ea ascultă, se întinse după telefon fără un cuvânt de explicații, îi ceru telefonistei să-i facă legătura cu vicepreședintele executiv al companiei Atlantic Southern de la Chicago, să-l scoată din casă sau din pat, dacă e nevoie.

— George? Dagny Taggart, spuse ea, atunci când vocea concurentului ei apăru pe fir. Mi-l împrumuți pe Charles Murray, inginerul de semnal de la gara voastră din Chicago, pentru douăzeci și patru de ore? Da... Exact... Urcă-l în avion și fă-l să vină aici cât se poate de repede... Spune-i că-l plătesc cu trei mii de dolari... Da, pentru o singură zi...Da, atât de gravă e situația... Da, îl plătesc cu bani lichizi, din buzunarul meu, dacă e nevoie. Plătesc oricât ca să mituiască spre a urca la bordul unui avion, dar pune-l în primul avion care pleacă din Chicago... Nu, George, niciuna – la Taggart Transcontinental n-a mai rămas nicio singură minte... Da, fac rost de toate documentele, scutirile, excepțiile și permisele de urgență... Mulțumesc, George. La revedere.

Puse telefonul în furcă și le vorbi rapid bărbaților aflați în fața ei, spre a nu auzi încremenirea încăperii Terminalului, unde nu se mai producea sunetul roților, spre a nu auzi cuvintele amare pe care părea a le repeta încremenirea: la Taggart Transcontinental n-a mai rămas nicio singură minte...

— Pregătiți imediat o drezină și un echipaj! spuse ea. Trimiteți-i pe Linia Hudson, cu ordinul de a smulge fiecare centimetru de sârmă de cupru, orice sârmă, lumini, semnale, telefon, tot ceea ce este proprietatea companiei. Mâine-dimineață să fie aici.

— Dar, domnișoară Taggart! Serviciul nostru de mentenanță de pe Linia Hudson este suspendat doar temporar, iar Consiliul de Unificare a refuzat să ne acorde permisiunea de a demonta linia!

— Eu răspund.

— Dar cum o să reușim să facem să plece de-aici drezina, dacă nu există semnale?

— Vor exista semnale în jumătate de oră.

— Cum?

— Haideți, spuse ea, ridicându-se în picioare.

O urmară, în timp ce ea se grăbi pe peroanele pasagerilor, pe lângă grupurile îngrămădite, schimbătoare de călători aflate lângă trenurile nemișcate. Merse rapid pe o pasarelă strâmtă, printr-un labirint de șine, pe lângă semnale defecte și macazuri blocate, zgomotul făcut de sandalele ei de satin fiind singurul lucru care umplea marile bolți ale tunelurilor subterane ale companiei Taggart Transcontinental, iar scârțâitul gol al planșeurilor sub pașii mai lenți ai bărbaților care mergeau pe urmele ei era ca un ecou șovăitor – ea merse către cubul de sticlă al Turnului A, care atârna în beznă asemenea unei coroane fără corp, coroana unui rege izgonit deasupra unui tărâm de șine părăsite.

Directorul de turn era un om prea expert într-o slujbă prea solicitantă spre a fi în întregime capabil de a ascunde periculoasa povară a inteligenței. El înțelese din primele câteva cuvinte ceea voia ea ca el să facă și răspunse doar cu un abrupt „Da, doamnă", dar în momentul în care ceilalți veniră urmând-o pe scara de fier era aplecat asupra graficelor, executa cea mai umilitoare operațiune de calculație pe care a trebuit s-o facă vreodată în viața lui. Ea își dădu seama cât de integral înțelese el toată situația, dintr-o singură privire pe care i-o aruncă, o

privire plină de indignare și suferință care se potrivea cu o anumită emoție pe care el o surprinse pe fața ei.

— Mai întâi o să facem treaba și o să ne gândim la sentimente după aceea, spuse ea, chiar dacă el nu făcuse niciun comentariu.

— Da, doamnă, răspunse el inexpresiv.

Camera sa, aflată în vârful turnului subteran, era asemenea unei verande de sticlă din care se putea urmări ceea ce era odată cel mai rapid, mai bogat și mai organizat flux din lume. El fusese instruit să facă diagrama parcursului a peste nouăzeci de trenuri pe oră și să le urmărească cum se deplasează în siguranță printr-un labirint de șine și macazuri care intră și ies din Terminal, sub pereții de sticlă și vârfurile degetelor sale. Acum, pentru prima oară, el privea bezna goală a unui canal uscat.

Prin ușa deschisă a camerei unde se schimbau turele, ea îi văzu pe lucrători stând fără a face nimic – lucrători ale căror slujbe nu le permiteau niciun moment de relaxare –, stând pe lângă lungile șiruri care semănau cu niște pliuri de cupru verticale, ca niște rafturi de cărți și ca un monument pentru inteligența omenească. Acționarea uneia dintre micile manete, care ieșeau în evidență asemenea unor semne de carte din rafturi, punea în mișcare mii de circuite electrice, făcea mii de contacte și întrerupea alte mii, comanda zeci de comutatoare spre a da cale liberă unei anumite linii și zeci de semnale spre a o lumina, fără a exista vreo posibilitate de eroare, vreun risc sau vreo contradicție – o enormă complexitate de gândire condensată într-o unică mișcare a unei mâini umane spre a selecta și a asigura parcursul unui tren, pe lângă care puteau trece năvalnic, în siguranță, sute de trenuri, pe lângă care mii de tone de metal și mii de viețuitoare puteau trece la iuțeală, la o distanță de o respirație unele de altele, protejate doar de un gând, gândul omului care inventase manetele. Dar ei – ea se uită la chipul inginerului său de semnal – credeau că acea contracție musculară a unei mâini reprezenta singurul lucru necesar spre a pune în mișcare traficul – iar acum lucrătorii din turn nu aveau ce face –, iar pupitrele uriașe din fața directorului turnului, luminile roșii și verzi, care se aprindeau intermitent anunțând înaintarea trenurilor de la distanță, erau acum doar niște mărgele de sticlă – aidoma mărgelelor de sticlă pentru care o altă rasă de sălbatici vânduseră odinioară Insula Manhattanului.

— Chemați-i pe toți muncitorii necalificați, îi ceru ea directorului adjunct, lucrătorii de pe secții, revizorii de cale, gresorii de motoare, oricine se află la Terminal în momentul ăsta și să vină cu toții imediat aici.

— Aici?

— Aici, spuse ea, arătând spre șinele din exteriorul turnului. Chemați-i și pe toți acarii. Dați telefon la magazie și puneți-i să aducă aici toate lanternele de care dispun, orice tip de lanternă, lanterne de șefi de tren, lanterne de ceață, orice găsesc.

— Lanterne, domnișoară Taggart?

— Porniți.

— Da, doamnă.

— Ce anume facem, domnișoară Taggart? întrebă dispecerul.

— O să punem în mișcare trenurile și-o să le punem în mișcare manual.

— Manual? întrebă inginerul de semnal.

— Da, frate! De ce-ai fi șocat?

Ea nu putu rezista.

— Omul e alcătuit doar din mușchi, nu-i așa? Ne întoarcem la perioada în care nu existau sisteme de protecție, semafoare, electricitate, la perioada în care semnalele de tren nu erau din oțel și sârmă, ci oameni care aveau lanterne. Oameni în carne și oase serveau drept felinare. Ați susținut acest lucru destulă vreme – ați obținut ce-ați vrut. Oh, ați crezut că instrumentele voastre vă vor determina ideile? Dar, din întâmplare se petrece exact invers, iar acum o să vedeți genul de instrumente pe care le-au determinat ideile voastre!

Dar chiar și întoarcerea a presupus un act de inteligență, își spuse ea, simțind paradoxul propriei ei poziții, în timp ce privea letargia de pe chipurile din jurul ei.

— Cum o să acționăm macazurile, domnișoară Taggart?

— Cu mâna.

— Și semnalele?

— Cu mâna.

— Cum?

— Punând un om cu o lanternă la fiecare stâlp de semnalizare.

— Cum? Nu există suficient spațiu de siguranță.

— O să folosim șine alternative.

— Cum o să știe oamenii în ce parte să deplaseze macazurile?

— Prin ordine scrise.

— Ăă?

— Prin ordine scrise – exact ca pe vremuri.

Ea arătă cu degetul către directorul de turn.

— El întocmește acum un orar cu modul de deplasare a trenurilor și cu șinele utilizabile. O să scrie un ordin pentru fiecare semnal și fiecare macaz, o să aleagă niște oameni în calitate de mesageri, iar ei o să livreze încontinuu ordinele fiecărui stâlp și o să fie nevoie de ore întregi spre a face ceea ce lua câteva minute, dar o să băgăm în Terminal acele trenuri care așteaptă și o să le scoatem la drum.

— O să lucrăm în maniera asta toată noaptea?

— Și toată ziua de mâine, până când inginerul căruia îi merge mintea îți arată cum se repară sistemul de protecție.

— În contractele sindicale nu scrie nimic despre oameni care să mânuiască lanterne. O să avem necazuri. Sindicatul o să ridice obiecții.

— Să vină la mine.

— Comitetul de Unificare o să ridice obiecții.

— Eu îmi asum responsabilitatea.

— Păi, n-aș vrea să fi făcut responsabil pentru că dau ordine...

— O să dau eu ordinele.

Ea păși pe treapta cea mai de sus a scării de fier care era fixată pe partea laterală a turnului; se străduia să-și păstreze cumpătul. Pentru un moment, i se păru că și ea era un instrument de precizie, de înaltă tehnologie, rămas fără curent electric, care încerca să opereze o companie transcontinentală de căi ferate cu ajutorul mâinilor ei. Privi spre bezna măreață, tăcută, a subteranei Taggart și simți o împunsătură de arzătoare umilință că fusese adusă în situația în care felinare umane vor sta în tunelurile sale ca ultime statui memoriale ale sale.

De-abia putea distinge chipurile oamenilor atunci când se adunară la piciorul turnului. Veniră scurgându-se în tăcere prin beznă și rămaseră fără a se mișca în albăstruia obscuritate, având în spatele lor becurile albastre de pe pereți, iar pe umeri căzându-le petice de lumină de la ferestrele turnului. Le putea vedea hainele unsuroase, trupurile slabe, musculoase, brațele atârnând inerte de oameni istoviți de sleirea lipsită de satisfacții a unei munci fizice care nu solicita niciun gând. Aceștia erau drojdia căilor ferate, oamenii mai tineri care puteau acum

căuta șansa de a a se ridica și oamenii mai în vârstă care nu au vrut niciodată s-o caute.

Stăteau în picioare în tăcere, nu cu curiozitatea ageră a lucrătorilor, ci cu greoaia indiferență a condamnaților.

— Ordinele pe care le veți primi vin de la mine, rosti ea, stând deasupra lor pe treptele de metal, vorbind cu o claritate răsunătoare. Cei care le vor da acționează în conformitate cu instrucțiunile mele. Sistemul de protecție s-a stricat. Va fi înlocuit prin muncă umană. Circulația trenurilor va fi reluată imediat.

Ea observă câteva chipuri din mulțime care o priveau într-un mod ciudat: cu un resentiment voalat și cu genul de curiozitate insolentă care o făcură brusc conștientă de faptul că e femeie. Apoi își aduse aminte cu ce anume era îmbrăcată și se gândi că părea absurd, apoi, împinsă de un violent impuls care semăna cu sfidarea și loialitatea față de înțelesul deplin, real al momentului, își aruncă capa pe spate și rămase în strălucirea crudă a luminii, sub coloanele pline de funingine, asemenea unui personaj la o recepție formală, stând dreaptă, etalând luxul brațelor goale, al lucitorului satin negru, al unui diamant care sclipește asemenea unei cruci militare.

— Directorul turnului va desemna acarii la posturile lor. Va selecta oameni pentru operațiunea de a semnala trenuri prin intermediul lanternelor și pentru sarcina de a transmite ordinele. Trenurile vor...

Se lupta să mascheze amărăciunea din glas care părea a spune: „Doar la asta sunt buni oamenii ăștia, măcar de-ar fi... la Taggart Transcontinental n-a mai rămas nicio singură minte...

— Trenurile vor continua să circule în și din Terminal. Veți rămâne la posturi până când...

Apoi se opri. Întâi văzu ochii și părul lui – ochii nemilos de receptivi, șuvițele de păr cu nuanțe de la auriu la arămiu, care păreau a reflecta strălucirea soarelui în bezna subterană –, îl văzu pe John Galt în gloata celor lipsiți de minte, John Galt în salopetă plină de ulei și cu mâneci suflecate, ea văzu felul lui imponderabil de a sta în picioare, cu fața ridicată în sus, ochii lui privind în ochii ei ca și cum văzuse acest moment cu multe momente în urmă.

— S-a-ntâmplat ceva, domnișoară Taggart?

Era glasul blajin al directorului turnului, care stătea lângă ea, cu niște hârtii în mână, iar ea își spuse că era ciudat să iasă dintr-o perioadă

de inconștiență care fusese perioada cu cea mai acută conștientizare pe care o trăise ea, doar că ea nu își dădea seama cât de mult durase, unde anume se afla sau din ce motiv. Fusese conștientă de chipul lui Galt, văzuse, în forma gurii lui, în unghiurile obrajilor săi, colapsul acelei implacabile serenități care totdeauna îl caracterizase, dar el încă o mai păstra în privirea sa care recunoștea întreruperea, care admitea că acest moment era prea mult chiar și pentru el.

Ea își dădu seama că a continuat să vorbească, pentru că cei din jurul ei păreau că ascultă, deși ea nu auzea niciun sunet, continuă să vorbească ca și cum ar fi îndeplinit un ordin hipnotic ce-i fusese dat cu un infinit timp în urmă, știind doar că îndeplinirea acelui ordin reprezenta o formă de sfidare la adresa lui, fără a-și ști sau auzi propriile ei cuvinte.

Avu sentimentul că stătea în picioare într-o tăcere radioasă în care văzul constituia singura ei capacitate, iar chipul lui reprezenta singurul obiect, iar vederea chipului său era asemenea unui discurs în forma unei presiuni la baza gâtului ei. Părea atât de natural ca el să se afle acolo, părea atât de insuportabil de simplu – ea avu senzația că șocul nu-l constituia prezența lui, ci prezența celorlalți pe șinele companiei ei de căi ferate, unde el se afla la el acasă, iar ei nu. Ea vedea acele momente la bordul unui tren când, năpustindu-se spre tunel, simțise o tensiune bruscă, solemnă, ca și cum acest loc i-ar fi arătat ei în nudă simplitate esența companiei ei de căi ferate și a vieții ei, uniunea dintre conștiință și materie, forma înghețată a ingenuității minții care conferă existență fizică scopului său; simți o senzație de bruscă speranță, ca și cum în acest loc se întruneau toate valorile ei, și o senzație de secretă bucurie, ca și cum o promisiune fără nume o aștepta sub pământ – era corect ca ea să se întâlnească cu el aici, el constituise sensul și promisiunea – ea nu mai vedea îmbrăcămintea lui, nici la ce nivel îl redusese compania ei de căi ferate – ea vedea doar dispărând tortura lunilor în care el fusese la distanță de ea – ea vedea pe chipul lui confesiunea prețului plătit de el pentru acele luni – singurul discurs pe care îl auzea ea era ca și cum i-ar fi spus lui: „Aceasta este recompensa pentru toate zilele mele", și ca și cum el i-ar fi răspuns: „Pentru toate ale mele".

Ea își dădu seama că terminase de vorbit străinilor atunci când văzu că directorul turnului se apropiase de ei și le vorbea, privind din când în când către o listă pe care o ținea în mână. Apoi, împinsă

de o senzație de irezistibilă siguranță, ea se trezi coborând treptele, strecurându-se pe lângă mulțime, nu către peroane și ieșire, ci către întunericul tunelurilor abandonate. O să vii după mine, își spuse ea - și simți că gândul nu era în cuvinte, ci în tensiunea mușchilor ei, tensiunea voinței ei de a îndeplini un lucru despre care știa că este în afara puterii ei, și cu toate acestea știa cu toată certitudinea că va fi îndeplinit și că prin voința ei... nu, își spuse, nu prin voința ei, ci prin totala ei justețe. O să vii după mine – nu era nici apel, nici rugăminte, nici cerere, ci afirmarea liniștită a unui fapt, conținea întreaga ei putere de cunoaștere și întreaga cunoaștere pe care o dobândise de-a lungul anilor. O să vii după mine, dacă suntem ceea ce suntem, tu și eu, dacă trăim, dacă lumea există, dacă cunoști înțelesul acestui moment și nu poți să-l lași să se scurgă, așa cum fac alții, în lipsa de noimă a ne-voitului și ne-atinsului. O să vii după mine – ea simți o exultantă siguranță, care nu era nici speranță, nici credință, ci un act de adorație pentru logica existenței.

Mergea grăbită de-a lungul resturilor de șine abandonate, de-a lungul coridoarelor întunecate care șerpuiau prin stânca de granit. Pierdu sunetul vocii directorului din spatele ei. Apoi simți pulsația arterelor și auzi, într-un ritm de răspuns, pulsația orașului de deasupra ei, dar simți ca și cum ar auzi mișcarea sângelui precum un sunet care umple tăcerea, iar mișcarea orașului ca o pulsație înlăuntrul trupului ei, iar departe, în urma ei, auzi sunet de pași. Nu privi îndărăt.

Merse și mai repede.

Trecu de ușa de metal încuiată unde încă erau ascunse resturile motorului lui, nu se opri, dar un tremur ușor constitui răspunsul ei la brusca sesizare a unității și logicii evenimentelor ultimilor doi ani. Un șir de lumini albastre se aprinseră în beznă, peste petice de granit lucios, peste saci de nisip sparți care împrăștiau mormane peste șine, peste grămezi de bucăți ruginite de metal. Când auzi pașii apropiindu-se, se opri și întoarse capul spre a privi în urmă.

Văzu o dâră de lumină albastră luminând intermitent șuvițele strălucitoare de păr ale lui Galt, surprinse conturul palid al chipului lui și scobiturile întunecate ale ochilor săi. Fața dispăru, dar sunetul pașilor săi făcea legătura cu următoarea lumină albastră care mătură peste linia ochilor lui, care rămâneau la același nivel, îndreptați înainte, și fu sigură că el nu-și dezlipise ochii de ea din momentul în care o văzu la turn.

Auzi pulsația orașului de deasupra lor – aceste tuneluri, își spusese odată, reprezentau rădăcinile orașului și ale oricărei mișcări care ajungea până la cer, dar ei, își spuse ea, John Galt și ea, reprezentau puterea vie din aceste rădăcini, ei erau începutul, scopul și înțelesul, și el, își spuse ea, auzise pulsația orașului ca pe pulsația trupului lui.

Își aruncă pe spate capa, rămase sfidător de dreaptă, așa cum o văzuse el stând pe treptele turnului – așa cum o văzuse el prima dată, în urmă cu zece ani, aici, sub pământ – ea auzea cuvintele confesiunii lui nu sub formă de cuvinte, ci prin intermediul acelei pulsații care făcea atât de dificilă respirația: păreai ca un simbol al luxului și aparținei locului care era izvorul său... păreai a readuce bucuria vieții la proprietarii săi de drept... aveai o expresie de energie și de recompensă a ei, împreună... iar eu eram primul om care a afirmat în ce manieră acestea două sunt inseparabile...

Următoarele momente fură precum niște sclipiri de lumină în intervale de inconștient orbit – momentul în care ea văzu chipul lui, atunci când el se opri lângă ea, când văzu calmul uluit, intensitatea conținută, hohotul de râs de înțelegere în ochii de un verde închis – momentul în care ea își dădu seama ce anume vedea el pe fața ei, după asprimea buzelor lui strânse, schimonosite – momentul în care simți gura lui peste a ei, când simți gura lui atât ca o formă absolută, cât și ca un lichid care îi inundă trupul – apoi mișcarea buzelor lui pe linia gâtului ei, o mișcare de soarbere care lăsă o dâră de vânătăi – apoi sclipirea diamantului pe fundalul tremurător al arămiului părului său.

Apoi nu fu conștientă de altceva decât de senzațiile trupului ei, pentru că acesta dobândise brusca putere de a-i da de știre despre cele mai complexe valori prin percepție directă. Așa după cum ochii aveau puterea de a traduce lungimile de undă ale energiei în vedere, așa după urechile ei aveau puterea de a traduce vibrațiile în sunet, la fel și trupul ei avea acum puterea de a traduce energia care pusese în mișcare toate alegerile vieții sale în percepție senzorială imediată. Nu presiunea unei mâini o făcea să tremure, ci suma instantanee a înțelesului ei, cunoașterea faptului că era mâna lui, că se mișca ca și cum carnea ei reprezenta posesiunea lui, că mișcarea ei era semnătura lui de acceptare sub ansamblul acelei realizări care era ea însăși – era doar o senzație de plăcere fizică, dar conținea adorarea lui de către ea, adorarea a orice constituia persoana și viața lui – de la noaptea întru-

nirii de masă dintr-o fabrică din Wisconsin până la Atlantida unei văi ascunse în Munții Stâncoși, la batjocura triumfătoare a ochilor verzi ai inteligenței superlative de pe chipul unui muncitor de la poalele turnului – conținea mândria ei față de ea însăși și faptul că trebuia să fie ea cea pe care o alesese el spre a-i fi oglindă, că ar trebui să fie trupul ei cel care îi dădea acum suma existenței lui, așa după cum trupul lui îi dădea suma existenței ei. Acestea erau lucrurile pe care le conținea, dar ceea ce știa ea era doar senzația mișcării mâinii lui pe sânii ei.

El îi smulse capa, iar ea simți subțirimea propriului trup după încercuirea mâinilor sale, ca și cum persoana lui nu era decât o unealtă pentru triumfătoarea ei conștientizare de sine, dar acel sine era doar o unealtă pentru conștientizarea lui de către ea. Era ca și cum ea ajungea la limita capacității ei de a simți, și totuși ceea ce simțea era ca un strigăt nerăbdător de ajutorare, pe care ea era acum incapabilă să o numească, cu excepția faptului că avea aceeași calitate a ambiției ca și parcursul vieții ei, aceeași calitate nesfârșită de radioasă lăcomie.

El îi dădu o clipă capul pe spate, spre a o privi în ochi, spre a o lăsa să privească în ochii lui, spre a o face să înțeleagă deplinul înțeles al acțiunilor lor, ca și cum ar fixa reflectorul conștiinței pe ei pentru întâlnirea ochilor lor într-un moment de intimitate mai mare decât cel care va urma.

Apoi ea simți textura pânzei de sac lovindu-i pielea de pe umeri, se trezi culcată pe sacii sparți, văzu licărirea lungă, strânsă pe picior a ciorapilor ei, simți gura lui apăsată pe glezna ei, apoi ridicându-se într-o mișcare agonizantă pe linia piciorului ei, ca și cum el dorea să-i stăpânească forma prin intermediul buzelor sale, apoi își simți dinții înfigându-se în carnea lui, simți mișcarea cotului său care îi dădu la o parte capul, iar buzele lui capturând buzele ei cu o presiune mai dureroasă decât a ei – apoi simți, când o lovi în gât, ceea ce ea cunoscu doar ca undă de mișcare în sus care elibera și unea trupul ei într-un șoc unic de plăcere – apoi nu mai știu nimic în afara mișcării trupului său și a puternicei dorințe care se făcea tot mai mare, ca și cum ea nu mai era o persoană, ci doar o senzație de nesfârșită tindere către imposibil – apoi realiză că era posibil, apoi icni și rămase nemișcată, dându-și seama că nu mai poate dori altceva, niciodată.

El stătea lungit lângă ea, pe spate, privind în sus către bezna bolții de granit de deasupra lor, ea îl văzu întins pe mormanul ferfenițit de

saci de nisip, ca și cum trupul său era fluid în relaxare, ea văzu forma întunecată a capei ei azvârlită peste șine la picioarele ei, pe boltă erau picături de umezeală care sclipeau, schimbându-și încet direcția, pătrunzând în crăpături invizibile, aidoma luminilor unui trafic aflat la depărtare. Atunci când el vorbi, vocea sa suna ca și cum ar fi continuat liniștit o propoziție ca răspuns la întrebările din mintea ei, ca și cum n-ar mai fi avut nimic de ascuns față de ea, iar ceea ce îi datora acum era doar actul de a-și despuia sufletul, la fel de simplu cum și-ar fi despuiat trupul:

— ...așa te-am urmărit vreme de zece ani... de aici, de sub pământul aflat dedesubtul tălpilor tale... știind fiecare mișcare pe care o făceai în biroul tău din vârful clădirii, dar nevăzându-te vreodată suficient... zece ani de nopți petrecute așteptând să te zăresc aici, pe peroane, atunci când te urcai în vreun tren... Atunci când sosea ordinul să cuplăm vagonul tău, eu eram la curent și așteptam ca să te văd pe rampă, și voiam să nu fi mers așa de repede... era atât de tipic ție mersul acela, l-aș recunoaște oriunde... mersul tău și picioarele tale... întotdeauna vedeam mai întâi picioarele tale, pășind grăbit pe rampă, trecând pe lângă mine, care priveam în sus de pe o linie ferată întunecată aflată dedesubt... Cred că aș fi putut modela o sculptură reprezentând picioarele tale, le știam nu cu ochii, ci cu palmele mâinilor mele atunci când treceai pe lângă mine... atunci când mă întorceam să-mi văd de treabă... atunci când mă întorceam acasă înainte de răsăritul soarelui pentru cele trei ore de somn, pe care nu le dormeam...

— Te iubesc, rosti ea, cu voce liniștită și aproape inexpresivă, cu excepția unui fragil sunet al tinereții.

El își închise ochii, ca și cum ar fi lăsat sunetul să colinde prin anii din urma lor.

— Zece ani, Dagny..., exceptând o dată când au fost câteva săptămâni în care te-am avut înaintea mea, în plină lumină, la îndemână, fără a te grăbi, dar ținută nemișcată, ca pe o scenă luminată, o scenă privată pe care s-o pot vedea eu... și te-am urmărit ore întregi, timp de multe seri... la fereastra luminată a unui birou care era denumit Linia John Galt... Iar într-o noapte...

Răsuflarea ei era un gâfâit slab.

— În noaptea aceea, tu ai fost?

— M-ai văzut?

— Am văzut umbra ta... pe trotuar... plimbându-te încoace și-ncolo... părea ca o luptă... părea ca...

Se opri. Nu voia să spună „tortură".

— Era o luptă, rosti el liniștit. În noaptea aceea, am vrut să intru, să apar în fața ta, să-ți vorbesc, să... A fost noaptea în care a fost cât pe ce să-mi calc jurământul, când te-am văzut prăbușită pe birou, când te-am văzut dărâmată de povara pe care o cărai...

— John, în noaptea aceea, la tine mă gândeam... doar că nu știam...

— Dar, vezi tu, eu știam asta.

— ... că tu ești, toată viața mea, în tot ceea ce făceam și în tot ceea ce doream...

— Știu asta.

— John, momentul cel mai dificil nu a fost când te-am părăsit în vale... a fost...

— Discursul tău de la radio, din ziua în care te-ai întors?

— Da! L-ai ascultat?

— Bineînțeles. Mă bucur că l-ai ținut. Ai făcut un lucru măreț. Iar eu... eu am știu toate astea, oricum.

— Știai... despre Hank Rearden?

— Dinainte de a te vedea în vale.

— A fost... atunci când ai aflat despre el, te așteptai?

— Nu.

— A fost...? ea se opri.

— Greu? Da. Dar doar în primele câteva zile. În seara care a urmat... Vrei să-ți spun ce-am făcut în seara următoare?

— Da.

— Nu-l văzusem niciodată pe Hank Rearden, doar poze de-ale lui în ziare. Știam că se află la New York, în seara respectivă, la o conferință a marilor industriași. Voiam doar să-l văd. M-am dus să aștept la intrarea hotelului unde se ținea conferința. Sub marchiza de la intrare erau lumini strălucitoare, dar mai departe de ele, pe trotuar, era întuneric, drept pentru care puteam vedea fără a fi văzut, erau câțiva pierde-vară și cerșetori prin preajmă, burnița, iar noi stăteam lipiți de pereții clădirii. Puteai să-ți dai seama care sunt membrii conferinței când începură să apară, după vestimentație și felul de a se comporta – haine prospere la modul ostentativ și un comportament de o arogantă timiditate, ca și cum încercau, într-o manieră vinovată, să se prefacă a fi ceea ce

apăreau a fi pe moment. Mașinile lor erau conduse de șoferi, existau câțiva reporteri care îi întârziau pentru a le pune întrebări și diverși gură-cască care încercau să schimbe un cuvânt cu ei. Industriașii ăștia erau niște oameni uzați, în vârstă, flasci, făcând eforturi disperate să-și deghizeze nesiguranța. Apoi l-am văzut. Purta un trenci scump și o pălărie trasă pe ochi. Pășea repede, cu genul acela de siguranță care trebuie dobândită, așa după cum o dobândise el. Unii dintre confrații lui industriași îl pisau cu întrebări, iar acești bogătași se comportau ca niște gură-cască în jurul lui. L-am zărit în timp ce stătea cu mâna pe portiera mașinii lui, cu capul ridicat, am văzut umbra unui zâmbet sub borul pălăriei, un zâmbet încrezător, nerăbdător și puțin amuzat. În acel moment, pentru o clipă, am făcut ceea ce nu mai făcusem înainte, ceea ce majoritatea oamenilor făcând își ruinează existențele – am văzut acel moment în afara contextului, am văzut lumea așa cum a făcut-o el să arate, ca și cum i s-ar fi potrivit, ca și cum el ar fi constituit simbolul ei – am văzut o lume a realizărilor, a energiei descătușate, al impulsului nestingherit, de-a lungul unor ani cu un scop precis, către desfătarea recompensei personale – am văzut, așa cum stăteam în ploaie, în mijlocul unei cete de gură-cască, ce mi-ar fi adus anii mei, dacă ar fi existat acea lume, și am simțit un dor disperat – el era imaginea a tot ceea ce ar fi trebuit să fiu eu... și avea tot ceea ce ar fi trebuit să fie al meu... Dar a fost doar un moment. Apoi am văzut din nou scena în contextul plenar și în întregul său înțeles real – am văzut care era prețul pe care îl plătea pentru strălucitoarea lui abilitate, ce chin îndura în tăcută nedumerire, sforțându-se să înțeleagă ceea ce eu înțelesesem – am văzut că lumea pe care o sugerase el nu exista și urma să fie făurită, l-am văzut din nou ca fiind ceea ce este, simbolul bătăliei mele, eroul nerecompensat pe care trebuia să-l răzbun și să-l eliberez – iar în acea clipă... în acea clipă am acceptat ceea ce aflasem despre tine și despre el. Am văzut că nu schimba nimic, că ar fi trebuit să mă aștept la asta – că era drept.

El auzi sunetul ușor al geamătului ei și chicoti încet.

— Dagny, nu se pune problema că nu sufăr, dar cunosc lipsa de importanță a suferinței, știu că trebuie să te lupți cu durerea și s-o dai deoparte, ea nu trebuie acceptată ca fiind parte a sufletului și cicatrice permanentă peste viziunea existenței. Nu mă compătimi. A dispărut chiar atunci.

Ea întoarse capul spre a-l privi în tăcere, iar el zâmbi, ridicându-se într-un cot spre a se uita în jos la chipul ei, cum sta neajutorat de nemișcată.

Ea șopti:

— Ai fost lucrător la șine, aici – aici! – vreme de doisprezece ani...

— Da.

— De când...

— De când am plecat de la Twentieth Century.

— În noaptea în care m-ai văzut pentru prima oară... lucrai aici deci?

— Da. Iar în dimineața în care te-ai oferit să lucrezi pentru mine în calitate de bucătar, eram doar lucrătorul tău la șine în concediu fără plată. Înțelegi de ce am râs atunci?

Ea se uita în sus către fața lui; zâmbetul ei era de durere, al lui – de pură veselie.

— John...

— Spune. Dar spune tot.

— Ai fost aici... toți anii ăștia...

— Da.

— ... toți anii ăștia... în timp ce compania pierea...în timp ce eu căutam oameni dotați cu inteligență... în timp ce mă luptam să mă agăț de fiecare fărâmă de inteligență pe care o puteam găsi...

— ... în vreme ce răsturnai țara cu fundu-n sus în căutarea inventatorului motorului meu, în timp ce-i hrăneai pe James Taggart și pe Wesley Mouch, în timp ce-ți botezai cea mai bună realizare după numele inamicului pe care voiai să-l distrugi.

Ea închise ochii.

— Aici eram în toți anii ăștia, zise el, foarte aproape de tine, în propriul tău tărâm, urmărind lupta ta, singurătatea ta, dorul tău, urmărindu-te într-o luptă pe care credeai c-o dai pentru mine, o bătălie în care îi sprijineai pe dușmanii mei și aveai parte de o nesfârșită înfrângere – eram aici, ascuns de nimic altceva decât de un defect de vedere al tău, așa după cum Atlantida este ascunsă oamenilor de nimic altceva decât o iluzie optică – eram aici, așteptând ziua în care mă vei vedea, când îți vei da seama că, în conformitate cu codul lumii pe care o sprijineai, toate lucrurile care constituiau o valoare pentru tine vor trebui expediate către cel mai întunecat colț al subteranei și că acolo va trebui să cauți. Eu eram aici. Te aștept. Te iubesc, Dagny.

Te iubesc mai mult decât propria-mi viață, eu, cel care i-a învățat pe oameni cum trebuie iubită viața. I-am învățat, de asemenea, să nu se aștepte la ceea ce nu a fost plătit, iar ceea ce am făcut în noaptea asta am făcut cu deplina convingere că voi plăti pentru asta și că e posibil ca prețul să fie viața mea.

— Nu!

El zâmbi, dând din cap.

— Ba da. Știi că odată m-ai deturnat, că mi-am încălcat hotărârea pe care o luasem, dar am făcut conștient acest lucru, dându-mi seama ce înseamnă, l-am făcut, nu prin oarbă predare de moment, ci cu deplina înțelegere a consecințelor și cu deplina voință de a le suporta. Nu puteam lăsa ca un astfel de moment să treacă pe lângă noi, era al nostru, îl câștigasem amândoi. Dar tu nu ești pregătită să-ți dai demisia și să vii cu mine – nu trebuie să-mi spui, știu – și având în vedere că am preferat să iau ceea ce doream înainte de a-mi aparține complet, va trebui să plătesc pentru asta, nu am nicio posibilitate de a ști în ce mod și când anume, știu doar că dacă mă predau unui inamic, voi suporta consecințele.

El zâmbi ca răspuns la expresia de pe chipul ei.

— Nu, Dagny, nu tu ești inamicul în minte – iar asta este ceea ce m-a adus la problema asta –, dar tu ești în realitate, prin traseul pe care mergi, cu toate că tu nu vezi lucrul ăsta, eu însă da. Inamicii mei reali nu reprezintă un pericol pentru mine. Tu da. Tu ești singura persoană care îi poate conduce ca să mă găsească. Ei n-ar putea avea niciodată capacitatea de a ști ce sunt eu, dar cu ajutorul tău, vor fi în stare.

— Nu!

— Nu, nu prin intenția ta. Și tu ești liberă să-ți schimbi traseul, dar atâta vreme cât mergi pe el, nu ești liberă să te debarasezi de logica lui. Nu te încrunta, alegerea mi-a aparținut și este un pericol pe care am ales să-l accept. Sunt un comerciant, Dagny, în toate aspectele. Te-am vrut, n-am avut nicio putere să-ți schimb hotărârea, am avut doar puterea de a mă gândi la preț și de a decide dacă puteam să mi-l permit. Puteam. Viața mea îmi aparține, spre a o cheltui sau investi, iar tu, tu ești – ca și cum gestul lui i-ar fi continuat propoziția, el o ridică peste brațul său și o sărută pe gură, în timp ce trupul ei atârna moale abandonându-se, părul ei fluturând în jos, capul căzând pe spate, ținut doar de presiunea buzelor lui –, tu ești singura recom-

pensă pe care trebuia s-o am și pe care am hotărât s-o obțin. Te-am vrut, iar dacă prețul este viața mea, o să-l plătesc. Viața mea, dar nu mintea mea.

În ochii lui se ivi o bruscă licărire de duritate, în timp ce se așeză, zâmbi și întrebă:

— Ai vrea să mă alătur ție și să muncesc? Ai vrea să-ți repar sistemul ăla de protecție al tău într-o oră?

— Nu!

Strigătul fu imediat – ca răspuns la perindarea fulgerătoare a unei imagini bruște, imaginea bărbaților din sufrageria particulară de la hotelul Wayne Falkland.

El râse.

— De ce nu?

— Nu vreau să te văd muncind în calitate de sclav al lor.

— Dar tu?

— Cred că se prăbușesc și că eu o să am câștig de cauză. Mai pot rezista încă puțin.

— Adevărat, mai e încă puțin – nu până când o să ai câștig de cauză, ci până când o să înveți.

— Nu pot s-o las baltă.

Era un strigăt de disperare.

— Nu încă.

El se ridică în picioare, iar ea se sculă supusă, incapabilă să vorbească.

— O să rămân aici, la meseria mea, spuse el. Dar să nu încerci să te întâlnești cu mine. Va trebui să înduri ceea ce am îndurat eu și am vrut să te cruț, va trebui să mergi mai departe, știind unde mă aflu, dorindu-mă așa cum o să te doresc eu, dar nedându-ți voie să te apropii de mine. Nu mă căuta aici. Nu veni la mine acasă. Să nu ne vadă niciodată împreună. Iar atunci când ai ajuns la capăt, când ești gata să pleci, nu le spune lor, scrie cu creta un simbol al dolarului pe piedestalul statuii lui Nat Taggart – acolo unde trebuie –, apoi du-te acasă și așteaptă. O să vin să te iau în douăzeci și patru de ore.

Ea își înclină capul, ca promisiune tăcută.

Dar atunci când el dădu să plece, un freamăt îi scutură trupul lui Dagny, ca o primă descărcare de trezire sau o ultimă convulsie a vieții, și se sfârși într-un involuntar strigăt:

— Unde pleci?

— Ca să fiu un felinar și să stau în picioare ținând o lanternă până în zori – ceea ce reprezintă singura muncă la care mă trimite lumea ta și singura muncă ce îi va fi prestată.

Ea îl apucă de braț, spre a-l ține, spre a-l urma, spre a-l urma orbește, abandonând orice, în afară de imaginea chipului lui.

— John!

El o apucă de încheietura mâinii, îi îndoi mâna, depărtând-o de el.

— Nu, rosti el.

Apoi îi luă mâna, o ridică la buze, iar presiunea gurii sale fu o declarație mai pasionată decât orice hotărâse să mărturisească. Apoi plecă, de-a lungul șinelor de tren, iar ei i se păru că atât calea ferată, cât și el o abandonau în același timp.

Când pătrunse clătinându-se în mulțimea din Terminal, prima detunătură de roți care se învârtesc se auzi cutremurând pereții clădirii, asemenea bătăii neașteptate a unei inimi care s-a oprit. Templul lui Nathaniel Taggart era tăcut și pustiu, lumina sa nemișcată bătând pe un petic gol de marmură. Niște siluete ponosite se vânzoleau de-a lungul lui, ca și cum ar fi fost pierdute în strălucitoarea sa întindere. Pe treptele piedestalului, sub statuia personajului auster și exultant, un vagabond zdrențăros ședea prăbușit într-o pasivă resemnare, ca o pasăre cu aripa jumulită care nu are unde să se ducă, odihnindu-se pe o cornișă apărută din întâmplare.

Ea căzu pe treptele piedestalului, asemenea unei alte epave, cu capa ei murdară de praf înfășurată strâns în jurul ei, șezu nemișcată, cu capul pe braț, dincolo de a plânge, a se clătina sau a se mișca.

I se părea că nu vede altceva decât un personaj cu un braț în sus ținând o lumină, iar din când în când semăna cu Statuia Libertății, apoi semăna cu un bărbat cu păr cu reflexe aurii, care ține o lanternă pe fundalul cerului nopții, o lanternă roșie care a oprit mișcarea lumii.

— Nu pune la inimă, domniță, oricine-ar fi, spuse vagabondul, cu un ton de istovită compasiune. Oricum, nu se poate face nimic în privința asta. La ce bun, domniță? Cine-i John Galt?

Capitolul VI

Concertul eliberării

Pe 20 octombrie, sindicatul muncitorilor metalurgiști din compania Rearden Steel ceru o mărire de salariu.

Hank Rearden află despre acest lucru din ziare; lui nu-i fusese prezentată nicio cerere și nu se considerase necesar să fie informat. Cererea fusese făcută Consiliului de Unificare; nu se explicase din ce motiv niciunei alte companii metalurgice nu i se prezentase o revendicare similară.

Nu putea să-și dea seama dacă cei care făceau revendicarea îi reprezentau sau nu pe muncitorii lui, regulile Consiliului referitoare la alegerile sindicale făcând acest lucru o problemă imposibil de definit. Aflase doar că grupul era format din acei nou-veniți pe care Consiliul îi strecurase în laminoarele sale în ultimele câteva luni.

Pe 25 octombrie, Consiliul de Unificare respinsese petiția sindicatului, refuzând să acorde sporul. Rearden nu aflase dacă avusese loc vreo audiere în respectiva problemă. El nu fusese consultat, informat sau înștiințat. Așteptase, fără a pune vreo întrebare.

Pe 25 octombrie, ziarele din țară, controlate de aceiași oameni care controlau Consiliul, începură o campanie de solidarizare cu muncitorii de la compania Rearden Steel. Ele tipăriră relatări despre refuzul măririi salariale, omițând orice mențiune a celui care o refuzase sau care făcuse ca puterea legală exclusivă să refuze, ca și cum ar fi contat pe public să uite de amănuntele tehnice legale sub un baraj de relatări care sugerau că patronul reprezenta cauza naturală a tuturor necazurilor din pricina cărora sufereau salariații. Ele tipăriră o relatare care descria greutățile cu care se confruntau muncitorii de la Rearden Steel

pe fundalul prezentei creșteri a costului vieții – lângă o relatare care descria profiturile lui Hank Rearden de acum cinci ani. Ele tipăriră o relatare despre starea jalnică a soției unui muncitor al lui Rearden care de-abia se târa de la un magazin la altul într-o deznădăjduită căutare de hrană – lângă o relatare despre o sticlă de șampanie spartă în capul cuiva la o petrecere plină de băutură dată de un nenumit magnat al oțelului într-un hotel la modă; magnatul oțelului fusese Orren Boyle, dar relatarea nu menționa nume. „Inegalitățile continuă să existe în mijlocul nostru", spuneau ziarele, „și ne lipsesc de binefacerile luminatei noastre epoci. Privațiunile au măcinat nervii și cumpătul oamenilor. Situația începe să devină periculoasă. Ne temem de o izbucnire a violenței." „Ne temem de o izbucnire a violenței", repetau ziarele.

În data de 28 octombrie, un grup de muncitori proaspăt angajați la Rearden Steel îl atacară pe un maistru și distruseră gurile de vânt ale unui furnal. Două zile mai târziu, un grup similar sparse geamurile ferestrelor de la parterul clădirii administrației. Un muncitor nou-angajat distruse mecanismul unei macarale, răsturnând o cupă cu metal topit la un metru de un grup de cinci persoane. „Cred c-am luat-o razna, de grija copiilor mei înfometați", a declarat el când a fost arestat. „Nu este acum momentul să filosofăm cine are și cine nu are dreptate", comentară ziarele. „Singura noastră preocupare este faptul că o situație explozivă pune în pericol producția de oțel a țării."

Rearden observa, fără a pune întrebări. Aștepta, ca și cum o cunoaștere finală era pe punctul de a i se dezvălui, proces ce nu trebuia nici grăbit, nicioprit. Nu – își spunea el în timpuriul amurg al serilor de toamnă, privind pe fereastra biroului său – nu, nu era indiferent față de laminoarele sale; dar sentimentul care fusese pe vremuri pasiune pentru o entitate vie era acum asemenea unei nostalgice melancolii pe care o simți pentru amintirea morților iubiți. Calitatea specială a ceea ce simți pentru morții iubiți, își spuse el, este aceea că nu mai este posibilă nicio acțiune.

În dimineața zilei de 31 octombrie, el primi o notificare prin care era informat că toate proprietățile sale, inclusiv conturile sale bancare și cutiile din seifurile băncilor, fuseseră poprite spre a satisface o hotărâre judecătorească de infracționalitate obținută împotriva lui într-un proces care implica o omisiune în declarația sa personală de venit din urmă cu trei ani. Era o notificare formală, în conformitate cu toate

prevederile legale, doar că atare omisiune nu existase niciodată, iar un astfel de proces nu avuse loc vreodată.

— Nu, îi spuse avocatului său sufocat de indignare, nu le pune întrebări, nu le răspunde, nu ridica obiecțiuni.

— Dar e ceva care întrece imaginația!

— Întrece imaginația mai mult decât celelalte lucruri?

— Hank, vrei să nu fac nimic? Să accept chestia asta făcând sluj?

— Nu, cu fruntea sus. Repet: cu fruntea sus. Nu face vreo mișcare. Nu acționa.

— Dar te-au făcut neputincios.

— Oare? întrebă el încet, zâmbind.

Avea câteva sute de dolari, peșin, rămase în portofel, nimic altceva.

Dar ciudata, strălucitoarea căldură din mintea lui, asemenea senzației unei strângeri de mână de la distanță, era gândul că într-un seif secret din dormitorul lui se afla un lingou de aur curat, dat lui de un pirat blond.

A doua zi, pe 1 noiembrie, el primi un telefon de la Washington, de la un birocrat a cărui voce părea să alunece de-a lungul firului și să îngenuncheze, în proteste de iertare.

— O eroare, domnule Rearden! N-a fost altceva decât o nefericită eroare! Acea poprire a conturilor nu vă viza pe dumneavoastră. Știți cum se întâmplă în ziua de azi, funcționarii fiind atât de ineficienți, iar birocrația sufocându-ne, vreun tâmpit care face treabă de mântuială o fi amestecat înregistrările și a emis ordinul de poprire împotriva dumneavoastră – când nu era sub nicio formă procesul dumneavoastră, ci, de fapt, al unui producător de săpunuri! Vă rog să primiți scuzele noastre, domnule Rearden, cele mai profunde scuze din partea noastră personal, de la cel mai înalt nivel.

Vocea alunecă către o pauză ușoară, expectativă.

— Domnule Rearden...?

— Ascult.

— Nu vă pot spune cât ne pare de rău că v-am provocat încurcături și neplăceri. Iar, din cauza acestor nenorocite de formalități care trebuie îndeplinite – știți cum e, birocrația! – va dura câteva zile, poate o săptămână, spre a anula ordinul acela și a suspenda popreala.... Domnule Rearden?

— V-am auzit.

— Ne pare nespus de rău și suntem dispuși să ne recompensăm în măsura în care putem. Veți avea, bineînțeles, dreptul de a solicita daune pentru orice neplăcere pe care v-ar cauza-o acest lucru, și suntem gata să plătim. Nu vom contesta. Veți completa, desigur, o astfel de solicitare de daune și...

— Nu am spus acest lucru.

— Ăă? Nu, n-ați... adică... ei bine, ce anume ați spus, domnule Rearden?

— N-am spus nimic.

La sfârșitul următoarei după-amiezi, o altă voce veni spre a pleda de la Washington. Aceasta nu mai părea a aluneca, ci a se balansa pe linia de telefon cu virtuozitatea veselă a unui acrobat care merge pe sârmă. Se recomandă ca fiind Tinky Holloway și insistă ca Rearden să ia parte la o conferință, „o mică conferință neprotocolară, doar câțiva dintre noi, cei câțiva din posturile înalte", care va fi ținută la New York, la Hotelul Wayne-Falkland, răspoimâine.

— Au existat atât de multe neînțelegeri în ultimele săptămâni! rosti Tinky Holloway. Niște neînțelegeri atât de nefericite – și atât de inutile! Am putea rezolva totul cât ai zice pește, domnule Rearden, dacă am avea ocazia de a purta o mică discuție cu dumneavoastră. Suntem extrem de nerăbdători să vă vedem.

— Îmi puteți trimite o citație oricând doriți.

— Oh, nu! Nu! Nu! Vocea părea înfricoșată. Nu, domnule Rearden – de ce vă gândiți la astfel de lucruri? Nu ne înțelegeți, suntem nerăbdători să vă vedem în termeni amicali, nu căutăm altceva decât cooperarea dumneavoastră voluntară.

Holloway făcu o pauză tensionată, întrebându-se dacă a auzit sunetul slab al unui chicotit îndepărtat; așteptă, dar nu mai auzi nimic.

— Domnule Rearden?

— Da?

— Bineînțeles, într-o asemenea perioadă, o conferință cu noi ar putea fi în avantajul dumneavoastră.

— O conferință – despre ce?

— Ați întâmpinat atât de multe dificultăți – și suntem nerăbdători să vă ajutăm în orice manieră avem posibilitatea. Sunt vremuri precare, domnule Rearden, starea sufletească este atât de nesigură și incendiară, atât de... incendiară... și vrem să fim capabili să vă protejăm.

— Nu am cerut protecție.

— Dar bineînțeles că realizați că ne aflăm în poziția de a fi valoroși pentru dumneavoastră... iar dacă doriți ceva de la noi, orice...

— Nu doresc.

— Dar probabil că aveți probleme pe care ați vrea să le discutați u noi.

— Nu am.

— În acest caz... ei bine, în acest caz – renunțând la încercarea de a juca sceneta acordării unui favor, Holloway schimbă macazul către un apel deschis –, în acest caz n-ați vrea să ascultați ce avem de spus?

— Dacă aveți ceva să-mi spuneți.

— Avem, domnule Rearden, avem cu siguranță! Asta e tot ceea ce cerem – să ascultați ce avem de spus. Dați-ne o șansă. Veniți la această conferință. Nu vă angajează în niciun fel...

Spuse acest lucru în mod involuntar, și se opri, auzind o împunsătură strălucitoare, batjcoritoare, în vocea lui Rearden, un sunet nepromițător, când Rearden spuse:

— Știu.

— Păi, vreau să spun... asta e...ei bine, în cazul acesta veți veni?

— În regulă, zise Rearden. Voi veni.

Nu ascultă asigurările de recunoștință ale lui Holloway, remarcă doar că Holloway repeta tot timpul: „La șapte p. m., pe 4 noiembrie, domnule Rearden... pe 4 noiembrie", ca și cum data ar fi avut o semnificație specială.

Rearden puse receptorul în furcă și se lăsă pe spate în scaunul lui, privind către strălucirea flăcărilor de la laminor de pe tavanul biroului. Știa că această conferință era o capcană; mai știa, de asemenea, că intra în ea fără nimic de câștigat pentru cei care o pregăteau.

Tinky Holloway lăsă receptorul în furcă, în biroul său de la Washington și rămase în scaun tensionat, încruntându-se. Claude Slagenhop, președintele lui Friends of Global Progress[3], care era așezat într-un fotoliu, mestecând nervos un băț de chibrit, privi în sus către el și întrebă:

— Nu-i prea bine?

Holloway clătină din cap.

— O să vină, dar... nu, nu-i prea bine.

Adăugă:

[3] În traducere: Prietenii Progresului Global (*n. tr.*).

— Nu cred c-o să înghită momeala.

— Asta mi-a spus și derbedeul meu.

— Știu.

— Derbedeul a spus că nu merită să încercăm.

— Să-l ia naiba pe derbedeul tău! Trebuie să încercăm! Va trebui să riscăm!

Derbedeul era Philip Rearden, care, cu câteva săptămâni înainte, îi relatase lui Claude Slagenhop:

— Nu, nu vrea să mă lase să pun piciorul înăuntru, nu vrea să-mi dea un serviciu, am încercat, așa cum ai vrut tu, am încercat din răsputeri, dar fără niciun folos, nu m-a lăsat să pătrund în laminoarele lui. Cât despre ce e în mintea lui, ascultă-mă, e nasol. E mai nasol decât mă așteptam. Îl cunosc, și pot să-ți spun că n-aveți nicio șansă. E la capătul răbdării. Încă puțin și explodează. Ai spus că băieții deștepți vor să știe. Spune-le să nu facă chestia asta. Spune-le că el... Claude, să ne-ajute Dumnezeu, dac-or s-o facă, or să-l piardă!

— Păi, nu prea ne ești de folos, rosti Sagenhop, dând să plece.

Philip îl apucă de mânecă și întrebă, glasul lui trădând brusc o anxietate fățișă:

— Ia zi, Claude, în conformitate cu... cu Directiva 10-289... dacă el dispare, nu vor exista moștenitori?

— Exact.

— Or să-i ia laminoarele și... și totul?

— Asta-i legea.

— Dar... Claude, n-or să-mi facă mie una ca asta, nu-i așa?

— Ei nu vor ca el să dispară. Știi lucrul ăsta. Ține-l, dacă poți.

— Dar nu pot! Știi că nu pot! Din cauza ideilor mele politice și... a tot ceea ce am făcut pentru voi, știi ce gândește el despre mine! N-am nicio putere de a-l influența!

— Păi, ăsta-i ghinionul tău.

— Claude, strigă Philip panicat. Claude, n-or să mă lase cu ochii-n soare, nu-I așa? Sunt unul de-ai voștri, corect? Au spus întotdeauna că-s unul de-ai voștri, au spus mereu că au nevoie de mine... au spus că au nevoie de oameni ca mine, nu ca el, oameni cu ... genul meu de spirit, îți aduci aminte? Iar după tot ceea ce am făcut pentru ei, după toată credința, serviciul, loialitatea față de cauză...

— Prostul naibii, rosti Slagenhop nervos, la ce ne poți fi de folos fără el?

În dimineața zilei de 4 noiembrie, Hank Rearden fu trezit de soneria telefonului. Deschise ochii către imaginea unui cer limpede, palid, cerul zorilor de zi, pe fereastra dormitorului său, un cer de culoarea delicată a acvamarinului, cu primele raze ale unui soare invizibil conferind o nuanță de roșu-porțelan vechilor acoperișuri din Philadelphia.

Pentru o clipă, conștiința lui avu o puritate egală cu a cerului, cât timp nu fu conștient decât de el însuși și nu își reînhămă sufletul la povara amintirilor străine, rămase nemișcat, țintuit de priveliște și de încântarea unei lumi pe potrivă, o lume în care stilul de existență ar fi o dimineață continuă.

Telefonul îl aruncă la loc în exil: scotea sunete puternice la intervale de timp, asemenea unui strigăt de ajutor enervant și cronic, genul de strigăt care nu aparține acestei lumi. Ridică receptorul, încruntându-se.

— Alo?

— Bună dimineața, Henry! rosti o voce tremurată; era mama lui.

— Mamă – la ora asta? întrebă el sec.

— Oh, tu te scoli întotdeauna în zori și am vrut să te prind înainte de a pleca la birou.

— Da. Ce s-a-ntâmplat?

— Trebuie să ne vedem, Henry. Trebuie să vorbesc cu tine. Azi, în cursul zilei de azi. E ceva important.

— S-a-ntâmplat ceva?

— Nu... ba da... adică... trebuie să am o discuție cu tine între patru ochi. O să vii?

— Îmi pare rău, nu pot. Am o întâlnire la New York diseară. Dacă vrei să vin mâine...

— Nu! Nu mâine. Trebuie să fie azi. Trebuie.

În glasul ei era un ușor ton de panică, dar era panica stătută a neputinței cronice, nu sunetul unei urgențe – cu excepția unui ciudat ecou de frică în mecanica ei insistență.

— Ce s-a-ntâmplat, mamă?

— Nu pot vorbi la telefon despre asta, trebuie să ne vedem.

— În cazul acesta, dacă dorești să vii la birou...

— Nu! Nu la birou! Trebuie să fim doar noi doi, ca să putem vorbi. Nu poți să vii astăzi încoace, ca o favoare? Mama ta îți cere să-i faci o favoare. N-ai venit niciodată să ne vezi. Și poate că nu tu ești vinovat pentru asta. Chiar nu poți face lucrul acesta pentru mine, dacă te rog eu?

— Bine, mamă. O să fiu acolo după-masă, la ora patru.

— Așa e minunat, Henry. Îți mulțumesc, Henry. Așa e minunat.

I se păru că în atmosfera laminoarelor era o nuanță de încordare, în ziua aceea. O nuanță prea fină pentru a o defini – dar laminoarele, pentru el, erau asemenea chipului unei soții iubite, pe care putea distinge nuanțele unui sentiment aproape înainte de exprimarea lui. El remarcă grupuri mici formate din noii lucrători, adunați câte trei-patru și stând de vorbă – prea des. Remarcă atitudinea lor, care sugera o agenție de pariuri, nu o fabrică. Observă câteva priviri îndreptate către el în timp ce trecea pe lângă ei, priviri ușor mai incisive și zăbovind mai mult. Nu se mai gândi la asta; nu era suficient spre a-și pune întrebări – și nu avea timp să-și pună întrebări.

Când merse, în acea după-masă, cu mașina la fosta lui casă, opri brusc la poalele dealului. Nu mai văzuse casa din acel 15 mai, cu șase luni în urmă, când o părăsise – iar imaginea ei îi aduse în minte tot ceea ce simțise în zece ani de venit zilnic acasă: încordarea, tulburarea, cenușia povară a nemărturisitei nefericiri, puterea fermă de a îndura care îi interzicea s-o mărturisească, disperata inocență a efortului de a-și înțelege familia... efortul de a fi just.

Urcă încet poteca spre ușă. Nu simțea nicio emoție, doar senzația unei clarități mărețe, solemne. Știa că această casă reprezintă un monument al vinii – al vinii sale față de sine însuși.

Se așteptase să-i vadă pe mama sa și pe Philip; nu se așteptase la cea de-a treia persoană, care se ridică în picioare, ca și ei, la intrarea sa în sufragerie: era Lillian.

Se opri în prag. Ei se uitau la fața sa și la ușa deschisă din spatele lui. Privirile lor trădau frica și șiretenia, acel șantaj prin virtute pe care învățase a-l înțelege, ca și cum sperau să scape, nici mai mult, nici mai puțin decât cu ajutorul compasiunii lui, să îl țină prizonierul lor, când un singur pas îndărăt îl putea pune la adăpost de ei.

Ei contaseră pe mila lui și se temeau de furia sa; nu le trecuse prin cap să ia în calcul și o a treia posibilitate: indiferența sa.

— Ce-i cu ea aici? întrebă el, întorcându-se către mama lui, cu un glas clar, lipsit de patimă.

— Lillian locuiește aici de la divorțul vostru, răspunse ea defensiv. N-o puteam lăsa să moară de foame pe trotuarele orașului, nu-i așa?

Privirea din ochii mamei lui era pe jumătate rugătoare, ca și cum îl implora să n-o pălmuiască, pe jumătate triumfătoare, ca și cum l-ar fi pălmuit ea. El cunoștea motivul: nu era vorba de compasiune, niciodată nu fusese multă iubire între Lillian și ea, era răzbunarea comună pe el, era satisfacția secretă de a-i cheltui banii pe fosta lui soție, pe care el refuzase s-o susțină.

Capul lui Lillian era aplecat spre a saluta, cu sugestia unui zâmbet nesigur pe buze, jumătate timid, jumătate îndrăzneț. El nu se prefăcu a o ignora; o privi, ca și cum ar fi văzut-o complet, și totuși ca și cum mintea sa nu ar fi înregistrat nicio prezență. Nu spuse nimic, închise ușa și pași în încăpere.

Mama sa scoase un ușor oftat de inconfortabilă ușurare și se așeză greoi pe cel mai apropiat scaun, urmărindu-l pe Rearden cu privirea, așteptând nervos să vadă dacă el îi va urma exemplul.

— Ce anume voiai? întrebă el, așezându-se.

Mama lui ședea cu spatele drept și ciudat cocoșată, cu umerii rdicați și cu capul pe jumătate plecat.

— Îndurare, Henry, șopti ea.

— Ce vrei să spui?

— Nu mă înțelegi?

— Nu.

— Păi – își întinse ea palmele într-un gest de neglijentă fluturare arătând neputința – păi... – ochii ei încercau să scape privirii lui atente. Păi, sunt atât de multe lucruri de spus și... nu știu cum să le spun, dar... ei bine, există o chestiune practică, dar nu este importantă în sine... nu e motivul pentru care te-am chemat aici...

— Care este?

— Chestiunea practică? Cecurile noastre de alocație – al lui Philip și al meu. Este întâi ale lunii, dar din cauza acelui ordin de poprire cecurile nu au putut veni. Știi lucrul acesta, nu-i așa?

— Îl știu.

— Ei bine, ce vom face?

— Nu știu.

— Vreau să zic, ce-ai de gând să faci?

— Nimic.

Mama lui se holbă la el, ca și cum ar fi numărat secundele de liniște.

— Nimic, Henry?

— N-am nicio putere de a face ceva.

Îi urmăreau fața cu un soi de intensitate scrutătoare; era sigur că mama lui îi spusese adevărul, că nu îngrijorarea financiară imediată reprezenta scopul lor, că era doar simbolul unei probleme mult mai ample.

— Dar, Henry, am fost prinși pe picior greșit.

— Și eu la fel.

— Dar nu ne poți trimite niște bani sau ceva de genul acesta?

— Nu m-au avertizat în niciun fel, n-am avut timp să fac rost de bani lichizi.

— În cazul acesta... Uite, Henry, chestia asta a fost atât de neașteptată, a speriat lumea, cred – băcănia refuză să ne dea pe credit, dacă nu ceri tu lucrul acesta. Bănuiesc că vor să semnezi, dacă ai un card de credit sau ceva asemănător. Vorbești tu cu ei și aranjezi?

— N-o să fac acest lucru.

— N-o să-l faci – ea icni scurt, sufocându-se. De ce?

— N-o să-mi asum obligații pe care nu le pot îndeplini.

— Ce vrei să zici?

— Nu-mi voi asuma datorii pe care n-am cum să le achit.

— Ce vrei să spui, n-ai cum? Poprirea aia e doar un fel de detaliu tehnic, e doar temporară, toată lumea știe asta!

— Lumea știe? Eu nu.

— Dar, Henry – o factură de băcănie! Nu ești sigur că vei fi în stare să plătești o factură de băcănie, tu, cu toate milioanele pe care le deții?

— N-am de gând să-l înșel pe băcan pretinzând că dețin acele milioane.

— Ce tot vorbești? Cine le deține?

— Nimeni.

— Ce vrei să spui?

— Mamă, cred că mă-nțelegi perfect. Cred c-ai înțeles lucrul acesta înaintea mea. Nu mai există niciun fel de proprietate. Este lucrul pe care l-ai aprobat și în care ai crezut ani de zile. Ai vrut să fiu legat. Sunt legat. Acum e prea târziu să mai faci valuri în privința asta.

— Vrei să lași niște idei politice de-ale tale – ea văzu privirea lui și se opri brusc.

Lillian se uită în jos, la pardoseală, ca și cum îi era frică să ridice privirea în acest moment. Philip își trosnea degetele.

Mama sa își reveni încet și șopti:

— Nu ne abandona, Henry.

Un junghi slab de viață din glasul ei îi spunea lui Rearden că se dădea la o parte capacul de pe adevăratul ei scop.

– Vremurile astea sunt îngrozitoare și suntem speriați. Ăsta-i adevărul, Henry, suntem speriați, pentru că ne întorci spatele. Oh, nu mă refer doar la factura aia de băcănie, dar acesta e un semn – cu un an urmă n-ai fi acceptat să ni se întâmple așa ceva. Acum... acum nu-ți pasă.

Făcu o pauză, așteptând.

— Îți pasă?

— Nu.

— Păi... păi, bănuiesc că vina ne aparține. Asta voiam să-ți spun – că suntem conștienți că noi suntem de vină. Nu ne-am comportat corect cu tine în toți anii ăștia. Am fost nedrepți cu tine, te-am făcut să suferi, te-am folosit și nu ți-am mulțumit, în schimb ce pot să-ți spun mai mult acum? Vei găsi în inima ta puterea de a ne ierta?

— Mamă, ar fi mai bine să nu vorbim despre asta. Nu mă forța să-ți spun din ce motiv. Bănuiesc că îl cunoști la fel de bine ca și mine. Dacă vrei să fac un anumit lucru, spune-mi despre ce e vorba. Nu mai e nimic altceva de discutat. –Dar nu te înțeleg! Nu te înțeleg! De-asta te-am chemat aici – să-ți cer să ne ierți! O să refuzi să-mi răspunzi?

— Foarte bine. Ce înseamnă „să ne ierți"?

— Cum?

— Am zis: ce înseamnă?

Ea își răsfiră palmele într-un gest uimit, indicând un lucru extrem de evident.

— Păi, asta... asta ne-ar face să ne simțim mai bine.

— O să schimbe trecutul?

— Ne-ar face să ne simțim mai bine dacă am ști că ne-ai iertat.

–Vrei să mă prefac că trecutul n-a existat?

— Oh, Doamne, Henry, nu-nțelegi? Nu vrem altceva decât să știm că tu... că te preocupi cumva de noi.

— Nu mă preocup. Vrei să simulez lucrul acesta?

— Dar asta te implor să faci – să te preocupi.

— Pe ce bază?

— Bază?

— În schimbul a ce?

— Henry, Henry, nu vorbim de afaceri, de cantități de oțel și balanțe bancare, ci de sentimente – iar tu vorbești ca un comerciant.

— Asta sunt.

Ceea ce văzu în ochii ei fu groază – nu groaza neputincioasă de a face eforturi și de a nu reuși să înțeleagă, ci groaza de a fi împins către margine, acolo unde evitarea înțelegerii nu ar mai fi posibilă.

— Uite, Henry, zise Philip grăbit. Mama nu înțelege lucrurile astea. Nu știm cum să te abordăm. Nu suntem în stare să vorbim pe limba ta.

— Eu nu vorbesc pe limba voastră.

— Ea încearcă să-ți comunice că ne pare rău. Ne pare extrem de rău că te-am rănit. Tu crezi că nu plătim pentru lucrul acesta, dar plătim. Suntem cuprinși de remușcări.

Durerea de pe chipul lui Philip era reală. Cu un an în urmă, lui Rearden i-ar fi fost milă. Acum era conștient de faptul că ei avuseseră putere asupra sa, prin șovăiala lui de a le face rău, prin frica lui de durerea lor. Nu mai simțea această frică.

— Ne pare rău, Henry. Știm că ți-am făcut rău. Am vrea să ne putem compensa pentru asta. Dar ce putem face? Trecutul e trecut. Nu-l putem schimba.

— Nici eu.

— Poți accepta căința noastră, zise Lillian, cu glas sticlos din pricina precauției. Eu nu am nimic de câștigat de la tine acum. Vreau doar să știi că tot ceea ce am făcut a fost din iubire față de tine.

El întoarse capul, fără a răspunde.

— Henry, strigă mama lui. Ce-i cu tine? Ce te-a schimbat atât de mult? Pari a nu mai fi uman! Ne presezi să-ți răspundem, deși nu avem niciun răspuns de dat. Ne bagi pe gât logica – ce-nseamnă logica în vremuri ca astea? – ce-nseamnă logica atunci când lumea suferă?

— E mai presus de noi! strigă Philip.

— Suntem la cheremul tău, rosti Lillian.

Ei își strigau apelurile către un chip la care nu se putea ajunge.

Nu știau – iar panica lor era ultimul dintre eforturile lor de scăpa de această cunoaștere – că neîndurătorul său simț al dreptății, care constituise singura lor putere asupra lui, care îl făcuse să accepte orice pedeapsă și să le confere beneficiul oricărei îndoieli, era acum întors împotriva lor – că aceeași forță care îl făcuse tolerant era acum forța care îl făcea nemilos – că dreptatea care ar ierta mile întregi de greșeli inocente de cunoaștere n-ar ierta nici măcar un pas făcut în conștiința răului.

— Henry, nu ne înțelegi? se rugă mama lui.

— Ba da, rosti el liniștit.

Ea privi în altă parte, evitând claritatea ochilor lui.

— Nu-ți pasă ce se-ntâmplă cu noi?

— Nu.

— Nu ești și tu om? – vocea ei deveni mai stridentă din cauza mâniei. Nu ești capabil de niciun pic de iubire? Încerc să ajung la inima ta, nu la mintea ta! Iubirea nu e ceva care se discută sau se negociază! E ceva care se oferă! Se simte! Oh, Doamne, Henry, nu poți să simți fără să gândești?

— N-am făcut niciodată lucrul acesta.

După un moment, vocea ei îi reveni, joasă și monotonă:

— Noi nu suntem așa de deștepți, de puternici ca tine. Dacă am păcătuit și am greșit, e din cauză că suntem neputincioși. Avem nevoie de tine, tu ești tot ceea ce avem – și te pierdem – și ne e frică. Sunt vremuri îngrozitoare, e din ce în ce mai rău, lumea e îngrozitor de înspăimântată, e oarbă și nu știe ce-i de făcut. Cum o să facem față situației, dacă ne părăsești? Suntem mici și slabi și o să fim măturați ca niște paie în grozăvenia aia care s-a declanșat în lume. Poate că am avut și noi partea noastră de vină, poate c-am ajutat să se producă, neștiind să ne vedem de treaba noastră, dar ce e făcut, e făcut – și nu mai poate fi oprit acum. Dacă ne abandonezi, suntem pierduți. Dacă renunți și te faci nevăzut, precum toți oameni aceia care...

Nu un sunet o opri din vorbit, ci doar o mișcare a sprâncenelor lui, mișcarea scurtă, rapidă a unui semn de oprire. Apoi îl văzură zâmbind; natura acelui zâmbet reprezenta cel mai îngrozitor răspuns.

— Prin urmare, de lucrul acesta vă e teamă, rosti el încet.

— Nu poți să pleci! strigă mama lui, pradă panicii oarbe. Nu poți să pleci acum! Ai fi putut, anul trecut, dar nu acum! Nu azi! Nu poți să devii un dezertor, pentru că se vor răzbuna pe familia ta! O să ne lase fără o lăscaie, o să ia totul, o să ne lase muritori de foame, o să ne...

— Taci! strigă Lillian, mai expertă decât ceilalți în a citi semnele de pericol de pe chipul lui Rearden.

Fața lui păstra resturile unui zâmbet, iar ei își dădură seama că nu îi mai vedea, dar nu era în puterea lor de a ști din ce motiv zâmbetul său părea a conține durere și un dor aproape melancolic, sau de ce se uita în colțul celălalt al camerei, la nișa celei mai îndepărtate ferestre.

El vedea o față frumos sculptată care rămânea netulburată sub biciuirea insultelor lui, auzea o voce care îi spunea cu calm aici, în această încăpere: „Am vrut să te avertizez în legătură cu pactul iertării". Tu, cel care știuseși deci despre asta, își spuse în sinea lui... dar nu termină propoziția în minte, o lăsă să se încheie cu un surâs amar, pentru că știa ceea ce era pe punctul de a gândi: Tu, cel care știuseși deci despre asta, iartă-mă.

Asta era – își spuse, privind către familia sa, – natura apelurilor lor la îndurare, logica acestor sentimente pe care le proclamau atât de justificat ca fiind non-logice – asta era esența simplă, brutală a tuturor oamenilor care vorbesc despre a fi în stare să simtă fără gândire și despre a plasa îndurarea deasupra dreptății.

Ei știuseră de ce anume să se teamă; ei sesizaseră și numiseră, înaintea lui, singura cale de eliberare lăsată deschisă pentru el; ei înțeleseseră neputința poziției sale industriale, inutilitatea eforturilor lui, imposibilele poveri ce coborau spre a-l strivi; ei știuseră că în rațiune, în dreptate, în autoconservare, singura lui cale era de a renunța la tot și de a fugi – cu toate acestea, voiau să tragă de el, să-l țină în laminorul de sacrificiu, să-l facă să-i lase să devoreze ultimele rămășițe din el în numele îndurării, al iertării și al iubirii canibale de frate.

— Dacă încă mai vrei să-mi explici lucrul ăsta, mamă, rosti el foarte încet, dacă mai tragi nădejde că n-o să fiu destul de crud ca să denumesc ceea ce te prefaci a nu ști, atunci uite ce anume nu e în regulă cu ideea ta de iertare: regreți că mi-ați făcut rău și, sub formă de compensație, îmi ceri să mă ofer unui sacrificiu total.

— Logică! strigă ea. Iar începi cu logica ta nesuferită! Noi de milă avem nevoie, nu de logică!

El se ridică în picioare.

— Stai! Nu pleca! Henry, nu ne abandona! Nu ne condamna la pieire! Indiferent ce-am fi, suntem oameni! Vrem să trăim!

— Păi, nu – începu el cu liniștită uimire și termină cu liniștită groază, când gândul i se contură cu precizie – nu cred că vreți. Dac-ați fi vrut, ați fi știut cum să mă prețuiți.

Ca o tăcută dovadă și răspuns, chipul lui Philip căpătă încet o expresie vrută ca zâmbet de amuzament, deși nu conținea decât frică și răutate.

— N-o să poți fugi! zise Philip. Nu poți fugi fără bani.

Păru că a lovit la țintă; Rearden se opri, apoi chicoti:

— Mulțam, Philip, zise el.

— Ăă? făcu Philip un gest smucit de uluire.

— Prin urmare, ăsta-i scopul ordinului de poprire. De asta le e frică prietenilor tăi. Știam că se pregăteau să-mi facă o „surpriză". Nu știam că poprirea reprezintă ideea lor de a bloca evadarea.

Întoarse capul spre a privi incredul către mama sa.

— Iar ăsta e motivul pentru care trebuia să vorbești cu mine azi, înainte de conferința de la New York.

— Mama nu știa de chestia asta! strigă Philip, apoi se controlă și strigă mai tare: Habar n-ai despre ce vorbești! N-am spus nimic! N-am spus lucrul ăsta!

Frica lui părea acum să aibă o calitate mult mai puțin mistică și mult mai practică.

— Nu-ți face griji, biet nemernic, n-o să le spun că mi-ai zis ceva. Iar dacă încercai...

Nu termină; privi la cele trei chipuri din fața lui și un zâmbet brusc termină propoziția, un zâmbet de oboseală, de milă, de neîncrezătoare repulsie. Își dădea seama de contradicția finală, de grotesca absurditate de la capătul jocului iraționalilor: oamenii de la Washington speraseră să-l țină pe loc îndemnând acest trio să încerce rolul de ostatici.

— Crezi că ești bun, nu-i așa? fu un strigăt brusc, ce provenea de la Lillian; sărise în picioare, spre a-i bloca ieșirea; chipul ei era schimonosit, așa cum o mai văzuse o dată înainte, în dimineața aceea în care aflase despre amanta lui.

— Ești așa de bun! Ești așa de mândru de tine! Ei bine, am ceva să-ți spun!

Părea că ea nu credea până în acest moment că pierduse în acest joc. Imaginea chipului ei acționă ca ultima parte care completează un circuit și, în deplină claritate, el își dădu seama care fusese rolul jucat de ea și motivul pentru care se măritase cu el.

Dacă a alege o persoană în calitate de centru constant al preocupărilor, ca punct focal al viziunii despre viață înseamnă iubire – își spuse el –, atunci era adevărat că ea îl iubea; dar dacă, pentru el, iubirea constituia o celebrare a sinelui și a existenței, în acest caz, pentru cei care se urăsc pe sine și urăsc viața, căutarea distrugerii reprezintă singura formă și unicul echivalent al iubirii. Lillian îl alesese pentru cele mai

bune dintre virtuțile lui, pentru puterea, încrederea în sine, mândria lui – ea îl alesese așa cum se alege un obiect al iubirii, ca simbol al puterii vii a omului, dar ținta ei fusese distrugerea acelei puteri.

Rememoră felul în care fuseseră ei doi la prima întâlnire: el, bărbatul cu o violentă energie și o pasionată ambiție, bărbatul realizat, luminat de flacăra succesului său și azvârlit în mijlocul acelui pretențios scrum care-și spune elita intelectuală, rămășițele arse ale culturii nedigerate, care se hrănește cu luminozitatea remanentă a minților altora, oferind negarea minții lor ca unică pretenție la distincție și un dor de a controla lumea ca unică poftă – ea, femeia-parazit a acelei elite, afișând rânjetul lor tocit ca răspuns al ei la univers, socotind neputința drept superioritate și goliciunea drept virtute – el, inconștient de ura lor, disprețuitor la modul inocent al înșelătoriei lor care pozează – ea, socotindu-l drept pericol pentru lumea lor, o amenințare, o provocare, un reproș.

Pofta care îi împinge pe ceilalți să înrobească un imperiu devenise, în limitele lui Lillian, o pasiune pentru puterea asupra lui. Își pusese în cap să-l nimicească, ca și cum, incapabilă să-i egaleze valoarea, îl putea depăși distrugând-o, ca și cum măsura măreției lui va deveni astfel măsura măreției ei, ca și cum – își spuse el cu un fior – ca și cum vandalul care sfărâmase statuia era mai măreț decât artistul care o executase, ca și cum ucigașul care omorâse un copil ar fi fost mai măreț decât mama care îi dăduse viață.

Își aduse aminte de batjocura forțat-persuasivă la adresa muncii lui, a laminoarelor, a companiei sale, a succesului său, își aduse aminte de dorința ei de a-l vedea beat, măcar o singură dată, de încercările ei de a-l împinge spre infidelitate, plăcerea ei la gândul că el căzuse la nivelul unei sordide idile, de groaza ei când descoperise că acea idilă fusese o realizare, nu o degradare. Linia ei de atac, pe care o socotise atât de derutantă, fusese constantă și clară – ea căutase să-i distrugă stima de sine, știind că un bărbat care își predă valoarea se află la cheremul voinței celuilalt; ea se luptase să îi sfărâme puritatea morală, dorise să-i distrugă încrezătoarea onestitate prin intermediul otravei vinii – ca și cum, dac-ar fi să se prăbușească, depravarea lui o va îndreptăți pe a ei.

Din același scop și motiv, pentru aceeași satisfacție, după cum alții țes sisteme complexe de filosofie spre a distruge generații, întemeiază dictaturi spre a distruge o țară, la fel și ea, neposedând vreo armă cu excepția feminității, își făcuse un scop din a distruge un bărbat.

Codul de viață era al tău – își aduse el aminte de vocea tânărului său profesor care dispăruse – care este, deci, al lor?

— Am ceva să-ți spun! strigă Lillian, cu sunetul acelei furii neputincioase care își dorește ca vorbele să fie un box de alamă. Ești tare mândru de tine, nu-i așa? Ești atât de mândru de numele tău! Rearden Steel, Rearden Metal, Rearden Wife[43]! Asta-i ceea ce am fost, este? Doamna Rearden! Doamna Hank Rearden! – sunetele pe care le scotea ea erau acum un șir de icnete ca niște cotcodăceli, o denaturare de nerecunoscut a unui râs.

— Ei bine, cred că ai vrea să știi că soția ta și-a tras-o cu un altul! Ți-am fost necredincioasă, mă auzi! Ți-am fost necredincioasă, nu cu vreun iubit splendid și nobil, ci cu cel mai josnic nemernic, cu Jim Taggart! Cu trei luni în urmă! Înainte ca să divorțezi de mine! Cât eram soția ta! Cât încă eram soția ta!

El asculta asemenea unui om de știință care studiază un subiect care nu are absolut nicio relevanță personală. Iată, își spuse, eșecul crezului interdependenței personale, crezul non-identității, nonproprietății, non-realității: credința că statura morală a unuia este la cheremul acțiunii celuilalt.

— Ți-am fost necredincioasă! Nu mă auzi, puritan neprihănit? M-am culcat, erou incoruptibil, cu Jim Taggart! Mă auzi?... Nu m-auzi?... Nu...?

Se uita la ea ca și cum s-ar fi uitat dacă o străină l-ar fi abordat pe stradă cu o mărturisire personală – o privire asemenea echivalentului cuvintelor: „De ce-mi spuneți mie lucrurile astea?"

Vocea ei se stinse încet. El nu fusese conștient cum anume va arăta distrugerea unei persoane; dar își dădu seama că era martorul distrugerii lui Lillian. Văzu acest lucru în prăbușirea feței ei, în brusca destindere a trăsăturilor ei, ca și cum nu mai era nimic care să le țină la un loc, în ochii, orbi, dar holbați, care priveau înlăuntru, plini de acea groază pe măsura căreia nu putea exista o amenințare exterioară. Nu era privirea unei persoane care își pierde mințile, ci privirea unei minți care constată înfrângerea totală, văzând în aceeași clipă propria ei natură pentru prima dată – privirea unei persoane care realizează că, după ani întregi de predicat non-existența, a realizat-o.

[43] Soție, în lb. engleză (*n. tr.*).

Dădu să plece. Mama lui îl opri la ușă, prinzându-l de braț. Cu o privire de încăpățânată uluire, cu ultimul ei efort de autoamăgire, ea gemu cu o voce de reproș nerăbdător la modul lacrimogen:

— Chiar ești incapabil de iertare?

— Nu, mamă, răspunse el, nu sunt. Aș fi iertat trecutul – dacă, azi, m-ai fi îndemnat să-mi dau demisia și să dispar.

Afară era un vânt rece, strângând impermeabilul în jurul lui ca o îmbrățișare, era măreața și proaspăta panoramă a ținutului ce se întindea la piciorul dealului și cerul clar și în retragere al apusului. Asemenea a două apusuri care sfârșeau ziua, strălucierea roșiatică a soarelui era o bandă dreaptă, nemișcată în partea de vest, iar banda roșie pulsând din est era strălucirea laminoarelor lui.

Senzația dată de volanul din mâinile lui și șoseaua netedă care șerpuia îndărăt, în timp ce gonea către New York, aveau o ciudată calitate reconfortantă. Era o senzație de extremă precizie și de relaxare, totodată, o senzație de acțiune fără încordare, care părea inexplicabil de tinerească – până când realiză că acesta era felul în care acționase și se așteptase să acționeze întotdeauna, în tinerețea lui –, iar ceea ce simțea acum era asemenea întrebării simple, uimite: de ce ar trebui să acționăm în oricare alt fel?

I se păruse că, atunci când se înălță în fața lui, conturul la orizont a New Yorkului poseda o claritate ciudat de luminoasă, cu toate că formele sale erau estompate de distanță, o claritate care nu părea a se baza pe obiect, ci dădea senzația că iluminarea provenea de la el. Privi către marele oraș, fără vreo legătură cu altă imagine sau folosință avută de alții, nu era un oraș de gangsteri, de cerșetori sau de prostituate, era cea mai măreață realizare industrială din istoria omului, singurul său înțeles era acela pe care-l avea pentru el, exista o calitate personală în felul în care îl vedea el, o calitate a posesiunii și a percepției nesovăielnice, ca și cum l-ar fi văzut pentru prima oară – sau pentru ultima.

Se opri pe coridorul tăcut al hotelului Wayne-Falkland, la ușa apartamentului în care urma să intre; îi trebui efortul unui lung moment spre a-și ridica mâna și a ciocăni; era apartamentul care îi aparținuse lui Francisco d'Anconia.

Erau vălătuci de fum de țigară prin aerul salonului, printre draperiile de catifea și mesele goale, lustruite.

Cu mobila lui scumpă și absența oricăror obiecte personale, încăperea avea un aer de lux mohorât care ține o ocupare tranzitorie, la fel de trist ca și aerul unui hotel ieftin. La intrarea lui, cinci persoane se ridicară în picioare în ceață: Wesley Mouch, Eugene Lawson, James Taggart, doctorul Floyd Ferris și un bărbat subțirel, gârbovit, care arăta ca un tenismen cu mutră de șobolan și care îi fu prezentat cu numele de Tinky Holloway.

— Bine, rosti Rearden, punând capăt saluturilor, zâmbetelor, ofertelor de băuturi și comentariilor despre situația de urgență națională, ce vreți?

— Suntem aici ca prieteni ai dumneavoastră, domnule Rearden, zise Tinky Holloway, pur și simplu ca prieteni ai dumneavoastră, pentru o conversație informală referitoare la perspectiva unei munci de echipă mai strânse.

— Suntem nerăbdători să ne fiți de ajutor cu remarcabilele dumneavoastră capacități, zise Lawson, și cu sfaturile dumneavoastră de expert în problemele industriale ale țării.

— De oameni ca dumneavoastră avem nevoie la Washington, spuse doctorul Ferris.

— Nu există niciun motiv pentru care să fi rămas pentru atâta vreme un simplu spectator, când este nevoie de vocea dumneavoastră la cel mai înalt nivel al conducerii naționale.

Era dezgustător faptul, își zise Rearden, că aceste discursuri erau doar pe jumătate minciuni; cealaltă jumătate, în tonul lor de urgență isterică, reprezenta nedeclarata dorință ca să fie adevărate.

— Ce anume doriți? întrebă el.

— Păi... să vă auzim, domnule Rearden, zise Wesley Mouch, tresărirea trăsăturilor lui imitând un zâmbet înfricoșat; zâmbetul era prefăcut, frica era reală. Vrem... vrem beneficiul opiniei dumneavoastră despre criza industrială națională.

— Nu am nimic de spus.

— Dar, domnule Rearden, zise doctorul Ferris, nu vrem nimic altceva decât să cooperăm cu dumneavoastră.

— V-am spus odată, în mod public, că eu nu cooperez cu pistolul la tâmplă.

— Nu putem îngropa securea într-o perioadă ca asta? rosti Lawson pe un ton de implorare.

— Pistolul? Continuați.

— Cum?

— Dumneavoastră îl aveți. Îngropați-l, dacă considerați că sunteți în stare.

— Asta... asta era o figură de stil, explică Lawson, clipind. Vorbeam metaforic.

— Eu nu.

— Nu putem să fim uniți de dragul țării în aceast ceas de cumpănă? spuse doctorul Ferris. Nu putem să dăm la o parte diferențele de opinie? Noi dorim să vă întâlnim la jumătatea distanței. Dacă există vreun aspect al politicii noastre căruia vă opuneți, spuneți-ne și vom da o directivă care să...

— Lăsați-o moartă, băieți. Nu am venit aici ca să vă ajut să vă prefaceți că nu mă aflu în poziția în care sunt și că orice compromis este posibil între noi. Acum treceți la obiect. Ați pregătit o nouă șmecherie cu care să surprindeți industria oțelului. Care este?

— De fapt, spuse Mouch, avem într-adevăr o întrebare vitală de discutat referitoare la industria oțelului, dar... dar felul în care vorbiți, domnule Rearden!

— Nu vrem să vă surprindem cu nimic, rosti Holloway. V-am rugat să veniți aici spre a o discuta cu dumneavoastră.

— Am venit aici să primesc ordine. Dați-le.

— Dar, domnule Rearden, nu vrem să privim chestiunea astfel. Noi nu dorim să vă dăm dumneavoastră ordine. Dorim consimțământul dumneavoastră voluntar.

Rearden zâmbi.

— Știu acest lucru.

— Știți? Holloway începu fraza nerăbdător, dar ceva din zâmbetul lui Rearden îl făcu să alunece în nesiguranță. Ei bine, atunci...

— Și tu, frate, spuse Rearden, știi că ăsta-i punctul nevralgic în jocul pe care-l jucați, buba fatală care o să-l facă să explodeze până-n înaltul cerului. Acum îmi spuneți la ce lovitură în capul meu lucrați atât de asiduu ca să nu am posibilitatea de a o remarca – sau mă duc acasă?

— Oh, nu, domnule Rearden! strigă Lawson, aruncându-și fulgerător privirea către ceasul de la mână. Nu puteți pleca acum! – Adică, vreau să zic că n-ați dori să plecați fără a auzi ce anume avem de spus.

— Atunci să auzim.

Îi văzu cum se uită unii la alții. Lui Wesley Mouch părea că îi e frică să i se adreseze; fața lui Mouch luă o expresie de încăpățânare nervoasă, asemenea unui semnal de comandă care îi împingea pe ceilalți înainte; indiferent de calificarea lor spre a dispune de soarta industriei oțelului, ei fuseseră aduși aici spre a juca rolul de bodyguarzi de conversație ai lui Mouch.

Rearden se întrebă care era motivul prezenței lui James Taggart; acesta ședea cufundat într-o tăcere întunecată, sorbind morocănos dintr-o băutură, fără a privi înspre el.

— Am întocmit un plan, zise cu prea multă veselie doctorul Ferris, care va rezolva problemele industriei oțelului și care se va bucura de aprobarea dumneavoastră, ca măsură ce vizează binele general, protejându-vă în același timp interesele și garantându-vă siguranța într-o...

— Nu încercați să-mi comunicați ce anume voi gândi eu. Oferiți-mi faptele.

— E un plan onest, solid, echitabil și...

— Nu-mi vorbiți despre evaluarea dumneavoastră. Oferiți-mi faptele.

— Conform acestui plan, spuse Wesley Mouch, vom oferi industriei o creștere de 5% la prețul oțelului.

Făcu, triumfător, o pauză.

Rearden nu spuse nimic.

— Desigur, vor fi necesare niște ajustări minore, rosti Holloway nepăsător, sărind în tăcerea lăsată ca pe un teren de tenis gol. Va trebui acordată producătorilor de minereu de fier o anumită creștere a prețului – oh, cel mult 3% – în vederea greutăților suplimentare pe care unii dintre ei, dl Larkin din Minnesota, de exemplu, le vor întâmpina, întrucât ei vor trebui să-și transporte minereul prin intermediul costisitor al camioanelor, având în vedere că dl James Taggart a trebuit să-și sacrifice linia filialei sale din Minnesota pentru binele public. Și, desigur, o creștere a prețului de transport va trebui oferită companiilor de căi ferate ale țării – să zicem 7%, aproximativ – în vederea nevoii absolut esențiale de...

Holloway se opri, asemenea unui jucător care iese dintr-un vârtej al jocului, observând brusc că niciun jucător din echipa adversă nu i se opune.

— Dar nu va exista o creștere a salariilor, zise iute doctorul Ferris. Un aspect esențial al planului este acela că nu vom oferi o creștere a salariilor muncitorilor din industria oțelului, în ciuda cererilor lor insistente. Vrem într-adevăr să fim echitabili cu dumneavoastră, domnule Rearden, și să vă protejăm interesele – chiar cu riscul unui resentiment și al unei indignări populare.

— Desigur, dacă așteptăm ca muncitorii să facă un sacrificiu, zise Lawson, trebuie să le arătăm că și administrația face anumite sacrificii de dragul țării. Starea de spirit a clasei muncitoare din industria oțelului este extrem de încordată în prezent, domnule Rearden, este periculos de explozivă și... spre a vă proteja de... de...

Se opri.

— Da? rosti Rearden. De?

— De posibile... violențe, sunt necesare anumite măsuri, care... Auzi, Jim – se întoarse brusc către James Taggart – de ce nu-i explici lucrul acesta domnului Reaeden, în calitate de coleg industriaș?

— Păi, cineva trebuie să sprijine companiile de căi ferate, rosti Taggart morocănos, fără a se sinchisi să se uite la Rearden. Țara are nevoie de căi ferate și cineva trebuie să ne ajute să cărăm mărfurile, iar dacă nu primim o creștere în prețul de transport...

— Nu, nu, nu! exclamă răstit Wesley Mouch. Spune-i domnului Rearden despre funcționarea Planului de unificare a căilor ferate.

— Păi, Planul este un succes deplin, zise Taggart letargic, cu excepția elementului nu complet controlabil al timpului. E doar o chestiune de timp până când echipa noastră unificată va pune din nou pe picioare fiecare cale ferată din țară. Planul, sunt în poziția de a da asigurări, ar putea funcționa cu același succes în oricare altă industrie.

— Fără nicio îndoială, spuse Rearden, și se întoarse către Mouch. De ce-i cereți servitorului să mă facă să-mi pierde vremea? Ce legătură are cu mine Planul de unificare a căilor ferate?

— Dar, domnule Rearden! strigă Mouch cu disperată veselie, aceasta-i modelul pe care îl vom urma! Din acest motiv v-am chemat aici spre a discuta!

— Ce?

— Planul de unificare a oțelăriilor!

Se lăsă un moment de tăcere, precum aceea a respirațiilor de după un plonjon.

Rearden se uită la ei cu o privire care părea plină de interes.

— Având în vedere starea critică a industriei oțelului, zise Mouch cu o bruscă grabă, ca spre a nu-și da timp să afle ce anume l-a stânjenit în legătură cu natura privirii lui Rearden, și că oțelul reprezintă marfa de bază cea mai vitală, cea mai crucială, fundamentul structurii întregii noastre industrii, trebuie luate măsuri drastice pentru a se menține facilitățile producătoare de oțel ale țării, echipamentele și uzinele.

Tonul și impulsul de a vorbi în public îl purtă doar până aici.

— Având în vedere acest obiectiv, Planul nostru este... Planul nostru este...

— Planul nostru este realmente extrem de simplu, zise Tinky Holloway, străduindu-se să dovedească acest lucru prin simplitatea vesel-exuberantă a glasului său. Vom ridica toate restricțiile referitoare la producția de oțel, iar fiecare companie va produce atâta cât poate, în conformitate cu capacitățile ei. Dar spre a evita risipa și pericolul competiției câinești, toate companiile vor depozita câștigurile lor brute într-un fond comun, ce va fi denumit Fondul de unificare al oțelăriilor, în sarcina unui Consiliu special. La sfârșitul anului, Consiliul va distribui aceste câștiguri, făcând totalul producției de oțel și împărțindu-l la numărul de furnale cu cuptor deschis existente, ajungându-se astfel la o medie care va fi echitabilă pentru toată lumea – iar fiecare companie va fi plătită în funcție de necesitățile ei. Păstrarea furnalelor fiind nevoia sa de bază, fiecare companie va fi plătită în conformitate cu numărul de furnale pe care îl deține.

Se opri, așteptă, apoi adăugă:

— Asta-i tot, domnule Rearden, și, neprimind un răspuns, zise: Oh, mai sunt o mulțime de detalii care trebuie puse la punct, dar... dar asta-i tot.

Indiferent de reacția la care se așteptau, nu fu cea pe care o văzură.

Rearden se lăsă pe spate în scaun, cu privirea atentă, dar fixată în spațiu, ca și cum s-ar fi uitat la un punct nu prea îndepărtat, apoi întrebă, cu o ciudată notă de amuzament liniștit-impersonal:

— Băieți, spuneți-mi doar un singur lucru: pe ce anume contați?

Știa că ei au înțeles. Văzu, pe chipurile lor, acea privire încăpățânat- evazivă pe care o considerase la un moment dat ca fiind privirea mincinosului care înșală victima, dar acum își dădea seama că e și mai rău: era privirea unui om care se înșală pe sine din propria conștiință.

Ei nu răspunseră. Rămaseră tăcuți, ca și cum ar fi depus eforturi nu spre a-l face să își uite întrebarea, ci să se facă pe ei înșiși să uite că o auziseră.

— E un Plan rezonabil, practic! rosti sec, pe neașteptate, James Taggart, cu o nuanță supărată de bruscă animare în glasul său. O să meargă! Trebuie să meargă! Ne dorim să meargă!

Nu-i răspunse nimeni.

— Domnule Rearden...? zise Holloway cu timiditate.

— Păi, ia să vedem, spuse Rearden. Compania Associated Steel a lui Orren Boyle deține 60 de furnale cu cuptor deschis, o treime din ele nefiind folosite, iar restul producând o medie de 300 de tone per furnal pe zi. Eu dețin 20 de furnale cu cuptor deschis, care produc 750 de tone de oțel per furnal pe zi. Prin urmare, noi deținem 80 de furnale „la comun", care dau o producție „la comun" de 27 000 de tone, ceea ce dă o medie de 337,5 tone per furnal. În fiecare zi a anului, eu, care produc 15 000 de tone, voi fi plătit pentru 6 750 de tone. Boyle, care produce 12 000, va fi plătit pentru 20 250 de tone. Nu-i mai iau în calcul pe ceilalți membri ai fondului comun, ei nu vor schimba raportul, poate doar vor face ca media să scadă și mai mult, majoritatea dintre ei descurcându-se mai prost decât Boyle, iar niciunul dintre ei neproducând la fel de mult ca mine. Cât timp credeți că voi rezista eu în conformitate cu acest Plan?

Nu se auzi niciun răspuns, apoi Lawson strigă brusc, prostește, pe un ton justificativ:

— În vremuri de pericol național, este de datoria dumneavoastră să slujiți, să suferiți și să munciți pentru salvarea țării!

— Nu văd motivul pentru care faptul de a-mi pompa câștigurile în buzunarele lui Orren Boyle va salva țara!

— Trebuie să faceți anumite sacrificii de dragul binelui public!

— Nu văd de ce Orren Boyle reprezintă mai bine „publicul" decât mine.

— Oh, nu e deloc vorba despre domnul Boyle! E ceva cu mult mai amplu decât oricare persoană. Se pune problema păstrării resurselor naturale ale țării – precum fabricile – și salvarea complexului industrial al țării. Nu permite ruinarea unei întreprinderi atât de vaste precum cea a domnului Boyle. Țara are nevoie de ea.

— Eu cred că țara are mai multă nevoie de mine decât de Orren Boyle.

- Desigur! strigă Lawson cu entuziasm uimit. Țara are nevoie de dumneavoastră, domnule Rearden! Realizați acest lucru, nu-i așa?

Dar plăcerea avidă a lui Lawson față de formula familiară de autosacrificare dispăru brusc la auzul vocii lui Rearden, o voce rece, de comerciant, care rosti:

— Da.

— Boyle nu este singurul implicat, rosti Holloway rugător.

— Economia țării nu ar fi în stare să facă față unei dizlocări majore în acest moment. Există mii de muncitori, furnizori și clienți ai lui Boyle. Ce s-ar întâmpla cu ei dacă Associated Steel ar da faliment?

— Ce s-ar întâmpla cu miile de munictori, furnizori și clienți de-ai mei dacă eu aș da faliment?

— Dumneavoastră, domnule Rearden? rosti Holloway incredul. Dumneavoastră sunteți cel mai bogat, cel mai sigur și cel mai puternic industriaș din țară în acest moment!

— Dar ce spuneți despre momentele care vor urma?

— Cum?

— Cât timp credeți că voi fi în stare să produc în pierdere?

— Oh, domnule Rearden, am completă încredere în dumeavoastră!

— La naiba cu încrederea dumneavoastră! Cum vă imaginați c-o să fac lucrul acesta?

— O să vă descurcați!

— Cum?

Nu există răspuns.

— Nu putem teoretiza în privința viitorului, strigă Wesley Mouch, atunci când trebuie evitată o prăbușire națională. Trebuie să salvăm economia țării. Trebuie să facem ceva!

Privirea de curiozitate, imperturbabilă, a lui Rearden îl împinse către neglijență.

— Dacă nu vă place, aveți o soluție mai bună de oferit?

— Bineînțeles, spuse Rearden cu lejeritate. Dacă vreți producție, atunci dați-vă la o parte din drum, aruncați la gunoi toate reglementările voastre nenorocite, lăsați-l pe Orren Boyle să dea faliment, lăsați-mă să cumpăr complexul industrial al lui Associated Steel - și va produce o mie de tone pe zi din fiecare din cele 60 de furnale ale ei.

— Oh, dar... dar n-am putea! icni Mouch. Acesta ar fi monopol!

Rearden chicoti.

— Bine, zise el indiferent, în cazul acesta acceptați ca administratorul laminoarelor mele să cumpere complexul. El o să facă o treabă mai bună decât Boyle.

— Oh, dar asta ar însemna să acceptăm ca cei puternici să aibă un avantaj asupra celor slabi! Nu putem face asta!

— În acest caz, nu vorbiți despre economia țării.

— Nu vrem decât să...

Se opri.

— Nu vreți decât producție fără oameni care sunt în stare să producă, nu-i așa?

— Asta-i... asta-i teorie. Asta-i doar o extremă teoretică. Noi nu vrem decât o ajustare temporară.

— Ați făcut aceste ajustări temporare vreme de ani întregi. Nu vă dați seama că nu mai aveți timp?

— Asta-i doar teo...

Vocea i se pierdu și se opri.

— Păi, uitați aici, rosti Holloway cu precauție, nu se pune problema că domnul Boyle ar fi cu adevărat... slab. Domnul Boyle este un om extrem de capabil. S-a întâmplat doar că el a suferit niște eșecuri nefericite, cu mult deasupra controlului lui. El a investit sume mari în proiecte de susținere publică spre a ajuta popoare nedezvoltate din America de Sud, iar un faliment al companiilor producătoare de cupru de acolo i-a administrat o severă lovitură financiară. Prin urmare, se pune doar problema de a-i oferi o șansă de a se pune din nou pe picioare, o mână de ajutor, o mică asistență temporară, nimic mai mult. Nu trebui decât să egalizăm sacrificiul – apoi toată lumea își va reveni și va prospera.

— Tot egalizați sacrificiul de peste o sută – se opri – de o mie de ani, spuse Rearden încet. Nu vedeți că sunteți la capătul drumului?

— Asta-i doar teorie! rosti sec Wesley Mouch.

Rearden surâse.

— Vă cunosc practica, zise el încet. Încerc să vă înțeleg practica.

Știa că motivul specific din spatele Planului era Orren Boyle; știa că lucrarea unui mecanism complicat, funcționând pe bază de influență, amenințare, presiune, șantaj – un mecanism asemenea unei mașini irațională de calculat, care a luat-o razna și care aruncă la întâmplare diverse sume după toana momentului – se adăugase întâmplător la

presiunea lui Boyle asupra acestor oameni spre a stoarce pentru el acest ultim act de jaf. Știa, de asemenea, că nu Boyle era cauza acestei situații sau factorul esențial de avut în vedere, că Boyle era doar un pasager întâmplător, nu constructorul mașinăriei infernale care distrusese lumea, că nu Boyle fusese cel care făcuse acest lucru posibil și nici vreunul dintre bărbații din această încăpere. Și ei erau doar niște pasageri într-o mașină fără șofer, ei erau niște autostopiști înspăimântați care știau că vehiculul lor era pe punctul de a zdrobi în abisul său final – și că nu iubirea sau frica lui Boyle era cea care îi făcea pe ei să se agațe de traseul lor și să se grăbească spre sfârșitul lor, era altceva, ceva ce nu era nici gând, nici speranță, ceva identificat doar printr-o anumită privire de pe fețele lor, o privire furișă care spunea: pot scăpa. De ce? – își spuse el. De ce cred că pot scăpa?

— Nu ne mai putem permite nicio teorie! strigă Wesley Mouch. Trebuie să acționăm!

— Păi, în cazul acesta, o să vă ofer o altă soluție. De ce nu preluați voi laminoarele mele și terminați bâlciul?

Șocul pe care îl avuseră era groază pură.

— Oh, nu! icni Mouch.

— Nu ne-ar trece prin cap așa ceva! strigă Holloway.

— Noi susținem libera inițiativă! strigă doctorul Ferris.

— Nu vrem să vă facem rău! strigă Lawson. Noi suntem prietenii dumneavoastră, domnule Rearden. Oare nu putem lucra cu toții împreună? Suntem prietenii dumneavoastră.

În colțul celălalt al încăperii se afla o masă cu un telefon, aceeași masă, aproape sigur, și același instrument – și brusc Rearden avu senzația că vede figura tulburată a unui bărbat aplecat asupra telefonului, un bărbat care știuse ceea ce el, Rearden, începea acum să afle, un bărbat care se lupta să-i refuze aceeași cerere pe care el o refuza actualilor ocupanți ai acestei încăperi – el văzu terminarea acelei lupte, chipul chinuit al unui bărbat ridicat spre a-i face față și o voce disperată care îi spunea fără ezitare:

— Domnule Rearden, vă jur... pe femeia pe care o iubesc... că vă sunt prieten.

Acesta fusese actul pe care el îl numise pe vremea aceea trădare, iar acesta era bărbatul pe care îl refuzase spre a continua să-i servească pe oamenii cu care se confrunta acum.

Cine anume, prin urmare, fusese trădătorul? – își spuse; își spuse acest lucru aproape fără sentiment, fără dreptul de a simți, conștient doar de o calitate reverentă la modul solemn. Cine preferase să ofere ocupanților de față mijloacele de a dobândi această cameră? Pe cine anume sacrificase și pentru al cui profit?

— Domnule Rearden! gemu Lawson. Ce s-a întâmplat?

El își întoarse capul, văzu ochii lui Lawson urmărindu-l înfricoșați și ghici ce privire de pe fața sa sesizase Lawson.

— Nu vrem să vă luăm laminoarele! strigă Mouch.

— Nu vrem să vă privăm de proprietarea dumneavoastră! strigă doctorul Ferris.

— Nu ne înțelegeți!

— Încep să vă înțeleg.

Cu un an în urmă, își spuse, l-ar fi împușcat; cu doi ani în urmă, i-ar fi confiscat proprietatea; cu generații în urmă, oameni de felul lor fuseseră capabili să-și permită luxul crimei și al exproprierii, siguranța de a pretinde față de ei înșiși și față de victimele lor că jaful material reprezenta singurul lor obiectiv. Dar timpul lor se epuiza, iar celelalte victime dispăruseră, mai devreme decât promisese orice plan istoric, iar ei, jefuitorii, rămaseseră să se confrunte cu realitatea propriului lor țel.

— Uitați, băieți, zise el obosit. Știu ce vreți. Vreți să-mi înfulecați laminoarele și să le aveți și pe ele. Și nu vreau să știu decât acest lucru: ce anume vă face să credeți că e posibil acest lucru?

— Nu știu ce vreți să spuneți, spuse Mouch pe un ton ofensat. V-am spus că nu vrem laminoarele dumneavoastră.

— În regulă, o să spun chestia asta într-o manieră mai precisă: vreți să mă înfulecați și să mă aveți și pe mine. Cum vă propuneți să faceți acest lucru?

— Nu știu cum puteți spune așa ceva, după ce v-am oferit toate asigurările că vă considerăm de cea mai mare importanță pentru țară, pentru industria oțelului, pentru...

— Vă cred. Lucrul acesta face enigma și mai dificilă. Mă considerați de cea mai mare importanță pentru țară? La naiba, mă considerați de cea mai mare importanță pentru propriile voastre gâturi. Stați acolo tremurând, pentru că știți că doar eu am mai rămas ca să vă salvez viața – și știți că timpul e cât se poate de scurt. Cu toate acestea, propuneți un plan spre a mă distruge, un plan care pretinde, cu cruzime

de idiot, fără fisuri, ocoluri și scăpare, ca eu să lucrez în pierdere – ca eu să lucrez, cu fiecare tonă pe care o torn costându-mă mai mult decât voi câștiga de pe urma ei – ca să îmi cheltuiesc ultimele resturi ale averii mele până când vom muri cu toții de foame. Această lipsă de rațiune excesivă nu îi este în putință niciunui om și niciunui jefuitor. De dragul vostru – nu de al meu sau al țării – probabil că voi contați pe ceva. Pe ce anume?

Văzu privirea de pe fețele lor, o privire deosebită, ce părea secretoasă, dar ranchiunoasă, ca și cum, în mod incredibil, el era cel care ascundea un secret față de ei.

— Nu înțeleg de ce trebuie să aveți o viziune atât de defetistă despre situație, rosti Mouch posac.

— Defetistă? Chiar vă așteptați ca eu să fiu în stare să rămân în afaceri dacă inițiați Planul?

— Dar e doar ceva temporar!

— Nu există sinucidere temporară!

— Dar e doar pe durata situației de urgență! Doar până când își revine țara!

— În ce fel vă așteptați să își revină?

Nu există răspuns.

— Cum vă închipuiți că aș putea produce după ce dau faliment?

— Nu veți da faliment. Veți face mereu producție, spuse doctorul Ferris pe un ton indiferent, nici de laudă, nici de învinuire, doar pe tonul de a enunța un adevăr natural, așa după cum i-ar fi spus unui alt om: „Vei fi întotdeauna un ticălos. N-ai ce-i face. E în sângele tău. Sau, ca să fiu mai științific, ești condiționat în felul ăsta".

Rearden se ridică în picioare: era ca și cum ar fi făcut eforturi să găsească combinația secretă a unei închizători și ar fi auzit, odată cu aceste cuvinte, un mic declic înăuntru, ca și cum era pe drumul cel bun.

— Se pune doar problema să rezistăm în fața acestei crize, rosti Mouch, să dăm oamenilor o amânare, o șansă de a se recupera.

— Și apoi?

— Apoi lucrurile se vor îmbunătăți.

— Cum?

Nu există răspuns.

— Ce anume le va îmbunătăți?

Nu există răspuns.

— Cine anume le va îmbunătăți?

— Dumnezeule, domnule Rearden, oamenii nu stau pe loc! strigă Holloway. Ei fac diverse chestii, se dezvoltă, se mișcă înainte.

— Care oameni?

Holloway dădu din mână vag.

— Oamenii, spuse el.

— Care oameni? Oamenii cărora o să le dați ultimele rămășițe din Rearden Steel fără a primi ceva în schimb? Oamenii care vor continua să consume mai mult decât produc?

— Condițiile se vor schimba.

— Cine o să le schimbe?

Nu există răspuns.

— Mai aveți ceva de jefuit? Dacă nu ați văzut natura politicii voastre înainte – nu e posibil ca să n-o vedeți acum. Priviți în jurul vostru. Toate acele nenorocite State ale Poporului pe tot globul există doar pe baza pomenilor pe care le-ați stors pentru ei din țara asta. Dar pentru voi – pentru voi n-a mai rămas niciun loc unde să exploatați sau de unde să furați. Nicio țară de pe suprafața pământului. Asta a fost cea mai mare și ultima. Ați secătuit-o. Ați stors-o și de ultima picătură. Din toată acea irecuperabilă splendoare, eu sunt doar o rămășiță, ultima. Ce veți face, voi și Globul vostru al Poporului, după ce mă veți fi lichidat? Ce anume sperați? Ce anume vedeți în față – cu excepția dezolantei, animalicei morți prin înfometare?

Nu răspunseră. Nu se uitară la el. Pe chipurile lor se puteau citi expresii de resentiment încăpățânat, ca și cum pledoaria lui ar fi aparținut unui mincinos.

Apoi Lawson spuse încet, cu un ton jumătate reproș, jumătate dispreț:

— Păi, dumneavoastră, oamenii de afaceri, ați tot prevestit dezastre vreme de ani de zile, ați strigat „catastrofă" la fiecare măsură progresistă și ne-ați spus c-o să pierim – dar nu s-a întâmplat așa ceva.

Schiță un zâmbet, dar se retrase în fața intensității subite a ochilor lui Rearden.

Rearden simți un alt declic în mintea lui, sunetul mai ascuțit de această dată arătând că s-au conectat circuitele închizătorii. Se aplecă înainte.

— Pe ce anume contați? întrebă el; tonul se schimbase, era jos, avea sunetul constant, zumzăitor, presant al unei bormașini.

— E doar o problemă de a câștiga timp! strigă Lawson.

— Nu a mai rămas timp de câștigat.

— Nu dorim decât o șansă! strigă Lawson.

— Nu au mai rămas șanse.

— E doar până ne revenim! strigă Holloway.

— Nu există posibilitatea de revenire.

— Doar până când politicile noastre vor începe să funcționeze! strigă doctorul Ferris.

— Nu există posibilitatea de a face iraționalul să funcționeze!

Nu există răspuns.

— Ce anume vă poate salva acum?

— Oh, o să faceți dumneavoastră ceva! strigă James Taggart.

În acel moment – chiar dacă era o propoziție pe care o auzise toată viața – simți un bubuit asurzitor înlăuntrul lui, ca și cum o ușă de oțel s-ar fi deschis la ultimul declic intern al închizătorii, răspunsul unind toate piesele, întrebările și rănile nerezolvate ale trecutului.

În momentul de tăcere de după bubuit, i se păru că aude vocea lui Francisco, întrebându-l liniștit în sala de bal a acestei clădiri, dar întrebându-l de asemenea aici și acum: „Care este cel mai vinovat om din camera asta? Auzi răspunsul său din trecut: „Bănuiesc că... James Taggart?", și vocea lui Francisco răspunzând fără reproș: „Nu, domnule Rearden, nu e James Taggart" – dar aici, în această cameră și în acest moment, mintea sa răspunse: „Eu sunt".

Îi blestemase pe acești jefuitori pentru încăpățânata lor orbire? El fusese cel care făcuse posibil acest lucru. De la prima extorcare pe care o acceptase, de la prima directivă căreia i se supusese, el le dăduse lor motiv să creadă că realitatea era ceva ce se putea trișa, că cineva putea cere iraționalul și, cumva, altcineva îl putea furniza.

Oare erau ei ilogici gândind că nu voiau altceva decât să viseze, să viseze fără a se preocupa dacă e posibil – și el trebuia să le înplinească visurile, prin mijloace pe care pe care ei nu trebuiau să le cunoască sau să numească? Ei, misticii neputincioși, care se luptau să evadeze din responsabilitatea rațiunii, își dăduseră seama că el, raționalistul, începuse să slujească mofturilor lor.

Ei știuseră că el le dăduse un cec în alb în privința realității – el nu trebuia să întrebe „de ce?" – ei nu trebuiau să întrebe „cum?" – lasă-i să pretindă o parte din averea lui, apoi tot ceea ce posedă el, după aceea mai mult decât posedă – imposibil? – nu, o să facă el ceva!

El nu realiză că sărise în picioare, că se uita în jos la James Taggart, văzând în nestrunita lipsă de formă a trăsăturilor lui Taggart răspunsul la toată devastarea la care fusese martor de-a lungul anilor vieții sale.

— Ce s-a-ntâmplat, domnule Rearden? Ce am spus? întreba Taggart cu anxietate sporindă, dar vocea lui Taggart nu ajungea la el.

El vedea trecerea anilor, monstruoasele extorcări, imposibilele solicitări, inexplicabilele victorii ale răului, planurile absurde și țelurile neinteligibile proclamate în volume de filosofie mocirloasă, mirarea disperată a victimelor care socoteau că o înțelepciune complexă, răuvoitoare, punea în mișcare puterile care distrugeau lumea, iar toate acestea se bazaseră pe un unic slogan în spatele ochilor înșelători ai învingătorilor: „o să facă el ceva! – noi o să scăpăm – el o să ne lase – o să facă el ceva!"

Voi, oamenii de afaceri, prevestiți mereu că o să pierim, dar nu s-a întâmplat așa ceva... Era adevărat, își spuse el. Nu ei fuseseră orbi față de realitate, ci el – orb față de realitatea pe care o crease el însuși. Nu, ei nu pieriseră, dar cine? Cine pierise ca să plătească pentru maniera lor de supraviețuire? Ellis Wyatt... Ken Danagger... Francisco d'Anconia.

Dădu să-și ia pălăria și pardesiul, când observă că bărbații din încăpere încercau să-l oprească, că fețele lor aveau o privire de panică, iar vocile lor strigau uluite: „Ce s-a-ntâmplat, domnule Rearden?... De ce?... Dar de ce?...Ce am spus?... Nu plecați!... Nu puteți pleca!... E prea devreme!... Nu încă! Oh, nu încă!"

El avea senzația că îi vedea de pe fereastra din spate a unui tren expres în plină viteză, ca și cum ei ar fi stat pe șine în urma lui, dând din mâini și urlând sunete indistincte, chipurile făcându-se din ce în ce mai mici în depărtare, vocile pierzându-se.

Unul dintre ei încercă să-l oprească în timp ce se întoarse către ușă. El îl dădu la o parte, nu brutal, ci cu o mișcare simplă, blândă a brațului său, precum cineva care dă la o parte o perdea aflată în cale, apoi ieși din încăpere.

Tăcerea fu singura lui senzație, când se așeză la volanul mașinii sale, gonind îndărăt către Philadelphia. Era tăcerea imobilității dinlăuntrul lui, ca și cum, posedând cunoaștere, acum își putea permite să se odihnească, fără o activitate suplimentară a sufletului. Nu simțea nimic, nici chin, nici exultare. Era ca și cum, printr-un efort de ani de zile, el urcase pe un munte spre a dobândi o pano-

rămă de la distanță și, după ce a ajuns în vârf, căzuse la pământ ca să rămână nemișcat, să se odihnească înainte de a privi, liber să se ruleze pentru prima dată.

Era conștient de drumul lung, șerpuitor, care se afla în fața sa, cotind, apoi devenind drept, de presiunea lipsită de efort a mâinilor sale pe volan și de zgomotul scos de cauciucuri la curbe. Avea senzația că gonea pe o rută suspendată și spiralată în spațiul vid.

Trecătorii de la fabricile, podurile centralele electrice aflate de-a lungul drumului său vedeau o imagine care pe vremuri fusese naturală în rândul lor: o mașină curată, puternică și scumpă, condusă de un bărbat încrezător, cu un concept de succes proclamat mai strident decât de o firmă cu neon, proclamat de hainele șoferului, de felul lui priceput de a șofa, de viteza plină de determinare.

Îl urmăreau cum trece pe lângă ei și dispare în pâcla care făcea pământul una cu noaptea.

Văzu laminoarele sale înălțându-se în întuneric, asemenea unei siluete întunecate pe fundalul unei adieri de strălucire, de culoarea aurului incandescent, iar cuvintele „Rearden Steel" erau scrise peste cer în focul rece, alb al cristalului.

El privi silueta cea lungă, curbele coșurilor furnalelor stând drepte asemenea unor arcuri de triumf, vălătucii de fum înălțându-se asemenea unei colonade solemne de-a lungul unei alei de onoare dintr-un oraș imperial, podurile atârnând aidoma ghirlandelor, macaralele salutând precum niște lănci, fumul fâlfâind încet precum niște steaguri. Priveliștea rupse nemișcarea dinlăuntrul lui, iar el zâmbi a salut. Era un zâmbet de fericire, de iubire, de devotament. Nu-și mai iubise niciodată laminoarele așa ca în acest moment, căci – văzându-le printr-un act al propriei viziuni, curățate de orice, cu excepția propriului său cod de valori, într-o realitate luminoasă care nu conținea nicio contradicție – el vedea motivul iubirii sale: laminoarele reprezentau o realizare a iubirii sale, dedicate bucuriei sale de a exista, înălțate într-o lume rațională spre a avea de a face cu oameni raționali. Dacă acei oameni ar dispărea, dacă acea lume s-ar face nevăzută, dacă laminoarele sale ar înceta să slujească valorilor lui – atunci laminoarele sale ar fi doar o grămadă de fiare, lăsate să se năruiască, cu cât mai curând, cu atât mai bine – lăsate nu ca un act de trădare, ci ca un act de loialitate față de înțelesul lor actual.

Laminoarele se aflau încă la vreo milă în față, când o izbucnire de flăcări îi atrase brusc atenția. Dintre toate nuanțele de foc de pe vasta întindere a structurilor, el putea distinge ceea ce e anormal și nelalocul lui: aceasta avea o nuanță de galben prea crud și țâșnea în sus dintr-un loc în care nu exista motiv spre a fi foc, dintr-o structură aflată lângă poarta intrării principale.

În următoarea clipă, auzi pocnetul uscat al unui foc de armă, apoi trei pocnete de răspuns în succesiune rapidă, asemenea unei mâini supărate care pălmuia un atacator.

Apoi masa întunecată care bara drumul în depărtare luă contur, nu era doar întuneric și nu se îndepărta pe măsură ce se apropia el – era o ceată agitându-se la intrarea principală, încercând să pătrundă la laminoare prin forță.

Avu timp să distingă brațe care se agitau, unele cu bâte, altele cu bare de fier, altele cu puști – flăcările galbene de lemn care arde izbucnind de pe fereastra biroului portarului – pocnetele albastre ale focurilor de armă țâșnind din mijlocul mulțimii, iar răspunsurile scuipând de pe acoperișurile structurilor – el avut timp să vadă o figură umană întorcându-se pe spate și căzând de pe acoperișul unei mașini – apoi roti roțile care scârțâiră în curbă, intrând în bezna unui drum lăturalnic.

Rula cu o viteză de 60 de mile pe oră pe făgașele unui sol nepavat, către poarta de est a laminoarelor – iar poarta se vedea atunci când impactul roților într-o vâlcea scoase mașina de pe drum, în marginea unei râpe pe al cărei fund zăcea un vechi morman de zgură. Cu greutatea pieptului și a cotului pe volan, făcând față la două tone de metal aflat în viteză, curba corpului său forță curba mașinii să finalizeze, urlând, jumătatea de cerc, măturând-o înapoi pe drum și în controlul mâinilor sale. Durase doar o clipă, dar în următoarea piciorul său călcă frâna, oprind cu violență înaintarea mașinii: căci în momentul în care farurile sale măturaseră râpa, el remarcase o formă alungită, mai întunecată decât cenușiul ierburilor de pe margini și i se păru că acea pată albă apărută pentru scurt timp fusese o mână omenească ce făcea semn, cerând ajutor.

Aruncându-și paltonul, se năpusti pe panta râpei, bucăți de pământ cedând sub piciorul lui, merse prinzându-se de tufișuri, în parte fugind, în parte alunecând către silueta neagră prelungă, pe care acum o distingea ca fiind un corp omenesc. O peliculă de bumbac plutea pe

conturul lunii, el distinse albeața unei mâini și forma unui braț întins printre ierburi, dar corpul era neclintit, fără vreun semn de mișcare.

— Domnule Rearden...

Era o șoaptă care se chinuia să fie un strigăt, era sunetul teribil al nerăbdării luptându-se cu o voce ce nu putea fi mai mult decât un geamăt de durere.

El nu-și dădu seama ce veni mai întâi, avu senzația unui șoc unic: gândul său că vocea era familiară, o rază din lumina lunii străpungând bumbacul, mișcarea de a cădea în genunchi lângă ovalul alb al unui fețe și recunoașterea. Era Doica.

Simți mâna băiatului strângând-o pe a sa, cu puterea anormală a agoniei, în timp ce remarca trăsăturile chinuite ale feței, buzele sleite, ochii sticloși și firicelul subțire, de culoare întunecată dintr-o gaură mică și neagră situată într-un loc prea nepotrivit, prea apropiat de pe partea stângă a pieptului băiatului.

— Domnule Rearden... am vrut să-i opresc... am vrut să vă salvez...

— Ce ți s-a-ntâmplt, puștiule?

— M-au împușcat, ca să nu vorbesc... voiam să vă previn – mâna lui arătă spre strălucirea roșiatică de pe cer – în legătură cu ceea ce fac... am ajuns prea târziu, dar am încercat să... am încercat... Și... și încă sunt în stare... să vorbesc... Ei au...

— Ai nevoie de ajutor. Hai să te duc la un spital și...

— Nu! Stați! Nu... nu cred că-mi mai rămâne mult timp și... și trebuie să vă spun... Ascultați, răzmerița asta e declanșată... prin ordin de la Washington... Nu sunt muncitorii... nu muncitorii dumneavoastră... sunt băieții ăia noi ai lor și... și o grămadă de golani angajați din afară... Să nu credeți o vorbă din ce vă povestesc ei despre asta... E o înscenare... este înscenarea lor nenorocită...

Pe figura băiatului se vedea o intensitate disperată, intensitatea bătăliei unui cruciat, glasul său părea a dobândi un sunet al vieții dintr-un fel de combustibil care ardea înlăuntrul lui în izbucniri întrerupte, iar Rearden își dădu seama că cel mai mare ajutor pe care i-l putea oferi acum era să-l asculte.

— Au... au pregătit un Plan de unificare a oțelăriilor... și au nevoie de o scuză pentru el... pentru că-și dau seama că țara n-o să accepte... iar dumneavoastră n-o să-l sprijiniți... Le e teamă că de data asta o să fie prea mult pentru toți... e un plan ca să vă jupoaie de viu, asta-i

tot... Drept pentru care vor să facă să pară că vă înfometați muncitorii... iar muncitorii au fost cuprinși de nebunie și dumneavoastră nu sunteți capabil să-i controlați... iar guvernul trebuie să intervină pentru protecția dumneavoastră și pentru siguranța publică... Asta o să fie punctul lor culminant, domnule Rearden...

Rearden observa carnea smulsă de pe mâinile băiatului, petele de sânge închegat și de praf de pe palmele și hainele lui, petice gri de țărână pe genunchi și stomac, pline de ace de ciulini. În intermitentele apariții ale luminii lunii, putea vedea cărarea de ierburi călcate la pământ și pete lucitoare care dispăreau în întunericul de dedesubt. Îi era groază să se gândească cât de departe se târâse băiatul și pentru cât timp.

— Ei nu voiau ca dumneavoastră să fiți aici în seara asta, domnule Rearden... Nu voiau ca dumneavoastră să vedeți „rebeliunea Poporului"... După aceea... știți cum manipulează ei dovezile... nu va exista o relatare onestă spre a afla adevărul... și speră să prostească țara... și pe dumneavoastră... că ei acționează spre a vă proteja pe dumneavoastră de evidență... Nu-i lăsați să-și atingă scopul ... spuneți ziarelor... Spuneți-le ce v-am spus eu... e sub jurământ... jur... asta o face legală, nu-i așa?...nu-i așa?...vă oferă o șansă?

Rearden strânse mâna băiatului în a sa.

— Mulțumesc, puștiule.

— Îmi... îmi pare rău c-am întârziat, domnule Rearden, dar... dar nu m-au pus la curent cu situația decât în ultimul moment... doar atunci când a început... M-au chemat la o... conferință de strategie... era acolo un individ pe nume Peters... de la Consiliul Unificării... e un bătăuș de-al lui Tinky Holloway... care-i un bătăuș de-al lui Orren Boyle... Voiau de la mine... voiau ca să semnez o mulțime de permise de intrare... ca să poată intra unii dintre derbedeii lor... ca să poată începe buclucul și din interior, și de afară... ca să pară că erau cu adevărat muncitorii dumneavoastră... Eu am refuzat să semnez permisele de intrare.

— Așa ai făcut? După ce te-au pus la curent cu planul lor?

— Dar... dar, bineînțeles, domnule Rearden... Credeați c-o să le fac pe plac?

— Nu, puștiule, nu, bănuiesc că nu. Doar că...

— Ce?

— În momentul ăla te-ai dat de gol.

Dar a trebuit să fac lucrul ăsta!... Nu puteam să-i ajut să distrugă luminoarele, nu-i așa? Cât timp eram eu în stare să nu mă dau de gol? Până când vă veneau dumneavoastră de hac? Înțelegeți... lucrul ăsta, nu i așa, domnule Rearden?

– Da. Înțeleg.

— I-am refuzat... am fugit din birou... am fugit să-l caut pe administrator... să-i spun totul... dar nu l-am putut găsi... apoi am auzit împușcături la intrarea principală și am priceput că se pornise... am încercat să vă telefonez acasă... liniile de telefon erau tăiate... am fugit să-mi iau mașina, voiam să ajung la dumneavoastră sau la un polițist, ori la un ziar... dar bănuiesc că m-au urmărit... atunci m-au împușcat... în parcare... din spate... nu-mi aduc aminte decât că am căzut și... și atunci când am deschis ochii, m-au azvârlit aici, pe grămada de zgură...

— Pe grămada de zgură? rosti Rearden încet, conștient de faptul că grămada se afla la treizeci de metri mai jos.

Băiatul încuviință din cap, arătând vag către beznă.

— Mda... acolo jos... Apoi am... am început să mă târăsc... să mă târăsc în sus... voiam... voiam să rezist până când aș fi spus cuiva care să vă comunice dumneavoastră.

Trăsăturile contorsionate de suferință de pe fața sa se îmblânziră dintr-odată într-un zâmbet; vocea sa avea sunetul unui triumf al vieții sale atunci când adăugă:

— Am rezistat.

Apoi își ridică brusc capul și întrebă, pe tonul uimirii unui copil care descoperă dintr-odată ceva:

— Domnule Rearden, așa te simți când... când îți dorești foarte mult un lucru... cu multă disperare... și îl obții?

— Da, puștiule, așa te simți.

Capul băiatului căzu înapoi pe brațul lui Rearden, cu ochii închizându-se, cu gura relaxată, ca spre a păstra mulțumirea deplină a momentului.

— Dar nu te poți opri aici. N-ai terminat. Trebuie să reziști până când chem un doctor și...

Îl ridică cu precauție pe băiat, dar o convulsie de durere se ivi pe chipul băiatului, gura lui schimonosindu-se spre a opri un țipăt, iar Rearden trebui să-l lase cu blândețe la loc pe pământ.

Băiatul clătină din cap cu o privire care era aproape o scuză.

— N-o să rezist, domnule Rearden... N-are rost să mă amăgesc singur... știu că sunt terminat.

Apoi, ca împins de un fel de recul întunecat în fața autocompătimirii, el adăugă, recitând o lecție memorizată, având în glas o încercare disperată să revină la tonul lui vechi, cinic și intelectual:

— Ce contează, domnule Rearden?... Omul nu-i nimic altceva decât o colecție de... elemente chimice condiționate... iar moartea unui om nu e foarte diferită de cea a unui animal.

— Ești o persoană rațională.

— Da, șopti el. Da, bănuiesc că da.

Ochii lui rătăciră peste bezna cea vastă, apoi se ridicară către fața lui Rearden; ochii erau neputincioși, uimiți într-o manieră copilărească.

— Știu... sunt niște rahaturi toate lucrurile astea care am fost învățați... absolut toate, tot ce ni s-a zis... despre viață sau... sau moarte... Moartea... nu e diferență din punctul de vedere al elementelor chimice, dar...

Se opri și tot protestul lui disperat se concentră doar în intensitatea vocii sale care scăzu spre a rosti:

— ...dar pentru mine este... Și... și, bănuiesc, e o diferență și pentru un animal, de asemenea... Dar se spunea că nu există valori... doar obiceiuri sociale... Nu există valori!

Mâna sa se încleștă orbește lângă gaura din piept, ca și cum ar fi încercat să păstreze ceea ce pierdea.

— Nu... există valori...

Apoi ochii lui se deschiseră mai larg, cu calmul brusc al deplinei sincerități.

— Aș vrea să trăiesc, domnule Rearden. Doamne, cât de mult aș vrea! – glasul lui era liniștit la modul pasional. Nu pentru că sunt pe moarte... ci pentru că numai ce-am descoperit în seara asta ce anume înseamnă să trăiești, cu adevărat... Și... e ciudat... știți când anume am descoperit?... În birou... când m-am dat în vileag... când le-am spus nemernicilor să se ducă la naiba... Sunt... sunt atât de multe lucruri pe care aș fi vrut să le fi știut mai devreme... Dar... ei bine, ce-a fost, a fost.

Văzu privirea pe care Rearden o aruncă fără să vrea către cărarea cu iarbă culcată de sub ei și adăugă:

— Indiferent despre ce e vorba, domnule Rearden.

— Auzi, puștiule, rosti Rearden cu seriozitate, vreau să-mi faci un favor.

— Acum, domnule Rearden?

— Da. Acum.

— Păi, bineînțeles, domnule Rearden... dacă pot.

— Mi-ai făcut o mare favoare în seara asta, dar vreau să-mi faci una și mai mare. Ai făcut o treabă extraordinară, cățărându-te pe mormanul ăla de zgură. Acum ai vrea să încerci ceva și mai dificil? Voiai să mori ca să-mi salvezi laminoarele. Ai vrea să trăiești ca să mă ajuți?

— Să vă ajut, domnule Rearden?

— Da. Pentru că te rog eu. Pentru că vreau eu acest lucru. Pentru că noi doi, tu și cu mine, mai avem încă o bună distanță de urcat împreună.

— Pentru dumneavoastră e vreo deosebire, domnule Rearden?

— Este. Vrei să-ți pui în minte că vrei să trăiești – așa cum ai făcut acolo jos pe mormanul de zgură? Că vrei să reziști și să trăiești? Vrei să lupți pentru asta? Ai vrut să lupți alături de mine. O să lupți împreună cu mine, ca o primă bătălie?

Simți încleștarea mâinii băiatului; îi transmitea violenta nerăbdare a răspunsului; vocea lui fu doar o șoaptă:

— O să-ncerc, domnule Rearden.

— Acum ajută-mă să te duc la un doctor. Relaxează-te, ia-o ușor și lasă-mă să te ridic.

— Da, domnule Rearden.

Zvâcnind printr-un efort brusc, băiatul se ridică spre a se sprijini într-un cot.

— Ușurel, Tony.

Văzu o strălucire bruscă pe chipul băiatului, o încercare de a schița vechiul lui surâs strălucitor și insolent.

— Nu mai sunt „Non-Absolutul"?

— Nu, nu mai ești. Ești un absolut complet acum, iar tu știi lucrul ăsta.

— Da. Știu mai multe lucruri, acum. Uite unul – arătă către rana din pieptul său – ăsta-i un absolut, nu-i așa? Și – continuă el să vorbească în timp ce Rearden îl ridica de la pământ în secunde și centimetri imperceptibili, vorbind ca și cum intensitatea tremurătoare a cuvintelor sale servea drept anestezic contra durerii – și oamenii nu pot trăi...

dacă niște mizerabili nemernici... precum cei de la Washington... scapă după ce fac lucruri ca... ca cele pe care le fac în seara asta... dacă totul devine o sinistră făcătură... și nimic nu mai e real... iar un neica-nimeni e cineva... oamenii nu pot să trăiască în felul ăsta... ăsta-i un absolut, nu-i așa?

— Da, Tony, ăsta-i un absolut.

Rearden se sculă în picioare printr-un efort îndelungat, plin de precauție; văzu spasmul chinuit al trăsăturilor băiatului, atunci când îl așeză încet la pieptul său, asemenea unui bebeluș ținut strâns în brațele sale – dar spasmul se transformă într-un alt ecou al surâsului insolent, iar băiatul întrebă:

— Cine-i acum Doica?

— Cred că eu sunt.

Făcu primii pași pe panta de pământ fărâmicios, cu trupul încordat de sarcina de a fi un amortizor pentru fragila lui povară, de sarcina de a menține o înaintare uniformă acolo unde nu își putea sprijini picioarele.

Capul băiatului căzu pe umărul lui Rearden, ezitant, aproape ca și cum aceasta ar fi constituit o prezumție. Rearden se aplecă și își apăsă buzele de fruntea mânjită de praf.

Băiatul tresări, ridicându-și capul din cauza unui șoc de uimire incredulă, indignată.

— Știți ce ați făcut? șopti el, ca și cum ar fi incapabil să creadă că era menit pentru el.

— Pune capul jos, zise Rearden, și o s-o fac din nou.

Capul băiatului căzu, iar Rearden îl sărută pe frunte; era ca o recunoaștere a unui tată pentru lupta fiului său.

Băiatul rămase nemișcat, cu fața ascunsă, cu mâinile încleștate pe umerii lui Rearden. Apoi, fără sugestia vreunui sunet, doar cu brusca scuturare slabă, spațiată, ritmică a umerilor spre a arăta acest lucru, Rearden își dădu seama că băiatul plângea – plângea că se preda, că admitea toate lucrurile pe care nu le putea pune în cuvintele pe care nu le găsise vreodată.

Rearden continuă să se miște încet în sus, pipăind cu piciorul la fiecare pas, luptându-se pentru o mișcare fermă prin buruieni, mușuroaie de pământ, bucăți de resturi metalice, gunoiul unei epoci îndepărtate. Merse în continuare, către linia unde licărirea roșiatică a laminoarelor sale marca marginea gropii deasupra lui, mișcarea

lui fiind o luptă încrâncenată care trebuia să ia forma unei deplasări blânde, lipsite de grabă.

El nu auzi suspine, dar simți mișcarea ritmică a umerilor și, prin țesătura cămășii sale, în locul lacrimilor, simți supurând, în cantități mici, un lichid cald evacuat din rană de tremurături. Își dădu seama că presiunea strânsă a brațelor sale constituia singurul răspuns pe care băiatul era acum capabil să-l audă și să-l înțeleagă – iar el ținea trupul care tremura ca și cum puterea brațelor sale ar fi fost în stare să transfuzeze ceva din puterea sa vitală în arterele băiatului care pulsau din ce în ce mai slab.

Apoi suspinatul încetă, iar băiatul își înălță capul. Chipul lui părea mai subțire și mai palid, dar ochii erau luminoși, și el privi în sus către Rearden, adunându-și tăria de a vorbi.

— Domnule Rearden... v-am... v-am plăcut tare mult.

— Știu lucrul ăsta.

Trăsăturile băiatului nu aveau puterea de a forma un zâmbet, dar în privirea lui vorbea un zâmbet, atunci când privi chipul lui Rearden – în timp ce se uita la ceea ce nu știuse că, de-a lungul micii durate a vieții lui, căutase ca imagine a ceea ce nu știuse a fi valorile lui.

Apoi capul său căzu pe spate, iar pe figura lui nu mai exista convulsie, doar gura i se relaxa într-o formă a serenității – dar există o scurtă zvâcnire de convulsie în trupul său, asemenea unui ultim strigăt de protest – iar Rearden continuă să pășească încet, fără a-și schimba ritmul, chiar dacă era conștient de faptul că nu mai era necesară vreo precauție, pentru că ceea ce căra în brațe nu era ceea fusese ideea profesorilor băiatului despre om – o colecție de substanțe chimice.

El păși, ca și cum aceasta ar fi fost forma sa de ultim tribut și procesiune funerară pentru tânăra viață care se sfârșise în brațele sale. Simți o mânie prea intensă spre a o identifica, cu excepția unei presiuni înlăuntrul lui: era o dorință de a ucide.

Dorința nu era îndreptată către derbedeul necunoscut care trimisese un glonț în trupul băiatului, sau către birocrații jefuitori care îl plătiseră pe derbedeu să facă acest lucru, ci către profesorii băiatului care îl livraseră, dezarmat, armei derbedeului – către asasinii delicați din sălile de clasă ale colegiilor care, incapabili să răspundă întrebărilor vizând căutarea rațiunii, se desfătau schilodind tinerele minți lăsate în grija lor.

Undeva, își spuse în sinea lui, se afla mama acestui băiat, care tremurase, cu grijă protectivă pentru pașii lui șovăitori, în timp ce îl învăța să meargă, care măsurase cantitățile de hrană pentru bebeluș cu o precauție de bijutier, care ascultase cu fervoare ultimele descoperiri ale științei referitoare la dietă și igiena lui, protejând de germeni trupul lui moale – apoi îl trimisese spre a fi transformat într-un neurotic chinuit de către oamenii care îl învățau că nu are minte și că nu trebuie să încerce niciodată să gândească. Dacă ea l-ar fi hrănit cu resturi menajere, dacă i-ar fi pus otravă în mâncare, ar fi fost ceva mai generos și mai puțin fatal.

Se gândi la toate speciile vii care își învață puii arta supraviețuirii, pisicile care își învață pisicii să vâneze, păsările care fac un efort atât de strident spre a-și învăța puii să zboare – și totuși omul, a cărui unealtă de supraviețuire e mintea, nu numai că eșuează în a-l învăța pe copil să gândească, ci dedică educația copilului scopului de a-i distruge creierul, de a-l convinge pe copil că gândul este inutil și rău, înainte ca el să fi început să gândească.

De la primele până la ultimele expresii spuse unui copil, este asemenea unei serii de șocuri spre a-i răci motorul, spre a-i submina puterea conștiinței. „Nu mai pune atâtea întrebări, copiii trebuie să se vadă, nu să se audă!", „Cine te crezi, ca să gândești? E așa, pentru că eu spun așa!", „Nu replica, supune-te!", „Nu încerca să înțelegi, crede!", „Nu te răzvrăti, schimbă-te!", „Nu te încăpățâna, fii de treabă!", „Nu te lupta, fă compromisuri!", „Inima ta e mai importantă decât mintea!", „Cine te crezi ca să știi? Părinții tăi știu mai bine!", „Cine te crezi ca să știi? Societatea știe mai bine!", „Cine te crezi tu ca să știi? Birocrații știu cel mai bine!", „Cine ești tu să obiectezi? Toate valorile sunt relative!", „Cine ești tu să vrei să scapi de glonțul unui derbedeu? Asta-i doar o prejudecată personală!"

Oamenii vor tremura cumplit, își spuse el, dacă ar vedea o pasăre-mamă că smulge penele din aripa puiului ei, apoi îl împinge din cuib spre a se lupta pentru supraviețuire – și totuși asta au făcut ei copiilor lor.

Înarmat doar cu expresii fără noimă, acest băiat fusese aruncat în lupta pentru existență, se clătinase și pășise șovăielnic pe parcursul unui efort scurt, sortit eșecului, își strigase protestul indignat, uluit – și pierise la prima sa încercare de a se înălța pe aripile sale sfârtecate.

Dar, pe vremuri, exista un alt soi de învățători, își spuse el, și îi crescuseră pe oamenii care creaseră această țară; își spuse că mamele ar trebui să se pună în genunchi spre a căuta oameni precum Hugh Akston, a-i găsi și a-i implora să se întoarcă.

Pătrunse pe poarta laminoarelor, abia remarcând gardienii care îl lăsaseră să intre, care se holbau la chipul lui și la povara pe care o purta; nu făcu pauză spre a asculta cuvintele lor, în timp ce arătau către luptele ce se dădeau în depărtare; continuă să meargă încet către dâra de lumină care era ușa deschisă a clădirii spitalului.

Păși în încăperea luminată plină de oameni, bandaje însângerate și miros de antiseptic; depuse povara sa pe o bancă, fără vreun cuvânt de explicație și ieși afară, fără a arunca vreo privire în urma lui.

O luă în direcția porții din față, către lumina orbitoare a focului și sunetele de focuri de armă. Văzu, din când în când, câteva persoane care alergau prin deschiderile dintre structuri sau repezindu-se îndărătul unor colțuri întunecate, urmărite de grupuri de gardieni și muncitori; remarcă uluit că munitorii lui erau bine înarmați. Păreau să-i țină sub control pe derbedei în interiorul laminoarelor și doar asediului de la intrarea principală trebuiau să îi facă față. Văzu un derbedeu fugind mâncând pământul printr-un petic luminat de un stâlp de iluminat, lovind cu o bucată de țeavă în niște geamuri, sfărâmându-le cu animalică satisfacție, dansând asemenea unei gorile după sunetul sticlei sparte, până când trei tipi viguroși se năpustiră asupra lui și îl trântiră, zbătându-se, la pământ.

Asediul de la poartă părea să se potolească, ca și cum șira spinării cetei de derbedei fusese frântă. Auzea țipetele lor la distanță – dar focurile de armă dinspre drum erau din ce în ce mai rare, focul care cuprinsese biroul paznicului fusese stins, erau oameni înarmați pe cornișele clădirilor și la ferestre, așezați în poziții de apărare bine chibzuite.

Pe acoperișul structurii de deasupra porții el văzu, în timp ce se apropia, silueta subțiratică a unui bărbat care ținea câte un pistol și, din spatele unui coș de fum, trăgea la anumite intervale în jos, în mulțime, trăgând cu rapiditate și, se părea, în două direcții concomitent, asemenea unei santinele care protejează poarta. Îndemânarea plină de încredere a mișcărilor sale, felul în care trăgea cu arma, fără a pierde vremea cu ochitul, dar având tipul de brutalitate relaxată care nu ratează niciodată ținta, îl făceau să pară un erou dintr-o legendă

western – iar Rearden îl urmărea cu plăcere detașată, impersonală, ca și cum bătălia laminoarelor nu mai era a sa, dar el putea să se bucure în continuare de priveliștea competenței și siguranței cu care oamenii acelei epoci trecute combătuseră pe vremuri răul.

Raza unui proiector lovi fața lui Rearden, iar când lumina trecu de el îl văzu pe bărbatul de pe acoperiș aplecându-se, ca și cum ar fi scrutat în direcția lui. Bărbatul făcu semn cu mâna cuiva să-l înlocuiască, apoi dispăru brusc de la postul lui.

Rearden parcurse rapid mica porțiune de întuneric din fața lui – dar, din laterală, din deschiderea unei alei, auzi o voce de om beat urlând: „Uite-l!" se întoarse cu iuțeală și văzu doi inși viguroși înaintând către el. Văzu o față pofticioasă, cu o gură deschisă într-un chicotit lipsit de veselie și o bâtă într-o mână ridicată – auzi sunetul unor pași ce se apropiau în fugă din altă direcție, încercă să întoarcă capul, apoi bâta îl pocni în cap din spate – iar în momentul de vertiginos întuneric, când stătu la îndoială, refuzând să creadă acest lucru, apoi simți cum se prăbușește, simți un braț puternic, protector care îl prinde și îi oprește căderea, auzi o armă trăgând la doi centimetri de urechea sa, apoi o altă explozie de la aceeași armă în aceeași secundă, dar părea slabă și îndepărtată, ca și cum el s-ar fi prăbușit într-un puț.

Prima lui impresie, când deschise ochii, fu un sentiment de profundă seninătate. Apoi realiză că zăcea întins pe o canapea, într-o încăpere modernă, grațioasă la modul auster – apoi își dădu seama că era biroul său și că cei doi bărbați care stăteau în picioare lângă el erau doctorul laminoarelor și administratorul. Simți o durere îndepărtată în cap, care ar fi fost violentă dacă s-ar fi străduit s-o bage în seamă, și simți o bandă adezivă de-a lungul părului, într-o parte a capului. Sentimentul de seninătate era conștiința faptului că e liber.

Înțelesul bandajului lui și înțelesul biroului său nu trebuiau să fie acceptate sau să existe, împreună – nu era o combinație cu care să trăiască oamenii – nici această bătălie, nici slujba, nici afacerea nu mai erau ale lui.

— Cred c-o să fiu în regulă, doctore, rosti el, înălțând capul.

— Da, domnule Rearden, din fericire.

Doctorul se uita la el ca și cum încă nu ar fi fost în stare să creadă că acest lucru i se petrecuse lui Hank Rearden în interiorul propriilor sale laminoare; vocea doctorului era tensionată de mânioasă loialitate și indignare.

— Nimic serios, doar o rană a scalpului și o mică contuzie. Dar trebuie să vă liniștiți și să vă odihniți.

— Așa voi face, zise Rearden cu fermitate.

— S-a terminat, spuse administratorul, arătând cu mâna către laminoarele de dincolo de fereastră. I-am bătut de nemernici și i-am pus pe fugă. Nu trebuie să vă faceți griji, domnule Rearden. S-a terminat.

— Da, rosti Rearden. Cred că mai ai o grămadă de treabă, doctore.

— Oh, da! N-am crezut c-o să apuc ziua în care...

— Știu. Dă-i bătaie, ai grijă. Eu o să fiu în regulă.

— Da, domnule Rearden.

— O să am grijă de locație, zise administratorul, în timp ce doctorul se grăbea să iasă. Totul e sub control, domnule Rearden. Dar a fost cea mai mizerabilă...

— Știu, replică Rearden. Cine-a fost cel care mi-a salvat viața? Cineva m-a înșfăcat atunci când am căzut și a tras în derbedei.

— Adevărat! Direct la cap. Le-a zburat creierii. Era noul nostru maistru de la furnal. E de două luni aici. E cel mai bun om pe care l-am avut. El e cel care s-a prins ce anume plănuiau băieții cei șmecheri și m-a avertizat, în după-amiaza asta. Mi-a zis să-i înarmez pe oamenii noștri, pe cât de mulți putem. N-am avut ajutor din partea poliției sau a jandarmilor, s-au fofilat cu cele mai năstrușnice întârzieri și scuze pe care le-am auzit vreodată, totul era aranjat dinainte, derbedeii nu se așteptau la niciun fel de rezistență armată. Maistrul de la furnal – pe numele lui Frank Adams – e cel care a organizat apărarea noastră, a dus întreaga luptă și a stat pe un acoperiș, doborându-l pe netrebnicul care se apropia prea mult de poartă. Dumnezeule, ce trăgător de elită! Mă ia cu fiori când mă gândesc pe câți dintre ai noștri i-a salvat în seara asta. Nemernicii ăștia voiau vărsare de sânge, domnule Rearden.

— Aș dori să-l cunosc.

— Așteaptă pe undeva, pe-afară. El e cel care v-a adus aici și a cerut permisiunea să vorbească cu dumneavoastră, când se va putea.

— Cheamă-l înăuntru. Apoi du-te înapoi afară, preia comanda și termină treaba.

— Mai pot face ceva pentru dumneavoastră, domnule Rearden?

— Nu, nimic.

Rămase nemișcat, singur în liniștea biroului său. Își dădea seama că înțelesul laminoarelor sale încetase să mai existe, iar deplinătatea

cunoașterii nu lăsa loc pentru durerea de a regreta o iluzie. Văzuse, într-o imagine finală, sufletul și esența inamicilor lui: chipul netot al derbedeului cu bâta. Nu chipul în sine îl făcuse să se retragă îngrozit, ci profesorii, filosofii, moraliștii, misticii care dăduseră drumul acelui chip în lume.

Simțea o deosebită curățenie. Era alcătuită din mândrie și din dragostea lui pentru acest pământ care era al lui, nu al lor. Era sentimentul care îl pusese în mișcare de-a lungul vieții, sentimentul pe care unii dintre oameni îl cunosc în tinerețea lor, pe care apoi îl trădează, dar pe care el nu îl trădase niciodată și îl purtase înlăuntrul lui ca pe un motor stricat, atacat, neidentificat, dar viu – sentimentul pe care acum îl putea trăi în deplina și necontestata sa puritate: sentimentul propriei sale valori superlative și valoarea superlativă a vieții sale. Era siguranța finală că viața sa era a sa, spre a fi trăită fără vreo legătură cu răul, și că acea legătură nu fusese niciodată necesară. Era seninătatea radioasă de a ști că era eliberat de frică, de durere, de vinovăție.

Dacă este adevărat, își spuse, că există răzbunători care lucrează pentru eliberarea unor oameni ca mine, să-i văd acum, să-mi spună secretul lor, să mă solicite, să...

— Intră, zise el cu voce tare, ca răspuns la bătaia în ușă.

Ușa se deschise, iar el rămase nemișcat. Omul care stătea în pragul ușii, cu părul vâlvoi, cu fața murdară de funingine și brațele afumate de cuptor, îmbrăcat într-o salopetă pârlită și o cămașă pătată de sânge, stând ca și cum ar fi purtat o capă care îi flutura pe spate în bătaia vântului, era Francisco d'Anconia.

Lui Rearden i se păru că, înainte de corpul lui, conștiința sa se năpusti înainte, corpul lui era cel care refuza să se miște, uluit de șoc, în timp ce mintea sa râdea, spunându-i că acesta era evenimentul cel mai natural, cel la-care-ar-fi-trebuit-să-se-aștepte-cel-mai mult din lume.

Francisco zâmbi, un zâmbet de întâmpinare a unui prieten din copilărie într-o dimineață de vară, ca și cum nimic altceva nu ar fi fost posibil între ei doi – iar Rearden se trezi zâmbind la rându-i, o parte din el simțind o mirare neîncrezătoare, dar conștient totuși că era ceva irezistibil de corect.

— Te chinuiești de luni de zile, spuse Francisco, apropiindu-se de el, întrebându-te ce cuvinte ai folosi ca să-mi ceri să te iert și dacă

ai dreptul să-mi ceri acest lucru, dacă mă vei mai întâlni vreodată – dar acum îți dai seama că nu e necesar, că nu e nimic de cerut sau de iertat.

— Da, rosti Rearden, cuvântul ieșind ca o șoaptă uimită, dar până când termină propoziția realiză că acesta era cel mai mare tribut pe care îl putea oferi: Da, știu lucrul ăsta.

Francisco se așeză alături de el pe canapea și încet își mișcă mâna pe fruntea lui Rearden. Era ca o atingere tămăduitoare care închidea trecutul.

— Un singur lucru vreau să-ți spun, zise Rearden. Vreau să-l auzi de la mine: ți-ai respectat făgăduința, ai fost prietenul meu.

— Mi-am dat seama că știi lucrul ăsta. L-ai știut din prima clipă. L-ai știut, indiferent de ce anume ai gândit despre acțiunile mele. Mi-ai tras o palmă pentru că nu te-ai putut forța să pui la îndoială acest lucru.

— Ăsta..., șopti Rearden, holbându-se la el, ăsta a fost lucrul pe care nu aveam dreptul să ți-l spun... n-aveam dreptul să-l invoc drept scuză...

— N-ai presupus c-o să-l înțeleg?

— Am vrut să te găsesc... n-aveam niciun drept să te caut... Și-n tot acest răstimp, erai...

Arătă către hainele lui Francisco, apoi mâna lui căzu neputincioasă și închise ochii.

— Am fost maistru tău de la furnal, rosti Francisco, rânjind. Am socotit că n-o să te deranjeze lucrul ăsta. Mi-ai oferit chiar tu slujba.

— Ești aici, ca bodyguard al meu, de două luni?

— Da.

— Ești aici de când...

Se opri.

— Exact. În dimineața zilei în care citeai mesajul meu de rămas-bun peste acoperișurile din New York, m-am prezentat aici pentru primul meu schimb ca maistru de furnal.

— Spune-mi, zise Rearden încet, în seara aceea, la nunta lui James Taggart, atunci când ai spus că urmăreai cea mai mare cucerire a ta... te refereai la mine, nu?

— Bineînțeles.

Francisco se îndreptă puțin de spate, ca pentru o sarcină solemnă, având o față onestă, iar zâmbetul rămânându-i doar în privire.

— Am o grămadă de lucruri să-ți spun, rosti el. Dar mai întâi, vei repeta un cuvânt pe care altădată mi l-ai oferit, iar eu... eu a trebuit să-l resping, pentru că știam că nu sunt liber să-l accept?

Rearden zâmbi.

— Ce cuvânt, Francisco?

Francisco înclină capul a acceptare și răspunse:

— Mulțumesc, Hank.

Apoi își înălță capul.

— Acum o să-ți spun lucrurile pe care venisem să ți le spun, dar nu am apucat, în seara aceea când am venit aici pentru prima dată. Consider că ești pregătit să le auzi.

— Sunt.

Strălucirea orbitoare a oțelului turnat dintr-o șarjă de furnal țâșni spre cerul de dincolo de fereastră. O licărire roșiatică mătură încet pereții biroului, masa goală, chipul lui Rearden, ca un salut și rămas-bun.

Capitolul VII

„La telefon John Galt"

Soneria de la intrare suna ca o alarmă, un țipăt lung, solicitant, spart de bătăile nerăbdătoare ale degetului frenetic al cuiva.

Sărind din pat, Dagny remarcă lumina palidă, rece, a soarelui dimineții târzii și un ceas de pe o turlă îndepărtată marcând ora zece. Lucrase la birou până la ora 4 a dimineții și lăsase vorbă să nu fie așteptată până la prânz.

Chipul alb, răvășit de panică, care îi apăru când deschise larg ușa, fu al lui James Taggart.

— A dispărut! strigă el.

— Cine?

— Hank Rearden! A dispărut, a plecat, s-a făcut nevăzut!

Ea rămase neclintită pentru un moment, ținând cordonul halatului pe care îl înnoda; apoi, când realiză cu adevărat înțelesul, mâinile ei făcură un nod strâns cordonului – ca și cum și-ar fi rupt trupul în două, de la talie – în timp ce izbucni în râs. Era un sunet de triumf.

El se holbă la ea uluit.

— Ce-i cu tine? icni el. N-ai înțeles?

— Intră, Jim, rosti ea, întorcându-se disprețuitoare, pășind în sufragerie. Oh, da, am înțeles.

— A plecat! A dispărut! Ca ceilalți! Și-a lăsat laminoarele, conturile din bănci, proprietatea, totul! S-a volatilizat pur și simplu! Și-a luat niște haine și ce va fi avut în seiful din apartament – au descoperit un seif lăsat deschis în dormitorul lui, deschis și gol – asta-i tot! Fără un cuvânt, fără ceva scris, fără explicație! M-au sunat de la Washington, dar tot orașul știe! Știrea, vreau să spun, povestea! Nu se poate ține

secret! Au încercat, dar... Nimeni nu știe cum s-a aflat, dar a circulat prin laminoare vestea că a plecat, iar apoi... înainte ca cineva să poată pune capăt acestei situații, un grup întreg a dispărut! Administratorul, șeful metalurgilor, inginerul-șef, secretarul lui Rearden, chiar și doctorul spitalului! Iar Dumnezeu știe câți alții în plus! Au dezertat, nemernicii! Au dezertat de la noi, în ciuda tuturor penalităților pe care le-am aplicat! El a plecat, pleacă și ceilalți, iar laminoarele alea rămân acolo, nemișcate! Înțelegi ce-nseamnă chestia asta?

— Tu înțelegi?

El îi aruncase povestea, propoziție cu propoziție, ca și cum încerca să facă să dispară zâmbetul de pe chipul ei, un zâmbet ciudat, nemișcat, de amărăciune și triumf; nu reușise.

— E o catastrofă națională! Ce-i cu tine? Nu-ți dai seama că e o lovitură fatală? O să distrugă ce-a mai rămas din morala și economia țării! Nu-l putem lăsa să se evapore! Trebuie să-l aduci înapoi!

Zâmbetul ei dispăru.

— Tu poți! strigă el. Ești singura persoană care poate! E iubitul tău, nu-i așa?... Oh, nu te uita așa! Nu-i vreme de prețiozități! Nu-i vreme de nimic altceva în afară de faptul că trebuie să punem mâna pe el! Tu trebuie să știi unde este! Îl poți găsi! Trebuie să te duci la el și să-l aduci înapoi!

Felul în care îl privea ea acum era mai rău decât zâmbetul ei – se uita ca și cum l-ar fi văzut gol și n-ar fi putut suporta pentru multă vreme această imagine.

— Nu-l pot aduce înapoi, fără a ridica glasul. Și chiar dacă aș putea, n-aș face-o. Acum pleacă de-aici.

— Dar catastrofa națională...

— Pleacă.

Nu remarcă plecarea lui. Rămase singură în picioare în mijlocul sufrageriei, cu capul plecat, cu umerii căzuți, în timp ce zâmbea, având un zâmbet de suferință, de tandrețe, de salutare pentru Hank Rearden. Se întreba într-o manieră nedeslușită din ce motiv se simțea atât de bucuroasă că el găsise libertatea, atât de sigură că el avea dreptate și totuși îi refuza ei aceeași eliberare. În capul ei se loveau două propoziții; una era măturarea triumfătoare a lui: E liber, a scăpat de ei! – cealaltă era ca o rugăciune de dedicație: Mai există o șansă să învingem, dar fie ca eu să fiu singura victimă...

Era ciudat – își spuse ea, în zilele care au urmat, privind la bărbații din jur – că această catastrofă i-a făcut conștienți de Hank Rearden cu o intensitate pe care realizările sale nu o stârnise, ca și cum căile conștiinței lor erau deschise la dezastru, nu la valoare.

Unii vorbeau despre el cu stridente înjurături – alții șopteau, cu o privire vinovată și îngrozită, ca și cum o pedeapsă fără nume urma să se pogoare asupra lor – unii încercau, pe un ton evaziv-isteric, să se comporte ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

Ziarele, asemenea unor marionete legate de sfori ce s-au încurcat, strigau cu aceeași beligeranță și la aceleași date: „Constituie o trădare socială faptul de a da prea mare importanță dezertării lui Hank Rearden și de a submina morala publică prin intermediul demodatei credințe conform căreia un individ poate avea o anume semnificație pentru societate." „A răspândi zvonuri despre dispariția lui Hank Rearden constituie o trădare socială. Domnul Rearden nu a dispărut, el se află la biroul său, își conduce laminoarele, ca de obicei, iar la Rearden Steel nu a existat nicio problemă, cu excepția unei perturbări minore, o încăierare privată între niște muncitori." „Constituie o trădare socială faptul de a arunca o lumină nepatriotică asupra tragicei pierderi a lui Hank Rearden. Domnul Rearden nu a dezertat, el a fost ucis într-un accident de automobil, în drum spre serviciu, iar îndurerata sa familie a insistat ca el să aibă parte de o înmormântare privată."

Era straniu, își spuse ea, să obții știri doar prin intermediul unor negații, ca și cum existența ar fi încetat, faptele s-ar fi evaporat și doar negările frenetice rostite de către oficiali și jurnaliști dădeau un indiciu despre realitatea pe care o negau. „Nu este adevărat că Miller Steel Foundry din New Jersey și-a încetat activitatea." „Nu este adevărat că Jansen Motor Company din Michigan și-a închis porțile." „Este o minciună răutăcioasă, antisocială că fabricanții de produse din oțel se prăbușesc sub amenințarea unei penurii de oțel. Nu există niciun motiv să ne așteptăm la o penurie de oțel." „Este un zvon defăimător și neîntemeiat că Planul de unificare a oțelului era în desfășurare și că îl favorizase pe Orren Boyle. Avocatul domnului Boyle a negat cu tărie și a asigurat presa că domnul Boyle se opune acum în mod vehement oricărui plan de acest gen. În acest moment, domnul Boyle suferă de o depresie nervoasă."

Dar anumite ştiri puteau fi observate pe străzile din New York, în amurgul rece, umed al serilor de toamnă: o mulţime adunată în faţa unui magazin de articole de fierărie unde proprietarul deschisese larg uşile, invitând lumea să se servească cu ce mai rămăsese din firavul lui depozit, în vreme ce el râdea, ţipând strident şi îşi spărgea ferestrele – o mulţime adunată la intrarea unui bloc părăginit, unde aştepta o ambulanţă a poliţiei, în timp ce trupurile unui bărbat, unei femei şi celor trei copii ai lor erau scoase dintr-o cameră plină de gaz; bărbatul fusese un mic producător de mulaje de oţel.

Dacă ei îşi dau acum seama de valoarea lui Hank Rearden – îşi spuse ea – de ce nu şi-au dat seama mai devreme de acest lucru? De ce nu au evitat propria lor pieire şi nu l-au cruţat pe el de anii de ingrat chin? Nu găsi niciun răspuns.

În tăcerea nopţilor fără somn, se gândi că Hank Rearden şi ea îşi schimbaseră locurile între ei: el era în Atlantida, iar ea era ţinută afară de un ecran de protecţie de lumină – el o chema, probabil, aşa după cum chemase ea chinuitul lui aeroplan, dar prin acel ecran nu putea ajunge la ea niciun semnal.

Cu toate acestea, ecranul se deschisese pe parcursul unei scurte pauze – de lungimea unei scrisori pe care ea o primi la o săptămână după ce el se făcuse nevăzut. Pe plic nu era nicio adresă a expeditorului, doar ştampila oficiului poştal dintr-un cătun din Colorado. Scrisoarea conţinea două propoziţii:

L-am întâlnit. Nu te învinovăţesc.

H. R.

Rămase nemişcată multă vreme, privind scrisoarea, ca şi cum ar fi fost incapabilă să se mişte sau să simtă. Nu simţea nimic, îşi spuse, apoi observă că umerii îi tremurau uşor, încontinuu, apoi realiză că sfâşietoarea violenţă din lăuntrul ei era alcătuită dintr-un tribut exultant, din recunoştinţă şi din disperare – tributul ei la victoria pe care o implica întâlnirea acestor doi oameni, victoria finală a amândurora – recunoştinţa că cei din Atlantida continuau s-o socotească una de-a lor şi făcuseră pentru ea o excepţie, lăsând-o să primească un mesaj – disperarea conştientizării faptului că vidul din ea reprezenta lupta de a nu auzi întrebările pe care le auzea acum. Oare o abandonase Galt? Oare se dusese în vale să-şi întâlnească cea mai mare cucerire a lui? Se va întoarce înapoi? Oare renunţase la ea? De neîndurat nu era

faptul că aceste întrebări nu aveau răspuns, ci că răspunsul era atât de simplu, atât de ușor de obținut și că ea nu avea dreptul să facă pasul spre a-l obține.

Nu făcuse nicio încercare de a-l vedea. În fiecare dimineață, vreme de o lună, în momentul în care intra în biroul ei, fusese conștientă nu de încăperea din jurul ei, ci de tunelurile de dedesubt, de sub etajele clădirii – și lucrase, având senzația că o parte marginală a creierului ei făcea socoteli, citea rapoarte, lua decizii într-o goană de activitate neînsuflețită, în timp ce mintea ei vie era inactivă și nemișcată, înghețată în contemplare, fiindu-i interzis să se miște dincolo de propoziția: El se află acolo, jos. Singura cercetare pe care și-o permisese fusese o privire aruncată statului de salarii ale muncitorilor de la Terminal. Văzuse numele: Galt, John. Lista îl conținuse, în mod deschis, mai bine de doisprezece ani. Văzuse o adresă lângă nume – și, timp de o lună, se chinuise s-o uite.

Păruse dificil să trăiască pe parcursul acelei luni – totuși acum, când se uita la scrisoare, gândul că Galt plecase era încă și mai greu de suportat. Chiar și chinul de a rezista proximității lui fusese o legătură cu el, un preț de plătit, o victorie dobândită în numele lui. Acum nu mai era nimic, cu excepția unei întrebări care nu va fi pusă. Prezența lui în tunele constituise motorul ei în zilele acelea – tot așa după cum prezența lui în oraș constituise motorul ei pe parcursul lunilor acelei veri – tot așa după cum prezența sa undeva în lume constituise motorul ei de-a lungul anilor de dinainte de a-i auzi numele pentru prima dată. Acum avea senzația că motorul ei se oprise, și el.

Merse înainte, cu strălucirea pură a monedei de cinci dolari din aur, pe care o păstra în buzunar, ca ultimă picătură de combustibil. Merse înainte, protejată de lumea din jur printr-o ultimă armură: indiferența.

Ziarele nu menționară izbucnirile de violență care începuseră să apară prin țară – dar ea le urmărea prin rapoartele conductorilor de tren despre vagoanele ciuruite de gloanțe, despre șinele demontate, trenurile atacate, gările asediate, în Nebraska, Oregon, Texas, Montana – izbucnirile inutile, declanșate doar de disperare, care nu se terminau decât cu distrugere. Unele erau exploziile unor bande locale; altele se răspândeau mai mult. Erau districte unde aveau loc răzvrătiri oarbe, erau arestați oficialii locali, îi alungau pe agenții de la Washington, îi ucideau pe perceptori – apoi, anunțându-și secesiunea de țară, mergeau

mai departe către finalul extrem al oricărui rău care îi distrusese, ca și cum ar fi luptat împotriva crimei prin sinucidere: confiscau toate proprietățile la care aveau acces, declarau că în comunitate fiecare e legat de toți ceilalți, și piereau într-o săptămână, după ce-și consumau firavul lor jaf, în ura furibundă a fiecăruia pentru toată lumea, în haosul lipsei de reguli, cu excepția celei a armei, piereau sub letargicul atac al câtorva soldați obosiți trimiși de la Washington spre a restabili ordinea printre ruine.

Ziarele nu pomeneau de acest lucru. Editorialele vorbeau încontinuu despre autonegare ca fiind calea către viitorul progres, despre autosacrificiu ca imperativ moral, despre lăcomie ca fiind inamicul, despre iubire ca fiind soluția – expresiile lor răsuflate fiind la fel de grețos de dulcege ca și mirosul de eter într-un spital.

Zvonurile se răspândeau prin țară în șoapte de cinică groază – cu toate că oamenii citeau ziarele și se comportau ca și cum credeau ceea ce citeau, fiecare concurând cu ceilalți spre a fi cel mai tăcut la modul prostesc, fiecare prefăcându-se a nu ști ceea ce știa, fiecare forțându-se a crede că nenumitul era irealul. Era ca și un vulcan care s-ar fi deschis brusc, și cu toate acestea oamenii de la poalele muntelui ar fi ignorat fisurile brusc apărute, vaporii negri, firișoarele de lavă clocotită, și ar fi continuat să creadă că singura primejdie era aceea de a recunoaște realitatea acestor semne.

— Ascultați raportul domnului Thompson despre criza mondială, pe 22 noiembrie!

Era prima recunoaștere a nerecognoscibilului. Anunțurile începură să apară cu o săptămână înainte și continuară să răsune de-a lungul și de-a latul țării. „Domnul Thompson va face un raport despre criza mondială! Ascultați-l pe domnul Thompson pe fiecare post de radio și canal de televiziune la ora 8 p. m., pe data de 22 noiembrie!"

La început, primele pagini ale ziarelor și strigătele vocilor de la radio au dat explicații: „Spre a contracara temerile și zvonurile răspândite de către dușmanii poporului, domnul Thompson se va adresa țării pe 22 noiembrie și va da un raport complet despre starea lumii în acest moment solemn de criză globală. Domnul Thompson va pune capăt acestor sinistre forțe al căror scop este acela de a ne ține în groază și disperare. El va face lumină în întunericul lumii și ne va arăta calea pentru depășirea tragicelor noastre probleme – o cale aspră, așa cum se

cuvine gravității acestui ceas, dar o cale a gloriei, așa cum este conferită de renașterea luminii. Discursul domnului Thompson va fi transmis de toate posturile de radio din această țară și în toate țările din lume, acolo unde încă mai pot fi auzite undele radio.

Apoi se dezlănțui corul și spori de la o zi la alta. „Ascultați-l pe domnul Thompson pe data de 22 noiembrie!", titrau ziarele. „Nu uitați de domnul Thompson pe data de 22 noiembrie!", urlau posturile de radio la sfârșitul fiecărui program. „Domnul Thompson vă va spune adevărul!", spuneau afișele din metrouri și autobuze – apoi posterele de pe pereții clădirilor – apoi pancartele de mari dimensiuni de pe autostrăzile pustii.

„Nu disperați! Ascultați-l pe domnul Thompson!", spuneau bannerele din birouri și magazine. „Aveți încredere! Ascultați-l pe domnul Thompson!", spuneau vocile din biserici. „Domnul Thompson vă va da răspunsul!", scriau pe cer aeroplanele armatei, literele dizolvându-se în spațiu, doar ultimul cuvânt rămânând până când era terminată propoziția.

În parcurile din New York erau instalate difuzoare publice pentru ziua discursului, și prindeau viață la fiecare oră, sincronizate cu distantele orologii, spre a trimite peste vacarmul traficului, peste capetele mulțimilor ponosite, strigătul sonor, mecanic al unui glas cu ton de alarmă: Ascultați raportul domnului Thompson despre criza globală, pe data de 22 noiembrie!" – un strigăt care se rostogolea în aerul înghețat și dispărea printre acoperișurile încețoșate, sub pagina albă a unui calendar care nu purta nicio dată.

În după-amiaza zilei de 22 noiembrie, James Taggart îi spuse lui Dagny că domnul Thompson dorea să se întâlnească cu ea în cadrul unei conferințe înaintea transmisiunii.

— La Washington? întrebă ea incredulă, aruncând o privire către ceasul de la mână.

— Păi, trebuie să spun că n-ai citit ziarele și nici n-ai urmărit evenimentele importante. Nu știi că domnul Thompson urmează să transmită de la New York? A sosit aici spre a se consulta cu conducătorii industriei, precum și ai sindicatelor, științei, meseriilor și cu tot ceea ce e mai bun din conducerea țării, în general. El a cerut să te aduc la conferință.

— Unde se va ține?

— La studioul transmisiei radio.

— Nu se așteaptă să iau cuvântul în direct ca să le sprijin politica, nu?

— Nu-ți face griji, nu te-ar lăsa să te apropii de un microfon! Vor pur și simplu să-ți audă părerea, iar tu nu poți refuza, dată fiind urgența națională și pentru că e vorba de o invitație personală din partea domnului Thompson!

Vorbea nerăbdător, evitându-i privirea.

— La ce oră are loc conferința?

— La șapte și jumătate.

— Nu e consacrat prea mult timp unei conferințte despre urgența națională, nu-i așa?

— Domnul Thompson este o persoană extrem de ocupată. Te rog, nu mai argumenta, nu începe să faci nazuri, nu-nțeleg ce anume...

— În regulă, zise ea pe un ton indiferent, o să vin.

Și adăugă, împinsă de un soi de senzație care ar fi făcut-o șovăielnică în a se aventura fără un martor la o conferință a gangsterilor:

— O să-l iau pe Eddie Willers cu mine.

El se încruntă, gândindu-se pentru o clipă la acest lucru, cu o privire mai degrabă plictisită decât enervată.

— Bine, dacă dorești, spuse el sec, dând din umeri.

Ea apăru la studioul de transmisiuni cu James Taggart în calitate de polițist de-o parte și cu Eddie Willers ca bodyguard de cealaltă parte.

Chipul lui Taggart era nemulțumit și încordat, al lui Eddie – resemnat, deși surprins și curios. Într-un colț al vastului și întunecatului spațiu, care reprezenta o sugestie rigid-tradițională a unei încrucișări dintre o sufragerie somptuoasă și o modestă garsonieră, fusese construită o scenă din pereți de carton. Un semicerc de fotolii goale umplea decorul, sugerând o grupare dintr-un album de familie, cu microfoane atârnând asemenea unor momeli la capătul unor prăjini lungi întinse spre a pescui printre scaune.

Cei mai buni dintre conducătorii țării, care stăteau prin jur în grupuri nervoase, păreau ca niște resturi de marfă ieftinită într-un magazin intrat în faliment: ea îi văzu pe Welsley Mouch, Eugene Lawson, Chick Morrison, Tinky Holloway, doctorul Floyd Ferris, doctorul Simon Pritchett, Ma Chalmers, Fred Kinnan, și o mână jalnică de afaceriști între care figura pe jumătate speriată, pe jumătate flatată a doctorului Mowen de la Amalgamated Switch and Signal Company era, în mod incredibil, menită a reprezenta un mare industriaș.

Dar personajul care îi conferi ei un șoc instantaneu era doctorul Robert Stadler. Ea nu știuse că o față poate îmbătrâni atât de mult în intervalul scurt al unui singur an: aparența de veșnică energie, de adolescentină nerăbdare, dispăruse, iar pe chip nu mai rămăseseră decât liniile de disprețuitoare amărăciune. Stătea în picioare singur, izolat de ceilalți, iar ea sesiză momentul în care ochii lui văzută intrarea ei; semăna cu un bărbat într-un bordel care acceptase natura împrejurimilor până când a fost brusc prins acolo de către soția lui: era privirea vinii care se transformă în ură. Apoi îl văzu pe Robert Stadler, omul de știință, cum întoarce capul ca și cum n-o văzuse – ca și cum refuzul său de a vedea putea să șteargă un fapt de existență.

Domnul Thompson se plimba printre grupuri, vorbind scurt cu cei aflați întâmplător pe lângă el, în modul neliniștit al unui om de acțiune care simte dispreț față de sarcina de a ține discursuri. Ținea în mână un teanc de pagini dactilografiate, ca și cum era vorba de niște haine vechi pe care avea de gând să le arunce.

James Taggart îl interpelă, rostind nesigur și cu voce tare:

— Domnule Thompson, îmi pemiteți să v-o prezint pe sora mea, Dagny Taggart?

— E atât de amabil din partea dumneavoastră că ați venit, domnișoară Taggart! zise domnul Thompson, strângându-i mâna, ca și cum ar fi fost un alt alegător de la el din zonă, al cărui nume nu-l mai auzise înainte; apoi porni rapid mai departe.

— Unde-i conferința, Jim? întrebă ea și aruncă o privire către ceas: era un cadran de mari dimensiuni, cu o limbă neagră care tăia minutele, asemenea unui cuțit ce se îndrepta către ora opt.

— N-am ce face! Nu eu mă ocup de treaba asta! mârâi el.

Eddie Willers aruncă către Dagny o privire plină de uimire amarrăbdătoare și se apropie de ea.

Un aparat de radio transmitea dintr-un alt studio un program de marșuri militare, înecând parțial fragmentele de voci nervoase, de pași grăbiți fără țintă, de aparate trase în apropierea scenei din sufragerie, ce scoteau sunete stridente.

— Rămâneți pe frecvență ca să ascultați raportul domnului Thompson despre criza mondială, la ora 8 p. m.! strigă vocea marțială a unui crainic din aparatul de radio – când limba cadranului marcă ora 7,45.

— Dați-i bătaie, băieți, dați-i bătaie! mârâi domnul Thompson, în timp ce radioul începu să bubuie un alt marș.

Era 7,50 când Chick Morrison, Condiționatorul Moral, care părea să conducă acțiunea, strigă, agitând către cercul de fotolii inundat de lumini, ca pe un baston, un carnet rulat:

— Bun, băieți și fete, bun, haideți să ne așezăm pe locurile noastre!

Domnul Thompson se așeză zgomotos pe fotoliul central, în maniera în care te așezi rapid pe un scaun gol într-un metrou.

Asistenții lui Chick Morrison conduceau oamenii către cercul de lumină.

— O familie fericită, explică Chick Morrison, țara trebuie să ne vadă ca pe o mare familie – ce s-a-ntâmplat cu chestia aia?

Muzica de la radio se oprise brusc, înecându-se într-un mic icnet de electricitate statică, întreruptă fiind în mijlocul unei fraze muzicale sonore. Era 7,51. El dădu din umeri și continuă:

— ...unită și fericită. Grăbiți-vă, băieți. Mai întâi, luați prim-planuri cu domnul Thompson.

Limba ceasului continua să taie minutele, în timp ce fotografii de presă făceau poze cu fața acru-nerăbdătoare a domnului Thompson.

— Domnul Thompson va sta între știință și industrie! anunță Chick Morrison. Domnule doctor Stadler, vă rog – scaunul din stânga domnului Thompson. Domnișoară Taggart – pe aici, vă rog – în dreapta domnului Thompson.

Doctorul Stadler se supuse. Ea nu se mișcă.

— Nu e doar pentru presă, e pentru publicul televiziunilor, îi explică Chick Morrison, pe un ton persuasiv.

Ea făcu un pas înainte.

— Nu voi lua parte la acest program, rosti ea pe un ton egal, adresându-se domnului Thompson.

— Nu veți lua parte? întrebă el inexpresiv, cu genul de privire pe care ar fi avut-o dacă unul dintre vasele de flori ar fi refuzat să-și joace rolul.

— Dagny, pentru numele lui Dumnezeu! strigă Taggart cuprins de panică.

— Ce se-ntâmplă cu ea? întrebă domnul Thompson.

— Dar, domnișoară Taggart! De ce? strigă Chick Morrison.

— Știți cu toții de ce, rosti ea către chipurile din jurul ei. Ar fi trebuit să evitați să încercați din nou acest lucru.

— Domnișoară Taggart! urlă Chick Morrison, când ea dădu să plece. E o urgență națio...

Apoi un bărbat năvăli către domnul Thompson, iar ea se opri, la fel ca toți ceilalți – iar privirea lui impuse brusc mulțimii o tăcere totală. Era inginerul-șef al postului de radio și era ciudat să vezi o privire de groază primitivă care se luptă cu resturile de control civilizat.

— Domnule Thompson, spuse el, s-ar putea... s-ar putea să trebuiască să întârziem transmisiunea.

— Ce? strigă domnul Thompson.

Limba ceasului arăta 7,58.

— Încercăm să remediem, domnule Thompson, încercăm să aflăm ce este... dar s-ar putea să nu ne încadrăm în timp și...

— Despre ce vorbești? Ce s-a-ntâmplat?

— Încercăm să localizăm...

— Ce s-a-ntâmplat?

— Nu știu! Dar... nu... nu putem emite, domnule Thompson.

Se lăsă un moment de tăcere, apoi domnul Thompson întrebă, cu o voce nefiresc de joasă:

— Ești nebun?

— Probabil că da. Aș vrea să fiu. Nu pot să mă lămuresc. Postul este mort.

— Probleme tehnice? urlă domnul Thompson, sărind în picioare. Probleme tehnice, să te ia naiba, într-un moment ca ăsta? Dac-așa conduci dumneata postul ăsta...

Inginerul-șef clătină din cap încet, în maniera unui adult căruia îi e frică să sperie un copil.

— Nu e vorba de postul acesta, domnule Thompson, spuse el moale. E vorba de toate posturile din țară, din câte am fost noi în stare să verificăm. Și nu e vorba de probleme tehnice. Nici aici, nici în alte părți. Echipamentul e în ordine, în perfectă ordine, iar toți raportează același lucru, dar... dar toate posturile de radio și-au încetat emisia la 7,51 și... și nimeni nu poate descoperi din ce motiv.

— Dar – strigă domnul Thompson, se opri, privi în jurul lui și urlă: Nu-n seara asta! Nu puteți lăsa să se-ntâmple așa ceva în seara asta! Trebuie să intru în direct!

— Domnule Thompson, zise bărbatul încet. Am telefonat la laboratorul electronic al Institutului de Stat pentru Știință. N-au... n-au mai pomenit așa ceva. Am zis că e posibil să fie un fenomen natural, vreo perturbare cosmică nemaiîntâlnită, doar că...

— Ce?

— Doar că ei nu cred că ar fi așa ceva. Nici noi, de altminteri. Ei spun că arată ca niște unde radio, dar de o frecvență care nu a mai fost produsă până acum, nu a mai fost observată în vreo altă parte, nu a mai fost descoperită de altcineva.

Nu îi răspunse nimeni. După un moment, continuă, cu glas ciudat de solemn:

— Pare ca un zid de unde radio care bruiază aerul și nu putem trece dincolo de el, nu-l putem atinge, nu-l putem disloca... În plus, nu putem localiza sursa lui, prin niciuna din metodele noastre obișnuite... Aceste unde par a proveni de la un transmițător care... care face ca tot ceea știm noi să pară o jucărie de copil!

— Dar asta nu se poate!

Strigătul veni din spatele domnului Thompson, iar toată lumea întoarse capul în acea direcție, uimită de tonul său de ciudată groază; provenea de la doctorul Stadler. El continuă:

— Nu există așa ceva! Nimeni de pe pământ nu poate face ceva asemănător!

Inginerul-șef dădu din umeri.

— Asta este, domnule doctor Stadler, rosti el istovit. Nu poate fi posibil. N-ar trebui să fie posibil. Dar există.

— Ei bine, faceți ceva în privința asta! strigă domnul Thompson mulțimii, în ansamblul ei.

Nimeni nu răspunse și nu se clinti.

— Nu voi permite așa ceva! strigă domnul Thompson. Nu voi permite așa ceva! Tocmai în seara asta! Trebuie să țin discursul ăsta! Faceți ceva! Rezolvați, indiferent despre ce e vorba. Vă ordon să rezolvați!

Inginerul-șef îl privi inexpresiv.

— O să vă dau afară pe toți pentru chestia asta! O să-i dau afară pe toți inginerii electroniști din țară! O să dau în judecată întreaga breaslă pentru sabotaj, dezertare și trădare. Se-aude? Acum, faceți ceva, lua-v-ar naiba! Faceți ceva!

Inginerul-șef se uită la el impasibil, ca și cum cuvintele nu mai transmiteau nimic.

— Nu e nimeni pe-aici care să execute un ordin? strigă domnul Thompson. N-a mai rămas niciun creier în țara asta?

Limba ceasului ajunse la ora 8.

— Doamnelor și domnilor, rosti o voce care venea din difuzoare – o voce de bărbat, limpede, calmă, implacabilă, o voce care nu mai fusese auzită la radio de ani de zile. Domnul Thompson nu vi se va adresa în această seară. Timpul acordat lui a expirat. Eu am preluat controlul. Urma să auziți un raport despre criza mondială. Acest lucru urma să auziți.

Trei icnete de recunoaștere întâmpinară vocea, dar nimeni nu avu puterea să le observe printre sunetele mulțimii, care erau dincolo de stadiul de strigăte. Unul era un icnet de triumf, altul – de groază, cel de-al treilea, de uluire. Trei persoane îl recunoscură pe vorbitor: Dagny, doctorul Stadler, Eddie Willers. Nimeni nu-i aruncă vreo privire lui Eddie Willers; dar Dagny și doctorul Stadler se uitară unul la celălalt. Ea văzu că fața lui era distorsionată de o groază extrem de rea; el văzu că ea știa și că felul în care îl privea era ca și cum vorbitorul i-ar fi tras o pereche de palme.

— Vreme de doisprezece ani v-ați întrebat: cine e John Galt? Acum vă vorbește John Galt. Eu sunt cel care își iubește viața. Eu sunt cel care nu-și sacrifică iubirea sau valorile. Eu sunt cel care v-a privat de victime și astfel v-a distrus lumea, iar dacă vreți să știți din ce motiv pieriți – voi, cei cărora le e frică de cunoaștere – eu sunt cel care vă va spune.

Inginerul-șef era singura persoană în stare să se miște; fugi către un televizor și se chinui frenetic cu butoanele sale. Dar ecranul rămânea gol; vorbitorul nu dorise să fie văzut. Doar glasul său umplea eterul țării – al lumii, își spuse inginerul-șef – părând c-ar fi vorbit aici, în această încăpere, nu unui grup, ci unei singure persoane; nu era tonul pe care să te adresezi unei întruniri, ci acela pe care să te adresezi unei minți.

— Ați auzit spunându-se că această epocă e de criză morală. Ați spus acest lucru și voi, parțial din frică, parțial cu speranța că vorbele nu au sens. V-ați plâns că păcatele omului distrug lumea și ați blestemat firea omenească pentru lipsa ei de dorință de a practica virtuțile pe care le solicitați. Având în vedere faptul că, pentru voi, virtutea constă în sacrificiu, ați solicitat mai multe sacrificii la fiecare dezastru succesiv. În numele unei întoarceri la moralitate, ați sacrificat toate acele rele pe care le-ați considerat a fi cauza situației critice în care vă aflați. Ați sacrificat rațiunea de dragul credinței. Ați sacrificat bogăția de dragul nevoii. Ați sacrifcat stima de sine de dragul negării de sine. Ați sacrificat fericirea de dragul datoriei. Ați distrus tot ceea ce socoteați

a fi rău și ați realizat tot ceea ce socoteați a fi bun. În acest caz, de ce vă schimonosiți de groază în fața priveliștii lumii din jurul vostru? Lumea aceasta nu este produsul păcatelor voastre, ea este produsul și imaginea virtuților voastre. Este idealul vostru moral transformat în realitate în deplina și finala sa perfecțiune. Ați luptat pentru el, ați visat la el, l-ați dorit, iar eu – eu sunt cel care v-a îndeplinit dorința. Idealul vostru avea un inamic implacabil, pe care codul vostru de moralitate era menit să îl distrugă. Eu am îndepărtat sursa tuturor acelor rele pe care le sacrificați unul câte unul. Am pus capăt bătăliei voastre. V-am oprit motorul. Am privat lumea voastră de mintea omenească. Oamenii nu trăiesc conform minții, spuneți voi? I-am înlăturat pe cei care fac acest lucru. Mintea e neputincioasă, spuneți voi? I-am înlăturat pe cei a căror minte nu e. Există valori mai înalte decât mintea, spuneți voi? I-am îndepărtat pe cei pentru care nu există. În timp ce îi târâți către altarele de sacrificiu pe oamenii drepți, independenți, raționali, avuți, cu stimă de sine – v-am întrecut, am ajuns eu primul la ei. Le-am spus natura jocului pe care îl jucați și natura acelui cod moral al vostru, pe care ei au fost prea inocent-generoși spre a-l sesiza. Le-am arătat calea de a trăi conform unei alte moralități – a moralității mele. Pe a mea au preferat s-o urmeze. Pe toți cei care au dispărut, pe toți cei pe care i-ați urât, deși vă temeați să-i pierdeți, eu i-am luat de la voi. Nu încercați să ne găsiți. Nu vrem să fim găsiți. Să nu strigați că e datoria noastră să vă slujim. Noi nu recunoaștem o atare datorie. Să nu strigați că aveți nevoie de noi. Nu aveți. Nu ne implorați să ne întoarcem. Suntem în grevă, noi, oamenii minții. Suntem în grevă împotriva autosacrificiului. Suntem în grevă împotriva credinței în recompense nemeritate și în datorii nerecompensate. Suntem în grevă împotriva dogmei conform căreia căutarea fericirii personale este ceva rău. Suntem în grevă împotriva doctrinei că viața reprezintă vină.

Există o diferență între greva noastră și toate celelalte pe care le-ați practicat vreme de veacuri: greva noastră constă nu în a face solicitări, ci în a le acorda. În conformitate cu moralitatea voastră, noi suntem răi. În conformitate cu știința voastră economică, noi suntem inutili. Am hotărât să nu vă mai exploatăm. În conformitate cu legile voastre politice, noi suntem periculoși și trebuie să fim puși în cătușe. Am hotărât să nu vă mai punem în pericol, să nu mai purtăm cătușe. În conformitate cu filosofia voastră, noi reprezentăm doar o iluzie. Am

hotărât să nu vă mai orbim și v-am lăsat liberi să faceți față realității pe care ați vrut-o, lumea așa cum o vedeți acum, o lume fără minte.

V-am acordat tot ceea ce ați solicitat de la noi, care fuseserăm întotdeauna cei care au dat, dar care de-abia acum au înțeles. Nu avem a vă prezenta solicitări, condiții pe care să le negociem, sau compromisuri la care să ajungem. Voi nu aveți nimic să ne oferiți. Noi nu avem nevoie de voi.

Oare acum văicăriți: nu, nu asta este ceea ce ați vrut? O lume a ruinelor, lipsită de minte, nu reprezenta scopul vostru? Nu ați vrut ca noi să vă părăsim? Canibali morali, îmi dau seama că ați știut dintotdeauna ceea ce vreți. Dar jocul vostru s-a sfârșit, pentru că acum îl știm și noi.

De-a lungul secolelor de calamități și dezastre, pe care vi le-a provocat codul vostru de moralitate, ați clamat că acest cod al vostru fusese încălcat, că dezastrele reprezentau pedeapsa pentru încălcarea lui, că oamenii sunt prea slabi și prea egoiști spre a vărsa tot sângele de care e nevoie. Ați osândit omul, ați osândit existența, ați osândit acest pământ, dar n-ați cutezat niciodată să vă puneți codul sub semnul întrebării. Victimele voastre au suportat blamul și s-au chinuit mai departe, cu blestemele voastre drept recompensă pentru martiriul lor – în vreme ce voi continuați să vă jeliți că, deși codul vostru e nobil, firea omenească nu e suficient de bună spre a-l pune în practică. Și nimeni nu s-a ridicat spre a pune întrebarea: Bună? După care criterii?

Ați vrut să știți cine este John Galt. Eu sunt cel care a pus această întrebare.

Da, trăim într-o epocă de criză morală. Da, îndurați pedeapsa pentru răul pe care l-ați săvârșit. Dar acum nu omul este cel care e judecat și nu firea omenească va fi cea blamată. De această dată, codul vostru moral s-a sfârșit. Codul voastru moral a juns la punctul culminant, fundătura de la capătul acestui drum. Iar dacă voi vreți să trăiți în continuare, trebuie nu să vă întoarceți la moralitate – voi, care nu ați cunoscut așa ceva –, ci s-o descoperiți.

Nu ați auzit vreun concept de moralitate, cu excepția celei mistice sau sociale. Ați fost învățați că moralitatea reprezintă un cod de comportament impus vouă cu biciul, biciul puterii supranaturale sau biciul societății, spre a sluji scopului lui Dumnezeu sau bunăstării vecinului vostru, spre a face pe plac unei autorități de dincolo de mormânt sau de ușa casei de lângă voi – dar nu spre a sluji vieții ori plăcerii voas-

tre. Ați fost învățați că plăcerea voastră e de găsit în imoralitate, că răul ar sluji cel mai bine intereselor voastre și că orice cod moral este făcut nu pentru voi, ci împotriva voastră, nu spre a vă prelungi viața, ci spre a o istovi.

Vreme de veacuri, bătălia umanității s-a dus între cei care pretindeau că viața voastră îi aparține lui Dumnezeu și cei care pretindeau că ea aparține vecinilor voștri – între cei care predicau că binele este autosacrificiul de dragul fantasmelor din ceruri și cei care predicau că binele este autosacrificiul de dragul incompetenților de pe pământ. Și nimeni nu a venit spre a spune că viața voastră vă aparține vouă și că binele înseamnă a trăi.

Ambele părți au fost de acord că moralitatea impune predarea interesului personal și a minții, că moralul și practicul sunt antagonice, că moralitatea nu este domeniul rațiunii, ci al credinței și al forței. Ambele tabere au căzut de acord că nu este posibilă nicio moralitate rațională, că în rațiune nu există „corect" și „incorect" – că în rațiune nu există motiv de a fi moral.

Indiferent în legătură cu ce altceva s-au luptat, toți moraliștii voștri au făcut front comun împotriva minții omenești. Mintea omenească a fost cea pe care intenționau s-o jefuiască și s-o distrugă. Acum aveți de ales: ori pieriți, ori învățați că antimintea echivalează cu antiviața.

Mintea omenească reprezintă unealta sa de bază pentru supraviețuire. Viața îi este dată, supraviețuirea nu. Trupul îi este dat, întreținerea lui nu. Mintea îi este dată, nu și conținutul ei. Spre a rămâne în viață, el trebuie să acționeze, iar înainte de a acționa, el trebuie să cunoască natura și scopul acțiunii sale. El nu-și poate obține hrana fără o cunoaștere a ei și a modalității de a o obține. El nu poate săpa o groapă – sau construi un ciclotron – fără cunoașterea țelului său și a modalităților de a-l realiza. Spre a rămâne activ, el trebuie să gândească.

Dar a gândi constituie un act de alegere. Cheia a ceea ce voi denumiți, în chip atât de nesăbuit, „firea omenească", secretul făţiș cu care trăiți, deși vă temeți a-l numi, este faptul că omul este o ființă cu conștiință volițională. Rațiunea nu lucrează în mod automat, gândirea nu este un proces mecanic; conexiunile logice nu se realizează din instinct. Funcționarea stomacului, a plămânilor și a inimii voastre este automată, funcționarea minții voastre nu este. În orice oră și în orice problemă din viața voastră, sunteți liberi a gândi sau a evada din

acest efort. Dar nu sunteți liberi să scăpați de natura voastră; de faptul că rațiunea constituie mijlocul vostru de supraviețuire – drept pentru care, pentru voi, care sunteți ființe omenești, întrebarea „a fi sau a nu fi" reprezintă întrebarea „a gândi sau a nu gândi".

O ființă cu conștiință volițională nu posedă un curs automat de comportament. Ea are nevoie de un cod de valori spre a-i călăuzi acțiunile. „Valoarea" constituie acel lucru pentru care cineva acționează spre a-l dobândi și păstra, „virtutea" reprezintă acțiunea prin care persoana respectivă îl dobândește și îl păstrează. „Valoarea" presupune un răspuns la întrebarea: de valoare pentru cine anume și pentru ce? „Valoarea" presupune o normă, un scop și necesitatea acțiunii în fața unei alternative. Acolo unde nu există alternativă, nu este posibilă nicio valoare.

În univers există doar o singură alternativă: existență sau non-existență – și corespunde unei singure clase de entități: organismelor vii. Existența materiei neînsuflețite este necondițională, nu însă și existența vieții: aceasta depinde de un parcurs specific de acțiune. Materia este indestructibilă, își schimbă formele, dar nu poate înceta să existe. Doar un organism viu se confruntă cu o constantă alternativă: problemele vieții și ale morții. Viața este un proces de acțiune autosusținută și autogenerată. Dacă un organism nu reușește în această acțiune, el moare; elementele sale chimice rămân, dar viața sa încetează să mai existe. Doar conceptul de „Viață" face posibil conceptul de „Valoare". Doar pentru o entitate vie lucrurile pot fi bune sau rele.

O plantă trebuie să se hrănească spre a trăi; lumina solară, apa, substanțele chimice de care are nevoie reprezintă valorile pe care natura sa și le-a trasat spre a le căuta; viața sa reprezintă standardul de valoare care îi direcționează acțiunile. Dar o plantă nu are de ales între mai multe acțiuni; există alternative în condițiile cu care se confruntă, dar nu există alternative în funcționarea sa: ea acționează automat spre a-și prelungi viața, nu poate acționa pentru propria ei distrugere.

Un animal este echipat spre a-și susține viața; simțurile sale îi conferă un cod automat de acțiune, o cunoaștere automată a ceea ce este bun sau rău pentru el. Nu are puterea de a-și extinde cunoașterea sau de a o eluda. În condițiile în care cunoașterea sa se dovedește neadecvată, el moare. Dar atâta timp cât trăiește, el acționează asupra cunoașterii sale, cu automată siguranță și fără puterea de a alege, este incapabil

să-și ignore propriul bine, incapabil să aleagă răul și să acționeze spre autodistrugere.

Omul nu posedă un cod automat de supraviețuire. Deosebirea sa distinctă de toate celelalte specii vii constă în necesitatea de a acționa în fața alternativelor prin intermediul alegerii voliționale. El nu posedă o cunoaștere automată a ceea ce este bine sau rău pentru el, de care valori anume depinde viața lui, de ce tip de acțiune are nevoie. Murmurați ceva în legătură cu un instinct de autoconservare? Instinctul de autoconservare reprezintă exact ceea ce nu posedă omul. Un „instinct" reprezintă o formă infailibilă și automată de cunoaștere. O dorință nu echivalează cu un instinct. O dorință de a trăi nu vă conferă cunoașterea necesară existenței. Nici chiar dorința omului de a trăi nu este automată: răul vostru secret în ziua de azi este că accea este dorința pe care nu o țineți în frâu. Frica voastră de moarte nu constituie o iubire a vieții și nu vă va conferi cunoașterea necesară spre a o păstra. Omul trebuie să-și obțină cunoașterea și să-și aleagă acțiunile printr-un proces de gândire pe care natura nu-l va sili să-l îndeplinească. Omul are posibilitatea de a acționa ca propriul său distrugător – iar în acest fel a acționat el în cea mai mare parte a istoriei sale.

O entitate vie care ar considera drept rele mijloacele sale de supraviețuire nu ar supraviețui. O plantă care s-ar lupta să-și mutileze rădăcinile, o pasăre care s-ar chinui să-și frângă aripile nu ar rămâne multă vreme în existența pe care au sfidat-o. Dar istoria omului a constituit o luptă pentru negarea și distrugerea minții sale.

Omul a fost denumit ființă rațională, dar raționalitatea constituie o chestiune de alegere – iar alternativa pe care i-o oferă natura este următoarea: ființă rațională sau animal sinucigaș. Omul trebuie să fie om – prin alegere; el trebuie să-și considere viața o valoare – prin alegere; trebuie să învețe să o susțină – prin alegere; trebuie să descopere valorile de care are nevoie și să-și practice virtuțile – prin alegere.

Un cod de valori acceptat prin alegere este un cod de moralitate.

Oricine ați fi voi, cei care mă ascultați acum, vorbesc acelei rămășițe vii care a rămas necoruptă înlăuntrul vostru, rămășiței umane, minții voastre și spun: există o moralitate a rațiunii, o moralitate proprie omului, iar viața omului constituie standardul său de valoare.

Tot ceea ce este adecvat vieții unei ființe raționale reprezintă binele; tot ceea ce distruge reprezintă răul.

Viața omului, așa cum este solicitat prin firea lui, nu este viața unei brute lipsite de minte, a unui bătăuș care se ocupă de jafuri sau a unui mistic trândav, ci viața unei ființe gânditoare – nu viața prin intermediul forței sau înșelătoriei, ci viața prin intermediul realizării – nu supraviețuire cu orice preț, având în vedere că există doar un singur preț de plătit pentru supraviețuirea omului: rațiunea.

Viața omului constituie norma moralității, dar scopul său este propria voastră viață. Dacă existența pe pământ constituie scopul vostru, trebuie să alegeți acțiunile și valorile în conformitate cu norma, cu ceea ce este propriu omului – în scopul de a menține, a împlini și a vă bucura de valoarea de neînlocuit care este viața noastră.

Având în vedere că viața necesită un anumit tip de acțiune, orice alt tip de acțiune o va distruge. O ființă care nu-și consideră propria viață drept motivul și scopul acțiunilor sale acționează pe motivul și în conformitate cu norma vieții. O atare ființă constituie o monstruozitate metafizică, luptându-se să se opună, să nege și să contrazică realitatea propriei sale existențe, năpustindu-se orbește pe calea distrugerii, nefiind capabilă de nimic altceva decât de suferință.

Fericirea reprezintă starea de succes a vieții, suferința este un agent al morții. Fericirea este acea stare de conștiință care provine din realizarea valorilor proprii. O moralitate care îndrăznește să vă spună să găsiți fericirea în renunțarea la fericirea voastră – să considerați a fi valoare eșecul valorilor voastre – constituie o insolentă negație a moralității. O doctrină care vă dă, ca ideal, rolul unui animal de sacrificiu care caută măcelărirea pe altarele altora vă conferă moartea drept normă. Prin grația realității și a naturii vieții, omul – fiecare om – constituie un scop în sine, el există de dragul lui, iar realizarea propriei sale fericiri constituie cel mai înalt țel moral al său.

Dar nici viața, nici fericirea nu pot fi realizate prin urmărirea unor toane iraționale. Așa după cum omul este liber să încerce să supraviețuiască în orice modalitate aleatorie, dar va pieri dacă nu trăiește așa după cum îi solicită natura, prin urmare el este liber să-și caute fericirea în orice înșelătorie lipsită de minte, dar el nu va avea parte decât de chinul frustrării, dacă nu va căuta fericirea proprie omului. Scopul moralității este acela de a vă învăța, nu de a suferi și de a muri, ci de a vă bucura și de a trăi.

Dați-i la o parte pe acei paraziți din sălile de clasă subvenționate care trăiesc pe seama profiturilor minții altora și proclamă că omul

nu are nevoie nici de moralitate, nici de valori, nici de cod de comportament. Ei, care pozează în oameni de știință și pretind că omul e doar un animal, nu îi conferă includere în legea existenței pe care au acordat-o celei mai umile dintre insecte. Ei recunosc că fiecare specie vie are o modalitate de supraviețuire solicitată de natura sa, ei nu pretind că un pește poate trăi afară din apă sau că un câine poate trăi fără simțul mirosului – dar omul, susțin ei, cea mai complexă dintre ființe, omul poate supraviețui în absolut orice mod, omul nu are identitate, nu are natură și nu există motiv practic pentru care el să nu trăiască cu mijloacele sale de supraviețuire distruse, cu mintea sugrumată și pusă la dispoziția oricărui ordin pe care l-ar da ei.

Dați-i la o parte pe acei mistici roși de ură, care pozează în prieteni ai umanității și predică faptul că cea mai elevată virtute pe care o poate practica omul este aceea de a nu conferi nicio valoare propriei vieți. Oare vă spun ei că scopul moralității este acela de a pune frâu instinctului de autoconservare al omului? Omul are nevoie de codul moralității în scopul autoconservării. Doar omul care dorește să fie moral este omul care dorește să trăiască.

Nu, nu trebuie să trăiți; este actul fundamental al alegerii voastre; dar dacă alegeți să trăiți, trebuie să trăiți ca un om – prin munca și judecata minții voastre.

Nu, nu trebuie să trăiți ca un om, este un act de alegere morală. Dar nu puteți trăi ca orice altceva – iar alternativa o constituie acea stare de moarte-vie pe care o vedeți acum înlăuntrul și în jurul vostru, starea unui lucru inadecvat existenței, care nu mai e uman și e mai puțin decât animal, un lucru care nu cunoaște altceva decât durerea și se târăște prin anii săi de viață.

Nu, nu trebuie să gândiți; este un act de alegere morală. Dar cineva trebuia să se gândească spre a vă ține în viață; dacă alegeți să nu vă achitați de sarcină, nu vă veți achita de existență și veți pasa deficitul unui om moral, așteptând ca el să-și sacrifice binele spre a vă lăsa pe voi să supraviețuiți prin răul vostru.

Nu, nu trebuie să fiți un om; dar în ziua de azi, cei care sunt nu se mai află acolo. Eu am înlăturat mijloacele voastre de supraviețuire – victimele voastre.

Dacă vreți să știți cum am făcut acest lucru și ce anume le-am spus spre a-i face să plece, auziți acum. Le-am spus, în esență, ceea ce vă

declar acum. Erau oameni care trăiseră în conformitate cu codul meu, dar care nu știuseră cum anume este reprezentată o mare virtute – eu i am făcut să-și dea seama. Le-am adus nu o reevaluare, ci doar o identificare a valorilor lor.

Noi, oamenii minții, ne aflăm în grevă împotriva voastră în numele unei unice axiome, care este rădăcina codului nostru moral, așa după cum rădăcina codului vostru este constituită de dorința de a scăpa de el: axioma că existența există.

Existența există – iar actul de a sesiza această idee implică două axiome corolare: că ceva există și care poate fi perceput și că se există posedând conștiință, conștiința fiind facultatea de a percepe ceea ce există.

Dacă nimic nu există, nu poate fi conștiință: o conștiință fără ceva de care să fie conștientă reprezintă o contradicție în termeni. O conștiință conștientă doar de ea însăși e o contradicție în termeni: înainte de a se identifica drept conștiință, ea trebuie să fie conștientă de ceva. Dacă ceea ce pretindeți a percepe nu există, ceea ce posedați voi nu este conștiință.

Indiferent de gradul vostru de cunoaștere, acestea două – existența și conștiința – reprezintă axiome de care nu puteți scăpa, acestea două sunt lucruri de importanță capitală, ireductibile, implicate în fiecare acțiune pe care o întreprindeți, în oricare parte a cunoașterii voastre și în a sumei sale, de la prima rază de lumină pe care o percepeți la începutul vieții voastre și până la cea mai amplă erudiție pe care ați putea-o dobândi la sfârșitul ei. Indiferent dacă știți forma unei pietricele sau structura sistemului solar, axioma rămâne aceeași: că ea există și că voi știți acest lucru.

A exista înseamnă a fi ceva, ca fiind distinct de nimicul non-existenței, înseamnă a fi o entitate de o natură specifică constituită din atribute specifice. Cu veacuri în urmă, omul care era – indiferent de greșelile sale – cel mai mare dintre filosofii voștri, a oferit formula care definește conceptul existenței și regula întregii cunoașteri: A este A. Un lucru este el însuși. Nu ați sesizat înțelesul acestei afirmații. Eu mă aflu aici spre a o completa: Existanța înseamnă Identitate, Conștiința înseamnă Identificare.

Indiferent de ceea ce preferați să luați în considerare, fie că e vorba de un obiect, un atribut sau o acțiune, legea rămâne aceeași. O frunză

nu poate fi în același timp o piatră, nu poate fi complet roșie și complet verde în același timp, nu poate fi arzătoare și înghețată în același timp. A este A. Sau, dacă vreți să-l formulez într-un limbaj mai simplu: Nu poți să ai o prăjitură și în același timp s-o mănânci.

Căutați să știți ce anume nu este în regulă cu lumea? Toate dezastrele care au ruinat lumea au fost provocate de încercarea conducătorilor voștri de a eluda faptul că A este A. Tot răul cel secret cu care vă temeți să vă confruntați înlăuntrul vostru și toată durerea pe care ați îndurat-o a provenit din încercarea voastră de a eluda faptul că A este A. Scopul celor care v-au învățat să-l eludați era acela de a vă face să uitați că Omul e Om.

Omul nu poate supraviețui decât dobândind cunoaștere, iar rațiunea constituie singurul său mijloc de a o dobândi. Rațiunea reprezintă facultatea care percepe, identifică și integrează materialul oferit de simțurile sale. Sarcina simțurilor sale este aceea de a îi conferi evidența existenței, dar sarcina de a o identifica aparține rațiunii sale, simțurile lui îi comunică doar că ceva există, dar ceea ce există trebuie să fie aflat de mintea sa.

Toată gândirea este un proces de identificare și integrare. Omul percepe un strop de culoare; integrând evidența vederii și pipăitului său, el se deprinde să îl identifice ca fiind un obiect solid: el învață că lemnul este alcătuit din celule, că celulele sunt alcătuite din molecule, că moleculele sunt alcătuite din atomi. Pe parcursul acestui proces, lucrarea minții sale constă în răspunsuri la o singură întrebare: Ce anume este? Mijloacele sale de a stabili adevărul răspunsurilor sale este logica, iar logica se sprijină pe axioma că existența există. Logica reprezintă arta identificării non-contradictorii. O contradicție nu poate exista. Un atom este el însuși, tot așa după cum este și universul; niciunul, nici celălalt nu își poate contrazice propria identitate; și nici partea nu poate contrazice întregul. Niciun concept pe care omul îl formulează nu este valid decât dacă îl integrează fără contradicție în suma totală a cunoașterii sale. Spre a ajunge la o contradicție echivalează cu a mărturisi o greșeală în gândirea personală; a păstra o contradicție echivalează cu a abdica de la minte și a te izgoni pe tine însuți din tărâmul realității.

Realitatea înseamnă ceea ce există; irealul nu există; irealul reprezintă doar acea negație a existenței care constituie conținutul unei con-

științe umane atunci când încearcă să abandoneze rațiunea. Adevărul este recunoașterea realității; rațiunea, singurul mijloc de cunoaștere al omului, constituie singura sa normă de adevăr.

Cea mai vicioasă propoziție care se poate pronunța este: a cui rațiune? Răspunsul este: a ta. Indiferent cât de vastă sau cât de modestă este cunoașterea ta, propria ta minte este cea care trebuie s-o dobândească. Doar cu cunoașterea ta poți avea de-a face. Doar cu cunoașterea ta poți pretinde a poseda sau a le cere altora să ia în considerație. Mintea ta reprezintă singurul tău judecător al adevărului – iar dacă alții nu sunt de acord cu verdictul tău, realitatea constituie curtea ta de apel supremă. Nimic în afara unei minți omenești nu poate derula acest proces complex, delicat, crucial de identificare care este gândirea. Nimic nu poate conduce procesul decât propria sa judecată. Nimic nu poate conduce judecata sa decât integritatea sa morală.

Voi, cei care vorbiți despre un „instinct moral" ca și cum ar fi o înzestrare separată, opusă rațiunii – rațiunea omenească reprezintă facultatea sa morală. Un proces de rațiune constituie un proces de alegere constantă ca răspuns la întrebarea: adevărat sau fals? corect sau incorect? Este o sămânță care trebuie plantată în sol spre a crește – corect sau incorect? Rana unui om trebuie dezinfectată spre a-i salva viața – corect sau incorect? Oare natura electricității atmosferice permite să fie convertită în putere cinetică – corect sau incorect? Răspunsul la atari întrebări v-a dat tot ceea ce aveți – iar răspunsurile au provenit de la o minte omenească, o minte dotată cu o intransingentă devoțiune față de ceea ce este corect.

Un proces rațional este un proces moral. Poți săvârși o greșeală în orice etapă a acestuia, fără a avea altceva care să te protejeze decât propria ta severitate, sau poți încerca să înșeli, să falsifici evidența și să eludezi efortul căutării – dar dacă devoțiunea față de adevăr constituie semnul distinctiv al moralității, în acest caz nu există o formă mai măreață, mai nobilă mai eroică de devoțiune decât actul unui om care își asumă responsabilitatea de a gândi.

Ceea ce denumiți sufletul sau spiritul vostru este conștiința voastră, iar ceea ce denumiți „voința liberă" constituie libertatea minții de a gândi sau nu, singura voință pe care o aveți, singura libertate, alegerea care controlează toate alegerile pe care le faceți și vă determină viața și firea. Gândirea reprezintă singura virtute, din care toate celelalte

purced. Iar viciul său fundamental, izvorul tuturor relelor, este acel act fără nume pe care îl practicați cu toții, dar nu vă chinuiți: actul de a șterge, suspendarea voluntară a propriei conștiințe, refuzul de a gândi – nu orbire, ci refuzul de a vedea; nu ignoranța, ci refuzul de a ști. Este actul de a-ți deconcentra mintea și de a induce o ceață lăuntrică spre a scăpa de responsabilitatea judecății – pe premisa nerostită că un lucru nu va exista decât în cazul în care refuzi să-l identifici, că A nu va fi A atâta timp cât nu pronunți verdictul „Este". Non-gândirea este un act de anihilare, o dorință de a nega existența, o încercare de a șterge realitatea. Dar existența există; realitatea nu trebuie ștearsă, ea nu va face altceva decât să-l șteargă pe cel care șterge. Refuzând să spuneți „Este", refuzați să spuneți „Eu sunt". Suspendându-vă judecata, vă negați persoana. Atunci când cineva declară: „Cine sunt eu ca să știu?", el declară: „Cine sunt eu ca să trăiesc?"

Aceasta, la orice oră și în orice problemă, este alegerea voastră morală fundamentală: a gândi sau a nu gândi, existență sau non-existență, A sau non-A, entitate sau zero.

În măsura în care un om este rațional, viața constituie premisa care îi ghidează acțiunile. În măsura în care el este irațional, premisa care îi ghidează acțiunile este moartea.

Voi, care murmurați că moralitatea este socială și că omul n-ar avea nicio moralitate pe o insulă pustie – pe o insulă pustie ar avea cel mai mult nevoie de ea. Să încerce el să pretindă, atunci când nu există nicio victimă spre a plăti pentru aceasta, că stânca e o casă, că nisipul e o haină, că mâncare îi va pica în gură fără motiv sau efort, că va strânge mâine o recoltă devorându-și astăzi rezerva de semințe pentru plantat – iar realitatea îl va mătura, așa după cum merită; realitatea îi va arăta că viața reprezintă o valoare care trebuie cumpărată și că gândirea constituie singura monedă suficient de nobilă spre a o cumpăra.

Dacă ar fi să vorbesc genul vostru de limbaj, aș zice că singura poruncă morală a omului este: să gândești. Dar o „poruncă morală" constituie o contradicție în termeni. Moralul este ales, nu impus; cel înțeles, nu cel căruia i se dă ascultare. Moralul este rațional, iar rațiunea nu acceptă porunci.

Moralitatea mea, moralitatea rațiunii este conținută într-o unică axiomă: existența există – și într-o singură alegere: aceea de a trăi. Toate celelalte provin din acestea. Spre a trăi, omul trebuie să aibă trei lucruri

drept valori supreme și călăuzitoare ale vieții sale: Rațiune-Scop-Stimă de sine. Rațiunea, drept unică unealtă a cunoașterii – Scopul, drept alegerea de către el a fericirii pe care această unealtă trebuie să înceapă a o dobândi – Stima de sine, drept inviolabilă siguranță că mintea lui este competentă spre a gândi și că această persoană are dreptul la fericire, ceea ce înseamnă: este îndreptățită să trăiască. Aceste trei valori implică și necesită toate virtuțile omului, iar toate virtuțile sale fac parte din relația de existență și de conștiință: raționalitate, independență, integritate, onestitate, dreptate, productivitate, mândrie.

Raționalitatea reprezintă recunoașterea faptului că existența există, că nimic nu poate schimba adevărul și că nimic nu poate avea prioritate în fața actului de percepție a acestui adevăr, care este gândirea – că mintea este singurul judecător de valori al omului și unicul ghid de acțiune – că rațiunea constituie un absolut care nu dă posibilitatea niciunui compromis – că o concesie făcută iraționalului anulează conștiința și o deturnează de la sarcina de a truca realitatea – că presupusa scurtătură către cunoaștere, care este credința, constituie doar o scurtătură care distruge mintea – că acceptarea unei invenții mistice reprezintă o dorință de anihilare a existenței și, pe drept cuvânt, anihilează conștiința.

Independența reprezintă recunoașterea faptului că ție îți aparține responsabilitatea judecății și nimic nu te poate ajuta să scapi de ea – că niciun substitut nu poate gândi în locul tău, așa după cum nimeni altcineva nu-ți poate trăi viața – că cea mai rușinoasă autoînjosire și autodistrugere este subordonarea minții tale față de mintea altuia, acceptarea unei autorități asupra creierului tău, acceptarea aserțiunilor sale drept realități, a zicerilor sale drept adevăr, a edictelor sale drept un mijlocitor între conștiința și existența ta.

Integritatea constituie recunoașterea faptului că nu îți poți contrafice conștiința, după cum onestitatea reprezintă recunoașterea faptului că nu poți simula existența – că omul este o entitate indivizibilă, o unitate integrată alcătuită din două atribute: materie și conștiință, și că el nu poate permite nicio fisură între trupul și mintea lui, între acțiune și gând, între viața sa și convingerile sale – că, asemenea unui judecător neinfluențabil de către opinia publică, el nu își poate sacrifica convingerile de dragul dorințelor altora, chiar dacă e vorba de întreaga umanitate care strigă rugăminți și amenințări la adresa lui

– că încrederea și curajul constituie necesități practice, că a fi curajos reprezintă o formă practică de a te conforma vieții, de a te conforma adevărului, iar încrederea este forma practică de a te conforma propriei tale conștiințe.

Onestitatea reprezintă recunoașterea faptului că irealul este ireal și nu poate avea valoare, că nici iubirea, nici celebritatea, nici banii nu constituie o valoare dacă sunt obținute prin înșelătorie – că o încercare de a dobândi o valoare prin înșelarea minții altora constituie un act de ridicare a victimelor tale pe o poziție mai înaltă decât realitatea, unde devii un pion al orbirii lor, un sclav al non-gândirii și eschivărilor lor, în timp ce inteligența, raționalitatea, sensibilitatea ta devin inamicii de care trebuie să te temi și să te ferești – că nu catadicsești să trăiești ca o persoană dependentă, cu atât mai puțin ca cineva dependent de stupiditatea altora, sau ca un nebun a cărui sursă de valori o constituie nebunii pe care reușește să-i păcălească – că onestitatea nu constituie o datorie socială, niciun sacrificiu de dragul altora, ci cea mai profund egoistă virtute pe care o poate practica omul: refuzul său de a sacrifica realitatea propriei sale existențe de dragul amăgitei conștiințe a altora.

Dreptatea este recunoașterea faptului că nu poți simula caracterul oamenilor, așa după cum nu poți simula caracterul naturii, că trebuie să îi judeci pe toți oamenii la fel de conștient după cum judeci obiectele neînsufletite, cu același respect față de adevăr, cu aceeași viziune incoruptibilă, printr-un proces de identificare la fel de curat și de rațional – că fiecare om trebuie judecat pentru ceea ce este el și tratat în consecință, că așa după cum nu plătești un preț mai mare pentru niște fiare ruginite decât pentru o bucată de metal strălucitor, la fel nu pui un ticălos mai presus de un erou – că evaluarea ta morală constituie moneda cu care sunt plătiți oamenii pentru virtuțile sau viciile lor, iar această plată îți solicită o onoare la fel de scrupuloasă precum cea pe care o dovedești în tranzacțiile financiare – că a-ți ascunde admirația față de virtuți constituie un act de delapidare morală – că a plasa orice altă preocupare mai presus de dreptate înseamnă a-ți devaloriza moneda morală și a defrauda binele în favoarea răului, având în vedere că binele poate pierde prin lipsa dreptății și doar răul poate profita – și că fundul gropii de la capătul drumului, actul de faliment moral este de a-i pedepsi pe oameni pentru virtuțile lor și de a-i recompensa pentru viciile lor, că aceasta reprezintă prăbușirea

într-o deplină depravare, Slujba Neagră a adorării morții, devotarea conștiinței întru distrugerea existenței.

Productivitatea constituie acceptarea de către tine a moralității, recunoașterea de către tine a faptului că alegi să trăiești – că munca productivă este procesul prin care conștiința omului îi controlează existența, un proces constant de dobândire a cunoașterii și de modelare a materiei pentru a fi în conformitate cu scopul personal, de a transla o idee în formă fizică, de a reface pământul după chipul valorilor personale – că orice muncă este o muncă creativă dacă este efectuată de către o minte gânditoare, iar nicio muncă nu este creativă dacă e săvârșită de un individ care repetă într-o stupoare lipsită de discernământ o rutină pe care a învățat-o de la alții – că voi sunteți cei care vă alegeți munca, iar opțiunile sunt la fel de largi ca și mintea voastră, că pentru voi nimic altceva în plus nu mai e posibil și nimic altceva în minus este uman – că a dobândi prin înșelăciune o slujbă mai mare decât poate să gestioneze mintea voastră înseamnă a deveni o maimuță ruginită de frică cu mișcări de împrumut și cu timp de împrumut, iar că a te stabili la o slujbă care necesită mai puțin decât capacitatea plenară a minții tale echivalează cu a opri motorul și a te condamna la o altă manieră de mișcare: decăderea – că munca voastră este procesul de dobândire a valorilor voastre, iar faptul de a vă pierde ambiția pentru valori înseamnă a vă pierde ambiția de a trăi – că trupul vostru este o mașină, dar mintea voastră este șoferul său și trebuie să mergeți atât cât vă poartă mintea, având ca scop al drumului vostru realizarea – că omul care nu are un țel este o mașină care coboară vijelios panta, la cheremul oricărui bolovan în care se poate sfărâma în primul șanț ce-i apare în cale, că omul care-și sufocă mintea este o mașină calată care ruginește lent, că omul care îi dă voie unui conducător să-i schițeze dinainte parcursul este o rablă remorcată spre a fi dusă la cimitirul de mașini, iar omul care îl face pe altul țelul său este un autostopist pe care n-ar trebui să-l ia în mașină niciun șofer – că munca voastră este scopul vieții voastre și trebuie să treceți în viteză pe lângă orice ucigaș care își arogă dreptul de a vă opri, că orice valoare ați putea găsi în exteriorul muncii voastre, orice loialități sau iubire, nu pot fi altceva decât niște călători cu care alegeți să împărțiți călătoria și trebuie să fie călători care se deplasează prin forțe proprii în aceeași direcție.

Mândria este recunoașterea faptului că voi sunteți cea mai înaltă valoare a voastră și, asemenea tuturor valorilor omului, trebuie dobândită – că dintre toate realizările accesibile vouă, cea care le face posibile pe toate celelalte este crearea propriului caracter – că acțiunile tale, caracterul tău, dorințele tale, emoțiile tale sunt produsele premiselor minții tale – că așa după cum omul trebuie să producă valorile fizice de care are nevoie spre a-și susține viața, tot așa el trebuie să dobândească valorile caracterului care fac ca viața lui să merite să fie susținută – că, așa după cum omul este o ființă cu avere făcută de el însuși, tot așa este el o ființă cu un suflet făcut de el însuși – că a trăi necesită un sentiment al autovalorii, dar omul care nu posedă valori automate nu are un sentiment automat de stimă de sine și trebuie să-l dobândească modelându-și sufletul după chipul idealului său moral, după chipul Omului, ființa rațională pe care s-a născut capabil s-o creeze, dar trebuie s-o creeze prin alegere – că prima precondiție a stimei de sine este acel egoism radios al sufletului care dorește ceea ce este mai bun în toate lucrurile, în valori materiale și spirituale, un suflet care caută mai presus de orice să realizeze propria-i perfecțiune morală, neapreciind nimic altceva mai mult decât pe sine însuși – și că dovada unei stime de sine dobândite este fiorul de dispreț al sufletului vostru și răzvrătirea sa împotriva rolului de animal de sacrificiu, împotriva nedemnei impertinențe a oricărui crez care își propune să sacrifice valoarea de neînlocuit care este conștiința voastră și incomparabila glorie care este existența voastră pe altarul evaziunilor oarbe și al stagnantei descompuneri a celorlalți.

Începeți oare să vă dați seama cine e John Galt? Eu sunt cel care a dobândit lucrul pentru care nu ați luptat, lucrul la care ați renunțat, pe care l-ați trădat, stricat, cu toate acestea, nu ați fost în stare să-l distrugeți, iar pe care acum îl ascundeți ca pe vinovatul vostru secret, petrecându-vă viața în scuze față de oricare canibal profesional ca nu cumva să se descopere că, undeva înlăuntrul vostru, încă tânjiți să spuneți ceea ce spun eu acum în auzul întregii umanități: sunt mândru de propria mea valoare și de faptul că doresc să trăiesc.

Această dorință – pe care o împărtășiți, deși o ascundeți ca pe ceva rău – este singura rămășiță a binelui dinlăuntrul vostru, dar este o dorință pe care trebuie să învățați s-o meritați. Singurul scop moral al omului este propria sa fericire, însă doar virtutea sa poate s-o realizeze.

Virtutea nu este o țintă în sine. Virtutea nu este propria sa recompensă sau hrană de sacrificiu pentru recompensarea răului. Viața reprezintă recompensa virtuții – iar fericirea este scopul și recompensa vieții.

Tot așa după cum trupul vostru are două senzații fundamentale, plăcerea și durerea, ca indicii ale bunăstării sau vătămării sale, ca un barometru al alternativei sale fundamentale, viața sau moartea, în mod asemănător conștiința ta posedă două emoții fundamentale, bucuria și suferința, ca răspuns la aceeași alternativă. Emoțiile tale sunt estimări a ceea ce vă prelungește viața sau o amenință, mașini de calculat fulgerătoare care vă dau un rezultat al profitului sau pierderii voastre. Nu aveți o alegere legată de capacitatea voastră de a simți că ceva este bun sau rău pentru voi, dar ceea ce voi veți considera a fi bun sau rău, ceea ce vă va da bucurie sau suferință, ceea ce veți iubi sau urî, față de care veți simți dorință sau frică, depinde de norma voastră de valori. Emoțiile sunt inerente în firea voastră, dar conținutul lor este dictat de mintea voastră. Capacitatea voastră emoțională este un motor fără benzină, iar valorile reprezintă combustibilul cu care îl alimentați. Dacă alegeți o amestecătură de contradicții, vă va bloca motorul, vă va oxida transmisia și vă va distruge la prima încercare de a vă mișca cu o mașinărie pe care voi, șoferul, ați distrus-o.

Dacă considerați iraționalul ca fiind norma voastră de valori și imposibilul ca fiind conceptul vostru despre bine, dacă tânjiți după recompense pe care nu le-ați dobândit, pentru o avere sau o iubire pe care n-o meritați, pentru o fisură în legea cauzalității, pentru un A care devine non-A în funcție de toanele voastre, dacă doriți opusul existenței – veți realiza toate acestea. Nu plângeți, atunci când le veți realiza, că viața înseamnă frustrare și că fericirea este imposibilă pentru om; verificați-vă nivelul combustibilului: v-a adus acolo unde ați dorit?

Fericirea nu trebuie dobândită la comanda unor toane emoționale. Fericirea nu este satisfacția unor dorințe iraționale cărora ați putea în mod orbesc să vă dedați. Fericirea înseamnă o stare de bucurie noncontradictorie – o bucurie fără pedeapsă sau vină, o bucurie care nu intră în contradicție cu niciuna dintre valorile voastre și nu lucrează pentru propria voastră distrugere, nu bucuria de a scăpa din mintea voastră, ci de a vă folosi mintea la întreaga ei capacitate, nu bucuria de a truca realitatea, ci aceea de a realiza valori care sunt reale, nu bucuria unui bețiv, ci cea a unui producător. Fericirea este posibilă

doar pentru un om rațional, omul care nu dorește nimic altceva decât scopuri raționale, nu caută decât valori raționale și își găsește bucuria doar în acțiuni raționale.

Așa după cum îmi sprijin viața nu prin prădăciune, nici prin pomeni, ci prin propriul meu efort, tot așa nu caut să-mi derivez fericirea din vătămarea sau favorizarea altora, ci o dobândesc prin propria mea realizare. Tot așa după cum nu există contradicții în valori și nici conflicte între dorințe – la fel nu există victime și nici conflicte de interes între oamenii raționali, oamenii care nu doresc ceea ce este câștigat în mod necinstit și nu se privesc unul pe celălalt cu o poftă canibală, oameni care nici nu fac sacrificii, nici nu le acceptă.

Simbolul tuturor relațiilor dintre astfel de oameni, simbolul moral al respectului pentru ființele umane, este negustorul. Noi, cei care trăim prin valori, nu prin jaf, suntem negustori, atât în materie, cât și în spirit. Un negustor este un om care câștigă ceea ce primește și nu dă sau ia ceea ce este necuvenit. Un negustor nu cere să fie plătit pentru eșecurile sale și nici nu cere să fie iubit pentru defectele lui. Un negustor nu își irosește trupul sub formă de nutreț sau sufletul sub formă de pomană. Așa după cum nu își dă munca decât în schimbul unor valori materiale, tot așa el nu dă valorile spiritului său – iubirea sa, prietenia sa, stima sa – decât ca plată pentru propria sa plăcere egoistă, pe care o primește de la oamenii pe care îi poate respecta. Paraziții mistici care, de-a lungul veacurilor, i-au ponegrit pe negustori și i-au socotit vrednici de dispreț, în timp ce îi onorau pe cerșetori și pe jefuitori, au cunoscut motivul secret al rânjetelor lor disprețuitoare: un negustor reprezintă entitatea de care ei se tem – un om cu simțul dreptății.

Vă puneți întrebarea ce obligație morală am față de semenii mei?

Niciuna – cu excepția obligației pe care o am față de mine însumi, față de obiectele materiale și față de întreaga existență: raționalitatea. Interacționez cu oamenii așa după cum cere firea mea și a lor: prin mijlocirea rațiunii. Nu caut și nu doresc nimic de la ei, cu excepția unor relații, în care ei acceptă să intre prin propria lor alegere voluntară.

Nu pot avea de-a face decât cu mintea lor și doar în propriul meu interes, atunci când ei văd că interesul meu coincide cu al lor. Atunci când nu coincide, nu intru într-o relație; îi las pe cei neconformiști să meargă pe calea lor, iar eu nu mă abat de la a mea. Nu câștig decât prin logică și nu mă predau decât în fața logicii. Nu îmi predau rațiunea

și nici nu am de-a face cu oameni care și-o predau pe-a lor! Nu am nimic de câștigat de la neghiobi sau lași. Nu am ce beneficii să caut în viciile omenești: în prostie, necinste sau frică. Singura valoare pe care oamenii mi-o pot oferi este munca minții lor. Atunci când nu sunt de acord cu un om rațional, las realitatea să fie arbitrul nostru final; dacă am dreptate, el va învăța, dacă n-am dreptate, eu voi fi cel care învață; unul dintre noi va câștiga, dar amândoi vom profita.

Indiferent de ceea ce poate fi deschis pentru dezacord, există un act de răutate pe care niciun om nu are permisiunea de a-l comite împotriva altora și pe care niciun om nu îl poate confirma sau ierta. Atâta vreme cât oamenii doresc să trăiască împreună, niciun om nu poate iniția – mă auziți? – niciun om nu poate începe folosirea forței fizice împotriva celorlalți.

A interpune amenințarea distrugerii fizice între un om și percepția lui despre realitate înseamnă a-i nega și a-i paraliza mijloacele de supraviețuire; a-l forța să acționeze împotriva propriei sale judecăți este ca și cum l-ai obliga să acționeze împotriva propriei vederi. Oricine, în orice scop și în orice grad, inițiază folosirea forței este un ucigaș care acționează pe premisa morții într-o manieră mai amplă decât crima: premisa distrugerii capacității de a trăi a omului.

Nu deschideți gura spre a-mi spune că mintea voastră v-a convins că aveți dreptul să-mi forțați mintea. Forța și mintea se opun una alteia; moralitatea se termină acolo unde începe un pistol. Atunci când declarați că oamenii sunt niște animale iraționale și vă propuneți să îi tratați ca atare, prin acest lucru vă definiți propriul caracter și nu mai puteți pretinde că aprobați rațiunea – așa după cum niciun susținător al contradicțiilor nu poate pretinde acest lucru. Nu există „dreptul" de a distruge izvorul a ceea ce este drept, singurul mijloc de a judeca ceea ce e drept și ceea ce nu e drept: mintea.

A obliga un om să se debaraseze de minte și a accepta voința ca substitut, cu un pistol în locul unui silogism, cu teroarea în locul dovezii și cu moartea ca argument final – înseamnă a încerca să existi sfidând realitatea. Realitatea îi cere omului să acționeze în propriul său interes rațional; pistolul vostru îi solicită să acționeze împotriva lui. Realitatea amenință omul cu moartea dacă el nu acționează pe baza judecății sale raționale; îl amenință cu moartea dacă face acest lucru. Îl plasați într-o lume în care prețul vieții sale este predarea tuturor virtuților

solicitate de viață și de moarte printr-un proces de distrugere treptată a tot ceea ce veți realiza voi și sistemul vostru, atunci când moartea este transformată în putere conducătoare, argumentul câștigător într-o societate a oamenilor.

Indiferent dacă e vorba de un tâlhar de drumul mare care îi dă un ultimatum unui drumeț: „Banii sau viața!" sau de un politician care îi dă țării un ultimatum: „Educația copiilor voștri sau viața!", înțelesul acestui ultimatum este: „Mintea sau viața!" – niciuna dintre ele nu este posibilă în absența celeilalte.

Dacă există grade de rău, e greu de spus cine anume este mai vrednic de dispreț: bruta care își arogă dreptul de a forța mintea celorlalți sau degeneratul moral care conferă altora dreptul de a-i silui mintea.

Aceasta reprezintă absolutul moral care nu este lăsat deschis dezbaterii. Eu nu ofer termenii rațiunii oamenilor care își propun să mă lipsească de rațiune. Eu nu intru în discuții cu vecinii care socotesc că îmi pot interzice să gândesc. Nu plasez aprobarea mea morală asupra dorinței unui ucigaș de a mă ucide. Atunci când un om încearcă să se comporte cu mine prin forță, îi răspund – prin forță.

Dar ca represalii poate fi folosită forța și doar împotriva omului care inițiază folosirea ei. Nu, nu împărtășesc răul lui și nici nu înclin către conceptul său de moralitate: nu fac altceva decât să-i accept alegerea, distrugerea, singura distrugere pe care a avut dreptul s-o aleagă: a sa însuși. El folosește forța pentru a pune mâna pe o valoare; eu o întrebuințez doar spre a distruge distrugerea. Un om care întreprinde un jaf caută să dobândească bogăție ucigându-mă; eu nu mă îmbogățesc ucigând un jefuitor. Eu nu caut valori prin intermediul răului, și nici nu-mi predau răului valorile.

În numele tuturor celor care produc, care v-au menținut în viață și v-au primit ultimatumurile de moarte ca pedeapsă, vă răspund acum cu un singur ultimatum al nostru: „munca noastră sau pistoalele voastre!" Puteți alege oricare dintre variante; nu le puteți avea pe amândouă. Noi nu inițiem folosirea forței împotriva altora și nici nu ne supunem forței în mâinile lor. Dacă vă mai doriți să trăiți într-o societate industrială, va fi în termenii noștri morali. Termenii noștri și puterea noastră motivațională sunt în antiteză cu ai voștri. Voi ați utilizat frica drept armă și ați provocat moartea omului ca pedeapsă pentru că v-a refuzat moralitatea. Noi îi oferim viață pentru că a acceptat-o pe a noastră.

Voi, care sunteți adoratorii nimicului – voi nu ați descoperit niciodată că a dobândi viață nu echivalează cu a evita moartea. Bucuria nu înseamnă „absența durerii", inteligența nu e „absența prostiei", lumina nu e „absența întunericului", o entitate nu constă în „absența unei nonentități". Construirea nu se face prin abținerea de la demolare; veacuri întregi în care s-a stat și s-a așteptat într-o atare abținere nu vor construi nici măcar o singură grindă ca voi să vă abțineți de la demolare – iar acum nu-mi mai puteți spune mie, constructorul: „Produ și hrănește-ne ca recompensă pentru că nu îți distrugem producția". Răspund în numele tuturor victimelor voastre: pieriți odată cu și în propriul vostru vid. Existența nu este o negare a negațiilor. Răul, nu valoarea, constituie o absență și o negație, răul este neputincios și nu are altă putere decât cea pe care îl lăsăm să o stoarcă de la noi. Pieriți, pentru că am învățat că un zero nu poate avea ipotecă asupra vieții.

Puteți scăpa de suferință. Noi căutăm dobândirea fericirii. Voi existați de dragul evitării pedepsei. Noi existăm de dragul dobândirii recompenselor. Amenințările nu ne vor face să funcționăm; frica nu constituie stimulentul nostru. Nu moartea este ceea ce dorim să evităm, ci viața constituie ceea ce vrem să trăim.

Voi, cei care ați pierdut conceptul de diferență, cei care pretindeți că frica și bucuria reprezintă stimulente cu egală putere – și adăugați în secret că frica este cea mai „practică" – voi nu doriți să trăiți și doar frica de moarte vă mai ține legați de existența pe care ați osândit-o. Țâșniți panicați prin capcana zilelor voastre, căutând ieșirea pe care ați închis-o, fugind de un urmăritor pe care nu îndrăzniți a-l numi către o groază pe care n-aveți curajul a o recunoaște și cu cât e mai mare groaza voastră, cu atât e mai mare teama voastră de singura acțiune care v-ar putea salva: gândirea. Scopul luptei voastre nu este acela de a cunoaște, de a înțelege, a numi sau a auzi lucrul pe care vi-l voi spune ca să-l auziți: că Moralitatea Morții vă aparține.

Moartea este norma valorilor voastre, moartea reprezintă scopul vostru ales, iar voi trebuie să alergați în continuare, având în vedere că nu există scăpare de urmăritorul care și-a pus în plan să vă distrugă sau de cunoașterea că acel urmăritor sunteți voi înșivă. Opriviți-vă din alergare și de data aceasta – nu mai există loc de alergat – stați goi, așa cum vă e frică să stați, așa cum vă văd eu și priviți la ceea ce ați cutezat a numi „cod moral".

Osândirea reprezintă începutul moralității voastre, distrugerea este scopul, mijlocul și finalitatea sa. Codul vostru începe prin osândirea omului ca fiind rău, apoi cere ca el să practice un bine pe care el îl definește ca fiind imposibil de practicat pentru el. Cere ca el să înceapă nu cu o normă a valorii, ci cu o normă a răului, care este el însuși, prin intermediul căruia el urmează să definească binele: binele reprezintă ceea ce nu este el.

Nu contează cine anume devine profitorul gloriei sale la care a renunțat și al sufletului său chinuit, un Dumnezeu mistic cu un plan incomprehensibil sau vreun trecător ale cărui răni putrezinde sunt socotite drept o inexplicabilă pretenție asupra lui – nu contează, binele nu este de competența lui spre a-l înțelege, sarcina lui constă în a se târî ani întregi de ispășire, compensând pentru vina existenței sale în fața oricărui colecționar de datorii neinteligibile, singurul său concept de valoare este un zero: binele este ceea ce este un non-om.

Numele acestei monstruoase absurdități este Păcatul Originar. Un păcat fără voie constituie o palmă la adresa moralității și o insolentă contradicție în termeni: ceea ce se află în afara posibilității de alegere este în afara domeniului moralității. Dacă omul este rău prin naștere, el nu are voința, nici puterea de a schimba acest lucru; dacă el nu are voință, el nu poate fi nici bun, nici rău; un robot este amoral. A socoti drept păcat al omului un lucru care nu este deschis alegerii sale constituie o batjocură a moralității. A socoti firea omului drept păcatul său constituie o batjocură a dreptății. A-l considera vinovat într-o chestiune în care nu există inocență constituie o batjocură a rațiunii. A distruge moralitatea, natura, justiția și rațiunea prin intermediul unui singur concept constituie o ispravă a răului greu de egalat. Și totuși, ea reprezintă esența codului vostru.

Nu vă ascundeți îndărătul lașei eschivări că omul se naște cu o voință liberă, dar cu o „tendință" spre rău. O voință liberă împovărată cu o tendință este asemenea unui joc cu zaruri măsluite. Îl obligă pe om să se chinuie, făcând efortul de a juca, să aibă responsabilitatea și să plătească pentru joc, dar decizia atârnă în favoarea unei tendințe căreia el nu are puterea de a-i scăpa. Dacă tendința este a alegerii sale, el nu o poate poseda la naștere; dacă nu este a alegerii sale, voința sa nu este liberă.

Care este natura vinii pe care învățătorii voștri o numesc Păcatul său Originar? Care sunt relele pe care omul le-a dobândit atunci când a

decăzut dintr-o stare pe care o socotesc perfecțiune? Mitul lor declară că el a mâncat fructul pomului cunoașterii – el a dobândit o minte și a devenit ființă rațională.

Era cunoașterea binelui și a răului – a devenit o ființă morală. A fost osândit să-și câștige pâinea prin truda sa – a devenit o ființă productivă. A fost osândit să experimenteze plăcerea – a dobândit capacitatea plăcerii sexuale. Relele pentru care ei îl condamnă sunt rațiunea, moralitatea, creativitatea, bucuria – toate valorile cardinale ale existenței sale. Mitul lor despre căderea omului nu este menit a explica și a condamna viciile sale, nu greșelile sale sunt ceea ce socotesc ei a fi vina sa, ci esența naturii sale de om. Indiferent ce anume era acel robot din Grădina Raiului, care exista fără minte, fără valori, fără trudă, fără iubire – el nu era om.

Căderea omului, conform învățătorilor voștri, a însemnat că el a dobândit virtuțile necesare spre a trăi. Aceste virtuți, după normele lor, reprezintă Păcatul său.

Răul său, acuză ei, constă în faptul că el este om. Vina sa, acuză ei, constă în faptul că trăiește.

Ei denumesc acest lucru o moralitate a milei și o doctrină a iubirii pentru om.

Nu, spun ei, ei nu predică faptul că omul este rău, răul este doar acel obiect străin: trupul său. Nu, spun ei, nu vor să-l ucidă, vor doar să-l facă să-și piardă trupul. Ei caută să-l ajute, zic ei, să-și învingă durerea – și arată către dispozitivul de tortură de care l-au legat, dispozitiv cu două roți care îl trag în direcții opuse, dispozitivul doctrinei care îi scindează sufletul și trupul.

Au tăiat omul în două, asmuțind o jumătate împotriva celeilalte. L-au învățat că trupul său și conștiința sa reprezintă doi dușmani angajați într-un conflict mortal, doi antagoniști de naturi diferite, cu pretenții contradictorii, cu nevoi incompatibile, că a-i conferi un beneficiu unuia înseamnă a-l răni pe celălalt, că sufletul său aparține unui tărâm supranatural, dar trupul său este o închisoare rea care îl ține legat de acest pământ – și că binele înseamnă să-și învingă trupul, să-l submineze prin ani de luptă răbdătoare, săpându-și tunelul către acea glorioasă ieșire din închisoare care conduce spre libertatea mormântului.

Ei l-au învățat pe om că este un incurabil inadaptabil alcătuit din două elemente, amândouă simboluri ale morții. Un trup fără suflet este

un cadavru, un suflet fără trup este o fantomă – și totuși aceasta este imaginea naturii omenești: câmpul de luptă al unei bătălii dintre un cadavru și o fantomă, un cadavru înzestrat cu cunoașterea că tot ceea ce este cunoscut omului este non-existent, că doar necognoscibilul există.

Observați ce facultate umană este menită a ignora această doctrină? Mintea omului era cea care trebuia negată spre a-l face să se năruie. Din momentul în care și-a predat rațiunea, a fost lăsat la cheremul celor doi monștri pe care nu îi putea înțelege sau controla: al unui trup pus în mișcare de instincte inexplicabile și al unui suflet pus în mișcare de revelații mistice – a fost lăsat ca victimă devastată în mod pasiv de o bătălie între un robot și un dictafon.

Iar în timp ce el se târăște printre ruine, căutând orbește o cale de a trăi, învățătorii voștri îi oferă ajutorul unei moralități care proclamă că nu va găsi nicio soluție și că nu trebuie să caute pe pământ o împlinire. Existența reală, îi spun ei, este aceea pe care el n-o poate percepe, adevărata conștiință, îi spun ei, este facultatea de a percepe non-existentul – iar dacă nu este în stare să înțeleagă acest lucru, acest lucru constituie dovada că existența sa este ceva rău, iar conștiința sa e neputincioasă.

Ca produse ale separării dintre sufletul omului și trupul său, există două tipuri de învățători ai Moralității Morții: misticii spiritului și misticii mușchilor, pe care voi îi denumiți spiritualiști și materialiști, cei care cred în conștiința fără existență și cei care cred în existența fără conștiință. Atât unii, cât și ceilalți solicită predarea minții tale, unii pentru revelațiile lor, ceilalți pentru reflexele lor. Indiferent cât de zgomotos pozează ei în rolurile de antagoniști ireconciliabili, codurile lor morale sunt asemănătoare, la fel ca și scopurile lor: în materie – sclavia trupului omului, în spirit – distrugerea minții sale.

Binele, declară misticii spiritului, este Dumnezeu, o ființă a cărei singură definiție este aceea că se află dincolo de puterea de concepere a omului – o definiție care anulează conștiința omului și abrogă conceptele sale despre existență. Binele, zic misticii mușchilor, îl reprezintă Societatea – un lucru pe care ei îl definesc ca pe un organism care nu posedă formă fizică, o superființă neîntrupată în cineva în particular și în toată lumea în general, cu excepția ta. Mintea omului, susțin misticii spiritului, trebuie coordonată cu voința Societății. Norma de valoare a omului, spun misticii mușchilor, o constituie plăcerea Societății,

ale cărei standarde sunt dincolo de dreptul la judecată al omului și care trebuiesc ascultate ca fiind absolutul fundamental. Țelul vieții omului, susțin și unii, și alții, este acela de a deveni un strigoi abject care slujește unui scop pe care nu-l cunoaște, din motive pe care el nu trebuie să le deslușească. Răsplata sa, zic misticii mușchilor, va fi dată pe pământ – stră-strănepoților săi.

Egoismul – spun și unii, și alții – este răul omului. Binele omului – spun și unii, și alții – înseamnă să renunți la dorințele tale personale, să te renegi, să renunți la tine însuți, să te predai; binele omului este a nega viața pe care o trăiește. Sacrificiul – strigă ambele tabere – constituie esența moralității, cea mai elevată virtute aflată la îndemâna omului.

Oricine îmi poate auzi acum vocea, oricine este omul-victimă, nu omul-ucigaș, vă vorbesc pe patul de moarte al minții voastre, pe marginea acelei bezne în care vă cufundați, iar dacă în voi încă mai rămâne puterea de a vă lupta să nu vă agățați de acele scântei ce pâlesc și care erau voi înșivă – folosiți-o acum. Cuvântul care v-a distrus este „sacrificiu". Folosiți-vă ultimele resturi ale puterii voastre spre a-i înțelege interesul. Sunteți încă în viață. Aveți o șansă.

„Sacrificiu" nu înseamnă respingerea a ceea ce este lipsit de valoare, ci a ceea ce este prețios. „Sacrificiu" nu înseamnă respingerea răului de dragul binelui, ci a binelui de dragul răului. „Sacrificiu" înseamnă predarea a ceea ce prețuiți în favoarea a ceea ce nu prețuiți.

Dacă dați un cent pentru un dolar, nu este un sacrificiu; dacă dați un dolar pentru un cent, este. Dacă realizați cariera pe care ați dorit-o, după ani de chin, nu este un sacrificiu; dacă renunțați la ea de dragul unui rival, atunci este. Dacă aveți o sticlă de lapte și i-o dați copilului vostru înfometat, nu este un sacrificiu; dacă o dați copilului vecinului vostru și îl lăsați pe al vostru să moară, atunci e un sacrificiu.

Dacă dați bani spre a ajuta un prieten, nu este un sacrificiu; dacă dați banii unui străin mizerabil, este. Dacă îi dați prietenului vostru o sumă pe care v-o puteți permite, nu este un sacrificiu; dacă îi dați bani cu prețul propriului vostru disconfort, este doar o virtute parțială, în conformitate cu acest tip de normă morală; dacă îi dați bani cu prețul dezastrului pentru voi – aceasta este virtutea sacrificiului complet.

Dacă renunțați la toate dorințele personale și vă dedicați viața celor pe care îi iubiți, nu realizați virtutea deplină: vă mai păstrați o valoare a voastră, care este iubirea voastră. Dacă vă devotați viața unor străini

luați la întâmplare, este un act de virtute mai mare. Dacă vă devotați viața servirii oamenilor pe care îi urâți – aceasta reprezintă cea mai mare dintre virtuțile pe care le puteți practica.

Un sacrificiu înseamnă predarea unei valori. Sacrificiul deplin echivalează cu deplina predare a tuturor valorilor. Dacă doriți să dobândiți o deplină virtute, nu trebuie să căutați recunoștință în schimbul sacrificiului vostru, nici laudă, nici iubire, nici admirație, nici stimă de sine, nici măcar mândria de a fi virtuos; cea mai mică urmă de câștig vă diluează virtutea. Dacă urmăriți un parcurs care nu vă pătează viața cu nicio bucurie, care nu vă aduce nicio valoare pe plan material, nicio valoare pe plan spiritual, niciun câștig, niciun profit, nicio recompensă – dacă ajungeți la această stare de zero total, ați atins idealul de perfecțiune morală.

Vi se spune că perfecțiunea morală este imposibilă pentru om – și, conform acestei norme, chiar este. Nu o puteți atinge atâta vreme cât trăiți, dar valoarea vieții voastre și a persoanei voastre este judecată după cât de mult reușiți în a vă apropia de acel zero ideal care este moartea.

Dacă începeți însă ca un om lipsit de pasiuni, ca o legumă care așteaptă să fie mâncată, fără valori pe care să le respingă și dorințe la care să renunțe, nu veți câștiga coroana sacrificiului. Nu înseamnă sacrificiu să renunți la ceva nedorit. Nu înseamnă sacrificiu să îți dai viața pentru alții, dacă moartea reprezintă dorința ta personală. Spre a realiza virtutea sacrificiului, trebuie să vrei să trăiești, trebuie să îți placă foarte mult acest lucru, trebuie să arzi de pasiune pentru acest pământ și pentru toată splendoarea pe care ți-o poate oferi el – trebuie să simți fiecare mișcare a cuțitului în timp ce-ți retează dorințele, îndepărtându-le de tine și îți sleiește iubirea din trup. Nu este doar moarte ceea ce susține ca ideal moralitatea sacrificiului, ci moarte prin tortură lentă.

Nu îmi reamintiți că acest lucru ține doar de această viață pe pământ. Pe mine nu mă interesează alta. Și nici pe voi.

Dacă vreți să vă salvați ultima rămășiță de demnitate, nu vă denumiți „sacrificiu" cele mai bune acțiuni ale voastre: acest termen vă stigmatizează ca imorali. Dacă o mamă cumpără hrană pentru copilul ei flămând, nu o pălărie pentru ea, nu înseamnă sacrificiu: ea îl prețuiește pe copil mai mult decât pălăria; dar este un sacrificiu pentru genul de femeie care pune mai mult preț pe o pălărie, care ar prefera ca să

moară de foame copilul ei și care îl hrănește doar dintr-un sentiment al datoriei. Dacă un bărbat moare luptând pentru propria libertate, acesta nu înseamnă un sacrificiu: el nu vrea să trăiască precum un sclav; dar înseamnă sacrificiu pentru genul de bărbat care vrea să trăiască astfel.

Dacă un om refuză să-și vândă convingerile, nu înseamnă sacrificiu, decât dacă el este genul de persoană lipsită de convingeri.

Sacrificiul ar putea fi cuvenit doar pentru cei care nu au nimic de sacrificat – nici valori, nici norme, nici judecată – cei ale căror dorințe sunt toane irațională, concepute orbește și la care renunță cu ușurință. Pentru un om cu statură morală, ale cărui dorințe sunt născute din valori raționale, sacrificiul înseamnă predarea a ceea ce este corect către ceea ce este incorect, a ceea ce e bine către ceea ce e rău.

Crezul sacrificiului este o moralitate pentru cel imoral – o moralitate care își declară propriul faliment mărturisind că nu poate da oamenilor nicio cotă de participație personală deținută în privința virtuților sau valorilor și că sufletele lor sunt canale colectoare ale depravării, pe care trebuie să fie învățați să le sacrifice. Prin propria sa confesiune, el este neputincios în a-i învăța pe oameni să fie buni și nu poate face altceva decât să-i supună unei continue pedepse.

Vă gândiți, pradă unei cețoase stupori, că moralitatea voastră vă cere să sacrificați doar valori materiale? Și care anume socotiți că sunt valorile materiale? Materia nu are altă valoare, decât aceea de a fi mijlocul pentru satisfacerea dorințelor omenești. Materia constituie doar o unealtă a valorilor umane.

În slujba cui vi se cere să vă dați uneltele materiale pe care le-a produs virtutea voastră? În slujba a ceea ce socotiți a fi rău: a unui principiu pe care nu-l împărtășiți, a unei persoane pe care nu o respectați, a realizării unui scop opus celui al vostru – altminteri darul vostru nu este un sacrificiu.

Moralitatea voastră vă îndeamnă să renunțați la lumea materială și să vă separați valorile de materie. Un om ale cărui valori nu au o expresie în formă materială, a cărui existență nu este legată de idealurile sale, ale cărui acțiuni îi contrazic convingerile, este un biet ipocrit de doi bani – și totuși el este omul care dă ascultare moralității voastre și își separă valorile de materie. Bărbatul care iubește o femeie, dar se culcă cu alta – omul care admiră talentul unui lucrător, dar îl angajează pe un altul – omul care consideră justă o anumită cauză, dar donează bani

pentru sprijinirea alteia – omul care are standarde înalte de meșteșug, dar își dedică efortul producerii unor tinichele – aceștia sunt oamenii care au renunțat la materie, oamenii care socotesc că valoarea spiritului lor nu poate fi adusă în realitatea materială.

Spuneți că atari oameni au renunțat la spirit? Da, desigur. Nu poți avea unul fără altul. Voi sunteți o entitate indivizibilă de materie și conștiință. Renunțați la conștiința voastră și deveniți niște brute. Renunțați la trupul vostru și deveniți niște făcături.

Renunțați la lumea materială și o predați diavolului.

Iar exact acesta este țelul moralității voastre, datoria pe care o solicită de la voi codul vostru. Dați pentru ceea ce nu vă produce bucurie, slujiți ceea ce nu admirați, supuneți-vă la ceea ce socotiți a fi rău – supuneți lumea valorilor altora, negați, respingeți, renunțați la sinele vostru. Sinele vostru este mintea voastră; renunțați la el și veți deveni o halcă de carne gata de a fi înghițită de nu contează care canibal.

Ei vor ca voi să vă predați mintea – toți aceia care predică crezul sacrificiului, indiferent de etichetele sau de motivele lor, indiferent dacă cer lucrul acesta de dragul sufletului vostru sau al trupului vostru, indiferent dacă vă promit o altă viață în ceruri sau un stomac plin pe acest pământ. Cei care încep prin a spune: „Este egoist să-ți urmezi propriile dorințe, trebuie să le sacrifici pentru dorințele altora" – sfârșesc prin a spune: „Este egoist să-ți susții convingerile, trebuie să le sacrifici convingerilor altora".

Acest lucru este adevărat: cel mai egoist lucru dintre toate este mintea independentă care nu recunoaște o autoritate mai înaltă decât a sa și nicio valoare mai înaltă decât felul în care judecă ea adevărul. Vi se cere să vă sacrificați integritatea intelectuală, logica, rațiunea, normele de adevăr – spre a deveni o prostituată a cărei normă înseamnă cât mai bine pentru cât mai mulți.

Dacă vă căutați codul pentru ghidare, pentru un răspuns la întrebarea: ce anume este binele? – singurul răspuns pe care îl veți găsi este: „Binele altora". Binele este ceea ce doresc alții, ceea ce simțiți voi că simt ei că vor, sau ceea ce simțiți voi că ar trebui să simtă ei. „Binele celorlalți" reprezintă o formulă magică ce transformă totul în aur, o formulă ce trebuie recitată ca garanție a gloriei morale și ca dezinfectant pentru orice acțiune, chiar și pentru măcelărirea unui continent. Norma voastră de virtute nu este un obiect, nu este un act, nu este

un principiu, ci o intenție. Nu aveți nevoie de dovezi, de motive, de succes, nu trebuie să realizați de fapt binele celorlalți – nu trebuie să știți decât că motivul vostru a fost binele celorlalți, nu al vostru personal. Singura voastră definiție a binelui este o negație: binele înseamnă „non-binele meu".

Codul vostru – care se laudă că susține valori morale eterne, absolute, obiective și disprețuiește tot ceea ce este condiționat, relativ și subiectiv – codul vostru dă, drept versiune a sa despre absolut, următoarea regulă de conduită morală: „Dacă vrei ceva, e rău; dacă alții vor acest ceva, e bine; dacă motivul acțiunii tale îl reprezintă bunăstarea ta, n-o întreprinde; dacă motivul îl reprezintă bunăstarea celorlalți, atunci totul e acceptabil".

Așa după cum această moralitate cu dublă articulație, cu dublu standard, vă taie în două, la fel despică omenirea în două tabere dușmane: una sunteți voi, cealaltă tot restul omenirii. Voi sunteți singurii proscriși care n-au niciun drept să dorească sau să trăiască. Voi sunteți singurii slujitori, toți ceilalți sunt stăpâni, voi sunteți singurii care dau, toți ceilalți sunt cei care iau, voi sunteți debitorii eterni, ceilalți sunt creditorii care nu vor fi niciodată plătiți integral. Nu trebuie să puneți la îndoială faptul că ei au dreptul la sacrificiul vostru, sau natura dorințelor și nevoilor lor: dreptul le este conferit de o negație, de faptul că ei sunt „non-tu".

Pentru aceia dintre voi care ar putea pune întrebări, codul vostru oferă un premiu de consolare și o mină cu explozie întârziată: pentru propria lor fericire, se spune, singura cale de a vă realiza bucuria este aceea de a renunța în favoarea altora, singura cale de a proteja viața este aceea de a proteja toți oamenii cu excepția voastră – iar dacă nu găsiți nicio bucurie în această procedură, este propria voastră vină și dovada răului ei; dacă ați fi buni, v-ați găsi fericirea în a oferi un banchet pentru ceilalți, și demnitatea în a exista trăind din firimiturile pe care ar catadicsi să vi le arunce.

Voi, care nu aveți normă de stimă de sine, acceptați vina și nu îndrăzniți să puneți întrebări. Dar voi știți răspunsul inadmis, refuzând să recunoașteți ceea ce vedeți, ce premisă ascunsă mișcă lumea voastră.

Voi știți, nu ca o afirmație onestă, ci ca o neliniște întunecată înlăuntrul vostru, în timp ce vă zbuciumați între a înșela la modul vinovat și a practica în silă un principiu prea vicios spre a fi numit.

Eu, care nu accept ceea ce nu este dobândit, nici în valori, nici în vină, mă aflu aici spre a pune întrebările pe care le-ați evitat. De ce e oare moral să servești fericire celorlalți, dar nu și ție însuți? Dacă desfătarea este o valoare, din ce motiv este ea morală atunci când e trăită de alții, dar imorală atunci când e trăită de către tine? Dacă senzația de a mânca o prăjitură reprezintă o valoare, de ce este ea o plăcere imorală în stomacurile voastre, dar un țel moral pe care să-l atingeți voi în stomacurile altora? De ce este imoral pentru voi să doriți, dar moral pentru alții să facă acest lucru? De ce este imoral să produci o valoare și să o păstrezi, dar moral să o dai? Iar dacă nu este moral pentru voi să păstrați o valoare, de ce este moral pentru alții să o accepte? Dacă sunteți altruiști și virtuoși atunci când o dați, oare nu sunt ei egoiști și vicioși atunci când o iau?

Oare virtutea constă în slujirea viciului? Este oare scopul moral al celor care sunt buni autosacrificarea de dragul celor care sunt răi?

Răspunsul pe care îl evitați, răspunsul monstruos este: nu, cei care iau nu sunt răi, în cazul în care ei nu au dobândit valoarea pe care le-ați dat-o. Nu este imoral pentru ei să accepte acest lucru, în cazul în care sunt incapabili să-l producă, incapabili să-l merite, incapabili să vă dea vreo valoare în schimb. Nu este imoral pentru ei să se bucure de acest lucru, în cazul în care nu îl obțin pe drept.

Acesta este miezul secret al credinței voastre, cealaltă jumătate a standardului vostru dublu: este imoral să trăiești prin propriul tău efort, dar moral să trăiești prin efortul altora – este imoral să-ți consumi propriul tău produs, dar moral să consumi produsele altora – este imoral să dobândești, dar moral să trândăvești – parazitii sunt cei care constituie justificarea morală pentru existența producătorilor, dar existența parazitilor reprezintă un scop în sine – este rău să profiți prin realizare, dar bine să profiți prin sacrificiu – este rău să-ți creezi propria fericire, dar bine să te bucuri de ea cu prețul sângelui altora.

Codul vostru împarte omenirea în două caste și le ordonă să trăiască în conformitate cu reguli diferite: cei care ar putea dori ceva și cei care n-ar putea dori nimic, cei aleși și cei blestemați, călăreții și hamalii, cei care mănâncă și cei care sunt mâncați. Ce normă definește casta ta? Ce șperaclu vă permite accesul la elita morală? Șperaclul este lipsa de valoare.

Indiferent de valoarea implicată, faptul că ea vă lipsește vă conferă o pretenție de superioritate asupra celor cărora nu le lipsește. Nevoia voastră este cea care vă conferă o pretenție la recompense. Dacă sunteți capabili să vă satisfaceți nevoia, abilitatea voastră vă anulează dreptul de a o satisface. Dar o necesitate pe care sunteți incapabili s-o satisfaceți vă conferă primul drept la viețile omenirii.

Dacă reușiți, orice om care nu reușește este stăpânul vostru; dacă nu reușiți, orice om care reușește este sclavul vostru. Indiferent dacă rateul vostru este drept sau nu, dacă dorințele voastre sunt raționale sau nu, dacă nenorocul vostru este nemeritat sau e rezultatul viciilor voastre, nenorocul este cel care vă dă dreptul la răsplăți. Suferința, indiferent de natura sau pricina ei, suferința ca absolut fundamental, este cea care vă dă o ipotecă asupra întregii existențe.

Dacă vă vindecați durerea prin propriul vostru efort, nu primiți niciun credit moral: codul vostru consideră, cu dispreț, acest lucru drept o acțiune în interes personal. Indiferent de valoarea pe care doriți s-o dobândiți, indiferent dacă e avere sau hrană, sau iubire ori drepturi, dacă o dobândiți prin intermediul virtuții voastre, codul vostru nu o socotește drept o dobândire morală: nu ocazionați vreo pierdere nimănui, este un schimb, nu pomană; o plată, nu un sacrificiu. Ceea ce este meritat aparține tărâmului egoist, comercial al profitului mutual; doar ceea ce este nemeritat invocă acea tranzacție morală care constă în profitul unuia cu prețul dezastrului celuilalt. A cere răsplăți pentru virtutea voastră este un lucru egoist și imoral; lipsa voastră de virtute este ceea ce transformă cererea voastră într-un drept moral.

O moralitate care consideră nevoia drept o pretenție, consideră golul – non-existența – drept norma de valoare; ea răsplătește o absență, un defect: slăbiciune, inabilitate, incompetență, suferință, boală, dezastru, lipsa, greșeala, defectul – zeroul.

Cine furnizează contul pentru a plăti aceste revendicări? Cei care sunt înjurați pentru că sunt non-zero, fiecare în funcție de distanța sa față de acel ideal. Având în vedere că toate valorile reprezintă produsul virtuților, gradul virtuții voastre este folosit ca măsură a pedepsei voastre; gradul greșelilor voastre este folosit ca măsură a câștigurilor voastre. Codul vostru declară că omul rațional trebuie să se sacrifice pentru cel irațional, omul independent pentru paraziți, omul onest pentru cel necinstit, omul drept pentru cel nedrept, omul

productiv pentru haimanalele jefuitoare, omul integru pentru ticăloșii care fac compromisuri, omul cu stimă de sine pentru nevroticii care scâncesc. Vă minunați de meschinăria sufletului în cei pe care îi vedeți în jurul vostru? Omul care dobândește aceste virtuți nu vă va accepta codul moral; omul care acceptă codul vostru moral nu va dobândi aceste virtuți.

În conformitate cu o moralitate a sacrificiului, prima valoare pe care o sacrificați este moralitatea; următoarea este stima de sine. Atunci când nevoia reprezintă norma, fiecare om este atât victimă, cât și parazit. În calitate de victimă, el trebuie să trudească pentru a împlini nevoile altora, lăsându-se pe sine în poziția de parazit ale cărui nevoi trebuie împlinite de către alții. El nu îl poate aborda pe semenul său decât în unul sau două roluri dizgrațioase: el este atât cerșetor, cât și neghiob.

Vă e teamă de omul care are un dolar mai puțin decât voi, că acel dolar îi aparține de drept, vă face să vă simțiți că sunteți trași pe sfoară din punct de vedere moral. Omul de dedesubt este o sursă a vinovăției voastre, omul de deasupra este o sursă a frustrării voastre. Voi nu știți ce anume să predați sau să cereți, când să dați și când să înșfăcați, ce plăcere în viață este pe drept a voastră și ce datorie este încă neplătită față de alții – vă luptați să eludați, ca „teorie", cunoașterea că prin norma morală pe care ați acceptat-o sunteți vinovați în fiecare moment al vieții voastre, nu există îmbucătură din mâncarea pe care o înghițiți de care să nu aibă nevoie altcineva în altă parte pe pământ – și renunțați la problemă datorită unui resentiment orb, concludeți că perfecțiunea morală nu va fi atinsă sau dorită, că veți înainta cu greu smulgând ce se poate smulge și evitând ochii celor tineri, ai celor care se uită la voi ca și cum stima de sine ar fi posibilă și ei ar aștepta ca voi s-o aveți. Singurul lucru pe care îl păstrați în sufletul vostru este vina – și la fel se întâmplă cu fiecare om, în timp ce trece pe lângă voi, evitând să vă privească în ochi. Vă mirați din ce cauză moralitatea voastră nu a atins frăția pe pământ sau bunăvoința omului față de om?

Justificarea sacrificiului, pe care o propune moralitatea voastră, este mai coruptă decât corupția pe care pretinde că o justifică. Motivul sacrificiului vostru, afirmă ea, ar trebui să fie iubirea – iubirea pe care ar trebui s-o simțiți față de fiecare om. O moralitate care declară convingerea că valorile spiritului sunt mai prețioase decât materia, o

moralitate care vă învață să disprețuiți o prostituată care își oferă trupul în mod nediscrimat tuturor bărbaților – aceeași moralitate solicită ca să vă predați sufletul unei iubiri promiscue pentru toți nou-veniții.

Așa după cum nu poate exista o avere fără cauză, nu poate exista nicio iubire fără cauză sau o emoție fără cauză. O emoție este un răspuns la adresa unui adevăr al realității, o evaluare dictată de normele voastre. A iubi înseamnă a evalua.

Omul care vă spune că este posibil să evaluezi fără valori, să-i iubești pe cei pe care îi socotești lipsiți de valoare, este cel care vă spune că este posibil să devii bogat consumând fără a produce și că banii de hârtie sunt la fel de prețioși ca și aurul.

Observați că el nu se așteaptă ca voi să simțiți o frică fără motiv. Atunci când cei de genul lui ajung la putere, se pricep extrem de bine să născocească mijloace de teroare, să vă dea o grămadă de motive să simțiți frica prin care ei doresc să vă stăpânească. Dar când vine vorba de iubire, cea mai înaltă dintre emoții, le permiteți să țipe la voi acuzator că sunteți niște delincvenți morali dacă nu sunteți în stare să simțiți o iubire nemotivată. Atunci când un om simte frică fără un motiv, îl trimiteți să fie luat în primire de un psihiatru; nu sunteți destul de atenți spre a proteja înțelesul, natura și demnitatea iubirii.

Iubirea constituie expresia valorilor cuiva, cea mai mare recompensă pe care o puteți obține pentru calitățile morale pe care le-ați dobândit în caracterul și persoana voastră, prețul emoțional plătit de un om pentru bucuria pe care o primește de la virtuțile altuia. Moralitatea voastră cere ca să vă despărțiți iubirea de valori și să o înmânați oricărui vagabond, nu ca răspuns la valoarea lui, ci ca răspuns la nevoile lui, nu ca recompensă, ci ca pomană, nu ca plată pentru virtuțile sale, ci ca un cec în alb pentru vicii.Moralitatea voastră vă spune că scopul iubirii este acela de a vă elibera de legăturile moralității, că iubirea este superioară judecății morale, că adevărata iubire transcende, iartă și supraviețuiește oricărui tip de rău în obiectul său și cu cât e mai mare iubirea, cu atât e mai mare și depravarea pe care o permite celui iubit. A iubi un om pentru virtuțile sale este ceva meschin și uman, vă spune ea; a îl iubi pentru defectele sale este ceva divin. A-i iubi pe cei care merită acest lucru înseamnă interes personal; a-i iubi pe cei care nu merită înseamnă sacrificiu. Datorezi iubirea ta celor care n-o merită și, cu cât o merită mai puțin, cu atât le datorezi mai multă iubire – cu cât

e mai dezgustătot obiectul, cu atât mai nobilă e virtutea voastră – cu cât mai nepretențioasă iubirea, cu atât mai măreață virtutea voastră – iar dacă vă puteți aduce sufletul în starea unei gropi de gunoi care primește orice în termeni egali, dacă puteți înceta să evaluați valori morale, ați atins starea de perfecțiune morală.

Așa este moralitatea voastră de sacrificiu și astfel sunt idealurile gemene pe care le oferă: a reînnoi viața trupului vostru după chipul unui țarc de vite uman și viața spiritului vostru după chipul unei gropi de gunoi.

Acesta a constituit țelul vostru – și l-ați atins. De ce vă tânguiți acum despre neputința omului și inutilitatea aspirațiilor umane? Pentru că nu ați fost în stare să prosperați căutând distrugerea? Pentru că nu ați fost în stare să găsiți bucurie adorând durerea? Pentru că nu ați fost în stare să trăiți considerând moartea drept norma voastră valorică?

Gradul de abilitate de a trăi a fost gradul în care v-ați încălcat codul moral, și totuși voi credeți că aceia care predică acest lucru sunt prietenii umanității, vă osândiți pe voi înșivă și nu cutezați a pune sub semnul întrebării motivele sau scopurile lor. Uitați-vă la ei acum, când vă confruntați cu cea din urmă alegere a voastră – iar dacă alegeți să pieriți, faceți acest lucru profund conștienți de cât de ieftin și neînsemnat este inamicul care a pretins viața voastră.

Misticii din ambele școli, care predică crezul sacrificiului, sunt germenii care vă atacă printr-un singur punct sensibil: frica voastră de a vă baza pe minte. Ei vă spun că posedă un mijloc de cunoaștere mai înalt decât mintea, un mod de conștiință superior rațiunii – un fel de protecție specială din partea unui birocrat al universului care le oferă sfaturi ținute secrete față de alții. Misticii spiritului declară că ei posedă un simț suplimentar care vouă vă lipsește: acest special cel de-al șaselea simț constă în contrazicerea întregii cunoașteri a celorlalte cinci. Misticii mușchilor nu se obosesc să susțină nicio pretenție la percepția extrasenzorială: ei declară doar că simțurile voastre nu sunt valide și că înțelepciunea lor constă în perceperea orbirii voastre într-un anumit fel prin intermediul unor mijloace nespecificate. Ambele tipuri solicită ca voi să vă invalidați conștiința și să predați puterii lor. Ei vă oferă, ca probă a cunoașterii lor superioare, faptul că afirmă opusul la tot ceea ce știți, iar ca dovadă a capacității lor superioare de a aborda existența, faptul că vă conduc către mizerie, autosacrificiu, înfometare, distrugere.

Ei pretind că percep un mod de fiinţare superior existenţei pe acest pământ. Misticii spiritului numesc acest lucru „o altă dimensiune", care constă în negarea dimensiunilor. Misticii muşchilor îl denumesc „viitorul", care constă în negarea prezentului. A exista înseamnă a poseda identitate. Ce identitate sunt ei în stare să dea tărâmului superior?

Ei vă spun tot timpul ceea ce nu este, dar niciodată ceea ce este. Toate identificările lor constau în negaţie: Dumnezeu este ceea ce nu poate cunoaşte mintea omenească, se spune – şi merg mai departe spre a cere ca voi să socotiţi acest lucru drept cunoaştere – Dumnezeu este non-om, raiul este non-pământ, sufletul este non-trup, virtutea este non-profit, A este non-A, percepţie este non-senzorial, cunoaşterea este non-raţiune. Definiţiile lor nu constituie acte de definire, ci de ştergere.

Doar metafizica unei lipitori s-ar agăţa de ideea unui univers în care un zero reprezintă o normă de identificare. O lipitoare ar dori să caute să scape de necesitatea de a-şi numi propria natură – să scape de necesitatea de a şti că substanţa pe care îşi clădeşte universul său privat este sângele.

Care este natura acelei lumi superioare căreia ei îi sacrifică lumea care există? Misticii spiritului blestemă materia, misticii muşchilor blestemă profitul. Primii vor ca oamenii să profite renunţând la pământ, ceilalţi vor ca oamenii să moştenească pământul renunţând la toate profiturile. Lumile lor non-materiale, non-profit sunt tărâmuri în care există râuri de lapte şi cafea, în care vinul ţâşneşte din stâncă la porunca lor, în care prăjiturelele cad din nori doar deschizând gura. Pe acest pământ material, în care se aleargă după profit, e nevoie de o enormă investiţie de virtute – de inteligenţă, integritate, energie, talent – spre a-i căra pe distanţa de o milă; în lumea lor non-materială, non-profit, ei călătoresc de pe o planetă pe alta doar având dorinţa. Dacă o persoană cinstită îi întreabă: „Cum?" – ei răspund cu justificat dispreţ că întrebarea „cum" reprezintă conceptul realiştilor vulgari; conceptul spiritelor superioare este „cumva". Pe acest pământ limitat prin materie şi profit, răsplăţile sunt realizate prin gând; într-o lume eliberată de atari restricţii, răsplăţile sunt realizate la dorinţă.

Iar acesta este tot secretul lor meschin. Secretul tuturor filosofiilor lor ezoterice, al tuturor dialecticilor şi supersimţurilor, al ochilor lor evazivi şi al vorbelor lor mormăite, secretul pentru care distrug civilizaţia, limbajul, industriile şi viţele, secretul pentru care îşi găuresc

ochii și timpanele, își macină simțurile, își videază mințile, scopul pentru care dizolvă absolutele rațiunii, logicii, materiei, existenței, realității – este de a înălța peste acea ceață plastică un singur absolut sfânt: Dorința lor.

Limitarea de care caută ei să scape este legea identității. Libertatea pe care o caută este eliberarea de faptul că A va rămâne un A, indiferent de lacrimile sau crizele lor de furie – că un râu nu le va aduce lapte, indiferent de cât de înfometați sunt – că apa nu va curge de jos în sus, indiferent de cât sprijin ar putea avea dacă s-ar întâmpla astfel, iar dacă vor să o ridice până la acoperișul unui zgârie-nori, trebuie să facă acest lucru printr-un proces de gândire și de muncă, în care contează natura unui centimetru de conductă, dar sentimentele lor nu – că sentimentele lor sunt neputincioase spre a schimba cursul unui singur firicel de praf în spațiu sau natura oricărei acțiuni pe care au comis-o.

Cei care vă spun că omul este incapabil să perceapă o realitate nedistorsionată de simțurile sale înțeleg prin aceasta faptul că ei nu doresc să perceapă realitatea nedistorsionată de sentimentele lor. „Lucrurile așa cum sunt" sunt lucrurile așa cum le percepe mintea voastră; decuplați-le de rațiune și ele devin „lucruri așa cum sunt percepute de dorințele voastre."

Nu există revoltă onestă împotriva rațiunii – iar atunci când acceptați oricare parte a crezului lor, motivul vostru constă în a reuși să fugiți cu ceva pe care rațiunea nu v-ar permite să-l încercați. Libertatea pe care o căutați este libertatea de faptul că dacă vă furați bogăția, sunteți niște ticăloși, indiferent cât de mulți bani ați da de pomană sau câte rugăciuni ați recita – dacă vă culcați cu târfe, nu sunteți niște soți merituoși, indiferent cu câtă nerăbdare simțiți că vă iubiți soția în dimineața următoare – că sunteți niște entități, nu o serie de bucăți împrăștiate la întâmplare printr-un univers în care nimic nu se unește și nimic nu vă leagă de altceva, universul coșmarului unui copil în care identitățile se schimbă între ele și plutesc, în care ticăloșii și eroii sunt niște părți interșanjabile sumate în mod arbitrar conform voinței – că sunteți oameni – că sunteți niște entități – că sunteți.

Indiferent cât de nerăbdători pretindeți că scopul dorinței voastre mistice reprezintă un mod mai elevat de viață, revolta împotriva identității reprezintă dorința pentru non-existență. Dorința de a nu fi ceva înseamnă dorința de a nu fi.

Învățătorii, misticii ambelor școli, inversează cauzalitatea din conștiințele lor, apoi se străduiesc s-o inverseze în existență. Ei își iau emoțiile drept cauză, iar mintea drept efect pasiv. Își transformă emoțiile în unealta de percepție a realității. Își consideră dorințele drept un lucru fundamental, ca un fapt care elimină toate faptele. Un om onest nu dorește decât în momentul în care a identificat obiectul dorinței lui. El spune: „Este, prin urmare, îl vreau." Ei spun: „Îl vreau, prin urmare este".

Ei vor să înșele axioma existenței și conștiinței, ei vor ca conștiințele lor să fie un instrument nu de percepere, ci de a crea existența, iar existența fiind nu obiectul, ci subiectul conștiinței lor – ei vor să fie acel Dumnezeu pe care l-au creat după chipul și asemănarea lor, care creează un univers dintr-un vid prin intermediul unei toane arbitrare. Dar realitatea nu trebuie înșelată. Ceea ce realizează este opusul dorinței lor. Ei doresc o putere omnipotentă asupra existenței; în schimb, ei pierd puterea conștiinței lor. Refuzând să știe, ei se condamnă pe ei înșiși către groaza unui perpetuu necunoscut.

Acele dorințe irațională care vă atrag către crezul lor, acele emoții pe care le adorați ca pe un idol, pe al cărui altar sacrificați pământul, acea pasiune întunecată, incoerentă dinlăuntrul vostru, pe care o considerați a fi glasul lui Dumnezeu sau al glandelor voastre, nu este altceva decât cadavrul minții voastre.

O emoție care se ciocnește cu rațiunea voastră, o emoție pe care nu o puteți explica sau controla, este doar scheletul acelei gândiri stătute pe care îi interziceți minții voastre s-o corecteze.

Atunci când ați comis răul de a refuza să gândiți și să vedeți, de a scuti de absolutul realității o mică dorință a voastră, atunci când ați ales să spuneți: hai să retrag din judecata rațiunii prăjiturele pe care le-am furat, sau existența lui Dumnezeu, hai să am singura mea poftă irațională și voi fi un om rezonabil în toate celelalte privințe – acela a fost actul de răsturnare a conștiinței voastre, actul de corupere a minții voastre. Apoi mintea voastră a devenit un juriu stabilit care primește ordine de la o lume interlopă secretă, al cărei verdict distorsionează evidența spre a se conforma unui absolut pe care nu cutează a-l atinge – iar rezultatul este o realitate cenzurată, o realitate făcută țăndări în care bucățile pe care alegeți să le vedeți plutesc printre abisurile celor pe care nu le-ați văzut, ținute la un loc de acel fluid înmiresmat al minții care este o emoție scutită de gând.

Legăturile pe care vă siliți să le înecați sunt conexiuni cauzale. Dușmanul pe care căutați să-l înfrângeți este legea cauzalității: nu vă permite niciun miracol.

Legea cauzalității este legea identității aplicate la acțiune. Toate acțiunile sunt cauzate de entități. Natura unei acțiuni este cauzată și determinată de natura entităților care acționează; un lucru nu poate acționa în contradicție cu natura sa. O acțiune necauzată de o entitate ar fi cauzată de un zero, care ar însemna un zero controlând un lucru, o non-entitate controlând o entitate, non-existentul stăpânind existentul – care este universul dorinței învățătorilor voștri, cauza doctrinelor lor de acțiune lipsită de cauză, politica lor, economia lor, idealul pentru care se luptă: domnia lui zero.

Legea identității nu permite ca să aveți prăjitura și în același timp s-o mâncați. Legea cauzalității nu permite să mâncați prăjitura înainte de a o avea. Dar dacă scufundați ambele legi în golurile minții voastre, dacă vă prefaceți față de voi înșivă și față de alții că nu vedeți – atunci puteți încerca să vă proclamați dreptul de a vă mânca prăjitura voastră astăzi și pe a mea mâine, puteți predica faptul că modalitatea de a avea o prăjitură este de a o mânca mai întâi, înainte de a o pune la copt, că maniera de a produce este aceea de a începe prin a consuma, că toți cei care doresc au drepturi egale asupra tuturor lucrurilor, datorită faptului că nimic nu este cauzat de ceva. Corolarul lipsei de cauză în materie este nedobânditul în spirit.

Atunci când vă răzvrătiți împotriva cauzalității, motivul vostru este dorința frauduloasă, nu de a evada din ea, ci mai rău: de a o inversa. Vreți iubire nemeritată, ca și cum iubirea, efectul, v-ar putea da valoare personală, cauza – vreți admirație nemeritată, ca și cum admirația, efectul v-ar putea da virtute, cauza – vreți bogăție nemeritată, ca și cum bogăția, efectul v-ar putea da abilitate, cauza – cereți milă, milă, nu dreptate, ca și cum o iertare nemeritată ar putea șterge cauza rugăminții voastre. Iar spre a vă permite micile voastre înșelătorii urâte, sprijiniți doctrinele învățătorilor voștri, în timp ce ei aleargă înnebuniți susținând că cheltuitul, efectul, creează bogății, cauza, că mașinăriile, efectul, creează inteligență, cauza, că dorințele voastre sexuale, efectul, creează valorile voastre filosofice, cauza.

Cine plătește orgia? Cine cauzează lipsa de cauză? Cine sunt victimele, condamnate să rămână nerecunoscute și să piară în tăcere, ca

nu cumva agonia lor să disturbe pretenția voastră că ele nu există? Noi suntem, noi, oamenii minții.

Noi suntem cauza tuturor valorilor la care râvniți, noi cei care efectuăm procesul de gândire, care este procesul de definire a identității și de descoperire a conexiunilor cauzale. V-am învățat să știți, să vorbiți, să produceți, să doriți, să iubiți. Voi, cei care abandonați rațiunea – dacă n-am fi fost noi să o păstrăm, voi n-ați fi în stare să vă împliniți și nici măcar să vă concepeți visurile. N-ați fi în stare să doriți hainele care nu fuseseră făcute, automobilul care nu fusese inventat, banii care nu fuseseră inventați, ca schimb pentru bunurile care nu existau, admirația care n-ar fi fost avută față de oamenii care nu realizaseră nimic, iubirea care aparține și este legată doar de aceia care își păstrează capacitatea de a gândi, de a alege, de a evalua.

Voi – cei care săriți ca niște sălbatici din jungla sentimentelor voastre în Fifth Avenue a New Yorkului nostru și proclamați că vreți să păstrați luminatul electric, dar să distrugeți generatoarele – bogăția noastră o folosiți în timp ce ne distrugeți, valorile noastre le întrebuințați în timp ce ne condamnați, limbajul nostru îl utilizați în timp ce ne tăgăduiți mintea.

Așa după cum ai voștri mistici ai spiritului și-au inventat raiul după chipul pământului nostru, omițând existența noastră, și v-au promis răsplăți create prin miracol din non-materie – tot așa misticii voștri moderni ai mușchilor omit existența noastră și vă promit un rai în care materia se modelează din propria ei voință lipsită de cauză în toate răsplățile dorite de non-mintea voastră.

De veacuri, misticii spiritului existaseră gestionând o rețea interlopă de protecție – făcând insuportabilă viața pe pământ, apoi taxându-vă pentru consolare și alinare, interzicând toate virtuțile care fac existența posibilă, apoi stând călare pe umerii vinii voastre, declarând producția și bucuria a fi păcate, apoi colectând șantaj de la păcătoși. Noi, oamenii minții, am fost victimele fără nume ale crezului lor, noi, care eram dispuși să spargem codul lor moral și să suportăm condamnare pentru păcatul rațiunii – noi, care gândeam și acționam, în timp ce ei doreau și se rugau – noi, care eram niște proscriși morali, noi, care făceam contrabandă cu viață, atunci când viața era socotită a fi o infracțiune – în vreme ce ei se încălzeau la gloria morală pentru virtutea de a depăși lăcomia materială și de a distribui cu altruistă filantropie bunurile materiale produse de ștergerea totală.

Acum noi suntem înlănțuiți și ni se comandă să producem de către niște sălbatici care nu ne oferă nici măcar identificarea de păcătoși – de către sălbatici care proclamă că noi nu existăm, apoi ne amenință că ne privează de viața pe care nu o posedăm, dacă nu reușim să le furnizăm bunurile pe care nu pe producem. Acum ni se cere să administrăm companii de căi ferate și să știm minutul în care un tren va ajunge după ce traversează un întreg continent, ni se cere să continuăm a administra laminoare și să știm structura moleculară a fiecărei picături de metal din cablurile podurilor voastre și din corpul aeroplanelor care vă susțin în aer – în vreme ce triburile micilor și groteștilor voștri mistici ai mușchilor se luptă pe scheletul lumii noastre, bolborosind în sunete de non-limbaj că nu există principii, nu există absoluturi, nu există cunoaștere, nu există minte.

Căzând sub nivelul unui sălbatic, care crede că magicele cuvinte pe care le rostește posedă puterea de a altera realitatea, ei cred că acea realitate poate fi alterată prin puterea cuvintelor pe care nu le rostesc – iar unealta lor magică este ștergerea totală, pretenția că nimic nu poate începe să existe mai departe de voodoo-ul refuzului lor de a-l identifica.

Așa după cum se hrănesc în trup cu bogăție furată, la fel se hrănesc în spirit cu concepte furate și proclamă că onestitatea constă în a refuza să știi ce anume se fură. Așa după cum ei folosesc efecte în timp ce neagă cauze, tot așa folosesc conceptele noastre în timp ce neagă bazele și existența conceptelor pe care le utilizează. Așa după cum ei caută nu să construiască, ci să pună mâna pe complexe industriale, tot așa caută nu să gândească, ci să pună mâna pe gândirea umană.

Așa după cum ei proclamă că singura cerință pentru a conduce o fabrică este capacitatea de a da la manivelă și eludează problema referitoare la cine a creat fabrica – tot așa proclamă ei că nu există entități, că nu există decât mișcare și eludează faptul că mișcarea presupune lucrul care mișcă, că fără conceptul de entitate nu poate exista un concept precum cel de „mișcare". Așa după cum ei își proclamă dreptul de a consuma ceea ce nu a fost câștigat în mod cinstit și eludează problema referitoare la cine trebuie să producă aceasta – la fel proclamă că nu există lege a identității, că nimic nu există în afara schimbării și eludează faptul că schimbarea presupune conceptul a ceea ce se schimbă, din ce anume în ce anume, că fără această lege a identității nu este posibil un atare concept precum cel al „schimbării". Așa după cum

jefuiesc un industriaș în timp ce-i neagă valoarea, tot așa caută să ia puterea asupra întregii existențe în timp ce neagă că existența există.

„Știm că nu știm nimic", sporovăiesc ei, eludând faptul că ei pretind cunoașterea – „Nu există absoluturi", sporovăiesc ei, eludând faptul că ei rostesc un absolut – „Nu poți dovedi că exiști sau că ești conștient", sporovăiesc ei, eludând faptul că dovada presupune existența, conștiința și un lanț complex de cunoaștere: existența a ceva de cunoscut, a unei conștiințe capabile să știe acest lucru și a unei cunoașteri care a învățat să distingă între concepte precum doveditul și nedoveditul.

Atunci când un sălbatic care nu a învățat să vorbească declară că existența trebuie să fie dovedită, el cere ca voi să dovediți acest lucru prin mijloacele non-existenței – atunci când declară că trebuie dovedită conștiința voastră, el vă cere să o dovediți prin mijloace de inconștiență – el vă cere să pășiți într-un gol din afara existenței și a conștiinței spre a-i oferi dovadă despre ambele – el vă cere că deveniți un zero care dobândește cunoaștere despre un zero, atunci când declară că o axiomă reprezintă o problemă de alegere arbitrară și el nu alege să accepte axioma că el există, eludează faptul că el a acceptat-o rostind această propoziție, că singura cale de a o respinge este să închizi gura, să nu expui teorii și să mori.

O axiomă este o afirmație care identifică baza cunoașterii și a oricărei alte afirmații suplimentare care este legată de această cunoaștere, o afirmație în mod necesar conținută în toate celelalte, indiferent dacă un anumit vorbitor hotărăște să o identifice sau nu. O axiomă este o propoziție care își învinge oponenții prin faptul că ei trebuie să o accepte și să o folosească în procesul oricărei încercări de a o nega. Fie ca omul grotelor, care nu vrea să accepte axioma identității, să încerce să își prezinte teoria fără a folosi conceptul de identitate sau oricare concept derivat din acesta – fie ca antropoidul, care nu vrea să accepte existența substantivelor, să încerce să născocească un limbaj fără substantive, adjective sau verbe – fie ca vraciul, care nu vrea să accepte validitatea percepției senzoriale, să încerce să dovedească acest lucru fără a folosi datele obținute prin percepție senzorială – fie ca vânătorul de capete, care nu vrea să accepte validitatea logicii, să încerce să dovedească acest lucru fără a folosi logica – fie ca pigmeul, care proclamă că un zgârie-nori nu are nevoie de fundație după ce ajunge la etajul cincizeci, să smulgă temelia de sub clădirea sa, nu de

sub a voastră – fie ca unui canibal care mărâie că libertatea minții umane a fost necesară pentru crearea unei civilizații industriale, dar nu e necesară pentru menținerea ei, să-i fie date un vârf de săgeată și o blană de urs, nu catedra de economie a unei universități.

Credeți că ei vă duc înapoi în Evul Mediu? Ei vă duc înapoi în niște epoci mai întunecate decât a cunoscut istoria voastră. Scopul lor nu este era pre-științei, ci era pre-limbajului. Scopul lor este să vă lipsească de conceptul de care depind mintea, viața și cultura omului: conceptul realității obiective. Identificați dezvoltarea unei conștiințe umane – și veți ști scopul crezului lor.

Un sălbatic este o ființă care nu a sesizat că A este A și că realitatea este reală. El și-a oprit mintea la nivelul unui bebeluș, la stadiul în care conștiința își dobândește percepțiile sale senzoriale inițiale și nu a învățat să distingă obiectele solide. Unui bebeluș lumea îi apare ca o obscuritate de mișcare, fără lucruri care se mișcă – iar nașterea minții sale constituie ziua în care el sesizează că umbra care licărește continuu pe lângă el este mama sa și vârtejul de dincolo de ea este o perdea, că cele două sunt entități solide și că niciuna din ele nu se poate transforma în cealaltă, că ele sunt ceea ce sunt, că ele există. Ziua în care sesizează că materia nu are voință este ziua în care el sesizează că el are așa ceva – iar aceasta constituie nașterea ca ființă umană. Ziua în care sesizează că reflecția pe care o vede în oglindă nu reprezintă o iluzie, că este reală, dar că nu este el însuși, că mirajul pe care-l vede într-un deșert nu este o iluzie, că aerul și razele de lumină care îl produc sunt reale, dar nu este un oraș, este reflexia unui oraș – în ziua în care sesizează că el nu este un recipient pasiv al senzațiilor din orice moment dat, că simțurile lui nu-i oferă o cunoaștere automată în intervale scurte, independente de context, ci doar material de cunoaștere, pe care mintea sa trebuie să învețe să le integreze – ziua în care sesizează că simțurile sale nu îl pot înșela, că obiectele fizice nu pot acționa fără motive, că organele sale de percepție sunt fizice și nu posedă voință, sau putere de a inventa sau de a deforma, că dovezile care i le conferă ele sunt ceva incontestabil, dar mintea sa trebuie să învețe să înțeleagă acest lucru, mintea sa trebuie să descopere natura, cauzele, contextul deplin al materialului său senzorial, mintea sa trebuie să identifice lucrurile pe care el le percepe – aceasta este ziua sa de naștere ca gânditor și om de știință.

Noi suntem oamenii care ajungem la acea zi; voi sunteți oamenii care vor să ajungă la ea parțial; un sălbatic este un om care nu ajunge niciodată.

Pentru un sălbatic, lumea este un loc de miracole neinteligibile în care orice este posibil pentru materia neînsufletită și nimic nu este posibil pentru el.

Lumea lui nu este necunoscutul, ci acea oroare irațională: incognoscibilul. El crede că obiectele fizice sunt înzestrate cu o misterioasă voință, puse în mișcare de capricii fără cauză, impredictibile, în timp ce el este un pion neputincios la cheremul forțelor dincolo de control. El crede că natura este condusă de demoni care posedă o putere omnipotentă și că realitatea este jucăria lor fluidă, în care ei pot transforma în orice moment strachina lui cu mâncare într-un șarpe și pe nevasta lui într-un gândac, în care A-ul pe care el nu l-a descoperit poate fi orice non-A pe care îl doresc ei, în care singura cunoaștere pe care o posedă el este aceea că nu trebuie să încerce să știe. El nu poate conta pe nimic, nu poate decât să dorească și își petrece viața dorind, implorându-și demonii să-i împlinească visele prin puterea arbitrară a voinței lor, recunoscându-le meritul atunci când se întâmplă acest lucru, culpabilizându-se pe ei atunci când nu se întâmplă, oferindu-le sacrificii ca semn al recunoștinței sale și sacrificii ca semn al vinii sale, târându-se de frică și adorând soarele, luna, vântul și ploaia și orice bătăuș care se anunță ca fiind purtătorul lor de cuvânt, cu condiția ca vorbele lui să fie neinteligibile, iar masca lui suficient de înspăimântătoare – el dorește, imploră și se târăște, și moare, lăsându-vă pe voi ca amintire a vederii lui despre existență, monstruozitățile distorsionate ale idolilor săi, parte-om, parte-animal, parte-păianjen, întruchipările lumii lui non-A.

Statutul său intelectual este cel al învățătorilor moderni și în lumea lui vor aceștia să vă aducă.

Dacă vă întrebați prin ce mijloace își propun ei să facă acest lucru, duceți-vă în orice clasă de liceu și veți auzi profesorii predându-le elevilor că omul nu poate fi sigur de nimic, că nu există niciun fel de temei al conștiinței, că el nu poate învăța niciun adevăr sau lege a existenței, că este incapabil de a cunoaște realitatea obiectivă. În acest caz, care anume este standardul său de cunoaștere și de adevăr? Ceea ce cred ceilalți, este răspunsul lor. Nu există cunoaștere, predică ei,

există doar credință: faptul că voi credeți că existați constituie un act de credință, la fel de întemeiat ca și credința altuia în dreptul lui de a vă ucide; axiomele științei reprezintă un act de credință, la fel de întemeiat ca și credința în revelații a unui mistic; credința că lumina electrică poate fi produsă de un generator constituie un act de credință, la fel de întemeiat ca și faptul de a crede că ea poate fi produsă sărutând o labă de iepure sub o scară mobilă când e lună plină – adevărul este ceea ce vrea lumea ca el să fie, iar lumea înseamnă toți ceilalți, cu excepția ta; realitatea este ceea ce lumea alege să spună că este, nu există adevăruri obiective, există doar dorințele arbitrare ale oamenilor – cel care caută cunoașterea într-un laborator prin intermediul unor eprubete și al logicii este un tâmpit superstițios, de modă veche; adevăratul om de știință este cel care se vântură făcând sondaje – și dacă n-ar fi lăcomia egoistă a producătorilor de grinzi de oțel, care au un interes ascuns în împiedicarea progresului științei, ați afla că New York City nu există, pentru că un sondaj de opinie a întregii populații a lumii v-ar spune cu o covârșitoare majoritate că maniera în care cred ei interzice existența lui.

De veacuri, misticii spiritului au proclamat că rațiunea este inferioară credinței, dar nu au cutezat să nege existența rațiunii.

Moștenitorii și produsul lor, misticii mușchilor, și-au terminat lucrarea și și-au văzut visul cu ochii: ei proclamă că totul e credință și o numesc revoltă împotriva faptului de a crede. Ca revoltă împotriva afirmațiilor nedovedite, ei proclamă că nimic nu poate fi dovedit; ca revoltă împotriva dușmanilor științei, ei proclamă că nu este posibilă nicio cunoaștere; ca revoltă împotriva înrobirii minții, ei proclamă că nu există minte.

Dacă vă predați puterea de a percepe, dacă acceptați schimbarea de sens a normei voastre de la obiectiv la colectiv și așteptați ca omenirea să vă spună ce anume să gândiți, veți descoperi o altă schimbare de sens care are loc sub ochii voștri la care ați renunțat: veți descoperi că învățătorii devin conducătorii colectivului, iar dacă refuzați să le dați ascultare, protestând că ei nu reprezintă întreaga omenire, vă vor răspunde: „Prin ce mijloace știi că nu suntem? Suntem, frate? De unde ai luat termenul ăsta învechit?"

Dacă vă îndoiți că acesta este scopul lor, observați cu câtă pasionată consecvență se străduiesc misticii mușchilor să vă facă să uitați că a

existat vreodată un concept precum „mintea". Observați contorsionările de verbiaj nedefinit, cuvintele cu înțelesuri flexibile, termenii lăsați să plutească în mijlocul apei, prin intermediul cărora ei încearcă să ocolească recunoașterea conceptului de „gândire". Conștiința voastră, vă spun ei, constă în „reflexe", „reacții", „experiențe", „îndemnuri" și „imbolduri" – și refuză să identifice mijloacele prin care au dobândit ei acea cunoaștere, să identifici actul pe care îl săvârșesc atunci când ei spun acest lucru sau actul pe care îl săvârșiți voi când ascultați. Cuvintele au puterea de a vă „condiționa", spun ei și refuză să identifice motivul pentru care cuvintele au puterea a vă schimba – spațiu gol. Un student care citește o carte o înțelege printr-un proces de... spațiu gol. Un om de știință care lucrează la o invenție este angajat în activitatea de... spațiu gol. Un psiholog care ajută un nevrotic să rezolve o problemă și descâlcește un conflict, face acest lucru printr-un proces de... spațiu gol. Un industriaș – spațiu gol – nu există o astfel de persoană. O fabrică reprezintă o „resursă naturală", asemenea unui copac, unei stânci sau unei băltoace.

Problema producției, vă spun ei, a fost rezolvată și nu mai merită studii sau preocupare; singura problemă rămasă de rezolvat pentru „reflexele" tale este acum problema distribuției. Cine a rezolvat problema producției?

Umanitatea, răspund ei. Care era soluția? Bunurile sunt aici. Cum au ajuns aici? Cumva. Ce anume a cauzat acest lucru? Nu există cauze.

Ei proclamă că orice om născut este îndreptățit să existe fără efort și, în ciuda legilor realității care susțin contrariul, este îndreptățit să-și primească „subzistența minimă" – hrana sa, hainele sale, adăpostul său – fără efort din partea lui, cuvenindu-i-se prin naștere. Să primească – de la cine? Spațiu gol. Fiecare om, anunță ei, deține o parte egală din beneficiile tehnologice create în lume. Create – de către cine? Spațiu gol. Lașii frenetici care pozează ca apărătorii industriașilor definesc acum scopul economiei drept „o ajustare între dorințele nelimitate ale oamenilor și bunurile furnizate în cantitate limitată". Furnizate de cine? Spațiu gol. Huligani intelectuali, care pozează ca profesori, se debarasează de gânditorii trecutului declarând că teoriile lor sociale se bazau pe ipoteza lipsită de caracter practic că omul este o ființă rațională – dar, având în vedere că oamenii nu sunt raționali, declară ei, ar trebui fundamentat un sistem care le va da posibilitatea de a exista,

deși sunt iraționali, ceea ce înseamnă: deși sfidează realitatea. Cine anume va da posibilitatea? Spațiu gol. Orice mediocritate de maidan dă năvală să publice planuri de a controla producția omenirii – și pe cine e sau nu de acord cu statisticile lui, nimeni nu pune la îndoială dreptul lui de a-și pune în aplicare planurile cu ajutorul pistolului. A pune în aplicare – asupra cui? Spațiu gol. Femei luate la întâmplare cu venituri lipsite de cauză zboară de colo colo în călătorii în jurul lumii și se întorc spre a livra mesajul că oamenii înapoiați ai lumii solicită standarde mai înalte de viață. Solicită – cui? Spațiu gol.

Iar pentru a preveni orice investigație referitoare la cauza diferenței dintre un sat din junglă și New York City, ei recurg la obscenitatea fundamentală de explicare a progresului industrial al omului – zgârie-nori, poduri cu cabluri suspendate, motoare puternice, trenuri – declarând că omul este un animal care posedă un „instinct de a confecționa unelte".

V-ați întrebat ce se întâmplă cu lumea? Vedeți acum apogeul crezului a ceea ce este lipsit de cauză și nedobândit. Toate găștile voastre de mistici, ai spiritului sau ai mușchilor, se luptă între ele pentru puterea de a vă conduce, mărâind că iubirea reprezintă soluția tuturor problemelor spiritului vostru și că biciul constituie soluția pentru toate problemele trupului vostru – voi, care ați fost de acord că nu aveți minte. Acordându-i omului mai puțină demnitate decât acordă ei vitelor, ignorând ceea ce le-ar putea spune un îmblânzitor de animale – că niciun animal nu poate fi învățat cu ajutorul fricii, că un elefant chinuit îl va călca în picioare pe dresorul său, dar nu va lucra pentru el sau nu îi va purta poverile – ei se așteaptă ca omul să continue să producă tuburi electronice, avioane supersonice, mașinării care dezintegrează atomii și telescoape interstelare, cu rația lui de carne drept răsplată și o lovitură de bici pe spinare drept stimulent.

Nu vă amăgiți în privința caracterului misticilor. De-a lungul veacurilor, singura lor preocupare a fost aceea de a vă submina conștiința – iar puterea, puterea de a vă conduce cu ajutorul forței a reprezentat întotdeauna singura lor poftă.

De la riturile vracilor din junglă, care deformau realitatea transformând-o în absurdități grotești, opreau din creștere mințile victimelor lor și le țineau în teroarea supranaturalului vreme de veacuri întregi bâltite – până la doctrinele supranaturale ale Evului Mediu, care îi țineau

pe oameni ghemuiți pe podelele de lut ale cocioabelor lor, îngroziți că diavolul ar putea fura supa pentru care ei munciseră optsprezece ore spre a face rost de ea – până la micul profesor ofilit care vă asigură că al vostru creier nu posedă capacitatea de a gândi, că voi nu aveți niciun mijloc de percepție și că trebuie să dați supunere orbească voinței omnipotente a acelei forțe supranaturale: Societatea – toate acestea reprezintă aceeași întreprindere pentru același unic scop: să vă reducă la genul de pastă maleabilă care a predat validitatea conștiinței sale.

Dar acest lucru nu poate fi făcut fără consimțământul vostru. Dacă dați voie să fie făcut, îl meritați.

Atunci când ascultați discursul unui mistic despre importanța minții omenești și începeți să vă îndoiți de conștiința voastră, nu a lui, atunci când dați voie ca starea voastră semirațională la modul precar să fie clătinată de orice afirmație și hotărâți că e mai sigur să aveți încredere în siguranța și cunoașterea lui superioară, gluma se referă la amândoi: aprobarea voastră constituie singura sursă de siguranță pe care o are. Puterea supranaturală de care se teme un mistic, spiritul incognoscibil pe care îl adulează, conștiința pe care o consideră omnipotentă este... a voastră.

Un mistic este un om care și-a predat mintea la prima întâlnire cu mințile celorlalți. Undeva, în cotloanele îndepărtate ale copilăriei lui, atunci când propria sa înțelegere a realității s-a ciocnit cu afirmațiile celorlalți, cu ordinele lor arbitrare și cu cererile lor contradictorii, el s-a dat bătut în fața unei frici de dependență atât de laşe încât a renunțat la facultatea sa rațională. La răscrucea alegerii dintre „Eu știu" și „Ei spun", el a ales autoritatea celorlalți, a ales să se supună în loc să înțeleagă, să creadă în loc să gândească. Credința în supranatural începe sub forma credinței în superioritatea altora. Predarea sa a luat forma sentimentului că el trebuie să-și ascundă lipsa de înțelegere, că ceilalți posedă o misterioasă cunoaștere de care el singur e lipsit, că realitatea este ceea ce vrea ea să fie, prin niște mijloace la care el nu poate avea acces niciodată.

Începând din acel moment, temându-se să gândească, el este lăsat la cheremul unor sentimente neidentificate. Sentimentele sale devin unicul său ghid, singura rămășiță din identitatea personală, să agață de ele cu feroce posesivitate – iar orice ar gândi el este dedicat chinului de a ascunde de el însuși faptul că natura sentimentelor sale o reprezintă groaza.

Când un mistic declară că simte existența unei puteri superioare rațiunii, el simte cu adevărat acest lucru, dar acea putere nu este un superspirit omniscient al universului, este conștiința oricărui trecător căruia i-a predat-o pe a sa. Un mistic este împins de dorința de a impresiona, de a înșela, de a flata, de a amăgi, de a forța acea conștiință omnipotentă a celorlalți. „Ei" reprezintă singura sa cheie către realitate, el simte că nu poate exista decât valorificând misterioasa lor putere și storcând inexplicabilul lor consimțământ. „Ei" constituie singurul său mijloc de percepție și, asemenea unui orb care depinde de vederea unui câine, el simte că trebuie să-i țină legați spre a trăi. Controlarea conștiinței celorlalți devine unica sa pasiune; dorința arzătoare de putere este o buruiană care crește doar pe parcelele necultivate ale unei minți abandonate.

Fiecare dictator e un mistic, iar fiecare mistic e un potențial dictator.

Un mistic dorește cu ardoare supunere din partea oamenilor, nu acceptul lor. El vrea ca ei să predea conștiința lor afirmațiilor, edictelor, dorințelor, toanelor lui – așa după cum conștiința lui este predată lor. El vrea să aibă de-a face cu oamenii prin intermediul credinței și al forței – nu află satisfacție în încuviințarea lor dacă trebuie s-o dobândească prin intermediul faptelor și al rațiunii. Rațiunea este inamicul de care se teme și, simultan, pe care îl consideră precar; rațiunea, pentru el, constituie un mijloc de amăgire; el simte că oamenii posedă o anume putere superioară rațiunii – și doar credința lor fără cauză sau supunerea lor forțată îi pot da o senzație de securitate, o dovadă că a dobândit control asupra înzestrării mistice de care era lipsit.

Pasiunea sa este de a comanda, nu de a convinge: convingerea necesită un act de independență și se reazămă pe absolutul unei realități obiective. Ceea ce caută el este puterea asupra realității și asupra mijlocului oamenilor de a o percepe, mintea lor, puterea de a-și interpune voința între existență și conștiință, ca și cum, fiind de acord să falsifice realitatea pe care el le ordonă s-o falsifice, oamenii ar crea-o, de fapt.

Așa după cum misticul este un parazit al materiei, care expropriază averea creată de ceilalți – așa după cum e un parazit în spirit, care jefuiește ideile create de ceilalți – tot așa el decade sub nivelul unui nebun care își creează propria sa deformare a realității, la nivelul unui parazit al nebuniei care caută o deformare produsă de ceilalți.

Există doar un singur stadiu care satisface dorul de infinit al misticului, non-cauzalitatea, non-identitatea: moartea. Indiferent ce cauze neinteligibile atribuie el sentimentelor sale necomunicabile, cel ce respinge realitatea respinge existența – iar sentimentele care îl pun în mișcare din acel moment sunt ura față de toate valorile vieții omului și o pasiune pentru toate relele care o distrug. Un mistic savurează spectacolul suferinței, al sărăciei, al slugărniciei și al terorii; acestea îi dau o senzație de triumf, o dovadă a înfrângerii realității raționale. Dar nu există o altă realitate.

Indiferent a cui bunăstare declară el că servește, indiferent dacă e bunăstarea lui Dumnezeu sau cea a garguiului fără trup pe care îl descrie ca „Poporul" indiferent ce ideal proclamă în termenii vreunei dimensiuni supranaturale – de fapt, în realitate, pe pământ, idealul său este moartea, dorința sa arzătoare este aceea de a ucide, singura lui satisfacție este aceea de a tortura.

Distrugerea este singurul scop pe care l-a atins vreodată crezul misticilor, așa după cum este singurul scop pe care îi vezi atingându-l azi, iar dacă ravagiile săvârșite de acțiunile lor nu i-au făcut să-și pună întrebări despre doctrinele lor, dacă ei declară că sunt puși în mișcare de către iubire, și totuși nu sunt reținuți de grămezile de cadavre omenești, este pentru că adevărul despre sufletele lor este mai rău decât obscena scuză pe care le-ați permis-o, scuza că scopul justifică mijloacele și că ororile pe care le practică constituie mijloace către scopuri nobile. Adevărul este că acele orori reprezintă scopurile lor.

Voi, care sunteți suficient de depravați spre a crede că v-ați putea ajusta la o dictatură a unui mistic și ați putea să-i faceți plăcere supunându-vă ordinelor lui – nu există chip de a-i face plăcere; când îi dați ascultare, el va inversa ordinele sale; el caută supunere de dragul supunerii și distrugere de dragul distrugerii. Voi, care sunteți suficient de fricoși spre a crede că aveți posibilitatea de a cădea la pace cu un mistic acceptându-i escrocheriile – nu există manieră de a-l mitui, mita pe care o vrea el este viața voastră, cât de încet sau de rapid vreți să vă dați bătuți – iar monstrul pe care încearcă să-l mituiască este spațiul gol ascuns în mintea sa, care îl împinge să ucidă spre a nu învăța că moartea pe care o dorește este a sa.

Voi, care sunteți suficient de inocenți spre a crede că forțele descătușate în lumea voastră azi sunt puse în mișcare de lăcomia pentru

jaful material – cearta misticilor pe prăzi e doar un paravan spre a ascunde de mintea lor natura motivului lor. Bogăția reprezintă un mijloc al vieții omenești, iar ei reclamă zgomotos bogăția imitând ființele umane, spre a pretinde față de ei înșiși că doresc să trăiască. Dar porcinul lor răsfăț în luxul jefuit nu este desfătare, este evadare. Ei nu doresc să posede averea voastră, vor ca voi s-o pierdeți; nu vor ca ei să reușească, vor ca voi să eșuați; nu vor să trăiască, vor ca voi să muriți; ei nu doresc nimic, urăsc existența și fug încontinuu, fiecare încercând să nu afle că obiectul urii sale este el însuși.

Voi, care nu ați sesizat niciodată natura răului, voi, care îi descrieți ca fiind „idealiști prost călăuziți" – să vă ierte Dumnezeul pe care l-ați inventat! – ei sunt esența răului, ei, acele obiecte anti-viață care caută, devorând lumea, să umple egoistul zero al sufletului lor. Nu după averea voastră umblă ei. Conspirația lor este împotriva minții, ceea ce înseamnă: împotriva vieții și a omului.

Este o conspirație fără conducător sau direcție, iar mardeiașii întâmplători ai momentului care profită de pe urma agoniei unui teritoriu sau a altuia sunt niște lepădături ocazionale purtate de torentul barajului spart al canalizării veacurilor, din rezervorul de ură față de rațiune, logică, abilitate, realizare, bucurie, umplut de fiecare anti-uman chelălăitor care a predicat vreodată superioritatea „inimii" asupra minții.

Este o conspirație a tuturor acelor care caută nu să trăiască, ci să se facă nevăzuți cu viața, cei ce caută să taie doar un colțișor al realității și sunt atrași, prin sentiment, către toți ceilalți care sunt preocupați să taie alte colțișoare – o conspirație care îi unește prin legături de evadare pe toți cei care urmăresc un zero ca valoare: profesorul care, incapabil să gândească, se desfată schilodind mintea elevilor săi, omul de afaceri care, spre a-și proteja inerția, se desfată înlănțuind capacitatea competitorilor, nevroticul care, spre a-și apăra disprețul de sine, se desfată distrugând oameni cu stimă de sine, incompetentul care se desfată învingând realizarea, mediocritatea care se desfată demolând măreția, eunucul care se desfată în castrarea oricărei plăceri – și toți fabricanții lor de muniție intelectuală, toți aceia care predică faptul că sacrificarea virtuții va transforma viciile în virtute.

Moartea constituie premisa aflată la baza teoriilor lor, moartea este scopul acțiunilor lor în practică – iar voi sunteți ultimele lor victime.

Noi, care suntem amortizoarele vii între voi și natura crezului vostru, nu ne mai aflăm acolo spre a vă salva de efectele credințelor pe care le-ați ales. Nu mai vrem să plătim cu viețile noastre datoriile pe care le-ați acumulat de-a lungul vieților voastre sau deficitul moral strâns de toate generațiile de dinaintea voastră. Ați trăit pe baza timpului luat cu împrumut – iar eu sunt omul care a pretins plata acestei datorii.

Eu sunt omul a cărui existență spațiile voastre goale erau menite a vă permite s-o ignorați. Eu sunt omul care voi nu voiați nici să trăiască, nici să moară. Nu voiați să trăiesc, pentru că vă era teamă să știți că purtam responsabilitatea de care vă debarasărăți voi și că viețile voastre depindeau de mine; nu voiați să mor, pentru că știați acest lucru.

Cu doisprezece ani în urmă, când munceam în lumea voastră, eram inventator. Aveam o meserie care a apărut ultima în istoria omenească și va fi prima care va dispărea pe drumul către sub-uman. Un inventator este o persoană care întreabă universul „de ce?" și nu lasă să stea ceva între răspuns și mintea sa.

Aidoma celui care a descoperit întrebuințarea aburului sau a celui care a descoperit folosirea petrolului, eu am descoperit o sursă de energie care era disponibilă de la nașterea globului, dar pe care oamenii nu au știut cum s-o întrebuințeze, decât ca obiect al adorării, groazei și legendelor despre un dumnezeu care tună și fulgeră. Am finalizat modelul experimental al unui motor care ne-ar fi adus o avere, mie și celor care mă angajaseră, un motor care ar fi crescut eficiența fiecărei instalații omenești care folosește electricitate și ar fi adăugat darul unei productivități mai înalte fiecărei ore pe care v-o petreceți câștigându-vă traiul.

Apoi, într-o noapte la o ședință la fabrică, am auzit că sunt condamnat la moarte pe motivul realizării mele. Am auzit trei paraziți susținând că viața mea și creierul meu reprezentau proprietatea lor, că dreptul meu de a exista era condiționat și depindea de satisfacerea dorințelor lor. Scopul capacității mele, susțineau ei, era acela de a sluji nevoilor celor care sunt mai puțin capabili. Nu aveam niciun drept să trăiesc, ziceau ei, pe motivul competenței mele de a trăi; dreptul lor de a trăi era necondiționat, pe motivul incompetenței lor.

Mi-am dat seama ce se petrecea cu lumea, am realizat ce anume îi distrugea pe oameni și națiunile, și unde trebuia dusă bătălia pentru viață. Am descoperit că inamicul era o moralitate inversată – și că

singura sa putere o constituia confirmarea mea. Am văzut că răul era neputincios – că răul era iraționalul, orbescul, anti-realul – și că singura armă a triumfului său era bunăvoința binelui de a-l sluji. Așa după cum paraziții din jurul meu își proclamau neputincioasa dependență de mintea mea și se așteptau ca eu să accept voluntar o sclavie pe care nu aveau nicio putere s-o impună, așa după cum contau pe autosacrificiul meu spre a le oferi mijloacele pentru planul lor – tot așa în lumea întreagă și de-a lungul istoriei omenești, în fiecare versiune și formă, de la jecmănirile rudelor trândave până la atrocitățile țărilor colectivizate, oamenii buni, capabili, raționali sunt cei care acționează în calitate de proprii distrugători, care transfuzează răului sângele virtuții lor și îi dau posibilitatea răului de a le transmite otrava distrugerii, dobândind astfel pentru rău puterea supraviețuirii, și pentru propriile lor virtuți – neputința morții.

Mi-am dat seama că vine un moment, în înfrângerea oricărui om virtuos, când e nevoie de propriul său consimțământ pentru ca răul să învingă – și că niciun fel de prejudiciu adus lui de către ceilalți nu poate avea câștig de cauză dacă el alege să refuze a-și da consimțământul. Am văzut că aș putea pune capăt atacurilor la adresa voastră pronunțând un singur cuvânt în mintea mea. L-am pronunțat. Cuvântul era „nu".

Am părăsit acea fabrică. Am părăsit lumea voastră. Mi-am luat sarcina de a avertiza victimele voastre și de a le oferi metoda și arma cu care să lupte cu voi. Metoda era aceea de a refuza devierea pedepsei. Arma era dreptatea.

Dacă vreți să știți ce anume ați pierdut atunci când am plecat și când greviștii mei au dezertat din lumea voastră – stați pe un petic de pământ în sălbăticia neexplorată de oameni și întrebați-vă ce manieră de supraviețuire ați realiza și cât timp va dura dacă ați refuza să gândiți, fără să fie cineva pe lângă voi care să vă învețe mișcările sau, dacă ați alege să gândiți, cât de mult ar fi în stare mintea voastră să descopere – întrebați-vă la câte concluzii independente ați ajuns de-a lungul vieții și cât din timpul vostru a fost petrecut săvârșind acțiunile pe care le-ați învățat de la alții – întrebați-vă dacă ați fi în stare să descoperiți cum să lucrați pământul și să vă creșteți cerealele, dacă ați fi în stare să inventați o roată, o pârghie, o bobină de inducție, un generator, un tub electronic – apoi hotărâți dacă oamenii cu capacități sunt exploatatori care trăiesc din rodul trudei voastre și care vă

jefuiesc de bogăția pe care o produceți, și dacă îndrăzniți să credeți că posedați puterea de a-i face sclavii voștri. Fie ca femeile voastre să arunce o privire la o femeie din junglă, cu fața ei zbârcită și sânii care i se bălăngăne, în timp ce șade și macină alimente într-un bol, ore întregi, veac după veac – apoi ele să se întrebe dacă „instinctul lor de a face unelte" le va oferi generatoarele lor electrice, mașinile de spălat și aspiratoarele și, în caz contrar, dacă ele ar accepta să-i distrugă pe aceia care oferă toate acestea, dar nu „din instinct".

Priviți în jurul vostru, voi, sălbaticilor care bolborosiți că ideile sunt create prin mijloacele de producție ale oamenilor, că o mașină nu este produsul gândirii omenești, ci o putere mistică ce produce gândirea umană. Nu ați descoperit niciodată epoca industrială – și vă agățați de moralitatea erelor barbare când o formă mizerabilă de subzistență umană era produsă prin truda musculară a sclavilor. Fiecare mistic a tânjit întotdeauna după sclavi, spre a-l apăra de realitatea materială de care se temea. Dar voi, ataviști[5] mici și grotești, vă holbați prostește la zgârie-norii și la burlanele din jurul vostru și visați să îi transformați în sclavi pe furnizorii materiali care sunt oamenii de știință, inventatorii, industriașii.

Atunci când vociferați zgomotos pentru proprietarea publică a mijloacelor de producție, vociferați zgomotos pentru proprietatea asupra minții. I-am învățat pe greviștii mei că răspunsul pe care îl meritați este doar: „Încearcă să obții".

Vă proclamați incapabili de a struni forțele materiei neînsuflețite, dar vă propuneți să struniți mințile oamenilor care sunt capabili să săvârșească fapte pe care voi nu le puteți egala. Proclamați că nu puteți supraviețui fără noi, dar vă propuneți să dictați termenii supraviețuirii noastre. Proclamați că aveți nevoie de noi, dar vă complaceți în neobrăzarea de a vă afirma dreptul de a ne conduce prin forță – și așteptați ca noi, cei care nu ne temem de acea natură fizică ce vă umple pe voi de groază, să tremurăm de frică la vederea oricărui mocofan care v-a convins să îi dați o șansă de a ne comanda.

Vă propuneți să stabiliți o ordine socială bazată pe următoarele principii: că sunteți incompetenți să vă gestionați propria viață, dar competenți să gestionați viețile altora – că sunteți inadecvați să existați

[5] Ataviști – indivizi la care apar particularități fizice sau psihice proprii ascendenților îndepărtați (*n. tr.*).

în libertate, dar adecvați să deveniți niște conducători omnipotenți – că nu sunteți capabili să vă câștigați traiul prin folosirea propriei inteligențe, dar capabili să-i judecați pe politicieni și să-i votați spre a fi numiți în posturi cu putere totală asupra artelor pe care nu le-ați văzut niciodată, asupra științelor pe care nu le-ați studiat niciodată, asupra realizărilor despre care nu aveți habar, asupra industriilor gigantice în care voi, prin propria voastră definiție despre capacitatea voastră, ați fi complet incapabili să îndepliniți sarcina de ajutor de gresor.

Acest idol al cultului vostru de adulare a lui zero, acest simbol de neputință – depedentul înnăscut – reprezintă imaginea voastră și norma voastră de valoare, după asemănarea căreia vă străduiți a vă remodela sufletul. „E doar ceva omenesc", strigați voi în apărarea oricărei destrăbălări, ajungând la stadiul de autodegradare în care căutați să faceți ca adjectivul „omenesc" să însemne cel slab, cel prost, cel ticălos, cel mincinos, cel ratat, cel laș, cel escroc, și să exilați din rasa omenească eroul, gânditorul, producătorul, inventatorul, puternicul, hotărâtul, purul – ca și cum „a simți" ar fi ceva omenesc, dar a gândi n-ar fi, ca și cum a rata ar fi ceva omenesc, dar a reuși n-ar fi, ca și cum corupția ar fi ceva omenesc, dar virtutea n-ar fi – ca și cum premisa morții ar fi caracteristică omului, dar premisa vieții n-ar fi.

Spre a ne lipsi de onoare, ca după aceea să ne puteți lipsi de averea noastră, ne-ați socotit întotdeauna niște sclavi care nu merită recunoaștere morală. Lăudați orice întreprindere care pretinde a fi nonprofit, și îi osândiți pe oamenii care au realizat profitul care face posibilă întreprinderea. Socotiți ca fiind „în interes public" orice proiect care le slujește celor care nu plătesc; nu este în interesul public să ofere vreun serviciu pentru cei care fac plata. „Bunăstarea publică" înseamnă orice este dat ca pomană; a te angrena în afaceri înseamnă a ofensa publicul. „Bunăstarea publică" constituie bunăstarea acelora care nu o merită; cei care o merită nu au dreptul la nicio bunăstare. „Publicul", pentru voi, înseamnă oricine nu a reușit să dobândească vreo virtute sau vreo valoare; cel care o realizează, cel care furnizează bunurile de care aveți voi nevoie pentru supraviețuire încetează să mai fie socotit ca parte a publicului sau ca făcând parte din rasa umană.

Ce spațiu gol v-a permis să sperați că ați putea evada cu acest noroi de contradicții și să-l planificați ca pe o societate ideală, atunci când „Nu"-ul victimelor voastre era suficient spre a demola întreaga

voastră structură? Ce anume îi permite oricărui cerșetor insolent să-și vânture rănile în fața celor mai buni ca el și să ceară ajutor sub formă de amenințare? Strigați, ca și el, că vă bazați pe mila noastră, dar speranța voastră secretă este codul moral care v-a învățat să contați pe vina noastră. Trageți nădejde ca noi să ne simțim vinovați de virtuțile noastre în prezența viciilor, rănilor și eșecurilor voastre – vinovați că am reușit în existență, vinovați că ne bucurăm de viața pe care voi o osândiți, dar ne implorați să vă ajutăm să trăiți.

Ați vrut să știți cine este John Galt? Eu sunt primul om cu capacități care a refuzat a le socoti ca reprezentând o vină. Eu sunt primul om care nu face penitență pentru virtuțile sale sau acceptă ca ele să fie unelte ale distrugerii sale. Eu sunt primul om care nu va fi supus martiriului în mâinile celor care au vrut ca el să piară pentru privilegiul de a-i ține pe ei în viață. Eu sunt primul om care le-a spus lor că nu are nevoie de ei, și până când vor învăța să aibă de-a face cu el ca parteneri de afaceri, oferind valoare în schimbul valorii, vor trebui să existe fără el, așa după cum el va exista fără ei; apoi îi va face să învețe a cui este nevoia și a cui este capacitatea – iar dacă supraviețuirea umană reprezintă standardul, ai cui termeni vor determina calea de supraviețuire.

Eu am făcut prin plan și intenție ceea ce fusese făcut de-a lungul istoriei prin absența tăcută a unei alternative. Întotdeauna au existat oameni de inteligență care au intrat în grevă, ca protest și de disperare, dar ei nu știau sensul acțiunii lor. Omul care se retrage din viața publică, spre a gândi, dar nu spre a-și împărtăși gândurile – omul care alege să-și petreacă anii în obscuritatea serviciului în gospodărie, păstrând pentru sine focul minții sale, nedându-i vreodată formă, expresie sau realitate, refuzând să-l aducă într-o lume pe care o disprețuiește – omul care este înfrânt de repulsie, omul care renunță înainte de a începe, omul care funcționează la o fracțiune din capacitatea sa, dezarmat de dorul său după un ideal pe care nu l-a aflat – ei sunt în grevă, în grevă împotriva absurdității, în grevă împotriva lumii voastre și a valorilor voastre. Dar necunoscând vreo valoare personală, ei abandonează căutarea dobândirii cunoștințelor – în întunericul indignării lor fără speranță, care este justificată fără cunoașterea a ceea ce e drept și pasionată fără cunoașterea dorinței, ei vă cedează puterea realității și predau stimulentele minții lor – și pier într-o amarnică inutilitate, ca

rebeli care nu au aflat niciodată obiectul răzvrătirii lor, ca iubiți care nu și-au descoperit niciodată iubirea.

Vremurile cu proastă reputație pe care le numiți Evul Mediu erau niște epoci de inteligență în grevă, când oamenii cu capacități se refugiau și trăiau nedescoperiți, studiind în secret și mureau, distrugând lucrurile minții lor, când doar câțiva dintre cei mai curajoși martiri rămâneau spre a ține în viață rasa umană. Fiecare perioadă condusă de către mistici constituia o epocă de stagnare și de nevoi, când cei mai mulți dintre oameni erau în grevă împotriva existenței, muncind pentru mai puțin decât pragul supraviețuirii, lăsând doar fragmente spre a fi jefuite de conducătorii lor, refuzând să gândească, să intre în afaceri, să producă, când colectorul suprem al profiturilor lor și autoritatea finală în privința adevărului era toana unui degenerat aurit confirmat ca fiind superior rațiunii prin drept divin și grația unui club.

Drumul istoriei umane era un șir de spații goale peste întinderi sterile erodate de credință și forță, cu doar câteva scurte izbucniri de lumină a soarelui, când energia eliberată a oamenilor cu minte săvârșea minunile la care vă uitați cu gura căscată, le admirați și o stingeați apoi în mod prompt.

Dar de această dată nu va mai exista o stingere. Jocul misticilor s-a terminat. Veți pieri în și prin propria voastră nonrealitate. Noi, oamenii cu rațiune, vom supraviețui.

I-am chemat la grevă pe genul de martiri care nu vă părăsiseră niciodată înainte. Le-am dat arma care le lipsea: cunoașterea propriei valori morale. I-am învățat că lumea ne aparține, când vom dori să o pretindem, prin virtute și grația faptului că Moralitatatea Vieții ne aparține. Ei, marile victime care produseseră toate minunile scurtei veri a umanității, ei, industriașii, cuceritorii materiei, nu descoperiseră încă natura dreptului lor. Ei știuseră că puterea le aparține. I-am învățat că gloria le aparține.

Voi, care cutezați a ne socoti pe noi drept inferiori din punct de vedere moral față de orice mistic care pretinde a avea viziuni supranaturale – voi, care vă băteți precum vulturii pentru cenții jefuiți, dar onorați mai mult un om care prezice viitorul decât un om care face avere – voi, care disprețuiți un om de afaceri ca fiind de origine modestă, dar stimați orice artist închipuit ca fiind exaltat – baza normelor voastre este acea miasmă mistică ce provine din mlaștinile primordiale, acel

cult al morții, care afirmă că un om de afaceri este imoral din motivul că vă ține pe voi în viață. Voi, care pretindeți că tânjiți să vă ridicați deasupra preocupărilor grosolane ale trupului, deasupra corvoadei de a sluji doar unor nevoi fizice – cine este înrobit de nevoi fizice: hindusul care trudește de la răsăritul la apusul soarelui la coarnele unui plug de mână pentru un bol de orez, sau americanul care conduce un tractor? Cine este cuceritorul realității fizice: omul care doarme pe un pat de cuie sau omul care doarme pe o saltea cu arcuri interne? Care este monumentul triumfului spiritului uman asupra materiei: cocioabele mâncate de carii de pe malurile Gangelui sau panorama urbană a New Yorkul de pe malul Atlanticului?

Dacă nu aflați răspunsurile la aceste întrebări – și dacă nu învățați să stați în respectuoasă poziție de drepți, atunci când sunteți în fața realizărilor minții omenești – nu veți mai sta multă vreme pe acest pământ, pe care noi îl iubim și nu vă permitem să-l osândiți. Nu vă veți furișa cu restul vieții pe care o mai aveți de trăit. Am stenografiat cursul obișnuit de istorie și v-am lăsat să descoperiți natura plății pe care nădăjduiserăți a o lăsa pe umerii altora. Ultima voastră putere vitală va fi epuizată acum spre a furniza ceea este câștigat în mod necinstit adoratorilor și mesagerilor Morții. Să nu pretindeți că v-a învins o realitate răuvoitoare – ați fost învinși de propriile voastre eschivări. Să nu pretindeți că veți pieri pentru un ideal nobil – veți pieri ca nutreț pentru cei care urăsc omul.

Dar pentru aceia dintre voi care încă mai au un rest de demnitate și de voință spre a-și iubi viața, ofer șansa de a face o alegere.

Alegeți dacă doriți să pieriți pentru o moralitate în care n-ați crezut și pe care n-ați practicat-o niciodată. Opriți-vă pe marginea autodistrugerii și examinați-vă valorile și viața. Știați cum să vă faceți un inventar al averii. Acum faceți-vă un inventar al minții.

Din copilărie, v-ați ascuns vinovatul secret că nu simțiți nicio dorință de a fi morali, nicio dorință de a căuta autosacrificiul, că vă temeți și vă urâți codul, dar nu îndrăzniți să vă spuneți nici măcar vouă înșivă că sunteți lipsiți de acele „instincte" pe care alții susțin că le simt. Cu cât ați simțit mai puțin, cu atât mai zgomotos v-ați proclamat iubirea altruistă și servitutea față de alții, temându-vă să-i lăsați vreodată pe alții să vă descopere sinele, sinele pe care l-ați trădat, sinele pe care l-ați ținut ascuns, asemenea unui schelet în dulapul trupurilor voastre. Iar

ei, care erau în același timp și păcălitii, și păcălitorii voștri, ei ascultau și își exprimau zgomotoasa aprobare, temători să vă lase să descoperiți că ei țineau ascuns același nerostit secret. Existența în mijlocul vostru este o gigantică pretenție, un act pe care voi cu toții îl săvârșiți unul pentru celălalt, fiecare având senzația că el este singurul anormal vinovat, fiecare plasându-și autoritatea morală în necognoscibilul cunoscut doar de către ceilalți, fiecare simulând realitatea pe care are senzația că ei se așteaptă să o simuleze, niciunul neavând curajul să spargă cercul vicios.

Indiferent ce compromis rușinos ați făcut cu crezul vostru impracticabil, indiferent ce echilibru mizerabil, jumătate cinism, jumătate superstiție, reușiți a menține, încă păstrați elementele fundamentale, teza letală: credința că moralul și practicul se opun unul altuia. Din copilărie, ați fugit de groaza unei alegeri pe care nu ați cutezat a o identifica complet: dacă practicul, ceea ce trebuie să practicați spre a exista, ceea ce funcționează, reușește, își atinge scopul, ceea ce vă aduce hrană și bucurie, ceea ce vă aduce profit, este ceva rău – și dacă binele, moralul este nepractic, ceea ce nu reușește, distruge, frustrează, ceea ce vă rănește și vă aduce pierdere sau suferință – în acest caz alegerea voastră este între a fi moral și a trăi.

Unicul rezultat al acestei doctrine ucigașe a fost acela de a îndepărta moralitatea de viață. Ați fost educați să credeți că legile morale nu au nicio legătură cu meseria de a trăi, nefiind altceva decât o piedică și o amenințare, că existența omului este o junglă amorală în care totul merge și totul funcționează. Iar în această ceață de definiții schimbate care se așterne pe o minte înghețată, ați uitat că relele osândite de crezul vostru constituiau virtuți pentru a trăi și ați ajuns să credeți că relele curente reprezintă mijloace practice de existență. Uitând că „binele" nepractic însemna autosacrificiu, voi credeți că stima de sine este nepractică; uitând că „răul" practic înseamnă producție, credeți că jaful este ceva practic.

Legănându-vă precum o creangă neputincioasă în vântul unei sălbăticii morale neexplorate, nu cutezați a fi complet răi sau a trăi complet. Atunci când sunteți onești, simțiți resentimentul unui neghiob; atunci când înșelați, simțiți groază și rușine. Când sunteți fericiți, bucuria voastră este diluată de vinovăție; când suferiți, durerea voastră este sporită de senzația că suferința constituie starea voastră naturală. Îi

compătimiți pe oamenii pe care îi admirați, considerați că sunt sortiți eșecului; îi invidiați pe oamenii pe care îi urâți, socotiți că ei sunt stăpâni ai existenței. Vă simțiți dezarmați atunci când vă confruntați cu un ticălos: credeți că răul este menit să învingă, din moment ce moral este neputinciosul, nepracticul.

Moralitatea, pentru voi, este o fantomă sperietoare de ciori, alcătuită din datorie, plictiseală, pedeapsă, durere, o încrucișare între primul învățător de școală din trecutul vostru și perceptorul din prezent, o sperietoare de ciori într-un câmp lăsat de paragină, dând dintr-un băț spre a goni plăcerile voastre – iar plăcerea, pentru voi, e un creier îmbibat în alcool, o târfă stupidă, amorțeala unui idiot care își mizează banii într-o cursă de animale, având în vedere că plăcerea nu poate fi morală.

Dacă vă identificați credința reală, veți descoperi o triplă osândire a voastră, a vieții, a virtuții – în concluzia grotescă la care ați ajuns: voi credeți că moralitatea constituie un rău necesar.

Vă întrebați din ce motiv trăiți fără demnitate, iubiți fără patimă și muriți fără a opune rezistență? Vă întrebați de ce, oriunde ați privi, nu vedeți decât întrebări la care nu se poate da răspuns, de ce viața voastră este sfâșiată de conflicte imposibile, de ce o petreceți sărind peste garduri iraționale pentru a scăpa de alegeri artificiale, precum suflet sau trup, minte sau inimă, securitate sau libertate, profit privat sau bine public?

Plângeți pentru că nu găsiți răspunsuri? Prin ce mijloace ați nădăjduit să le aflați? Respingeți unealta voastră de percepție – mintea voastră – apoi vă plângeți că universul este un mister.

Renunțați la cheie, apoi vă văicăriți că toate ușile sunt încuiate în fața voastră. Plecați în căutarea iraționalului, apoi osândiți existența că nu are sens.

Gardul pe care l-ați încălecat timp de două ore – ascultând vorbele mele și căutând să le evitați – constituie formula lașului conținută în propoziția: „Dar nu trebuie să mergem la extreme!" Extrema pe care întotdeauna v-ați luptat să o evitați este recunoașterea faptului că realitatea este finală, că A este A și că adevărul este adevărat. Un cod moral imposibil de practicat, un cod care cere imperfecțiunea sau moartea, v-a învățat să dizolvați toate ideile în ceață, să nu permiteți definiții ferme, să considerați orice concept ca fiind aproximativ și orice regulă

de conduită ca fiind elastică, să vă eschivați în fața oricărui principiu, să faceți compromisuri în legătură cu orice valoare, să mergeți pe mijlocul oricărui drum.

Faptul de a stoarce acceptarea voastră din absolutul supranatural v-a forțat să respingeți absolutul naturii. Făcând imposibile judecățile morale, ați devenit incapabili de judecată rațională. Un cod care vă interzice să aruncați voi primii piatra v-a interzis să admiteți identitatea pietrelor și să știți când și dacă sunteți loviți cu pietre.

Omul care refuză să judece, care nici nu aprobă, nici nu dezaprobă, care declară că nu există absolut și crede că scapă de responsabilitate, este omul responsabil pentru tot sângele care este vărsat acum în lume. Realitatea este un absolut, și la fel este și viața omenească. Indiferent dacă trăiți sau muriți, constituie un absolut. Indiferent dacă aveți sau nu o bucată de pâine, este un absolut. Indiferent dacă vă mâncați pâinea sau o vedeți cum dispare în stomacul jefuitorului, este un absolut.

Există două fațete ale oricărei probleme: una este corectă, cealaltă este incorectă, dar mijlocul este întotdeauna rău. Omul care este incorect încă mai păstrează un anumit respect pentru adevăr, fie și prin acceptarea responsabilității alegerii.

Dar omul în mijloc este valetul care șterge adevărul, lăsând loc gol în locul lui, spre a pretinde că nu există alegere sau valori, care este dispus să rămână pe tot parcursul bătăliei, fiind tentat să profite de pe urma sângelui nevinovaților sau să se târască pe burtă către cei vinovați, care face dreptate condamnându-l la închisoare și pe jefuitor, și pe cel jefuit, care rezolvă conflictele ordonându-i celui care gândește și neghiobului să se întâlnească la jumătatea drumului. În orice compromis dintre hrană și otravă, numai răul poate profita. În acea transfuzie de sânge care sleiește binele spre a nutri răul, cel care face compromisul este tubul de cauciuc al transfuziei.

Voi, cei care sunteți pe jumătate raționali, pe jumătate lași, ați jucat un joc de-a înșelatul cu realitatea, dar victima pe care ați înșelat-o sunteți voi înșivă. Când oamenii reduc virtuțile lor la aproximativ, atunci răul obține forța unui absolut, când loialitatea față de un scop ferm este părăsită de către cei virtuoși, ea este preluată de către ticăloși – și sunteți martorii unui spectacol indecent al unui bine trădător care se ploconește, negociază și al unui rău fără compromisuri, sigur de sine. Așa după cum voi v-ați predat misticilor mușchilor atunci când v-au

spus că ignoranța constă în a pretinde cunoașterea, tot așa acum vă predați lor atunci când țipă că imoralitatea constă în pronunțarea judecății morale. Atunci când ei zbiară că este un lucru egoist a fi sigur pe tine că ai dreptate, voi vă repeziți să-i asigurați că nu sunteți siguri de nimic.

Atunci când ei strigă că este imoral să vă susțineți convingerile, voi îi asigurați că nu aveți niciun fel de convingeri. Când bătăușii Statelor Popoarelor din Europa mârâie că vă faceți vinovați de intoleranță, pentru că nu tratați dorința voastră de a trăi și dorința lor de a vă ucide ca diferență de opinie – vă gudurați și vă grăbiți să le dați asigurări că tolerați anumite orori. Când un derbedeu desculț din vreo mahala din Asia urlă la voi: Cum de-ndrăzniți să fiți bogați – vă cereți scuze și îl implorați să aibă răbdare și îi promiteți că o să dați toată averea.

Ați ajuns în fundătura trădării pe care ați comis-o atunci când ați fost de acord că nu aveați dreptul de a exista. Mai demult, credeați că era „doar un compromis": ați recunoscut că e rău să trăiești pentru tine însuți, dar moral să trăiești de dragul copiilor tăi. Apoi ați recunoscut că este egoist să trăiești pentru comunitatea ta, dar moral să trăiești pentru țara ta. Acum, voi acceptați ca această cea mai măreață dintre țări să fie devorată de orice lepădătură din oricare colț al pământului, în vreme ce recunoașteți că este egoist să trăiești pentru țara ta și că datoria voastră morală constă în a trăi pentru glob. Un om care nu are dreptul la viață nu are dreptul la valori și nu le va păstra.

La capătul drumului vostru de succesive trădări, lipsiți de arme, de siguranță, de onoare, comiteți actul vostru final de trădare și vă semnați cererea de faliment intelectual: în timp ce misticii mușchilor din Statele Popoarelor proclamă că ei sunt campionii rațiunii și ai științei, voi sunteți de acord și vă grăbiți să proclamați că principiul cardinal este reprezentat de credință, că rațiunea este de partea distrugătorilor voștri, dar că voi sunteți de partea credinței. Rămășițelor de onestitate rațională care se zbat în mințile contorsionate, zăpăcite ale copiilor voștri, le declarați că nu puteți oferi niciun argument rațional spre a sprijini ideile care au creat această țară, că nu există justificare rațională pentru libertate, proprietate, dreptate, drepturi, că ele se sprijină pe o intuiție mistică și pot fi acceptate doar pe baza credinței, că în rațiune și în logică dușmanul are dreptate, dar credința este superioară rațiunii. Le declarați copiilor voștri că este ceva rațional să jefuiești, să

înrobești, să expropriezi, să ucizi, dar că ei trebuie să reziste tentațiilor logicii și să se conformeze disciplinei iraționalului care a rămas – că zgârie-norii, fabricile, radiourile, avioanele sunt produse ale credinței și ale intuiției mistice, în timp ce foametea, lagărele de concentrare și plutoanele de execuție constituie produsele unei maniere rezonabile de existență – că revoluția industrială a reprezentat revolta oamenilor de credință față de era de rațiune și logică ce este cunoscută drept Evul Mediu. Simultan, din aceeași suflare, aceluiași copil, îi declarați că jefuitorii care conduc Statele Popoarelor vor depăși această țară în producție materială, din moment ce ei sunt reprezentanții științei, dar că e ceva rău să fii preocupat de averea materială și că trebuie să se renunțe la prosperitatea materială – voi declarați că idealurile jefuitorilor sunt nobile, dar că pe ei nu îi interesează, în timp ce pe voi, da; că scopul vostru în a lupta contra jefuitorilor este doar de a le îndeplini țelurile, pe care ei nu le pot îndeplini, dar voi puteți; și că modalitatea de a lupta contra lor este aceea de a-i fenta și de a vă risipi averile.

Apoi vă mirați din ce cauză copiii voștri se alătură bătăușilor Poporului sau devin delincvenți pe jumătate nebuni, vă mirați din ce motiv cuceririle jefuitorilor continuă să se strecoare din ce în ce mai aproape de ușile voastre – și dați vina pe stupiditatea umană, declarând că masele sunt insensibile la rațiune.

Voi ștergeți spectacolul deschis, public al luptei jefuitorilor împotriva minții, și faptul că cele mai sângeroase orori ale lor sunt declanșate spre a pedepsi crima de a gândi. Voi ștergeți faptul că cei mai mulți mistici ai mușchilor au început ca mistici ai spiritului, că ei se schimbă dintr-o extremă în alta, că oamenii pe care voi îi numiți materialiști și spirituali sunt de fapt doar cele două jumătăți ale aceluiași uman disecat, într-o eternă căutare a desăvârșirii, dar căutând-o prin balansul de la distrugerea cărnii la distrugerea sufletului și viceversa – că ei fug tot timpul din colegiile voastre către curțile cu sclavi ale Europei, către o prăbușire deschisă în noroiul mistic al Indiei, căutând orice refugiu care să-i salveze de realitate, orice formă de a evada din minte.

Voi ștergeți acest lucru și vă agățați de ipocrizia „credinței" spre a șterge cunoașterea că jefuitorii vă sufocă prin codul vostru moral – că jefuitorii sunt profesioniștii finali și consecvenți ai moralității căreia vă supuneți parțial, și din care parțial evadați – că ei o practică în singura modalitate în care poate fi practicată – transformând pământul

într-un cuptor de sacrificiu – că moralitatea voastră vă interzice să vă opuneți lor în singurul fel în care li se poate face opoziție: refuzând să deveniți niște animale de sacrificiu și afirmându-vă cu mândrie dreptul vostru de a exista – că spre a lupta cu ei până la capăt și cu deplină rectitudine, trebuie să vă respingeți moralitatea. O ștergeți, pentru că stima voastră de sine este legată de acel „altruism" mistic pe care nu l-ați posedat sau practicat vreodată, dar ați petrecut atât de mulți ani pretinzând a-l poseda încât gândul de a-l denunța vă umple de groază. Nicio valoare nu este mai înaltă decât stima de sine, dar voi ați investit-o în titluri de proprietate măsluite – iar acum moralitatea voastră v-a prins într-o capcană în care sunteți siliți să vă protejați stima de sine luptând pentru crezul autodistrugerii. Cumplita ironie este la adresa voastră: acea nevoie de stimă de sine, pe care sunteți incapabili s-o explicați sau s-o definiți, aparține moralității mele, nu a voastre; este simbolul obiectiv al codului meu, este dovada mea dinlăuntrul propriului vostru suflet.

Printr-o senzație pe care nu a învățat s-o identifice, pe care a obținut-o din prima conștientizare a existenței, de la descoperirea că el trebuie să facă alegeri, omul știe că nevoia lui disperată de stimă de sine reprezintă o problemă de viață și moarte. În calitate de ființă cu conștiință volițională, el știe că trebuie să-și cunoască propria valoare pentru a-și menține viața. El știe că trebuie să aibă dreptate; a greși în acțiune înseamnă pericol pentru viața sa; a greși în persoană, a fi rău, înseamnă a fi neadecvat pentru existență.

Fiecare act din viața omului trebuie să fie deliberat; simplul act de a-și obține și de a-și mânca hrana implică faptul că persoana pe care el o menține merită să fie menținută; fiecare plăcere de care el caută să aibă parte presupune că persoana care caută merită să găsească încântare. El nu are nicio alegere legată de nevoia sa de stimă de sine, singura sa alegere este norma prin care o măsoară. Iar el săvârșește eroarea fatală atunci când comută acest aparat de măsură care îi protejează viața în serviciul propriei sale distrugeri, când alege o normă care contrazice existența și îi pune stima de sine pe o poziție contrară realității.

Fiecare formă de dubiu despre sine lipsit de cauză, fiecare sentiment de inferioritate este, de fapt, teama ascunsă a omului de incapacitatea sa de a avea a face cu existența. Dar cu cât e mai mare groaza sa, cu atât mai aprig se agață el de doctrinele ucigașe care l-au sufocat.

Niciun om nu poate supraviețui momentului în care se pronunță pe sine incorigibil rău; dacă ar face acest lucru, următorul său moment îl constituie nebunia sau sinuciderea. Spre a scăpa de această situație – dacă a ales o normă irațională – el va simula, va evada, va șterge; se va înșela singur în privința realității, a existenței, a fericirii, a minții; și în cele din urmă se va înșela singur în privința stimei de sine, luptându-se să mențină iluzia ei, spre a nu risca să descopere lipsa ei. A-ți fie frică să te confrunți cu o problemă înseamnă a crede că ceea ce e mai rău e adevărat.

Nu indiferent ce crimă ați comis vreodată este cea care vă infectează sufletul cu o vinovăție permanentă, nici vreunul dintre eșecurile, greșelile sau defectele voastre, ci ștergerea prin care încercați să scăpați de ele – nu e vorba de niciun fel de Păcat Originar sau vreo neștiută deficiență prenatală, ci de cunoașterea și faptul absenței voastre fundamentale, al suspendării minții voastre, al refuzului de a gândi.

Frica și vinovăția reprezintă emoțiile cronice, ele sunt reale și voi chiar le meritați, dar ele provin nu din rațiunile superficiale pe care le inventați spre a le deghiza cauza, nu din „egoismul" vostru, din slăbiciune sau ignoranță, ci dintr-o amenințare fundamentală a existenței voastre: frica, pentru că v-ați abandonat arma de supraviețuire, de vinovăție, pentru că știți că ați făcut acest lucru cu intenție.

Sinele pe care l-ați trădat este mintea voastră; stima de sine este încrederea în puterea personală de gândire. Ego-ul pe care îl căutați, acel „tu" esențial pe care nu îl puteți exprima sau defini, nu îl constituie emoțiile sau visele voastre inarticulate, ci intelectul vostru, acel judecător al tribunalului vostru suprem pe care l-ați pus sub acuzare ca să fie târât la cheremul oricărui avocat chițibușar pe care îl descrieți drept „senzație". Apoi vă târâți printr-o noapte realizată prin sine, într-o disperată căutare a unui foc fără nume, puși în mișcare de o viziune care pălește a unor zori pe care i-ați văzut și i-ați pierdut.

Observați persistența, în mitologiile omenirii, a legendei despre paradisul pe care l-au avut odată oamenii, cetatea Atlantida sau Grădina Raiului ori vreun regat al perfecțiunii, întotdeauna în trecutul nostru.

Baza acelei legende există nu în trecutul rasei, ci în trecutul fiecărui om. Încă păstrați o senzație – nu așa de fermă precum o amintire, ci difuză asemenea unei dureri de dor disperat – că undeva în anii de început ai copilăriei voastre, înainte de a fi învățat să vă supuneți

groazei neraţiunii, să o absorbiţi şi să vă îndoiţi de valoarea minţii voastre, aţi cunoscut o radioasă stare de existenţă, aţi cunoscut independenţa unei conştiinţe raţionale stând faţă în faţă cu un univers deschis. Acesta e paradisul pe care l-aţi pierdut, pe care îl căutaţi – care vă stă la dispoziţie.

Unii dintre voi nu vor şti niciodată cine este John Galt. Dar aceia dintre voi care aţi cunoscut un singur moment de iubire pentru existenţă şi de mândrie de a fi vrednicul ei iubit, un moment în care să priviţi pământul acesta şi să vă lăsaţi privirea să fie aprobarea lui, aţi cunoscut starea de a fi om, iar eu – eu sunt omul care ştia ce anume a făcut posibil acest lucru şi care a ales sistematic să practice şi să fie ceea ce voi practicaserăţi şi fuseserăţi în acel singular moment.

Vouă vă aparţine acea alegere. Acea alegere – faptul de a vă dedica celui mai elevat potenţial al vostru – este făcută acceptând că cel mai nobil act pe care l-aţi săvârşit este actul minţii voastre în procesul de a pricepe că doi şi cu doi fac patru.

Indiferent cine sunteţi – voi care sunteţi singuri cu cuvintele mele în acest moment, neavând nimic altceva care să vă ajute să înţelegeţi decât onestitatea – alegerea de a fi o fiinţă omenească continuă să fie deschisă, dar preţul este de a începe de la zero, de a sta gol în faţa realităţii şi, inversând o greşeală istorică, de a declara: sunt, deci voi gândi.

Acceptaţi faptul irevocabil că viaţa voastră depinde de mintea voastră. Admiteţi că întreaga voastră luptă, îndoielile, simulările, evadările voastre constituie o căutare disperată de a scăpa de responsabilitatea unei conştiinţe volitionale – o căutare a cunoaşterii automate, a acţiunii instinctive, a certitudinii intuitive – şi, cu toate că voi denumeaţi acest lucru dorul de o stare a unui înger, ceea ce căutaţi voi era starea unui animal.

Acceptaţi, ca ideal moral, sarcina de a deveni un om.

Să nu spuneţi că vă e frică să aveţi încredere în mintea voastră pentru că ştiţi atât de puţine lucruri. Sunteţi mai în siguranţă predându-vă misticilor şi îndepărtând puţinul pe care îl cunoaşteţi? Trăiţi şi acţionaţi în cadrul limitelor cunoaşterii voastre şi continuaţi extinderea ei până la limita vieţii voastre. Răscumpăraţi-vă mintea de la casa de amanet a autorităţii. Acceptaţi faptul că nu sunteţi omniscienţi – că mintea voastră este supusă greşelii, dar faptul de a deveni fără minte nu vă va face infailibili – că o eroare făcută pe cont propriu e mai

sigură decât zece adevăruri acceptate pe baza credinței, pentru că prima vă conferă mijloacele de a o corecta, dar celelalte vă distrug capacitatea de a discerne adevărul de eroare. În locul visului vostru legat de un automat omniscient, acceptați faptul că orice cunoaștere pe care o dobândește omul este realizată prin efort și voință proprii, și că acesta este semnul său distinctiv în univers, aceasta este natura sa, moralitatea sa, gloria sa.

Înlăturați acea nelimitată licență pentru rău care constă în a pretinde că omul e imperfect. Pe baza cărei norme îl osândiți voi atunci când susțineți acest lucru? Acceptați faptul că în tărâmul moralității doar perfecțiunea va fi suficientă. Dar perfecțiunea nu trebuie măsurată prin poruncile mistice de a practica imposibilul, iar statura voastră morală nu trebuie măsurată prin chestiuni care nu sunt deschise alegerii voastre. Omul are o singură alegere fundamentală: a gândi sau a nu gândi, iar aceasta reprezintă aparatul său de măsurat virtutea proprie. Perfecțiunea morală este o raționalitate intactă – nu gradul inteligenței voastre, ci întrebuințarea deplină și neprecupețită a minții voastre, nu gradul de întindere a cunoașterii voastre, ci acceptarea rațiunii drept absolut.

Învățați să distingeți diferența între greșeli de cunoaștere și încălcări ale moralității. O greșeală de cunoaștere nu este un defect moral, cu condiția ca voi să doriți a o corecta; doar un mistic va judeca ființele umane după norma unei omniscienței imposibile, automate. Dar o încălcare a moralității constituie alegerea conștientă a unei acțiuni despre care știți că e rea, sau o evaziune voluntară a cunoașterii, o suspendare a vederii și a gândului. Ceea ce nu știți nu reprezintă o acuzație morală la adresa voastră; dar ceea ce refuzați să știți constituie un cont de infamie care sporește în sufletul vostru. Gândiți-vă și la greșelile de „cunoaștere"; nu iertați sau acceptați nicio încălcare a moralității. Acordați beneficiul îndoielii celor care caută să știe; dar tratați ca pe niște potențiali ucigași acele specimene de insolentă depravare care vă cer câte ceva, anunțând că nu au și nu caută motive, proclamând, ca o licență că ei „simt doar dacă" – sau cei care resping un argument irefutabil spunând: „E doar logic", ceea ce înseamnă: „E doar realitate". Singurul tărâm opus realității este tărâmul și premisa morții.

Acceptați faptul că realizarea fericirii voastre constituie singurul scop moral al vieții voastre, și că fericirea – nu durerea sau autoin-

dulgența fără minte – reprezintă dovada integrității voastre morale, având în vedere că este dovada și rezultatul loialității voastre față de realizarea valorilor voastre.

Fericirea reprezenta responsabilitatea de care vă temeați, necesita genul de disciplină rațională pe care n-ați prețuit-o suficient spre a o asuma – iar râncezeala anxioasă a zilelor voastre este monumentul evaziunii voastre din cunoașterea că nu există substitut moral pentru fericire, că nu există laș mai vrednic de dispreț decât omul care a dezertat din bătălia pentru bucuria sa, temându-se să-și afirme dreptul la existență, fiind lipsit de curajul și loialitatea față de viață a unei păsări sau a unei flori ce tinde spre soare. Înlăturați zdrențele protectoare ale acelui viciu pe care l-ați numit virtute: umilința – deprindeți a vă prețui pe voi înșivă, ceea ce înseamnă: a lupta pentru fericirea voastră – iar atunci când învățați că mândria este suma tuturor virtuților, veți învăța să trăiți ca niște oameni.

Ca treaptă fundamentală a stimei de sine, învățați să considerați drept marcă a unui canibal orice cerere de ajutor a unui om. A cere ajutor echivalează cu a pretinde că viața voastră este proprietatea lui – și oricât de dezgustătoare ar fi această pretenție, există ceva încă și mai dezgustător: acceptarea voastră. Întrebați dacă se cuvine vreodată să ajuți un om? Nu – dacă el pretinde acest lucru ca fiind dreptul lui sau ca o datorie morală pe care o ai față de el. Da – dacă aceasta este dorința voastră bazată pe propria voastră plăcere egoistă în evaluarea persoanei sale și a luptei sale. A suferi ca atare nu constituie o valoare; doar lupta omului contra suferinței este așa ceva. Dacă alegeți să ajutați un om care suferă, faceți-o doar pe baza virtuților lui, a luptei sale spre a se vindeca, a palmaresului său rațional, sau a faptului că suferă nedrept; în acest caz acțiunea voastră constituie încă un comerț, iar virtutea lui este plata pentru ajutorul vostru. Dar a ajuta un om care nu are virtuți, a-l ajuta pe baza suferinței lui ca atare, a-i accepta greșelile, nevoia, ca pe o pretenție – înseamnă a accepta ipoteca unui zero pe valorile voastre. Un om care nu posedă virtuți este o persoană care urăște existența și care acționează pe baza premisei morții; a-l ajuta înseamnă a aproba răul său și a sprijini cariera sa de distrugere. Că e un cent pe care nu îl veți pierde sau un zâmbet binevoitor pe care el nu l-a câștigat, un tribut pentru un zero constituie trădare față de viață și față de toți cei care se chinuie să o păstreze. Din astfel de cenți și de zâmbete a fost alcătuită lumea voastră.

Să nu spuneți că moralitatea mea este prea dură pentru voi spre a o practica și că vă e teamă de ea, așa după cum vă e teamă de necunoscut. Indiferent ce fel de momente de viață ați cunoscut, ele au fost trăite în conformitate cu valorile codului meu. Dar l-ați sufocat, negat, trădat. Ați sacrificat încontinuu virtuțile pentru viciile voastre, iar pe cei mai buni dintre oameni pentru cei mai răi. Priviți în jur: ceea ce ați făcut societății, făcuserăți mai întâi înăuntrul sufletului vostru; unul este imaginea celuilalt.

Această jalnică ruină, care este acum lumea voastră, reprezintă forma fizică a trădării pe care ați comis-o față de valorile voastre, prietenii voștri, viitorul vostru, țara voastră, voi înșivă.

Noi – cei pe care îi chemați voi acum, dar care nu vor mai răspunde – noi am trăit printre voi, dar nu ați reușit să ne cunoașteți, ați refuzat să gândiți și să vedeți ceea ce suntem. Nu ați reușit să recunoașteți motorul pe care l-am inventat – și el a devenit, în lumea voastră, un morman de fier vechi. Nu ați reușit să recunoașteți eroul din sufletul vostru – și nu ați reușit să mă cunoașteți atunci când am trecut pe lângă voi pe stradă. Atunci când ați plâns de disperare pentru inaccesibilul spirit care simțeați că vă părăsise lumea, i-ați dat numele meu, dar ceea ce chemați era propria voastră stimă de sine trădată. Nu veți recăpăta pe unul fără celălalt.

Când nu ați reușit să dați recunoaștere minții omenești și ați încercat să conduceți ființele umane prin forță – cei care s-au supus nu se gândeau să se predea; cei care s-au predat erau oameni care nu se supun. Astfel, în lumea voastră, omul de geniu productiv s-a deghizat în playboy și a devenit un distrugător de avere, alegând să-și anihileze averea spre a nu o preda armelor. Astfel, gânditorul, omul de rațiune, și-a asumat în lumea voastră rolul de pirat, spre a își apăra valorile prin forță împotriva forței voastre, în loc să se supună stăpânirii brutalității. Mă auziți, Francisco d'Anconia și Ragnar Danneskjold, primii mei prieteni, tovarășii mei de luptă, tovarășii mei proscriși, în al căror nume și în a căror onoare vorbesc?

Noi trei am început ceea ce închei eu acum. Noi trei am fost cei care s-au hotărât să răzbune această țară și să-i elibereze sufletul întemnițat. Această cea mai măreață dintre țări a fost construită pe moralitatea mea – pe supremația sacră a dreptului omului de a exista – dar voi v-ați temut să o admiteți și să trăiți în conformitate cu ea. Ați privit o

realizare neegalată în istorie, i-ați jefuit efectele și i-ați șters cauza. În prezența acelui monument în cinstea moralității omenești, care este o fabrică, o autostradă sau un pod – ați osândit tot timpul această țară ca fiind imorală, iar progresele sale ca fiind „lăcomie materială", ați oferit tot timpul scuze pentru măreția acestei țări idolului foametei primordiale, idolului Europei decadente a unui cerșetor lepros, mistic.

Această țară – produsul rațiunii – nu ar putea supraviețui pe baza moralității sacrificiului. Nu a fost construită de oameni care căutau autosacrificiul sau de oameni care căutau pomeni. Nu s-ar putea baza pe mistica sciziune care a divorțat sufletul omului de trupul său. Nu ar putea trăi conform doctrinei mistice care condamna acest pământ ca fiind rău și pe cei care urmau pe pământ ca fiind depravați. De la începuturile sale, această țară a reprezentat o amenințare pentru vechea regulă a misticilor. În strălucitoarea explozie de rachetă din tinerețea sa, această țară a arătat unei lumi incredule ce măreție este posibilă pentru om, ce fericire este posibilă pe pământ. Era ori una, ori alta: America sau misticii. Misticii știau acest lucru; voi nu. I-ați lăsat să vă infecteze cu adorarea nevoii – iar această țară a devenit un gigant ca trup, cu un pitic trândav pe post de suflet, în timp ce sufletul lui viu a fost izgonit în subteran spre a trudi și a vă hrăni în tăcere, nenumit, neonorat, negat, sufletul și eroul său: industriașul. Mă auzi acum, Hank Rearden, cea mai măreață dintre victimele pe care le-am răzbunat?

Nici el, nici ceilalți dintre noi nu ne vom întoarce până când nu va fi liber drumul spre a reconstrui această țară – până când epava moralității de sacrificiu nu va fi înlăturată din cale. Sistemul politic al unei țări se bazează pe codul său de moralitate. Vom reconstrui sistemul Americii pe premisele morale care constituiseră temelia ei, dar pe care le-ați tratat ca pe pe o subterană vinovată, în evadarea voastră frenetică din conflictul dintre acea premisă și moralitatea voastră mistică: premisa că omul constituie un scop în el însuși, nu mijloacele către scopul altora, că viața, libertatea, fericirea sa îi aparțin prin drept inalienabil.

Voi, care ați pierdut conceptul despre un drept, voi, care vă legănați în neputincioasă atitudine evazivă între pretenția că drepturile constituie un dar de la Dumnezeu, un dar supranatural care trebuie luat pe bază de credință, și pretenția că drepturile reprezintă un dar al societății, care poate fi încălcat după capriciul ei arbitrar – sursa

drepturilor omului nu este legea divină sau legea dată de Congres, ci legea identității. A este A – iar Omul este Om. Drepturile sunt condiții de existență cerute de natura omului pentru supraviețuirea sa adecvată. Dacă omul va trăi pe pământ, este corect ca el să își folosească mintea, este corect să acționeze pe baza judecății sale libere, este corect să lucreze pentru valorile sale și să păstreze produsul muncii sale. Dacă viața pe pământ constituie scopul său, el are dreptul de a trăi ca ființă rațională: natura îi interzice iraționalul. Orice grup, orice gașcă, orice națiune care încearcă să nege drepturile omului nu are dreptate, ceea ce înseamnă: este rău, ceea ce înseamnă: este anti-viață.

Drepturile constituie un concept moral – iar moralitatea este o problemă de alegere. Oamenii sunt liberi să aleagă supraviețuirea umană ca normă a moralei și legilor lor, dar nu sunt liberi să scape din faptul că alternativa este o societate canibală, care există pentru o vreme devorându-i pe cei mai buni și se prăbușește asemenea unui corp canceros, în timp ce cel sănătos a fost mâncat de către cel bolnav, în timp ce cel rațional a fost consumat de către cel irațional. Atare a fost soarta societăților voastre în istorie, dar voi ați eludat cunoașterea cauzei. Mă aflu aici spre a afirma: agentul răzbunării a fost legea identității, de care nu puteți scăpa. Așa după cum omul nu poate trăi prin intermediul iraționalului, la fel nu pot doi oameni, sau două mii, sau două miliarde. Așa după cum omul nu poate reuși sfidând realitatea, tot așa nu poate o națiune, sau o țară, ori un glob. A este A. Restul este o problemă de timp, oferită de generozitatea victimelor.

Așa după cum omul nu poate exista fără trupul său, la fel nu pot exista drepturi fără dreptul de a traduce drepturile cuiva în realitate – a gândi, a munci și a păstra rezultatele – ceea ce înseamnă dreptul la proprietate. Misticii moderni ai mușchilor care vă oferă alternativa necinstită a „drepturilor omului" versus „drepturile de proprietate", ca și cum unele pot exista fără celelalte, fac o ultimă și grotescă încercare de a reînvia doctrina suflet versus trup. Doar o fantomă poate exista fără proprietate materială; doar un sclav poate lucra fără vreun drept la produsul efortului său. Doctrina că „drepturile omului" sunt superioare „drepturilor de proprietate" înseamnă pur și simplu că niște ființe umane au dreptul să le transforme în proprietate pe altele; având în vedere că cei competenți nu au nimic de câștigat de pe urma celor incompetenți, înseamnă dreptul celor incompetenți de a-i deține

pe cei care sunt mai buni ca ei și de a-i folosi drept vite de povară productive. Cel care consideră acest lucru ca fiind uman și corect nu este îndreptățit la titlul de „uman".

Sursa drepturilor de proprietate o constituie legea cauzalității. Toate proprietățile și toate formele de bogăție sunt produse de mintea și truda omenească. Așa după cum nu poți avea efect fără cauză, la fel nu poți avea bogăție fără sursa ei: fără inteligență. Nu poți sili inteligența să lucreze: cei care sunt capabili să gândească nu vor munci sub constrângere; cei care vor face acest lucru nu vor produce mai mult decât prețul biciului de care e nevoie spre a-i ține înrobiți. Nu poți obține produsele unei minți decât în condițiile puse de proprietar, prin schimb și prin acceptare voită. Orice altă politică a oamenilor față de proprietatea umană este politica unor criminali, indiferent de numărul lor. Criminalii sunt sălbatici care nu se gândesc la ziua de mâine și mor de foame când nu mai găsesc prăzi – așa cum muriți voi de foame azi, voi, care ați crezut că o crimă poate fi „practică" dacă guvernul vostru a decretat că furtul este legal și rezistența la furt ilegală.

Singurul scop adecvat al unui guvern este acela de a proteja drepturile omului, ceea ce înseamnă: a-l proteja de violența fizică. Un guvern corespunzător e doar un polițist care se comportă ca un agent al autoapărării omului și, ca atare, poate recurge la forță doar împotriva celor care inițiază folosirea forței. Singurele funcțiuni specifice ale unui guvern sunt: poliția, spre a te proteja de criminali; armata, spre a te proteja de invadatorii străini; și tribunalele, spre a-ți proteja proprietatea și contractele de încălcări sau înșelăciune de către alții, spre a aplana disputele prin reguli raționale, în conformitate cu legea obiectivă. Dar un guvern care inițiază întrebuințarea forței împotriva oamenilor care nu au forțat pe nimeni, folosirea constrângerii armate împotriva unor victime dezarmate, constituie o mașină infernală menită să anihileze moralitatea: un atare guvern inversează singurul său scop moral și schimbă sensul de la rolul de protector la rolul de cel mai mortal inamic al omului, de la rolul de polițist la rolul unui criminal investit cu dreptul de a exercita violența împotriva victimelor lipsite de dreptul la autoapărare. Un atare guvern substituie moralității următoarea regulă de comportament social: îi poți face orice dorești vecinului tău, cu condiția ca gașca ta să fie mai mare decât a lui.

Doar o brută, un nebun sau un evadator pot fi de acord să existe în acești termeni sau pot fi de acord să le acorde semenilor lor un cec negru în privința vieții și minții sale, să accepte părerea că ceilalți au dreptul de a dispune după plac de persoana sa, că voința majorității este omnipotentă, că forța fizică a mușchilor și a numerelor constituie un substitut pentru dreptate, realitate și adevăr. Noi, oamenii minții, noi, care suntem negustori, nu stăpâni sau sclavi, nu ne ocupăm cu cecuri negre și nici nu le dăm. Noi nu trăim sau muncim cu vreo formă a nonobiectivului.

Atâta vreme cât oamenii, în era sălbăticiei, nu aveau niciun concept despre realitatea obiectivă și credeau că natura fizică era stăpânită de capriciul unor neștiuți demoni – nu erau posibile niciun gând, nicio știință, nicio producție. Doar când oamenii au descoperit că natura este un absolut ferm, predictibil au fost în stare să se bazeze pe cunoașterea lor, să-și aleagă parcursul, să-și planifice viitorul și, încet, să se ridice din peșteră. Acum, voi ați plasat industria modernă, cu imensa ei complexitate de precizie științifică, din nou în puterea neștiuților demoni – puterea nepredictibilă a capriciilor arbitrare ale micilor și urâților birocrați ascunși. Un fermier nu va investi efortul unei veri întregi dacă nu este capabil să-și calculeze șansele unei recolte. Dar voi vă așteptați ca giganții industriali – care planifică pe termene de zeci de ani, investesc în termene de generații și inițiază contracte pe 99 de ani – să continue a funcționa și a produce, fără a ști ce capriciu aleatoriu din țeasta cărui funcționar aleatoriu se va pogorî asupra lor în care moment spre a le distruge tot ceea ce au reușit prin efort. Oamenii de rând și cei care se ocupă cu munca fizică trăiesc și fac planuri de pe o zi pe alta. Cu cât mintea e mai elevată, cu atât planul e cu bătaie mai lungă. Un om a cărui viziune se extinde spre o cocioabă ar putea continua să construiască pe nisipurile voastre mișcătoare, să înșface un profit rapid și să o ia la goană. Un om care are viziunea unor zgârinori, nu. Și nici nu va dedica zece ani de neclintit devotament sarcinii de a inventa un nou produs, atâta timp cât știe că găștile de indivizi de crasă mediocritate jonglează cu legile împotriva lui, spre a-l lega, restricționa și sili să eșueze, dar dacă va lupta cu ei, se va trudi și va reuși, ei îi vor confisca răsplata și invenția.

Uitați-vă dincolo dimensiunea momentului, voi, cei care vă plângeți că vă e frică să concurați cu oameni cu o inteligență superioară,

că mintea lor reprezintă o amenințare la adresa modului în care își câștigă ei existența, că cei puternici nu le lasă nicio șansă celor slabi pe o piață a schimbului voluntar. Ce anume determină valoarea materială a muncii voastre? Nimic altceva decât efortul productiv al minții voastre – dacă ați trăi pe o insulă pustie. Cu cât e mai puțin eficientă gândirea creierului vostru, cu atât mai puțin vă va aduce truda voastră fizică – și v-ați putea petrece viața într-o singură rutină, culegând o precară recoltă sau vânând cu arc și săgeți, incapabili să gândiți mai mult. Dar atunci când trăiți într-o societate rațională, în care oamenii sunt liberi să facă schimburi între ei, primiți un bonus incalculabil: valoarea materială a muncii voastre este determinată nu doar de efortul vostru, ci de efortul celor mai productive minți care există în lumea din jurul vostru.

Atunci când munciți într-o fabrică modernă, sunteți plătiți nu doar pentru munca voastră, ci pentru întregul geniu productiv care a făcut posibilă acea fabrică: pentru munca industriașului care a construit-o, pentru munca investitorului care a economisit bani spre a-i risca pe ceva nemaiîncercat și nou, pentru munca inginerului care a proiectat mașinăriile ale căror manete le împingeți voi, pentru munca inventatorului care a creat produsul pe care vă petreceți timpul făcându-l, pentru munca omului de știință care a descoperit legile ce au fost încorporate în fabricarea produsului, pentru munca filosofului care i-a învățat pe oameni cum să gândească și pe care vă petreceți timpul denunțându-l.

Mașinăria, forma înghețată a inteligenței vii, constituie puterea care extinde potențialul vieții voastre sporind productivitatea timpului vostru. Dacă ați fi lucrat ca fierar pe vremea Evului Mediu al misticilor, întreaga voastră capacitate de a câștiga ar consta într-o bară de fier produsă de mâinile voastre în zile întregi de efort. Câte tone de șine de cale ferată produceți zilnic dacă lucrați pentru Hank Rearden? Ați cuteza să pretindeți că mărimea salariului vostru a fost creată doar de munca voastră fizică și că acele șine de cale ferată reprezintă produsul mușchilor voștri? Standardul de viață al acelui fierar reprezintă întreaga valoare a mușchilor voștri; restul este un cadou din partea lui Hank Rearden.

Fiecare om este liber să se înalțe cât de mult este capabil sau dorește, însă doar gradul în care gândește determină gradul în care se va înălța. Efortul fizic ca atare nu se poate extinde mai mult de durata

momentului. Omul care nu face decât muncă fizică consumă valoarea materială – echivalentul propriei sale contribuții la procesul de producție – și nu lasă nicio valoare suplimentară, nici pentru sine, nici pentru alții. Dar omul care produce o idee în orice domeniu al străduinței umane – omul care descoperă o nouă cunoaștere – este binefăcătorul permanent al umanității. Produsele materiale nu pot fi împărtășite, ele aparțin unui consumator fundamental; doar valoarea unei idei poate fi împărtășită unui număr nelimitat de oameni, făcându-i pe toți cei care o împărtășesc mai bogați fără sacrificiul sau pierderea cuiva, sporind capacitatea productivă a muncii pe care o prestează ei. Cel puternic prin intelect le transferă celor slabi valoarea propriului său timp, lăsându-i să lucreze în activități pe care le-a descoperit, în timp ce el își dedică timpul altor descoperiri. Acesta este un schimb cu avantaj reciproc; interesele minții sunt unul și același lucru, indiferent de gradul de inteligență, printre oameni care doresc să muncească și nu caută sau nu așteaptă ceea ce este câștigat pe nedrept.

Proporțional cu energia mentală pe care a cheltuit-o, omul care creează o nouă invenție nu primește decât un mic procentaj al valorii sale în termeni de plată materială, indiferent de averea pe care o face, indiferent câte milioane câștigă. Dar omul care lucrează ca portar în fabrica ce produce acea invenție primește o plată enormă raportat la efortul mental pe care îl solicită de la el slujba sa. Iar același lucru este adevărat despre toți oamenii aflați între cele două situații, de la toate nivelurile de ambiție și capacitate.

Omul din vârful piramidei intelectuale contribuie cel mai mult la toți cei de sub el, dar nu dobândește altceva decât plata materială, neprimind vreun bonus intelectual din partea celorlalți spre a adăuga la valoarea timpului său. Omul de la limita de jos care, lăsat pe cont propriu, ar muri de foame în neputincioasa sa incompetență nu contribuie cu nimic la cei de deasupra lui, dar primește bonusul tuturor creierilor lor. Atare este natura „competiției" între cei puternici și cei slabi de intelect. Atare este modelul „exploatării" pentru care i-ați osândit pe cei puternici.

Acesta era serviciul pe care vi-l dădusem și eram bucuroși și doritori să-l dăm. Ce anume am cerut în schimb? Nimic altceva decât libertate. V-am cerut să ne lăsați liberi să funcționăm – liberi să gândim și să muncim așa cum dorim – liberi să ne asumăm propriile riscuri și să

suportăm propriile pierderi – liberi să ne câștigăm propriile profituri și să ne facem propriile averi – liberi să mizăm la risc pe rațională voastră, să supunem produsele noastre judecății voastre în scopul unui comerț voluntar, să ne bazăm pe valoarea obiectivă a muncii noastre și pe capacitatea minții voastre de a înțelege acest lucru – liberi să contăm pe inteligența și cinstea voastră și să nu avem de-a face decât cu mintea voastră.

Acesta era prețul pe care l-am cerut, pe care voi ați hotărât să-l respingeți ca fiind prea mare.

Voi ați hotărât să socotiți un lucru nedrept ca noi, care v-am tras cu greu din bordeiele voastre și v-am oferit apartamente moderne, aparate de radio, filme și mașini, să deținem propriile noastre palate și iahturi – ați hotărât că aveți dreptul la salariile voastre, dar că noi n-avem dreptul la profiturile noastre, că nu voiați ca noi să avem de-a face cu mintea voastră, ci, în schimb, cu arma voastră. Răspunsul nostru la aceasta a fost: „Să vă ia naiba!" Răspunsul nostru s-a adeverit. V-a luat naiba.

Nu v-ați sinchisit să concurați din punctul de vedere al inteligenței – concurați acum din punctul de vedere al brutalității. Nu v-ați sinchisit să acceptați ca producția de succes să câștige recompense – acum sunteți într-o întrecere în care recompensele sunt câștigate de un jefuitor de succes. Ați catalogat drept egoist și crud faptul că oamenii ar trebui să ofere valoare în schimbul valorii – ați întemeiat acum o societate neegoistă în care șantajul este oferit contra șantajului. Sistemul voastru este un război civil legal, în care oamenii se strâng unul într-altul, formând găști și se luptă pentru posesiunea legii, pe care o folosesc ca pe o bâtă împotriva rivalilor, până când o altă gașcă le-o smulge din mână și îi pocnește cu ea la rândul lor, cu toții protestând sonor că se află în slujba unui bine nespecificat al unui public nenumit. Ați spus că nu vedeți nicio diferență între puterea economică și cea politică, între puterea banilor și puterea armelor – nicio diferență între recompensă și pedeapsă, nicio diferență între a cumpăra și a a jefui, nicio diferență între plăcere și frică, nicio diferență între viață și moarte. Învățați acum diferența.

Unii dintre voi ar putea invoca scuza ignoranței, a unei minți limitate și a unei perspective limitate. Dar cei mai condamnați și cei mai vinovați dintre voi sunt oamenii care aveau capacitatea de a ști,

și totuși au ales să șteargă realitatea, oamenii care erau dispuși să-și vândă inteligența într-o cinică servitute față de forță: rasa vrednică de dispreț a acelor mistici care profesează o devoțiune față de un fel de „cunoaștere pură" – puritatea care constă în pretenția lor că atare cunoaștere nu are scop practic pe acest pământ – care își rezervă logica pentru materia neînsuflețită – dar cred că subiectul de a avea a face cu oameni nu necesită și nu merită vreo raționalitate, care disprețuiesc banii și își vând sufletele în schimbul unui laborator furnizat prin jaf. Și pentru că nu există „cunoaștere non-practică" sau vreun fel de acțiune „dezinteresată", pentru că ei disprețuiesc folosirea științei lor în scopul și profitul vieții, ei își livrează știința în serviciul morții, singurului scop practic pe care aceasta îl poate avea pentru jefuitori: pentru inventarea armelor de coerciție și de distrugere. Ei, intelectele care caută să scape de valorile morale, ele sunt condamnate pe acest pământ, ele au o vină dincolo de iertare. Mă auzi, domnule doctor Stadler?

Dar nu lui vreau să îi vorbesc. Le vorbesc celor dintre voi care și-au mai păstrat o fărâmă de suveranitate în sufletul lor, nevândută și neștampilată: 'la ordinul celorlalți'. Dacă, în haosul motivelor care v-au făcut să ascultați la radio în seara asta s-a aflat o dorință onestă, rațională de a afla ce anume se întâmplă cu lumea, voi sunteți oamenii cărora am vrut să mă adresez. În conformitate cu regulile și termenii codului meu, datorăm o afirmație rațională celor pe care îi preocupă acest lucru și care fac un efort de a ști. Nu sunt preocupat de cei care fac un efort spre a nu reuși să mă înțeleagă.

Le vorbesc celor care doresc să trăiască și să recupereze onoarea sufletului lor. Acum, că știți adevărul despre lumea voastră, încetați a-i mai sprijini pe cei care vă distrug. Răul lumii nu este făcut posibil de nimic altceva decât de aprobarea pe care i-o dați. Retrageți această aprobare. Nu încercați să supraviețuiți în condițiile impuse de inamicii voștri sau să învingeți la un joc în care ei sunt cei care fac regulile. Nu căutați favoarea celor care v-au înrobit, nu cerșiți de pomană de la cei care v-au jefuit, indiferent dacă e vorba de subvenții, împrumuturi sau slujbe, nu vă alăturați echipei lor pentru a compensa ceea ce au luat ajutându-i să vă jefuiască vecinii.

Nu poți spera să îți menții viața acceptând mită pentru a trece cu vederea distrugerea ta. Nu luptați pentru profit, succes sau securitate cu prețul unui zălog asupra dreptului tău de a exista. Un atare zălog

nu poate fi plătit complet; cu cât le plătești mai mult, cu atât mai mult vor pretinde; cu cât sunt mai mari valorile pe care le cauți sau le dobândești, cu atât mai neputincios și vulnerabil devii. Ei posedă un sistem de șantaj menit să vă însângereze, nu prin interemediul păcatelor voastre, ci prin intermediul iubirii voastre față de existență.

Nu încercați să vă înălțați pe baza termenilor impuși de jefuitori și nici să urcați o scară în timp ce ei țin frânghiile. Nu lăsați ca mâinile lor să atingă singura forță care îi ține la putere: ambiția voastră de a trăi. Intrați în grevă – în felul în care am făcut eu. Folosiți-vă în particular mintea și deprinderile, extindeți-vă cunoașterea, dezvoltați-vă capacitatea, dar nu împărtășiți cu ceilalți realizările voastre. Nu încercați să faceți avere cu un jefuitor în cârca voastră. Stați pe treapta cea mai de jos a scării lor, nu câștigați mai mult decât limita de supraviețuire, nu faceți bani în plus spre a sprijini starea socială a jefuitorilor. Având în vedere că sunteți prizonieri, purtați-vă ca prizonierii, nu-i ajutați să pretindă că sunteți liberi. Fiți dușmanul tăcut, incoruptibil, de care se tem. Atunci când vă forțează – supuneți-vă – dar nu vă oferiți. Să nu vă oferiți nici măcar cu un pas în direcția lor, sau cu o dorință, sau cu o rugăminte ori cu un scop.

Nu ajutați un spărgător de case să pretindă că se comportă ca prietenul și binefăcătorul vostru. Nu vă ajutați temnicerii să pretindă că închisoarea lor constituie starea voastră naturală de existență. Nu îi ajutați să falsifice realitatea. Acea falsificare reprezintă singurul baraj care le ține groaza secretă, groaza de a ști că nu sunt adecvați pentru existență; dați-l la o parte și lăsați-i să se înece; aprobarea voastră este singurul lor colac de salvare.

Dacă găsiți o șansă de a dispărea în vreun loc sălbatic, unde să nu vă poată găsi, faceți acest lucru, dar să nu duceți o existență de bandiți ori să creați o bandă care să concureze cu escrocheriile lor; construiți-vă o viață productivă proprie împreună cu cei care vă acceptă codul moral și care sunt dispuși să se lupte pentru o existență umană. Nu aveți nicio șansă să învingeți pe baza Moralității Morții sau prin codul de credință și forță; înălțați o normă la care cei cinstiți se vor îndrepta: norma Vieții și a Rațiunii.

Purtați-vă ca niște ființe raționale și fixați-vă scopul de a deveni un punct de întâlnire pentru toți cei care sunt lihniți după o voce a integrității – acționați pe baza valorilor voastre raționale, indiferent

dacă sunteți singuri în mijlocul dușmanilor voștri sau împreună cu câțiva dintre aleșii voștri prieteni, ori ca întemeietori ai unei modeste comunități la frontiera renașterii omenirii.

Atunci când statul jefuitorilor se prăbușește, lipsit de cei mai buni dintre sclavii lui, atunci când cade la un nivel de haos neputincios, asemenea națiunilor dominate de misticism ale Orientului și se dizolvă în bande de jaf care se luptă spre a se jefui unele pe altele – atunci când avocații moralității sacrificiului pier împreună cu idealul lor final – atunci, în acea zi, ne vom întoarce.

Vom deschide celor care merită să intre porțile orașului nostru, un oraș de hornuri de fum, conducte, livezi, piețe și case nepângărite.

Ne vom comporta ca punct de întâlnire pentru avanposturile ascunse pe care le veți construi. Cu semnul dolarului în calitate de simbol al nostru – semnul liberului schimb și al minților libere – vom începe să revendicăm încă o dată această țară de la neputincioșii sălbatici care nu i-au descoperit niciodată natura, înțelesul, splendoarea. Cei care aleg să ni se alăture ni se vor alătura; cei care nu aleg nu vor avea puterea de a ne opri; hoardele de sălbatici nu au fost niciodată un obstacol pentru oamenii care au purtat stindardul minții.

Atunci această țară va deveni din nou un refugiu pentru o specie pe cale de dispariție: ființa rațională. Sistemul politic pe care îl vom construi este conținut într-o singură premisă morală: niciun om nu poate obține vreo valoare de la alții prin recurgerea la forța fizică. Fiecare om va sta în picioare sau va cădea, va trăi sau va muri prin propria judecată rațională. Dacă el nu reușește să folosească acest lucru și cade, el va constitui singura sa victimă. Dacă îi e teamă că judecata lui este inadecvată, nu i se va da un pistol spre a o îmbunătăți. Dacă preferă să-și corecteze greșelile în timp, el va avea exemplul neobstrucționat al celor mai buni decât el, spre a-i servi drept ghid în a învăța să gândească; dar se va pune capăt infamiei de a plăti cu viața cuiva pentru greșelile altuia.

În acea lume, veți fi în stare să vă treziți de dimineață cu starea de spirit pe care ați cunoscut-o în copilărie: acea stare de spirit plină de nerăbdare, aventură și siguranță care provine din faptul de a avea a face cu un univers rațional. Niciunui copil nu îi este frică de natură; frica voastră de oameni este cea care va dispărea, frica ce v-a oprit din creștere sufletul, frica pe care ați dobândit-o în întâlnirile timpurii

cu incomprehensibilul, neprevizibilul, contradictoriul, arbitrariul, ascunsul, simulatul, iraționalul din om. Veți trăi într-o lume de ființe responsabile, care trăiesc într-o lume de ființe responsabile, care vor fi la fel de coerente și solide ca și adevărul; garanția caracterului lor va fi un sistem de existență în care realitatea obiectivă constituie norma și judecătorul. Virtuților voastre li se va oferi protecție, nu și viciilor și slăbiciunilor voastre. Fiecare șansă va fi deschisă pentru binele vostru, nu va fi oferită niciuna pentru răul vostru. Ceea ce veți primi de la oameni nu va fi pomană, milă, compasiune sau iertarea păcatelor, ci o singură valoare: dreptatea. Iar când veți privi la oameni sau la voi înșivă, veți simți nu dezgust, suspiciune și vinovăție, ci o singură constantă: respect.

Acesta este viitorul pe care sunteți capabili să-l câștigați. Necesită o luptă; la fel ca oricare valoare umană. Întreaga viață constituie o luptă cu un scop, iar singura voastră alegere este alegerea unui țel. Vreți să continuați bătălia prezentului vostru sau vreți să luptați pentru lumea mea? Vreți să continuați o luptă care constă în a te agăța de proeminențe precare într-o coborâre către abis, o luptă în care greutățile pe care le suportați sunt ireversibile și victoriile pe care le repurtați vă duc mai aproape de distrugere? Sau vreți să începeți o luptă care constă în a te ridica de pe o proeminență pe alta, într-un urcuș ferm către vârf, o luptă în care greutățile constituie investiții în viitorul vostru, iar victoriile vă aduc în mod ireversibil mai aproape de lumea idealului vostru moral și, dacă ați muri fără a ajunge la lumina deplină a soarelui, veți muri pe un nivel atins de razele sale? Aceasta este alegerea care vă stă în față. Fie ca mintea și iubirea voastră pentru existență să decidă.

Ultimele mele cuvinte vor fi adresate acelor eroi care ar mai putea încă fi ascunși prin lume, cei care sunt ținuți prizonieri, nu prin evadările lor, ci prin virtuțile și curajul lor disperat. Frații mei întru spirit, verificați-vă virtuțile și natura inamicilor pe care îi slujiți. Cei care vă distrug vă țin prin intermediul rezistenței, generozității, inocenței, iubirii voastre – rezistența care le cară poverile – generozitatea care răspunde la strigătele voastre de disperare – inocența care este incapabilă să conceapă răul lor și le conferă beneficiul îndoielii, refuzând să-i condamne fără a înțelege și incapabilă să înțeleagă motive precum cele ale lor – iubirea, iubirea voastră de viață, care vă face să credeți că ei sunt oameni și că și ei o iubesc, de asemenea. Dar lumea de azi este

lumea pe care au dorit-o; viața constituie obiectul urii lor. Lăsați-i în seama morții pe care o adoră. În numele magnificului vostru devotament față de acest pământ, lăsați-i, nu sleiți măreția sufletului vostru spre realizarea triumfului răului sufletului lor. Mă auzi..., iubirea mea?

În numele a ceea ce este mai bun în voi, nu sacrificați această lume celor care sunt ceea ce este mai rău în ea. În numele valorilor care vă țin în viață, nu lăsați viziunea voastră despre om să fie deformată de ceea ce e urât, laș, absurd în cei care nu au reușit niciodată să merite acest nume. Nu vă pierdeți cunoașterea că starea adecvată a omului este o postură cu spatele drept, o minte intransingentă și un pas care călătorește pe drumuri fără număr. Nu lăsați să vi se stingă focul, cu fiecare scânteie de neînlocuit, în mlaștinile neputincioase a ceea ce este aproximat, nu-tocmai, nu-încă, nicidecum.

Nu lăsați să piară eroul din sufletul vostru din cauza frustrării singuratice pentru viața pe care ați fi meritat-o, dar pe care nu ați fost în stare s-o dobândiți. Verificați-vă drumul și natura bătăliei. Lumea pe care ați dorit-o poate fi câștigată, ea există, e reală, e posibilă, e a voastră.

Dar, pentru a o câștiga, este nevoie de totalul vostru devotament și totala rupere de lumea trecutului vostru, de doctrina că omul este un animal de sacrificiu care există pentru plăcerea celorlalți. Luptați-vă pentru valoarea voastră personală. Luptați-vă pentru virtutea mândriei voastre. Luptați-vă pentru esența a ceea ce reprezintă omul: pentru mintea sa rațională suverană. Luptați-vă pentru radioasa certitudine și pentru absoluta rectitudine de a ști că Moralitatea Vieții vă aparține, la fel ca și bătălia pentru orice realizare, orice valoare, orice grandoare, orice bunătate, orice bucurie care a existat vreodată pe acest pământ.

Veți învinge atunci când sunteți gata să pronunțați jurământul pe care l-am depus la începutul bătăliei mele – iar pentru cei care doresc să știe ziua în care mă voi întoarce, îl voi repeta acum în auzul lumii: „Jur – pe viața mea și pe iubirea pentru ea – că nu voi trăi niciodată de dragul altui om și nici nu voi cere altui om să trăiască pentru mine".

Capitolul VIII

Egoistul

— N-a fost ceva real, nu-i așa? rosti domnul Thompson.

Stăteau în fața aparatului de radio, când îi părăsi ultimul sunet al vocii lui Galt. Cât dură liniștea, nimeni nu se clinti; stătuseră, privind către aparat, ca și cum ar fi așteptat. Dar radioul era acum doar o cutie de lemn cu niște butoane și un rotocol de pânză întinsă pe un difuzor mut.

— Se pare că l-am auzit, spuse Tinky Holloway.

— N-aveam încotro, spuse Chick Morrison.

Domnul Thompson stătea pe o ladă. Pata palidă, lunguiață de la nivelul cotului său era fața lui Wesley Mouch, care ședea pe jos. Mult îndărătul lor, asemenea unei insule în vastul semiîntuneric al studioului, sufrageria pregătită pentru transmisia lor stătea părăsită și pe deplin luminată, un semicerc de fotolii goale sub un păienjeniș de microfoane moarte în bătaia reflectoarelor pe care nimeni nu avusese inițiativa de a le stinge.

Ochii domnului Thompson se plimbau peste chipurile din jurul lui, ca și cum ar fi căutat niște vibrații speciale cunoscute doar lui. Toți ceilalți încercau să facă acest lucru pe furiș, fiecare încercând să-i privească pe ceilalți fără ca ei să-l surprindă făcând acest lucru.

— Vreau să ies de-aici! zbieră o tânără asistentă, brusc și neadresându-se cuiva în particular.

— Stai acolo! rosti sec domnul Thompson.

Sunetul propriului său ordin și sughițul-geamăt al figurii imobilizate undeva în întuneric părură a-l ajuta să-și recapete o versiune familiară a realității. Capul său se ridică cu doi centimetri mai sus de pe umeri.

— Cine-a permis să se-ntâm..., începu el pe un ton ridicat, dar se opri; vibrațiile pe care le captă erau panica periculoasă a celui încolțit.

— Ce părere aveți? întrebă el, în schimb.

Niciun răspuns.

— Ei bine?

Așteptă.

— Cineva să spună ceva!

— Nu trebuie să credem chestia asta, nu-i așa? strigă James Taggart, împingându-și fața către domnul Thompson, într-o manieră care constituia aproape o amenințare.

— Nu-i așa?

Chipul lui Taggart era desfigurat; trăsăturile lui păreau fără formă; o mustață de mici broboane strălucea între nas și gură.

— Taci, rosti domnul Thompson nesigur, trăgându-se puțin de lângă el.

— Nu trebuie să credem chestia asta! Glasul lui Taggart avea sunetul plat, insistent, al unui efort de a menține o transă. Nimeni n-a mai spus chestia asta până acum! E doar un singur om! Nu trebuie să credem chestia asta!

— Ușurel, zise domnul Thompson.

— De ce-i el atât de sigur că are dreptate? Cine e el ca să se pună împotriva unei lumi întregi, împotriva a tot ceea ce s-a spus de secole întregi încoace? Cine e el ca să știe? Nimeni nu poate fi sigur! Nimeni nu poate ști ce anume e corect! Nu există așa ceva!

— Gura! urlă domnul Thompson. Tu-ncerci să...

Detunătura care îl opri era un marș militar care se auzi brusc din aparatul de radio – marșul militar întrerupt cu trei ore în urmă, debitat de scrâșnetele familiare ale unei înregistrări de studio. Le trebuiră câteva secunde pline de uluire spre a înțelege, în timp ce acordurile vesele, bubuitoare băteau pasul de defilare sfidând tăcerea, părând irelevante la modul grotesc, asemenea voioșiei unui oligofren. Directorul de programe al radioului se supunea orbește absolutului că nicio secundă de emisie nu trebuia lăsată goală.

— Spuneți-le să termine! strigă Wesley Mouch, sărind în picioare. Va face publicul să creadă că noi am autorizat discursul ăla!

— Prostul naibii! strigă domnul Thompson. Ai vrea mai degrabă ca publicul să creadă că nu l-am autorizat?

Mouch se opri imediat, iar ochii lui priviră către domnul Thompson plini de aprecierea cu care se uită un amator la un maestru.

— Emisiuni ca de obicei! ordonă domnul Thompson. Spuneți-le să continue cu emisiunile programate la ora asta! Fără anunțuri speciale, fără explicații! Spuneți-le să continue ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat!

Vreo șase condiționatori morali de-ai lui Chick Morrison se năpustiră către telefoane.

— Închideți-le gura comentatorilor! Nu-i lăsați să comenteze! Trimiteți vorbă fiecărui post de radio din țară! Lăsați publicul să-și pună întrebări! Să nu le treacă prin cap că suntem îngrijorați! Să nu creadă că e ceva important!

— Nu! țipă Eugene Lawson. Nu, nu, nu! Nu putem să le dăm oamenilor impresia că susținem discursul ăla! E oribil, oribil, oribil!

Lawson nu era în lacrimi, dar vocea sa avea acel sunet nedemn al unui adult care suspină, plin de neputincioasă furie.

— Cine-a vorbit despre susținere? replică sec domnul Thompson.

— E ceva oribil! E ceva imoral! E ceva egoist, lipsit de inimă, nemilos! E cel mai răutăcios discurs ținut vreodată! O să... o să-i facă pe oameni să ceară să fie fericiți!

— E doar un discurs, zise domnul Thompson, nu foarte ferm.

— Mie mi se pare, rosti Chick Morrison, încercând să aibă un glas îndatoritor, că oamenilor cu o natură spirituală mai nobilă, înțelegeți ce vreau să spun, oamenilor cu... cu... ei bine, cu intuiție mistică – făcu o pauză, ca și cum ar fi așteptat să fie pălmuit, dar nimeni nu se clinti, așa încât repetă ferm – da, cu intuiție mistică, n-o să le placă acel discurs. În definitiv, logica nu e totul.

— Muncitorilor n-o să le placă, zise Tinky Holloway, puțin mai îndatoritor. Nu părea prietenul clasei muncitoare.

— Femeilor țării n-o să le placă, declară Ma Chambers. Este, cred eu, un lucru demonstrat că femeilor nu le plac chestiile legate de minte. Femeile au sentimente mai fine. Puteți conta pe femei.

— Puteți conta pe oamenii de știință, spuse doctorul Simon Pritchett.

Erau, cu toții, brusc nerăbdători să vorbească, ca și cum găsiseră un subiect pe care îl puteau aborda cu siguranță.

— Oamenii de știință au altceva mai bun de făcut decât să creadă în rațiune. El nu e prietenul oamenilor de știință.

— Nu e prietenul nimănui, rosti Wesley Mouch, recâștigând o umbră de încredere când își dădu brusc seama, poate doar al marilor industriași.

— Nu! strigă domnul Mowen îngrozit. Nu! Nu ne acuzați pe noi! Nu spuneți așa ceva! Nu voi accepta să spuneți așa ceva!

— Ce anume?

— Că... că... că cineva e prietenul oamenilor de afaceri!

— Hai să nu facem agitație în legătură cu discursul acela! spuse doctorul Floyd Ferris.

— A fost prea intelectual. Mult prea intelectual pentru omul de rând. N-o să aibă niciun efect. Oamenii sunt prea proști ca să-l înțeleagă.

— Mda, spuse Mouch optimist, așa-i.

— În primul rând, zise doctorul Ferris, încurajat, oamenii nu pot gândi. În al doilea rând, ei nu vor să gândească.

— În al treilea rând, rosti Fred Kinnan, ei nu vor să moară de foame. Și ce anume propuneți să facem în privința asta?

Era ca și cum pronunțase întrebarea pe care toate declarațiile de mai devreme încercaseră s-o prevină. Nu-i răspunse nimeni, dar capetele se înfundară ușor între umeri, iar fețele se apropiară ușor unele de altele, asemenea unu mic ciorchine sub greutatea spațiului gol al studioului. Marșul militar bubuia în mijlocul tăcerii cu veselia inflexibilă a unei hârci care rânjește.

— Opriți-l! urlă Thompson, arătând cu mâna către radio. Opriți naibii chestia aia!

Cineva îi dădu ascultare. Dar tăcerea bruscă era și mai rea.

— Ei bine? rosti domnul Thompson într-un târziu, ridicându-și ochii în sus către Fred Kinnan fără nicio tragere de inimă. Ce crezi c-ar trebui să facem?

— Cine, eu? chicoti Kinnan. Eu nu mă ocup de treaba asta.

Domnul Thompson își pocni genunchiul cu palma.

— Spune ceva – ordonă el, dar văzând că Kinnan făcuse stânga-mprejur, adăugă: Cineva să spună ceva!

Nu existară voluntari.

— Ce ne facem? urlă el, știind că omul care ar răspunde la întrebare ar fi, după aceea, cel care va avea puterea.

— Ce ne vom face? Nu poate nimeni să-mi spună ce-i de făcut?

— Pot eu!

Era o voce de femeie, dar avea calitatea vocii pe care o auziseră la radio. Întoarseră capul către Dagny înainte ca ea să aibă timp să mainteze din întuneric către grup. În timp ce se apropia, chipul ei îi înfricoșă – pentru că era lipsit de frică.

— Pot eu, spuse ea, adresându-se domnului Thompson. Trebuie să renunțați.

— Să renunț?

— Sunteți terminați. Nu vedeți că sunteți terminați? Ce anume vă mai trebuie, după ceea ce ați auzit? Renunțați și dați-vă la o parte. Lăsați-i pe oameni să existe liberi.

El o privea, fără a obiecta sau a se clinti.

Ea continuă:

— Sunteți încă vii, folosiți un limbaj omenesc, căutați răspunsuri, contați pe rațiune – continuați să contați pe rațiune, lua-v-ar naiba! Sunteți capabili să înțelegeți. Nu-i cu putință să nu fi înțeles. Nu mai există pentru voi acum nimic de sperat, de dorit, de câștigat sau de înșfăcat. În față nu mai e nimic altceva decât distrugere, a lumii și a voastră personal. Renunțați și plecați.

Ascultau atenți, dar ca și cum n-ar fi auzit cuvintele ei, ca și cum s-ar fi agățat orbește de o calitate pe care doar ea, dintre ei, o poseda: calitatea de a fi vie. Sub mânioasa violență a vocii ei, exista sunetul unui râs exultant, fața ei era înălțată, ochii ei păreau a saluta un spectacol aflat la o distanță incalculabilă, așa încât peticul strălucitor de pe fruntea ei nu părea reflexia unui reflector de studio, ci a unui răsărit de soare.

— Vreți să trăiți, nu-i așa? Dați-vă la o parte, dacă vreți o șansă. Lăsați-i pe cei care pot să preia conducerea. El știe ce-i de făcut. Voi nu. El este în stare să creeze mijloacele de supraviețuire omenească. Voi nu.

— N-o ascultați!

Era un strigăt de ură atât de sălbatic încât lumea se îndepărtă de doctorul Robert Stadler, ca și cum ar fi dat glas a ceea ce era nemărturisit în ei. Chipul lui arăta așa cum se temeau că arată chipurile lor în intimitatea întunericului.

— N-o ascultați! strigă el, evitând privirea ei, în vreme ce ochii ei se opriră asupra lui pentru un scurt moment, care începu ca șoc de uimire și se termină ca un necrolog. Ori viața voastră, ori a lui!

— Taci, profesore, zise domnul Thompson, dându-l la o parte cu un gest al mâinii. Ochii domnului Thompson o urmăreau pe Dagny, ca și cum în interiorul craniului său un gând se lupta să prindă formă.

— Știți adevărul, cu toții, rosti ea, la fel și eu, la fel orice om care l-a auzit pe John Galt! Ce mai așteptați? O dovadă? V-a dat-o. Adevăruri? Sunt de jur-împrejurul vostru. Câte cadavre vreți să se adune înainte de a renunța – la armele voastre, la puterea voastră, la controlul vostru și la mizerabilul vostru crez altruist? Renunțați, dacă vreți să trăiți. Renunțați, dacă v-a mai rămas ceva în minte care să fie încă în stare să vrea ca ființele umane să rămână în viață pe acest pământ!

— Dar asta-i trădare! strigă Eugene Lawson. Vorbește de trădare, pur și simplu!

— Stai, stai, spuse domnul Thompson. Nu trebuie să ajungem la extreme.

— Cum adică? întrebă Tinky Holoway.

— Dar... dar e cu siguranță ceva scandalos? întrebă Chick Morrison.

— Nu sunteți de acord cu ea, nu-i așa? întrebă Wesley Mouch.

— Cine-a pomenit despre acord? rosti domnul Thompson, pe un ton surprinzător de placid. Nu fiți nechibzuiți. Nu fiți nechibzuiți, niciunul din voi. Nu-i nimic rău în a asculta o controversă, nu-i așa?

— Genul ăsta de controversă? întrebă Wesley Mouch, arătând cu degetul de mai multe ori în direcția lui Dagny.

— Orice gen, replică domnul Thompson placid. Nu trebuie să fim intoleranți.

— Dar e trădare, ruină, lipsă de loialitate, egoism și propagandă pentru afaceri pe picior mare!

— Oh, nu știu, zise domnul Thompson. Trebuie să avem o minte deschisă. Trebuie să avem considerație pentru punctul de vedere al fiecăruia. E posibil ca ea să aibă ceva acolo. El știe ce-i de făcut. Trebuie să fim flexibili.

— Vreți să spuneți că intenționați să vă retrageți? icni Mouch.

— Hai să nu tragem concluzii pripite, rosti scurt domnul Thompson mânios. Dacă e un lucru pe care nu-l suport, e lumea care trage concluzii pripite. Iar alt lucru îl constituie intelectualii în turnul lor de fildeș care se cramponează de o teorie favorită și nu au niciun sentiment al realității practice. Într-o perioadă ca asta, trebuie să fim, mai presus de orice, flexibili.

Văzu priviri uluite pe toate fețele din jurul său, pe a lui Dagny și pe a celorlalți, deși nu din același motiv. Zâmbi, se ridică în picioare și se întoarse către Dagny.

— Vă mulțumesc, domnișoară Taggart. Vă mulțumesc că ați spus ceea ce gândiți. Asta vreau eu să știți – că puteți avea încredere în mine și că-mi puteți vorbi cu toată sinceritatea. Nu suntem dușmanii dumneavoastră, domnișoară Taggart. Nu-i luați în seamă pe băieți – sunt supărați, dar o să revină cu picioarele pe pământ. Nu suntem dușmanii dumneavoastră, nici ai țării. Desigur, am făcut greșeli, suntem doar oameni, dar încercăm să facem tot ce e mai bine pentru popor – adică, vreau să spun, pentru toată lumea – în aceste perioade dificile. Nu putem face judecăți-fulger și nu putem lua hotărâri foarte importante sub impulsul momentului, nu-i așa? Trebuie să analizăm, să medităm asupra subiectului, să-l cântărim cu grijă. Vreau să țineți minte că nu suntem dușmanii nimănui – vă dați seama de lucrul acesta, nu-i așa?

— Am spus tot ceea ce aveam de spus, replică ea, întorcându-se cu spatele la el, fără a avea vreo idee despre înțelesul vorbelor lui și neavând puterea de a încerca să-l afle.

Ea se întoarse către Eddie Willers, care îi urmărise pe oamenii din jurul lor cu o privire atât de plină de indignare încât părea paralizat – ca și cum creierul său i-ar fi strigat: „E de rău!" și nu era în stare să se mobilizeze spre vreun alt gând. Ea dădu din cap, arătând către ușă; el o urmă ascultător.

Doctorul Robert Stadler așteptă până când ușa se închise după ei, apoi se roti către domnul Thompson.

— Prostul naibii! Ai idee cu ce te joci? Nu-nțelegi că e pe viață și pe moarte? Că ești ori tu, ori el?

Tremurul fin care cuprinse buzele domnului Thompson era un zâmbet de dispreț.

— E un mod ciudat de comportament pentru un profesor. Nu credeam că și profesorii pot fi făcuți praf.

— Nu-nțelegi? Nu-ți dai seama că e care pe care?

— Și ce anume ai vrea să fac?

— Trebuie să-l omori.

Faptul că doctorul Stadler nu strigase aceste vorbe, ci le rostise cu o voce plată, rece, brusc și perfect conștientă, aduse un glacial moment de tăcere drept răspuns din partea întregii încăperi.

— Trebuie să-l găsești, zise doctorul Stadler, ridicând din nou glasul. Nu trebuie să lași nicio piatră neîntoarsă până când nu-l găsești și-l

nimicești! Dacă trăiește, o să ne distrugă pe toți! Dacă el trăiește, noi nu putem trăi!

— Cum anume o să-l găsesc? întrebă domnul Thompson, vorbind încet și cu grijă.

— Pot... pot să-ți spun. Pot să-ți dau un indiciu. Urmăriți-o pe femeia asta, Taggart. Pune-ți oamenii să observe fiecare mișcare de-a ei. Ea o să vă conducă la el, mai devreme sau mai târziu.

— De unde știi?

— Nu-i evident? Nu-i oare o reală șansă faptul că ea nu a dezertat cu mult timp în urmă? Nu vă trece prin cap că ea e din categoria lui?

Nu precizâ care categorie.

— Mda, rosti domnul Thompson gânditor, mda, asta-i adevărat. Își dădu capul pe spate cu un zâmbet de satisfacție. Profesorul are o idee. Puneți-o sub urmărire pe domnișoara Taggart, ordonă el, pocnind din degete către Mouch. Să fie urmărită zi și noapte. Trebuie să-l găsim.

— Da, să trăiți, zise Mouch fără expresie.

— Iar când o să-l găsiți, întrebă doctorul Stadler încordat, o să-l ucideți?

— Să-l ucidem, prostul naibii? Avem nevoie de el! strigă domnul Thompson.

Mouch aștepta, dar nimeni nu îndrăzni să pună întrebarea care era pe buzele tuturor, așa încât el făcu efortul de a rosti țeapăn:

— Nu vă înțeleg, domnule Thompson.

— Oh, voi, intelectualii teoretici! spuse domnul Thompson cu exasperare. La ce vă sfredeliți mintea cu toții? E simplu. Oricine-ar fi, e un om de acțiune. Pe lângă asta, are un grup de presiune: i-a încolțit pe toți oamenii cu cap. Știe ce e de făcut. O să-l găsim și o să ne spună. O să ne spună ce-i de făcut. O să pună treaba pe roate. O să ne scoată din groapă.

— Pe noi, domnule Thompson?

— Bineînțeles. Lăsați-vă deoparte teoriile. O să cădem la înțelegere cu el.

— Cu el?

— Bineînțeles. Oh, o să trebuiască să facem compromisuri, va trebui să facem câteva concesii pentru afacerile pe picior mare, iar băieților prosperi n-o să le placă, dar ce naiba! – știți cumva altă cale de ieșire?

— Dar ideile lui...

— Cui îi pasă de idei?

— Domnule Thompson, spuse Mouch, înecându-se, mi-e... mi-e teamă că nu-i o persoană care să cadă la învoială.

— Nu există așa ceva, zise domnul Thompson.

***

Un vânt rece zăngănea firmele sparte de deasupra magazinelor abandonate, pe strada pe care se afla postul de radio. Orașul părea anormal de liniștit. Huruitul distant al traficului se auzea mai slab ca de obicei și făcea ca vântul să se audă mai tare. Trotuarele goale se pierdeau în întuneric; câteva siluete singuratice stăteau șoptind în mici grupuri sub rarele lumini.

Eddie Willers nu vorbi până când nu se aflară la mai multe străzi distanță de postul de radio. Se opri brusc, atunci când ajunseră într-o piață pustie unde difuzoarele, pe care nimeni nu se gândise să le oprească, transmiteau acum o comedie de familie – vocile ascuțite ale unui soț și unei soții care se ciorovăiau în legătură cu iubitele lui Junior – unei bucăți goale de pavaj delimitate de fațadele caselor. Dincolo de piață, câteva puncte de lumină, împrăștiate vertical deasupra limitei de douăzeci și cinci de etaje a orașului, sugerau o formă distantă, înaltă, care era Clădirea Taggart.

Eddie se opri și arătă spre clădire, cu degetul tremurând.

— Dagny, strigă el, apoi își coborî involuntar vocea. Dagny, șopti el, îl știu. Lucrează...acolo... acolo.

Continua să arate spre clădire cu incredulă neputință.

— Lucrează pentru Taggart Transcontinental...

— Știu, răspunse ea; glasul ei avea o monotonie lipsită de viață.

— Ca lucrător la șine... ca cel mai de jos dintre lucrătorii la șine...

— Știu.

— Am vorbit cu el... Vorbesc cu el de ani de zile... la bufetul expres al Terminalului... Punea întrebări... tot felul de întrebări legate de compania de calea ferată, iar eu – Doamne, Dagny! oare eu o apăram sau ajutam la distrugerea ei?

— Și una, și alta. Niciuna, nici alta. Nu mai contează acum.

— Aș fi jurat pe viața mea că iubește compania.

— O iubește.

— Dar a distrus-o.

— Da.

Ea își strânse gulerul hainei și continuă să meargă, înfruntând o pală de vânt.

— Vorbeam cu el, rosti Eddie, după un timp. Fața lui... Dagny, nu arăta ca a celorlalți, arăta... că înțelegea atât de multe lucruri... eram bucuros, atunci când îl vedeam, la bufet... vorbeam... nu cred că știam că el punea întrebări... dar erau... atât de multe întrebări despre companie și... și despre tine.

— Te-a întrebat vreodată cum arăt atunci când dorm?

— Da... Da, m-a întrebat... te-am găsit odată adormită în birou, iar atunci când am pomenit de lucrul ăsta, el se opri, ca și cum o conexiune bruscă se produse în mintea lui.

Ea se întoarse către el, în raza unui lămpi stradale, ridicându-și și ținându-și fața în plină lumină, pentru un moment tăcut, deliberat, ca și cum ar fi răspuns afirmativ gândului lui.

El închise ochii.

— Oh, Dumnezeule, Dagny! șopti el.

Continuară să meargă în tăcere.

— Acum a plecat, nu-i așa? întrebă el. De la Taggart Terminal, vreau să zic.

— Eddie, rosti ea, cu o voce brusc severă, dacă îi prețuiești viața, să nu mai întrebi niciodată lucrul ăsta. Nu vrei ca ei să-l găsească, nu? Nu le da niciun indiciu. Nu sufla nimănui vreo vorbă că-l cunoști. Nu-ncerca să afli dacă mai lucrează la Terminal.

— Vrei să spui că e încă acolo?

— Nu știu. Știu doar c-ar putea fi.

— Acum?

— Da.

— Încă?

— Da. Ține secret lucrul ăsta, dacă nu vrei să-l distrugi.

— Cred c-a plecat. N-o să se mai întoarcă. Nu l-am mai văzut de când... de când...

— De când? întrebă ea tăios.

— De la sfârșitul lunii mai. Din noaptea în care ai plecat în Utah, ți-aduci aminte?

Făcu o pauză, în timp ce amintirea întâlnirii din noaptea aceea și deplina înțelegere a însemnătății ei i se revelară simultan. Spuse cu un efort:

— L-am văzut în noaptea aceea. De atunci nu... L-am așteptat, la bufet... N-a mai revenit.

— Nu cred c-o să te mai lase să-l vezi acum, o să se ferească din calea ta. Dar nu-l căuta. Nu face cercetări.

— E ciudat. Nu-mi aduc aminte ce nume folosea. Era Johnny nu mai știu cum sau...

— Era John Galt, zise ea, cu un chicotit slab, melancolic. Nu căuta în statul de plată de la Terminal. Numele e încă acolo.

— Chiar așa? Toți anii ăștia?

— Timp de doisprezece ani.

— Și încă mai e și-acum acolo?

— Da.

După un moment, el spuse:

— Nu dovedește nimic, știu. Biroul de personal nu a șters niciun nume de pe statul de plată de la Directiva 10-289. Dacă pleacă un om, ei dau numele și slujba unui prieten de-al lor înfometat, în loc să raporteze la Consiliul Unificării.

— Nu-i întreba pe cei de la biroul de personal sau pe alții. Nu atrage atenție asupra numelui său. Dacă tu sau eu facem investigații în legătură cu el, cineva ar putea începe să-și pună întrebări. Nu-l căuta. Nu face nicio mișcare în direcția lui. Iar dacă îl zărești din întâmplare, comportă-te ca și cum nu l-ai cunoaște.

El încuviință, dând din cap. După un timp, el zise, cu glas încordat și scăzut:

— Nu l-aș preda lor, nici măcar ca să salvez compania.

— Eddie...

— Da?

— Dacă-l zărești, să-mi spui.

El încuviință.

După două străzi, el întrebă încet:

— O să pleci în zilele următoare și o să dispari, nu-i așa?

— De ce spui asta? – era aproape un strigăt.

— Nu-i așa?

Ea nu răspunse pe dată; când o făcu, sunetul disperării era prezent în glasul ei doar sub forma unei monotonii prea încordate:

— Eddie, dacă plec, ce-o să se-ntâmple cu trenurile Taggart?

— Într-o săptămână n-or să mai existe trenuri Taggart. Poate mai puțin.

— În zece zile n-o să mai existe guvernul jefuitorilor. Apoi oameni precum Cuffy Meigs vor devora ultimele rămășițe din șinele și locomotivele noastre. Să pierd bătălia nefiind în stare să mai aștept încă puțin? Cum pot să las chestia asta – Taggart Transcontinental, Eddie – s-o las definitiv, când un ultim efort încă o mai poate menține în viață? Dacă am înfruntat situația până acum, pot s-o mai înfrunt încă puțin. Doar încă puțin. Nu-i ajut pe jefuitori. Nimic nu-i poate ajuta acum.

— Ce-or să facă?

— Nu știu. Ce pot face? Sunt terminați.

— Cred că da.

— Nu i-ai văzut? Sunt niște șobolani mizerabili, cuprinși de panică, care aleargă ca să-și salveze viețile.

— Oare înseamnă ceva pentru ei?

— Ce anume?

— Viețile lor.

— Încă se luptă, nu-i așa? Dar sunt terminați, iar ei știu lucrul ăsta.

— Au acționat vreodată pe baza a ceea ce știu?

— Vor fi obligați. Vor renunța. Nu va dura mult. Iar noi vom fi aici ca să salvăm ce a mai rămas.

***

— Domnul Thompson dorește să se știe, declarau transmisiunile oficiale din dimineața zilei de 23 noiembrie, că nu există niciun motiv de alrmă. El îndeamnă publicul să nu tragă concluzii pripite. Trebuie să ne menținem disciplina, morala, unitatea și sentimentul de toleranță înțeleaptă. Discursul neconvențional, pe care unii dintre dumneavoastră poate că l-ați audiat la radio seara trecută, era o contribuție generatoare de gânduri la fondul nostru comun de idei despre problemele lumii. Trebuie să îl analizăm cu sobrietate, evitând extremele unei totale condamnări sau ale unei nesăbuite aprobări. Trebuie să-l socotim drept un punct de vedere dintre multe altele în forumul nostru democratic de opinie publică, care, așa după cum a dovedit în seara trecută, este deschis tuturor. Adevărul, spune domnul Thompson, are multe fațete. Noi trebuie să rămânem imparțiali.

„Sunt tăcuți", scrise Chick Morrison, ca rezumat al conținutului său, peste raportul de la unul dintre agenții de teren pe care îi trimisese

într-o misiune denumită Luarea Pulsului Public. „Sunt tăcuți", scrise pe următorul raport, apoi pe un altul și încă pe un altul. „Tăcere", scrise el, cu o încruntare neliniștită, conchizând raportul către domnul Thompson. „Oamenii par a fi tăcuți."

Flăcările care urcară spre cerul unei nopți de iarnă și devorară o locuință în Wyoming nu fuseseră văzute de oamenii din Kansas, care urmăreau o strălucire roșiatică al orizontului unei prerii, generată de flăcările care se înălțau spre a devora o fermă, iar strălucirea nu se reflecta în ferestrele de pe o stradă din Pennsylvania, unde limbile roșii și contorsionate erau reflexii ale flăcărilor ce se înălțau spre a devora o fabrică. Nimeni nu pomeni, a doua zi de dimineață, că acele flăcări nu se iscaseră din senin și că proprietarii celor trei locuri dispăruseră. Vecinii observaseră acest lucru fără a comenta – și fără mirare. Câteva case fuseseră găsite abandonate în diferite colțuri ale țării, câteva fuseseră lăsate încuiate, cu jaluzele trase și goale, altele erau deschise și golite de toate bunurile mobile – dar oamenii urmăreau acest lucru în tăcere și, prin troienele străzilor necurățate, în pâcla întunericului de dinaintea dimineții, continuau să înainteze cu greu către serviciile lor, puțin mai încet decât de obicei.

Apoi, pe 27 noiembrie, un vorbitor la o întrunire politică în Cleveland fu bătut și trebui să scape luând-o la goană pe niște alei întunecate.

Publicul său tăcut se trezi brusc la viață în momentul în care el strigă că pricina tuturor necazurilor lor era egoista lor preocupare legată de propriile necazuri.

În dimineața zilei de 29 noiembrie, muncitorii dintr-o fabrică de pantofi din Massachusetts descoperiră cu uimire, atunci când intrară în atelier, că șeful lor de echipă întârzia. Dar se duseră la locurile lor și își continuară rutina zilnică, trăgând manete, apăsând butoane, introducând bucăți mari de piele în tăietoarele automate, stivuind cutii pe banda transportoare, întrebându-se, pe măsură ce se scurgeau orele, de ce nu îi vedeau pe șeful de echipă, sau pe administrator, ori pe directorul general sau pe președintele companiei.

Pe la prânz descoperiră că birourile din față ale fabricii erau goale.

— Canibali nenorociți! urlă o femeie în mijlocul unui cinematograf plin de lume, izbucnind brusc în hohote de plâns isterice – iar publicul nu dădu semne că s-ar mira, ca și cum ea ar fi urlat pentru toată lumea.

„Nu sunt motive de alarmă", declarau comunicatele oficiale din 5 decembrie. Domnul Thompson vrea să se cunoască faptul că el este

disponibil să negocieze cu John Galt în scopul de a stabili căi și mijloace pentru o rezolvare rapidă a problemelor noastre. Domnul Thompson îndeamnă lumea să aibă răbdare. Nu trebuie să ne îngrijorăm, nu trebuie să ne îndoim, nu trebuie să ne descurajăm."

Personalul dintr-un spital din Illinois nu fu surprins atunci când fu adus un bărbat, bătut de către fratele lui mai mare, care îl sprijinise de-a lungul vieții: fratele cel tânăr zbierase la cel mai în vârstă, acuzându-l de egoism și lăcomie – la fel după cum cei din personalul unui spital din New York City nu fură uimiți de cazul unei femei care veni cu o mandibulă fracturată: fusese pălmuită de un străin, care o auzise spunându-i fiului ei de cinci ani să le dea cea mai bună jucărie a lui copiilor vecinilor.

Chick Morrison încercă să efectueze un turneu spre a susține moralul țării prin discursuri despre sacrificiu de sine pentru binele public. La prima oprire se aruncă cu pietre în el și trebui să se întoarcă la Washington.

Nimeni nu le dăduse titulatura de „oameni mai buni" sau, dacă le-o dăduse, nu își luase răgazul spre a sesiza înțelesul ei, dar toată lumea știa, fiecare în propria sa comunitate, în cartier, birou sau prăvălie și în propriii săi termeni neidentificați, care anume vor fi cei care nu vor mai apărea la posturile lor în vreuna din diminețile următoare și care vor dispărea tăcut în căutarea necunoscutelor frontiere – oamenii ale căror fețe erau mai încordate decât chipurile din jurul lor, ai căror ochi erau mai direcți, a căror energie era mai rezistentă în manieră conștientă – oamenii care se strecurau acum, unul câte unul, din fiecare colț al țării – al țării care era acum asemenea descendenților a ceea ce fusese odinioară gloria regală, distruși de flagelul hemofiliei, pierzând ceea ce este mai bun din sângele lor din pricina unei răni care nu poate fi vindecată.

— Dar suntem dispuși să negociem! le zbiera domnul Thompson asistenților săi, dând ordin ca anunțurile speciale să fie repetate la toate posturile de radio de trei ori pe zi. Suntem dispuși să negociem! El o să audă! O să răspundă!

Unor ascultători speciali li se dăduse ordin să monitorizeze, zi și noapte, pe receptoare radio, acordate pe fiecare frecvență sonoră cunoscută, așteptând un răspuns din partea unui necunoscut transmițător. Dar nu există niciun răspuns.

Fețe goale, deznădăjduite, cu priviri pierdute deveneau și mai vizibile pe străzile orașelor, dar nimeni nu putea citi înțelesul lor. Așa după cum unii oamenii evadau cu trupurile în subteranul unor regiuni nelocuite, la fel alții își puteau salva doar sufletele și evadau în subterana minții lor – și nicio putere de pe lume nu putea spune dacă ochii lor indiferenți erau obloane care protejau comori ascunse în fundul unui puț care nu va mai fi exploatat, sau erau doar niște găuri căscate ale vidului parazitului, care nu vor mai fi niciodată umplute.

— Nu știu ce să fac, spunea adjunctul administratorului unei rafinării de petrol, refuzând să accepte funcția administratorului care se făcuse nevăzut – iar agenții Comitetului Unificării nu erau în stare să spună dacă el mințea sau nu. Era doar o nuanță de precizie în glasul lui, o absență a unei cereri de iertare sau a unei rușini, cea care îi făcea pe ei să-și pună întrebarea dacă aveau de-a face cu un rebel sau cu un tăntălău. Era periculos să-l obligi să primească postul și pe unul, și pe celălalt.

— Dați-ne oameni! – cererea începea să se audă din ce în ce mai tare la biroul Comitetului Unificării, din toate părțile unei țări devastate de șomaj, și nici cei care făceau solicitarea, nici Comitetul nu îndrăzneau să adauge cuvintele periculoase pe care le implica cererea: „Dați-ne oameni cu calități!" Erau liste de așteptate de ani de zile pentru slujbe de portari, gresori, hamali și spălători de vase; nu exista nicio persoană care să facă cerere pentru slujbe de director executiv, administrator sau inginer.

Exploziile rafinăriilor de petrol, prăbușirile avioanelor defecte, ruinele furnalelor explodate, epavele trenurilor ciocnite și zvonurile despre orgiile din birourile nou-creaților directori executivi îi făceau pe membrii Comitetului să se teamă de genul de oameni care făceau cerere de solicitare a unor poziții de responsabilitate.

— Nu disperați! Nu renunțați! îndemnau transmisiunile oficiale pe 15 decembrie, și zilnic, după aceea. Vom ajunge la o înțelegere cu John Galt. O să-l convingem să ne conducă. El o să ne rezolve toate problemele. El o să facă să meargă lucrurile. Nu renunțați! O să-l găsim pe John Galt!

Le erau oferite recompense și onoruri celor care solicitau posturi manageriale – apoi șefilor de echipă – apoi mecanicilor calificați – apoi oricărei persoane care ar face un efort spre a merita o promovare:

sporuri salariale, bonusuri, scutiri de taxe și o medalie concepută de Wesley Mouch, cunoscută sub numele de „Ordinul Binefăcătorilor Publici". Nu avură rezultate. Oameni neîngrijiți ascultau ofertele de confort material și se întorceau cu spatele cu letargică indiferență, ca și cum ar fi pierdut conceptul de „Valoare". Aceștia erau oamenii care nu își dau interesul să trăiască – sau oameni care nu își dau interesul să trăiască în condițiile prezente.

— Nu disperați! Nu renunțați! John Galt ne va rezolva problemele! clamau vocile de la radio ale transmisiunilor oficiale, călătorind prin tăcerea zăpezii care cădea către tăcerea căminelor neîncălzite.

— Nu le spuneți că nu l-am găsit! le striga domnul Thompson asistenților săi. Dar, fir-ar să fie, spuneți-le să dea de el!

Escadroane alcătuite din băieții lui Chick Morrison primiseră sarcina de a fabrica zvonuri: jumătate dintre ei plecară să răspândească povestea că John Galt se afla la Washington, în conferință cu oficialii guvernului – în vreme ce cealaltă jumătate se ocupa cu împrăștierea poveștii că guvernul va oferi 500 000 de dolari drept recompensă pentru informația care va conduce la găsirea lui John Galt.

— Nu, nici măcar vreun indiciu, îi spuse Wesley Mouch domnului Thompson, rezumând rapoartele agenților speciali care fuseseră trimiși să verifice fiecare individ cu numele de John Galt din întreaga țară. E o adunătură jalnică. Există un John Galt care e profesor de ornitologie, și care are optzeci de ani – există un vânzător de zarvaturi pensionat și cu soție și nouă copii – există un lucrător necalificat la calea ferată care are aceeași slujbă de doisprezece ani – și alții de aceeași teapă.

— Nu disperați! O să-l găsim pe John Galt! spuneau transmisiunile oficiale din timpul zilei – dar seara, din oră în oră, printr-un ordin oficial secret, în hăul spațiului era trimis un apel din transmițătoarele de unde scurte: „Apel către John Galt!... Apel către John Galt!... Ne auzi, John Galt!... Vrem să negociem. Vrem să ne întâlnim cu tine. Dă-ne de știre unde poți fi găsit... Ne auzi, John Galt?" Nu există niciun răspuns.

Teancurile de hârtie lipsită de valoare deveneau tot mai grele în buzunarele națiunii, dar valoarea acestor bani era din ce în ce mai mică. În septembrie, două baniță de grâu costaseră unsprezece dolari; în noiembrie costaseră treizeci de dolari; în decembrie costaseră o sută; acum se apropiau de două sute – în vreme ce presele de tipărit

ale trezoreriei guvernului se aflau într-o întrecere cu foametea, și ieșeau pe locul doi.

Atunci când munciorii dintr-o fabrică îl bătură pe șeful lor de echipă și distruseră utilajele, într-o criză de disperare – împotriva lor nu se putu lua nicio măsură. Arestările erau inutile, închisorile erau pline, ofițerii însărcinați cu arestații le făceau cu ochiul prizonierilor lor și îi lăsau să evadeze pe drumul către închisoare – oamenii treceau prin mișcările prescrise pentru moment, fără a se gândi deloc la momentul următor. Nu se putea întreprinde nicio acțiune atunci când cete de indivizi înfometați atacau depozitele de la marginea orașelor.

Nu se putu lua nicio măsură atunci când escadroanele punitive se alăturară celor care fuseseră trimiși să-i pedepsească.

— Ești pe recepție, John Galt?... Suntem dispuși să negociem. Am putea accepta condițiile tale... Ești pe recepție?

Existau zvonuri șoptite în legătură cu vagoane acoperite care călătoreau pe timpul nopții pe șine abandonate, de așezări secrete înarmate spre a rezista atacurilor celor pe care ei îi numeau „indieni" – atacurile oricăror sălbatici dedați jafurilor, indiferent dacă erau bande de indivizi fără adăpost sau agenți guvernamentali. Din când în când, se distingeau lumini la orizontul vreunei prerii, pe dealuri, pe culmile munților, unde nu se știa că ar exista vreo clădire. Dar niciun soldat nu putea fi convins să cerceteze sursa acelor lumini.

Pe ușile caselor abandonate, pe porțile fabricilor aflate în ruină, pe pereții clădirilor guvernamentale, apărea, din când în când, desenat cu cretă, vopsea, sânge, semnul curbat care era semnul dolarului.

— Ne poți auzi, John Galt?... Dă-ne un semn. Spune-ne condițiile tale. Vom fi de acord cu orice condiție ne vei pune.

Nu există răspuns.

Coloana de fum roșu care se înălță la cer în noaptea de 22 ianuarie și rămase pentru o vreme anormal de neclintită, asemenea unui obelisc memorial solemn, apoi șovăi și mătură tot cerul, asemenea unui reflector care trimitea un mesaj indescifrabil, apoi se stinse la fel de brusc cum apăruse, marcă sfârșitul companiei Rearden Steel – dar locuitorii zonei nu știură acest lucru. Ei aflară de-abia în nopțile următoare când ei – care înjuraseră laminoarele pentru fumul, exhalațiile, funinginea și zgomotul lor – priviră pe fereastră și, în loc de strălucirea pulsând de viață de pe orizontul lor familiar, văzură un hău negru.

Laminoarele fuseseră naționalizate, fiind proprietarea unui dezertor.

Primul purtător al titlului de „Manager al Poporului", numit să conducă laminoarele, fusese un bărbat din facțiunea lui Orren Boyle, un fripturist durduliu din industria metalurgică, care nu dorise altceva decât să-și urmeze angajații în timp ce parcurgea etapele conducerii. Dar după o lună, după prea multe conflicte cu muncitorii, după prea multe ocazii în care singurul său răspuns fusese că n-are încotro, după prea multe comenzi neonorate, după prea multe presiuni telefonice din partea bunilor săi prieteni, el implorase să fie transferat într-un alt post. Facțiunea lui Orren Boyle se destrămase din momentul în care domnul Boyle fusese trimis la o casă de odihnă, unde doctorul său îi interzisese orice contact cu afacerile și îi dăduse sarcina de a împleti coșuri, ca metodă de terapie ocupațională. Cel de-al doilea „Manager al Poporului" trimis la Rearden Steel aparținuse facțiunii lui Cuffy Meigs. El purta pantaloni de piele și se dădea cu loțiuni de păr parfumate, venea la serviciu cu un pistol la șold, spunea mereu sec că primul său scop era disciplina și că va face totul spre a o obține. Singura regulă de disciplină detectabilă o constituise ordinul său prin care interzicea orice întrebare.

După săptămâni de activitate frenetică din partea companiilor de asigurări, a pompierilor, a ambulanțelor și a unităților de prim ajutor, care erau chemate la o serie de accidente inexplicabile – „Managerul Poporului" se făcu nevăzut într-o dimineață, după ce vânduse și trimisese la diverși afaceriști din Europa și America Latină cele mai multe dintre macarale, benzile transportoare, stocurile de cărămidă refractară, generatorul de urgență și covorul din ceea ce fusese odinioară biroul lui Rearden.

Nimeni nu fusese în stare să descâlcească problemele în haosul violent al următoarelor câteva zile – problemele nu fuseseră niciodată numite, părțile rămăseseră nerecunoscute, dar toată lumea știa că sângeroasele întâlniri dintre muncitorii mai vârstnici și cei mai noi nu fuseseră împinse către o atât de feroce intensitate de cauzele triviale pe care le aplanau încontinuu – nici garda civilă, nici poliția, nici armata nu fuseseră în stare să păstreze ordinea pe parcursul unei zile – iar nicio facțiune nu putea să selecteze un candidat care să vrea să accepte postul de „Manager al Poporului".

Pe data de 22 ianuarie, s-a dat ordin ca operațiunile companiei Rearden Steel să fie suspendate temporar.

Coloana de fum roșu din noaptea aceea fusese cauzată de un muncitor în vârstă de șaizeci de ani, care dăduse foc uneia dintre structuri și fusese prins în flagrant, râzând uimit și holbându-se la flăcări. „Ca să-l răzbun pe Hank Rearden!" strigă el sfidător, cu lacrimile curgându-i pe chipul bronzat de la munca în laminor.

Nu lăsa să te rănească așa – își spuse Dagny, aplecată peste biroul ei, deasupra paginii din ziar în care un paragraf scurt anunța încheierea „temporară" a activității companiei Rearden Steel – nu lăsa să te rănească atât de mult... Vedea încontinuu chipul lui Hank Rearden, așa cum stătea în picioare lângă fereastra biroului său, privind o macara care se mișca profilată pe cer, cu o încărcătură de șine verzi-albăstrui... Nu lăsa să-l rănească așa – era rugăciunea din mintea ei, adresată altei fețe, o față cu ochi verzi, hotărâți, care îi spunea, cu o voce făcută implacabilă de calitatea respectului pentru adevăr: „Va trebui să auzi despre asta... Vei auzi despre fiecare ruinare. Vei auzi despre fiecare tren suspendat... Nimeni nu stă în valea asta simulând realitatea în vreun anumit mod..." Apoi se așeză și rămase nemișcată, fără vreun sunet sau vreo imgine în minte, fără nimic altceva decât acea enormă prezență care era durerea – până când auzi strigătul familiar care devenise un drog care îi amorțea toate senzațiile, cu excepția capacității de a acționa: „Domnișoară Taggart, nu știm ce să facem!" – iar ea țâșni în picioare, drept răspuns.

„Statul Poporului Guatemala", spuneau ziarele pe data de 26 ianuarie, „declină cererea Statelor Unite pentru un ajutor de o mie de tone de oțel".

În noaptea de 3 februarie, un tânăr pilor zbura pe ruta sa obișnuită, un zbor săptămânal de la Dallas la New York City. Atunci când ajunse în bezna goală de dincolo de Philadelphia – în locul în care flăcările de la Rearden Steel fuseseră ani și ani reperul său favorit, salutul său în singurătatea nopții, baliza luminoasă a unui pământ viu – el văzu o întindere acoperită de zăpadă, de un alb mat și fosforescent, o întindere de piscuri ce semăna cu suprafața lunii.

A doua zi, își dădu demisia.

Prin nopțile înghețate, deasupra orașelor moarte, ciocănind în van la ferestre de unde nu vine niciun răspuns, bătând în pereți fără ecou, ridicându-se deasupra acoperișurilor clădirilor lipsite de greutate și a grinzilor scheletice ale ruinelor, apelul continua să se vaite prin spațiu,

strigând către mișcarea staționară a stelelor, către focul lipsit de căldură al strălucirii lor: „Ne auzi, John Galt? Ne auzi?"

— Domnișoară Taggart, nu știm ce să facem, rosti domnul Thompson; el o chemase la o conferință personală într-una din deplasările lui grăbite la New York. Suntem dispuși să ne predăm, să îi acceptăm condițiile, să-l lăsăm să preia conducerea – dar unde se află?

— Pentru cea de-a treia oară, rosti ea, cu chipul și glasul ermetic închise spre a nu lăsa să scape vreo emoție, nu știu unde anume se află. Ce vă face să credeți c-aș ști?

— Păi, n-am știut, trebuia să încerc... m-am gândit, în cazul în care... m-am gândit că poate ați avea o modalitate de a da de el...

— Nu am.

— Vedeți, nu putem anunța, nici măcar pe unde scurte, că suntem dispuși să ne predăm complet. Lumea ar putea auzi acest lucru. Dar dacă dumneavoastră ați avea vreo cale de a da de el, de a-i comunica că suntem gata să ne predăm, să aruncăm la gunoi politicile noastre, să facem orice ne-ar spune el să...

— Am spus că nu am.

— Dacă ar accepta să participe la o conferință, doar la o conferință, nu s-ar angaja cu nimic, nu-i așa? Suntem dispuși să-i predăm întreaga economie – doar dacă ne-ar spune când, unde, cum. Dacă ne-ar trimite o vorbă sau un semn... dacă ne-ar răspunde... De ce nu răspunde?

— Ați auzit discursul lui.

— Dar ce ne facem? Nu putem să ne dăm demisia și să lăsăm țara fără nicio guvernare. Mă ia cu fiori când mă gândesc la ce se poate întâmpla. Cu genul de elemente sociale care se află acum în libertate... păi, domnișoară Taggart, e tot ceea pot face spre a-i ține în frâu, altminteri am avea jafuri și crime cu sânge-rece la lumina zilei. Nu știu ce anume i-a apucat pe oameni, dar pur și simplu nu par a mai fi civilizați. Nu putem pleca într-un moment ca acesta. Nu putem nici să ne dăm demisia, nici să continuăm a conduce. Ce ne facem, domnișoară Taggart?

— Începeți să lăsați controlul.

— Cum adică?

— Începeți să anulați impozitele și să îndepărtați controalele.

— Oh, nu, nu, nu! Nici nu se pune problema.

— Din punctul cui de vedere?

— Vreau să spun, nu în acest moment, domnișoară Taggart, nu în acest moment. Țara nu e pregătită pentru așa ceva. Personal, aș fi de acord cu dumneavoastră, eu iubesc libertatea, domnișoară Taggart, nu alerg după putere – dar ne aflăm într-o situație de urgență. Lumea nu e pregătită pentru libertate. Trebuie să conducem în continuare cu mână forte. Nu putem adopta o teorie idealistă, care...

— În acest caz, nu mă mai întrebați ce-i de făcut, rosti ea, și se ridică în picioare.

— Dar, domnișoară Taggart...

— N-am venit aici ca să mă cert.

Se afla la ușă când el oftă și zise:

— Sper că încă trăiește.

Ea se opri.

— Sper că n-au făcut ceva nesăbuit.

Trecu un moment înainte ca ea să fie capabilă să întrebe, prin intermediul unui cuvânt, nu al unui țipăt:

— Cine?

El dădu din umeri, dând din mâini neputincios.

— Nu-i mai pot ține în frâu pe băieți. Nu-mi dau seama ce anume ar putea încerca să facă. Există o clică – facțiunea Ferris-Lawson-Meigs – care mă presează de un an să adopt măsuri mai drastice. O politică mai dură, vor ei să spună. Sincer, ceea ce vor să spună este: să se recurgă la teroare. Să se introducă pedeapsa cu moartea pentru infracțiunile civile, pentru critici, pentru disidenți și cei asemenea lor. Argumentul lor este că, în cazul în care oamenii nu vor să coopereze, nu vor să acționeze în mod voluntar pentru interesul public, trebuie să îi forțăm. Nimic, în afară de teroare, nu va face sistemul nostru să funcționeze. Și s-ar putea să aibă dreptate, după cum arată lucrurile azi. Dar Wesley nu sprijină metodele de mână forte; Wesley e un om pașnic, un liberal, iar eu sunt la fel. Încercăm să-i ținem sub control pe băieții lui Ferris, dar... Vedeți dumneavoastră, ei se opun oricărei predări în fața lui John Galt. Ei nu vor să negociem cu el. Nu vor să-l găsim. Ar fi în stare de orice. Dacă l-ar găsi ei primii, l-ar... nu vreau să spun ce i-ar putea face... Chestia asta mă neliniștește! De ce nu ne-a răspuns deloc? Ce-ar fi ca ei să-l fi găsit și să-l fi omorât? N-aș putea ști... Așa că am sperat că poate ați avea o cale... vreun mijloc de a ști că trăiește...

Glasul lui se stinse într-un semn de întrebare.

Întreaga ei rezistență împotriva năvalei unei lichefiante terori se îndreptă către efortul de a-și păstra glasul la fel de țeapăn ca și genunchii, suficient timp spre a articula: „Nu știu", iar genunchii suficient de țepeni spre a o scoate din încăpere.

***

Din spatele stâlpilor putreziți a ceea ce fusese pe vremuri un stand de legume în colțul străzii, Dagny se uită pe furiș înapoi pe stradă: rarii stâlpi de iluminat împărțeau strada în insule separate, putea vedea o casă de amanet în primul petic de lumină, un bar în următorul, o biserică în cel mai îndepărtat și spații întunecoase între ele; trotuarele erau pustii; era greu de spus, dar strada părea pustie.

Dădu colțul, cu pași în mod deliberat zgomotoși, apoi se opri spre a asculta: era greu de spus dacă încordarea din pieptul ei era sunetul propriilor bătăi de inimă și era greu de a deosebi acest lucru de sunetul unor tocuri din depărtare și de vâjâitul lipsit de expresie care era East River, undeva în apropierea ei; dar nu auzi niciun sunet de pași de om în spatele ei. Își scutură umerii, ceva oarecum asemănător unui tremur și iuți pasul. Un ceas ruginit dintr-o cavernă neluminată expectoră ora patru a dimineții.

Teama de a fi urmărită nu păruse complet reală, așa după cum nicio frică nu ar putea fi reală pentru ea acum. Se întreba dacă nefireasca ușurătate a trupului ei reprezenta o stare de tensiune sau una de relaxare; trupul ei părea să fi ajuns atât de încordat încât ea avea senzația că fusese redus la un singur atribut: la puterea mișcării; mintea ei părea relaxată într-o manieră inaccesibilă, asemenea unui motor cuplat la controlul automat al unui absolut care nu mai putea fi pus sub semnul întrebării.

Dacă un glonț gol ar putea fi simțit în mijlocul traiectoriei prin aer, așa s-ar simți, își spuse ea; doar mișcarea și ținta, nimic altceva. Se gândi vag la acest lucru, într-o manieră distantă, ca și cum propria-i persoană ar fi fost ireală; doar cuvântul „gol" păru să ajungă până la ea: gol... dezgolit de orice preocupare în afara țintei... a numărului „367", numărul unei case de pe malul lui East River, pe care mintea ei îl tot repeta, numărul pe care îi fusese de atâta timp interzis să-l ia în considerare.

Trei-sute-șaizeci-și-șapte – își spuse ea, privind către o invizibilă formă aflată în față, printre formele angulare ale apartamentelor de locuințe ieftine – trei-sute-șaizeci-și-șapte... acolo locuiește el... dacă mai e în viață... Calmul ei, detașarea ei și încrederea pașilor ei proveneau din siguranța că acesta era un „dacă" cu care ea nu mai putea exista.

Existase cu el vreme de zece zile – și nopțile dindărătul ei erau unica progresie care o adusese către această noapte, ca și cum inerția care îi punea în mișcare pașii ar fi fost sunetul propriilor pași care continuau să răsune, fără a li se răspunde, în tunelurile Terminalului. Îl căutase prin tuneluri, mersese pe jos ore întregi, noapte de noapte – orele schimbului în care lucrase el odată – prin pasaje, peroane și magazii subterane și fiecare cotitură a șinelor abandonate, fără a întreba pe cineva, fără a oferi explicații ale prezenței sale. Mersese, fără a avea o senzație de frică sau de speranță, împinsă de un sentiment de loialitate disperată care constituia aproape un sentiment de mândrie.

Baza acelui sentiment o constituiau momentele în care se oprise cu bruscă uluire într-un ungher întunecat al subteranei și auzise cuvintele semirostite în mintea ei: „Asta este compania mea de căi ferate" – în timp ce privea o boltă care vibra în sunetul unor roți aflate în depărtare; „asta este viața mea" – în timp ce simțea un cheag de încordare, care era ceea ce era oprit și suspendat înlăuntrul ei; „asta este dragostea mea" – în timp ce se gândea la bărbatul care, poate, se afla undeva în aceste tuneluri. Nu poate exista conflict între aceaste trei... de ce sunt cuprinsă de îndoială?... ce anume ne poate ține despărțiți, aici, unde doar el și cu mine ne simțim în largul nostru?... Apoi, reluând contextul prezentului, păși cu hotărâre înainte, cu sentimentul aceleiași intacte loialități, dar cu sunetul unor cuvinte diferite: „Mi-ai interzis să te caut, mă poți condamna, poți alege să te debarasezi de mine... dar prin dreptul conferit de faptul că eu sunt în viață, trebuie să știu că și tu ești... Trebuie să te văd acum, o singură dată... nu ca să te opresc, ca să vorbesc cu tine, ca să te ating, ci doar ca să te văd... Nu îl văzuse. Abandonă căutarea, atunci când observă o privirile curioase, mirate ale muncitorilor din subteran, care mergeau pe urmele ei.

Ea convocase o adunare a lucrătorilor de la șinele Terminalului, pentru pretinsul scop de a le ridica moralul, ținuse întrunirea de două ori, spre a da ochii cu toți oamenii, pe rând – repetase același discurs neinteligibil, simțind o împunsătură de rușine din cauza generalităților

găunoase pe care le rostea și, totodată, o împunsătură de mândrie că nu mai conta pentru ea – se uitase la chipurile istovite, brutalizate ale oamenilor cărora nu le păsa dacă li se dădea ordin să muncească sau să asculte sunete fără rost. Nu văzuse chipul lui printre ei. „Sunt toți prezenți?" îl întrebase pe șeful de echipă. „Da, cred că da", rostise el pe un ton indiferent. Ea zăbovi la intrările Terminalului, urmărind cum oamenii sosesc la lucru. Dar erau prea multe intrări de supravegheat și nu exista un loc de unde să observe rămânând nevăzută – stătuse în asfințitul umed pe un trotuar care strălucea din cauza ploii, lipită de zidul unui depozit, gulerul de la trenci fiind ridicat până la pomeți, iar picăturile ploii picurau de pe borul pălăriei ei – stătuse expusă vederii străzii – conștientă că privirile oamenilor care treceau pe lângă ea erau priviri de recunoaștere și uimire, conștientă că veghea ei era periculos de evidentă. Dacă printre ei se afla vreun John Galt, cineva ar fi putut bănui natura căutării ei... dacă nu exista un John Galt printre ei... dacă nu exista un John Galt în lume, își spuse, atunci nu exista pericol – și nici lumea.

Nu există pericol și nu există lume, își spuse – în timp ce păși pe străzile mahalalelor către o casă cu numărul „367", care era sau nu era casa lui. Se întrebă dacă în felul ăsta te simți atunci când un verdict de moarte: nu există frică, nici mânie, nici preocupare, nimic altceva decât detașarea glacială a luminii fără căldură sau a cunoșterii fără valori.

O cutie de tinichea zăngăni de sub degetele ei de la picioare, iar sunetul avu un ecou prea puternic și prea îndelungat, ca și cum s-ar fi lovit de zidurile unui oraș părăsit.

Străzile păreau demolate de epuizare, nu de tihnă, ca și cum oamenii dinăuntrul zidurilor nu dormeau, ci leșinaseră. El ar trebui să se fi întors acasă de la serviciu la ora asta, își spuse... dacă lucrase... dacă mai avea o casă... Privi formele mahalalei, tencuiala coșcovită, vopseaua care se exfolia, firmele cu litere șterse ale prăvăliilor falimentare cu bunuri nedorite în vitrine nespălate, treptele măcinate, nesigure de urcat, frânghiile cu haine nepotrivite de purtat, lucruri nefăcute, lucruri la care s-a renunțat, lucruri incomplete, toate monumentele contorsionate ale unei curse pierdute contra a doi dușmani: „Nu e timp" și „nu e putere" – iar ea își spuse că acesta era locul unde trăise vreme de doisprezece ani el, cel care poseda o putere atât de extravagantă de a ușura sarcina existenței omenești.

O amintire se tot străduia să ajungă la ea, apoi se întorcea: numele său era Starnesville. Simți senzația unui tremur. Dar acesta e New York City! – își strigă sieși în apărarea măreției pe care o iubise; apoi primi cu neclintită austeritate verdictul pronunțat de mintea ei: un oraș care îl lăsase în aceste mahalale vreme de doisprezece ani era condamnat la viitorul lui Starnesville.

Apoi, dintr-odată, încetă să mai aibă importanță; simți un șoc deosebit, asemenea șocului tăcerii bruște, o senzație de liniște înlăuntrul ei, pe care ea o luă drept o stare de calm: văzu numărul „367" deasupra ușii unei vechi locuințe ieftine.

Era calmă, își spuse, era doar timpul care își pierduse continuitatea și îi fărâmase percepția în fragmente separate: ea era conștientă de momentul în care văzu numărul – apoi de momentul în care se uită pe o listă de pe un panou în semilumina mucegăită a unei intrări și văzu cuvintele „John Galt, etajul cinci, în spate" mâzgălite cu creionul de o mână analfabetă – apoi de momentul în care se opri la piciorul unei scări, privi în sus către unghiurile care dispăreau ale balustradei și brusc se rezemă de zid, tremurând de groază, preferând să nu știe – apoi de momentul în care simți mișcarea piciorului ei ajungând să se odihnească pe prima treaptă – apoi o neîntreruptă evoluție de lejeritate, de ridicare fără efort, îndoială ori frică, de senzație că treptele curbate ale scării se pliau sub piciorul ei neșovăitor, ca și cum avântul irezistibilei ei înălțări provenea din ținuta dreaptă a trupului ei, din echilibrul umerilor ei, din felul în care își ținea capul și din siguranța exultantă la modul solemn că în momentul deciziei fundamentale, ea nu aștepta de la viața ei un dezastru, la capătul unei scări pe care, spre a o urca, avusese nevoie de treizeci și șapte de trepte.

În capul scărilor, văzu un holișor îngust, ai cărui pereți se terminau cu o ușă neluminată. Pe fondul de liniște, auzi dușumeaua scârțâind sub pașii ei. Simți apăsarea degetului ei pe butonul unei sonerii și o auzi sunând în spațiul necunoscut de dincolo. Așteptă. Auzi pocnetul scurt al unei scânduri, dar provenea de la etajul inferior. Auzi vaierul în deplasare al unui remorcher, undeva, pe râu. Apoi realiză că ratase un fragment temporar, pentru că următoarea conștientizare nu fu precum momentul trezirii, ci precum momentul nașterii: ca și cum două sunete o trăgeau în afară dintr-un hău, sunetul unor pași îndărătul ușii și sunetul unei broaște care este descuiată – dar ea nu fu

prezentă până în momentul în care în fața ei nu mai există nicio ușă, iar silueta aflată în prag era John Galt, care stătea relaxat în cadrul ușii sale, îmbrăcat în pantaloni și cămașă, unghiul taliei sale înclinându-se ușor pe fundalul luminii din spatele lui.

Ea știu că ochii lui îmbrățișau acest moment, apoi alunecau peste trecutul și viitorul lui, că un proces fulgerător de calcul îl aducea sub controlul lui conștient – iar în clipa în care un pliu al cămășii se deplasă împreună cu mișcarea răsuflării sale, el cunoștea suma – iar suma era constituită dintr-un zâmbet de întâmpinare radioasă.

Ea nu fu capabilă să se miște. El o apucă de braț, o trase înăuntru, ea simți presiunea puternică a gurii sale, simți zvelțețea trupului său prin stofa trenciului ei devenită brusc straniu de țeapănă.

Ea văzu râsul în privirea lui, simți atingerea gurii lui în mod repetat, se prăbuși în brațele lui, respiră icnit, ca și cum nu ar fi respirat pe parcursul celor cinci paliere ale scării, fața ei era lipită în unghiul dintre gâtul și umărul lui, spre a-l ține, spre a-l ține cu brațele ei, cu palmele ei și cu pielea obrazului.

— John... trăiești... – fu tot ceea ce putu ea să îngaime.

El încuviință din cap, ca și cum știa ce anume intenționau să explice cuvintele.

Apoi culese pălăria ei care căzuse pe jos, îi scoase trenciul și îl puse deoparte, se uită la silueta ei zveltă, tremurătoare, cu o scânteie de aprobare în priviri, mâna lui mișcându-se peste puloverul bleumarin-închis strâns pe corp, cu guler înalt, care îi conferea trupului ei fragilitatea unei școlărițe și încordarea unui luptător.

— Data viitoare când ne vedem, zise el, să porți unul alb. O să arăți minunat și cu el.

Ea își dădu seama că era îmbrăcată așa cum nu apăruse niciodată în public, așa cum fusese îmbrăcată acasă în orele de nesomn din noaptea aceea. Râse, redescoperind capacitatea de a râde: nu se așteptase nicicum ca primele lui cuvinte să fie acestea.

— Dacă va mai exista o dată viitoare, adăugă el calm.

— Ce... vrei să spui?

El se duse la ușă și o încuie.

— Stai jos, rosti el.

Ea rămase în picioare, dar se uită pe îndelete la camera pe care nu o observase: o mansardă lungă și goală, cu un pat într-un colț și

o sobă cu gaz în alt colț, câteva piese de mobilier din lemn, scânduri goale care accentuau lungimea dușumelei, o singură lampă aprinsă pe un birou, o ușă închisă în umbrele de dincolo de cercul de lumină al lămpii – și New York City dincolo de o enormă fereastră, întinderea de structuri angulare și de lumini risipite, și săgeata Clădirii Taggart departe, la distanță.

— Ascultă-mă acum cu atenție, spuse el. Avem cam o jumătate de oră, bănuiesc. Știu motivul pentru care ai venit aici. Ți-am spus că o să fie greu să reziști și că s-ar putea să cedezi. Nu regreta. Vezi? – nici eu nu regret. Dar acum, trebuie să știm cum acționăm de-aici înainte. Cam în jumătate de oră, agenții jefuitorilor, care te-au urmărit, se vor înființa aici ca să mă aresteze.

— Oh, nu! gemu ea.

— Dagny, oricare dintre ei căruia i-a mai rămas o urmă de perspicacitate omenească își dă seama că nu ești una de-a lor, că reprezinți ultima lor legătură cu mine și nu te lasă să le scapi din ochi – sau din ochii spionilor lui.

— N-am fost urmărită! Am supravegheat, am...

— N-ai știi cum să remarci lucrul acesta. Singura artă la care sunt ei experți este arta de a se strecura. Cel care te-a urmărit raportează șefilor lui acum. Prezența ta în cartierul acesta, la ora asta, numele meu pe panoul de la intrare, faptul că lucrez pentru compania ta de căi ferate sunt suficiente chiar și pentru a face o legătură.

— În cazul acesta, să plecăm de-aici!

El clătină din cap.

— Până în momentul ăsta, au înconjurat toată strada. Cel care te-a urmărit îi are pe toți polițiștii din cartier la dipoziția lui. Vreau acum să știi ce anume va trebui să faci atunci când vor veni aici. Dagny, ai o singură șansă de a mă salva. Dacă nu ai înțeles prea bine ceea ce am spus la radio despre omul aflat la mijloc, o să înțelegi acum. Pentru tine nu există căle de mijloc. Iar tu nu poți fi de partea mea, atâta vreme cât suntem în mâinile lor. Acum trebuie să fii de partea lor.

— Cee?

— Trebuie să fii de partea lor, cât de deplin, consistent și zgomotos va permite capacitatea ta de a înșela. Trebuie să acționezi precum unul de-al lor. Trebuie să acționezi ca cel mai mare dușman al meu. Dacă faci în acest fel, o să ai o șansă să ieși cu viață din chestia asta.

Au nevoie de mine prea mult, vor merge către orice extremă înainte de a se hotărî să mă ucidă. Indiferent ce smulg de la victimele lor, pot smulge doar prin intermediul valorilor victimelor lor – iar ei n-au nicio valoare de-a mea pe care s-o agite deasupra capului meu, n-au cu ce să mă amenințe. Dar dacă încep să aibă chiar cea mai mică bănuială despre ceea ce înseamnă unul pentru celălalt, te vor pune pe masa de tortură – vreau să spun tortură fizică – sub ochii mei, în mai puțin de-o săptămână. N-o să aștept lucrul acesta. La prima pomenire a unei amenințări la adresa ta, o să mă sinucid și-o să-i opresc acolo.

Spusese toate acestea fără emfază, pe același ton impersonal de calcul practic cu care vorbise până atunci. Ea își dădu seama că el vorbea serios și că era îndreptățit să vorbească serios: realiză în ce manieră doar ea avea puterea de a reuși să-l distrugă, atunci când întreaga putere a dușmanilor lui nu reușea. El văzu privirea ei plină de liniște, o privire denotând înțelegerea și groaza. El încuviință din cap, cu un zâmbet slab.

— Nu trebuie să-ți spun, zise el, că dacă o să fac lucrul acesta, nu va fi un act de autosacrificiu. Nu doresc să trăiesc în condițiile impuse de ei, nu doresc să le dau ascultare și nu doresc să te văd îndurând un omor extins. După asta, pentru mine nu vor exista valori după care să merg – iar eu nu doresc să exist fără valori. Nu trebuie să-ți spun că nu datorăm nicio moralitate celor care ne țin sub țeava puștii. Așa încât, folosește toată puterea de prefăcătorie de care ești în stare, dar convinge-i că mă urăști. În cazul acesta, vei avea o șansă de a rămâne în viață și de a scăpa – nu știu când și cum, dar voi ști că sunt liber să acționez. S-a înțeles?

Ea făcu un efort să-și ridice capul, să-l privească în ochi și să încuviințeze.

— Atunci când or să vină, rosti el, spune-le că ai încercat să mă găsești spre a mă preda lor, că ai avut o bănuială în momentul în care ai văzut numele meu pe statul de plată și că ai venit aici ca să investighezi.

Ea încuviință, dând din cap.

— Voi tergiversa să admit identitatea mea – s-ar putea să-mi recunoască vocea, dar o să încerc să neg – așa încât tu vei fi cea care le va spune că eu sunt John Galt cel pe care îl caută.

Ei îi trebuiră câteva secunde, dar încuviință.

— După aceea, vei pretinde – și vei accepta – recompensa în valoare de cinci sute de mii de dolari pe care au oferit-o pentru capturarea mea.

Ea închise ochii, apoi încuviință.

— Dagny, zise el încet, nu e chip să-ți slujești valorile în cadrul sistemului lor. Mai devreme sau mai târziu, indiferent dacă ai vrea sau nu, ei ar trebui să te ducă în situația în care singurul lucru pe care îl poți face pentru mine este acela de a te întoarce împotriva mea. Adună-ți puterile și fă-o, apoi o să dobândim o jumătate de oră și, poate, viitorul.

— O să fac asta, rosti ea ferm, apoi adăugă: dacă asta e ceea ce se întâmplă, dacă ei...

— O să se întâmple așa. Nu regreta. Eu n-o să regret. Tu nu ai văzut natura dușmanilor noștri. O s-o vezi acum. Dacă eu trebuie să fiu pionul în demonstrația care o să te convingă, sunt dispus să fiu – și să te răpesc lor, o dată pentru totdeauna. N-ai vrut să mai aștepți? Oh, Dagny, Dagny, nici eu!

Felul în care o ținea în brațe, în care îi săruta gura o făcu să se simtă că toți pașii pe care îi făcuse, fiecare pericol, fiecare îndoială, chiar și trădarea lui de către ea, dacă era o trădare, toate acestea îi confereau un drept exultant la acest moment. El văzu pe fața ei lupta, tensiunea unui sceptic protest față de ea însăși – și ea auzi sunetul glasului lui printre șuvițele părului ei lipite de buzele lui:

— Nu te gândi la ei acum. Nu te gândi niciodată la durere, pericol sau inamici mai mult decât e nevoie ca să lupți cu ei. Ești aici. Este timpul și viața noastră, nu a lor. Nu face eforturi să nu fii fericită. Ești fericită.

— Cu riscul de a te distruge pe tine? șopti ea.

— N-o să mă distrugi. Dar – da, chiar și așa. Nu consideri că e indiferență, nu-i așa? Oare indiferența a fost cea care te-a îngenuncheat și te-a adus aici?

— Eu – apoi violența adevărului o făcu să îi tragă gura în jos către a ei, apoi să îi arunce cuvintele în față: Nu mi-a păsat dacă vreunul dintre noi ar fi trăit după aceea, doar ca să te văd o singură dată, acum.

— Aș fi fost dezamăgit dacă n-ai fi venit.

— Știi ce-nseamnă să aștepți, să te zbuciumi, să amâni cu o zi, apoi cu încă una, apoi...

El chicoti:

— Știu oare? zise el încet.

Mâna ei căzu într-un gest de neputință: se gândi la cei zece ani petrecuți de el.

— Atunci când ți-am auzit vocea la radio, zise ea, când am auzit cea mai măreață afirmație pe care... Nu, n-am dreptul să-ți spun ce anume am gândit despre ea...

— De ce nu?

— Crezi că n-am acceptat-o.

— O s-o accepți.

— Vorbeai de-aici?

— Nu, din vale.

— Apoi te-ai întors la New York?

— A doua zi de dimineață.

— Iar de-atunci ai fost aici?

— Da.

— Ai auzit apelurile pe care ți le trimit în fiecare noapte?

— Bineînțeles.

Ea aruncă încet o privire prin cameră, ochii ei mișcându-se de la turnurile orașului din fereastră la șipcile de lemn din tavan, la tencuiala crăpată a pereților, la picioarele de fier ale patului lui.

— Ai fost aici în tot timpul acesta, zise ea. Ai trăit aici vreme de doisprezece ani... aici... în felul acesta...

— În felul acesta, spuse el, deschizând brusc ușa de la celălalt capăt al camerei.

Ea icni: spațiul lung, inundat de lumină, fără ferestre, de dincolo de prag, închis într-o carapace de metal ușor strălucitor, asemenea unei mici săli de bal de la bordul unui submarin, constituia cel mai eficient laborator modern pe care îl văzuse ea vreodată.

— Intră, îi spuse el, surâzând. Nu mai trebuie să am secrete față de tine.

Era ca și cum ar trece granița într-un univers diferit. Privi la echipamentul complex care strălucea cu o licărire difuză, la încâlceala de cabluri electrice sclipitoare, la tabla neagră plină de formule matematice scrise cu creta, la tejghelele lungi cu obiecte modelate de nemiloasa disciplină a unui scop – apoi la scândurile înfundate și la tencuiala crăpată a mansardei. Ori-ori, își spuse ea; aceasta era șansa cu care se confrunta lumea: un suflet omenesc în imaginea unuia sau a celuilalt.

— Ai vrut să știi unde lucram timp de șapte luni pe an, zise el.

— Toate astea, întrebă ea, din salariul – arătă către mansardă – unui muncitor necalificat?

— Oh, nu! De la drepturile de autor pentru pe care Midas Mulligan mi le plătește pentu centrala electrică, pentru ecranul de raze, pentru transmițătorul radio și pentru alte câteva invenții de tipul acesta.

— Atunci... atunci de ce-a trebuit să muncești ca lucrător la calea ferată?

— Pentru că banii câștigați în vale nu trebuiesc cheltuiți în exterior.

— De unde ai echipamentul acesta?

— Eu l-am proiectat. L-a executat turnătoria lui Andrew Stockton.

Arătă către un obiect modest de mărimea unui aparat de radio, aflat într-un colț al încăperii:

— Iată motorul pe care-l voiai – și chicotind, când o văzu cum icnește și cum sare involuntar în față, adăugă: Nu te preocupa să-l studiezi, n-o să li-l dai lor acum.

Ea privea fix metalul strălucitor al cilindrilor și rotocoalele lucitoare de cabluri care sugerau forma ruginită aflată în repaus, asemenea unei relicve sfinte, într-o casetă de sticlă într-un seif de la Terminalul Taggart.

— Îmi furnizează curentul electric pentru laborator, zise el. Nimeni nu trebue să-și pună întrebarea din ce cauză un lucrător de la căile ferate folosește cantități atât de exorbitante de electricitate.

— Dar dacă or să descopere vreodată locul acesta...

El scoase un chicotit ciudat, scurt.

— N-or să-l descopere.

— De cât timp ai...

Se opri; de această dată nu icni; imaginea care i se înfățișa nu putea fi primită decât de un moment de totală nemișcare: pe perete, în spatele unui șir de mecanisme, ea văzu o fotografie tăiată din ziar – o poză de-a ei, în pantaloni și cămașă, stând lângă locomotivă la deschiderea Liniei John Galt, cu capul semeț, zâmbetul strângând în el contextul, înțelesul și lumina acelei zile.

Un oftat constitui singurul ei răspuns, atunci când întoarse capul către el, dar privirea lui era aceeași cu a ei din fotografie.

— Eu reprezentam simbolul a ceea ce voiai să distrugi în lume, rosti el. Dar tu erai simbolul a ceea ce voiam eu să realizez – arătă către poză. În felul acesta se așteaptă oamenii să simtă despre viața lor o

dată sau de două ori în viață, ca o excepție. Dar eu – asta am ales ca reprezentând constanta și normalitatea.

Privirea lui, intensitatea serenă a ochilor și a minții lui făceau acest lucru real pentru ea, acum, în acest moment, în contextul deplin al acestui moment, în acest oraș.

Atunci când o sărută, ei știură că brațele lor, ținându-se unul pe celălalt, țineau cel mai măreț triumf al lor, că aceasta era realitatea neatinsă de suferință sau frică, realitatea Concertului nr. 5 a lui Halley, aceasta era recompensa pe care o vruseră, pentru care s-au luptat și pe care au câștigat-o.

Sună la sonerie.

Prima ei reacție fu să se tragă îndărăt, a lui – să o țină mai strâns și mai mult.

Atunci când își înălță capul, el zâmbea. Rosti doar:

— Acum e momentul să nu ne fie frică.

Îl urmă către mansardă. Auzi ușa laboratorului cum se încuie în spatele lor.

El îi ținu trenciul, aștepta până când ea își strânse cordonul și își puse pălăria – apoi se duse către ușa de la intrare și o deschise.

Trei dintre cei patru bărbați care intrară erau musculoși și îmbrăcați în uniforme militare, fiecare cu câte două pistoale la șold, cu fețe lătărețe lipsite de formă și ochi neatinși de percepție. Cel de-al patrulea, conducătorul lor, era un civil firav îmbrăcat într-un pardesiu scump, cu o mustață elegantă, cu ochi de un albastru spălăcit și manierele unui intelectual din specia de relații cu publicul.

El clipi către Galt, către încăpere, făcu un pas în față, se opri, făcu un alt pas și se opri.

— Da? spuse Galt.

— Dumneata... dumneata ești John Galt? întrebă el, prea sonor.

— Acesta este numele meu.

— Dumneata ești acel John Galt?

— Care?

— Ai vorbit la radio?

— Când?

— Nu-l lăsați să vă păcălească.

Vocea cea metalică era a lui Dagny și se adresa șefului.

— El-este-John-Galt. Voi raporta dovada la cartierul general. Puteți trece la treabă.

Galt se întoarse spre ea ca spre un străin:

— Vrei să-mi spuneți acum cine anume sunteți și ce căutați aici?

Chipul ei era la fel de alb ca și fețele soldaților.

— Numele meu este Dagny Taggart. Am vrut să mă conving că sunteți omul pe care îl caută țara.

El se întoarse către șef.

— E-n regulă, spuse el. Eu sunt John Galt – dar dacă vreți să vă răspund la vreo întrebare, țineți-vă informatoarea – arătă către Dagny – departe de mine.

— Domnule Galt! strigă șeful cu sunetul unei enorme jovialități. Este o onoare să vă cunosc, o onoare și un privilegiu! Vă rog, domnule Galt, să nu ne înțelegeți greșit – suntem gata să dăm curs cerințelor dumneavoastră – nu, bineînțeles, nu trebuie să aveți de-a face cu domnișoara Taggart, dacă nu doriți – domnișoara Taggart încerca doar să-și facă datoria patriotică, dar...

— Am spus s-o țineți la distanță de mine.

— Noi nu suntem dușmanii dumneavoastră, domnule Galt, vă asigur că nu suntem dușmanii dumneavoastră.

Se întoarse către Dagny:

— Domnișoară Taggart, ați adus poporului un serviciu neprețuit. Ați câștigat cea mai înaltă formă de mulțumire publică. Permiteți-ne să preluăm din acest moment.

Mișcările liniștitoare ale mâinilor lui o îndemnau să se retragă, să dispară din câmpul vizual al lui Galt.

— Ce anume doriți? întrebă Galt.

— Națiunea vă așteaptă, domnule Galt. Nu vrem decât șansa de a risipi neînțelegerile. Doar șansa de a coopera cu dumneavoastră.

Mâna sa înmănușată făcu un semnal către cei trei oameni; duș-umeaua scârțâi, când bărbații începură în tăcere să deschidă sertare și uși de dulap; scotoceau încăperea.

— Spiritul națiunii va reînvia mâine-dimineață, domnule Galt, atunci când se va auzi că ați fost găsit.

— Ce anume doriți?

— Doar să vă salutăm în numele poporului.

— Sunt arestat?

— De ce gândiți în termeni atât de demodați? Misiunea noastră constă doar în a vă escorta în siguranță la consiliile de vârf ale

conducerii naționale, unde prezența dumneavoastră este solicitată de urgență.

Făcu o pauză, dar nu primi niciun răspuns.

— Conducătorii din fruntea țării doresc să se întrunească cu dumneavoastră – doar să se întâlnească și să se ajungă la o înțelegere prietenească.

Soldații nu găseau decât haine și ustensile de bucătărie; nu existau scrisori, cărți, nici măcar un ziar, ca și cum camera era locuința unui analfabet.

— Obiectivul nostru este doar acela de a vă ajuta să vă asumați locul cuvenit în societate, domnule Galt. Se pare că nu vă dați seama de valoarea dumneavoastră publică.

— Îmi dau seama.

— Ne aflăm aici doar spre a vă proteja.

— Încuiată! declară un soldat, lovind cu pumnul în ușa laboratorului.

Șeful zâmbi mieros:

— Ce se află în spatele acelei uși, domnule Galt?

— Proprietate privată.

— Ați vrea să o descuiați?

— Nu.

Șeful dădu din brațe într-un gest de neputincioasă suferință.

— Din nefericire, am mâinile legate. Ordine, înțelegeți. Trebuie să intrăm în acea încăpere.

— Intrați.

— E doar o formalitate, o simplă formalitate. Nu există motiv ca lucrurile să nu se desfășoare pe cale amicală. N-ați vrea, vă rog, să colaborați?

— Am spus, nu.

— Sunt sigur că nu ați dori să recurgem la vreo... modalitate nenecesară.

Nu primi răspuns.

— Avem autoritatea de a sparge ușa aceea, să știți – dar, desigur, n-am dori să facem acest lucru.

Așteptă, dar nu primi răspuns.

— Forțează încuietoarea! îi ordonă sec soldatului.

Dagny trase cu coada ochiului la chipul lui Galt. Stătea impasibil, cu capul sus, ea văzu liniile netulburate ale profilului său, ochii săi

fiind ațintiți către ușă. Încuietoarea era o mică placă pătrată din cupru șlefuit, fără gaură de cheie sau șuruburi de fixare.

Liniștea și brusca imobilitate a celor trei brute fu involuntară, în timp ce uneltele de spărgător din mâinile celui de-al patrulea începură să zgârie precaut lemnul ușii.

Lemnul cedă cu ușurință, și căzură pe jos mici așchii, zgomotul scos de ele fiind mărit de liniște până la dimensiunea răpăitului unei arme de foc aflate la distanță. Când șperaclul de spărgător atacă placa de cupru, auziră dindărătul ușii un foșnet slab, nu mai puternic decât oftatul unei minți ostenite. În minutul următor, încuietoarea căzu, iar ușa se deplasă în față cu vreo doi centimetri.

Soldatul se dădu iute îndărăt. Șeful se apropie, cu pași neregulați ca niște niște sughițuri și deschise larg ușa. Se aflau în fața unei găuri negre ce nu se știa ce conține și în care era o beznă totală.

Se uitară unii la alții și la Galt; acesta nu se mișca; stătea și se uita în beznă.

Dagny îi urmă, când trecură pragul, precedați de razele lanternelor lor. Spațiul de dincolo era o carapace lungă de metal, goală, cu excepția unor grămăjoare de praf pe podea, un praf ciudat, de culoare alb-cenușie care părea că se află la locul lui printre ruine nederanjat de secole. Camera părea moartă ca o tigvă goală.

Ea se întoarse într-o parte, spre a nu-i lăsa să vadă pe chipul ei strigătul de cunoaștere a ceea ce fusese cu câteva minute mai devreme praful acela. „Nu încerca să deschizi ușa aceea", îi spusese el la intrarea în centrala electrică din Atlantis. „...dacă încerci s-o spargi, mașinăriile din interior se vor transforma în moloz cu mult înainte ca ușa să cedeze..." Nu încerca să deschizi ușa aceea – își spuse ea, dar era conștientă că ceea ce vedea acum era forma vizuală a unui averisment: Nu încerca să pătrunzi cu forța într-o minte.

Oamenii se dădură îndărăt în tăcere și continuară să se retragă către ușa de ieșire, apoi se opriră nesiguri, unul după altul, în diverse puncte ale mansardei, ca și cum ar fi fost abandonați de o maree care se retrage.

— Ei bine, zise Galt, luându-și pardesiul și întorcându-se către șef, hai să mergem.

Trei etaje ale Hotelului Wayne-Falkland fuseseră evacuate și transformate într-o tabără militară. Gardieni cu mitraliere stăteau la fiecare colț al lungilor coridoare, dotate cu mochetă din catifea. Santinele cu

baionete erau poziționate pe scările de incendiu. Ușile ascensorului de la etajele 59, 60 și 61 erau ferecare cu lacăte; o singură ușă și un singur ascensor fuseseră lăsate ca unice căi de acces, păzite de soldați cu echipament complet de luptă. Bărbați care arătau ciudat se fâțâiau de colo-colo prin holurile, restaurantele și magazinele de la parter: hainele lor erau prea noi și prea scumpe, într-o nereușită imitație a clienților obișnuiți ai hotelului, un camuflaj ratat din cauza faptului că hainele nu stăteau bine pe siluetele musculoase ale celor care le purtau și erau deformate suplimentar de umflături în locuri în care hainele oamenilor de afaceri nu au motiv să se umfle, dar hainele pistolarilor da. Grupuri de gardieni cu pistoale-mitralieră erau postate la fiecare intrare și ieșire a hotelului, precum și la ferestrele strategice ale străzilor alăturate.

În centrul acestei tabere, la etajul 60, în ceea ce era cunoscut drept apartamentul regal al Hotelului Wayne-Falkland, printre draperii de satin, candelabre de cristal și ghirlande sculptate de la Sowers, John Galt, îmbrăcat în pantaloni și cămașă, ședea într-un fotoliu tapisat cu brocart, cu un picior sprijinit pe o perniță de catifea, cu mâinele la ceafă, uitându-se în tavan.

Aceasta era postura în care l-a găsit domnul Thompson, când cei patru gardieni, care stătuseră în afara ușii apartamentului regal de la ora 5 dimineața, o descuiară la ora 11 spre a-l lăsa înăuntru pe domnul Thompson, apoi încuiară la loc.

Pentru un scurt moment, domnul Thompson se simți în nesiguranță, atunci când țăcănitul broaștei care se încuie îi tăie posibilitatea de scăpare și îl lăsă singur cu prizonierul. Dar își aduse aminte de titlurile ziarelor și de vocile crainicilor: „John Galt a fost găsit! – John Galt este la New York! – John Galt s-a alăturat cauzei poporului! – John Galt se află în conferință cu conducătorii țării, lucrând la o soluție rapidă a tuturor problemelor noastre!" – și se făcu să simtă că el crede aceste lucruri.

— Măi, măi, măi! rosti el vesel, îndreptându-se către fotoliu. Prin urmare, dumneata ești tânărul care a pornit toată tevatura! Oh, spuse el brusc, când privi mai de aproape ochii de un verde închis care îll urmăreau. Păi, sunt... sunt încântat să vă cunosc, domnule Galt, absolut încântat.

Adăugă:

— Eu sunt domnul Thompson, știți.

— Mă bucur de cunoștință, zise Galt.

Domnul Thompson se așeză pe un scaun, scoțând o bufnitură, bruschețea mișcării sugerând o atitudine voioasă de om de afaceri.

— Să nu vă închipuiți că sunteți arestat sau prostii de genul ăsta – arătă către încăpere. Așa după cum vedeți, aceasta nu este o închisoare. Veți putea vedea că vă vom trata corect. Sunteți o persoană extrem de importantă – iar noi știm acest lucru. Simțiți-vă ca acasă. Cereți tot ceea ce doriți. Concediați oricare lacheu care nu vă dă ascultare. Iar dacă vă e antipatic vreunul dintre militarii de afară, dați-ne de știre – și vom trimite un altul care să-l înlocuiască.

Făcu o pauză, așteptând. Nu primi niciun răspuns.

— Singurul motiv pentru care v-am adus aici este acela că doream să stăm de vorbă cu dumneavoastră. Nu am fi procedat de maniera aceasta, dar nu ne-ați lăsat alternativă. V-ați tot ascuns. Iar noi nu doream altceva decât să vă spunem că ne-ați înțeles greșit.

Făcu un gest al mâinilor, cu palmele în sus, cu un zâmbet dezarmant. Ochii lui Galt îl urmăreau, fără a răspunde.

— Grozav discurs ați ținut. Doamne, sunteți un orator! Ați făcut ceva țării – nu știu ce anume și de ce, dar ați făcut. Se pare că lumea vrea ceva ce dumneavoastră aveți. Dar ați crezut că noi vom fi complet împotriva acestui lucru? Aici ați greșit. Nu suntem. Personal, cred că în discursul acela erau o grămadă de lucruri logice. Da, domnule, chiar cred. Bineînțeles, nu sunt de acord cu fiecare cuvânt pe care l-ați rostit – dar, ce naiba, nu vă așteptați să fim de acord cu totul, nu-i așa? Diferențele de opinie – asta stă la baza curselor de cai. Eu sunt totdeauna dispus să-mi schimb mentalitatea. Sunt deschis la orice argument.

Se aplecă în față, într-o manieră ademenitoare. Nu obținu niciun răspuns.

— Lumea e într-o groaznică încurcătură. Așa cum ați afirmat. Aici, sunt de acord cu dumneavoastră. Avem un punct în comun. Putem începe de aici. Trebuie făcut ceva în privința asta. Nu voiam decât să... Auziți, strigă el deodată, de ce nu mă lăsați să vă vorbesc?

— Dar vorbiți cu mine.

— Eu... ei bine, adică... ei bine, înțelegeți ce vă spun.

— Complet.

— Păi, și?... Ce aveți de spus?

— Nimic.

— Cum?

— Nimic.

— Ei, haideți!

— Eu nu am dorit să vorbesc cu dumneavoastră.

— Dar... dar, ascultați... avem lucruri de discutat!

— Eu nu am.

— Uitați ce e, rosti domnul Thompson după o pauză, dumneavoastră sunteți un om de acțiune. Un om practic. Doamne, ce persoană practică sunteți! De orice altceva nu sunt sigur în privința dumneavoastră, dar de asta, da. Nu sunteți?

— Om practic? Da.

— Ei bine, și eu sunt. Putem vorbi deschis, cu cărțile pe masă. Indiferent de ceea ce căutați, putem cădea la învoială.

— Întotdeauna sunt dispus să cad la învoială.

— Am știut eu! strigă domnul Thompson triumfător, lovindu-și cu pumnul genunchiul. Așa le-am zis... tuturor acelor neghiobi teoreticieni intelectuali neghiobi, precum Wesley!

— Sunt întotdeauna deschis la o învoială – cu oricine are să-mi ofere o valoare.

Domnul Thompson nu putu spune ceea îl făcu să ezite înainte de a răspunde:

— Păi, spune ce condiții dorești, frate! Spune ce condiții dorești!

— Ce-aveți să-mi oferiți?

— Păi – orice.

— Cum ar fi?

— Spuneți orice. Ați ascultat transmisiunile noastre pe unde scurte către dumneavoastră?

— Da.

— Am spus c-o să vă acceptăm condițiile, orice condiție. Am vorbit serios.

— M-ați auzit spunând la radio că nu am nicio condiție de negociat? Am vorbit serios.

— Oh, stați așa, ne-ați înțeles greșit! V-ați gândit că o să vă combatem. Dar nu vom face asta. Nu suntem atât de rigizi. Suntem dispuși să luăm în considerare orice idee. De ce n-ați răspuns apelurilor noastre și n-ați venit la o conferință?

— De ce-ar fi trebuit?

— Pentru că... pentru că noi doream să stăm de vorbă cu dumneavoastră în numele țării.

— Nu vă recunosc dreptul de a vorbi în numele țării.

— Ia ascultați, nu sunt obișnuit să... Bun, e-n regulă, n-ați vrea să mă ascultați? N-ați vrea să mă ascultați?

— Vă ascult.

— Țara se află într-o situație îngrozitoare. Lumea moare de foame și renunță, economia e la pământ, nimeni nu mai produce. Nu știm ce să facem în această situație. Dumneavoastră știți. Știți cum să faceți ca lucrurile să meargă. E-n regulă, suntem dispuși să ne dăm bătuți. Vrem să ne spuneți ce-i de făcut.

— V-am spus ce-i de făcut.

— Ce?

— Dați-vă la o parte.

— Așa ceva-i imposibil! Asta-i fantastic! Nici nu se pune problema!

— Vedeți? V-am spus eu că nu avem ce discuta.

— Ei, hai, stați puțin! Stați puțin! Nu mergeți la extreme! Întotdeauna există o cale e mijloc. Nu putem avea totul. Nu suntem... lumea nu e pregătită pentru așa ceva. Nu vă puteți aștepta ca noi să abandonăm mașinăria Statului. Trebuie să menținem sistemul. Dar suntem dispuși să-i aducem corecții. Îl vom modifica în orice sens doriți. Nu suntem încăpățânați, niște dogmatici teoretici – suntem flexibili. Vom face tot ceea ce ne spuneți. Vă vom da mână liberă. Vom coopera. Vom face compromisuri. Dăm totul pe jumătate. Noi o să păstrăm sfera politicii și vă vom da putere totală asupra sferei economice. O să vă punem la dispoziție producția țării, o să vă facem cadou întreaga economie. O veți gestiona așa cum veți crede de cuviință, veți da ordine, veți emite directive – și veți avea la dispoziție puterea organizată a Statului spre a vă pune în aplicare deciziile. Vom fi pregătiți să vă dăm ascultare, cu toți, de la mine în jos. În domeniul producției, vom face ceea ce spuneți. Veți fi – veți fi Dictatorul Economic al națiunii!

Galt izbucni în râs.

Simplul amuzament al râsului îl șocă pe domnul Thompson.

— Ce se-ntâmplă cu dumneavoastră?

— Prin urmare, asta este ideea dumneavoastră de compromis?

— Care-i...? Nu mai rânjiți așa!... Nu cred că m-ați înțeles. Vă ofer slujba lui Wesley Mouch – și nimeni nu vă poate oferi o poziție mai înaltă!...Veți fi liber să faceți orice doriți. Dacă nu vă plac controalele – suprimați-le. Dacă vrei profituri mai mari și salarii mai mici – decretați

în acest sens. Dacă vreți privilegii pentru marii moguli – acordați-le Dacă nu vă convin sindicatele – dizolvați-le. Dacă doriți o economie liberă – dați ordin ca lumea să fie liberă! Acționați exact cum vă face plăcere. Dar puneți lucrurile pe roate. Organizați țara. Faceți-i pe oameni să muncească din nou. Faceți-i să producă. Aduceți-vă înapoi oamenii – oamenii cu cap. Conduceți-ne către o epocă pașnică, științifică, industrială și către prosperitate.

— Sub amenințarea armei?

— Ascultați, eu... Ce-i atât de amuzant?

— Vă rog să-mi spuneți un singur lucru: dacă sunteți capabil să vă prefaceți că n-ați auzit niciun cuvânt din ceea ce am spus la radio, ce anume vă face să credeți că aș fi dispus să mă prefac că nu l-am rostit?

— Nu-nțeleg ce vreți să spuneți! Eu...

— Treceți peste asta. Era doar o întrebare retorică. Prima parte răspunde celei de-a doua.

— Cum?

— Eu nu joc jocurile voastre, frate – dacă doriți o traducere.

— Vreți să spuneți că refuzați oferta mea?

— O refuz.

— Dar pe ce motiv?

— Mi-au trebuit trei ore la radio ca să vă spun motivul.

— Oh, asta-i doar teorie! Eu vorbesc despre afaceri. Vă ofer cea mai măreață slujbă din lume. Îmi spuneți și mie ce nu vă convine?

— Ceea ce v-am spus pe parcursul a trei ore era că n-o să meargă.

— Dumneavoastră puteți face să meargă.

— Cum?

Domnul Thompson dădu neputincios din mâini.

— Nu știu. Dac-aș fi știut, n-aș fi venit la dumneavoastră. Dumneavoastră trebuie să vă dați seama cum. Sunteți geniul industrial. Puteți rezolva orice.

— Am declarat că nu se poate face acest lucru.

— Dumneavoastră l-ați putea face.

— Cum anume?

— Cumva.

Auzi chicotul lui Galt și adăugă:

— De ce nu? Vă rog să-mi spuneți de ce nu!

— Bine, vă voi spune. Vreți să fiu Dictator Economic?

— Da!

— Și vă veți supune oricărui ordin pe care îl dau?

— Da!

— În mod implicit!

— Atunci începeți prin a aboli taxele pe venit.

— Oh, nu! țipă domnul Thompson, sărind în picioare. Nu putem face așa ceva! Asta nu-i... asta nu-i domeniul producției. Ăsta-i domeniul distribuției. Cum am putea plăti funcționarii guvernului?

— Concediați-i pe funcționarii guvernului.

— Oh, nu! Asta-i politică! Asta nu-i economie! Nu puteți interfera cu politica! Nu puteți avea totul.

Galt își încrucișă picioarele pe pernă, întinzându-se mai confortabil în fotoliul cu brocart.

— Vreți să continuăm discuția? Sau ați înțeles despre ce e vorba?

— Eu doar... se opri.

— Sunteți mulțumit că eu am înțeles despre ce e vorba?

— Uitați, rosti domnul Thompson împăciuitor, reașezându-se pe marginea scaunului. Nu vreau să mă cert. Nu mă pricep la dezbateri. Eu sunt om de acțiune. Timpul e scurt. Tot ce știu e că aveți minte. Exact genul de minte de care avem noi nevoie. Puteți face orice. Ați putea face lucrurile să meargă, dacă ați vrea.

— Bine, spuneți acest lucru în maniera dumneavoastră: nu vreau eu. Nu vreau să fiu un Dictator Economic, nici măcar pentru răstimpul în care să dau ordinul ca oamenii să fie liberi – ceea ce orice ființă umană rațională mi-ar arunca direct în față, pentru că știe că drepturile sale nu sunt menținute, date sau primite prin permisiunea dumneavoastră sau a mea.

— Spuneți-mi, rosti domnul Thompson, privindu-l reflexiv, ce anume căutați?

— V-am spus la radio.

— Nu înțeleg. Ați spus că ați plecat din propriul interes egoist – iar eu pot înțelege acest lucru. Dar ce lucru v-ați putea dori în viitor pe care să nu-l puteți obține chiar acum, de la noi, oferit pe tavă! Mi-ați spus că sunteți o persoană egoistă – și practică. Eu vă ofer un cec în alb pentru orice v-ați putea dori – iar dumneavoastră îmi spuneți că nu vreți. De ce?

— Pentru că cecul dumneavoastră în alb nu are acoperire.

— Ce?

— Pentru că nu aveți să-mi oferiți vreo valoare.

— Vă pot oferi orice îmi cereți. Doar spuneți-mi despre ce e vorba.

— Spuneți-mi dumneavoastră.

— Păi, ați vorbit foarte mult despre bogăție. Dacă vreți bani – nu ați putea câștiga în trei vieți ceea ce vă pot da eu într-o clipă, în clipa asta, banii jos. Vreți un miliard de dolari – un frumușel miliard de dolari?

— Pe care va trebui să-l produc, ca să mi-l dați?

— Nu, vreau să spun direct din trezoreria publică, în bancnote nou-tipărite... sau... chiar în aur, dacă preferați.

— Ce anume îmi va oferi acest lucru?

— Oh, auziți, atunci când țara se va pune din nou pe picioare...

— Atunci când o pun pe picioare?

— Ei bine, dacă ceea ce vreți este să gestionați lucrurile în maniera dumneavoastră, dacă căutați puterea, vă garatez că fiecare bărbat, femeie și copil din țara noastră va da ascultare ordinelor dumneavoastră și vor face ceea ce doriți.

— După ce îi învăț să facă acest lucru?

— Dacă vreți ceva de la propria dumneavoastră gașcă – pentru toți acei oameni care au dispărut – slujbe, poziții, autoritate, scutiri de impozit, orice favoare specială – e suficient să-mi spuneți despre ce e vorba, iar ei o vor obține.

— După ce îi voi aduce înapoi?

— Păi, ce naiba ați vrea?

— De ce naiba să am nevoie de dumneavoastră?

— Cum?

— Ce anume ați avea de oferit și pe care eu să nu-l pot obține fără dumneavoastră?

Domnul Thompson avea o altă privire atunci când se trase înapoi, ca și cum se simțea încolțit, totuși îl privi în ochi pe Galt pentru prima dată și zise încet:

— Fără mine, nu ați fi capabil să ieșiți din această încăpere, acum.

Galt zâmbi:

— E adevărat.

— N-ați fi capabil să produceți nimic. Ați putea fi lăsat aici să muriți de foame.

— E adevărat.

— Păi, nu vedeți? – zgomotoasa jovialitate familiară reveni în glasul domnului Thompson, ca și cum sugestiile date și primite trebuiau acum ocolite prin intermediul umorului. Ceea ce vă ofer eu este viața dumneavoastră.

— Nu este a dumneavoastră ca să o puteți oferi, domnule Thompson, rosti Galt încet.

Ceva în glasul lui îl făcu pe domnul Thompson să îi arunce o privire, apoi privi iute în altă parte: zâmbetul lui Galt părea aproape blând.

— Înțelegeți acum, zise Galt, ce anume am vrut să spun atunci când am afirmat că un zero nu poate ipoteca o viață? Eu sunt cel care ar trebui să vă ofere acel gen de ipotecă – și nu fac lucrul acesta. Înlăturarea unei amenințări nu este o plată, negarea unui lucru negativ nu constituie o recompensă, retragerea derbedeilor dumneavoastră înarmați nu echivalează cu un stimulent, oferta de a nu mă omorî nu reprezintă o valoare.

— Cine... cine-a spus ceva despre uciderea dumneavoastră?

— Cine-a spus ceva despre orice altceva? Dacă nu m-ați ține aici cu o armă îndreptată asupra mea, sub amenințarea morții, n-ați avea nicio șansă de a vorbi cu mine. Iar armele dumneavoastră doar atâta pot face. Eu nu plătesc pentru înlăturarea amenințărilor. Eu nu-mi cumpăr viața de la nimeni.

— Asta nu-i adevărat, spuse domnul Thompson vesel. Dacă ați avea un picior rupt, ați plăti un doctor să vi-l repare.

— Nu și în cazul în care el a fost cel care l-a rupt – zâmbi ca răspuns la tăcerea domnului Thompson. Eu sunt o persoană practică, domnule Thompson. Nu cred că este practic ca să pui bază pe o persoană al cărei unic mijloc de trai este ruperea oaselor mele. Nu cred că este practic să sprijin o rețea care cere bani în schimbul protecției.

Domnul Thompson privi gânditor, apoi clătină din cap.

— Nu consider că sunteți practic, rosti el. Un om practic nu ignoră faptele realității. El nu-și irosește timpul dorind ca lucrurile să fie altfel sau încercând să le schimbe. El ia lucrurile așa cum sunt. Noi vă ținem ostatic pe dumneavoastră. Acesta este un adevăr. Indiferent dacă vă place sau nu, e un adevăr. Ar trebui să acționați în consecință.

— Acționez.

— Vreau să spun că ar trebui să cooperați. Ar trebui să recunoașteți o situație existentă, s-o acceptați și să vă conformați ei.

— Dac-ați suferi de o otrăvire a sângelui, v-ați conforma sau ați încerca s-o schimbați?

— Oh, asta e ceva diferit! E ceva fizic.

— Vreți să spuneți că faptele fizice sunt susceptibile de a fi corectate, dar capriciile dumneavoastră nu?

— Cum?

— Vreți să spuneți că natura fizică poate fi ajustată după oameni, dar capriciile dumneavoastră sunt deasupra legilor naturii, iar oamenii trebuie să se ajusteze după dumneavoastră?

— Vreau să spun că eu mă aflu într-o poziție de superioritate!

— Cu o armă în mână?

— Oh, uitați de arme! Eu...

— Nu pot uita un lucru real, domnule Thompson. Așa ceva ar fi lipsit de caracter practic.

— Bine, atunci: țin o armă în mână. Ce veți face în această situație?

— Voi acționa în conformitate cu ea. Mă voi supune.

— Ce?

— Voi face ceea ce îmi spuneți.

— Vorbiți serios?

— Vorbesc serios. Pur și simplu.

Văzu nerăbdarea de pe chipul domnului Thompson dând încet înapoi sub o privire uluită.

— Voi săvârși orice acțiune îmi ordonați să săvârșesc. Dacă îmi ordonați să mă mut în biroul unui Dictator Economic, mă voi muta acolo. Dacă îmi ordonați să stau la un birou, voi sta acolo. Dacă îmi ordonați să emit o directivă, voi emite directiva pe care mi-ați ordonat s-o dau.

— Oh, dar eu nu știu ce directive să emit!

— Nici eu.

Se instală o lungă pauză.

— Ei bine? zise Galt. Care sunt ordinele dumneavoastră?

— Vreau să salvați economia țării!

— Nu știu cum s-o salvez.

— Vreau să găsiți o cale!

— Nu știu cum s-o găsesc.

— Vreau să vă gândiți!

— Cum mă va face arma dumneavoastră să realizez acest lucru, domnule Thompson?

Domnul Thompson îl privi în tăcere – iar Galt văzu în buzele strânse, în bărbia proeminentă, în ochii îngustați, înfățișarea unui adolescent bătăuș pe punctul de a emite acel argument filosofic exprimat de propoziția: Îți sparg fața. Galt zâmbi, uitându-se în ochii lui, ca și cum ar fi auzit propoziția nerostită și ar fi accentuat-o. Domnul Thompson privi în altă parte.

— Nu, spuse Galt, dumneavoastră nu doriți ca eu să gândesc. Atunci când siliți un om să acționeze împotriva alegerii și judecății sale, ceea ce doriți să suspendați este gândirea lui. Vreți ca el să devină un robot. Mă voi supune.

Domnul Thompson oftă.

— Nu pricep, zise el pe un ton de reală neputință. Ceva e în neregulă și nu înțeleg ce. De ce-ați căuta să intrați în încurcătură? Cu un creier ca al dumneavoastră – puteți bate pe oricine. Eu nu mă ridic la înălțimea dumneavoastră și știți acest lucru. De ce nu vă prefaceți că vă alăturați nouă, ca apoi să dobândiți controlul și să mă păcăliți?

— Din același motiv pentru care îmi oferiți acest lucru: pentru că ați câștiga.

— Cum adică?

— Pentru că încercarea celor mai buni decât dumneavoastră de a vă înfrânge în condițiile dumneavoastră a permis genului dumneavoastră de oameni să scape basma curată vreme de veacuri. Care dintre noi doi va reuși, dacă ar fi să vă fac concurență pentru controlul asupra gorilelor dumneavoastră? Desigur, m-aș putea preface – și nu aș salva economia sau sistemul dumneavoastră, nimic nu le va salva acum – dar aș pieri, iar ceea ce ați câștiga ar fi ceea ce ați câștigat întotdeauna în trecut: o amânare, o păsuire a execuției, pentru încă un an – sau o lună – cumpărată cu prețul speranței și al efortului care mai pot fi stoarse din cele mai bune resturi umane din jurul dumneavoastră, inclusiv din mine. Acest lucru îl urmăriți și asta este anvergura dumneavoastră. O lună? Ați bate palma pentru o săptămână – pe baza tezei categorice și indiscutabile că întotdeauna se va găsi o victimă. Dar v-ați găsit ultima victimă – cea care refuză să-și joace rolul istoric. Jocul s-a terminat, frate.

— Oh, asta-i doar teorie! rosti iute domnul Thompson, puțin cam tăios; ochii lui se plimbau prin încăpere, ca un substitut pentru a face câțiva pași, de acolo-colo; trase cu ochiul către ușă, ca și cum ar fi tânjit să evadeze.

— Susțineți că vom pieri dacă nu renunțăm la sistem? întrebă el.

— Da.

— În acest caz, pentru că vă deținem, veți pieri împreună cu noi?

— E posibil.

— Nu vreți să trăiți?

— Ba da. Cu pasiune.

Văzu o fulgerătoare scânteiere în ochii domnului Thompson și zâmbi:

— Vă mai spun ceva: știu că vreau să trăiesc mult mai intens decât vreți dumneavoastră. Știu că pe acest lucru contați. Știu că dumneavoastră, de fapt, nu vreți deloc să trăiți. Eu vreau acest lucru. Și pentru că vreau atât de mult, nu voi accepta niciun substitut.

Domnul Thompson sări în picioare.

— Nu-i adevărat! strigă el. Faptul că eu nu vreau să trăiesc nu este adevărat! De ce vorbiți așa?

Stătea cu membrele ușor apropiate, ca și cum s-ar fi apărat de un brusc val de frig.

— De ce spuneți asemenea lucruri? Nu înțeleg ce vreți să spuneți.

Se dădu îndărăt cu câțiva pași.

— Și nu este adevărat că aș fi un pistolar. Nu sunt. Nu intenționez să vă fac vreun rău. Nu am vrut să fac rău nimănui. Vreau ca lumea să mă placă. Vreau să vă fiu prieten... vreau să vă fiu prieten! strigă el întregului spațiu.

Ochii lui Galt îl observau, fără expresie, nedând vreun indiciu despre ceea ce vedeau, cu excepția faptului că vedeau.

Domnul Thompson tresări brusc, făcând mișcări zorite, inutile, ca și cum ar fi fost pe grabă:

— Trebuie să alerg, rosti el. Am... am foarte multe întâlniri. O să mai vorbim despre asta. Gândiți-vă la problema asta. Nu vă grăbiți. Nu încerc să vă supun la presiuni. Relaxați-vă, stați liniștit și simțiți-vă ca acasă. Cereți tot ceea ce doriți – mâncare, băutură, țigări, totul la calitatea maximă. – făcu un semn cu mâna către hainele lui Galt – O să dau ordin ca cel mai scump croitor din oraș să vă facă niște haine decente. Vreau să vă obișnuiți cu tot ce este cel mai bun. Vreau să vă simțiți confortabil și... Ia spuneți, întrebă el, puțin cam prea neglijent, aveți o familie? Niște rude pe care ați dori să le vedeți?

— Nu.

— Ceva prieteni?

— Nu.

— Aveți o iubită?

— Nu.

— N-aș fi vrut să vă simțiți singur. Vă putem lăsa să aveți vizitatori, orice vizitator poftiți, dacă există vreunul care să vă intereseze.

— Nu există.

Domnul Thompson se opri la ușă, se întoarse să se uite la Galt pentru un moment și clătină din cap:

— Nu-mi pot da seama ce fel de om sunteți, zise el. Pur și simplu nu-mi pot da seama ce fel de om sunteți.

Galt zâmbi, dădu din umeri și răspunse:

— Cine este John Galt?

***

O plasă rotitoare de lapoviță atârna deasupra intrării Hotelului Wayne-Falkland, iar gărzile înarmate arătau, în mod ciudat, dezolat de neputincioase în cercul de lumină: stăteau gheboșați, cu capetele în jos, strângându-și armele la piept pentru a se încălzi – ca și cum, dacă ar fi să dea drumul împotriva furtunii întregii violențe de scuipare a gloanțelor, acest lucru nu ar aduce alinare trupurilor lor.

De pe partea cealaltă a străzii, Chick Morrison, Condiționatorul Moral – în drum spre o conferință la etajul 59 – observă că rarii și letargicii trecători nu catadicseau să se uite la gărzi, așa după cum nu catadicseau să se uite la titlurile muiate în apă ale unui maldăr de ziare nevândute de pe standul unui vânzător zdrențăros, care tremura: „John Galt promite prosperitate".

Chick Morisson clătină din cap neliniștit: șase zile de relatări pe prima pagină – despre eforturile unite ale conducătorilor țării care lucrau cu John Galt spre a da formă noilor politici – nu aduseseră niciun rezultat. Oamenii se mișcau, observă el, ca și cum nu le păsa să vadă ceva în jurul lor. Nimeni nu remarcă existența lui, cu excepția unei bătrâne zdrențăroase care întinse mâna către el în tăcere, pe când el se apropia de luminile de la intrare; el grăbi pasul, iar în palma noduroasă și goală căzură doar picături de lapoviță.

Amintirea străzilor conferi vocii lui Chick Morrison o sonoritate aspră, atunci când vorbi în fața unui cerc de fețe în camera domnului Thompson de la etajul 59. Privirea de pe aceste chipuri se potrivea cu sunetul vocii sale.

— Se pare că nu funcționează, rosti el, arătând către un maldăr de rapoarte de la cei care luau pulsul publicului. Toate comunicatele de presă despre colaborarea noastră cu John Galt nu par a schimba cu ceva situația. Oamenilor nu le pasă. Ei nu cred nicio iotă din ele. Unii dintre ei susțin că el nu va colabora niciodată cu noi. Majoritatea nici măcar nu cred că se află în mâinile noastre. Nu știu ce s-a întâmplat cu oamenii. Nu mai cred nimic. – oftă – Cinci fabrici și-au încetat activitatea în Cleveland, alaltăieri. Ieri s-au închis cinci fabrici la Chicago. La San Francisco...

— Știu, știu, rosti sec domnul Thompson, strângându-și fularul în jurul gâtului: centrala termică a clădirii se defectase. Nu există alternativă: trebuie să se dea bătut și să preia controlul. E obligat!

Wesley Mouch privi către tavan.

— Să nu-mi cereți să vorbesc iarăși cu el, spuse el și fu cuprins de un fior. Am încercat. Nu se poate vorbi cu omul acela.

— Nu... nu pot, domnule Thompson! strigă Chick Morrison, ca răspuns la oprirea asupra lui a privirii pe care și-o rotea domnul Thompson. O să-mi dau demisia, dacă vreți! Nu mai pot vorbi cu el! Nu mă siliți!

— Nimeni nu poate vorbi cu el, zise doctorul Floyd Ferris. E o pierdere de vreme. Nu aude niciun cuvânt pe care i-l spui.

Fred Kinnan chicoti.

— Vreți să spuneți că aude prea mult, nu-i așa? Iar ceea ce e mai rău e că răspunde.

— Păi, de ce nu încerci tu din nou? izbucni Mouch. Se pare că ți-a plăcut. De ce nu încerci să-l convingi?

— Nu risc, rosti Kinnan. Nu te amăgi, frate. Nimeni nu o să-l convingă. Eu n-aș încerca a doua oară... Dacă mi-a plăcut? adăugă, cu o privire uimită. Da... da, cred că da.

— Ce se întâmplă cu tine? Îl simpatizezi? Îl lași să te atragă de partea lui?

— Pe mine? chicoti Kinnan melancolic. De ce ar avea el nevoie de mine? Aș fi primul dat la gunoi în momentul în care ar avea câștig de

cauză... Problema e că – privi meditativ în tavan – problema e că e un om care vorbește pe șleau.

— N-o să aibă câștig de cauză! zise iute domnul Thompson. Nici nu se pune problema!

Fu o lungă pauză.

— În West Virginia sunt revolte provocate de foamete, spuse Wesley Mouch. Iar fermierii din Texas au...

— Domnule Thompson! spuse Chick Morrison disperat. Poate... poate am putea lăsa publicul să-l vadă... la un miting... sau la TV... doar să-l vadă, doar spre a se convinge că e în mâinile noastre cu adevărat... Acest lucru ar putea da speranță oamenilor, pentru câtăva vreme... ne-ar da nouă ceva timp...

— E prea periculos, zise scurt doctorul Ferris. Nu-l lăsați să se apropie de public. Va face absolut tot ce îi va trece prin cap.

— Trebuie să se dea bătut, rosti domnul Thompson cu încăpățânare. Trebuie să ni se alăture. Unul dintre voi trebuie...

— Nu! țipă Eugene Lawson. Nu eu! Nu vreau să-l văd! Nici măcar o dată! Nu vreau să trebuiască să cred lucrul acesta!

— Ce anume? întrebă James Taggart; glasul lui avea un ton de batjocură periculos de nepăsătoare; Lawson nu răspunse. De ce anume ți-e teamă?

Disprețul din glasul lui Taggart suna anormal de accentuat, ca și cum vederea unei temeri mai mari a altuia îl ispitea să și-o sfideze pe a sa proprie.

— Ce anume ți-e teamă să crezi, Gene?

— N-o să cred lucrul acesta! N-o să cred! – glasul lui Lawson era jumătate mârâit, jumătate scâncet. Nu mă puteți face să-mi pierd credința în umanitate! Nu ar trebui să-i permiteți unui astfel de om să fie posibil! Un egoist nemilos care...

— Grozavă șleahtă de intelectuali mai sunteți, zise domnul Thompson cu dispreț. Am crezut că puteți să vorbiți cu el în păsărească lui... dar v-a speriat pe toți. Idei? Unde vă sunt ideile? Faceți ceva! Faceți-l să ni se alăture! Aduceți-l de partea noastră!

— Necazul e că nu vrea nimic, spuse Mouch. Ce-i putem noi oferi unui om care nu vrea nimic?

— Vrei să spui, rosti Kinnan, ce anume îi putem oferi unui om care vrea să trăiască?

— Taci! țipă James Taggart. De ce-ai spus asta? Ce te-a făcut să spui asta?

— Ce te-a făcut să țipi? întrebă Kinnan.

— Tăceți, cu toții! spuse domnul Thompson. Vă pricepeți să vă luptați între voi, dar când e vorba să vă luptați cu un bărbat adevărat?

— Deci v-a convins și pe dumneavoastră? urlă Lawson.

— Oh, tăceți din gură, zise domnul Thompson plictisit. E cel mai dur nemernic cu care am avut de-a face. N-o să înțelegeți acest lucru. E cât se poate de dur... – o extrem de slabă nuanță de admirație se strecură în glasul său. Cât se poate de dur...

— Există căi de a îi convinge pe nemernicii duri, așa după cum v-am explicat, rosti tărăgănat doctorul Ferris.

— Nu! strigă domnul Thompson. Nu! Gura! Nu vă mai ascult! Nu vreau să mai aud! – mâinile i se mișcau frenetic, ca și cum s-ar fi luptat să risipească ceva ce nu putea defini. I-am spus că... că nu e adevărat acest lucru... că noi nu suntem... că eu nu sunt un...

Clătină violent din cap, ca și cum propriile sale cuvinte erau o formă nemaipomenită de pericol.

— Nu, uitați, băieți, vreau să spun că trebuie să fim practici... și precauți. Extrem de precauți. Trebuie să rezolvăm problema asta în mod pașnic. Nu ne putem permite să ni-l facem dușman... sau să-i facem vreun rău. Nu îndrăznim să riscăm în privința a... orice i s-ar întâmpla. Pentru că, dacă el cade, cădem și noi. El reprezintă ultima noastră speranță. Nu vă iluzionați în privința asta. Dacă el cade, pierim și noi. Știți cu toții lucrul acesta.

Ochii lui se plimbară peste fețele din jurul lui: știau lucrul acesta.

Lapovița din dimineața următoare căzu pe relatările de pe prima pagină care anunțau că o conferință constructivă, armonioasă între John Galt și conducătorii țării, din după-amiaza trecută, produsese „Planul John Galt", care va fi făcut public în scurtă vreme. Fulgii de zăpadă ai serii căzură pe mobila dintr-un apartament de bloc a cărui fațadă se prăbușise – și asupra unei mulțimi de oameni care aștepta în tăcere la fereastra închisă a casierei unei fabrici al cărei proprietar dispăruse.

— Fermierii din South Dakota, îi raportă Wesley Mouch domnului Thompson a doua zi de dimineață, mărșăluiesc înspre capitală, dând foc fiecărei clădiri guvernamentale întâlnite în cale și fiecărei case în valoare de peste zece mii de dolari.

— California e la pământ, raportă el pe seară. Acolo are loc un război civil – dacă asta se întâmplă acolo, lucru de care nimeni nu e sigur. Au declarat că se separă de Uniune, dar nimeni nu știe cine deține acum puterea. Au loc lupte armate în întregul stat, între „Partidul Poporului", condus de Ma Chalmers și de cultul ei închinat soiei, alcătuit din admiratori ai Orientului, pe de o parte, și ceva denumit „Înapoi la Dumnezeu", condus de foști proprietari de terenuri petrolifere.

***

— Domnișoară Taggart! murmură domnul Thompson, atunci când ea intră în camera lui de hotel a doua zi de dimineață, ca urmare a chemării sale. Ce ne facem?

El se întrebă de ce simțise mai demult că ea poseda un fel de energie liniștitoare. Privea un chip palid care părea stăpânit, dar stăpânirea devenea neliniștitoare atunci când se observa că dura minut după minut, fără vreo schimbare de expresie, fără semnul vreunei emoții. Chipul ei avea aceeași privire ca și a celorlalți, își spuse el, excepție făcând ceva din expresia gurii ei, care sugera rezistență.

— Am încredere în dumneavoastră, domnișoară Taggart. Aveți mai multă minte decât toți băieții mei, pledă el. Ați făcut mai mult pentru țară decât oricare dintre ei – dumneavoastră sunteți cea care ni l-a găsit. Ce ne facem? Având în vedere că totul se prăbușește, el este singurul care ne poate scoate din necazul acesta – dar nu vrea. Refuză. Pur și simplu refuză să conducă. N-am văzut niciodată așa ceva: un om care nu are nicio dorință de a conduce. Îl implorăm să dea ordine – iar el răspunde că vrea să se supună lor! E absurd!

— Este.

— Ce părere aveți despre asta? Vă puteți da seama ce fel de om e?

— E un egoist arogant, replică ea. E un aventurier ambițios. E un om cu o cutezanță nelimitată care joacă pe cele mai mari mize din lume.

Era ușor, își zise ea. Ar fi fost dificil în acea perioadă îndepărtată în care ea socotea limbajul drept o unealtă de onoare, care trebuie folosit ca și cum te-ai afla sub jurământ – un jurământ de supunere la realitate și de respect pentru ființele umane. Acum se punea doar problema de a face sunete, sunete nearticulate adresate unor obiecte inanimate, fără legătură cu atari concepte precum realitate, omenesc sau onoare.

Fusese ușor, în prima dimineață, să-i raporteze domnului Thompson cum îl găsise ea pe John Galt în locuința lui. Fusese ușor să vadă zâmbetele de aprobare ale domnului Thompson și repetatele lui strigăte: „Ce fată grozavă!", scoase aruncând priviri triumfătoare asistenților lui, triumful unui om a cărui judecată de a avea încredere în ea fusese justificată. Fusese ușor să exprime o mânioasă ură față de Galt – „am fost de acord cu ideile lui, dar nu-l voi lăsa să-mi distrugă compania de căi ferate" – și să-l audă pe domnul Thompson spunând: „Nu vă preocupați, domnișoară Taggart! O să vă protejăm noi de el!"

Fusese ușor să adopte o aparență de viclenie rece și să-i reamintească domnului Thompson de recompensa în valoare de cinci sute de mii de dolari, cu glas clar și pătrunzător, asemenea sunetului unei mașini de calculat care scoate suma finală a unei note plată. Ea văzuse o pauză de o clipă în mușchii faciali ai domnului Thompson, apoi un zâmbet mai strălucitor, mai larg – asemenea unui discurs tăcut care declara că nu se așteptase la așa ceva, dar că era încântat să știe ce anume o făcuse să se mobilizeze și că era genul de mobilizare pe care o înțelegea.

— Desigur, domnișoară Taggart! Desigur! Recompensa vă aparține – în totalitate! Vi se va trimite cecul, cu întreaga sumă!

Fusese ușor, pentru că ea avusese sentimentul că s-ar afla într-un fel de non-lume jalnică, în care cuvintele și acțiunile ei nu mai erau fapte – nu reflectări ale realității, ci doar poziții distorsionate într-una din oglinzile acelea de bâlci care proiectează deformitatea pentru percepția ființelor a căror conștiință nu trebuie tratată drept conștiință. Subțire, unic și fierbinte, asemenea unei arzătoare presiuni a unei sârme în interiorul ei, asemenea unui ac ce îi selectează parcursul, era singura ei preocupare: gândul la siguranța lui. Restul era o negură de dezintegrare lipsită de formă, jumătate acidă, jumătate ceață.

Dar aceasta – își spuse ea cuprinsă de un fior – era starea în care trăiau toți acei oameni pe care nu îi înțelesese niciodată, aceasta era starea pe care o doreau, această realitate de cauciuc, această sarcină de a te preface, de a denatura, de a înșela, singura țintă și recompensă fiind privirea credulă a unor ochi încețoșați de panică ai domnului Thompson. Cei care doreau această stare voiau oare să trăiască? – se întrebă ea.

— Cele mai mari mize din lume, domnișoară Taggart? o întrebă domnul Thompson nerăbdător. Despre ce e vorba? Ce anumea vrea?

— Realitatea. Pământul acesta.

— Nu prea înțeleg ce vreți să spuneți, dar... Uitați, domnișoară Taggart, dacă socotiți că îl puteți înțelege, ați... ați încerca să mai vorbiți o dată cu el?

Ea simți ca și cum își auzea propria voce, la distanță de mulți ani-lumină, plângând că și-ar da viața ca să-l vadă – dar în această încăpere ea auzi vocea unui străin inexpresiv care rostea rece:

— Nu, domnule Thompson, n-aș încerca. Sper să nu trebuiască să-l mai văd vreodată.

— Știu că nu-l puteți suporta și nu pot spune că vă învinovățesc, dar n-ați putea măcar încerca să...

— Am încercat să-l conving, în seara în care l-am găsit. Nu am auzit decât insulte, în schimb. Cred că îl irită prezența mea mai mult decât a oricui altcuiva. N-o să mă ierte pentru faptul că eu am fost cea care l-a prins în capcană. Aș fi ultima persoană căreia să i se predea.

— Mda... mda, asta e adevărat... Credeți că se va preda vreodată?

Acul dinlăuntrul ei ezită o clipă, între două poziții: să le spună că nu se va preda și să îi vadă cum îl omoară? – să le spună că se va preda și să-i vadă cum se țin de putere până când vor distruge lumea?

— O să se predea, rosti ea cu fermitate. O să se dea bătut, dacă îl tratați corect. E prea ambițios ca să refuze puterea. Nu-l lăsați să scape, dar să nu-l amenințați sau să-i faceți rău. Frica nu funcționează. E insensibil la frică.

— Dar dacă... vreau să spun, după felul în care se prăbușesc lucrurile... ce-ar fi dacă o să se țină bățos prea multă vreme?

— N-o să se țină. E un om prea practic ca să facă asta. Apropo, îl lăsați să vadă vreo știre despre starea țării?

— Păi... nu.

— Aș sugera să-l lăsați să citească cópii ale rapoartelor dumneavoastră confidențiale. O să vadă că nu durează mult.

— Asta-i o idee bună! O foarte bună idee!... Știți, domnișoară Taggart, zise el brusc, ca cineva care se agață cu disperare de vocea sa, mă simt mai bine ori de câte ori vorbesc cu dumneavoastră. E pentru că am încredere în dumneavoastră. Nu am încredere în nimeni din jurul meu. Dar dumneavoastră sunteți altceva. Sunteți de încredere.

Ea se uită fără șovăială direct în ochii lui.

— Mulțumesc, domnule Thompson, zise ea.

A fost ușor, își spuse ea – până când păși în stradă și observă că, sub haină, bluza ei era udă, lipită de omoplați.

Dacă ar fi fost în stare să simtă – își spuse în timp ce mergea prin mulțimea de la Terminal – și-ar da acum seama că indiferența greoaie pe care o simțea pentru compania ei de căi ferate era ură. Nu putea scăpa de senzația că nu opera decât cu trenuri de marfă: pentru ea, pasagerii nu erau vii sau ființe umane. Părea fără rost să irosească un efort atât de mare pentru prevenirea catastrofelor, pentru protejarea siguranței trenurilor care nu cărau altceva decât obiecte neînsuflețite. Privi chipurile de la Terminal: dacă ar fi ca el să moară, își spuse ea, să fie ucis de conducătorii sistemului, iar aceștia ar putea să mănânce, să doarmă și să călătorească – oare va lucra ea spre a le furniza trenuri? Dacă ar fi ca ea să urle după ajutor, se va ridica unul dintre ei în apărarea ei? Oare ei, care îl auziseră, voiau ca el să trăiască?

Cecul în valoare de cinci sute de mii de dolari a fost livrat la biroul ei, în acea după-amiază; a fost livrat împreună cu un buchet de flori din partea domnului Thompson. Ea privi cecul și îl lăsă să cadă fâlfâind pe biroul ei: nu însemna nimic și nu o făcea să simtă nimic, nici măcar vreo umbră de vinovăție. Era un petic de hârtie, fără o importanță mai mare decât cele din coșul de hârtii de la firmă. Nu conta dacă putea cumpăra cu el un colier cu diamante, gunoaiele orașului sau ultima ei cină. Nu va fi cheltuit niciodată. Nu era un simbol de valoare și nimic din ceea ce cumpăra cu el nu putea fi o valoare. Dar această – își spuse ea – această neînsuflețită indiferență reprezenta starea permanentă a oamenilor din jurul ei, a oamenilor care nu aveau scop și pasiune. Aceasta era starea unui suflet care nu valorizează; oare voiau să trăiască cei care o alegeau – se întrebă ea?

În acea seară, când sosi acasă, amorțită de epuizare, în holul blocului de apartamente luminile nu funcționau – iar ea nu remarcă plicul de la picioarele ei decât în clipa în care aprinse lumina din foaierul ei. Era un plic alb, sigilat care fusese strecurat pe sub ușa ei. Îl ridică de jos – apoi, după o clipă, rădea fără sunet, jumătate îngenuncheată, jumătate șezând pe pardoseală, fără a se clinti din acel punct, fără a face altceva decât să se holbeze la notița scrisă de o mână cunoscută, mâna care își scrisese ultimul mesaj pe calendarul de deasupra orașului. Notița spunea:

Dagny: Ține-te tare. Fii cu ochii pe ei. Când el o să aibă nevoie de noi, sună-mă la OR 6-5693.

F.

Ziarele din dimineața următoare sfătuiau publicul să nu creadă zvonurile cum că în statele din sud ar fi existat tulburări. Rapoartele confidențiale, trimise domnului Thompson, afirmau că luptele armate izbucniseră între Georgia și Alabama, pentru posesiunea unei fabrici producătoare de echipamente electrice – care, din cauza luptelor și unei căi ferate ce fusese aruncată în aer, fusese izolată de orice sursă de materii prime.

— Ați citit rapoartele confidențiale pe care vi le-am trimis? murmură domnul Thompson în seara aceea, confruntându-se încă o dată cu Galt. Era însoțit de James Taggart, care se oferise să se întâlnească cu prizonierul pentru prima dată.

Galt ședea pe un scaun cu spătarul drept, picior peste picior, fumând o țigară. Părea vigilent și relaxat, în același timp. Ei nu puteau descifra expresia de pe chipul lui, cu excepția faptului că nu arăta niciun semn de neliniște.

— L-am citit, răspunse el.

— N-a mai rămas prea mult timp.

— Nu.

— Veți lăsa ca asemenea lucruri să se întâmple în continuare?

— Dar dumneavoastră?

— Cum puteți fi așa de sigur că aveți dreptate? strigă James Taggart; vocea lui nu era puternică, dar avea intensitatea unui strigăt. Cum puteți să aveți curajul, într-o astfel de perioadă îngrozitoare, să vă conformați ideilor dumneavoastră, cu riscul de a distruge întreaga lume?

— Ale cui idei ar trebui să le consider mai sigure spre a fi urmate?

— Cum de puteți fi atât de sigur că aveți dreptate? Cum puteți ști? Nimeni nu poate fi sigur de cunoașterea sa! Nimeni! Nu sunteți mai bun decât ceilalți!

— În acest caz, de ce aveți nevoie de mine?

— Cum puteți jongla cu viețile altor oameni? Cum vă puteți permite un lux atât de egoist încât să continuați a rezista, când lumea are nevoie de dumneavoastră?

— Vreți să spuneți: atunci când au nevoie de ideile mele?

— Nimeni nu are complet dreptate sau e complet eronat! Nu există negru sau alb! Nu dețineți monopolul asupra adevărului!

Era ceva ciudat în maniera lui Taggart – își spuse domnul Thompson, încruntându-se – un resentiment straniu, prea personal, ca și cum nu venise aici să rezolve o situație politică.

— Dacă ați avea, cât de cât, sentimentul responsabilității, spunea Taggart, n-ați îndrăzni să riscați a vă încrede doar în propria judecată! V-ați alătura nouă și ați lua în considerare niște idei, altele decât ale dumneavoastră și ați admite că și noi am putea avea dreptate! Ne-ați ajuta în planurile noastre! Ați...

Taggart continuă să vorbească cu insistență febrilă, dar domnul Thompson nu își putea da seama dacă Galt asculta: Galt se ridicase în picioare și se plimba prin cameră, nu ca și cum ar fi fost neliniștit, și în maniera lejeră a unei persoane care se bucură de mișcarea corpului său. Domnul Thompson observă ușurința cu care pășea, felul în care își ținea coloana dreaptă, stomacul plat, umerii relaxați. Galt mergea ca și cum ar fi fost inconștient de trupul său și, în același timp, extrem de conștient de felul în care se mândrea cu el. Domnul Thompson privi scurt către James Taggart, la poziția înclinată a unei persoane înalte prăbușite într-o atitudine de dizgrațioasă autodeformare și îl surprinse urmărind mișcările lui Galt cu asemenea ură încât domnul Thompson se ridică în picioare, de teamă că se va auzi în încăpere. Dar Galt nu se uita la el.

— ...conștiința dumneavoastră! spunea Taggart. Am venit aici să fac apel la conștiința dumneavoastră! Cum puteți să vă prețuiți mintea mai presus de mii de vieți omenești? Oameni pier și... oh, fir-ar să fie – rosti el sec –, terminați cu plimbatul prin cameră!

Galt se opri.

— E un ordin?

— Nu, nu! spuse grăbit domnul Thompson. Nu este un ordin. Nu vrem să vă dăm ordine... Ia-o ușurel, Jim.

Galt își reluă mersul prin cameră.

— Lumea se năruiește, spuse Taggart, urmăridu-l în mod irezistibil cu privirea pe Galt. Oamenii pier – iar dumneavoastră sunteți cel care îi poate salva! Contează cine are dreptate și cine nu? Ar trebui să vă alăturați nouă, chiar dacă socotiți că nu avem dreptate, ați putea să vă sacrificați mintea spre a-i salva!

— Prin ce mijloace îi voi salva?

— Cine vă credeți? strigă Taggart.

Galt se opri.

— Știți cine.

— Sunteți egoist!

— Sunt.

— Vă dați seama ce fel de egoist sunteți?

— Dumneavoastră vă dați seama? întrebă Galt, privindu-l în ochi.

Lenta retragere a trupului lui Taggart în adâncurile fotoliului său în timp ce ochii săi îl fixau pe Galt îl făcu pe domnul Thompson să se teamă în mod inexplicabil de următorul moment.

— Ia spuneți, întrerupse domnul Thompson cu o voce nepăsătoare la modul strălucitor, ce fel de țigări fumați?

Galt se întoarse și zâmbi.

— Nu știu.

— De unde ați făcut rost de ele?

— Unul dintre gardieni mi-a adus un pachet din astea. Mi-a zis că l-a rugat un bărbat să mi-l dea cadou...Nu vă faceți griji, adăugă el, băieții voștri l-au supus la tot felul de teste. Nu existau mesaje ascunse. Era doar un cadou de la un admirator necunoscut.

Țigara dintre degetele lui Galt avea pe ea semnul dolarului.

James Taggart nu se pricepe să convingă, conchise domnul Thompson. Dar nici Chick Morrison, pe care îl aduse a doua zi, nu se comportă mai bine.

— Mă voi... mă voi arunca la mila dumneavoastră, domnule Galt, declară Chick Morrison cu un zâmbet frenetic. Aveți dreptate. Voi concede că aveți dreptate – și singurul lucru la care pot face apel este mila dumneavoastră. În adâncul inimii mele, nu pot crede că sunteți egoistul total care nu simte pic de compasiune față de popor.

Arătă cu mâna către un teanc de hârtii pe care le împrăștiase pe masă.

— Iată un apel din partea a zece mii de copii de vârstă școlară care vă imploră să vă alăturați nouă și să îi salvați. Iată un apel din partea unui cămin de handicapați. Iată o petiție trimisă de slujitorii a două sute de credințe diferite. Iată un apel de la mamele țării. Citiți-le.

— Este un ordin?

— Nu! strigă domnul Thompson. Nu este un ordin!

Galt rămase nemișcat, neîntinzând mâna către foile de hârtie.

— Sunt doar niște oameni de rând, obișnuiți, domnule Galt, rosti Chick Morrison, pe un ton menit a proiecta abjecta lor smerenie. Ei

nu vă pot spune ce să faceți. N-ar ști ce anume. Ei doar vă imploră. Ei pot fi slabi, neputincioși, orbi, ignoranți. Dar dumneavoastră, care sunteți atât de inteligent și de puternic, nu puteți avea milă de ei? Nu-i puteți ajuta?

— Renunțând la inteligența mea și urmând orbirea lor?

— S-ar putea să nu aibă dreptate, dar nu-și dau seama!

— Dar eu, care îmi dau seama, ar trebui să le dau ascultare?

— Nu pot discuta în contradictoriu, domnule Galt. Pur și simplu vă rog să aveți milă. Ei suferă. Vă implor să aveți milă pentru cei care suferă. Eu sunt... domnule Galt, întrebă el, observând că Galt privea la distanță, dincolo de fereastră și că ochii săi deveniseră brusc implacabili, ce s-a întâmplat? La ce vă gândiți?

— La Hank Rearden.

— Cum așa?... De ce?

— Oare ei au simțit vreun pic de milă față de Hank Rearden?

— Oh, dar asta-i altceva! El...

— Tăceți, rosti Galt pe un ton egal.

— Eu doar...

— Taci! zise scurt domnul Thompson. Nu-l luați în seamă, domnule Galt. N-a dormit de două nopți. E îngrozitor de speriat.

A doua zi, doctorul Floyd Ferris nu părea a fi speriat – dar era și mai rău, își spuse domnul Thompson. Observă că Galt rămânea tăcut și nu voia să-i răspundă deloc lui Ferris.

— Este problema responsabilității morale pe care s-ar putea să n-o fi studiat suficient, domnule Galt, vorbi tărăgănat doctoral Ferris pe un ton prea fandosit, prea forțat de lipsă de formalitate. S-ar părea că ați vorbit la radio doar despre păcatele funcțiilor. Dar trebuie luate în considerare și păcatele omisiunii. A nu reuși să salvezi un Eu este la fel de imoral cu a ucide. Consecințele sunt aceleași – și pentru că trebuie să judecăm acțiunile prin consecințele lor, responsabilitatea morală este aceeași... De exemplu, având în vedere disperata criză de alimente, s-a sugerat că s-ar putea să devină necesar să se emită o directivă care să ordone ca fiecare al treilea dintre copiii sub vârsta de zece ani și fiecare dintre adulții în vârstă de peste șaizeci de ani să fie omorâți, spre a se asigura supraviețuirea celorlalți. N-ați vrea să se întâmple ceva de acest gen, nu-i așa? Aveți posibilitatea de a preîntâmpina acest lucru. Un cuvânt din partea dumneavoastră ar preîntâmpina acest

lucru. Dacă refuzați și toți oamenii aceia sunt executați – va fi vina și responsabilitatea morală a dumneavoastră!

— Ești nebun! urlă domnul Thompson, revenindu-și din șoc și sărind în picioare. Nimeni n-a sugerat vreodată așa ceva! Nimeni nu s-a gândit la așa ceva! Vă rog, domnule Galt! Nu-l credeți! Nu vrea să spună asta!

— Oh, ba da, vrea să spună, zise Galt. Spuneți-i nemernicului să se uite la mine, apoi să se uite în oglindă, iar după aceea să se întrebe dacă mi-ar trece vreodată prin cap că statura mea morală este la cheremul acțiunilor sale.

— Pleacă de-aici! strigă domnul Thompson, trăgându-l pe Ferris spre a se ridica în picioare. Ieși! Să nu mai aud nicio vorbuliță de la tine!

Deschise larg ușa și îl împinse pe Ferris în fața figurii uimite a gardianului de afară.

Întorcându-se către Galt, făcu un gest de sleită neputință din brațe. Chipul lui Galt era lipsit de expresie.

— Auziți, rosti domnul Thompson rugător, nu există nimeni care să poată discuta cu dumneavoastră?

— Nu e nimic de discutat.

— Trebuie să discutăm. Trebuie să vă convingem. Există cineva cu care ați dori să vorbiți?

— Nu.

— M-am gândit că poate... e pentru că vorbește – vorbea – ca dumneavoastră, câteodată... poate că dacă aș trimite-o pe domnișoara Dagny Taggart să vă spună...

— Aia? Bineînțeles, vorbea ca mine. E singurul meu rateu. Am crezut că era genul care aparținea taberei mele. Dar m-a trădat, ca să-și păstreze compania de căi ferate. Și-ar vinde și sufletul pentru compania ei. Trimiteți-o încoace, dacă vreți s-o iau la palme.

— Nu, nu, nu! Nu sunteți obligat să vă întâlniți cu ea, dacă asta e ceea ce simțiți. Nu vreau să pierd mai mult timp cu oameni care vă contrariază... Doar că... doar că dacă nu este domnișoara Taggart, nu știu pe cine să aleg... Dacă... dacă aș putea găsi pe cineva pe care ați fi dispus să-l acceptați sau...

— M-am răzgândit, zise Galt. Există cineva cu care aș vrea să vorbesc.

— Cine? strigă plin de nerăbdare domnul Thompson.

— Doctorul Robert Stadler.

Domnul Thompson scoase un fluierat prelung și dădu din cap temător.

— Acela nu e prieten cu dumneavoastră, spuse el pe un ton de avertisment cinstit.

— El este cel pe care doresc să-l întâlnesc.

— E în regulă, dacă doriți. Dacă spuneți așa. O să-l trimit aici mâine-dimineață.

În seara aceea, cinând împreună cu Wesley Mouch în apartamentul său, domnul Thompson privi încruntat către un pahar cu suc de roșii pus în fața sa.

— Cee? Nu există suc de grep? întrebă el iute; doctorul său îi prescrisese suc de grep ca protecție împotriva unei epidemii de gripă.

— Nu există suc de grep, spuse chelnerul, cu un ciudat fel de accentuare.

— De fapt, rosti Mouch mohorât, niște bandiți au atacat un tren pe Podul Taggart de pe Mississippi. Au aruncat în aer șinele și au deteriorat podul. Nimic serios. S-a reparat – dar tot traficul este suspendat, iar trenurile din Arizona nu pot tranzita.

— Asta-i ridicol! Nu există o altă... ?

Domnul Thompson se opri; știa că nu există alte poduri de cale ferată peste Mississippi.

După un moment, vorbi cu glas sacadat:

— Dă ordin ca detașamente ale armatei să păzească podul. Zi și noapte. Spune-le să aleagă cei mai buni oameni pentru asta. Dacă se întâmplă ceva cu podul acela...

Nu termină propoziția; rămase aplecat, holbându-se la farfuriile de porțelan scump și la antreurile delicate aflate în fața lui. Absența unui articol atât de prozaic precum sucul de grep făcuse, pentru prima dată, să fie real ceea ce s-ar întâmpla cu orașul New York dacă i s-ar întâmpla ceva Podului Taggart.

— Dagny, spuse Eddie Willers în seara aceea, podul nu reprezintă singura problemă.

Aprinse lampa ei de birou, pe care ea, concentrată asupra muncii, neglijase să o aprindă la apropierea apusului.

— Niciun tren transcontinental nu poate pleca din San Francisco. Una dintre facțiunile rebele de acolo – nu știu care dintre ele – a pus mâna pe terminalul nostru și a impus o „taxă de plecare" pentru trenuri.

Însemnând că țin trenurile ostatice pentru răscumpărare. Directorul terminalului nostru și-a dat demisia. Nimeni nu știe ce-i de făcut acolo.

— Nu pot pleca din New York, răspunse ea cu asprime.

— Știu, zise el blând. Din cauza asta, eu voi fi cel care se va duce acolo să pună ordine în lucruri. Măcar să găsesc un om căruia să îi dau responsabilitatea asta.

— Nu! Nu vreau să pleci. E prea periculos. Și pentru ce? Nu contează acum. Nu e nimic de salvat.

— Încă există Taggart Transcontinental. Voi sprijini această companie, Dagny, oriunde te vei duce, tu vei fi mereu în stare să pui pe picioare o companie de căi ferate. Eu n-aș putea. Nici măcar nu vreau s-o încep. Nu mai vreau. După ceea ce am văzut. Tu ar trebui. Eu nu pot. Lasă-mă să fac ce pot.

— Eddie! Nu vrei – se opri, dându-și seama că e inutil. Bine, Eddie. Dacă dorești.

— Zbor spre California diseară. Am aranjat pentru spațiu pe un avion al armatei... Știu că-ți vei da demisia imediat ce... imediat ce vei putea părăsi New Yorkul. S-ar putea să fii plecată atunci când mă voi întoarce. Atunci când vei fi pregătită. Nu te preocupa de mine. Nu aștepta să-mi spui. Pleacă cât de repede poți. O să... o să-ți spun la revedere, acum.

Ea se sculă în picioare. Stăteau și se priveau unul la celălalt; în penumbra biroului, fotografia lui Nathaniel Taggart atârna pe peretele dintre ei – acea îndepărtată zi în care au învățat să meargă pe șinele unei căi ferate. Își înclină capul și îl ținu plecat pe moment.

Ea îi întinse mâna.

— La revedere, Eddie.

El îi strânse mâna cu fermitate, fără a privi în jos la degetele ei; se uita la chipul ei.

Eddie dădu să plece, dar se opri, se întoarse către ea și întrebă, cu voce joasă, dar fermă, nici ca rugăminte, nici ca disperare, ci ca un ultim gest de claritate conștientă spre a închide un cont de lungă durată:

— Dagny... știai... ce anume simțeam pentru tine?

— Da, răspunse ea încetișor, dându-și seama în acest moment că știuse acest lucru, fără ajutorul vorbelor, de ani de zile:

— Știam.

— La revedere, Dagny.

Huruitul slab al unui tren subteran se auzi prin pereții clădirii și înghiți sunetul ușii care se închidea în urma lui.

A doua zi de dimineață, ningea, iar picăturile care se topeau erau asemenea unei atingeri glaciale și tăioase pe tâmplele doctorului Robert Stadler, în timp ce mergea pe lungul coridor al Hotelului Wayne-Falkland, către ușa apartamentului. Doi indivizi musculoși pășeau alături de el; ei făceau parte din Departamentul de Condiționare Morală, dar nu catadicseau să ascundă ce metodă de condiționare ar prefera. „Amintește-ți ordinele domnului Thompson", îi spuse unul dintre ei cu dispreț. „Un singur chițăit greșit – și o să-l regreți, frate."

Nu era zăpada de pe tâmplele lui – își spuse doctorul Stadler – era o presiune ca o arsură, se instalase acolo de la scena aceea din seara trecută când țipase la domnul Thompson că nu putea să se întâlnească cu Galt. Țipase cuprins de teroare oarbă, implorând un cerc de chipuri impasive să nu-l oblige să facă acest lucru, scâncind că face orice, în afară de așa ceva. Chipurile nu catadicsiseră să argumenteze sau chiar să-l amenințe; doar îi dăduseră ordine. Petrecuse o noapte albă, spunându-și că nu va da ascultare; dar mergea către ușa aceea; presiunea ca o arsură de la tâmple și ușoara greață ametitoare a irealității provenea din faptul că nu putea recupera sentimentul că el este doctorul Robert Stadler.

Remarcă strălucirea metalică a baionetelor ținute de santinelele de la ușă și sunetul unei chei învârtite într-o broască. Se trezi pășind în față și auzi ușa fiind încuiată în urma lui.

De cealaltă parte a încăperii, îl văzu pe John Galt șezând de pervaz, o siluetă zveltă, îmbrăcată în pantaloni și cămașă, cu un picior aplecat ușor către pardoseală, celălalt îndoit, cu mâinile împreunate peste un genunchi, cu capul cu părul cu irizații solare ținut în sus, pe fundalul unui cer cenușiu – și brusc doctorul Stadler văzu silueta unui băietan șezând pe pridvorul casei sale, lângă campusul universitar al Universității Patrick Henry, cu soarele pe părul castaniu al unui cap ținut în sus pe fundalul unei întinderi de albastru de vară a cerului, și auzi intensitatea pasionată a propriei sale voci spunând cu douăzeci și doi de ani în urmă: „Singura valoare sacră din lume, John, este mintea umană, nepângărita minte umană... – și strigă către silueta acelui băiat, aflat de cealaltă parte a camerei și la distanță de ani de zile: „N-am avut încotro, John! N-am avut încotro!"

Se apucă cu mâinile de marginea unei mese aflate între ei, pentru sprijin și ca barieră de protecție, cu toate că silueta de la fereastră nu se mișcase.

— Nu te-am adus la asta! strigă el. N-am vrut! N-am avut încotro! Nu asta am intenționat!... John! Nu trebuie să fiu făcut vinovat pentru asta! Nu sunt vinovat! N-am avut nicio șansă în fața lor! Ei stăpânesc lumea! N-au mai lăsat loc și pentru mine!... Ce înseamnă rațiunea pentru ei? Ce înseamnă știința? Tu nu știi cât de mortali sunt! Tu nu îi înțelegi! Ei nu gândesc! Ei sunt niște animale fără minte, mânați de sentimente iraționale – de sentimentele lor lacome, hrăpărețe, oarbe, iresponsabile! Ei pun mâna pe ceea ce vor, doar atâta știu ei: că vor un anumit lucru, indiferent de cauză, efect sau logică – ei vor lucrul respectiv, porcii nenorociți!... Mintea? Tu nu știi cât de inutilă este mintea în fața acestor hoarde fără minte? Armele noastre sunt atât de neputincioase, ridicol de copilărești: adevăr, cunoaștere, rațiune, valori, drepturi! Ei nu cunosc decât forța, înșelăciunea și jaful!... John! Nu te uita așa la mine! Cum mă puteam opune pumnilor lor? Trebuia să trăiesc, nu-i așa? Nu era pentru mine – era pentru viitorul științei! Trebuia să fiu lăsat în pace, trebuia să fiu protejat, trebuia să cad la înțelegere cu ei – nu există cale de a trăi, decât acceptând condițiile lor – nu există, mă auzi? nu există!... Ce-ai fi vrut să fac? Să-mi petrec viața cerșind slujbe? Implorând fonduri și alocații de la cei inferiori mie? Ai fi vrut ca munca mea să se afle la cheremul bandiților care au un talent pentru a face bani? Nu aveam vreme să concurez cu ei pentru bani sau pentru piețe sau orice altă jalnică preocupare materială! Era oare ideea ta de dreptate – ca ei să-și cheltuiască banii pe băutură, iahturi și femei, în timp ce neprețuitele ore ale vieții mele se iroseau din lipsă de echipamente științifice? Convingere? Cum aș putea să-i conving? În ce limbă aș putea să le vorbesc unor oameni care nu gândesc?... Nu știi cât de singur eram, cât de înfometat de o fărâmă de inteligență? Cât de singur, de obosit și de neputincios! De ce trebuie ca o minte precum a mea să se târguiască cu proștii ignoranți? Ei nu vor contribui niciodată măcar cu un sfanț la știință! De ce să nu fie forțați! Nu pe tine am vrut să te forțez! Pistolul nu era îndreptat către intelect! Nu era îndreptat către oameni ca mine și ca tine, ci doar către materialiștii fără minte... De ce te uiți așa la mine? N-am avut de ales! Nu există altă alegere, decât să-i învingi la propriul lor joc! Oh, da, este jocul lor,

ei stabilesc regulile! Ce contăm, noi, cei puțini care pot să gândească? Putem doar spera să ne descurcăm, neobservați – și să-i păcălim să ne servească scopurilor noastre!... Nu știi ce țel nobil era viziunea mea despre viitorul științei? Cunoașterea umană eliberată de constrângerile materiale! Un scop nelimitat, nerestricționat de mijloace! Nu sunt un trădător, John! Nu sunt! Slujeam cauza minții! Ceea ce vedeam în față, ceea ce voiam, ceea ce simțeam, nu era de măsurat în dolarii lor mizerabili! Voiam un laborator! Aveam nevoie de el! Ce-mi pasă de unde provenea sau prin ce manieră? Aș putea face atât de multe! Aș putea ajunge la niște înălțimi nebănuite! N-ai niciun pic de milă? Mi-l doream!... Și ce dacă trebuiau forțați? Cine sunt ei să gânească, în definitiv? De ce i-ai învățat să se răzvrătească? Ar fi funcționat, dacă nu i-ai fi retras! Ar fi funcționat, îți spun! N-ar fi fost – așa!... Nu mă acuza! Nu putem fi vinovați... cu toții... vreme de secole... Nu putem fi atât de complet eronați!... Nu trebuie să fim condamnați! N-am avut de ales! Nu există altă modalitate de a trăi pe pământ!... De ce nu-mi răspunzi? Ce vezi? Te gândești la discursul pe care l-ai ținut? Eu nu vreau să mă gândesc la el! Era doar logică! Nu se poate trăi cu logică! Mă auzi!... Nu te uita la mine! Ceri imposibilul! Oamenii nu pot exista în maniera ta! Tu nu permiți niciun moment de slăbiciune, nu accepți slăbiciunile sau sentimentele umane! Ce vrei de la noi? Raționalitate 24 de ore pe zi, fără fisură, fără odihnă, fără scăpare?... Nu te uita la mine, fir-ar să fie! Nu mă mai tem de tine! Mă auzi! Nu mă mai tem! Cine ești tu ca să mă învinovățești, ratat nenorocit? Uite unde te-a adus drumul tău! Uite unde ești, prins, neputincios, sub pază, gata să fii ucis în orice moment de brutele alea – și cutezi să mă acuzi că sunt nepractic! Oh, da, o să fii ucis! N-o să învingi! Nu ți se permite să învingi! Ești omul care trebuie distrus!

Icnetul doctorului Stadler fu un urlet amuțit, ca și cum imobilitatea siluetei din fereastră slujise ca un reflector tăcut și îl făcuse brusc să priceapă înțelesul deplin al propriilor cuvinte.

— Nu! gemu doctorul Stadler, mișcându-și capul dintr-o parte în alta, spre a scăpa de neclintiții ochi verzi. Nu!... Nu!... Nu!

Vocea lui Galt avea aceeași austeritate decisă ca și ochii lui:

— Ai spus tot ceea ce voiam să-ți spun eu ție.

Doctorul Stadler bătu cu pumnii în ușă; când fu deschisă, o luă la goană din încăpere.

***

Timp de trei zile, nimeni nu a pătruns în apartamentul lui Galt, cu excepția gardienilor care îi aduceau mâncarea. La începutul serii celei de-a patra zile, ușa se deschise spre a-l lăsa să intre pe Chick Morrison, însoțit de două persoane. Chick Morrison era îmbrăcat pentru cină, iar zâmbetul lui era nervos, dar mai încrezător ca de obicei. Unul dintre însoțitorii lui era un valet. Celălalt era un bărbat musculos, a cărui față părea să contrazică smochingul său: era o față aspră, cu pleoape somnoroase, palidă, cu ochi sprinteni și un nas spart de luptător; țeasta sa era rasă, cu excepția unei fâșii de cârlionți de un blond spălăcit în vârful capului; își ținea mâna dreaptă în buzunarul pantalonilor.

— V-aș ruga să vă îmbrăcați, domnule Galt! rosti Morrison cu convingere, arătând către ușa dormitorului, în care un dulap în perete fusese umplut cu haine scumpe pe care Galt nu le alesese să le poarte. Vă rog să vă puneți haine de seară.

Adăugă:

— Acesta este un ordin, domnule Galt.

Galt se duse tăcut în dormitor. Cei trei bărbați îl urmară. Chick Morrison se așeză pe marginea unui scaun, aprinzând și stingând țigară după țigară. Valetul execută prea multe mișcări pline de curtoazie în exces, ajutându-l pe Galt să se îmbrace, înmânându-i butonii de cămașă, ținându-i haina. Bărbatul cel musculos stătea în picioare într-un colț, cu mâna în buzunar. Niciunul dintre ei nu spunea vreo vorbă.

— V-aș ruga să cooperați, domnule Galt, zise Chick Morrison, când Galt fu gata și indică ușa cu un gest curtenitor spre a porni.

Extrem de iute, încât nimeni nu percepu mișcarea mâinii sale, bărbatul cel musculos îl apucase pe Galt de braț și apăsa un pistol invizibil în coastele lui.

— Nu faceți vreo mișcare greșită, spuse el cu o voce inexpresivă.

— Nu fac niciodată așa ceva, replică Galt.

Chick Morrison deschise ușa. Valetul stătea în spate. Cele trei siluete în haine de seară păși în tăcere prin hol către ascensor.

Rămaseră tăcuți în ascensor, clinchetul numerelor care se schimbau rapid deasupra ușii marcând înaintarea lor în jos.

Ascensorul se opri la etajul mezaninului. Doi soldați înarmați mergeau în fața lor, iar alți doi îndărăt, în timp ce se deplasau pe coridoarele

lungi, întunecate. Coridoarele erau pustii, cu excepția unor santinele plasate la colțuri. Brațul drept al bărbatului musculos era legat de brațul stâng al lui Galt; pistolul rămânea invizibil oricărui observator posibil. Galt simțea mica apăsare a țevii în coasta sa; apăsarea era menținută în mod expert: spre a nu fi resimțită ca impediment și spre a nu fi uitată nicio clipă.

Coridorul ducea către o ușă de mari dimensiuni, închisă. Soldații părură a dispărea în umbre, în momentul în care Chick Morrison atinse clanța ușii. Mâna sa fu cea care deschise ușa, dar bruscul contrast de lumină și sunet făcu să pară că ușa a fost deschisă de o explozie: lumina provenea de la cele trei sute de becuri ale strălucitoarelor candelabre din marea sală de bal a Hotelului Wayne-Falkland; sunetul era aplauzele a cinci sute de oameni.

Chick Morrison deschidea drumul către masa vorbitorilor, înălțată pe o platformă deasupra meselor care umpleau camera. Lumea părea să știe, fără a fi anunțată, că dintre cei doi bărbați care mergeau în urma lui, cel înalt, zvelt și cu părul auriu-roșiatic era cel pe care îl aplaudau. Fața lui avea aceeași calitate ca și vocea pe care o auziseră la radio: calmă, încrezătoare – și intangibilă.

Scaunul rezervat lui Galt era locul de onoare în centrul mesei lungi, domnul Thompson așteptându-l în dreapta sa, iar bărbatul cel musculos strecurându-se cu dibăcie pe scaunul din stânga, fără a slăbi brațul sau apăsarea pistolului. Bijuteriile de pe umerii goi ai femeilor purtau cu ele sclipirea candelabrelor către umbrele meselor aglomerate până către pereții aflați la distanță; severul alb-negru al siluetelor bărbaților salva stilul încăperii de lux solemn-regal de tăieturile carelor de reportaj ale canalelor de știri, microfoanelor și a unei multitudini de echipamente de televiziune. Mulțimea era în picioare, aplaudând. Domnul Thompson zâmbea și urmărea fața lui Galt, cu privirea nerăbdătoare, nervoasă a unui adult care așteaptă reacția unui copil în fața unui cadou spectaculos. Galt se așeză în fața ovației, fără a o ignora și fără a-i răspunde.

„Aplauzele pe care le auziți, striga într-un microfon dintr-un colț al încăperii un crainic al radioului, reprezintă un salut pentru John Galt, care tocmai și-a luat locul la masa vorbitorilor! Da, prieteni, John Galt în persoană – așa după cum, în scurt timp, se vor convinge aceia dintre voi care pot găsi un televizor!"

Trebuie să-mi aduc aminte unde mă aflu – își spuse Dagny, încleștându-și pumnii sub fața de masă, în obscuritatea unei mese laterale. Era greu să păstreze un sentiment de dublă realitate în prezența lui Galt, aflat la zece metri de ea. Ea simțea că în lume nu poate exista nici pericol, nici suferință, atâta vreme cât îi vedea fața – și, simultan, o teroare de gheață, atunci când se uita la cei care îl aveau la mâna lor, atunci când își aduse aminte de oarba irațională a evenimentului pe care îl organizau. Ea se forță să-și păstreze mușchii faciali rigizi, spre a nu se trăda printr-un zâmbet de fericire sau un țipăt de panică.

Se întrebă cum anume reușiseră ochii lui să o găsească în mulțimea aceea.

Ea văzuse scurta pauză a privirii lui, pe care nimeni altcineva nu o putea observa; privirea lui fugară fusese mai mult decât un sărut, fusese o strângere de mână de aprobare și de sprijin.

El nu mai privi în direcția ei. Ea nu putea face eforturi să se uite în altă parte. Era șocant să-l vadă în haine de seară și încă mai șocant faptul că el le purta cu atâta naturalețe; el le făcea să pară asemenea unei uniforme de onoare; figura lui sugera genul de banchet, din zilele unui îndepărtat trecut, în care ar fi primit o distincție industrială. Sărbătoririle – își aduse ea aminte propriile cuvinte, cu o împunsătură de dor – ar trebui să fie doar pentru cei care au ceva de sărbătorit.

Întoarse capul. Făcu eforturi să nu se uite prea des la el, să nu atragă atenția însoțitorilor ei. Fusese plasată la o masă suficient de proeminentă spre a o înfățișa adunării, dar suficient de obscură spre a o ține în afara direcției privirii lui Galt, împreună cu cei care stârniseră dezaprobarea lui Galt: doctorul Ferris și Eugene Lawson.

Fratele ei, Jim, remarcă ea, fusese plasat mai aproape de platformă; îi putea vedea fața posacă printre figurile nervoase ale lui Tinky Holloway, Fred Kinnan, doctorul Simon Pritchett. Fețele care se iteau deasupra mesei vorbitorilor nu reușeau în eforturile lor de a ascunde că arătau asemenea unor oameni care îndură un chin; calmul feței lui Galt părea radios printre ei; ea își puse întrebarea cine era prizonierul și cine era stăpânul. Privirea ei se mișcă încet peste alinierea de la masa lui: domnul Thompson, Wesley Mouch, Chick Morrison, niște generali, niște membri ai Legislaturii și, în mod absurd, domnul Mowen ales ca mită pentru Galt, ca simbol al marilor afaceri. Ea privi prin sală, căutând fața doctorului Stadler. Nu era prezent.

Vocile care umpleau încăperea erau asemenea unui grafic de temperatură, își spuse ea; izbucnirile în râs ale cuiva se întrerupeau, neterminate, și îi stârneau pe cei de la mesele dimprejur să întoarcă capetele. Fețele erau trase și strâmbate de cea mai evidentă și mai puțin demnă formă de tensiune: de zâmbetele forțate. Acești oameni – își spuse ea – știau, nu prin intermediul rațiunii lor, ci prin intermediul panicii lor, că acest banchet constituia cea mai înaltă culme și esența nudă a lumii lor. Își dădeau seama că nici Dumnezeul lor, nici armele lor nu puteau face această sărbătorire să însemne ceea ce se chinuiau ei a pretinde că înseamnă.

Nu putea înghiți mâncarea care fusese pusă în fața ei; gâtul ei părea închis de o convulsie rigidă. Observă că ceilalți de la masa ei se prefăceau, de asemenea, că mănâncă. Doctorul Ferris părea a fi singurul al cărui apetit părea neafectat.

Atunci când văzu o înghețată topită în bolul de cristal din fața ei, ea observă brusca tăcere din încăpere și auzi scârțâitul mașinăriei de televiziune care era deplasată cu greutate în față pentru transmite. Acum – își spuse ea, cu o senzație de așteptare și își dădu seama că același semn de întrebare se afla în fiecare minte din încăpere. Se uitau cu toți atent la Galt. Fața lui nu se mișcă și nu se schimbă.

Nimeni nu trebui să facă liniște, atunci când domnul Thompson făcu cu mâna semn unui crainic: încăperea nu părea că respiră.

— Concetățeni, urlă crainicul la microfon, ai acestei țări și ai oricăreia capabile să audieze, din marea sală de bal a Hotelului Wayne-Falkland din New York City, vă oferim inaugurarea Planului John Galt!

Un pătrat de lumină albăstruie apăru pe peretele din spatele mesei vorbitorilor – un ecran de televiziune pe care să se proiecteze pentru oaspeți imaginile pe care țara urma să le vadă.

— Planul John Galt pentru Pace, Prosperitate și Profit! strigă crainicul în timp ce o imagine tremurătoare a sălii de bal apăru deodată pe ecran. Zorii unei lumi noi! Produsul unei colaborări armonioase între spiritul umanitar al conducătorilor noștri și geniul științific al lui John Galt! Dacă încrederea dumneavoastră în viitor a fost subminată de zvonuri răutăcioase, acum vă puteți convinge singuri de familia noastră de conducători unită în mod fericit!... Doamnelor și domnilor – în timp ce camera de luat vederi își îndreptă obiectivul către masa vorbitorilor, iar fața stupefiată a domnului Mowen umplu ecranul –,

domnul Horace Bussby Mowen, Industriașul American! Camera se deplasă către o colecție de mușchi faciali modelați în imitarea unui zâmbet. General de armată Whittington S. Thorpe! Camera, asemenea unui ochi în fața unei alinieri la poliție, se mișcă de la o față speriată la alta – speriată de ravagiile fricii, evadării, disperării, nesiguranței, disprețului de sine, vinovăției. Lider al Majorității în Legislatura Națională, domnul Lucian Phelps!... Domnul Wesley Mouch!... Domnul Thompson! Camera făcu o pauză asupra domnului Thompson; el oferi un rânjet amplu națiunii, apoi întoarse capul și se uită în altă direcție, către stânga sa, cu un aer de așteptare triumfătoare. Doamnelor și domnilor, rosti solemn crainicul, John Galt!

Doamne-Dumnezeule – își spuse Dagny – ce fac? De pe ecran, fața lui John Galt privea la națiune, fața fără durere, frică sau vinovăție, implacabilă prin virtutea serenității, invulnerabilă prin virtutea stimei de dine. Fața asta – își spuse ea – printre toate celelalte? Indiferent de ce anume plănuiesc ei, își spuse ea, e neterminat – nimic mai mult nu poate fi spus sau trebuie spus – iată produsul unui cod și al celuilalt, iată alegerea, iar cel care este uman va ști.

— Secretarul personal al domnului Galt, rosti crainicul, în timp ce camera trecu rapid peste următoarea față și continuă:

— Domnul Clarence „Chick" Morrison... Domnul amiral Homer Dawley... Domnul...

Ea privi fețele din jurul ei, întrebându-se: au văzut contrastul? Și-au dat seama de el? L-au văzut pe el? Au vrut să fie real?

— Acest banchet, spuse Chick Morrison, care preluase rolul de maestru de ceremonii, este în onoarea celui mai măreț personaj al vremurilor noastre, cel mai capabil producător, omul priceput la toate, noul conducător al economiei noastre – John Galt! Dacă i-ați auzit extraordinarul discurs de la radio, nu puteți avea nicio îndoială că el poate face să meargă lucrurile. Acum el se află aici spre a vă spune că le va face să funcționeze. Dacă ați fost induși în eroare de către acei extremiști demodați care au pretins că el nu o să ni se alăture niciodată, că nu este posibilă fuziunea dintre viziunea lui despre viață și a noastră, că este ori într-un fel, ori în celălalt – evenimentul din această seară vă va dovedi că orice poate fi reconciliat și unit!

Din momentul în care l-au văzut – își spuse Dagny – își pot ei oare dori să privească la altcineva? Din momentul în care ei știu că el este

posibil, că aceasta este ce poate fi omul, ce altceva pot ei să vrea a căuta? Pot ei oare simți vreo dorință cu excepția aceleia de a realiza în sufletele lor ceea ce a realizat el în sufletul lui? Sau vor fi ei opriți de faptul că cei ca Mouch, ca Morrison, ca Thompson nu doriseră să realizeze așa ceva? Îi vor socoti ei pe cei precum Mouch ca fiind umani, iar pe el ca fiind imposibil?

Camera de filmat baleia prin sala de bal, aducând pe ecran și țării fețele oaspeților de vază, fețele conducătorilor care observau cu încordare și – din când în când – fața lui John Galt. El părea ca și cum ochii lui receptivi îi studiau pe oamenii din afara acestei încăperi, oamenii care îl vedeau din celelalte colțuri ale țării; nu se putea ști dacă asculta; nicio reacție nu altera calmul chipului său.

— Sunt mândru să aduc un tribut în această seară, rosti conducătorul Adunării Legislative, următorul vorbitor, celui mai mare organizator economic pe care l-a descoperit vreodată lumea, cel mai talentat administrator, cel mai strălucit planificator – John Galt, omul care ne va salva! Mă aflu aici pentru a-i mulțumi în numele poporului!

Acesta – își spuse Dagny – era spectacolul sincerității celor necinstiți. Cea mai necinstită parte a înșelătoriei e aceea că ei vorbesc serios. Ei îi oferă lui Galt tot ce e mai bun din ceea ce poate oferi viziunea lor despre existență, ei încearcă să îl ademenească cu ceea ce constituia visul lor referitor la cea mai înaltă împlinire a vieții: această răspândire de adulări stupide, irealitatea acestei enorme amăgiri – aprobarea fără standarde, tributul fără conținut, onoarea fără motive, admirația fără cauze, iubirea fără un cod de valori.

— Am dat la o parte toate micile noastre diferențe, spunea acum Wesley Mouch la microfon, toate opiniile partizane, toate interesele personale și viziunile egoiste – spre a sluji sub conducerea altruistă a lui John Galt!

De ce ascultă ei? – se întrebă Dagny. Oare nu văd marca morții pe chipurile acelora și marca vieții pe al lui? Ce stare vor să aleagă? Ce stare caută pentru omenire?

...Privi fețele din sala de bal. Erau inexpresive la modul nervos; nu arătau nimic altceva decât greutatea letargiei și râncezeala unei frici cronice. Se uitau la Galt și la Mouch, ca și cum ar fi fost incapabili să perceapă vreo diferență între ei sau să simtă preocupare dacă ar exista vreo diferență, privirea lor goală, lipsită de spirit critic, care

nu evaluează, declarând: „Cine sunt eu ca să știu?" Ea se cutremură, amintindu-și propoziția lui: „Cel care declară <Cine sunt eu ca să știu?> declară <Cine sunt eu ca să trăiesc?>". Se părea că nu catadicseau nici să facă efortul de a-și pune această întrebare... Văzu câteva fețe cărora părea că le pasă. Ele se uitau la Galt cu o rugăminte disperată, cu o admirație meditativ-tragică... și cu mâini zăcând fără vlagă pe mesele din fața lor.

Aceștia erau oamenii care își dădeau seama cum era el, care trăiau tânjind frustrați după lumea lui – dar mâine, dacă l-ar vedea cum este ucis în fața lor, mâinile lor ar zăcea la fel de lipsite de vlagă, iar ochii lor ar privi în altă parte, zicând: „Cine sunt eu ca să acționez?".

— Unitatea de acțiune și de scop, zicea Mouch, ne vor purta către o lume mai fericită...

Domnul Thompson se aplecă spre Galt și șopti cu un zâmbet prietenos:

— Va trebui să spuneți câteva cuvinte țării, mai târziu, după mine. Nu, nu, nu un discurs lung, doar una, două propoziții, nu mai mult. Doar „bună seara, oameni buni" sau ceva de genul acesta, ca să vă poată recunoaște vocea. Apăsarea ușor accentuată a țevii „secretarului" în coasta lui Galt adăugă un paragraf tăcut. Galt nu răspunse.

— Planul John Galt, spunea Wesley Mouch, va reconcilia toate conflictele. El va proteja proprietatea celor bogați și va da o cotă-parte mai mare celor săraci. Va diminua povara impozitelor voastre și vă va oferi mai multe beneficii guvernamentale. Va scădea prețurile și va mări salariile. Va da mai multă libertate individului și va întări legăturile obligațiilor colective. Va combina eficiența întreprinderii libere cu generozitatea unei economii planificate.

Dagny observă câteva fețe – trebui să facă un efort spre a crede complet acest lucru – care se uitau la Galt cu ură. Jim era una dintre ele, remarcă ea. Când imaginea lui Mouch ocupă ecranul, aceste fețe erau relaxate în manieră satisfăcut-plictisită, care nu era plăcere, ci confortul permisiunii, acela de a ști că nimic nu se cerea de la ei și că nimic nu era ferm sau sigur. Atunci când camera de luat vederi arătă pentru o clipă imaginea lui Galt, buzele lor se strânseră, iar trăsăturile lor se ascuțiră datorită unei priviri deosebit de precaute. Ea simți cu bruscă certitudine că ei se temeau de precizia feței lui, de claritatea imbatabilă a trăsăturilor sale, de imaginea unei entități, o imagine a

unei existențe care se impune. Ei îl urăsc pentru că este el însuși – își spuse ea, simțind o senzație de oroare rece, când natura sufletelor lor deveni reală pentru ea – ei îl urăsc pentru capacitatea lui de a trăi. Oare vor să trăiască? – se întrebă ea în autobatjocură. Prin amorțeala uluită a minții ei, își aduse aminte de sunetul propoziției lui: „Dorința de a nu fi ceva anume înseamnă dorința de a nu fi".

Acum domnul Thompson era cel care urla în microfon în maniera lui cea mai energică și prietenoasă:

— Și vă spun: pocniți-i peste bot pe scepticii care răspândesc dezbinare și frică! Ei v-au spus că John Galt nu ni se va alătura niciodată, nu-i așa? Ei bine, iată-l, în persoană, din proprie voință, la această masă și în fruntea Statului nostru! Gata, bucuros și capabil să slujească cauza poporului! Niciodată, niciunul din voi, să nu mai înceapă a se îndoi, a fugi sau a renunța! Ziua de mâine este aici azi – și ce zi de mâine! Cu trei mese pe zi pentru fiecare de pe pământ, cu o mașină în fiecare garaj și cu energie electrică gratis, produsă de un gen de motor așa cum nu ați mai văzut niciodată! Iar singurul lucru pe care trebuie să-l faceți e să mai aveți puțină răbdare! Răbdare, credință și unitate – aceasta este rețeta, pentru progres! Trebuie să fim uniți între noi și uniți cu restul lumii, precum o uriașă familie fericită, muncind cu toții pentru binele tuturor! Am găsit un conducător care va bate recordul celui mai bogat și mai harnic trecut al nostru! Iubirea lui pentru omenire l-a făcut să vină aici – spre a vă sluji, a vă proteja și a avea grijă de voi! El a auzit rugămințile voastre și a răspuns chemării datoriei noastre umane comune! Fiecare este păstrătorul fratelui său! Nimeni nu este o insulă lui însuși! Iar acum îi veți auzi vocea – acum veți asculta mesajul lui... Doamnelor și domnilor, rosti el solemn, John Galt – către familia colectivă a umanității!

Camera de luat vederi se mută pe Galt. El rămase neclintit un moment. Apoi, cu o mișcare atât de rapidă și de expertă încât mâna secretarului său fu incapabilă s-o imite, se ridică în picioare, se înclină într-o parte, lăsând pentru un moment ca pistolul îndreptat spre el să fie expus vederii lumii – apoi, stând drept, cu fața către camerele de luat vederi, privind către toții telespectatorii săi invizibili, el spuse:

— Dați-vă naibii la o parte din calea mea!

Capitolul IX

Generatorul

— Dați-vă naibii la o parte din calea mea!

Doctorul Robert Stadler auzi aceste cuvinte la radioul din mașina sa. Nu știu dacă următorul sunet, parțial icnet, parțial urlet, parțial râs începu să se iște din el sau de la radio – dar auzi clicul care îi întrerupse pe amândoi. Radioul amuți. Nu mai veni niciun sunet de la Hotelul Wayne-Falkland. Căută posturi dintr-un capăt în celălalt al scalei, sub ecranul luminos. Nu se auzi nimic, nici explicații, nici scuze de probleme tehnice, nici muzică pentru a masca tăcerea. Toate posturile își încetaseră transmisia.

Fu scuturat de un fior, încleștă mâinile pe volan, aplecându-se peste el asemenea unui jocheu la finalul unei curse de cai, iar piciorul apăsă pedala de accelerație. Mica întindere de autostradă din fața lui țopăia în ritmul salturilor farurilor sale. Dincolo de fâșia luminată nu mai exista nimic altceva decât pustietatea preriilor din Iowa.

Nu știa de ce ascultase transmisiunea; nu știa ce anume îl făcea să tremure acum. Chicoti brusc – părea un mârâit răuvoitor – fie către aparatul de radio, fie către cei din oraș, fie către cer.

Observa rarii stâlpi cu numerele autostrăzii. Nu avea nevoie să consulte o hartă: timp de patru zile, harta aceea fusese tipărită în creierul său, asemenea unei rețele de linii trasate cu acid. Nu puteau să i-o ia, își spuse: nu-l puteau opri. Avu senzația ca și cum ar fi fost urmărit; dar mile întregi în urma lui nu era nimic, cu excepția stopurilor din spatele mașinii sale – asemenea a două semnale de pericol, care fugeau prin bezna câmpiilor din Iowa.

Motivul care îi ghida mâinile și picioarele se afla la patru zile în spatele lui. Era chipul unui bărbat pe un pervaz și chipurile cu care se confruntase atunci când scăpase din acea încăpere. Le strigase că nu poate sta de vorbă cu Galt și că nici ei nu puteau, că Galt o să-i distrugă pe toți, dacă nu îl distrugeau ei pe el mai întâi.

— Nu face pe șmecherul, profesore! – îi răspunsese rece domnul Thompson. Ai strigat o grămadă că îl urăști profund, dar când vine vorba de trecut la treabă, nu ne-ai ajutat absolut deloc. Nu știu de partea cui ești. Dacă el nu cedează în manieră pașnică, s-ar putea să trebuiască să recurgem la presiuni – de exemplu, ostatici pe care el nu ar vrea să-i vadă torturați –, iar dumneata ești primul pe listă, profesore.

— Eu? țipase el, zgâlțâit de groază și de un râs amarnic-disperat. Eu? Dar pe mine mă condamnă mai mult decât pe orice altcineva!

— De unde știu eu? răspunse domnul Thompson. Aud că ai fost pe vremuri profesorul lui. Și, nu uita, ești singurul pe care l-a solicitat.

Mintea lui se lichefiase de groază, se simțise ca și cum era pe punctul de a fi strivit de doi pereți care înaintau către el: n-avea nicio șansă, dacă Galt refuza să capituleze – și o șansă și mai mică dacă Galt li se alătura acestor oameni.

În acel moment, o formă aflată la distanță își făcuse apariția în mintea lui: imaginea unei structuri cu o cupolă de forma unei ciuperci, aflată în mijlocul unei câmpii din Iowa.

După aceea, toate imaginile începuseră să se contopească în mintea sa. Proiectul X – își spusese, neștiind dacă era viziunea acelei structuri sau a unui castel feudal care domina întreagul ținut, cea care îi dădea sentimentul unei epoci și al unei lumi cărora el îi aparținea... Eu sunt Robert Stadler – își spusese – e proprietatea mea, a provenit din descoperirile mele, ei au spus că eu am inventat acest lucru... O să le arăt eu lor! – își spusese, neștiind dacă era vorba despre bărbatul de pe pervazul ferestrei sau ceilalți, ori întreaga omenire... Gândurile lui deveniseră ca niște așchii care pluteau într-un lichid, fără legătură: Să pui mâna pe putere... O să le arăt eu lor!... Să pui mâna pe putere, să stăpânești... Nu există altă modalitate de a trăi pe pământ...

Acestea fuseseră singurele cuvinte care numeau planul din mintea lui. Simțise că restul era clar – clar în forma unei emoții sălbatice care striga sfidător că nu trebuia să-l facă clar. Va prelua controlul asupra Proiectului X și va stăpâni o parte din țară precum domeniul său

feudal privat. Prin ce mijloace? Emoția sa răspunse: cumva. Motivul? Mintea sa îi repetase insistent că motivul îl reprezenta groaza de gașca domnului Thompson, că el nu mai era în siguranță printre ei, că planul său reprezenta o necesitate practică. În străfundurile creierului său lichid, emoția lui ținuse un alt tip de groază, cufundată împreună cu legăturile dintre așchiile sparte de cuvinte.

Aceste așchii constituiseră singura busolă care i-a ghidat traseul de-a lungul celor patru zile și nopți – în timp ce conducea pe autostrăzi pustii, străbătând o țară care se prăbușea în haos, în timp ce dezvolta o șiretenie obsesivă pentru obținerea ilegală de benzină, în timp ce fura puține ore de somn neodihnitor, în moteluri obscure, sub nume false...

Eu sunt Robert Stadler – își spusese, mintea lui repetând acest lucru ca pe o formulă a omnipotenței... Să pui mâna pe putere – își spusese, gonind printre semafoarele orășelelor semiabandonate – gonind pe oțelul trepidant al Podului Taggart de peste Mississippi – gonind pe lângă ruinele ocazionale ale fermelor pe întinderile goale din Iowa...O să le arăt eu lor! – își spusese – n-au decât să mă urmărească, n-or să mă oprească de data asta... Își spusese acest lucru, chiar dacă nimeni nu îl urmărise – așa după cum nimeni nu îl urmărea acum, cu excepția stopurilor mașinii sale și a motivului cufundat în mintea lui.

Privi aparatul său de radio mut și chicoti; chicotitul avea calitatea emoțională a unui pumn amenințător agitat în spațiu. Eu sunt cel practic – își spuse – nu am de ales... Nu am alternativă... O să le arăt eu tuturor gangsterilor ălora obraznici care uită că eu sunt Robert Stadler... Or să se prăbușească cu toții, doar eu nu!... O să supraviețuiesc!... O să înving... O să le arăt eu lor!

Cuvintele erau ca niște porțiuni de teren solid, în mijlocul unei mlaștini extrem de tăcute; legăturile zăceau cufundate pe fund.

Dacă ar fi fost conectate, cuvintele lui ar fi format propoziția: O să-i arăt eu lui că nu există altă cale de a trăi pe pământ!...

Luminile răspândite la mare distanță în față erau barăcile construite pe locul Proiectului X, cunoscut acum sub numele de Harmony City. Remarcă, când se apropie, că la Proiectul X se petrecea ceva neobișnuit. Gardul de sârmă ghimpată era rupt, iar la poartă nu îl întâmpină nicio santinelă. Dar în peticele de întuneric și în lumina puternică a unor reflectoare care pâlpâiau avea loc un soi de agitație anormală: existau niște care blindate, oameni alergau, se strigau ordine, sclipeau

baionete. Nimeni nu îi opri mașina. În colțul unei barăci, zări prăvălit la pământ trupul nemișcat al unui soldat.

Beat – își spuse, preferând să gândească acest lucru, întrebându-se din ce motiv era nesigur în această privință.

Structura în formă de ciupercă se ghemuia pe o măgură în fața lui; în îngustele deschideri ale ferestrelor sale erau lumini – iar coșuri fără formă ieșeau de sub cupola sa, țintind către bezna ținutului. Un soldat îi bară calea când coborî din mașină la intrare.

Soldatul era înarmat corespunzător, dar fără chipiu, iar uniforma lui părea prea șleampătă.

— Unde mergi, amice? întrebă el.

— Lasă-mă să intru! ordonă doctorul Stadler disprețuitor.

— Ce treabă aveți pe-aici?

— Sunt doctorul Robert Stadler.

— Eu sunt Joe Bow. Am spus: ce treabă aveți pe-aici? Sunteți unul dintre cei noi sau unul dintre cei vechi?

— Lasă-mă să intru, idiotule! Sunt doctorul Robert Stadler.

Nu numele, ci tonul vocii și forma de adresare părură a-l convinge pe soldat.

— Unul dintre ăi noi, rosti el și, deschizând poarta, strigă către cineva dinăuntru: Hei, Mac, ai grijă de tataie ăsta, vezi tu ce vrea!

În holul gol, slab luminat din beton armat, el fu întâmpinat de un bărbat care ar fi putut fi un ofițer, cu excepția faptului că tunica lui era deschisă la gât, iar o țigară atârna insolent în colțul gurii.

— Cine sunteți? rosti el scurt, mâna sa zvâcnind prea rapid către tocul armei de la coapsă.

— Sunt doctorul Robert Stadler.

Numele nu avu niciun efect.

— Cine v-a dat permisiunea de a veni aici?

— Eu nu am nevoie de permisiune.

Aceste cuvinte părură a avea un efect; bărbatul își luă țigara din gură.

— Cine v-a trimis? întrebă el, ușor nesigur.

— Vreți, vă rog, să mă lăsați să vorbesc cu comandantul? solicită nerăbdător doctorul Stadler.

— Cu comandantul? Ai venit prea târziu, frate!

— Cu inginerul-șef, atunci!

— Inginerul care? Oh, Willie? Willie e-n regulă, e de-ai noștri, dar e plecat într-o misiune acum.

În hol mai erau și alte persoane, ascultând cu o curiozitate temătoare. Mâna ofițerului făcu semn uneia dintre ele să se apropie – un civil neras, cu un pardesiu ponosit aruncat pe umeri.

— Ce doriți? rosti el sec către doctorul Stadler.

— Poate cineva să-mi spună unde se află domnii din personalul științific? întrebă doctorul Stadler pe tonul curtenitor-categoric al unui ordin.

Cei doi bărbați se uitară unul la altul, ca și cum o atare întrebare ar fi irelevantă într-un asemenea loc.

— Veniți de la Washington? întrebă cu suspiciune civilul.

— Nu vin. Vă voi face să înțelegeți că am terminat-o cu gașca aceea de la Washington.

— Oh? bărbatul păru încântat. Sunteți deci un Prieten al Poporului?

— Aș zice că sunt cel mai bun prieten pe care l-a avut vreodată poporul. Eu sunt cel care le-a dat toate acestea.

Arătă în jurul lui.

— Dumneavoastră? rosti bărbatul, impresionat. Sunteți unul dintre aceia care au căzut la înțelegere cu Șeful?

— Eu sunt șeful aici, din momentul acesta.

Bărbații se uitară unul la altul, retrăgându-se câțiva pași.

Ofițerul întrebă:

— Ați spus că vă numiți Stadler?

— Robert Stadler. Iar dacă nu știți ce înseamnă asta, o să aflați!

— Domnule, vreți să mă urmați, vă rog? spuse ofițerul, cu politețe nesigură.

Ceea ce s-a întâmplat după aceea nu-i fu clar doctorului Stadler, pentru că mintea lui refuză să admită realitatea lucrurilor pe care le vedea. Era un du-te-vino de persoane în birouri pe jumătate luminate, în dezordine, erau prea multe arme de foc pe șoldurile tuturora, erau întrebări fără sens care i se puneau de voci răstite care alternau între impertinență și frică.

El nu a știut dacă vreunul dintre ei a încercat să-i dea o explicație; nu era dispus să asculte; nu putea permite ca așa ceva să fie adevărat. Continua să afirme pe tonul unui suveran feudal: „Eu sunt șeful aici, din momentul acesta... Eu dau ordinele... Am venit să preiau... Locul ăsta este al meu... Eu sunt doctorul Robert Stadler – iar dacă nu cunoșteți numele acesta în locul ăsta, n-aveți ce căuta aici, idioți

infernali! O să vă faceți fărâme, dacă ăsta e stadiul cunoașterii voastre! Ați făcut vreo oră de fizică la liceu? Nu-mi păreți ca și cum ați fi fost lăsați înăuntrul unui liceu, niciunul dintre voi! Ce căutați aici? Cine sunteți?"

Îi trebui mult timp să înțeleagă – atunci când mintea lui nu mai putu bloca acest lucru – că cineva îi furase planul: cineva avusese aceeași viziune a existenței ca și el și se mobilizase spre a realiza același viitor. Pricepu că acești oameni, care se autodenumeau Prietenii Poporului, își însușiseră Proiectul X, în seara aceasta, cu câteva ore înainte, cu intenția de a întemeia o stăpânire a lor. Le râse în față, cu dispreț amarneîncrezător: „Habar n-aveți ce faceți, delincvenți juvenili nenorociți! Credeți că voi – voi! – sunteți în stare să manevrați un instrument al științei de înaltă precizie? Cine e conducătorul vostru? Solicit să-l văd pe conducătorul vostru!"

Tonul lui de arogantă autoritate, disprețul lui și propria lor panică – panica oarbă a oamenilor de nestrunită violență, care nu au nicio normă de siguranță sau pericol – constituiră motivul care îi făcu să șovăie și să se întrebe dacă nu cumva era, poate, un membru secret, de nivel înalt, al conducerii lor; erau, în mod egal, gata să sfideze și să arate supunere față de orice autoritate. După ce a fost plimbat de la un comandant nervos la altul, se trezi în cele din urmă condus pe niște scări de fier, care coborau în niște coridoare din beton armat, lungi, pline de ecou, la o o audiență la „Șeful" în persoană. Șeful se refugiase în camera de control subterană.

Printre spiralele complexe ale delicatului mecanism științific care producea raza sonoră, lângă panoul de comandă din perete cu manete, cadrane și instrumente de măsură strălucitoare, cunoscut sub numele de Xilofon, Robert Stadler dădu ochii cu noul conducător al Proiectului X. Era Cuffy Meigs.

Purta o tunică strâmtă, semimilitară și pantaloni din piele; carnea gâtului se umfla peste marginea gulerului; buclele lui negre erau năclăite de sudoare. Se plimba neliniștit, ezitant prin fața Xilofonului, strigând ordine către oameni care intrau și ieșeau încontinuu din încăpere: Trimiteți curieri către fiecare sediu districtual unde putem ajunge! Spuneți-le că Prietenii Poporului au învins! Spuneți-le că nu mai trebuie să primească ordine de la Washington! Noua capitală a Commonwealth-ului Poporului este Harmony City, care va fi cu-

noscut de-acum înainte drept Meigsville! Spuneți-le că aștept 500 000 de dolari pentru fiecare 5 000 de cetățeni, mâine-dimineață – altminteri...!

Trecu ceva timp până când atenția și ochii căprui, împăienjeniți, ai lui Cuffy Meigs se îndreptară către persoana doctorului Stadler.

— Ei bine, ce se-ntâmplă? Ce se-ntâmplă? rosti el scurt.

— Eu sunt doctorul Robert Stadler.

— Cum? – Oh, da! Da! Dumneata ești barosanul din spațiile cosmice, nu-i așa? Dumneata ești tipul care prinde atomi sau ceva de genul ăsta. Păi, ce naiba faci aici?

— Eu ar trebui să-ți pun această întrebare.

— Cum? Uite ce-i, profesore, nu-mi arde de glume.

— Am venit aici să preiau controlul.

— Controlul? Asupra a ce anume?

— A acestui echipament. A acestui loc. A ținutului aflat în raza sa de acțiune.

Meigs se uită lung la el pentru câteva clipe, apoi întrebă încet:

— Cu ce-ai venit aici?

— Cu mașina.

— Vreau să spun, pe cine ai adus cu dumneata?

— Pe nimeni.

— Ce arme ai adus?

— Niciuna. Numele meu e suficient..

— Ai venit aici singur, cu numele și mașina dumitale?

— Da.

Cuffy Meigs izbucni în hohote.

— Crezi, întrebă doctorul Stadler, că poți face să funcționeze o instalație de tipul ăsta?

— Ia-o la goană, profesore, ia-o la goană! Cară-te, ca să nu pun să fii împușcat! N-avem nevoie de intelectuali pe-aici!

— Cât de mult știți despre chestia asta? arătă doctorul Stadler către Xilofon.

— Cui îi pasă? Tehnicienii sunt ieftini ca braga în ziua de azi! Cară-te! Aici nu-i Washington! Am terminat-o cu visătorii ăia lipsiți de spirit practic de la Washington! N-or să ajungă nicăieri negociind cu fantoma aia de la radio și ținând discursuri! Acțiune – de-asta avem nevoie! Acțiune directă! Cară-te, doctore! S-a dus vremea ta!

Se clătina înainte și înapoi, prinzându-se din când în când de câte o manetă a Xilofonului. Doctorul Stadler își dădu seama că Meigs era beat.

— Nu atinge manetele acelea, prostule!

Meigs își retrase brusc, fără să vrea, mâna, apoi o flutură sfidător către panoul de comandă:

— Ating ce vreau eu! Nu-mi spune tu mie ce să fac!

— Pleacă de lângă panoul ăla de comandă! Pleacă de aici! Ăsta e al meu! Pricepi! E proprietatea mea!

— Proprietate! Ha!

Meigs scoase o lătrătură scurtă care era un chicotit.

— Eu l-am inventat! Eu l-am creat! Eu am făcut să fie posibil!

— Serios? Păi, mii de mulțumiri, doctore. Mii de mulțumiri, dar nu mai avem nevoie de el. Avem mecanicii noștri.

— Ai vreo idee despre ceea ce a trebuit să știu spre a-l face posibil? Tu n-ai fi fost în stare să te gândești la o singură lampă de-a lui! La un singur bulon!

Meigs dădu din umeri.

— Poate că nu.

— Atunci cum de îndrăznești să crezi că poți fi proprietarul lui? Cum îndrăznești să vii aici? Pe ce se bazează pretențiile tale la el?

Meigs se bătu pe tocul pistolului.

— Pe asta.

— Ascultă, mitocan bețiv! strigă doctorul Stadler. Ai habar cu ce anume te joci?

— Nu-mi vorbi mie așa, neghiob bătrân! Cine te crezi ca să-mi vorbești în felul ăsta? Pot să-ți frâng gâtul cu mâinile goale! Tu nu știi cine sunt eu?

— Ești un bătăuș înfricoșat, care n-are habar de nimic!

— Oh, asta sunt, nu-i așa! Eu sunt Șeful! Eu sunt Șeful și n-o să-mi stea în cale o bătrână sperietoare de ciori ca tine! Pleacă de-aici!

Se priviră unul de celălalt pentru câteva clipe, lângă panoul de comandă al Xilofonului, amândoi încolțiți de teroare. Teroarea neadmisă a doctorului Stadler era efortul frenetic de a nu recunoaște că se uita la produsul său final, că acesta era fiul său spiritual. Teroarea lui Cuffy Meigs avea rădăcini mai ample, îmbrățișa întreaga existență; trăise în teroare cronică toată viața, dar acum făcea eforturi să nu recunoască

ceea ce îl înspăimânta: în momentul triumfului său, atunci când se aștepta să fie în siguranță, acea specie misterioasă, ocultă – intelectualii – refuza să se teamă de el și îi sfida puterea.

— Pleacă de-aici! mârâi Cuffy Meigs. Îi chem pe oamenii mei! Pun să te împuște!

— Pleacă tu de-aici, idiot nenorocit, descreierat și lăudăros! mârâi doctorul Stadler. Crezi c-o să te las să profiți de pe urma vieții mele? Crezi că pentru tine am... am vândut...

Nu termină fraza.

— Nu mai atinge manetele alea, lua-te-ar naiba!

— Nu-mi da tu mie ordine! N-am nevoie să-mi spui tu ce să fac! N-o să mă sperii tu cu tâmpeniile tale elegante! Fac ce vreau! Pentru ce m-am luptat, dacă nu pot să fac ce vreau?

Chicoti și puse mâna pe o manetă.

— Hei, Cuffy, potolește-te! strigă cineva din spatele încăperii, țâșnind în față.

— Stai acolo! zbieră Cuffy Meigs. Stați acolo, cu toții! Sunt înfricoșat, nu? Vă arăt eu cine-i șeful!

Doctorul Stadler sări să-l oprească – dar Meigs îl dădu la o parte cu o mână, râse copios văzându-l cum cade la podea și cu cealaltă mână smuci o manetă a Xilofonului.

Sunetul zdrobirii – izbirea scrâșnită a metalului rupt și a presiunilor care se ciocneau pe circuite antagonice, sunetul unui monstru care se atacă pe sine însuși – s-a auzit doar în interiorul structurii. În exterior nu s-a auzit niciun sunet. În afară, structura doar s-a înălțat în aer, brusc și tăcut, s-a spart în mai multe bucăți de mari dimensiuni, a trimis câteva fulgere sfârâitoare de lumină albastră către cer și a căzut ca un morman de moloz. Pe o rază de o sută de mile, formată din părți a patru state, stâlpii de telegraf căzură precum bețele de chibrit, fermele se transformară în fărâme, clădiri din oraș se prăbușiră ca și cum ar fi fost secerate și mărunțite de lovitura unei singure secunde, fără a avea timp pentru ca un sunet să fie auzit de trupurile contorsionate ale victimelor – și, la periferia cercului, la jumătatea fluviului Mississippi, locomotiva și primele șase vagoane ale unui tren de pasageri se scurseră asemenea unui duș de metal în apele râului, împreună cu partea de apus a Podului Taggart, tăiat la jumătate.

Pe locul unde fusese odinioară Proiectul X, nu rămase nimic în viață printre ruine – cu excepția, pentru câteva nesfârșite minute în plus, a unui morman de carne zdrobită și de țipete de durere care fusese odată o măreață minte.

Exista un sentiment de imponderabilă libertate – își spuse Dagny – în senzația că o cabină de telefon constituia singurul, absolutul ei scop, fără preocupare pentru oricare dintre scopurile trecătorilor de pe străzile din jurul ei. Acest lucru nu o înstrăina față de oraș: o făcu să simtă, pentru prima dată, că era stăpâna orașului și că îl iubea, că nu îl iubise niciodată înainte ca în acest moment, cu un sentiment al posesiei atât de personal, solemn și încrezător. Noaptea era liniștită și clară; privi cerul; așa după cum sentimentul ei era mai mult solemn decât vesel, dar conținea senzația unei bucurii viitoare – la fel și aerul era mai mult lipsit de vânt decât cald, dar conținea sugestia unei viitoare primăveri.

Dați-vă naibii la o parte din calea mea – își spuse ea, nu cu resentiment, ci aproape cu amuzament, cu o senzație de detașare și eliberare, adresând aceste cuvinte trecătorilor, traficului atunci când îi impiedica grăbita înaintare și oricărei frici pe care o cunoscuse în trecut. Cu mai puțin de o oră în urmă îl auzise pronunțând acea propoziție, iar glasul lui continua să-i răsune în aerul străzilor, contopindu-se într-o distantă idee de hohote de râs.

Ea râsese exultând, în sala de bal de la Wayne-Falkland, atunci când îl auzise spunând cuvintele respective; râsese, cu mâna la gură, astfel încât râsul fu doar în ochii ei – și în ai lui, atunci când el se uitase direct la ea, iar ea știu că el auzise râsul. Se priviră unul pe celălalt pentru o fracțiune de secundă, pe deasupra capetelor mulțimii care își pierduse răsuflarea și care striga – pe deasupra bubuitului microfoanelor care erau zdrobite, deși toate posturile fuseseră deconectate instantaneu – pe deasupra zgomotelor de sticlă spartă de pe mesele care cădeau, în timp ce oamenii se buluceau către ușile de ieșire.

Apoi îl auzi pe domnul Thompson strigând, arătând cu mâna spre Galt: „Duceți-l înapoi în camera lui, dar păziți-l cu prețul vieții!" – iar mulțimea se dădu la o parte, în timp ce trei bărbați îl conduceau afară. Domnul Thompson păru, pentru o clipă, a se prăbuși, lăsându-și capul să cadă pe antebraț, dar își reveni, sări în picioare, făcu un semn vag cu mâna acoliților săi să-l urmeze și ieși afară grăbit, printr-o ieșire

secundară privată. Nimeni nu li se adresă oaspeților și nici nu le dădu indicații: unii dintre ei fugeau orbește spre a scăpa, alții stăteau nemișcați, fără a îndrăzni să se clintească. Sala de bal era asemenea unui vas fără căpitan. Ea trecu prin mulțime și merse pe urmele găștii. Nimeni nu încercă să o oprească.

Îi găsi îngrămădiți într-un mic birou privat: domnul Thompson era prăbușit într-un fotoliu, cu capul în mâini, Wesley Mouch suspina, Eugene Lawson scâncea cu sunetul de furie al unui copil obraznic, Jim îi urmărea pe ceilalți cu o intensitate ciudat de anticipativă.

— V-am spus asta, striga doctorul Ferris. V-am spus asta, nu-i așa? La asta ne-a dus „convingerea pașnică" a voastră!

Ea rămase în picioare lângă ușă. Ei părură a observa prezența sa, dar păreau a nu le păsa.

— Îmi dau demisia! răcni Chick Morrison. Îmi dau demisia! Am terminat! Nu știu ce să spun țării! Nu pot să gândesc! N-o să încerc! N-are rost! N-aveam ce face! Să nu dați vina pe mine! Mi-am dat demisia!

Făcu din mâini un gest de inutilitate sau de rămas-bun și fugi afară din cameră.

— Are o ascunzătoare construită special pentru el în Tennessee, zise Tinky Holloway reflexiv, ca și cum, și el, luase o precauție asemănătoare și se întreba acum dacă sosise momentul.

— N-o s-o aibă pentru multă vreme, în cazul în care ajunge acolo, spuse Mouch. Cu bandele de jefuitori și cu situația în care sunt transporturile...

Făcu un gest cu mâinile în laterală și nu mai continuă.

Ea își dădu seama ce gânduri umpleau pauza; știa că, indiferent ce modalități private de scăpare își făcuseră rost acești oameni, ei înțelegeau acum că erau prinși în capcană cu toții.

Ea observă că pe fețele lor nu era groază; distinse indicii ale ei, dar părea asemenea unei groaze superficiale. Expresiile lor mergeau de la apatie deplină până la privirea ușurată a escrocului care crezuse că jocul nu se poate termina altminteri și nu făcea niciun efort să-l conteste sau să-l regrete – până la orbirea cârcotașă a lui Lawson, care refuza să fie conștient de ceva – și până la ciudata încordare a lui Jim, a cărui față sugera un zâmbet secret.

— Ei bine? Ei bine? întreba doctorul Ferris nerăbdător, cu energia pârâitoare a unuia care se simte acasă într-o lume a isteriei. Ce-aveți de gând să faceți cu el? Să vă certați? Să discutați? Să faceți discursuri?

Nimeni nu răspunse.

— Trebuie... să... ne... salveze, zise Mouch încet, ca și cum și-ar fi încordat resturile minții sale și ar fi dat un ultimatum realității. Trebuie... să... preia conducerea... și să salveze sistemul.

— De ce nu îi scrii o scrisoare de dragoste în legătură cu asta? spuse Ferris.

— Trebuie... să-l determinăm ... să preia controlul... Trebuie... să-l silim să conducă, spuse Mouch pe tonul unui somnambul.

— Ei, acum înțelegeți, spuse Ferris, coborând brusc tonul, ce instituție cu adevărat valoroasă este Institutul de Stat pentru Știință?

Mouch nu îi răspunse, dar ea remarcă faptul că păreau cu toții a înțelege ce anume voia el să spună.

— Ați obiectat față de acel proiect de cercetare al meu ca fiind „nepractic", zise Ferris încet. Dar ce v-am spus eu?

Mouch nu răspunse; își trosnea degetele.

— Nu-i vreme de nazuri, rosti James Taggart cu vigoare neașteptată, dar și vocea sa era ciudat de joasă. Nu trebuie să ne fie frică de asta.

— Mie mi se pare..., rosti Mouch pe un ton searbăd, că... că scopul scuză mijloacele...

Nu răspunse nimeni; se comportau ca și cum doreau ca pauzele, nu cuvintele, să afirme ceea ce discutau.

— N-o să meargă, zise Tinky Holloway. N-o să capituleze.

— Asta s-o crezi tu! spuse Ferris și chicoti. N-ai văzut modelul nostru experimental în acțiune. Luna trecută, am avut trei mărturisiri în trei cazuri de omor nerezolvate.

— Dacă..., începu domnul Thompson, iar glasul său se sparse brusc într-un geamăt, dacă moare, pierim cu toții!

— Nu vă faceți griji, spuse Ferris. N-o să moară. Aparatul de Convingere Ferris a fost calculat cu grijă spre a exclude această posibilitate.

Domnul Thompson nu răspunse.

— Mie mi se pare... că nu avem alternativă..., spuse Mouch; era aproape o șoaptă.

Rămaseră tăcuți; domnul Thompson făcea eforturi să nu vadă că toți se uitau la el. Apoi, brusc, strigă:

— Oh, faceți ce vreți! N-am avut încotro! Faceți ce vreți!

Doctorul Ferris se întoarse către Lawson.

— Gene, rosti el încordat, încă în șoaptă, fugi la biroul de control radio. Dă ordin ca toate posturile să fie pregătite. Spune-le că o să-l am pe domnul Galt în direct peste trei ore.

Lawson sări în picioare, cu un rânjet brusc, vesel și alergă afară din încăpere.

Ea își dădu seama. Își dădu seama ceea ce intenționau să facă și ce anume dinlăuntrul lor făcea posibil acest lucru. Nu credeau că va avea succes această manevră. Nu credeau că Galt va capitula; nu voiau ca el să capituleze. Nu credeau că acum îi mai putea salva ceva; nu voiau să fie salvați. Puși în mișcare de panica emoțiilor lor fără nume, ei se luptaseră împotriva realității toată viața – iar acum ajunseseră într-un moment în care, în sfârșit, se simțeau acasă. Nu trebuiau să știe din ce motiv simțeau acest lucru, ei, cei care preferaseră să nu știe niciodată ce anume simțeau – ei doar aveau parte de un sentiment de recunoaștere, având în vedere că aceasta era ceea ce căutaseră, acesta era genul de realitate care fusese implicat în toate sentimentele, acțiunile, dorințele, alegerile, visele lor. Aceasta era natura și metoda răzvrătirii împotriva existenței și a unei nedefinite căutări a unei Nirvane fără nume. Ei nu voiau să trăiască; voiau ca el să moară.

Oroarea pe care o simți ea fu doar o scurtă împunsătură, asemenea unei răsuciri a unei perspective ce-și schimbă sensul: ea sesiză că obiectele pe care le credea a fi umane nu sunt. Rămăsese cu un sentiment de claritate, de răspuns final și de nevoie de a acționa. El era în pericol; nu mai era timp și spațiu în conștiința ei spre a cheltui emoții pe acțiunile subumanilor.

— Trebuie să ne asigurăm, șoptea Wesley Mouch, că nimeni nu va afla – vreodată – despre chestia asta...

— N-o să afle nimeni, zise Ferris; vocile lor aveau zumzetul precaut al conspiratorilor. E o unitate secretă, separată, pe terenul Institutului... Izolată fonic și suficient de îndepărtată de celelalte... Doar câțiva membri ai personalului au intrat vreodată acolo...

— Dac-ar fi să zburăm – spuse Mouch și se opri brusc, ca și cum ar fi surprins un avertisment pe chipul lui Ferris.

Ea văzu ochii lui Ferris mișcându-se către ea, ca și cum și-ar fi adus aminte deodată de prezența ei. Ea îi susținu privirea, lăsându-l să-i

vadă indiferența netulburată, ca și cum ea nici nu înțelegea, nici nu era preocupată de discuție.Apoi, ca și cum doar ar fi sesizat semnalul unei discuții private, ea se întoarse încet, sugerând a da din umeri și părăsi încăperea. Știa că ei erau acum dincolo de stadiul în care să se îngrijoreze în privința ei.

Ea merse cu aceeași indiferență lipsită de grabă prin holurile și ieșirea din hotel. Dar la capătul străzii următoare, când dădu colțul, își înălță brusc capul, iar faldurile rochiei ei de seară se loviră ca o pânză de corabie de picioarele ei din pricina bruștei violențe a vitezei pașilor ei.

Iar acum, când mergea grăbit prin beznă, gândindu-se să găsească o cabină telefonică, simți o nouă senzație ridicându-se irezistibilă înlăuntrul ei, dincolo de tensiunea imediată a pericolului și preocupării: era sentimentul de libertate al unei lumi care nu trebuise niciodată să fie împiedicată.

Văzu dâra de lumină pe trotuar, care provenea de la fereastra unui bar. Nimeni nu se uită lung la ea, atunci când traversă încăperea pe jumătate goală: puținii clienți încă așteptau și șopteau încordați în fața vidului albastru, plin de pârâituri, a unui ecran de televizor gol.

Stând în spațiul strâmt al cabinei telefonice, ca în cabina unei nave pe punctul de a decola către o altă planetă, ea formă numărul OR 6-5693.

Vocea care răspunse imediat fu cea a lui Francisco.

— Alo?

— Bună, Dagny. Așteptam să mă suni.

— Ai ascultat transmisiunea?

— Da, am ascultat-o.

— Acum pun la cale să-l oblige să capituleze.

Își păstră vocea în tonul raportării unor fapte:

— Intenționează să-l tortureze. Au o mașinărie denumită Aparatul de Convingere Ferris, într-o unitate izolată de pe terenul Institului de Stat pentru Știință. E în New Hampshire. Au pomenit de zbor. Au menționat că o să-l aibă la postul de radio în trei ore.

— Înțeleg. Suni dintr-o cabină de telefon publică?

— Da.

— Ești încă în rochie de seară, nu-i așa?

— Da.

— Ascultă-mă cu atenție. Du-te acasă, schimbă-ți hainele, împachetează câteva lucruri de care ai nevoie, ia-ți bijuteriile și lucrurile

de valoare pe care le poți căra cu tine, ia-ți haine groase. Nu vom avea timp să facem asta mai târziu. Ne vedem în patruzeci de minute, în colțul de nord-vest, la două străzi distanță de intrarea principală în Terminalul Taggart.

— Bine.

— Pe curând, Slug.

— Pe curând, Frisco.

Fu, în mai puțin de cinci minute, în dormitorul apartamentului ei, smulgându-și de pe ea rochia de seară. O lăsă în mijlocul camerei, asemenea unei uniforme lepădate a unei armate din care nu mai făcea parte. Îmbrăcă un costum bleumarin și – amintindu-și de cuvintele lui Galt, un pulover alb, pe gât. Pregăti o valiză și o geantă de umăr. Își puse bijuteriile în colțul genții, inclusiv brățara de la Rearden Metal pe care o dobândise în lumea exterioară, precum și moneda din aur, în valoare de cinci dolari, pe care o dobândise în vale.

Fu simplu să părăsească apartamentul și să încuie ușa, chiar dacă știa că, probabil, nu o va mai deschide niciodată. Mai greu păru, pentru moment, atunci când ajunse la biroul ei. N-o văzuse nimeni venind; anticamera era goală; măreața Clădire Taggart părea neobișnuit de liniștită. Preț de un moment, rămase contemplând această încăpere și toți anii pe care îi conținea. Apoi zâmbi – nu, nu era prea greu, își spuse ea; deschise seiful și scoase documentele pe care venise să le ia. Nu exista nimic altceva de luat din biroul ei – cu excepția tabloului lui Nathaniel Taggart și a hărții companiei Taggart Transcontinental. Rupse cele două rame, făcu sul tabloul și harta și le vârî în valiză.

Își încuia valiza, în momentul în care auzi sunetul unor pași ce se apropiau grăbiți. Ușa se deschise cu putere, iar înăuntru năvăli inginerul-șef; tremura tot; chipul îi era schimonosit.

— Domnișoară Taggart! strigă el. Oh, slavă Domnului, domnișoară Taggart, sunteți aici! V-am căutat peste tot!

Ea nu răspunse; se uită la el întrebător.

— Domnișoară Taggart, ați auzit?

— Ce anume?

— Deci n-ați auzit! Oh, doamne, domnișoară Taggart, e... nu pot să cred, încă nu-mi vine să cred, dar... Oh, Doamne, ce-o să ne facem? Podul... podul Taggart a fost distrus!

Ea se holbă la el, incapabilă să se clintească.

— A fost distrus! Aruncat în aer! Aruncat în aer, din câte se pare, într-o secundă! Nimeni nu știe sigur ce anume s-a întâmplat – dar se pare că... se crede că ceva n-a mers cum trebuie la Proiectul X și... se pare că razele acelea sonore, domnișoară Taggart! Nu putem lua contactul pe o rază de o sută de mile! Nu-i posibil, nu poate fi posibil, dar se pare că în cercul acela totul a fost ras de pe fața pământului!... Nu putem căpăta niciun răspuns! Nimeni nu poate obține un răspuns – ziarele, posturile de radio, poliția! Continuăm să facem verificări, dar relatările care vin din zona periferică a acelui cerc sunt – fu scuturat de un fior. Un singur lucru e sigur: podul nu mai există! Domnișoară Taggart! Nu știm ce să facem!

Ea se năpusti la biroul ei și luă receptorul telefonului. Mâna i se opri în aer. Apoi, încet, chinuit, cu cel mai imens efort ce i s-a cerut vreodată, începu să-și miște brațul în jos spre a pune receptorul la loc. Ei i se păru că a durat mult timp, ca și cum brațul ei trebuia să învingă o presiune atmosferică pe care nu o putea învinge niciun corp omenesc – iar pe parcursul acestor câteva scurte momente, în nemișcarea unei orbitoare dureri, ea își dădu seama ce anume simțise Francisco, în acea noapte, în urmă cu doisprezece ani – și ce anume simțise un băiat de douăzeci și șase de ani atunci când se uitase la motorul lui pentru ultima dată.

— Domnișoară Taggart! strigă inginerul-șef. Nu știm ce să facem!

Receptorul telefonului își reluă, cu un clinchet, locul în furca lui.

— Nici eu nu știu, răspunse ea.

Într-o clipă, ea își dădu seama că s-a terminat. Se auzi spunându-i bărbatului să mai verifice și să-i raporteze mai târziu – apoi așteptă ca sunetul pașilor lui să se stingă în liniștea plină de ecou a coridorului.

Traversând prin mulțimea de la Terminal pentru ultima oară, aruncă o privire statuii lui Nathaniel Taggart – și-și aduse aminte de promisiunea pe care o făcuse. Acum va fi doar un simbol, își spuse, dar va fi genul de rămas-bun pe care îl merita Nathaniel Taggart. Nu avea alt instrument de scris, drept care luă rujul din geantă și, zâmbindu-i chipului de marmură al omului care ar fi înțeles, trasă un semn al dolarului de mari dimensiuni pe piedestalul de la picioarele lui.

Ajunse prima la colț, la două străzi distanță de intrarea în Terminal. Așteptând, observă primele picături de panică care în scurt timp vor înghiți orașul: automobile care mergeau cu prea mare viteză, unele

dintre ele încărcate cu calabalâc, prea multe mașini de poliție goneau prin apropiere, prea multe sirene se auzeau în depărtare.

Se părea că știrea despre distrugerea podului se răspândea în oraș; oamenii își vor da seama că orașul este condamnat și vor începe să se bulucească spre a evada – dar nu vor avea unde să se ducă, și nu mai era preocuparea ei.

Văzu silueta lui Francisco apropiindu-se de la oarecare distanță; recunoscu iuțeala mersului lui înainte de a-i putea distinge chipul de sub șapca trasă pe ochi. Ea prinse momentul în care o văzu, în timp ce se apropia. El îi făcu semn cu mâna, cu un zâmbet de întâmpinare. Un accent conștient în mișcarea executată de brațul său făcea din ea gestul unui d'Anconia, care întâmpina un călător îndelung așteptat la porțile domeniului său.

Când el se apropie, ea stătu solemn-dreaptă și, privind spre chipul lui și spre clădirile celui mai măreț oraș din lume, ca spre genul de martori pe care îi dorea, roti încet, cu glas sigur și ferm:

— Jur – pe viața mea și pe iubirea mea pentru ea – că nu voi trăi niciodată de dragul altui om și nici nu-i voi cere altuia să trăiască de dragul meu.

El înclină din cap, ca în semn de acceptare. Zâmbetul lui era acum un salut.

Apoi îi luă valiza cu o mână, brațul ei cu cealaltă și spuse:

— Hai.

***

Unitatea cunoscută drept „Proiectul F" – în onoarea celui care a stat la baza ei, doctorul Ferris – reprezenta o mică structură din beton armat, la baza pantei dealului pe care, mai sus, era construit Institutul de Stat pentru Știință. De la ferestrele Institutului se putea vedea doar mica bucată cenușie de acoperiș a unității, ascunsă de o junglă de copaci bătrâni; nu părea mai mare decât trapa unei guri de vizitare.

Unitatea era alcătuită din două etaje în forma unui cub de mici dimenisiuni, plasat asimetric pe un altul mai mare. Parterul nu avea ferestre, doar o ușă presărată cu țepi de metal; etajul avea doar o singură fereastră, ca o șovăitoare concesie față de lumina zilei, asemenea unei fețe cu un singur ochi. Oamenii din personalul Institutului nu simțeau

nicio curiozitate în legătură cu structura și evitau cărările care duceau către ușa acesteia; nimeni nu sugerase niciodată acest lucru, dar aveau impresia că structura găzduia un proiect dedicat experimentelor cu germeni ai bolilor mortale.

Cele două etaje erau ocupat de laboratoare ce conțineau foarte multe cuști cu cobai, câini și șobolani. Dar inima și sensul structurii era o încăpere din subsolul său, la mare adâncime sub pământ; încăperea fusese incomplet tapetată cu foi poroase de material izolator fonic; foile începuseră să crape și dedesubt se vedea stânca goală a unei peșteri.

Unitatea era păzită tot timpul de un detașament format din patru gardieni speciali.

În această seară, detașamentul fusese mărit la șaisprezece, chemați pentru un serviciu de urgență printr-un telefon tocmai de la New York. Gardienii, precum și ceilalți angajați ai „Proiectului F", fuseseră aleși cu grijă pe baza unei singure calități: o capacitate nelimitată de supunere.

Cei șaisprezece erau staționați peste noapte în afara structurii și în laboratoarele pustii de deasupra solului, unde rămâneau, fără a protesta, de planton, lipsiți complet de orice curiozitate despre orice s-ar întâmpla dedesubt.

În subsol, sub pământ, doctorul Ferris, Wesley Mouch și James Taggart stăteau în fotolii aliniate lângă un perete. O mașinărie, care arăta ca un mic bufet de o formă neregulată, se afla într-un colț, de cealaltă parte a camerei. Pe partea lui din față se găseau șiruri de cadrane de sticlă, fiecare cadran fiind marcat de un segment roșu, un ecran pătrat care semăna cu un amplificator, șiruri de cifre, șiruri de manete de lemn și butoane de plastic, o singură pârghie de control într-o parte și un singur buton roșu din sticlă în cealaltă. Partea din față a mașinăriei părea a avea mai multă expresie decât fața mecanicului care se ocupa de ea; era un tânăr voinic, îmbrăcat cu o cămașă pătată de transpirație cu mânecile suflecate deasupra coatelor; ochii săi de un albastru spălăcit deveniseră sticloși datorită unei concentrări enorm de conștiente asupra sarcinii sale; mișca din când în când din buze, ca și cum ar fi recitat o lecție memorată.

O sârmă scurtă făcea legătura între mașinărie și un acumulator electric aflat în spatele ei. Rotocoale lungi de sârmă, asemenea unor tentacule strâmbe de caracatiță, se întindeau pe pardoseala de piatră, de la mașinărie către o saltea din piele, poziționată sub un con de lumină

violentă. John Galt era întins și legat de saltea. Era gol; micile discuri de metal ale electrozilor de la capătul firelor erau atașate de încheieturile mâinilor, de umeri, de coapse și de glezne; un instrument asemănător unui stetoscop era atașat de pieptul lui și conectat la amplificator.

— Înțelege bine acest lucru, spuse doctorul Ferris, adresându-i-se pentru prima dată. Vrem să preiei controlul complet asupra economiei țării. Vrem să devii un dictator. Vrem să conduci. Înțelegi? Vrem să dai ordine și să te gândești la ordinele potrivite de dat. Ceea ce vrem, dorim să căpătăm. Discursurile, logica, argumentele sau supunerea pasivă nu te vor salva acum. Vrem idei. Nu-ți vom da drumul de aici până când nu ne vei spune măsurile exacte pe care le vei lua spre a ne salva sistemul. Apoi te vom pune să le comunici țării, la radio.

Își înălță încheietura mâinii drepte, dând la iveală un cronometru.

— Îți dau treizeci de secunde ca să te hotărăști dacă vrei să începi să vorbești acum. Dacă nu, vom începe. Înțelegi?

Galt se uita direct la ei, fără vreo expresie pe chip, ca și cum înțelegea prea multe. Nu răspunse.

Auziră sunetul cronometrului în liniștea lăsată, numărând secundele și sunetul respirației sufocate, neregulate a lui Mouch, în timp ce-și înclește mâinile pe brațele fotoliului său.

Ferris dădu semnalul, cu mâna, mecanicului mașinăriei. Acesta acționă pârghia de contact; aprinse butonul roșu de sticlă și declanșă două tipuri de sunete: unul era zumzetul în surdină al unui generator electric, celălalt era o bătaie neobișnuită, regulată precum ticăitul unui ceas, dar cu o rezonanță ciudat de estompată. Avură nevoie de câteva clipe spre a-și da seama că provenea de la amplificator și că auzeau bătaia inimii lui Galt.

— Numărul trei, rosti Ferris, ridicând un deget ca semnal.

Mecanicul apăsă un buton aflat sub unul dintre cadrane. Un tremur prelung străbătu trupul lui Galt; brațul lui stâng era zgâlțâit de spasme, pradă convulsiilor produse de curentul electric care circula între încheietura mâinii și umăr. Capul său căzu pe spate, ochii i se închiseră, buzele i se strânseră. Nu scotea niciun sunet.

Atunci când mecanicul își ridică degetul de pe buton, brațul lui Galt încetă să mai tremure. Era imobil.

Cei trei bărbați se uitară, având pentru o clipă expresia unora care bâjbâie pe întuneric.

Ochii lui Ferris erau inexpresivi, ai lui Mouch îngroziți, ai lui Taggart dezamăgiți. Sunetul bătăii surde continua, străpungând tăcerea.

— Numărul doi, zise Ferris.

Piciorul drept al lui Galt fu cel care începu să se zbată în convulsii, curentul circulând acum între coapsă și gleznă. Mâinile sale apucară marginile saltelei. Capul lui zvâcni o dată, dintr-o parte în alta, apoi rămase nemișcat.

Bătaia inimii deveni ușor mai rapidă.

Mouch se retrăgea, lipindu-se de spătarul fotoliului lui.

Taggart stătea pe marginea fotoliului său, înclinat în față.

— Numărul unu, gradat, spuse Ferris.

Torsul lui Galt zvâcni în sus, căzu la loc și se contorsionă cuprins de lungi tremurături, împingând în încheieturile lui încătușate – în timp ce curentul circula acum de la o încheietură la alta, peste plămânii săi. Mecanicul întorcea încet o manetă crescând voltajul curentului; acul cadranului se apropia de segmental roșu, care simboliza pericol. Respirația lui Galt devenise neregulată, sunete gâfâite scoase de plămânii lui cuprinși de convulsii.

— Ți-a ajuns? mârâi Ferris, când curentul fu întrerupt.

Galt nu răspunse. Buzele sale se mișcară ușor, deschizându-se pentru aer. Bătăile din stetoscop erau extrem de rapide. Dar respirația sa se diminua către un ritm egal, printr-un efort controlat de relaxare.

— Ești prea blând cu el! zbieră Taggart, holbându-se la trupul gol de pe saltea.

Galt deschise ochii și îi privi pentru o clipă. Nu își puteau da seama de nimic, în afară de faptul că privirea lui era fermă și pe deplin conștientă. Apoi își coborî din nou capul și rămase nemișcat, ca și cum ar fi uitat de ei.

Trupul lui gol părea ciudat de nelalocul lui în acest subsol. Ei își dădeau seama de acest lucru, deși niciunul dintre ei nu ar fi recunoscut. Liniile lungi ale corpului lui, care mergeau de la glezne până la coapsele zvelte, la unghiul taliei, la umerii drepți, păreau asemenea unei statui din vechea Grecie, împărtășind sensul acelei statui, dar stilizată într-o formă mai elongată, mai ușoară, mai activă și având o putere mai suplă, sugerând o energie mai neobosită – trupul nu al unui conducător de car, ci al unui constructor de aeroplane. Iar ca sens al unei statui din Grecia antică – statuia unui om în calitate de zeu – se ciocnea cu spi-

ritul holurilor acestui secol, așa încât trupul lui se ciocnea cu o pivniță dedicată activităților preistorice. Ciocnirea era și mai amplă, pentru că părea a aparține firelor electrice, inoxului, instrumentelor de precizie, manetelor unui panou de comandă. Poate – acesta era gândul căruia îi rezistau aprig și pe care îl îngropau la baza senzațiilor lor cei care îl țineau sub observație, gândul de care își dădeau seama doar ca o ură difuză și o teroare nefocalizată – poate că absența unor astfel de statui din lumea modernă era ceea ce transformase generatorul într-o caracatiță și adusese un trup precum al lui în tentaculele sale.

— Înțeleg că ești un fel de expert în electricitate, rosti Ferris și chicoti. La fel și noi – nu crezi?

Două sunete îi răspunseră în tăcerea lăsată: zumzetul generatorului și bătăile inimii lui Galt.

— Seriile mixte! ordonă Ferris, făcându-i semn cu un deget mecanicului.

Șocurile se produceau acum la intervale neregulate, impredictibile, unul după altul, sau la distanță de câteva minute. Doar convulsiile picioarelor, torsului sau întregului corp al lui Galt arătau dacă trecea curent între doi electrozi anumiți sau între toți la un loc. Ácele de pe cadrane se apropiau de semnele roșii, apoi dădeau înapoi: mașinăria era calculată să producă cea mai mare intensitate a durerii fără a distruge corpul victimei.

Observatorii fură cei care socotiră de nesuportat așteptarea de-a lungul minutelor de pauză pline de sunetele bătăilor de inimă: inima gonea acum într-un ritm neregulat. Pauzele erau calculate să permită bătăilor să se liniștească, dar să nu ofere ușurare victimei, care trebuia să se aștepte la un șoc în orice clipă.

Galt zăcea relaxat, ca și cum n-ar fi încercat să lupte cu durerea, ci să i se predea, neîncercând să o nege, ci să o suporte. Atunci când buzele sale se deschideau spre a respira, iar un șoc brusc le strângea la loc, el nu rezista rigidității tremurătorare a trupului său, ci o lăsa să dispară în clipa în care curentul îl părăsea. Doar pielea feței era întinsă, iar linia etanșă a buzelor se strâmba într-o parte din când în când. Când un șoc îi străbătea pieptul, șuvițele roșiatice-aurii ale părului său fâlfâiau odată cu zvâcnirea capului său, ca și cum s-ar fi clătinat într-o pală de vânt, lovindu-l peste față, peste ochi. Observatorii se întrebau de ce părul său părea a deveni mai închis la culoare, până când își dădură seama că era năclăit de sudoare.

Groaza de a-ți auzi propria inimă luptându-se ca și cum ar fi pe punctul de a exploda în orice clipă fusese gândită spre a fi simțită de victimă. Dar torționarii erau cei care tremurau de groază, în timp ce ascultau ritmul întrerupt și își țineau respirația ori de câte ori nu se auzea o bătaie. Acum părea că inima făcea salturi, bătând frenetic în cușca toracică, în agonie și în disperată furie. Inima protesta; omul nu dorea asta. El zăcea nemișcat, cu ochii închiși, cu mâinile relaxate, auzindu-și inima cum se luptă pentru viață.

Wesley Mouch fu primul care cedă.

— Oh, Doamne, Floyd! țipă el. Nu-l omorî! Să nu cumva să-l omori! Dacă moare, murim și noi!

— N-o să moară, mârâi Ferris. O să-și dorească moartea, dar n-o să moară! N-o să-l lase mașinăria! E calculată matematic! E sigură!

— Oh, nu-i destul? O să ne dea ascultare acum! Sunt sigur c-o să dea ascultare!

— Nu, nu-i destul! Nu vreau să se supună! Vreau să creadă! Să accepte! Să vrea să accepte! Trebuie să-l facem să lucreze pentru noi în mod voluntar!

— Dă-i drumul! strigă Taggart. Ce mai aștepți? Nu poți face curentul mai puternic? N-a urlat încă!

— Ce-i cu tine? gâfâi Mouch, surprinzând fața lui Taggart în timp ce curentul contorsiona trupul lui Galt: Taggart îl privea concentrat, totuși ochii lui păreau sticloși și morți, dar în jurul acelei priviri neînsufletite mușchii feței eru trași într-o obscenă caricatură a plăcerii.

— E de-ajuns? urla încontinuu Ferris la Galt. Ești gata să vrei ceea ce vrem noi?

Nu auziră niciun răspuns. Galt ridica din când în când capul și se uita la ei. Sub ochi avea cearcăne negre, dar privirea îi era clară și conștientă.

Cuprinși din ce în ce mai mult de panică, observatorii își pierdură sentimentul contextului și al limbii – iar cele trei voci ale lor se împleteau într-o progresie de țipete nediscriminate:

— Vrem să preiei conducerea!... Vrem să conduci!... Vrem să dai ordine!... Îți cerem să faci pe dictatorul!... Îți ordonăm să ne salvezi!... Îți ordonăm să gândești!...

Nu auziră niciun răspuns, cu excepția bătăilor inimii de care depindeau viețile lor.

Curentul străpungea pieptul lui Galt, iar bătăile inimii se auzeau în jeturi, ca și cum ar fi alergat și s-ar fi împiedicat – când, deodată, trupul lui deveni nemișcat, relaxându-se: bătăile încetaseră.

Liniștea fu ca o lovitură năucitoare și, înainte de a avea timp să țipe, oroarea lor fu depășită de o alta: de faptul că Galt deschise ochii și își înălță capul.

Apoi își dădură seama că zumzetul motorului încetase și el și că lumina cea roșie a întrerupătorului dispăruse de pe panoul de comandă: curentul se oprise; generatorul era mort.

Mecanicul apăsă butonul, fără succes. Ridică pârghia de contact de mai multe ori. Lovi în partea laterală a mașinăriei. Lumina roșie nu se aprindea; sunetul nu revenea.

— Ei bine? rosti scurt Ferris. Ei bine? Care-i problema?

— S-a stricat generatorul, spuse mecanicul neputincios.

— Ce s-a întâmplat cu el?

— Nu știu.

— Păi, află și remediază!

Omul nu era electrician de meserie; fusese ales nu pentru cunoștințele lui, ci pentru capacitatea lui necritică de a apăsa orice buton; efortul de care avea nevoie spre a învăța sarcina lui era atât de mare încât erau cele mai mari șanse ca să nu mai existe loc și pentru altceva în conștiința lui. Deschise tabloul din spate al mașinăriei și se holbă uluit la complicatele cabluri încolăcite: nu descoperea nimic vizibil stricat. Își puse mănușile de cauciuc, luă un patent, strânse câteva șuruburi și se scărpină în cap.

— Nu știu, zise el; vocea lui avea un sunet de neputincioasă docilitate. Cine sunt eu ca să știu?

Cei trei bărbați fură în picioare, înghesuindu-se îndărătul mașinăriei spre a se holba la recalcitrantele ei organe. Acționau doar din reflex: știau că nu știu.

— Dar trebuie s-o repari! urlă Ferris. Trebuie să funcționeze! Trebuie să avem electricitate.

— Trebuie să continuăm! strigă Taggart; tremura. E ridicol! Nu accept! Nu voi fi întrerupt! N-o să-l las!

Arătă în direcția saltelei.

— Fă ceva! striga Ferris la mecanic. Nu sta acolo de pomană! Fă ceva! Repară-l! Îți ordon să-l repari!

— Dar nu știu ce are, spuse omul, clipind.

— Atunci, găsește!

— Cum să găsesc?

— Îți ordon să-l repari! Auzi? Fă-l să funcționeze – altminteri te dau afară și te arunc la pușcărie.

— Dar nu știu ce are. Omul oftă, dezorientat. Nu știu ce-i de făcut.

— S-a stricat oscilatorul, rosti o voce în spatele lor; se întoarseră; Galt respira cu greutate, dar vorbea pe tonul laconic și competent al unui inginer. Scoate-l și ridică capacul de aluminiu. O să găsești o pereche de contacte care s-au topit, lipindu-se. Desfă-le, ia o pilă mică și curăță suprafețele ciupite. Apoi pune la loc capacul, cuplează-l la mașinărie, iar generatorul o să funcționeze.

Se lăsă un lung moment de totală tăcere.

Mecanicul se holba la Galt; îi susținu privirea lui Galt – și chiar și el era capabil să recunoască natura scânteii din ochii de un verde-închis; era o scânteie de disprețuitoare batjocură.

Făcu un pas îndărăt. În bezna inconștientă a conștiinței sale, într-o manieră lipsită de cuvinte, fără formă, neinteligibilă, chiar și el sesiză dintr-odată sensul a ceea ce se petrecea în subsol.

El se uită – se uită la cei trei bărbați – se uită la mașinărie. Fu cuprins de un tremur, aruncă patentul și fugi din încăpere.

Galt izbucni în râs.

Cei trei bărbați se îndepărtară încet de lângă mașinărie. Făceau eforturi spre a nu se lăsa să înțeleagă ceea ce înțelesese mecanicul.

— Nu! strigă Taggart, uitându-se la Galt și făcând un salt în față. Nu! N-o să-l las să scape!

Se lăsă în genunchi, pipăind frenetic spre a găsi cilindrul oscilatorului.

— O să-l repar! O să-l pun în funcțiune! Trebuie să continuăm! Trebuie să-i înfrângem rezistența!

— Ușurel, Jim, rosti Ferris stingherit, trăgându-l în sus.

— N-ar fi... n-ar fi mai bine să lăsăm pe mâine? rosti Mouch pe un ton rugător; se uita la ușa prin care se năpustise mecanicul, privirea lui fiind jumătate invidie, jumătate groază.

— Nu! strigă Taggart.

— Jim, nu i-a ajuns oare? Nu uita, trebuie să avem grijă.

— Nu, nu i-a ajuns! Nici măcar n-a urlat!

— Jim! strigă deodată Mouch, îngrozit de ceva anume din privirea lui Taggart. Nu ne putem permite să-l ucidem! Știi lucrul acesta!

— Nu-mi pasă! Vreau să-i înfrâng rezistența! Vreau să-l aud urlând! Vreau...

Iar în acel moment Taggart fu cel care urlă. Fu un urlet lung, brusc, sfâșietor, ca la vederea unei imagini neașteptate, deși ochii lui se holbau în gol și păreau a privi în gol. Imaginea cu care se confrunta era înlăuntrul lui. Zidurile de protecție ale emoției, ale evaziunii, ale prefăcătoriei, ale semigândirii și pseudocuvintelor, construite de el de-a lungul anilor, se prăbușiră într-o fracțiune de secundă – când își dădu seama că voia ca Galt să moară, fiind perfect conștient că va urma propria sa moarte.

Își dădea brusc seama de motivul care îi ghidase toate acțiunile vieții. Nu era sufletul său incomunicabil, dragostea sa pentru alții, datoria sa socială sau oricare dintre sunetele ilicite prin care își păstrase stima de sine: era dorința aprigă de a distruge tot ceea ce era viu, de dragul a ceea ce nu era. Era imboldul de a sfida realitatea prin distrugerea oricărei valori vii, de dragul de a-și dovedi că poate exista sfidând realitatea și că nu va trebui niciodată să fie legat de vreun adevăr solid, imuabil. Cu câteva clipe în urmă, fusese în stare să simtă că îl ura pe Galt cel mai mult, că ura reprezenta proba răului din Galt, pe care nu mai era nevoie s-o definească suplimentar, că voia ca Galt să fie distrus de dragul propriei sale supraviețuiri. Acum își dădea seama că voia distrugerea lui Galt cu prețul propriei sale distrugeri care va urma, își dădea seama că nu dorise niciodată să supraviețuiască, își dădea seama că voia să tortureze și să distrugă măreția lui Galt – o recunoștea ca fiind măreție, măreție în conformitate cu singura normă care exista, indiferent dacă cineva ar fi admis-o sau nu: măreția unui om care era stăpânul realității într-o manieră pe care nimeni nu o egalase. În momentul în care el, James Taggart, se trezise confruntat cu ultimatumul: a accepta realitatea sau a muri, emoțiile sale aleseseră moartea, moartea în locul predării către acel tărâm al cărui fiu atât de radios era Galt. În persoana lui Galt – realiza el – căutase distrugerea întregii existențe.

Această cunoaștere nu îi confrunta conștiința prin intermediul cuvintelor: datorită faptului că întreaga lui cunoaștere fusese alcătuită din emoții, drept care el era acum pradă unei emoții și unei viziuni

pe care nu avea puterea de a le înlătura. Nu mai era în stare să cheme ceața spre a ascunde vederea tuturor acelor fundături pe care făcuse eforturi să nu fie obligat niciodată să le vadă: acum, la capătul fiecărei alei, vedea ura sa față de existență – vedea chipul lui Cherryl Taggart cu nerăbdarea ei veselă de a trăi și faptul că totdeauna dorise să înfrângă această nerăbdare – vedea chipul lui ca fiind chipul unui ucigaș pe care toți oamenii pe bună dreptate îl detestau, care distrusese valorile pentru că erau valori, care ucisese pentru a nu-și descoperi propriul rău iremediabil.

— Nu... gemu el, holbându-se la această viziune, dând din cap spre a scăpa de ea. Nu... nu...

— Da, spuse Galt.

El văzu ochii lui Galt uitându-se în ochii lui, ca și cum Galt vedea ceea ce vedea el însuși.

— Ți-am spus asta la radio, nu-i așa? spuse Galt.

Acesta era sigiliul de care se temuse James Taggart, din care nu exista scăpare: sigiliul și dovada obiectivității.

— Nu... rosti el încă o dată, cu glas stins, dar nu mai era vocea unei conștiințe vii.

Rămase în picioare pentru un moment, holbându-se în gol, apoi i se înmuiară picioarele, împlecticindu-se, și se așeză pe podea, continuând să se holbeze, fără a fi conștient de acțiunea sa sau de ceea ce era în jurul lui.

— Jim...! strigă Mouch.

Nu se auzi răspuns.

Mouch și Ferris nu se întrebară ce anume i se întâmplase lui Taggart: erau conștienți de faptul că nu trebuie să încerce vreodată să descopere acest lucru, spre a nu-i împărtăși soarta. Ei realizau a cui rezistență fusese frântă în seara aceasta. Știau că acesta reprezenta sfârșitul lui James Taggart, indiferent dacă trupul lui fizic supraviețuia sau nu.

— Hai... hai să-l scoatem pe Jim de aici, zise Ferris cu voce tremurândă. Să-l ducem la un doctor... sau undeva...

Îl ridicară pe Taggart în picioare; el nu opuse rezistență, se supuse letargic, și își mișcă piciorele atunci când fu împins. Era cel care ajunsese în starea la care voia să fie redus Galt. Ținându-l de mâini, de-o parte și de alta a sa, cei doi prieteni îl conduseră afară din încăpere.

El îi cruță de necesitatea de a admite în sinea lor că voiau să scape de ochii lui Galt. Galt îi observa; privirea lui era prea auster-perceptivă.

— Ne întoarcem, îi spuse scurt Ferris șefului gardienilor. Stați aici și nu lăsați pe nimeni înăuntru. Înțelegi? Pe nimeni.

Îl împinseră pe Taggart în mașina lor, parcată lângă copacii de la intrare.

— Ne întoarcem, rosti Ferris către nimeni în particular, către copacii și bezna cerului.

Pentru moment, singura lor certitudine era că trebuiau să scape din acel subsol – pivnița în care generatorul cel viu era atașat de cel mort.

Capitolul X

În numele a ceea ce e mai bun în noi

Dagny se îndreptă direct către gardianul care stătea la ușa „Proiectului F". Pașii ei sunau hotărâți, egali și deschiși, răsunând în liniștea potecii dintre copaci. Își înălță capul către o rază de lună, spre a-l lăsa pe gardian să-i recunoască chipul.

— Dă-mi drumul înăuntru, zise ea.

— Nu intră nimeni, răspunse el cu vocea unui robot. Așa a dat ordin domnul doctor Ferris.

— Sunt aici petru că mi-a dat ordin domnul Thompson.

— Cum?... Nu... nu știu nimic despre așa ceva.

— Eu știu.

— Vreau să spun că domnul doctor Ferris nu mi-a spus... doamnă.

— Îți spun eu.

— Dar eu nu primesc ordine de la altcineva decât de la domnul doctor Ferris.

— Vrei să nu te supui domnului Thompson?

— Oh, nu, doamnă! Dar... dar dacă domnul doctor Ferris a spus să nu las pe nimeni înăuntru, asta înseamnă pe nimeni – adăugă pe un ton nesigur și rugător – nu-i așa?

— Știi că numele meu este Dagny Taggart și că mi-ai văzut poza în ziare alături de domnul Thompson și de toții conducătorii de cel mai înalt nivel ai țării?

— Da, doamnă.

— Atunci hotărăște dacă vrei să nu te supui ordinelor lor.

— Oh, nu, doamnă! Nu vreau așa ceva!

— Atunci dă-mi drumul înăuntru.

— Dar nu pot nici să nu mă supun ordinelor domnului doctor Ferris!

— Atunci, alege!

— Dar nu pot alege, doamnă! Cine sunt eu să aleg?

— Va trebui.

— Uitați, rosti el grăbit, scoțând o cheie din buzunar și întorcându-se către ușă. O să-l întreb pe șef. El...

— Nu, rosti ea.

O anumită calitate în tonul vocii îl făcu să întoarcă capul: ținea un pistol îndreptat către inima lui.

— Ascultă cu atenție, zise ea. Ori mă lași înăuntru, ori te împușc. Poți încerca să mă împuști tu întâi. Ai această alegere – și nicio alta. Hotărăște-te!

El rămase cu gura căscată, iar cheia îi căzu din mână.

— Dă-te la o parte din calea mea, zise ea.

El clătină din cap frenetic, lipindu-și spatele de ușă.

— Oh, Dumnezeule, doamnă! înghiți el scâncetul unei rugăminți disperate. Nu pot să trag în dumneavoastră, știind că veniți de la domnul Thompson! Și nici nu vă pot da drumul înăuntru împotriva ordinului domnului doctor Ferris! Ce mă fac? Sunt un biet om! Nu fac decât să respect ordinele! Nu eu decid!

— E vorba de viața ta.

— Dacă mă lăsați să-l întreb pe șeful, o să-mi spună, o să...

— Nu te las să întrebi pe nimeni.

— Dar cum știu că aveți cu adevărat un ordin de la domnul Thompson?

— Nu poți ști. Poate că nu am. Poate că acționez pe cont propriu – iar tu vei fi pedepsit pentru că mi-ai dat ascultare. Poate că am – iar tu o să fii aruncat la închisoare pentru că nu ai dat ascultare. Poate că doctorul... Ferris și domnul Thompson sunt de acord în privința asta. Poate că nu sunt de acord – și trebuie să-l sfidezi pe unul sau pe celălalt. Astea sunt lucrurile pe care trebuie să le hotărăști. Nu există nimeni pe care să-l întrebi, la care să dai telefon, care să-ți spună. Va trebui să hotărăști singur.

— Dar nu pot hotărî! De ce eu?

— Pentru că trupul tău este cel care îmi barează calea.

— Dar nu pot hotărî! Nu eu trebuie să hotărăsc.

— Număr până la trei, zise ea. Apoi trag.

— Stați! Stați! N-am spus da sau nu! strigă el, băgându-se și mai tare în ușă, ca și cum imobilitatea minții și a trupului reprezentau cea mai bună protecție a lui.

— Unu, numără ea.

Îi vedea ochii holbându-se îngroziți la ea.

— Doi – ea își dădea seama că pistolul îi producea lui mai puțină groază decât alternativa pe care i-o oferea.

— Trei.

Calm și impersonal, ea, care ar fi ezitat să tragă într-un animal, apăsă trăgaciul și trase direct în inima unui om care voise a exista fără responsabilitatea conștiinței.

Pistolul ei era echipat cu amortizor; nu fu vreun zgomot care să atragă atenția cuiva, doar bubuitul surd ar unui corp căzând la picioarele ei.

Culese cheia de pe jos de pe pământ – apoi așteptă câteva scurte momente, așa cum fusese înțelegerea.

Primul care i se alătură fu Francisco, sosind din spatele unui colț al clădirii, apoi Hank Rearden, apoi Ragnar Danneskjold. Fuseseră patru gardieni postați la intervale între copaci, în jurul clădirii. Li se venise de hac: unul era mort, trei lăsați în tufișuri, legați și cu căluș la gură.

Ea îi înmână cheia lui Francisco fără a scoate o vorbă. El descuie ușa și intră, singur, lăsând ușa întredeschisă doi-trei centimetri.

Ceilalți trei așteptară afară, lângă acea deschizătură.

Holul era luminat de un singur bec chior înfipt în mijlocul tavanului. Un gardian făcea de pază la piciorul scării care ducea la etaj.

— Cine ești? strigă el la vederea lui Francisco care intra ca și cum ar fi fost stăpânul locului. Aici nu trebuie să vină nimeni în seara asta!

— Am venit eu, spuse Francisco.

— De ce te-a lăsat Rusty să intri?

— Bănuiesc c-a avut motivele lui.

— Nu trebuia.

— Cineva a schimbat trebuințele.

Ochii lui Francisco făceau un inventar fulgerător al locului. Un al doilea gardian era poziționat la mijlocul scării, privind în jos către ei, ascultând.

— Ce treabă ai?

— Mine de cupru.

— Cum? Vreau să spun, cine ești?

— Numele e prea lung ca să ți-l spun. O să i-l spun șefului tău. Unde e el?

— Eu pun întrebările!

Dar se dădu un pas în spate.

— Să nu... să nu faci vreo mișcare bruscă, pentru c-o să...

— Hei, Pete, el este! strigă cel de-al doilea gardian, paralizat de modul de comportament al lui Francisco.

Primul gardian încerca să-l ignore; vocea lui se auzi mai tare, pentru că-i sporise frica, atunci când zise:

— Ce cauți?

— Am zis că o să-i spun chestia asta șefului tău. Unde e?

— Eu pun întrebările!

— Nu răspund la ele.

— Oh, nu răspunzi, ai? mârâi Pete, care recurgea la un singur lucru atunci când era la îndoială: mâna lui zvâcni spre pistolul de la șold.

Mâna lui Francisco fu prea rapidă pentru ca mișcarea ei să fie văzută de cei doi oameni, iar arma lui prea silențioasă. În secunda următoare văzură arma zburând din mâna lui Pete, împreună cu un șuvoi de sânge din degetele lui sfârâmate și urletul lui înăbușit. Se prăbuși, gemând.

În momentul în care cel de-al doilea gardian pricepu, văzu pistolul lui Francisco ațintit spre el.

— Nu trageți, domnule! strigă el.

— Vino aici jos, cu mâinile sus, ordonă Francisco, ținând pistolul ațintit cu o mână și făcând un semnal către crăpătura ușii cu cealaltă.

Când gardianul coborî scările, Rearden era acolo spre a-l dezarma, iar Danneskjold spre a-i lega mâinile și picoarele. Vederea lui Dagny păru a-l înspăimânta mai mult decât restul; nu putea înțelege: cei trei bărbați purtau șepci și hanorace și, excepție făcând modul în care se comportau, puteau fi luați drept o bandă de tâlhari; prezența unei doamne era inexplicabilă.

— Ia zi, rosti Francisco, unde-i șeful tău?

Gardianul arătă, dând din cap, în direcția scărilor.

— Acolo sus.

— Câți gardieni sunt în clădire?

— Nouă.

— Unde sunt?

— Unul e pe scara către pivniță. Ceilalți sunt acolo sus.
— Unde?
— În laboratorul cel mare. Cel cu fereastră.
— Cu toții?
— Da.
— Ce sunt camerele astea?
Arătă către ușile care duceau în hol.
— Tot laboratoare. Noaptea sunt încuiate.
— Cine are cheia?
— El, zise arătând cu capul către Pete.
Rearden și Danneskjold luară cheia din buzunarul lui Pete și se duseră iute, fără zgomot, să controleze camerele, în timp ce Francisco continuă:
— Mai sunt alte persoane în clădire?
— Nu.
— Nu e un prizonier aici?
— Oh... mda, cred că da. Bănuiesc că există, altminteri nu ne-ar fi pus pe toți de planton.
— El e încă aici?
— Asta nu știu. Nouă nu ni se spune.
— Doctorul Ferris e aici?
— Nu. A plecat acum zece-cincisprezece minute.
— Laboratorul cel de sus are intrare din dreptul scării?
— Da.
— Câte uși sunt acolo?
— Trei. E cea din mijloc.
— Ce-i în celelalte camere?
— Într-o parte e un mic laborator, iar în partea cealaltă biroul doctorului Ferris.
— Există uși de comunicare între ele?
— Da.
Francisco dădu să se întoarcă la tovarășii săi, când gardianul spuse pe un ton rugător:
— Domnule, pot să vă întreb ceva?
— Zi-i.
— Cine sunteți dumneavoastră?
El răspunse pe tonul solemn al unei introduceri într-un salon:

— Francisco Domingo Carlos Andres Sebastian d'Anconia.

Îl lăsă pe gardian privind cu gura căscată la el și se întoarse pentru o consultare scurtă, șoptită, cu tovarășii săi.

După un moment, Rearden fu cel care urcă scările – rapid, în liniște și singur.

De-a lungul pereților laboratorului erau așezate cuști conținând șobolani și cobai; fuseseră puse acolo de către gardienii care jucau pocher pe lunga masă de laborator aflată în centru. Șase dintre ei jucau; doi stăteau în picioare în colțuri opuse, păzind ușa de la intrare, cu armele în mâini. Fața lui Rearden fu cea care îl salvă să nu fie împușcat pe loc atunci când intră: chipul lui era prea bine cunoscut și prea neașteptat. Văzu opt capete holbându-se la el, recunoscându-l, fără a avea capacitatea de a crede ceea ce recunoșteau.

Rămase lângă ușă, cu mâinile în buzunarele pantalonilor, în maniera degajată, sigură de sine a unui director executiv.

— Cine este șeful aici? întrebă cu glasul politicos-abrupt al unui om care nu își pierde vremea.

— Nu... nu sunteți..., se bâlbâi un ins înalt și subțire, posac, de a masa de joc.

— Eu sunt Hank Rearden. Sunteți șeful?

— Mda! Dar de unde naiba ați apărut?

— De la New York.

— Ce căutați aici?

— Înseamnă că nu ați fost înștiințat.

— Ar fi trebuit... vreau să spun, în legătură cu ce?

Suspiciunea rapidă, sensibilă, plină de nemulțumire că superiorii lui i-au desconsiderat autoritatea era evidentă în glasul șefului. Era un bărbat înalt, emaciat, cu mișcări zvâcnite, față palidă și ochii neastâmpărați, lipsiți de concentrare ai unui consumator înrăit de droguri.

— Despre treaba pe care o am aici.

— Nu... nu puteți avea nicio treabă aici, rosti el ferm, sfâșiat între frica de o mistificare și frica de a fi fost ținut deoparte de o anumită decizie importantă, luată la nivel înalt. Nu sunteți oare un trădător, un dezertor și un...

— Văd că nu sunteți la curent cu noutățile, domnule dragă.

Ceilalți șapte din încăpere se holbau la Rearden cu o nesiguranță respectuoasă și superstițioasă. Cei doi care aveau armele îndreptate

către el le țineau în continuare în maniera impasibilă a unor roboți. El părea a nu-i observa.

— Ce treabă spuneați că aveți aici? rosti sec șeful.

— Mă aflu aici pentru a prelua prizonierul pe care trebuie să mi-l predați.

— Dacă ați veni de la cartierul general, ați cunoaște faptul că eu nu trebuie să știu nimic despre vreun prizonier – și că nu are voie să-l atingă nimeni!

— Cu excepția mea.

Șeful sări în picioare, țâșni către un telefon și luă receptorul. Nu-l ridică decât pe jumătate, îl trânti brusc, cu un gest care trimise o vibrație de panică în întreaga încăpere: avusese timp să audă că telefonul era mort și să realizeze că firele fuseseră tăiate.

Privirea sa acuzatoare, atunci când se întoarse către Rearden, se lovi de dojana ușor disprețuitoare din glasul lui Rearden:

— Nu se poate păzi o clădire – dacă ați permis să se întâmple așa ceva. Mai bine iau eu prizonierul, înainte de a i se întâmpla ceva – în cazul în care nu doriți să vă fac raport de neglijență, precum și de insubordonare.

Șeful se prăbuși greoi în scaunul său, se aplecă pe deasupra mesei și se uită în sus la Rearden cu o privire care făcea ca fața lui emaciată să semene cu animalele care începeau să se agite în cuști.

— Cine este prizonierul? întrebă el.

— Domnule dragă, zise Rearden, dacă superiorii dumitale imediați nu au considerat că se cuvine să-ți spună, eu cu siguranță nu voi face asta.

— Nu au considerat că se cuvine să-mi spună nici despre venirea dumneavoastră! urlă șeful, glasul lui mărturisind neputința furiei și transmițând vibrațiile de neajutorare către oamenii săi. Cum știu eu că sunteți trimis de-acolo? Telefonul fiind stricat, cine o să-mi spună? Cum o să știu ce anume am de făcut?

— Asta este problema dumitale, nu a mea.

— Nu vă cred! – strigătul lui fu prea ascuțit spre a fi convingător. Nu cred că guvernul v-ar trimite într-o misiune pe dumneavoastră, atâta vreme cât sunteți unul dintre acei trădători care au dispărut, prieteni cu John Galt, care...

— Dar n-ai auzit?

— Ce anume?

— John Galt a căzut la înțelegere cu guvernul și ne-a adus pe toți înapoi.

— Oh, slavă Domnului! strigă unul dintre gardieni, cel mai tânăr.

— Taci din gură! E interzis să ai opinii politice! se răți la el șeful și se întoarse brusc către Rearden:

— De ce nu s-a anunțat la radio?

— Îți iei libertatea de a avea păreri despre momentul și maniera pe care la alege guvernul spre a își anunța măsurile politice?

În lungul moment de tăcere, se auzea foșnetul animalelor care dădeau cu ghearele în zăbrelele cuștilor lor.

— Bănuiesc că ar trebui să-ți aduc aminte, spuse Rearden, că datoria dumitale constă nu în a pune sub semnul întrebării ordinele, ci de a le da ascultare, că nu trebuie să cunoști sau să înțelegi politica superiorilor dumitale, că nu trebuie să judeci, să alegi sau să pui la îndoială.

— Dar nu știu dacă trebuie să vă dau ascultate dumneavoastră!

— Dacă refuzi, vei suporta consecințele.

Ghemuindu-se în masă, șeful își mută încet privirea, cântărind, de la fața lui Rearden la cei doi pistolari din colțuri. Aceștia, printr-o mișcare imperceptibilă, își țineau armele cu și mai multă fermitate îndreptate către țintă. Un foșnet nervos se auzi în încăpere. Un animal chițăi ascuțit într-una dintre cuști.

— Cred că ar trebui să-ți mai zic, spuse Rearden, cu o voce ușor mai dură, că nu sunt singur. Prietenii mei așteaptă afară.

— Unde?

— De jur-împrejurul acestei încăperi.

— Câți?

— O să afli – într-un fel sau altul.

— Șefule, scâncil o voce nesigură din rândul gardienilor, nu vrem să dăm de bucluc cu oamenii ăștia, care sunt...

— Taci din gură! zbieră șeful, sărind în picioare și fluturând arma în direcția celui care vorbise. N-o să vă apuce frica acum, pe niciunul dintre voi, nenorociților!

Striga spre a ține la distanță conștientizarea faptului că fuseseră cuprinși de frică. Era pe punctul de a intra în panică, luptându-se cu ideea că, într-un anume fel, ceva îi dezarmase pe oamenii lui.

— N-are de ce să vă fie frică!

Striga la el însuși, făcând eforturi să redobândească siguranța unicei sale sfere: sfera violenței.

— De nimeni și de nimic! O să vă arăt!

Se roti, mâna lui tremurând la capătul brațului care săvârșea mișcarea și trase în Rearden.

Unii dintre ei îl văzură pe Rearden clătinându-se, mâna sa dreaptă cuprinzând umărul stâng. Alții, în aceeași clipă, văzură cum pistolul cade din mâna șefului și lovește pardoseala, în același moment cu strigătul său și cu țâșnirea sângelui din încheietura mâinii sale. Apoi îl văzură cu toții pe Francisco d'Anconia stând în ușa din stânga, cu arma lui cu amortizor îndreptată în continuare către șef.

Se sculară cu toții și își scoaseră pistoalele, dar pierdură acel prim moment, neîndrăznind să tragă.

— Dac-aș fi în locul vostru, n-aș face lucrul acesta, rosti Francisco.

— Dumnezeule! icni unul dintre gardieni, făcând eforturi să-și amintească un nume pe cale îl uitase. Ăsta-i...ăsta-i tipul care a aruncat în aer toate minele de cupru din lume!

— Așa este, spuse Rearden.

Se îndepărtaseră în mod involuntar de Francisco – și se întoarseră să vadă că Rearden continua să stea la ușa de la intrare, cu un pistol ațintit în mână și cu o pată neagră care se întindea pe umărul lui stâng.

— Trageți, nenorociților! urlă șeful către subalternii săi șovăitori. Ce mai așteptați? Culcați-i la pământ!

Se sprijinea cu un braț de masă, din celălalt curgându-i sânge.

— O să-i fac raport fiecărui ins care nu luptă! O să pun să fie condamnat la moarte pentru asta!

— Aruncați jos armele, zise Rearden.

Cei șapte gardieni rămaseră nemișcați o clipă, neascultând niciunul din cele două ordine.

— Vreau să ies de aici! urlă cel mai tânăr, năpustindu-se către ușa din dreapta.

O deschise larg și se dădu îndărăt: Dagny Taggart stătea în prag, cu un pistol în mână.

Gardienii se retrăgeau încet către centrul încăperii, ducând o luptă invizibilă în ceața minții lor, dezarmați de un sentiment de irealitate în prezența legendarelor personaje pe care nu se așteptaseră să le vadă vreodată, având senzația ca și cum li s-ar fi ordonat să tragă în fantome.

— Aruncați armele, spuse Rearden. Voi nu știți de ce vă aflați aici. Noi știm. Voi nu știți cine anume este prizonierul vostru. Noi știm. Voi nu știți de ce șefii voștri vor ca să-l păziți. Noi știm din ce motiv vrem să-l scoatem de aici. Voi nu știți scopul luptei voastre. Dacă muriți, nu veți ști pentru ce ați murit. Dacă murim, noi vom ști.

— Nu-l... nu-l ascultați! mârâi șeful. Trageți! Vă ordon să trageți!

Unul dintre gardieni privi către șef, aruncă arma și, ridicându-și mâinile, se îndepărtă de grup către Rearden.

— Să te ia naiba! strigă șeful, luă un pistol cu mâna stângă și trase în dezertor.

Simultan cu prăbușirea corpului omului, fereastra se făcu țăndări – și de pe o creangă de copac, ca dintr-o catapultă, silueta înaltă, zveltă a unui bărbat sări în încăpere, ateriză în picioare și trase în primul gardian aflat în raza de acțiune.

— Tu cine ești?

— Ragnar Danneskjold.

Trei sunete îi răspunseră: un geamăt lung, intens, de panică – zdrăngănitul a patru pistoale aruncate la podea – și bubuitul unui al cincilea, cu care un gardian trase în fruntea șefului.

Până când cei patru supraviețuitori ai garnizoanei începură să adune piesele conștiințelor lor, erau întinși pe jos, legați și cu căluș la gură; cel de-al cincilea fu lăsat în picioare, cu mâinile legate la spate.

— Unde e prizonierul? îl întrebă Francisco.

— În pivniță... cred.

— Cine are cheia?

— Doctorul Ferris.

— Unde sunt scările către pivniță?

— În spatele unei uși din biroul doctorului Ferris.

— Ia-o înainte.

Când dădură să pornească, Francisco se întoarse către Rearden:

— Ești în regulă, Hank?

— Bineînțeles.

— Nu vrei să te odihnești?

— Dumnezeule, nu!

Din pragul unei uși din biroul lui Ferris, ei priviră în josul unei scări înclinate și văzură un gardian la capătul lor.

— Vino aici cu mâinile sus! ordonă Francisco.

Gardianul văzu silueta unui străin hotărât și lucirea unei arme. Era suficient. Se supuse imediat; părea ușurat să scape de umezeala criptei de piatră. Fu lăsat, legat, pe podeaua biroului, împreună cu gardianul care îi condusese.

În acel moment, cei patru salvatori fură liberi să coboare rapid scările care duceau la ușa de fier încuiată de jos. Acționaseră și se mișcaseră cu precizia unei discipline controlate. Acum, era ca și cum își dădeau frâu complet liber.

Danneskjold avea ustensile spre a sparge încuietoarea. Francisco fu primul care intră în pivniță, iar brațul lui îi bară calea lui Dagny pentru o fracțiune de secundă – pentru durata unei priviri spre a se asigura că imaginea era suportabilă – apoi o lăsă să treacă în goană pe lângă el: dincolo de încâlceala de fire electrice, văzuse capul ridicat al lui Galt și privirea de salut.

Ea căzu în genunchi lângă saltea. Galt privi în sus către ea, așa cum se uitase în prima dimineață în vale, zâmbetul lui era asemenea sunetului unui râs care nu fusese atins de suferință, vocea lui era blândă și joasă:

— Nu trebuia să luăm în serios nimic din toate astea, nu-i așa?

Cu lacrimile curgându-i pe obraz, dar zâmbetul ei declarând o siguranță deplină, încrezătoare, radioasă, ea replică:

— Nu, nu trebuia.

Rearden și Danneskjold îi tăiau legăturile. Francisco ținea o sticlă mică și plată cu coniac la buzele lui Galt. Galt bău și se ridică spre a se sprijini într-un cot atunci când mâinile sale fură libere.

— Dă-mi o țigară, spuse el.

Francisco scoase un pachet de țigări cu semnul dolarului. Mâna lui Galt tremura ușor, în timp ce ținea țigara la flacăra unei brichete, dar mâna lui Francisco tremura și mai tare.

Privind către ochii lui pe deasupra flăcării, Galt zâmbi și rosti pe tonul unui răspuns la întrebările pe care Francisco nu le punea:

— Da, a fost extrem de dur, dar suportabil – iar tipul de voltaj pe care l-au folosit nu provoacă distrugeri.

— O să dau de urma lor, într-o bună zi, indiferent cine or fi..., spuse Francisco; tonul vocii lui, hotărât, precis, abia audibil, spunea restul.

— Dacă o să dai, o să descoperi că nu a mai rămas nimic din ei de omorât.

Galt privi la fețele din jurul lui; văzu intensitatea uşurării din privirile lor şi violența mâniei din îndârjirea trăsăturilor lor; îşi dădea seama în ce fel retrăiau ei acum tortura lui.

— S-a terminat, zise el. Nu faceți să fie mai rău pentru voi decât a fost pentru mine.

Francisco întoarse capul într-o parte.

— E vorba de faptul că ai fost tu..., şopti el, tu... dacă ar fi fost oricare dintre noi, cu excepția ta...

— Dar trebuia să fiu eu, dacă ei urmau să încerce tot ce le stătea în putință, şi au încercat, şi – făcu o mişcare cu mâna arătând camera – şi rostul celor care au făcut lucrul acesta – în pustietățile trecutului – şi asta este.

Francisco încuviință, ținându-şi în continuare capul într-o parte; răspunsul său fu strângerea violentă, pentru un moment, a degetelor sale încleştate pe încheietura mâinii lui Galt.

Galt se săltă în capul oaselor, recăpătând încet controlul muşchilor săi. Privi în sus către chipul lui Dagny, când brațul ei zvâcni în față spre a-l ajuta; văzu lupta dintre zâmbetul ei şi tensiunea lacrimilor cărora nu le dăduse drumul; era lupta dintre conştiința că nimic nu mai putea conta în afară de imaginea trupului său gol, de faptul că acest trup era viu – şi conştiința a ceea ce îndurase el. Uitându-se în ochii ei, el îşi ridică mâna şi atinse gulerul puloverului ei cel alb cu vârful degetelor, ca recunoaştere şi ca reamintire a singurelor lucruri care urmau să conteze de acum înainte. Uşorul tremur al buzelor ei, relaxându-se într-un zâmbet, îi spuse că ea înțelesese.

Danneskjold găsi cămaşa lui Galt, pantalonii şi restul hainelor lui, care fuseseră aruncate pe jos, într-un colț al încăperii.

— Crezi că eşti în stare să mergi, John? întrebă el.

— Bineînțeles.

În vreme ce Francisco şi Rearden îl ajutau pe Galt să se îmbrace, Danneskjold începu să demoleze cu calm, meticulos, fără o emoție vizibilă, maşinăria de tortură, făcând-o fărâme.

Galt nu era complet sigur pe picioare, dar putea sta în picioare, sprijinindu-se pe umărul lui Francisco. Primii câțiva paşi fură mai dificili, dar atunci când ajunseră la uşă, el fu în stare să-şi reia mişcările păşitului.

Cu un braț cuprinsese umerii lui Francisco, pentru sprijin; celălalt ținea umerii lui Dagny, ambele spre a dobândi şi spre a oferi sprijin.

Nu-și vorbiră în timp ce coborau panta dealului, bezna copacilor cuprinzându-i pentru protecție, tăind strălucirea moartă a lunii și strălucirea și mai moartă, aflată la distanță, în ferestrele Institutului de Stat pentru Știință.

Avionul lui Francisco era ascuns în tufișuri, la marginea unei pajiști de dincolo de următorul deal. Nu existau așezări omenești pe o rază de câteva mile în jur. Nu existau ochi care să observe sau să pună sub semnul întrebării fulgerările bruște ale farurilor avionului care străpungeau prin dezolarea buruienilor moarte și izbucnirea violentă a motorului pornit de Danneskjold, care se urcase la manșă.

După ce se auzi sunetul ușii închise în urma lor și roțile începură să ruleze sub ei, Francisco zâmbi pentru prima oară.

— Asta e unica mea șansă de a-ți da ordine, rosti el, ajutându-l pe Galt să se întindă pe un scaun cu spătarul dat pe spate. Acum stai liniștit, relaxează-te și liniștește-te... Și tu, adăugă, întorcând capul către Dagny și indicând locul de lângă cel al lui Galt.

Roțile rulau mai repede, ca și cum ar fi câștigat viteză, fermitate și ușurință, ignorând neputincioasele obstacole ale micilor hurducături de la șanțurile terenului. Când mișcarea se transformă într-o deplasare blândă, când văzură formele întunecate ale copacilor defilând pe lângă hublourile lor și rămânând în jos, Galt se aplecă tăcut și își apăsă buzele de mâna lui Dagny: pleca din lumea exterioară cu singura valoare pe care voise s-o smulgă de acolo.

Francisco scosese la iveală o trusă de prim ajutor și îi scotea cămașa lui Rearden spre a-i bandaja rana. Galt văzu firicelul fin de sânge care se prelingea din umărul lui Rearden către piept.

— Mulțumesc, Hank.

Rearden zâmbi.

— O să repet ceea ce ai spus atunci când ți-am mulțumit, la prima noastră întâlnire: „Dacă înțelegi că am acționat în propriul meu interes, realizezi că nu e nevoie de recunoștință".

— Voi repeta, replică Galt, răspunsul pe care mi l-ai dat: „Din cauza asta îți mulțumesc".

Dagny observă că se uitau unul la altul ca și cum privirea lor ar fi constituit o strângere de mână a unei legături prea ferme spre a mai necesita vreo declarație. Rearden văzu că ea îi observa – iar o contracție extrem de fină a ochilor lui fu asemenea unui zâmbet de

confirmare, ca și cum privirea lui i-ar fi repetat mesajul pe care i-l trimisese din vale.

Auziră deodată sunetul vocii lui Danneskjold înălțată vesel în conversație cu spațiul gol și își dădură seama că vorbea prin stația radio a aeroplanului:

— Da, teferi și sănătoși, cu toții... Da, e nevătămat, doar puțin zdruncinat, se odihnește... Nu, nicio rană gravă... Da, suntem cu toții aici. Hank Rearden a fost rănit, dar – aruncă o privire peste umăr – dar rânjește la mine acum... Pierderi? Cred că ne-am pierdut cumpătul pentru câteva minute acolo, dar ne revenim... Nu încercați să mă chemați la Defileul lui Galt, mai întâi aterizez – apoi o ajut pe Kay la restaurant să vă pregătească micul dejun.

— Poate cineva din exterior să îl audă? întrebă Dagny.

— Nu, rosti Francisco. E o frecvență pe care ei nu sunt echipați s-o prindă.

— Cu cine vorbește? întrebă Galt.

— Cam cu jumătate din populația masculină a văii, spuse Francisco, sau cu atâția cât au avut loc în toate avioanele disponibile. Se află în zbor, în spatele nostru, chiar acum. Ai crezut că vreunii dintre ei ar fi stat acasă și te-ar fi lăsat în mâinile jefuitorilor? Eram pregătiți să te recuperăm printr-un asalt armat fățiș asupra Institutului ăluia sau asupra hotelului Wayne-Falkland, dacă era nevoie. Dar știam că, într-o asemenea situație, riscam ca ei să te omoare atunci când ar fi văzut că sunt înfrânți. Din cauza asta am decis ca mai întâi să încercăm noi patru singuri. Dacă am fi eșuat, ceilalți ar fi pornit atacul deschis. Așteptau, la o distanță de jumătate de milă. Aveam oameni plasați printre copacii de pe deal, care ne-au văzut ieșind și le-au dat de veste și celorlalți. Ellis Wyatt coordona acțiunea. Apropo, el pilotează avionul tău. Motivul pentru care nu am putut ajunge în New Hampshire la fel de repede ca doctorul Ferris a fost că trebuia să aducem avioanele noastre din locurile de aterizare ascunse, aflate la distanță, în timp ce el avea avantajul aeroporturilor deschise. Ceea ce, că veni vorba, n-o să mai aibă prea mult timp.

— Nu, rosti Galt, nu prea mult timp.

— Acesta a constituit singurul nostru obstacol. Restul a fost ușor. O să-ți spun povestea mai târziu. Oricum, noi ăștia patru am fost suficienți pentru a le învinge garnizoana.

— Într-unul din veacurile astea, spuse Danneskjold, întorcând pentru un moment capul către ei, aceste brute, private sau publice, care socotesc că că îi pot conduce prin forță pe cei mai buni decât ei, vor învăța lecția a ceea ce se întâmplă atunci când forța brută se ciocnește cu mintea și forța.

— Au învățat-o, zise Galt. Nu e oare tocmai lecția pe care le-o predai de doisprezece ani?

— Eu? Da. Dar semestrul s-a încheiat. În noaptea asta a avut loc ultimul act de violență pe care a trebuit să-l săvârșesc. A fost recompensa mea pentru cei doisprezece ani. Oamenii mei au început acum să-și construiască case în vale. Nava mea este ascunsă undeva unde nu o va găsi nimeni, până când voi avea posibilitatea de a o vinde pentru o utilizare mai civilizată. Va fi convertită într-un vas transatlantic de pasageri – unul excelent, chiar dacă de dimensiuni modeste. Cât despre mine, voi începe să mă pregătesc să țin un curs diferit. Cred că va trebui să mai răsfoiesc lucrările primului profesor al profesorului nostru.

Rearden chicoti.

— Aș vrea să fiu prezent la primul curs de filozofie într-o sală de curs dintr-o universitate, spuse el. Aș vrea să văd cum vor fi în stare studenții să se concentreze asupra subiectului și cum vei răspunde întrebărilor lipsite de relevanță pe care nu îi învinovățesc că ți le vor pune.

— Le voi răspunde că vor găsi răspunsurile în subiect.

Pe pământul de dedesubt nu erau multe lumini. Peisajul de țară era o foaie neagră și goală, cu câteva sclipiri întâmplătoare în ferestrele unor structuri ale guvernului și cu licărirea tremurătoare a lumânărilor în ferestrele caselor celor nechibzuiți. Majoritatea populației rurale fusese de mult redusă la existența acelor epoci în care lumina artificială reprezenta un lux exorbitant, iar apusul soarelui punea capăt activității omenești. Orașele erau ca niște băltoace răspândite, lăsate în urmă de refluxul mării, încă păstrând câteva picături prețioase de electrictate, dar uscându-se într-un deșert de rații, cote, controale și reguli de economisire a curentului electric.

Dar atunci când locul care fusese sursa fluxului – New York City – se înălță în depărtare în fața lor, încă își extindea luminile către cer, încă sfida bezna primordială, aproape ca și cum, într-un efort disperat, în apelul final la ajutor, își întindea acum brațele către avionul care traversa cerul. În mod involuntar, ei se ridicară în picioare, ca și cum

ar fi luat poziție de drepți lângă patul de moarte a ceea ce constituise măreție.

Privind în jos, puteau vedea ultimele convulsii: luminile mașinilor săgetau străzile, asemenea unor animale prinse într-un labirint, căutând frenetic o ieșire, podurile erau blocate de mașini, căile de acces către poduri constituiau vine de faruri masate, gâtuiri strălucitoare ale circulației care opreau orice mișcare, iar urletul disperat al sirenelor urca slab până la înălținea avionului. Știrile despre artera secționată a continentului înghițiseră acum orașul, oamenii își părăseau posturile, încercând, în panică, să abandoneze New Yorkul, căutând scăpare în condițiile în care toate drumurile erau blocate, iar scăparea nu mai era cu putință.

Avionul se afla acum deasupra vârfurilor zgârie-norilor când, deodată, cu bruschețea unui cutremur, ca și cum solul se despicase spre a-l înghiți, orașul dispăru de pe fața pământului. Avură nevoie de un moment spre a-și da seama că panica ajunsese la centralele electrice – și că luminile New Yorkului dispăruseră.

Dagny icni.

— Nu te uita în jos! ordonă Galt pe neașteptate.

Ea își ridică privirea către fața lui. Pe fața lui se citea acea austeritate cu care ea îl văzuse întotdeauna că întâmpină împrejurările vieții.

Își aduse aminte de povestea pe care i-o spusese Francisco: „Își dăduse demisia de la Twentieth Century. Locuia într-o gheretă dintr-o mahala. Se apropie de fereastră și arătă către zgârie-norii orașului. Spuse că trebuia să stingem luminile lumii, iar atunci când vom vedea luminile New Yorkului stingându-se, vom ști că munca noastră s-a terminat".

Ea se gândi la acest lucru atunci când îi văzu pe tustrei – John Galt, Francisco d'Anconia, Ragnar Danneskjold – uitându-se tăcuți unii la alții pentru câteva clipe.

Îi aruncă o privire lui Rearden; el nu se uita în jos, privea drept înainte, așa cum îl văzuse privind un peisaj de țară neatins: cu o privire care evalua posibilitățile de acțiune.

Atunci când ea privi bezna de afară, în mintea ei se ivi o altă amintire – momentul în care, dând ocol deasupra aeroportului Afton, ea văzuse corpul argintiu al unui avion ce se înalță ca un fenix din bezna pământului. Știa că acum, la această oră, avionul purta tot ceea ce mai rămăsese din New York City.

Ea privi înainte. Pământul va fi la fel de gol ca și spațiul în care elicea lor tăia o cărare liberă de obstacole – la fel de gol și de liber.

Ea își dădea seama ce anume simțise Nat Taggart la începuturile sale și de ce acum, pentru prima dată, îi urma cu deplină loialitate: sentimentul plin de încredere de a se confrunta cu vidul și de a fi conștient că e de construit un continent.

Ea simți întreaga luptă a trecutului ei înălțându-i-se în față și căzând la pământ, lăsând-o aici, la înălțimea acestui moment. Zâmbi – iar cuvintele din mintea ei, evaluând și sigilând trecutul, erau cuvintele de curaj, mândrie și devotament, pe care majoritatea oamenilor nu le-ar fi înțeles, cuvintele unui limbaj al afacerilor: „Nu pune preț pe niciun obiect".

Nu își ținu respirația și nu simți niciun fior atunci când, în bezna de dedesubt, văzu un mic șir de puncte luminoase luptându-se încet înspre vest prin hău, cu săgeata strălucitoare a unui far care căuta să protejeze siguranța căii sale; nu simți nimic, chiar dacă era un tren, iar ea își dădea seama că nu avea altă destinație decât hăul.

Întoarse capul către Galt. El îi urmărea chipul, ca și cum i-ar fi urmărit gândurile. Ea văzu reflexia zâmbetului ei în zâmbetul lui.

— E sfârșitul, rosti ea.

— E începutul, replică el.

Apoi rămaseră nemișcați, întinși în scaunele lor, privindu-se în tăcere unul pe celălalt. Apoi persoanele lor umplură fiecare conștiința celeilalte, ca o sumă și un rost al viitorului – dar suma includea cunoașterea a tot ceea ce trebuise să fie dobândit, înainte ca persoana unei alte ființe să ajungă să întrupeze valorile existenței persoanle.

New Yorkul era mult în spatele lor, în momentul în care îl auziră pe Danneskjold răspunzând unui apel radio:

— Da, e treaz. Nu cred că o să doarmă în noaptea asta... Da, cred că e în stare.

Se întoarse spre a privi peste umăr:

— John, doctorul Akston ar vrea să vorbească cu tine.

— Ce? E într-unul din avioanele din spatele nostru?

— Desigur.

Galt făcu un salt în față spre a lua microfonul.

— Bună, doctore Akston, spuse el; tonul liniștit, scăzut al vocii lui reprezenta imaginea audibilă a unui zâmbet transmis prin spațiu.

— Bună, John.

Fermitatea prea conștientă a vocii lui Hugh Akston mărturisea prețul plătit așteptând ca să afle dacă va mai pronunța vreodată aceste două cuvinte.

— Voiam doar să-ți aud glasul... doar să știu că ești bine.

Galt chicoti și – pe tonul unui elev care prezintă mândru tema de acasă făcută ca dovadă a lecției bine învățate – răspunse:

— Bineînțeles că sunt bine, profesore. Trebuia să fiu. A este A.

* * *

Locomotiva Cometei, care se îndrepta către est se strică în mijlocul unui deșert din Arizona. Se opri brusc, fără niciun motiv aparent, asemenea unui om care își dăduse voie să știe că îndurase prea mult: o legătură supratensionată plesnise definitiv.

Când Eddie Willers îl chemă pe conductor, așteptă foarte mult până când apăru acesta și pricepu răspunsul la întrebarea lui după privirea resemnată a omului.

— Mecanicul încearcă să descopere ce s-a întâmplat, domnule Willers, răspunse el cu glas scăzut, pe un ton care implica faptul că era de datoria lui să spere, dar că nu mai avea speranță de ani de zile.

— Nu știe?

— Se ocupă de asta.

Conductorul așteptă din politețe jumătate de minut și dădu să plece, dar se opri spre a oferi o explicație, ca și cum o deprindere obscură, rațională i-ar fi spus că orice încercare de a explica face mai ușor suportabilă orice groază.

— Motoarele astea Diesel ale noastre nu sunt pregătite să fie trimise la drum, domnule Willers. N-au meritat să fie reparate cu mult timp în urmă.

— Știu, rosti liniștit Eddie Willers.

Conductorul simți că explicația lui era mai rea decât lipsa unei explicații: ducea la întrebări pe care oamenii nu și le puneau în ziua de azi. Clătină din cap și plecă.

Eddie Willers ședea și privea bezna pustie de dincolo de fereastră.

Aceasta era, după multe zile, prima Cometă spre est cu plecare din San Francisco: era rodul efortului lui torturant de a restabili un serviciu

transcontinental.. El nu își putea da seama cât îl costaseră ultimele câteva zile sau ce anume făcuse spre a salva terminalul de la San Francisco de haosul orb al unui război civil pe care oamenii îl purtau fără vreun concept despre țelurile lor; nu exista posibilitatea de a-și aduce aminte de negocierile pe care le făcuse pe baza disponibilității fiecărui moment schimbător. Știa doar că obținuse imunitate pentru terminal de la conducătorii a trei facțiuni beligerante diferite; că găsise un om pentru postul de director al terminalului, care părea a nu fi renunțat complet; că pusese în mișcare încă o Cometă Taggart, pe ruta spre est, cu cea mai bună locomotivă Diesel și cel mai bun echipaj disponibil; și că se urcase în ea pentru a se reîntoarce la New York, fără a ști cât timp va dura realizarea sa.

Niciodată nu trebuise să muncească așa din greu; își făcuse treaba la fel de conștiincios și eficient ca orice altă însărcinare avută; dar era ca și când ar fi lucrat într-un vid, ca și cum energia lui nu ar fi găsit niciun transmițător și ar fi eșuat pe nisipurile unui... unui fel de deșert precum cel de dincolo de fereastra Cometei. Îl trecu un fior: simți o înrudire de moment cu motorul calat al locomotivei trenului.

După un timp, îl chemă din nou la el pe conductor.

— Cum merge? întrebă el.

Conductorul dădu din umeri și clătină din cap.

— Trimite-l pe pompier la un telefon de pe linia ferată. Pune-l să spună la Sediul General al Diviziei să ne trimită cel mai bun mecanic disponibil.

— Da, domnule.

Nu se vedea nimic dincolo de fereastră; stingând lumina, Eddie Willers putu distinge o întindere cenușie punctată de petele negre ale cactușilor, fără de început și sfârșit. Se întrebă cum se aventuraseră oamenii să o traverseze și cu ce preț, pe vremea când nu existau trenuri. Scutură din cap și aprinse lumina.

Era doar faptul că trenul Cometa se afla în exil, își spuse el, care îi conferea această senzație de presantă anxietate. Ea rămăsese imobilizată pe o linie străină – linia ferată împrumutată de la Atlantic Southern care străbătea întreaga Arizonă, linia pe care o foloseau fără plată. Trebuia să o scoată de acolo, își spuse; n-o să mai aibă această senzație în momentul în care va reveni pe pământul lor. Dar joncțiunea feroviară păru brusc a se afla la o distanță insurmontabilă: pe malul fluviului Mississippi, la Podul Taggart.

Nu, își spuse, nu se terminase. Trebuia să admită față de sine însuși ceea ce îl hărțuiau imaginile, cu o senzație de neliniște pe care nu o putea nici pricepe, nici împrăștia; erau prea lipsite de sens spre a le defini și prea inexplicabile spre a le îndepărta. Una era imaginea unei mici halte prin care trecuseră fără să oprească, cu mai bine de două ceasuri în urmă: observase peronul gol și ferestrele strălucitor luminate ale micuței clădiri a gării; luminile proveneau din camere goale; nu văzuse nicio singură figură omenească, nici în clădire, nici pe șine. Cealaltă imagine era următoarea haltă pe lângă care trecuseră: peronul ei era plin de oameni agitați. Acum se aflau cu mult prea departe de orice gară spre a mai capta vreo lumină sau vreun sunet.

Trebuia să scoată Cometa de acolo, își spuse. Se întrebă de ce oare simțea acest lucru ca fiind atât de urgent și de ce anume i se păruse de o importanță atât de crucială restabilirea relației Cometei. Doar o mână de pasageri se aflau în vagoanele ei goale; oamenii nu aveau unde să meargă și scopuri pe care să le atingă. Nu de dragul lor făcuse el eforturi; nu putea spune de dragul cui. Două expresii persistau cu fermitate ca răspuns în mintea lui, conducându-l cu imprecizia unei rugăciuni și cu forța fierbinte a unui absolut.

Una din ele era: „De la un Ocean la altul, tot timpul" – cealaltă era: „Nu-i da drumul din mână!"...

Conductorul se întoarse după aproximativ o oră, împreună cu pompierul, al cărui chip era ciudat de întunecat.

— Domnule Willers, rosti pompierul încet, Sediul General al Diviziei nu răspunde.

Eddie Willers se ridică în picioare, mintea sa refuzând să creadă așa ceva, dar realizând deodată că, dintr-un motiv inexplicabil, la exact așa ceva se așteptase.

— E imposibil! zise el pe un ton scăzut; pompierul se uita la el, fără a se mișca. Probabil că telefonul de pe linia ferată este stricat.

— Nu, domnule Willers. Nu era stricat. Linia funcționa normal. Sediul General al Diviziei era cel care nu funcționa. Vreau să spun că nu era acolo nimeni care să răspundă, sau nimeni căruia să-i pese de așa ceva.

— Dar știi că așa ceva este imposibil!

Pompierul dădu din umeri; în ziua de azi, oamenii nu mai considerau orice dezastru imposibil.

Eddie Willers sări în picioare.

— Du-te prin tot trenul, îi ordonă el conductorului. Bate la toate uşile – cele ocupate, adică – şi vezi dacă există vreun inginer mecanic.

— Da, domnule.

Eddie ştia că ei simţeau, aşa cum simţea şi el, că nu vor găsi o astfel de persoană; nu printre feţele letargice, sleite ale pasagerilor pe care îi văzuseră.

— Haide, ordonă el, întorcându-se către pompier.

Urcară împreună în locomotivă. Mecanicul cu părul grizonat stătea în scaunul său, privind cactuşii de afară. Farul locomotivei rămăsese aprins şi îşi întindea raza în noapte, neclintit şi drept, luminând doar pâcla ce se dizolva a traverselor.

— Hai să încercăm să descoperim ce anume s-a defectat, zise Eddie, scoţându-şi haina, vocea lui fiind jumătate ordin, jumătate rugăminte. Hai să mai încercăm.

— Da, domnule, spuse mecanicul, fără resentiment sau speranţă.

Mecanicul îşi epuizase mica sa rezervă de cunoştinţe; verificase fiecare sursă de defecţiune la care s-ar fi putut gândi. Se târâse pe sub mecanisme şi pe deasupra lor, deşurubând părţile sale şi înşurubându-le la loc, scoţând piese şi punându-le la loc, demontând motoarele la întâmplare, asemenea unui copil care demontează un ceasornic, dar fără convingerea copilului că este posibilă cunoaşterea.

Pompierul se tot apleca pe fereastra cabinei, holbându-se la nemişcarea neagră şi tremurând, ca şi cum ar fi fost de la aerul nopţii care devenea tot mai rece.

— Nu-ţi face probleme, zise Eddie Willers, asumându-şi un ton încrezător. Trebuie să facem tot ce ne stă în putinţă, dar dacă nu reuşim, or să trimită ajutoare, mai devreme sau mai târziu. Ei nu abandonează trenuri în mijlocul pustietăţii.

— N-au făcut aşa ceva, replică pompierul.

Din când în când, mecanicul îşi ridica faţa mânjită de unsoare spre a se uita la faţa şi cămaşa mânjite de unsoare ale lui Eddie Willers.

— La ce bun, domnule Willers? întreba el.

— Nu putem s-o scăpăm din mână! răspunse Eddie impetuos; îşi dădea seama într-o manieră nedesluşită că el se referea la ceva mai mult decât la Cometă... şi decât la compania de căi ferate.

Deplasându-se de la cabină prin cele trei compartimente de motoare și din nou spre cabină, cu mâinile sângerânde, cu cămașa lipită de spate de sudoare, Eddie Willers făcea eforturi să-și aducă aminte tot ce știa despre motoare, ceea ce învățase la liceu și mai devreme: tot ceea ce „furase" în acele zile în care agenții feroviari de la Gara Rockdale îl goneau de lângă spițele locomotivelor lor de triaj care abia se târau.

Piesele nu se legau cu nimic; creierul său părea blocat și încordat; își dădea seama că motoarele nu erau profesiunea sa, își dădea seama că nu știa și că acum era o problemă de viață și de moarte pentru el să descopere cunoașterea. Se uita la cilindri, la lame, la cabluri, la panourile de control ale căror lumini încă pâlpâiau. Făcea eforturi să nu permită minții sale gândul care făcea presiuni la periferie: care erau șansele și cât va dura – în conformitate cu teoria matematică a probabilității – pentru niște oameni primitivi, care lucrau prin metode empirice, să dea peste combinația corectă de părți și să recreeze motorul acestei locomotive?

— La ce bun, domnule Willers? murmură mecanicul.

— Nu putem s-o scăpăm din mână! strigă el.

Nu știa câte ore trecuseră când îl auzi pe pompier strigând deodată:

— Domnule Willers! Ia uitați!

Pompierul era aplecat pe geam, arătând către bezna din spatele lor.

Eddie Willers privi. O micuță lumină ciudată se balansa intermitent departe, la distanță; părea să avanseze într-un ritm imperceptibil; nu părea asemenea vreunei lumini pe care ar fi putut-o identifica.

După o vreme, i se părea că distinge niște forme negre de mari dimensiuni care înaintau încet; se mișcau pe o linie paralelă cu șinele; spotul de lumină atârna la mică distanță deasupra solului, balansându-se; ciuli urechile, dar nu auzi nimic.

Apoi auzi un bocănit slab, atenuat care semăna cu copite de cai. Cei doi bărbați de lângă el urmăreau formele cele negre cu o privire plină de din ce în ce mai multă groază, ca și cum o apariție supranaturală avansa către ei, din noaptea deșertului. În momentul în care chicotiră brusc, vesel, recunoscând formele, chipul lui Eddie fu cel care îngheță într-o privire plină de groază la vederea unei fantome mai înfricoșătoare decât oricare alta la care s-ar fi așteptat: era un convoi de căruțe cu coviltir.

Lampa ce se balansa își opri clătinatul lângă locomotivă.

— Hei, amice, pot să vă duc undeva? întrebă un bărbat care părea a fi șeful; chicotea. Ați rămas blocați, este?

Pasagerii din Cometă se uitau pe geamuri; unii coborau pe scări și se apropiau. Chipuri de femei se iteau din căruțe, dintre ustensilele de gospodărie; un bebeluș scâncea undeva în partea din spate a caravanei.

— Ești nebun? întrebă Eddie Willers.

— Nu, frate, vorbesc serios. Avem loc berechet. Vă ducem undeva – contra plată – dacă vreți să scăpați de-aici.

Era un bărbat costeliv, nervos, cu gesturi largi și o voce insolentă, care aducea a circar de bâlci.

— Asta este Cometa Taggart, spuse Eddie Willers, sufocându-se.

— Cometa, ai? Seamănă mai degrabă cu o omidă moartă. Care-i treaba, frate? Nu mergeți nicăieri – și nu mai puteți ajunge acolo, chiar dacă ați încerca.

— Ce vrei să spui?

— Nu vă imaginați că mergeți la New York, nu?

— Mergem la New York.

— În cazul ăsta... în cazul ăsta, n-ați auzit?

— Ce anume?

— Ia zi, când ați vorbit ultima dată cu una din gările voastre?

— Nu știu!... N-am auzit ce anume?

— Că Podul Taggart al vostru s-a dus. S-a dus. A fost aruncat în aer și făcut bucățele. O explozie generată de o rază sonoră, sau ceva de genul ăsta. Nimeni nu știe cu exactitate. Decât că nu mai există niciun pod peste Mississippi. Nu mai există niciun New York la care să se poată ajunge – cel puțin nu pentru oameni ca tine și ca mine.

Eddie Willers nu știu ce anume s-a întâmplat după aceea; căzuse pe partea laterală a scaunului mecanicului, uitându-se la ușa deschisă a compartimentului motorului; nu își dădu seama cât timp stătuse acolo, dar când, în sfârșit, întoarse capul, văzu că era singur. Mecanicul și pompierul părăsiseră cabina. Afară era un vacarm de sunete, țipete, plânsete în hohote, întrebări strigate și sunetul râsului circarului de bâlci.

Eddie se târî până la geamul cabinei: pasagerii și echipajul Cometei se îngrămădeau în jurul șefului caravanei și al tovarășilor săi semizdrențăroși; el își mișca mâinile, făcând gesturi de comandă.

Unele dintre doamnele mai bine îmbrăcate din Cometă – ai căror soți aparent fuseseră primii care făcuseră târgul – urcau în căruțele cu coviltir, plângând și ținându-și strâns delicatele lor truse cosmetice.

— Urcați, oameni buni, urcați în căruțe! răcnea vesel circarul. O să facem loc pentru toată lumea! E puțin aglomerat, dar e mai bine să vă mișcați, decât să rămâneți aici ca hrană pentru coioți! S-a dus vremea calului de fier! Nu mai avem decât calul normal, de modă veche! Încet, dar sigur.

Eddie Willers coborî pe jumătate scara de pe laterala locomotivei, spre a vedea mulțimea și a fi auzit. Făcu semn cu o mână, ținându-se de balustradă cu cealaltă.

— Nu plecați, nu-i așa? strigă el la pasagerii săi. Nu părăsiți Cometa?!

Ei se îndepărtară puțin de el, ca și cum nu voiau să-l privească sau să-i răspundă. Nu voiau să audă întrebări pe care mințile lor erau incapabile să le evalueze. El văzu chipurile oarbe ale panicii.

— Care-i treaba cu maimuțoiul ăla plin de unsoare? întrebă circarul, arătând către Eddie.

— Domnule Willers, spuse conductorul încet, n-are rost...

— Nu abandonați Cometa! strigă Eddie Willers. N-o scăpați din mână! Oh, Doamne, n-o scăpați din mână!

— Ești nebun? Habar nu ai ce se întâmplă în gările voastre și la sediul central! Aleargă înnebuniți ca niște găini cu capetele retezate! Până mâine dimineață, nu cred că o să mai fie operațională vreo companie de căi ferate de partea asta a fluviului Mississippi.

— Mai bine veniți cu noi, domnule Willers, zise conductorul.

— Nu, strigă Eddie, strângând cu putere bara de metal, ca și cum ar fi vrut ca mâna să i se sudeze acolo.

Circarul dădu din umeri.

— Ei bine, e înmormântarea ta!

— În ce direcție mergeți? întrebă mecanicul, fără a privi la Eddie.

— Mergem, pur și simplu, frate! Căutăm un loc de popas... pe undeva. Noi suntem din Imperial Valley, California. Gașca „Partidului Poporului" a pus mâna pe recolte și pe toate proviziile pe care le aveam în cămări. „Creare de stoc", ziceau ei. Așa că ne-am luat catrafusele și am plecat. A trebuit să mergem noaptea, din cauza gărții de la Washington... Căutăm un loc unde să ne ducem traiul... Dacă veniți cu

noi, sunteți bine veniți, în cazul în care n-aveți casă – ori vă putem lăsa undeva mai aproape de vreun oraș sau altul.

Oamenii acestei caravane – își spuse Eddie cu indiferență – păreau prea sălbatici spre a deveni fondatorii unei așezări secrete, libere și nu suficient de sălbatici spre a deveni o bandă de jefuitori; nu aveau o destinație de găsit într-o mai mare măsură decât raza imobilă a farului locomotivei; și, asemenea razei, se vor dizolva undeva prin întinderile pustii ale țării.

El rămase pe scară, privind în sus către rază. Nu se uită atunci când ultimii oameni care au călătorit cu Cometa Taggart fură transferați în căruțele cu coviltir.

Conductorul se duse ultimul.

— Domnule Willers! strigă el disperat. Haideți!

— Nu, spuse Eddie.

Circarul de bâlci făcu din mână un gest către figura lui Eddie de pe laterala locomotivei, deasupra capetelor lor.

— Sper că știi ce faci! strigă el, jumătate amenințare, jumătate rugăminte. Poate că cineva o să vină încoace să te ia – săptămâna viitoare sau luna viitoare! Poate! Cine o să facă lucrul ăsta, în ziua de azi?

— Plecați de-aici, rosti Eddie Willers.

El se urcă înapoi în cabină – când căruțele o luară din loc și porniră, bălăngănindu-se și scârțâind, în noapte. El se așeză în scaunul mecanicului dintr-o locomotivă neclintită, cu fruntea apăsată pe inutila manetă a acceleratorului.

Se simțea precum căpitanul unui vas transatlantic avariat, care preferă să se scufunde odată cu nava sa decât să fie salvat de canoea sălbaticilor care îl iau peste picior cu superioritatea ambarcațiunii lor.

Apoi, brusc, el simți iscându-se o mânie disperată, justificată. Sări în picioare, punând mâna pe maneta acceleratorului; trebuia să pornească locomotiva, s-o pună în mișcare. Dincolo de faza gândirii, a calculului sau a fricii, primind imboldul unei sfidări justificate, el trăgea de manete la întâmplare, împingea înainte și înapoi maneta acceleratorului, apăsa pe pedala de frână, încerca să distingă forma unei viziuni care părea distantă și în același timp apropiată, conștient doar de faptul că disperata lui bătălie era alimentată de acea viziune și era dusă de dragul ei.

N-o scăpa din mână! striga mintea lui – în timp ce vedea străzile din New York – n-o scăpa din mână! – în timp ce vedea luminile semnalelor de cale ferată – n-o scăpa din mână! – în timp ce vedea fumul înălțându-se mândru din coșurile fabricilor, în timp ce făcea eforturi să străpungă fumul și să ajungă la viziunea aflată la baza acestor viziuni.

Trăgea de colacele de cabluri, le conecta și le despărțea – în timp ce brusca senzație de raze de soare și de pini îi tot dădea târcoale în colțul minții. Dagny! – se auzi el strigând fără sunet – Dagny, în numele a ceea ce e mai bun în noi!... Acționa pârghiile inutile și o manetă a acceleratorului care nu punea nimic în mișcare... Dagny! – striga el unei fetițe de doisprezece ani, aflată într-un luminiș din pădure scăldat în razele de soare – în numele a ceea ce e mai bun în noi, trebuie să pornesc trenul acesta!... Dagny, asta e ceea ce a fost... iar tu ai știut lucrul acesta, atunci, dar eu nu am... ai știut lucrul acesta când te-ai întors să privești la șine... eu am spus: „nu e o afacere sau a-ți câștiga existența"... dar, Dagny, afacerea și câștigarea existenței și acel lucru din om care face posibil acest lucru – asta este ceea ce e mai bun în noi, ăsta era lucrul ce trebuie apărat... pentru a-l salva, Dagny, trebuie să pornesc acum acest tren...

Când descoperi că se prăbușise pe podeaua cabinei și își dădu seama că nu mai putea face nimic altceva aici, se scula în picioare și coborî pe scară, gândindu-se vag la roțile locomotivei, chiar dacă era conștient că mecanicul le verificase. Simți scârțâitul prafului de deșert sub picioarele sale atunci când se lăsă în genunchi. Rămase nemișcat și, în enorma tăcere, auzi foșnetul ierburilor care se mișcau în beznă, asemenea chicotitului unei armate făcute să fie liberă a se mișca atunci când Cometa nu era în stare de acest lucru. Auzi un foșnet mai ascuțit în apropiere și văzu forma mică și cenușie a unui iepure care își ițea capul spre a mirosi treptele unui vagon al Cometei Taggart. Împins de o enormă furie, se năpusti în direcția iepurelui, ca și cum ar fi putut înfrânge înaintarea inamicului în persoana acelei micuțe forme cenușii.

Făcu câțiva pași spre partea din față a locomotivei și privi în sus către literele TT. Apoi se prăbuși peste șine și rămase suspinând în fața locomotivei, cu raza neclintită a farului de deasupra lui pierzându-se în noaptea infinită.

***

Muzica Concertului nr. 5 al lui Richard Halley țâșnea din claviatura lui, dincolo de sticla ferestrei și se împrăștia prin aer, deasupra luminilor văii. Era o simfonie a triumfului. Notele se scurgeau în sus, vorbeau despre înălțare și erau însăși înălțarea, erau esența și forma mișcării ascendente, păreau a întruchipa fiecare act și gând omenesc care avea drept motiv înălțarea. Era o rază solară de sunete, ieșind la iveală din ascunzătoare și împrăștiindu-se liber în exterior. Avea libertatea eliberării și tensiunea scopului. Curăța spațiul și nu lăsa nimic altceva decât bucuria unui efort neîngrădit. Doar un ecou slab din interiorul sunetelor vorbea de lucrul din care evadase muzica, dar vorbea într-o uimire surâzătoare la descoperirea faptului că nu exista urâțenie sau suferință și că nu trebuise niciodată să existe. Era cântecul unei imense izbăviri.

Luminile văii cădeau în petice strălucitoare pe zăpada care încă mai acoperea pământul. Erau fâșii de zăpadă pe lespezile de granit și pe crengile grele ale pinilor. Dar ramurile goale ale mestecenilor aveau un ușor avânt în sus, ca o promisiune încrezătoare a viitoarelor frunze ale primăverii.

Dreptunghiul de lumină de pe latura unui munte era fereastra biroului lui Mulligan. Midas Mulligan ședea, cu hartă și o coloană de cifre în fața lui. Înșira bunurile băncii sale și lucra la un plan de investiții. Își nota locațiile pe care le alegea: New York Cleveland Chicago... New York Philadelphia... New York... New York... New York...

Dreptunghiul de lumină din josul văii era fereastra casei Danneskjold. Kay Ludlow ședea în fața unei oglinzi, examinând gânditoare nuanțele unui machiaj de film, înșirate în fața ei într-o casetă ponosită.

Ragnar Danneskjold era întins pe o canapea, citind un volum din operele lui Aristotel: „...căci aceste adevăruri sunt valabile pentru tot ceea ce există, și nu doar pentru anumite genuri deosebite de celelalte. Toci oamenii le folosesc, pentru că ele ființează cu adevărat în calitate de ființă... Pentru un principiu pe care trebuie să îl aibă oricine care înțelege că tot ceea ce există nu reprezintă o ipoteză... În mod evident, un atare principiu este cel mai sigur dintre toate; să începem a spune care este acest principiu. Este cel conform căruia

același atribut nu poate să aparțină și să nu aparțină aceluiași subiect în aceeași privință..."

Dreptunghiul de lumină de pe hectarele unei ferme era fereastra bibliotecii judecătorului Narragansett. El ședea la o masă, iar lumina lămpii sale cădea pe exemplarul unui document vechi. El marcase și tăiase contradicțiile în afirmațiile sale care constituiseră pe vremuri pricina distrugerii sale. Adăuga acum o nouă clauză paginilor sale: Congresul nu va da nicio lege care să limiteze libertatea producției și a comerțului...

Dreptunghiul de lumină din mijlocul unei păduri era fereastra cabanei lui Francisco d'Anconia. Francisco stătea întins pe podea, lângă limbile focului care dansau, aplecat asupra unor foi de hârtie, completând schița Topitoriei sale. Hank Rearden și Ellis Wyatt ședeau lângă șemineu.

— John va desena noile locomotive, spunea Rearden, iar Dagny va conduce prima cale ferată dintre New York și Philadelphia. Ea...

Și brusc, auzind următoarea propoziție, Francisco ridică în sus capul și izbucni în râs, un râs de întâmpinare, triumf și ușurare. Ei nu puteau auzi muzica Concertului nr. 5 al lui Halley care se prelingea pe undeva deasupra acoperișului, dar râsul lui Francisco se potrivea cu sunetele sale. Conținută în secvența pe care o auzise, Francisco vedea lumina soarelui de primăvară pe pajiștile largi ale caselor din ținut, vedea scânteile motoarelor, vedea strălucirea oțelului în structurile noilor zgârie-nori care se înălțau, vedea ochii tinerilor privind viitorul fără nesiguranță și frică.

Propoziția pe care o rostise Rearden fusese:

— Probabil că o să încerce să mă jupoaie de viu cu taxele de transport pe care o să le aplice, dar o să fiu în stare să le fac față.

Slaba licărire de lumină care se prefira încet prin spațiu, pe cea mai înaltă culme accesibilă a unui munte, era lumina stelelor din șuvițele părului lui Galt. El privea nu la valea de dedesubt, ci la întunericul lumii de dincolo de zidurile sale. Capul lui Dagny se odihnea pe umărul lui, iar vântul făcea ca părul ei se se încâlcească în părul lui. Ea știa din ce motiv el dorise să meargă pe munci în seara asta și ce anume se oprise el să vadă mai bine. Știa ce cuvinte va folosi el și faptul că ea va fi prima care le va auzi.

Nu puteau vedea lumea de dincolo de munci, nu exista decât un hău de beznă și de stâncă, iar întunericul ascundea ruinele unui continent: casele fără acoperiș, tractoarele ruginind, străzile neluminate, șinele ferate abandonate. Dar la mare depărtare, la marginea pământului, o flacără mică se unduia în bătaia vântului, flacăra sfidător-încăpățânată a Torței lui Wyatt, contorsionându-se, fiind despărțită și recăpătându-și vigoarea, fără a fi smulsă sau stinsă. Părea a chema și a aștepta cuvintele pe care John Galt urma să le pronunțe acum:

— Drumul e curățat, rosti Galt. Ne întoarcem în lume.

Ridică brațul și, deasupra pământului pustiit, el făcu în aer semnul dolarului.

SFÂRȘIT

Ayn Rand

Revolta lui Atlas

VOLUMUL III

A este A

„Codul vostru declară că omul rațional trebuie să se sacrifice pentru cel irațional, omul independent pentru paraziți, omul onest pentru cel necinstit, omul drept pentru cel nedrept, omul productiv pentru haimanalele jefuitoare, omul integru pentru ticăloșii care fac compromisuri, omul cu stimă de sine pentru nevroticii care scâncesc. Vă minunați de meschinăria sufletului în cei pe care îi vedeți în jurul vostru? Omul care dobândește aceste virtuți nu vă va accepta codul moral; omul care acceptă codul vostru moral nu va dobândi aceste virtuți."

Ayn Rand

CARTIER

9 789975 797672

55 RON / 673 MDL

Intră în cărți www.cartier.md